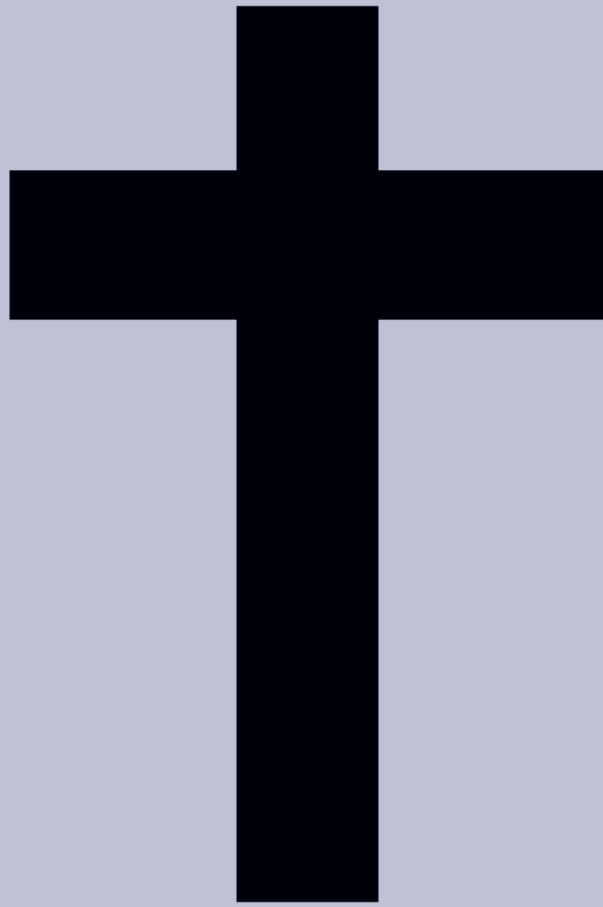

Tuḗarã Majaroka

NT Portions in Tanimuca-Retuarã

Tuparã Majaroka
NT Portions in Tanimuca-Retuarã

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tanimuca-Retuarã

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Portion only

in Tanimuca-Retuarã

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 1 Dec 2018
4e379460-3432-5782-bd03-3b795b62c06a

Contents

San Marcos	1
Los Hechos	44
1 Corintios	101
2 Corintios	127
Filipenses	146
1 Tesalonicenses	153
2 Tesalonicenses	159
Santiago	162
1 San Juan	169
Apocalipsis	176

Evangelio según San Marcos

Rupuko'a jūjerimaji, Juan imaekaki, ɸo'imajare wārōekaki
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)

¹ Ikupaka sime Jesús, Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki majaroka. Tuparā Maki kime. Ā'mitirikōrī je'e: jiiatakaja ima sime kimajaroka. ² Ikupakaja simaroyireka're āriwa'ri Tuparāro'si bojaijirimaji Isaías wāmeiki imaekakite o'oeka, Tuparāte Kimakire jaika mirāka:

“Mirupubaji apika yirika bojarimajire yipūatarāñu. Supa imarī meyarūki ruɸu yirika bojaweirimaji kimarāñu, ba'iaja nabaika naja'ataokaro'si.

³ Po'imajamatorā kimarāñurō'ōrā kire ā'mitirirī etarāñurāte jājirokapi ikupaka kērīrāñu: ‘Imatikaja, supabatirā jia ɸupajoekaja mija imabe, Maiɸamakire ikuparō'ōɸiji etarāka simamaka. Ba'iaja baabekaja jia oyiaja ɸupajoabaraka mija imabe’, kērīrāñu, Tuparāte ārika”, āriwa'ri Isaías imaroyirekakite o'oeka.

Juanre baarūkia ɸupajoaweibaraka i'supaka Isaías imaroyikakite o'oeka.

⁴ I'supaka kio'oeka be'erō'ō, ñoaka sajaritika Jānre etaeka ɸo'imajare imaberikarō'ōrā. Supa imarī, ɸo'imajare rupuko'a jūjekaraka, ikupaka nare kijaika: “Ba'iaja mija baaika ja'atirā Tuparārika bojariroka āñu upakaja mija baabe. I'supaka mija baamaka iawa'ri, ba'iaja mija baakopeikareka ye'kariabaraka Tuparāte mijare wayuārarāñu. I'supaka mija baarāka be'erō'ōɸi rupuko'a mija jūjerūjebe”, Juanre nare ārika. ⁵ Rīkimarāja Judeakarā, supabatirā Jerusalénkarāoka ɸo'imajare kipō'irā etarijārika kire ā'mitiyaokaro'si. I'supaka netamaka ritaja ɸo'imajare imaeka wājītāji, “Ikupaka ba'iaja baaiki ñime”, āriwa'ri Tuparāte nabojāroyika be'erō'ōɸi Jordān wāmeiriarā Juanre nare rupuko'a jūjeroyika.

⁶ Rupuko'a nare jūjerimaji camello ɸoyapi kīkeka jārīroiki kimaeka. Supabatirā wa'ibikirāwēko ajeakaka kiwa'eyoka imaeka. I'supakajaoka ēorā ñimia, mumiokoapi-tiyika ba'arijāyuka kimaeka.

⁷⁻⁸ —Yibe'erō'ōɸi ɸuri apika etarāki. Yi'i ɸuri, i'supakamarīka ñime. Yire tērīwa'ribaji ōñuka kimamaka, yi'i ɸuri marākā'ā baatirā kiū'ɸuko'a kuterā yurupaberijī ñime. Tuparāte mija ā'mitiripēamaka iawa'ri, okoapitakaja mijare rupuko'a yijūjeyu. Yibe'erō'ōɸi etarāki ɸuri Espiritu Santo mijare ña'ajāārāki. I'supaka mijare kibaarāka simamaka, Tuparāte yapaika upakaja jia baarijāyurā mija imarāñu,— āɸaraka Juanre nare wārōroyika.

Juan ɸō'irā eyatirā “Rupuko'a yire mijūjebe”, Jesúre ārika
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ I'sia ɸoto Galilea ka'iaɸi Nazaret wāmeika imaekarō'ōrā Jesúre a'rika. Toɸi a'ririari Juan ɸō'irā keyaeka. Torā keyaeka ɸoto Jordān wāmeiriarā rupuko'a Juanre kire jūjeka.

¹⁰ Riakapi Jesúre marīrikaekarō'ōjīte wejeɸemarā yu'awa'ri, kīaeka ɸoto, wejeɸema wiritaeka. I'supaka sabaaeka ɸoto okoipakoa upaka imaekarā ña'rījāitirā Espiritu Santore kireka ña'rīro'ika. ¹¹ I'supaka sabaaeka be'erō'ōjīte wejeɸemarō'ōɸi, ikupaka Tuparāte ārika:

—Mi'i imaki Yimaki wātaka ñoñuka. Jia jījimaka ñime mika,— kire kērīka.

Satanāre korikopeka Jesúre ba'iaja baarika iāokaro'si
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Toɸi mae ɸo'imajamatorā Jesúre ke'ewa'rika Espiritu Santo. ¹³ I'supaka kire kibaeka ɸoto i'parā ɸo'imajarakarīmi Jesúre torā imatapaeka. Torā kimaeka ɸoto, “¿Yaje ritaitaka Tuparāte takaja yi'yuka kime?”, āriwa'ri kire korirī Satanāre kipō'irā ɸemakotowirika. I'supaka kire kibaako'omakaja ba'iaja baaberikaki Jesús. Supabatirāoka

po'imajamato imaekarō'ō simamaka, werika wa'iro'sitakaja imaekarō'ō simako'omakaja ángelrākare kire ĩarĩrĩroyika.

Galilea ka'iarā mamarĩtaka Jesúre wārōū'mueka
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Juanre wēkomaka imariwi'iarā Herodete tarũjeka be'erō'ō Galilearā Jesúre a'rika. Torā keyaeka poto, “Ikupaka Tuparārika bojariroka ima”, āriwa'ri po'imajare kiwārōeka.

¹⁵ Torājĩrā mae,

—Mae sarā seyarũkia, koyiaja sajariwa'yu, mamarokapi Tuparāte po'imajare jā'meū'murũkia. I'supaka simamaka ba'iaja mija baaika i'yopīparaka saja'ataturā, Tuparārika bojariroka takaja mija ā'mitiripēabe kirirā mija imaokaro'si,— āriwa'ri nare kiwārōeka.

Wa'ibaarimaja imaekarāte Jesúre akaeka kika wārũrimaja nimaokaro'si
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ I'tojĩrā mae, Galilea pa'warijepi a'rirījaparaka, Simón, supabatirā kibe'erō'ōkaki Andrés wa'ibaarimaja imaekarāte Jesúre ĩatōpoeaka. I'supakaja pa'warā wāpua taabaraka nimaekarō'ōrā napō'irā keyaeka. ¹⁷ Napō'irā eyatirā,

—Dajoa yika. Wa'ibaarimaja imaripotojo, mae p̄uri yire ā'mitiripēawa'ri, po'imajare yiro'si rēarimaja mijare ñimarũjerāñu,— nare kērika.

¹⁸ I'supaka nare kērika potojo sarāja nawāpua yiataturā kika na'rika.

¹⁹ Topi ate sa'riwa'ribaji a'rirījaparaka, Santiago, kibe'erō'ōkaki Juanka nimaeka poto Jesúre nare ĩatōpoeaka. Ĩrā ĩ'parā nimaeka Zebedeo makarā. Kũmuarā wāpua jiebaraka nimaeka. ²⁰ I'supaka imaekarāte ĩatōpotirā nare kiakaeka. I'supaka nare kēpakā'ā kika na'rika naro'si mae. I'supaka simamaka nakũmuarā napaki Zebedeore tuika, kire jeyobaarimajapitiyika.

Satanárika ima ña'rĩjāikakite Jesúre jieka
(Lc 4.31-37)

²¹ Galilea pa'warō'ōpi a'ritirā Capernaúm wejearā kika wārũrimajapitiyika Jesúre eyaeka. Judiotatarāte jēritaroyikarĩmi simaeka poto narērīriwi'iarā Jesúre kākaka. Torā kākaturā mae po'imajare kiwārōū'mueka. ²² Tuparāte kire ārīrijayu upakaja jia nare kiwārōeka ā'mitiritirā, “Kiwārōika upaka wārōirāte ā'mitirikoribeyurā yija ime. Jia wājitāji pupajoaiki imarĩ tēritaka wārōrimaji kime”, narĩpupajoeka. ²³⁻²⁴ I'supaka nimaekarō'ōrā ĩ'rika Satanárika ima ña'rĩjāikakite imaeka.

—Jesús, Nazaretkaki, ¿dakoia oka mika yijareka imamaka, yijare mijo'ayu? ¿Kopakaja yijare riatatijarĩji mi'tayu bai je'e? Mire ñiawārũyu, Tuparāte pũataekaki mima imarĩ, ba'iaja baakoribeyuka mime,— Jesúre kērika akaserebaraka.

²⁵ I'supaka kēpakā'ā,

—Mijaia'si. Kire mija'atabe,— Jesúre kire ārika.

²⁶ I'tojĩte mae po'imajire taraturā jājia akasererikapi ikipi Satanárika kireka ima porika. ²⁷ I'supaka ima ĩakoriberikarā imarĩ, ritaja torā imaekarāte marākā'ā baawārũberijĩka najarika. I'supaka imawa'ri, natiyiaja ikupaka narĩbu'aeka:

—¿Marākā'ā kibaayu? Mamaka wārōrimaji simarijiju. I'supakajaoka kijā'meika upakaja Satanárika ima parīji kire yi'yua,— po'imajare ārika.

²⁸ I'supaka kibaekarō'ōjĩte ritaja Galilea ka'iakarāre sōrĩpataeka.

Pedro mañeko wāmarĩa imaekakote Jesúre tããeka
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ I'supaka baaweatirā Jesúre poriva'rika narērīriwi'iareka kimaekarō'ōpi. Santiago, Juan Jesúka a'rikarā Simón, Andréka ĩ'parārika wi'iarā. ³⁰ Torā neyaeka poto ikupaka Jesúre narĩka:

—Simón mañeko wāmarĩtaka imako. Supa imarĩ kopayurũkiareka takaja poyuko koime,— narĩka.

³¹ Topi kopō'irā eyatirā kopitakarā ñi'atirā kore kibaimi'mataeka. I'supaka kore kibaeka potojo wāmarīa koimakopeka koreka o'rika. I'supaka jariwa'ri, nare ba'arīji'abaraka koimaeka mae.

Rīkimarāja risirika nareka imamaka wāmarīa imaekarāte Jesúre jieka

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² I'sirīmi aiyate ka'raeka be'erō'ō rīkimarāja jīñurā, Satanárika ima ña'rījāikarāteoka Jesús pō'irā ne'eeyaeka. ³³ Nimaupatiji i'sia wejeakarā rērīkarā kimaeka wi'ikoperekarā. ³⁴ I'supaka nabaamaka, ritajakaka risirika nareka imaekarāte kijiēka. Supabatirāoka Satanárika ima ña'rījāikarāte jiebaraka, “Tuṣarā Maki mime”, kire ārīwārūrūkirā nima'omakaja, sakijairūjeberika.

Galilea ka'iarā tuṣaraka, judíorākare rērīriwi'iarā Jesúre wārōroyika

(Lc 4.42-44)

³⁵ Topi ate, bikitojo ñamiji ṣo'imajamatorā Jesúre a'rika, Tuṣarāka jairī. ³⁶ I'supaka baarī ke'rika be'erō'ō kimabepakā'ā ĩawa'ri, Simón kijeyomarāṣitiyika kire mo'arī na'rika. ³⁷ Supa imarī, kimaekarō'ōrā eyatirā,

—Ritaja ṣo'imajare mire mo'ayuma,— kire narīeyaeka.

³⁸ I'supaka kire narīko'omakaja ikupaka nare kiyi'rika:

—Dajoa, aṣewejearā Tuṣarārika mabojataparī, i'supakaro'siji yi'taeka simamaka,— nare kērīka.

³⁹ I'supaka nare kērīka be'erō'ōṣi Galileaka'ia ritatojo kijeyomarāṣitiyika kituritapaeka mae. I'supaka tuṣaraka torā narērīriwi'ia imaekarō'ōrā rakakaja kiwārōroyika. I'supaka baatapabaraka Satanárika ima ña'rījāikarāteoka kijiēka.

Kiṣo'iarā kāmia ṣo'ijirikakite Jesúre jieka

(Mt 8.1-14; Lc 5.12-16)

⁴⁰ I'supaka turitapabaraka kimaeka poto kiṣo'iarā kāmia ṣo'ijirikakite* Jesús pō'irā etaeka. Kiṣo'irā etatirā, kiwājītāji kiñukuruṣaeka kire jiyiṣuṣayeewa'ri. I'supaka baatirā ikupaka kire kērīka:

—Yire mijeriyapaye'e, yire mijiebe.—

⁴¹ I'supaka kēṣakā'ā, Jesúre kire wayuīaeka mae. Supa imarī kire rabetirā ikupaka kire kērīka:

—Ā'ā yiyapaika sime. I'supaka simamaka jia mijape mae,— kire kērīka.

⁴² I'supaka kire kērīkarō'ōjīteje kāmia kireka imakopeka yayaeka. ⁴³⁻⁴⁴ I'supaka imakopekakite a'rirā baaeka ruṣu ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Mia'mitipe. Mire yibayaika majaroka ritaja ṣo'imajare bojaṣibabekaja, wārūaja a'ritirā miṣo'ia mibeape kurarākakakite. Kire samibeawearāka poto Moisés imaekakite nare jā'meroyika upakaja mibaabe. I'supakajaoka jia miṣo'ia jayua imarī, jījimaka imawa'ri ĩ'parā wī'ñaka wēkoakaka Tuṣarāro'si kurare joejirā kire mijibe. I'supaka kibaarāka be'erō'ōṣi, “Kāmika rataki imakoṣeroyirapakiji jia kiṣo'ia jayu mae”, ṣo'imajare mireka ārīwārūrāñu,— kire kērīka.

⁴⁵ I'supaka kire kērīko'omakaja ritaja ṣo'imajare sakibojapibapataeka. I'supaka kēñua ā'mitiritirā, Jesús pō'irā rīkimarāja ṣo'imajare rērīka kire ĩarika yaṣawa'ri. I'supaka nimaeka simamaka, wejeñe'metājirā ṣuri kituriberiroyika. I'supaka simako'omakaja rīkimarā ṣo'imajare imabeyurō'ōrā ṣuri kituritaparojika. I'supaka kimaroyika simako'omakaja ritaja wejeakarā rīkimarāja ṣo'imajare kiṣo'irā etaeka.

2

Ritaja kiṣo'ia rī'meṣatabeyuka imariṣotojo oñia imaekakite Jesúre jieka

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹⁻² I'supaka ñoṣapañaka kimatapaeka be'erō'ō, Caṣernaúm wejearā Jesúre ṣe'rietaeka ate. I'supaka simamaka ā'mitiritirā, rīkimarāja ṣo'imajare kiṣo'irā rērīka mae. I'supaka

* 1:40 Leproso

baawa'ri wi'ia purutērībakarāja nimaeka. I'supakajaoka simaeka pētepe'rōtopioka kopereka wā'ta. I'supaka nimamaka nare kiwārōeka mae. ³ I'supaka baabaraka kimaeka poto botarakamarāre kipō'irā etaeka. Ritaja kipo'ia rī'mepatabeyukate* kipeyurūki pemaḡi ne'era'aeka. ⁴ Rīkimarāja po'imajare imaeka imarī marākā'ā baatirā kākawārūberīwa'ri, wi'ipema ī'rātiji imaekarō'ōrā kire ne'emirīwa'rika. Topi mae, Jesúre imaeka ko'apito wi'irupututua naḡoaka. I'supaka baatirā kipeyurūkiapi Jesús pō'irā kire naja'aruetaeka. ⁵ “Jia yire yi'riwa'ri, i'supaka nabaayu”, nareka kērīpupajoaka. I'supaka pupajoabaraka,

—Yijeyomaki, mae ba'iaja mibaaikareka mireka sayijieyu, — ritaja kipo'ia rī'mepatabeyukate kērīka.

⁶⁻⁷ I'supaka kire kērīka poto, ikupaka pupajoabaraka Moiséte jā'meka wārōrimajare rupajiyeka: “¿Dako baaerā i'supakataka ī'ire jaiyu je'e? I'supaka āparaka ‘Tuḡarā upakatakaja nime’, kiōrīkopēyu ruku bai je'e. Tuḡarā ī'rīkaja imaki ba'iaja mabaaika jūjewārūrimaji”, narīpupajoaka. ⁸ I'supaka pupajoabaraka nimaeka Jesúre ōrīwārūeka.

—¿Dako baaerā supa mija pupajoayu? ⁹⁻¹⁰ ¿Diroka kire nārījīkareka jia mija puparijīñu ruku? “Ba'iaja mibaaikareka jia mijayu mae”, kire nārījīka, “¿Yaje rita kire kērītiyayu?”, ni'ioka ārīwārūberījīka sime. “Mi'mitirā, mipeyurūkia me'ewa'pe”, kire nārījīka puri nāñu upakaja simamaka īatirā “Rita kēñu”, yireka mija ārīrāñu. Po'imaja Ma'mi nīmamaka, Tuḡarāte yire pūataeka ika ka'iareka ba'iaja po'imajare baaika yijūjeokaro'si. Supa imarī “Rita, i'supaka kibaaokaro'si Tuḡarāja kire jā'meiki”, yireka mija ārīwārūerā, ikupaka mijare yibeerā baayu,— nare kērīka.

Torājīrā mae, ritaja kipo'ia rī'mepatabeyuka imaekakite ikupaka kērīka:

¹¹ —Mi'mirīkatirā mipeyurūkia me'epe'riwa'pe miwi'iarā,— kire kērīka.

¹² Supa kērīka potojo kimi'mirīkaeka. Po'imajare rīkimarāja īaeka wājītāji mi'mirīkatirā, kipeyurūkiapitiyika kiporiwa'rika. I'supaka nare kibaabeamaka īatirā ritaja torā imaekarā po'imajare jījimaka jarika. Supa imarī Tuḡarāreka jia pupajoawa'ri ikupaka narīka:

—Jīitakaja Tuḡarāte baaika maekaka puri samaiyu. Ikupaka kibaaika īakoribeyurā maimaroyirape ruḡu,— narīka.

Levíre, “Dajoa yika wārūrimaji mimaerā”, Jesúre ārīka

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Torājīrā ate, Jesúre pa'warījerā a'rika. Rīkimarāja po'imajare kipō'irā etamaka, Tuḡarārika nare kiwārōeka. ¹⁴ Supa nare baaweatirā, topi o'riwa'rikōrī Leví, Alfeo makire kīatōpoeaka. Romatatarā īparimarāro'si niñerū† jēñeījirūkirō'ōrā rupaki. Naro'si i'supaka baarimaji imarī, ritaja po'imajare impuesto kījirūjerījarika. Kire īatōpotirā ikupaka Jesúre ārīka:

—Dajoa yika.—

I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, Levíre Jesúka a'rika mae.

¹⁵ Kika ke'rika simamaka kiwi'iarā eyatirā Jesúre kika ba'aeka. I'supakajaoka rīkimarāja Romawejeakarā īparimarāro'si nañu upakaja wapa jēñeījirimajare, supabatirā aḡerā “Ba'iaja baarimaja nime”, po'imajare ārīroyīkarā ḡariji Jesúka ba'aekarā. I'supaka nabaeka kire ā'mitirīpēairā jariwa'ri. Supabatirā kika wārūrimajaoka imaekarā naka. ¹⁶ Jesúre i'supaka baabaraka imaeka poto fariseokaka pupajoairā imariḡotojo, Moiséte jā'meka wārōrimajare nare īaeka. Nare īatirā, ba'iaja baarimajaka imarika yaḡabeyurā imarī, Jesúka wārūrimajare ikupaka narīka:

—¿Dako baaerā ba'iratarāka mijare wārōrimajire ba'ayu?— narīka.

¹⁷ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre nare yi'rika:

—Jia dako risirīji'yumarīaja imarā puri īkobaarimajire yaḡabeyurā. Wāmarīa imarā puri īkobaarimajire nare īkobaarika yaḡairā. I'supakaoka sime yiro'si. “Ba'iaja baabeyurā yija ime”, āñurāte jeyobaaokaro'simarīa yi'taeka. “Ba'iaja yija baarījayuareka

* 2:3 Paralítico † 2:14 Impuestos

i'yoa yija ime”, añurâte ba'iaja baaika naja'ataokaro'si yi'taeka. I'supaka simamaka naka ñimarijayu,— nare kērīka.

“¿Marākā'ā simamaka, ba'abekaja imatirā Tuṣarāka jairika sime?”, ārīwa'ri Jesúre najērīaeka

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Ī'rākuri, Juan ruṣuko'a jūjerimajika wārūrimaja, supabatirā fariseokaka ṣuṣajoairā ĩ'rārīmi Tuṣarāte takaja ṣuṣajoabaraka ba'abekaja imaroyikarā. I'supaka nimarijayua ĩairā imarī, ikuṣaka Jesúre najērīaeka ĩ'rārimarā:

—Juanre wārūekarā Tuṣarāte takaja ṣuṣajoabaraka nimarīmi ba'abeyurā. I'supakajaoka fariseokaka ṣuṣajoairāte ime. ¿Dako baaerā mika wārūirā ṣuri i'supaka baabeyurā je'e?— kire narīka.

¹⁹ I'supaka napakā'ā ikuṣaka nare kērīka:

—Ikuṣaka sime. Napitañi'aika niaerā no'yibojairā ṣuri sīawa'ri jījimaka imarā. Kika nimarō'ōjīte takaja jījimakaṣi kika naba'ayu ruṣu. I'supakajaoka imarā nime yika wārūrimaja. Yika wārūbaraka nima ṣototakaja jījimaka ba'abaraka nime ruṣu.

²⁰ Yire nañi'arāñurīmi ṣuri, yika nimabesarāka simamaka, ba'iaja ṣuṣayurā nima imarī, ba'abekaja nimarāñu.

²¹ Aṣeroka ā'mitirikōrī je'e: Saya bikijakaka, mamakaṣi maṣāijī'aberijīka. Mamaṣāijī samapañijī'ajīka, samajūjeika ṣoto, baie'ewa'ri bikijakato beriwa'ri jā'rībaji sajarijīka simamaka. Ikuṣaka ārīrikopakaja sime saya bikijakakaṣi mijare yibojawārōika: Mamakukukaka majaroka mijare yiwārōika mamarī imara'aekakuku ṣitiyika mija ṣuṣajoarukea'si. ²² Ā'mitirikōrī je'e: Iyaokoa mamaka ima wa'ibikirāwēko ajea bikijaka baaeka wajorā maṣaaberijīka. Bikijaka wajorā samapaamaka berijīka simamaka.†

I'supaka simako'omakaja i'supakarāja samapaajīka, sarāja saririjīñu. I'supaka simamaka, mamaka ima iyaokoa wa'ibikirāwēko ajeakaka baaeka mamawajorā samapaajīkareka jia simajīñu. Ā'mitirikōrī je'e: mamakukukaka majaroka mijare yiwārōika ā'mitiripēatirā, bikija mamarī mija baaroyika uṣakatakaja baabekaja mija imabe,— nare kērīka.

Jērītarirīmi simako'omakaja Jesúka wārūrimajare trigo rika e'etirā ba'aeka

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Judiotatarāte jērītaroyikarīmi rioa imaekarō'ōṣi Jesúre tērīo'rika kika imaekarāka. Torā a'ririjaparaka kika wārūrimajare oterikia e'etirā naba'aeka. ²⁴ I'supaka sanaba'amaka ĩatirā, fariseokaka ṣuṣajoairā ikuṣaka Jesúre najērīaeka:

—Yaje. Jērītarirīmi ba'iraberika imabeyua. Mika wārūrimaja oterikia e'etirā naba'aika, ba'irabeirā uṣaka nabaayu. Irīmi i'supaka baarika jājika maro'si sime,— fariseokaka ṣuṣajoairāte ārīka.

²⁵ I'supaka kire narīko'omakaja ikuṣaka nare kiyi'rika:

—Davidka imaroyikarā ba'arika naro'si imabepakā'ā kēsia imawa'ri, marākā'ā nabaaeka ¿yaje mija oñu je'e? ²⁶ Ā'mitirikōrī je'e: Tuṣarāte jiyiṣuṣaka oñriwi'ia ajeakaka baaeka imaroyika ṣoto, kurarāka ĩṣamaki imatiyaiki Abiata wāmeiki kimaeka. Kēsirabawa'ri Tuṣarāte jiyiṣuṣaka oñriwi'iarā kākatirā ṣan imatiyaika Tuṣarāte jia baawa'ri napāāroyikakaka Davidre ba'aeka. Moisés imaroyikaki kurarāka imarātakaja “Sanaba'arū”, kērīka simako'omakaja i'supaka kibaeka. Sakiba'aeka ṣoto kijeyomarāteoka Davidre saji'aeka. I'supaka nare kiruṣutamaka ĩatirā, Tuṣarāte kire boebariberika, — nare kērīka.

²⁷ I'supaka nare ārīweatirā, ikuṣaka Jesúre nare ārīka ate:

—Jia ṣo'imajaro'si simaerā Tuṣarāte jērītarirīmi baaeka. “Jērītarirīmi nimarūkiakaka takaja yi'ṣaraka ṣo'imajare imarāñu”, ārīwa'rimarīa Tuṣarāte nare ṣo'ijiaeka.

²⁸ Suṣa imarī Ṣo'imaja Ma'mi ñimamaka, jērītarirīmi imarikakaka Tuṣarāte yire

† 2:22 En el proceso de fermentación, vino nuevo hace inflar la bolsa de cuero. Si el cuero de la bolsa es viejo y no flexible, puede reventarse.

jā'mewārūrūjeka. I'supaka ñima simamaka, “Ikupaka irīmi mija baabe, ika p̄uri jiamarīa ima”, ārwārūiki ñime,— nare kērīka.

3

Kipitaka baikōkotaeka imaekakite Jesúre jieka

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ I'sia be'erō'ō narērīriwi'iarā Jesúre kākaeka ate. Torā ī'rīka kipitaka baikōkotaekakite imaeka. ² Jesúre torā kākamaka ĩatirā ikupaka fariseokaka p̄upajoirāte ikupaka p̄upajoeka: “Jērītarirīmi ba'irabebeyurā maima simako'omakaja, ¿kipitaka baikōkotaekakite Jesúre jierāñu ruku?”, kireka narīp̄upajoeka. “I'sirīmi i'supaka kibaarākareka, kire mokabaarāñu. ‘Tuparāte Moisés imaekakite o'orūjeka yi'riberiwari ba'iaja kibaayu’, marīrāñu”, narīp̄upajoeka. ³ I'supaka nap̄upajoako'omakaja ikupaka Jesúre ārika kipitaka baikōkotaekakite:

—Po'imaja wājītāji mimi'mirīkabe.—

⁴ I'supaka kire āriweatirā, ikupaka Jesúre ārika torā imaekarāte:

—¿Marākā'ā jērītarirīmi nimarijarirū āriwa'ri Tuparāte i'sirīmi maro'si p̄o'ijiaeka je'e? ¿Jía, ba'ia, supabatirā p̄o'imajare tāārika, nare jāārika, diba'i jībaji ima je'e? — nare kērīka.

I'supaka nare kērīko'omakaja okamarīaja kire na'mitirika. ⁵ I'supaka nimamaka boebak̄pi nare ĩabaraka, ba'iaja kip̄uparika simaupakaja kipitaka baikōkotaekakite nawayūabepakā'ā. I'supaka imarīpotojo mae ikupaka kire kērīka:

—Mipitaka mitīpatabe.—

I'supaka kire kērīka potojo kipitaka tīpatatirā jia kijarika mae. ⁶ I'sia kibaamaka ĩatirā fariseokaka p̄upajoirāte p̄oriwa'rika Herodes p̄o'imajapit̄iyika jaiokaro'si. “¿Marākā'ā baatirā Jesúre majājīñu?”, āriokaika naka najaubu'aeka.

Rīkimarāja p̄a'warierā Jesúre imaekarō'ōrā p̄o'imajare kipō'irā etaeka

⁷ I'sia be'erō'ō kimaekarō'ōpi p̄oriwa'ritirā Galilea p̄a'warierā Jesúre a'rika kika wārūrimajapit̄iyika. Torā ke'rika poto tokarā p̄ariji rīkimarāja p̄o'imajare kika a'rika. ⁸ Torājīrā mae, “Jiitaka Jesúre baabearijayu”, p̄o'imajare āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, rīkimarāja p̄o'imajare kipō'irā etaeka. Judea, Jerusalén, Idumea, Jordánria i'sipē'rōtorā, Tiro supabatirā Sidónkarā nimaeka. I'siaraka wejekarā ñoakurirā imarā imarīpotojo kire ĩarī netaeka. ⁹⁻¹⁰ I'supaka netaeka imarī, rīkimarāja jīñurāte tāārijayuka kimamaka, “Kire yija rabejikareka, jia yija jarijīñu”, ārīp̄upajoawa'ri kire naraberiyapaeka. I'supaka simamaka kika wārūrimajare ikupakā'ā kērīka: “Kūmua mija mo'abe, p̄o'imajare rīkimarāja yire rabewā'imarīrijitoika simamaka. Yire natērītajīkareka kūmwarā yijājīñu”, nare kērīka.

¹¹ Supabatirā Jesúre ĩatirā Satanārika ima ña'rījāikarā ī'rīka upakaja kiwājītāji ñukurupatirā ikupaka nakasereroyika:

—Tuparā Makitakiji mime,— kire narīka.

¹² I'supaka napakā'ā,

—Po'imajare samija bojap̄iba'si,— jājirok̄pi nare kērīroyika.

Īp̄oū'p̄uarāe'earirakamarā kika wārūbaraka imarūkirāte Jesúre wā'maeka

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³⁻¹⁵ I'sia be'erō'ō ĩmimap̄emarā mirīwa'rirā kibaaeka poto, kire jiyuekarakamakire kiakaeka. ĩmimap̄emarā kika neyaeka poto ī'p̄oū'p̄uarāe'earirakamarāre kiwā'maeka kijeyomarāro'si. I'supaka nare baatirā, “Yirika p̄o'imajare wārōt̄aparī mijare yip̄ūatarāñu. Supabatirā Satanārika ima ña'rījāirāte p̄o'imajareka ‘Mija p̄ope’, mija ārīrāka upakaja nap̄orirāñu”, nare kērīka. ¹⁶ Ī'p̄oū'p̄uarāe'earirakamarā kiwā'maekarā ikupaka nawāmea imaeka: Simón wāmeikiteje ī'p̄aroka wāmeiki kimarika yapawa'ri, Pedro Jesúre kire wāmejī'aeka. ¹⁷ Aperā kijeyomarā wāmea ikupaka imaeka: Santiago, kibe'erō'ōkaki Juanp̄it̄iyika, Zebedeo makarā nimaeka. Ī'rā ī'p̄arāte Boanerges Jesúre wāmeyeeka.

Nokapɪ samarĩjikareka, “Wĩpo makarã”, ãrĩrika simaeka. ¹⁸ Aperã imaekarã: Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Alfeo maki Santiago, Tadeo, supabatirã imaekaki, Simón, Celotekaka pɔpajoeka mirãki. ¹⁹ Supabatirã Judas Iscariote. Iki imaerã baaekaki Jesúre bojajãrimaji.

“Satanárikapɪ Jesúre ba'irabeyu”, ãrĩwa'ri kire nokabaaeka
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23)

²⁰ Nare e'eweaturã, kika wãrurimajaka wi'iarã ate Jesúre pe'rika. Torã neyaka poto rikimarãja pɔ'imajare napõ'irã rĩrika ate. Supa imarĩ no'ojiteoka maba'awãruberijika narosi simaeka. ²¹ I'supaka kire nabaaka ã'mitiriwa'ri, “Jiamarĩa pɔpajoaiki kime je'e mae”, kirĩrãre kireka ãrĩka. Supa imarĩ kire akarĩ netaeka nawi'iarã kire e'ewa'yaokaro'si.

²² Moiséte já'meka wãrõrimaja Jerusalénpi etaekarã ikupaka Jesúreka ãrĩkarã:

—Satanárika ima ĩpamaki Beelzebú kipupakarã ña'rĩjãikaki kime. Supa imarĩ Beelzeburikapɪ ba'iaja nareka ña'rĩjãikarãte kipoatayu,— ãrĩwa'ri ba'iaja kireka najaika.

²³ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, “I'supakamarĩa sime”, ãrĩwa'ri nare bojaokaro'si Jesúre nare akaeka:

—¿Yaje ikupaka kirikaja Satanãre baajĩñu ruku? “Pɔ'imajire ba'iaja jũaerã kireka miña'rĩjãibe”, ãrĩripotojo ¿marãkã'ã baaturã “Kireka mipɔpe”, ãrĩwa'ri kirikaja kĩrĩwãrũjĩñu ruku? I'supakamarĩa sime. ²⁴ Ikupaka sime aɔea: ĩrãtata imaripotojo najããribu'aturã, jia ĩrãtiji pɔparitiirã nimawãruberijĩñu. ²⁵ I'supakajaoka simajĩñu ĩrãwi'irekaja imarãro'si. ²⁶ I'supakajaoka simajĩñu Satanãro'si. Kirika imaka kijĩrĩjika jãjimarĩka jariwa'ri dakoa kibaawãruberijĩñu,— Jesúre nare ãrĩka.

²⁷ Ikupaka aɔeroka nare kibojaeka ate:

—ĩrĩka o'yiokaki wi'iarã kiba'irĩjia ĩ'marĩ eyajĩkire, “Åja'a, miro'si simarũ”, ãrĩwa'ri kire ĩjiberijiki. I'supaka baabeyuka kimamaka, o'yiokakire werika baaturã, kire kipi'pejika be'erõ'õpi puri kiba'irĩjia kĩ'majĩñu. I'supakajaoka sime yiro'si. Satanãre tĩrĩwa'ribaji imaki imarĩ, Satanárika ima ña'rĩjãikarãreka yipɔatarijayu. I'supaka baawa'ri kijã'mekopeirãte kiro'si yikũmuriarjayu. Supa imarĩ i'supaka yibaaokaro'si yire jeyobaabeyuka kime Satanãs,— Jesúre nare ãrĩka.

²⁸ Ikupaka nare kibojañujuka:

—Rita mijare ñañu. Pɔ'imajare ritaja ba'iaja baarijayua, supabatirã ritaja ba'iaja Tuparãreka najaika, i'yoɔ'riwa'ri kire sanaye'kariarũjemaka, ye'kariawãrũiki kime Tuparã. ²⁹ I'supaka simako'omakaja Espĩritu Santorikapɪ Satanárika ima ña'rĩjãikarãre yijiemaka ĩaturã, “Beelzeburikapɪ nare kijieyu”, ãñurãte, ba'iaja nabaaka ye'kariaberijiki kime Tuparã,— Jesúre nare ãrĩka.

³⁰ “Beelzebú kipupakarã ña'rĩjãikaki imarĩ, i'supaka Jesúre baawãrũyu”, kireka ĩrãrimakire ãrĩka ã'mitiritirã, i'supaka Jesúre nare ãrĩka.

“Ikupaka imarã nime yibe'erõ'õkarã, supabatirã yipakoarã”, Jesúre ãrĩka
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Torã pɔ'imajaka jaibaraka Jesúre imaeka poto kipakore etaeka, kibe'erõ'õkarãpitijika. Torã eyaturã pĩterãja natuika. Pĩtepi imaturã kire nakarũjeka.

³² I'supaka napakã'ã Jesús wã'tarã rupataekarãte ikupaka kire ãrĩka:

—Mipako, mibe'erõ'õkarãpitijika pĩterã imarã. Mire niariyapayu ñañu,— kire narĩka.

³³ I'supaka napakã'ã ikupaka nare kĩrĩka:

—¿Mako koime yipako? ¿Nirã nime yibe'erõ'õkarã? Mae mijare yibojaerã baayu.—

³⁴ Supa nare ãrĩturã kipõ'irã rupaekarãte ĩabaraka ikupaka kĩrĩka:

—Yibe'erõ'õkarã, supabatirã yipakoarãjaoka mija ime yika imarã. ³⁵ Mia je'e, ikupaka sime: Tuparãte yapaika upaka yi'yurã imarã yibe'erõ'õkarã, supabatirã yipakoarã,— nare kĩrĩka.

4

Ōterikia ōterimajire ōteika pūpajoatirā Jesúre nare bojawārōeka
(Mt 13.1-23; Lc 8.4-15)

¹ I'sia be'erō'ō Galilea pā'warijerā Jesúre wārōeka ate. Torā rīkimarāja pō'imajare kipō'irā etaeka. I'supaka nimamaka ĩawa'ri kūmuarā kijāiruḗaeka. Pō'imaja pūri ni-maupatiji pā'warije ka'iareka oyiaja imaekarā. ² I'supaka nimamaka ĩ'rāba'ikakamarīapi bojawārōbaraka ikupaka nare kērīka:

³⁻⁸ —Ā'mitirikōrī je'e: Ōterimaji ōterikiyapea ōterī ke'rika. Sakiōterūkīrō'ōrā eyatirā sakitaaeka poto ĩ'rāri'o ma'arā jūjika wī'ñaka ba'aeka. Apea ña'rīka āta watoḗekarā kūpājī ka'ia imarō'ōrā. Torā ña'rīka wārūaja pū'rīripotojo aiyapeka sajoemaka jia rīkoariberiwa'ri sajīrīka. Apea ña'rīka wi'siwatoḗekarā. I'supaka imaekarō'ōrā ña'rīka pūri pū'rīripotojo jia jājiberiwa'ri saruiberika. Apea jia ka'ia imaekarō'ōrā ña'rīka. I'suparō'ōrā ña'rīka pūri jia jājitirā pū'rika. Supa imarī ĩ'rārijūki treinta rakao sarīkarika, aperiūki sesenta rakao, aperiūki pūri cien rakao rīkarika,— ārīwa'ri nare kibojaeaka.

⁹ I'supaka simamaka ikupaka nare kērīka mae:

—I'tojīrāja sime sakaka majaroka. Samija ā'mitiriwārūye'e jia samija pūpajoabe pūri,— nare kērīka.

¿Marākā'ā simamaka bojawārōrikakakapi pō'imajare miwārōyu? ārīwa'ri Jesúre na-jērīaeka

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ I'sia be'erō'ō Jesúre ĩ'rīkaja imaeka poto kipō'irā imaekarā supabatirā kika wārūri-majapitiyika rērītīrā ikupaka kire narīka:

—¿Marākā'ā ārīrika mibojawārōyu?—

¹¹ I'supaka naḗakā'ā, ikupaka nare kērīka:

—Bikija pō'imajare sōrīberika simako'omakaja maekaka pūri ritaja kirīrāte jā'mebaraka jia mija imaerā Tuḗarāte mijare sōrīrūjerijayu. Aḗerāte pūri kire ā'mitirīḗabeyurā nimamaka bojawārōrikakakapi yibojarijayu. ¹² Ā'mitirikōrī je'e, bikija Tuḗarā majaropūñurā no'oeka ikupaka āñua: “Sanīaika simako'omakaja ĩabeyurā uḗakaja nimarijayu. I'supakajaoka yibojaika ā'mitiritiyariḗotojo ā'mitirīḗabeyurā uḗakajaoka nimarijayu. I'supaka imabekaja, kire takaja ā'mitirīḗairā imawa'ri, 'Ba'iaja yibaaika miye'kariabe', ārīwa'ri Tuḗarāte jēñeirā nimajāāeka. I'supaka āñurā nīmarīkareka sareka nare kiwayuñajāāeka”,— Jesúre nare ārīka.

“Ikuḗaka ārīrika sime ōterikia ōterimajire sōteika majaroka”, ārīwa'ri Jesúre nare sabojawapū'ataeka

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Supabatirā mae ikupaka Jesúre nare ārīka ate:

—¿Yaje ōterikia ōterimaji majaroka mija ōrīwārūbeyu bai je'e? I'supaka mijare yimajarobojako'a mija ōrīpūabesarākareka, apea mijare yibojakoperākaoka mija ōrīpūabesarāñu je'e,— nare kērīka.

¹⁴ I'supaka ārītīrā ikupaka nare sakībojajiika:

—Ōterikia ōterimaji ārīwa'ri mijare yibojako'a Tuḗarārika bojatapārimaji uḗakaja sime. Supa imarī Tuḗarā majarouḗakaja sime ōterikiyapea. ¹⁵ ĩ'rārimarā pō'imaja imarā ma'arā ōterikiyapea ña'ataeka uḗaka imarā. I'supaka imarā nimamaka Tuḗarārika na'mitirīkoḗeika be'erō'ō Satanāre nareka saye'kariayu, kūpājī sanorīkoḗeikareka. ¹⁶ Aḗerā pō'imaja imarā, āta watoḗekarā kūpājī ka'ia imarō'ōrā ōterikiyapea ña'rīka uḗaka imarā. Tuḗarārika ā'mitiritīrā jījimaka nīmakōḗeyu. ¹⁷ I'supaka nīmako'omakaja Tuḗarārika jia nare ña'rījāibeyurā imarī, nayi'yuaḗi ārīwa'ri oka nare imamaka, supabatirā saḗareaka aḗerāte nare ĩarīḗ'yomaka, ñojīmarījī Tuḗarārika na'mitirīkoḗeika naja'atayu. ¹⁸⁻¹⁹ Aḗerā pō'imaja imarā wi'siwatoḗekarā ōteriki yapea ña'rīka uḗaka imarā. Tuḗarārika ā'mitirīḗotojo naḗuḗakarāja jīitaka oyiaja imarīka jitoīrā nīme. I'supakajaoka “Rīkimakaja nīñerū yija rīkarāka jia yija imarāñu”, āḗaraka waḗuju

naɸuɸaka nare ɸakiyu. I'suɸaka imawa'ri, sareka takaja ɸuɸaribaraka imarijayurā imarī, Tuɸarārika naye'kariyu. Suɸa imarī saye'kariyurā imarī kiyuɸaika uɸakaja baabeyurā nime. ²⁰ Aɸerā ɸuri Tuɸarārika j̄jimakaɸi ā'mitiririjayurā. Ikuɸaka nime: Jia ka'ikirō'ōrā ōterikiyapea űa'r̄ika jia jājia ɸu'riwa'ri r̄ikimakaja saruika. Ī'r̄arijūki treinta rakao sarikarika, aɸerijūki sesenta rakao, aɸerijūki ɸuri cien rakao rikarika. I'sia rikarika uɸaka imarā nime Tuɸarārika jia ā'mitiripēairā. Jia kire yi'yurā imarī, kiyuɸaika uɸaka oyiaja baairā nime,— nare kēr̄ika.

Peria yaaboaiika uɸaka ɸuɸajoatirā, Jesúre nare bojawārōeka
(Lc 8.16-18)

²¹ Ikuɸaka nare kēr̄ika ate:

—Peria mawāāyu, jia yaaboairō'ō imarika yaɸawa'ri. I'suɸaka simamaka jotorokarā mu'aɸāārūkimarīa sime. ²² I'suɸakajaoka sime ika mijare yibojaika jia ɸo'imajare ōr̄iɸūabeyua simako'omakaja Tuɸarāja “Ikuɸaka sime”, kēr̄irāka ɸoto sanor̄irāñu. ²³ Mijare yibojaika jia mija ōr̄iwārūriyapaye'e, jia samija ɸuɸajoabe ɸuri,— nare kēr̄ika.

²⁴ I'suɸakajaoka nare kēr̄ika:

—Mijare űañua mija ā'mitiripēabe. Samija ā'mitiripēaiika ko'aɸitorāja, “Ikuɸaka simekā'ā”, mija ār̄iwārūokaro'si Tuɸarāte mijare jeyobaarāñu. I'suɸaka ɸemawa'ribaji kibaarāñu j̄itakarāja mijare jeyobaarūkika imarī. ²⁵ I'suɸakajaoka j̄ibaji ōr̄irika yaɸawa'ri sā'mitiyukate saɸemawa'ribaji sakiōñaokaro'si Tuɸarāte kire jeyobaarāñu. Sā'mitiripēariyapabeyukate ɸuri kūɸaj̄i kiōr̄ikopeika, Tuɸarāte kireka saye'kariarāñu,— nare kēr̄ika.

²⁶⁻²⁷ I'suɸaka ɸuɸajoatirā ikuɸakaoka Jesúre nare ār̄ika:

—Maipamaki Tuɸarār̄irā j̄iikuku kio'arūjerūkiakaka mijare yibojaerā baayu mae. Ōterikiyapea jia ɸu'yu uɸaka nime. Īakōr̄i je'e: Ōterimajire ōterikia ōteika be'erō'ō űamiareka, ĩmiarekaoka, kikāñu ɸoto, kār̄ibeyuka kima ɸotooka sakipu'r̄ir̄uj̄emakamarīa ɸu'ritirā, saɸu'riweiyu. I'suɸaka sime “Sōñu uɸakaja saɸu'yu ikuɸaka sime”, kēr̄iberiko'omakaja. ²⁸ Jia ka'ia imawa'ri, sōñu uɸakaja jājia sajayurō'ōr̄aja ɸu'r̄ir̄ijayurā sime ōterikia. Mamarī saɸu'yu ɸoto ritabij̄ikaja sime. I'suɸaka sima be'erō'ō jo'babaj̄ij̄i j̄ariwa'ri saɸūñuayu. Torāj̄irā kopakaja saruiyu mae. ²⁹ Ōterikia boɸakā'ā ĩatirā, “Saye'eye'e”, ār̄iɸuɸajoatirā saba'ip̄ite se'er̄i a'yu. Ōterikia ɸu'r̄ir̄ijayurā uɸakajaoka sime Tuɸarār̄irāro'si. “I'suɸaka sime”, nar̄iwārūberiko'omakaja, Tuɸarāte yaɸaika uɸaka jia baairā nare kijar̄ir̄ijayurā,— nare kēr̄ika.

“Ōterikia mostaza wāmeij̄i yape uɸaka sime”, āɸaraka Tuɸarāte jā'merūkiakaka Jesúre wārōeka

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Aɸeroka ikuɸaka nare kibojaeka ate:

—Tuɸarāte ritaja kirirā imarāte jā'merūkiakaka j̄ibaji mija ōñaokaro'si, ikuɸaka majaroka mijare yiwārōerā baayu. ³¹ Ōterikia mostaza yaɸea moteika uɸaka nime Tuɸarār̄irā. Ritaja aɸea ōteriki yaɸea kūɸaj̄ibaj̄ir̄iika sime mostaza yaɸea. ³² I'suɸaka simako'omakaja saɸi ɸu'ritirā aɸea ōteriki tēr̄iwa'ribaji ĩmirā saɸu'riweiyu. I'suɸaka imawa'ri r̄ikimakaja űoaka sar̄iɸia imamaka ijia jājia yaaika ɸoto w̄i'ñaka sarā ru'yu. Ā'mitirikōr̄i, i'suɸakajaoka nime Tuɸarār̄irā naro'si. Mamarī r̄ikimamar̄irāja kire ā'mitiripēairāte imako'omakaja, sabe'erō'ōbaji ɸuri r̄ikimarāja kire ā'mitiripēairāte imarijarirāñu,— nare kēr̄ika.

³³ Nor̄iwaɸu'ataekarō'ōj̄irā, i'suɸaka r̄ikimaka majarobojarikapi ɸo'imajare kibojawārōroyika. ³⁴ I'suɸakapi oyiaja ɸo'imajare kiwārōroyika. Suɸa simako'omakaja ĩr̄ikaja kika wārūrimajap̄itiyika kimaroyika ɸoto ɸuri, bojawārōrirokakaka jia nare kibojawaɸu'ataroyika.

Werika wejea nare baaeka Jesúre o'ataeka
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ I'sir̄imiji na'irā simaeka ɸoto ikuɸaka kika wārūrimajare Jesúre ār̄ika:

—Dajoa, ɸa'wa mawaata'riwa'rira.—

³⁶ I'supaka kēpakā'ā, ɸo'imajare a'ribojaweatira, Jesúre jāmaeka kūmurā najāika. Supa imarī saɸi naka ke'rika mae. Aɸea kūmuareka imaekarāoka nabe'erō'ō tērīwa'rikarā. ³⁷ Torā natērīrijarika ɸoto jājia wīrōa baeū'mueka. Sabaemaka jājia ɸakuwa'ri kūmuarā jimarīa okoa jāika. Supa imarī kūmuarā okoa ɸurueka mae. ³⁸ I'supaka simako'omakaja kiruɸuko'a ŋu'takarā ɸeatatira kūmui'toɸearā Jesúre kārijāmaeka. I'supaka kimamaka iatira, kika wārūrimajare kire tōrōeka.

—Mia'mitipe wārōrimaji. Maña'mirā baayu. ¿Jia bai miro'si sime je'e?— kire narīka.

³⁹ I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, mi'mirīkatira ikupaka kērīka:

—Mibaea'si wīrōa, i'supakajaoka ɸakuri,— sakēpakā'ā so'rika mae.

Wīrōa baetiika, supabatira okoa ɸakurimarīa jarika ⁴⁰ Torājira mae,

—¿Dako baaerā mija kīkiko'o je'e? ¿Jia yire yi'riberīwa'ri “Yijare iariwārūiki kime”, yireka āribeyukajira mija ime bai?— nare kērīka.

⁴¹ I'supaka kērīko'omakaja jimarīa ɸupatawa'ri, “¿Maki kime ruku i'i? Wīrōa, okoa ɸarīji kire yi'yua”, āɸaraka najērīabu'aeka.

5

Gerasa ka'iaeka Satanarika ima ŋa'rījāikaki majaroka

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúre kika imaekarāpitika Gerasa ka'iarā tērīyaeka. ² Tērīyatira Jesúre marīwa'rika ɸoto i'rika Satanarika ima ŋa'rījāikakite kire torika. Majaka āta wi'iarā nataroyikarō'ōɸi Jesús ɸō'irā ketaeka. ³ Torā kimaeka wejabiritika upaka oyiaja imaroyikaki imarī. ɸerumijiaɸi kire napi'peroyika simako'omakaja ŋo-jimarīji ɸi'ɸeberikaki upaka kijariroyika. ⁴ I'rākurimarīa kiānaraka, kipitakaoka kire napi'peko'omakaja sakitūrūtataroyika. I'supaka kimamaka ɸo'imajare marākā'ā kire baawārūberīroyika. ⁵ I'supaka imaki imarī, ŋmi, ŋnamioka, ŋmima watoɸekarā, majaka nataroyikarō'ōrā akaseretaɸabaraka kituritaɸaroyika. I'supaka imataɸabaraka tīmarīji ātaɸi kiɸo'ia kiwa'etaɸaroyika.

⁶ I'supaka kimaekarō'ōɸi Jesúre iatira kiɸō'irā kirīrīra'aeka. Kiɸō'irā eyatira ki-wājītāji kiŋukuruɸaeka, “Marākā'ā yibaaberījiki kime”, kiɸupaka kire ārika simamaka.

⁷⁻⁸ I'supaka kimamaka, ikupaka Jesúre kire ārika:

—Mia'mitipe Satanarika ima. I'ire kiɸupakareka mimarō'ōɸi miɸoɸe,— kire kērīka.

I'supaka kēpakā'ā,

—Jesús, Tuɸarā tērīrikaja imatiyaiki Maki mime. ¿Marākā'ā yire mibaaerā baayu mae je'e? Tuɸarāte iaika wājītāji, “Ba'iaja mibaaika ɸarea ba'iaja mire baabesarāki yi'i mae”, yire meɸe,— akasererikaɸi Satanarika ima ŋa'rījāikakite ārika Jesúre.

⁹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Jesúre kire ārika:

—¿Marākā'ā miwāmea?—

I'supaka kire kēpakā'ā,

—Legión ŋime, rikimarā ba'irā yija ima simamaka.—

¹⁰ Supabatira “Ika ka'iaɸi yijare miɸoata'si”, jimarī Jesúre kērīrijarika. ¹¹ I'supaka simaeka ɸoto nakoyikurirā rikimakaja ba'abaraka jējewēkoa ɸa'itaeka ŋmimajā'āreka.

¹² I'supaka simamaka ikupaka Satanarika ima kire ārika:

—Kireka yijare miɸoataye'e, “Jējewēko ɸupakarā mija ŋa'rījāibe”, yijare meɸe,— āɸaraka kire najēneka.

¹³ I'supaka napakā'ā,

—Torā mija a'ɸe,— nare kērīka.

Toɸi mae ŋmirījireka ŋa'rījāitiirā imakoɸekarāre ɸorika, jējewēkoa imaekarā ŋa'rījāiokaro'si. Supa imarī jējewēkoa dos mil rakamaki imaekarā Satanarika ima nare ŋa'rījāimaka jājia narīrīwa'rika. Rīrīwa'ritira ɸusipemarā eyatira toɸi naña'rika ɸa'warā. I'supaka baawa'ri nimaupatiji naña'miɸataeka.

¹⁴ I'supaka sabaamaka s̄arĩrĩrimaja rĩrĩwa'ritirā, wejearā, wejematorāoka p̄o'imajare sanabojaeka. Topi mae “¿Dakoa supa baaika?”, ārĩwa'ri p̄o'imajare ĩarĩ a'rika. ¹⁵ Jesúre imaekarō'ōrā eyatirā, ikupaka Satanárika ima kireka ña'rĩjāika imakoꝑeroyikakite imamaka niaeka: “Jariroaka jāāekaki, i'supakajaoka kimaroyika upakamarĩaja, jia kipupaka japakā'ā, ña'rĩyaaekaja rupaki kime mae”, p̄o'imajare ārĩpupajoeyaeka. I'supaka kimamaka ĩatirā, jimarĩ Jesúre nakĩkika “Tērĩritakiji kime”, ārĩwa'ri. ¹⁶ Supabatirā Satanárika ima kireka Jesúre p̄oataekakaka, supabatirāoka jējewēkoa baaekakaka ĩāekarāte bojaeka aꝑerāte. ¹⁷ I'supaka kibaaika ā'mitiritirā Gerasakarā Jesúre kikiwa'ri nawejaꝑi kipe'ririka nayapaeka.

¹⁸ I'supaka nimamaka topi p̄e'rira'aerā kũmuarā kijāika poto ikupaka Satanárika ima kireka p̄oritapaekakite kire ārĩka:

—Mika a'ririka yaꝑatiyarĩji yiyapayu yi'ioaka,— kire kērikoꝑeka.

¹⁹ I'supaka kēriko'omakaja ikupaka Jesúre kire ārĩka:

—Yika a'pekaja, miwi'iarā mipe'riwa'pe. “Yire wayuĩaiki imarĩ, jia Maiꝑamakire yire baayu”, ārĩwa'ri mirĩrāre mibojakaro'si,— kire kērika.

²⁰ I'supaka kērika yi'riwa'ri kipe'rika. P̄e'riwa'ritirā Decápolireka imaeka wejearā Jesúre kire baaeka majaroka kibojatapaeka. I'supaka kibaaeka ā'mitiritirā marākā'ā p̄o'imajare ārĩwārũberika, i'supaka ima ā'mitirikoriberikarā imarĩ.

Jairo makore Jesúre tãāeka
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Torājirā kũmua ke'rikap̄iji Jesúre p̄e'rira'aeka ate. Saꝑi p̄e'rietatirā pa'warijerā kirikamarika poto, rĩkimarāja p̄o'imajare kipō'irā rērika. ²² I'supaka nimaeka poto judíorākare rēriwi'i ĩꝑamaki, Jairo wāmeikite Jesús p̄o'irā etaeka. Supabatirā kiwājitāji kiñukurupaeka. ²³ Supabatirā ikupaka kire kērika:

—Yimakore p̄uparirirā baayu. Miꝑitaka koꝑo'iarā mija'aꝑearika yiyapatiyayu ko-jājiokaro'si,— kire kērika.

²⁴ I'supaka kire kēpakā'ā, Jesúre kika a'rika mae. Topi koꝑakaja rĩkimarāja kũriika p̄o'imajare kika a'rika. ²⁵ Na'rika nawatoꝑekap̄i ĩ'rāko wāmarĩ imaekakote torā imaeka. ĩ'poũ'p̄uarē'earirakakuri wejeje'rāka koeyawa'rika pu'uriweoko jĩsia ka'wisijũabaraka. ²⁶ ĩ'rĩkaremarĩa ĩkobaarimajare kore nikobaarũjekoꝑeroyika. I'supaka nabaaika waꝑa koniñerũ imakoꝑeka ritaja nare kōjĩꝑataroyika. I'supaka baariꝑotojo jā'rĩbaji kojarirĩjarika. ²⁷ I'supaka baabaraka koimaeka poto “Wāmarĩa imarāte jimarĩ Jesúre bayayu”, ārĩrika koā'mitiroyika. I'supaka simamaka koimaeka wā'tarā Jesúre etamaka ĩatirā, rĩkimarāja p̄o'imajare imaeka watoꝑekap̄i kipēterō'ōrā koeyaeka. ²⁸ Jesúre imaekarō'ōrā eyatirā “Kijariroaka yiraberākareka jia yijarirāñu”, kōrĩpupajoeka koꝑuparō'ōpi. I'supaka p̄upajoawa'ri kijariroaka korabeka mae. ²⁹ I'supaka kobaaeka potojo koreka so'rika mae. “Risirika yireka imakoꝑeika o'yua mae”, kōrĩwārũeka. ³⁰ Kijarijoaka korabeka be'erō'ō, “Tērĩrika ñimapi ĩ'rĩkate tãāñu”, kipupakap̄i Jesúre ārĩtika. Supa imarĩ jorowa'ritirā ikupaka p̄o'imajare kērika:

—¿Maki yijariroaka rabeko'oka?—

³¹ I'supaka kēpakā'ā kika wārũrimajare ikupaka ārĩka:

—Miꝑō'irā rĩkimarāja imarā mire rabeirā. ¿Marākā'ā simamaka “¿Maki yijariroaka rabeko'oka?”, meñu?—

³² I'supaka kire narĩka simako'omakaja p̄o'imajare ĩabaotabaraka kire rabekakite kimo'arĩjarika. ³³ I'supaka kimaeka poto “Yi'i, risirika ñima yire o'yaokaro'si mire rabeko'oko”, ārĩpupajoawa'ri kipō'irā koeyaeka. I'supaka koꝑupaka imako'omakaja kire kikiwa'ri tarariꝑotojo kiwājitāji koñukurupaeka. I'supaka baatirā kobaaeka upakaja kire kobojaeka. ³⁴ I'supaka kōpakā'ā, wayuĩarimaji imarĩ, ikupaka kore kērika:

—Mae mia'mitiꝑe yiwāyuĩaiko. Yire yi'riwa'ri, jia mijayu mae. “Yirisirika yire o'yua”, ārĩwa'ri jĩjimaka mipe'riwa'pe mae,— kore kērika.

³⁵ I'supaka kore kērika poto judiorākare rēririwi'i iḡpamaki Jairo wi'iakarāre etaeka. Torā eyatirā ikupaka Jairote narīka:

—Mimako pūpaririko'oko. “Yimakore mibayape”, wārōrimajire merīa'si mae,— kire narīka.

³⁶ I'supaka narīko'omakaja,

—Ba'iaja pūparibekaja, yire miyi'pe,— Jesúre kire ārīka.

³⁷ Pedro, Santiago, supabatirā Santiago rī'i Juan maekarakamarā tarāreje Jesúre akawa'rika. ³⁸ Naka a'ritirā, rēririwi'i iḡpamaki wi'iarā jimarīa oḡparaka nimaekarō'ōrā keyaeka. ³⁹ I'supaka nimamaka, ikupaka nare kērīyaeka:

—¿Dako baaerā mija oyu? Pūpariribeyuko me'rōre ime. Kārikako koime,— kērika oḡparaka imaekarāte.

⁴⁰ “Kopakaja pūpariritiyaekako koime”, ārīwa'ri Jesúre neeka. I'supaka nimamaka itirā, nare kiporirūjeka. Supabatirā pūparirikakote imaeka kurarakarā kopakiarā, supabatirā kika imaekarā maekarakamarāpitiyika kikākaeka. ⁴¹ Naka kākatirā kopitakarā kore ni'atirā ikupaka kore kērika:

—Talitá cum,— kore kērika. (Mokarokaḡi marījīkareka, “Me'rō, mimi'mibe, mire ñaṇu”, ārīrika sime i'siroka).

⁴² I'supaka kērika potojiji mi'mirikatirā, kojaarīkawa'rika. I'pou'puarāe'earirakakuri wejeje'rāka eyawa'yuko koimaeka. Ōñia kojaripe'pakā'ā iawa'ri, marākā'āoka ārīwārūberijika najarika kika imaekarā, i'supaka ima itakoriberikarā imarī. ⁴³ I'tojite,

—Aperāte samija boja'si,— nare kērika.

Supabatirā ba'arika koro'si nare ke'era'arūjeka.

6

Nazaretwejarā Jesúre a'rika

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Torājīrā mae, kika wārūrimajapitiyika Jesúre a'rika, kime'rārī kimaeka we-jearā. ² Torā eyatirā jērītarirīmi simaeka poto po'imajare kiwārōū'mueka judiorākare rēririwi'iarā. Kire ā'mitiritirā, “Jiitakaja oñuka kime”, ārīwa'ri marākā'ā narīwārūberika, i'supaka jaikite ā'mitirikoriberikarā imarī. I'supaka kibaamaka ikupaka po'imajare kireka ārīka:

—¿Marākā'ā baatirā jiitakaja i'ire oṛīpūayu? ¿Maki kire wārōekaki ruku? Maikoribeyua pariḡi ritaja baabeaiki kime,— narīka.

³ Supabatirā ikupaka narīka aḡea:

—María maki, o'ōrā yaḡua yi'yerimaji kime. Supabatirā Santiago, José, Judas, Simónpitiyika nama'miji kimema. Iki kima simamaka kibe'erō'ōkarā rōmijāoka o'ōrā makaja imarā,— torā imaekarāte ārīka.

I'supaka simamaka “Yija upakaja imaki imarī imatiyabeyuka kime”, ārīwa'ri kire na'mitiripēariyaḡberika. ⁴ I'supaka napuḡajoamaka, ikupaka nare kērika:

—Tuḡarāro'si bojaḡjirimajire “Jiitaka mare kibojayu”, ritaja po'imajare kireka āñuka kime. I'supaka simako'omakaja kipo'ijirika wejeareka, kitā'omajataka pūri i'supaka ārībeyurā,— kērika.

⁵ Supa imarī jia kire nayi'ribepakā'ā, maikoribeyua nare kibeawārūberika. I'supaka imariḡotojo i'rārīmarāre takaja kipitaka ja'aḡeatirā wāmarīa nimaeka nareka kijieka.

⁶ Kitā'omajare kire ā'mitiripēabepakā'ā marākā'ā ārīwārūberijika Jesúre jarika. I'supaka imariḡotojo aḡea wejarā po'imajare wārōtaḡarī ke'rika mae.

Jesúre kika wārūrimajare Tuḡarārika nawārōtaḡapaokaro'si mamarī kipūataū'mueka

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ I'pou'puarāe'earirakamarā kika wārūrimaja imaekarāte Jesúre akaeka. Supabatirā kirika nare ja'ajiyetirā,

—Satanārika ima po'imajareka ña'rījāikarāte mija poatabe mijaro'sioka,— nare kērika.

I'supaka nare āriweatirā i'parimaki oyiaja Jesúre nare pūataeka aþea wejeareka imaekarāte wārōtapaokaro'si.

⁸ —Torā mija a'rirāka þoto þan, yaipi'ia, niñerūoka mija e'ewa'ria'si. I'supaka simako'omakaja mija tu'ua takaja mija e'ewa'þe. ⁹ Supabatirāoka ū'þuko'a, jariooka mija jāāika takapiji mija a'þe,— nare kērika.

¹⁰ Ikuþakaoka ate nare kērika:

—Wejearā yirika bojarī mija eyaū'murāñu, wi'itakarāja mija imabe, aþe wi'i, aþe wi'irā baabekaja. Aþea wejearā mija a'rirāka þoto takaja toþi mija þoþe. ¹¹ Mija eyarijarirāka wejerakakaja mijare e'etoriberiwa'ri, Tuþarārika ā'mitiripēarika nayapabesarākareka, jājiapi nare jaika ka'wisijūabekaja nare mija ja'atabe. Toþi a'rirāka þoto, ikupaka mija baabe: Mija ū'þuko'arā ka'ia uyua eika mija þajepatebe “Yijare mija ā'mitiripēabeyua simamaka, Tuþarāte mijare ba'iaja mijare baarāñu”,— āriwa'ri kika wārūekarāte kērika.

¹² I'supaka nare kērika be'erō'ō þo'imajare wārōri na'rika mae. Supa imarī naþō'irā eyatirā ikupaka nare narīka: “Ba'iaja mija baaika ja'atirā Tuþarāte mija ā'mitiripēabe”, neyaekarō'ōrā imaekarāte nabojarijarika. ¹³ I'supakajaoka Satanārika ima ña'rījāika imaekarāte nareka sanajieroyika. I'supakajaoka rikimarāja wāmarīa imaekarāte iye-bakapi yo'yebaraka, narisirika nareka ima no'ataroyika.

Ikuþaka sime Juanre reyaekakaka

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ritaja maikoribeyua Jesúre baabearoyika ā'mitiritirā þo'imajare sabojapibaeka. Þo'imajare i'supaka āñua iþi Herodesoka sōrikaki. I'supaka þo'imajare āñua ā'mitiritirā ikupaka i'rārimarāre ārika:

—Juan, þo'imajare ruþuko'a jūjerimajiji kime je'e aþeyari. Reyariþotojo ate ōñia jarijiki imarī, maikoribeyua kibeayu je'e aþeyari,— narīka.

¹⁵ Aþerā ikupaka ārikarā:

—Tuþarāro'si bojaijirimaji imaroyikaki Elías kime je'e aþeyari,— narīka.

I'supaka narīko'omakaja aþerimarā þuri ikupaka ārikarā:

—Bikija Tuþarāro'si bojaijirimaja imaroyikarā upaka kime je'e aþeyari,— narīka.

¹⁶ I'supaka najaimaka ā'mitiritirā, ikupaka Herodete ārika kiro'si:

—Juan bikija kiruþuko'a yita'terūjekaki imariþotojo ōñia jariþe'ritirā i'supaka kibaabearijayu je'e aþeyari ate,— kērika.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka kēpakā'ā, Juanre najāāerā baeaka ruþu, kirī'i Felipe rūmu Herodías wāmeikore ē'matirā Herodete koka imaeka. I'supaka kibaamaka, ikupaka Juanre kire ārika:

—Herodías mirī'i rūmure me'maeka ba'iaja mibaayu, Tuþarāte jā'meika yi'riberowa'ri, — āriwa'ri kire kibojakoperoyika.

I'supaka kēpakā'ā, koka jia imarika yaþawa'ri Herodete kire ñi'arūjeka kisurararākare. Kire ñi'atirā þerumijapi þi'petirā, wēkomaka imariwi'iarā kire natarika.

¹⁹⁻²⁰ “I'supaka kijaika waþa kire jāārika sime”, āriþuþajoekako imarī, Herodíare kire jāārūjerika yaþaeka. I'supaka koþuþajoako'omakaja, Herodes þuri “Tuþarāte yaþaika upakaja jia wājia baaiki Juanre ime”, āriwa'ri jia jiyiþuþaka kireka ōrikaki. Supa imarī Juanre kojāārūjeriyapako'omakaja kiyapaberikoþeka. I'supakajaoka Juanre bojaroyika jijimakapi ā'mitirikaki imariþotojo “Kibojaike upakaja yiyi'riye'e”, āriþotojo, sareka ña'rīyaarī kimawārūberika. ²¹ I'supaka Juanka kimako'omakaja “Ikuþaka yibaajikareka, yiþuþajoaika kitá'tewārūberijīñu je'e”, Herodíasre āriþuþajoekarīmi seyaeka. I'supaka kōriþuþajoekarīmi Herodete þo'ijirika wejejē'rāka sarākutorika. Supa imarī kiro'si ba'irabejirimaja iþarimarāre, supabatirā surararāka iþarimarāreoka, Galilea ka'iakarā imatiyarimajareoka kiakaeka, “Mabayaarirā”, āriwa'ri. ²² Ritaja kikaekarāte rērikarō'ōrā kākatirā Herodías makore nare bayatāābeaeka jijimaka ni-maokaro'si. “Jitaka mare kobaabeayu”, Herodes kijeyomarāþitiyika āriþuþajoekarā. I'supaka imawa'ri ikupaka kore kērika:

—¿Dakoa mire ñijirika miyapayu maekaka jiiatakaja mibaaika wapa? Miyapaikaja mire ijirā i'supaka ñaņu. ²³ Mire pakibeyuka yi'i, ika ka'iakaki ipi imarī, ritaja yiba'irjia wapañā'riakaka ñe'metājirō'ōjirā mire ijijiki imarī supa mire ñaņu,— Herodías makore kērīka.

²⁴ I'supaka kore kēpakā'ā, kopakore jērīarī ko'rika mae.

—¿Dakoa kire yijēñerāņu ruku, ma'i?— kore kōrīka.

I'supaka kōpakā'ā,

—“Juan pō'imajare ruṗuko'a jūjerimaji ruṗuko'a yiyapayu”, kire mepe,— kore kōrīka.

²⁵ I'supaka kore kōpakā'ā, jajuaja a'ritirā koīṗamaki Herodes pō'irā koeyaeaka. Kipō'irā eyatirā ikupaka kire kōrīka:

—Juan ruṗuko'a yiyapayu. I'supaka simamaka kimarō'ōrā a'ritirā, sata'tetirā, seroarā saṗeatatirā yire samijibe maekakaja,— kire kōrīka.

²⁶ I'supaka kōpakā'ā jimarīa Herodete ba'iaja ṗaparika. Juanre jāārika yaṗaberir-
ipotojo, mamarīji kore kērīka kijaita'ariyapaberika. Pō'imajare ā'mitirika wājitāji,
“Miyapaikaja mire ñijirāņu”, kērītika simamaka, kojēñeikaja kore kijirā baaeka.

²⁷ I'supaka simamaka ñojimarīji i'rīka kisurarate Juan ruṗuko'a ta'terī kipūataeka.

²⁸ Torā eyatirā Juan ruṗuko'a ta'tetirā, seroṗemarā saṗeatatirā sake'era'aeka. I'supaka baarī ke'rikarō'ōpi pe'rietatirā Herodías makore sakījika. Supa imarī iko mae kopakore sījikako.

²⁹ I'supaka Juanre nabaaka ā'mitiritirā, kika wārūeka mirārāte kipō'imirāka e'erī etaeka sayayeokaro'si.

Cinco mil rakamarā imaekarāte Jesúre ji'aeka

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúka wārūrimaja kirika bojataparī turikarāte pe'rietaeka. Supa imarī kipō'irā etatirā nawārōtapaeka majaroka kire nabojaeka.

³¹ I'supaka simaeka poto torā rikimarāja pō'imaja i'tarijayurā, pe'ririayurōka imaekarā. I'supaka simamaka kika wārūrimajaka no'ojiteoka maba'awārūberijika Jesúro'si simaeka. Supa imarī ikupaka kika imaekarāte kērīka:

—Dajoa, pō'imajamatorā kūṗajī majērītaerā,— nare kērīka.

³² I'supaka nare kērīka be'erō'ō, kūmuapī pō'imajamatorā naka ke'rika mae. ³³ Na'rirā baaeka ruṗu rikimarāja iawārūekarā. I'supaka nabaamaka iatirā, ritaja wejeakarāre rīrīwa'rika Jesúre a'rikarō'ōrā. I'supaka baaekarā imarī, kijeyomarāṗitiyika torā keyabeyukajiji torā neyaweitika jājia rīrīwa'rikarā imarī. ³⁴ I'supaka nabaaka simamaka waata'riyatirā marīwa'rikōrī rikimarāja pō'imajare imamaka Jesúre iāeka. Torā eyatirā, ovejawēkoa nare iārīrīrimajire imabeyurā upaka pō'imajare imamaka kīaeka. I'supaka nimaeka Tuṗarārika nare wārōrimajire imaberika simamaka. I'supaka imaekarā nima-
maka “Jia ōrīwārūbeyurā nime. Supa imarī marākā'ā baawārūberijīñurā nime”, ārīwa'ri wayuīaekaki imarī, ritajakaka nare kiwārōū'mueka mae. ³⁵ Aiyate ka'rawa'rirā baaeka poto kika wārūrimajare kika jairī etaeka. Ikupaka kire narīka:

—Na'irā sajaritiyu mae. Pō'imamato sime ō'ō. Supa imarī ba'arika imabeyua.

³⁶ Supa imarī wejekoyikurirā ba'arika waruaparaka pō'imajare imarō'ōrā sawapañjiba'arī na'rirū,— kire narīka.

³⁷ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—Mijaja ba'arika nare mija ji'abe.—

I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire narīka:

—¿Pan yija wapañjirāņu bai je'e wapañā'rītaka simako'omakaja? Rikimarāja pō'imajare imamaka, dosciento rakato denario sawapa simarāņu,— kire narīka.

³⁸ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērīka:

—¿No'ojirārakato pan mija rikayu je'e? Mija iabe ruṗu.—

I'supaka kēpakā'ā,

—Ī'rāṗitarakatojikaja sime. Supabatirā wa'iaoka i'ṗarājīkaja ima,— kire narīka.

³⁹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—“Ritario'ro jia taya imarō'ōrā mija ruḡabe”, ḡo'imajare mija āḡe.—

⁴⁰ I'suḡaka kēḡakā'ā, kērīka uḡakaja ḡo'imajare nabaarūjeka. Suḡa imarī nare najā'meka uḡakaja nimaekarō'ōrā ī'rāo'roreka cincuenta, aḡerio'roreka cien rakamarā nimaeka. ⁴¹ Suḡa imarī ḡan ī'rāḡitarakato imaeka, wa'ia ī'ḡarā imaekaoka Jesúre e'erikaeka. Suḡabatirā weḡeḡemarā yu'ayoitirā, “Jia mibaayu a'bi”, ārīweatirā, ḡan kiña'kata'ruika mae. Suḡabatirā “ḡo'imajare samija ḡibabe”, ārīwa'ri kika wārūrīmajare sakījika mae. I'suḡakajaoka kibaaeka ī'ḡarā wa'ia imaeka ritaja ḡo'imajaka sanāḡibaba'aerā. ⁴² I'suḡaka kibaamaka ritaja ḡo'imajare ba'aeka, jia ña'ḡirika najarikarō'ōjirā. ⁴³ Sabe'erō'ō, ī'ḡou'ḡuarāe'earirakāḡi'ī ḡururika kika wārūrīmajare rēaeka naña'ḡika ḡiyia. ⁴⁴ Cinco mil rakamarā īmirīja nimaeka saba'aekarā.*

Okopemaḡi Jesúre turika

(Mt 14.22-27; Jn 6.15-21)

⁴⁵ I'suḡaka baaweatirā kika wārūrīmajare ikuḡaka Jesúre ārīka:

—Kūmuarā jāitirā i'siḡē'rōtorā mija waata'riwa'ḡe. Suḡabatirā Betsaida weḡearā yire mija ta'abe.—

Kika wārūrīmajare waata'riwa'rika ḡoto ḡo'imajare a'yaokaro'si kimajaroka bojabaraka kimaeka ruḡu. ⁴⁶ I'suḡaka baaweatirā, īmimakarā kimarīwa'rika, Tuḡarāka jairī. ⁴⁷ Aiyate ka'raeka be'erō'ō Galilea ḡa'wa ñe'metājirāja kūmua eyawa'rika, sariḡeḡi rīkamaritirā Jesúre īamaka. ⁴⁸ Wīrōa jājia baemaka jājia nawē'āko'omakaja sa'ribeḡakā'ā kīaeka. Suḡa imarī bikitojo ñamiji okopemaḡi turitirā nakoyikurirā keyaeka. Nare kio'riwa'rirā baatīkarā kire niatōḡoeka. ⁴⁹⁻⁵⁰ Okopemaḡi kituḡakā'ā īatirā, jimarīa nakasereka, “ḡo'imaja oḡirekoa sime je'e”, ārīḡuḡajoawa'ri. I'suḡaka nimaeka jērāko'atirā, ikuḡaka nare kērīka:

—Rikitubaka mija jaḡe, kīkibekaja. Yi'iji ñime,— kērīka.

⁵¹ Suḡa nare ārtīrā naḡō'i kūmuarā kijāika mae. Sarā kijāika ḡoto wīrōa o'rika mae. Suḡa imarī i'suḡaka kibaamaka īatirā marākā'ā ārīwārūberijīka najarika, i'suḡaka īakoriberīkarā imarī. ⁵² Saruḡubaji, ḡan kūḡajī imako'aḡi ḡo'imajare Jesúre ji'amaka īako'omakaja, “Tērīwa'ribaji imaki Jesúre ime”, ārīḡeyukajirā nimaeka, ōrīwārūberīkarā imarī.

Genesaretka'īakarā jīñurāte Jesúre tāāeka

(Mt 14.34-36)

⁵³ ḡa'wa waata'riwa'ritirā Genesaret wāmeika ka'iarā neyaeka. ⁵⁴ Waata'rieyatirā nakūmua ji'aḡāatirā namarīwa'rika ḡotojīteje torā imaekarāte Jesúre īawārūeka. ⁵⁵ Kire īatirā jajuaja na'rika aḡerāte bojarī. Sā'mitīritirā wāmarīa imaekarāte naḡeyurūkiāḡi ne'era'aeka kīḡō'irā. ⁵⁶ Ke'riroyīkarō'ōrāja kūḡajīriweḡerā, jo'bariweḡerā, wi'īmatorāoka, kīḡō'irā neyaroyika. Suḡabatirā rīkīmarāja ba'irījia ījībaraka ḡo'imajare imaekarō'ōrā, jīñurāte naḡāājīyeroyika nare kitāāokaro'si. Kījariroaka kūḡajīji nare kiraberūjerika yaḡawa'ri jimarīa jīñurāte kire akaeka. Kījariroaka rabekarakamarāreje narīsirika o'riḡataeka mae.

7

“Mañekiarāte baaroyika uḡakaja yi'yurā imarī, Tuḡarāte jā'meka yi'ribeyurā nime”, ārīwa'ri Jesúre bojaeka

¹ Fariseokaka ḡuḡajoairā, suḡabatirā judīotatarāte jā'meka wārōrimajaoka Jesús ḡo'irā etaekarā, Jerusalénrō'ōḡi i'tatirā. ² Kīḡō'irā eyatirā ī'rārīmarā kika wārūrīmajare ḡitajūjebekaja ba'amaka nīaeka. I'suḡaka nabaamaka īatirā “Mañekiarā ḡitajūjētirā oyīaja mare ba'arūjekarā. Kika wārūrīmaja ḡuri ba'īaja baawa'ri ḡitajūjebekaja ba'airā”, narīḡuḡajoaeka. ³⁻⁴ (Ikuḡaka nime, fariseokaka ḡuḡajoairā, suḡabatirā aḡerā natā'omaja judīorākaoka: Nañekiarāte baaroyika uḡakaja yi'yurā imarī, “Tuḡarāte jia

* 6:44 Tal vez la cifra fuera mucho más que cinco mil que comieron, si hubiera contado las mujeres y los niños.

yijare ñajiyurũkiaro'si sime”, ãrĩwa'ri naba'aerã baaika ruþu naþuriakaja þitajũjerioyiaja nabaayu. I'supakajaoka nabaarijayu ba'arika wapañijpe'rietatirã. Supabatirã ko'a, jotoa, seroa þeruakaka baaeka najũjerijayu.* I'supakajaoka nabaayu naba'awearijayu rakakaja ï'rãtiji naruparikũmua jia najũjerijayu. “Mañekiarãte yijare wãrõeka yija yi'riberirika yapabeyuka Tuparã. Supa imarĩ kĩaika wãjitãji ba'iaja baairã yija imakoreka nawãrõeka upakaja yija baayu”, ãrĩþupajoawa'ri, i'supaka nabaakoþeyu). ⁵ Supa imarĩ Jesũka wãrũirãte þitajũjebekaja ba'amaka ïatirã,

—¿Dako baaerã mika wãrũrimaja þuri mañekiarãte jã'meka yi'ribeyurã? Miabe, þitajũjebekaja naba'ayu,— kire narĩka fariseokaka þupajoairã, supabatirã judíorãkare jã'meka wãrũrimajaoka.

⁶ Sã'mitiritirã ikupaka Jesũre nare ãrĩka:

—“Tuparãte yapaika upakaja jia baairã yija ime”, ãrĩriþotojo mija þupajoaika upakamarĩa mija ime. I'supaka mija imakaka þupajoaweibaraka, Tuparãro'si bojãñjiokaro'si Isaías imaekakite o'oeka:

“Ikupaka ika þo'imajareka Tuparãte ãnu: ‘Yire jiyiþupaka õñurã upaka najaiiko'omakaja, naþuparõ'õþi yire jiyiþupayeebeyurã nime.

⁷ Supabatirã þo'imajare jã'meka upakaja nawãrõikakakaja “Tuparãte jã'meka sime”, narĩrijayu. Supa imarĩ dakoa wapaamarĩaja yire najiyiþupayeekeþeyu”, kio'oeka, — nare kãrĩka.

⁸ Toþi mae, ikupaka Jesũre nare ãrĩka ate:

—Tuparãte jã'meika ã'mitiripẽabeyurã imarĩ, mañekiarãte mijare wãrõeka þuri jia mija ã'mitiripẽayu,— nare kãrĩka.

⁹ I'supakajaoka ikupaka nare kãrĩka:

—Mañekiarãte wãrõeka takaja ã'mitiripẽaokaro'si, Tuparãte jã'meika ja'atarika þuri jĩtakaja õñurã mija imema. ¹⁰ Ikupaka Moiséte ãrĩka mija ïabe: “Mipakire, mipakoreoka yi'riwa'ri jia nare mibaabe”, ãrĩwa'ri kio'oeka. I'supakajaoka, “Ï'rĩka kipakire, kipakoreoka ba'iaja baarijayukate majããkoþejĩñu”, ãrĩwa'ri kio'oeka. ¹¹ Mija þuri “Mañekiarãte ikupaka mare wãrõeka”, ãrĩwa'ri sayi'yurã imarĩ, ikupakakakapĩ jã'merijayurã: “Yipakire, yipakoreoka jeyobaaberijiki yi'i. Ritaja yirikaika Tuparãro'si oyiaja ima. Iki ï'rĩkateje saþi yijeyobaarãñu”, ãñurãteje, “Jia nabaayu”, mija ãñu. ¹² “I'supaka þupajoairãro'si, kipakiarãte kãrĩriberikopejika marã imabeyua”, mija ãrĩrijayu. ¹³ I'supaka mija jaiyu, mañekiarãte baaroyiroka yi'yurã imarĩ, Tuparãrika yi'ribeyurã mija jayu. Supabatirãoka aþea rĩkimakaja ima i'supaka mija baarijayua,— nare kãrĩka.

¹⁴⁻¹⁶ I'supaka nare ãrĩtirã þo'imajare kiakaeka ikupaka nare ãñaokaro'si:

—Mae mija imaupatiji yire ã'mitiritirã mija õrĩþũabe. Ba'arika mija ba'aikamarĩa sime ba'iaja mijare baarũjeika Tuparã ñakoareka. Mija þupakapĩ “Ikupaka yibaaye'e”, ãrĩþupajoatirã ba'iaja mija baariþarea Tuparãte mijare ïariþe'yoyu,— nare kãrĩka.

¹⁷ I'supaka nare ãrĩweatirã wi'itõsiarã kika wãrũrimajaþitiyika Jesũre nare kãkatapawa'rika mae. Wi'itõsiarã kika kãkatirã,

—Þo'imajare miwãrõko'akaka yijare mibojajiibe,— kika wãrũrimajare kire ãrĩka.

¹⁸ I'supaka naþakã'ã ikupaka nare kãrĩka:

—¿Yiwãrõko'a jia mija ã'mitiriwãrũberiko'o bai je'e mijaro'sioka? “Þo'imajare ba'aikamarĩa ba'iaja nare baarũjeika Tuparã ñakoareka”, ñarĩko'ojikaja ¿mija õrĩwãrũberiko'o bai je'e? ¹⁹ Maba'aika maþupaka ña'rĩjãibeyua. Maba'aika mañe'mearã takaja ña'rĩjãirijayua. Supabatirãoka maþo'iaþi þorirũkiaja sime,— nare kãrĩka.

* 7:3-4 Marcos explica que según las tradiciones de sus antepasados, si algo o alguien no aceptable a Dios, hubiera tocado el objeto, el objeto se quedaría mal frente a los ojos de Dios. Así que cualquier persona que utilizaría el objeto después también se pondría mal en los ojos de Dios. Entonces, lavaban todos los artículos para evitar la posibilidad de ser mal (o impuro) en los ojos de Dios.

(Supa imarĩ “Ritaja maba'aika jājibaarimajimarĩka Tuparāte ime”, āriwa'ri i'supaka nare kērika).† 20 Ikuṣakajaoka nare kibojaiika ate:

—Ba'iaja ṣupajoairā imarā ba'iaja baarijayurā. I'supaka imarā nimamaka, Tuparā ñakoareka ba'iaja nare sabaarūjerijayu. 21 I'supaka imarā imarĩ, ba'iaja ṣupajoairā najayu. Supabatirā “Yirūmumarĩko iko, yitĩmimarĩka ĩ'ĩ”, āriimarĩaja ba'iaja naka nabaawā'imarĩrijayu. Supabatirā karee'erimaja, jāārimaja, rōmikirā imariṣotojo aṣerā rōmijāka ba'iaja baarijayurā, rōmijā tĩmairā imakoṣeirāoka i'supakaja baarijayurā naro'si. 22 I'supakajaoka aṣikate ba'irĩjia rikaika oakiyurā, ritaja dika jariwa'ririmarĩaja ba'iaja baarijayurā, ṣakirimaja, supabatirā nayapaika upakaja i'yopipekaja ba'iaja baarijayurā, aṣerā jia kiro'si imarijayurāte ā'mijāirā imarā. Supabatirā aṣerāte ba'iaja jaijairibiyaokaro'si ṣakirika nareka jairijayurā, “Aṣerāte tēriwa'ribaji imatiyairā yija ime”, āñurā, i'supakajaoka Tuparāte yapaikakaka ṣupajoabekaja, waṣuju naṣupaka nare āñu upakaja baarijayurā nime. 23 Naṣuparō'ōṣi ba'iaja ṣupajoairā imarĩ, i'supaka ritaja nabaarijayu. I'supaka imarā nimamaka Tuparā ñakoareka ba'iaja nimarijayu, — nare kērika.

Judiotamarĩko imariṣotojo Jesúre ā'mitiripeaekako
(Mt 15.21-28)

24 I'supaka kibojaka be'erō'ō a'ritirā Tiro‡ wāmeika wejewā'tarā Jesúre eyaeka. Torā keyaeka ṣoto kareaja wi'iarā keyariyapaṣoṣeka. I'supaka kiṣupajoaeka imako'omakaja ṣo'imajare sōritika. 25 I'supaka simamaka sā'mitiritirā ikuparō'ōṣiji ĩ'rākote kiṣō'irā etaeka. Satanárika ima ña'rĩjāikako ṣako koimaeka. I'supaka komakore imamaka, kore kiwayuárika yapa'wa'ri kiwājitāji koñukuruṣaeka. 26 Sirofenciaka'iaakako, judiotamarĩko koimaeka. Toṣi mae ikupaka kire kōrika:

—Yire mijeyobaabe. Yimako Satanárika ima ña'rĩjāikako koime. I'supaka simamaka koṣupakareka simakoṣeika miṣoatarika yiyapayu mae, — kire kōrika.

27 I'supaka kōṣakā'ā ikupaka kore kērika:

—Mae judiotatarā, yika wārūrimajaka takaja ñimarāñu ruṣu. Supa imarĩ mimakore jierĩ nare ya'ritapaṣika, jiamarā naro'si simajĩñu. ĩakōri je'e: I'supaka mire yibaajikareka ṣuri me'rāka ña'ṣibeyukajirā ba'arika ē'matirā nayaiwēkorĩjāka§ yiji'aika upaka nare yibaajĩñu, — kore kērika.

28 I'supaka kēṣakā'ā, ikupaka kire koyi'rika:

—Rita meñu, ñiṣamaki. I'supaka simako'omakaja ba'arika ṣeatarũkia rokarā me'rāka ba'aña'ruika saba'ayu yaiwēkorĩjāka, — kōrika. (Ikuṣaka āririka i'supaka kire kōrika: “Mika wārūrimajare wārōbaraka mimako'omakaja, kũṣajĩ yire mijeyobaarāka jia yiro'si simarāñu”).*

29 I'supaka kōṣakā'ā ikupaka kore kērika:

—Jia miṣupajoaika simamaka, i'supaka yire miyi'yu. I'supaka simamaka Satanárika imakoṣeika ṣoyua mimakoreka mae. Supa imarĩ miwi'iarā miṣe'riwa'ṣe, — kore kērika.

30 Kowi'iarā ṣe'riyatirā koṣeyurũkiṣemarā jia jājiko komakore ṣeyumaka kōieyaeka. Koṣakaja Satanárika ima koreka ṣorikako.

Ā'mitiribeyuka imarĩ jaiwārūbeyukate Jesúre jieka

31 I'tojĩrā ate Tirowejeaṣi Jesúre o'rika. Toṣi o'riwa'ritirā Sidón wāmeika wejearā keyaeka. Toṣi ke'rika, Decápolisṣi kio'rika. Supabatirā toṣi o'ritirā Galilea ṣa'warā keyaeka. 32 Torā kimaeka ṣoto ā'mitiribeyuka, jaiwārūbeyuka kiṣō'irā ṣo'imajare e'eeyaeka. Kire e'eeyatirā “Miṣitaka kiṣo'iarā mija'aṣeabe kijiio'karosi”, kire narĩka. 33 I'tojĩte ā'mitiribeyukate kire takaja aṣerō'ōrā ke'ewa'rika. Torā mae kika takaja kimaekarō'ōrā ā'mitiribeyuka ā'mukoṣea ĩ'ṣapē'rōtowā'tarāja kipitawājoa kikākataeka.

† 7:19 Esta frase es una explicación o comentario de Marcos, el escritor. ‡ 7:24 Una región de gente no judío

§ 7:27 Los judíos nombraron a los no judíos perros. En una manera más tierna, a ellos Jesús les refirió como perritos en este ejemplo. * 7:28 Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la respuesta de ella.

Supabatirā kipitawājoapi rijo'kaka e'etirā kirērōkakarā kirabeka. ³⁴ Supabatirā wejepe-marā yoimiatatirā, kire wayuīawa'ri Jesúre yiataeka. I'supaka baatirā ikupaka kire kērīka mae:

—Epatá,— kire kērīka. (Kiokapi puri “Sawiritarū”, ārīrika simaeka).

³⁵ I'supaka kērīka potojo ā'mitiribeyuka imakopekakite ā'mitiyuka jarika. I'supakajaoka jia jaiwārūbeyuka kimakopekareka jia jaiki kijarika mae. ³⁶ I'supaka kire baaweatirā, po'imaja pō'irā etatirā ikupaka Jesúre nare ārīka:

—Aperāte samija bojapiba'si.—

I'supaka nare kērījarika simako'omakaja, jājibaji aperāte sanabojarijariroyika.

³⁷ I'supaka kibaamaka jījimaka imawa'ri, ikupaka narīka:

—Ā'mitiribeyurā, jaiwārūbeyurāte pariji jieiki kime. I'supaka simamaka ritaja kibaaika jīitakaja sime,— narīka.

8

Cuatro mil rakamarā imaekarā po'imajare Jesúre ji'aeka
(Mt 15.32-39)

¹ Torājīrā ate rīkimarāja po'imajare kipō'irā rērīka. Kika nimekā'āja naba'arika purika mae. I'supaka simamaka kika wārūrimajare akatirā ikupaka nare kērīka:

² —Īrāre wayuoka ñoñu, maekarakarīmi sajaritiyu yika nima. Supa imarī naba'arika puyua mae. ³ Naba'arika puyua simamaka, “Mija pe'pe”, nare ñarījīkareka, ma'a ñe'metājirāja nakēsirabaña'rījīñu yoepi i'taekarā pariji nima simamaka. I'supaka simamaka nare yiji'ariyapayu ruṣu, ba'aweatirā nape'yaokaro'si,— kika wārūrimajare kērīka.

⁴ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire narīka:

—Po'imajare imabeyurō'ō simamaka, marākā'ā baatirā ba'arika nare maji'awārūberijīka sime,— kire narīka.

⁵ I'supaka napakā'ā ikupaka kērīka:

—¿No'ojīrā ba'arika mija rikayu je'e?—

I'supaka kēpakā'ā,

—Ī'potēñarirakato sime pan,— narīka.

⁶ Topi mae po'imajare ka'iarā kiruṣarūjeka. Pan e'erikatirā ikupaka kērīka: “Jia mibaayu Tuṣarā”, kire kērīka. Supabatirā pan ña'kata'ruitirā kika wārūrimajare sakījīka. Ī'rā ritaja po'imajare sapibaekarā mae. ⁷ Supabatirāoka wa'imakarāka kūpajī imaeka. Wa'ia e'erikatirā, “Jia mibaayu Tuṣarā”, kērīka ate. Supabatirā kika wārūrimajare sakipibarūjeka. ⁸ Nimaeka upatiji po'imajare ba'aeka, jia ña'pirika najarikarō'ōjīrā. Sabe'erō'ō, ĩ'potēñarirakapi'i pururika kika wārūrimajare rēaeka naña'pika piyia. ⁹ Cuatro mil rakamarā eyaerā baakōrī nimaeka saba'aekarā. Naba'aweaeaka be'erō'ō nare ke'ribojaeka. ¹⁰ I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka kūmuarā kijāika ate. Sapī Dalmanutaka'iarā na'rika.

“Maikoribeyua yijare mibaabeabe”, Jesúre narīkopeka
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Torā keyaeka poto kire korirā kipō'irā fariseokaka puṣajoairāte eyaeka. “Ma-jēñerāka upakaja kibaawārūbesarākareka ‘Tuṣarāte puṣataekakimarīka kime marīye'e’”, narīka. I'supaka simamaka ikupaka kire narīka:

—“Tuṣarāte puṣataekaki kime”, mireka yija ārīrā, yija ĩakoribeyua yijare mibearika yija yapayu,— kire narīka.

¹² I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ba'iaja puṣariwa'ri jājia kiyiataeka kire yi'riberikarā nimamaka. I'supaka imawa'ri ikupaka nare kērīka:

—¿Dako baaerā maikoribeyua nare yibearika maekukukarāte yapayu je'e? Ritama sime, mija ĩakoribeyua mijare beabesarāki yi'i,— nare kērīka.

¹³ Supabatirā Galilea pa'wa i'sipē'rōtorā kika wārūrimajapitiyika nare kiwaata'ritapawa'rika.

Levadura upaka sime fariseokaka p̄upajoarika
(Mt 16.5-12)

¹⁴ Torā Jesúka a'rikōrī wārūrimajare naba'arika ye'karirika. Supa imarī ī'rātojikaja pan narikaeka kūmuarā. ¹⁵ I'supaka simamaka mae ikupaka Jesúre nare ārīka:

—Fariseokaka p̄upajoarika levadura upaka sime. Supa imarī samija rakajebe. I'supakajaoka Herodere imakakaoka mija rakajebe,— kika wārūrimajare kērīka.

¹⁶ I'supaka nare kērīka, norīwārūberika. I'supaka kēpakā'ā natiyiaja jaiibu'abaraka ikupaka narīka:

—Pan marikabepakā'ā, supa kēñu,— narīka.

¹⁷ I'supaka najaika Jesúre ōrīka. Sōrītirā ikupaka nare kērīka:

—¿Dako baaerā, “Pan imabeyuakaka”, mija jaiyu? ¿Yire ōrībeyukajirā mija ime ruku bai je'e? I'supakajaoka, ¿p̄upajoarika ōrīp̄ūaberitiyairāja mija ime bai? ¹⁸⁻¹⁹ Mija ñakoa imako'omakaja mija ĩawārūbeyu. Supabatirā ā'mukoŕea mijareka imako'omakaja mija ā'mitiriwārūbeyu. ¿Ī'rāpitarakato pan cinco mil rakamarā imarā p̄o'imajare yiji'arapakakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? ¿Naba'arapaka be'erō'ō, piyia dikarakapi'i sajariwa'rapaka mija rēarape je'e?— nare kērīka.

I'supaka kēpakā'ā, ikupaka narīka:

—Ī'p̄oū'puarāe'earirakapi'i yija p̄orotarape.—

²⁰ —Ī'p̄otēñarirakato pan, cuatro mil rakamarā p̄o'imajare yip̄ibarapaka, naba'arape piyia saro'si, ¿dikarakapi'i sajariwa'rape je'e?— nare kērīka.

—Ī'p̄otēñarirakapi'i sapiyia yija p̄orotarape,— kire narīka.

²¹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka ate:

—I'supaka yi'riwārūrī imariŕotojo, ¿dako baaerā “Pan marikabeyuakaka mare kibo-jabeyu”, ārīwārūbeyurā mija ime ruŕu bai je'e?— nare kērīka.

Betsaidawejakaki ñakoātimarīka imaekakite Jesúre jieka

²² I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka Betsaida wejearā Jesúre eyaeka. Torā neyaeka poto ñakoātimarīkate p̄o'imajare e'eetaeka kipō'irā. Torā kire e'eeyatirā kire kijierika yapatiyawa'ri “Kire mirabebe”, āparaka kire najēneka. ²³ I'supaka napakā'ā Jesúre kire tītiwa'rika weje a'riwa'ri pañakarā. Torā kire e'eeyatirā, riŕo'kakapi kiñakoa wi'etirā, kipitaka kire kija'apeaeka. Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—¿Yaje miyoiyu?—

²⁴ I'supaka kērīka be'erō'ō kūpajī kīaū'mueka. Supa imarī ikupaka kiyi'rika mae:

—Mae puritaka kūpajī yiyoiwa'tawa'yu. I'supaka simako'omakaja p̄o'imajare ñiakope-maka, yapua rī'meika upaka oyiaja simamaka ñiayu,— kērīka.

²⁵ I'supaka kire kēpakā'ā kiñakoarā Jesúre kipitaka ja'apeaeka ate. I'supaka kire kibaape'aeka be'erō'ōpi puri, ĩrākō'rīmatorāja ñakoaparaka jia warioyiaja sōipataeka kiro'si mae. ²⁶ I'supaka kijapakā'ā ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Miwi'iarā mipe'riwa'pe, wejeapi o'pekaja puri,— kire kērīka.

“Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki mime”, Pedrote ārīka

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ I'sia be'erō'ō Jesús kika wārūrimajapitiyika a'ririjarikōrī, Cesarea de Filipō wāmeika wejekoyikurirā neyarijarika. Torā ma'api na'ririjarika poto, kika wārūrimajare ikupaka kijērīaeka:

—Yireka p̄upajoatirā, “¿Maki kime”, p̄o'imajare yireka āñu?— nare kērīka.

²⁸ Topi,

—Ikupaka p̄o'imajare mireka āñu: “Juan p̄o'imajare rupuko'a jūjerimaji kime”, aŕerā puri, “Elías imaekaki kime”, āñurā. Aŕerā imarā, “Bikija ĩ'rīka Tuparāro'si bojaijirimaji imaekaki kime”, mireka nañu,— narīka.

I'supaka napakā'ā ikupaka nare kijērīaeka:

²⁹ —Mija je'e, “¿Maki kime”, yireka mija āñu?—

Topiji ikupaka Pedrote kire yi'rika:

—Mi'iji mime Jā'merūkika Tuḡarāte wā'maekaki,— kire kērīka.

³⁰ I'suḡaka kire kēḡakā'ā,

—I'suḡaka aḡerāte mija bojaḡiba'si ruḡu,— nare kērīka.

“Najāārūkikaro'siji ḡime”, Jesúre ārīka

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ I'tojīte ikuḡaka Jesúre nare wārōū'mueka:

—Yi'iji imaki Po'imaja Ma'mi. Bikija i'suḡakaja yireka Tuḡarāte ḡuḡajoatika simamaka, ba'itakaja jūarūkikaro'si ḡime. I'suḡaka simamaka kurarāka iḡarimarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, suḡabatirā judíorāka iḡarimarāte yire iariḡe'yotirā yire najāārūjerāñu. Suḡa yire nabaako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ōjo ōñia yijariḡe'rirāñu,— nare kērīka.

³² I'suḡaka nare sakibojaeka jia sanoñaokaro'si. I'suḡaka Jesúre āḡakā'ā ā'mitiritirā, aḡerō'ōrā ḡedrote kire e'ewa'rika. Torā mae,

—“I'suḡaka simarāñu”, yijare meñua mibojarika yaḡabeyuka yi'i,— ḡedrote kire ārīkoḡeka.

³³ I'suḡaka kēḡakā'ā, jorowa'ri kika wārūrīmajare Jesúre ĩaeka. I'suḡaka nare ĩatirā ikuḡaka ḡedrote kērīka:

—Yika wārūrīmaji mima simamaka, yibe'erō'ōrā imarūkika mime. I'suḡaka simamaka, marākā'ā baatirā yire jā'merimajimarīka mime. Suḡa imarī, Satanáre jaika uḡakaja mijaiyu. Tuḡarāte yaḡaika uḡaka ḡuḡajoarikokakaja waḡuju ḡo'imajare yaḡaika uḡakaja ḡuḡajoaiki mime,— ḡedrote kērīka.

³⁴ I'suḡaka kire ārīweatirā aḡerā kika wārūrīmajare, suḡabatirā ritaja aḡerā torā imaekarāte kiakaeka. Nare rērākū'atirā, ikuḡaka kērīka:

—Ī'rika yiriki imarika yaḡarākiro'si, kiyapaikakaka, suḡabatirā kirikarākakaka ḡuḡajoabekaja yire yi'ririḡareaja ba'iaja kijūarāñu. Ikuḡaka sime: Ba'iaja jūabaraka yaḡua tetaeka kōkeiki kiyapaika uḡakaja baawārūbeyuka. I'sirokaḡi ḡuḡajoaiki imarī, yika a'rirūkika kime. ³⁵ Ba'iaja jūabaraka reyarika yaḡaberiwa'ri “Jesúre yaḡaika uḡakaja baabesarāki yi'i”, āñuka ōñia imajīḡarika tōḡobesarāki. Yire ā'mitiriḡe'aiki imawa'ri, yirika bojariroka kibojaika ā'mitiriḡe'yowa'ri najāārāki ḡuri ōñia imajīḡarika tōḡorāki.

³⁶⁻³⁷ Ī'rika ōñia kima ḡoto ba'irījīareka takaja ḡuḡariwa'ri ritaja tōḡoiki ḡuri, kireyarāka ḡoto ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirāki. Ritaja ba'irījīa tōḡoeka mirāki imariḡotojo, dako imabeyua saḡi ōñia imajīḡarika kiwapaījirūkia. Suḡa imarī ba'irījīa kitōḡokokokoka, dako waḡamarīaja kiro'si sajarirāñu. ³⁸ Ikuḡaka sime ĩakōrī je'e: Maekaka ḡo'imaja ba'iaja baarijayurā nima simamaka, Tuḡarāte ja'atairā nime. Mia, i'suḡaka imarāte ĩaika wājītāji, yire yaḡaberiwa'ri “Jesúrikimarīka ḡime, suḡabatirā kiwārōikaoka ā'mitiriyiḡabeyuka ḡime”, āñurāte ḡuri yiḡe'rietarāñurīmi i'suḡakajaoka naka ḡimarāñu yiro'sioka. I'suḡaka naka ḡimarāka simamaka “Yirirāmarīā mija ime”, nare ḡarīrāñu yiro'sioka. I'sia ḡoto Po'imaja Ma'mi imarī, Yiḡaki Tuḡarārika yaaboarikapi yiḡe'rietarāñu. Suḡabatirāoka jīirā ángelrāka yika etarāñurā,— Jesúre ārīka.

9

¹ Ate ikuḡaka Jesúre nare ārīka:

—Rita sime, tērīwa'ribaji kirikapi Tuḡarāte jā'merūkia eyarāñu. I'suḡaka simamaka ōñia nimañujuju, ĩ'rārimarā ō'ōrā yika imarāte sīarāñu,— nare kērīka.

Kika wārūrīmajare ĩaeka wājītāji aḡeaja ĩoika Jesúre jarika

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Ī'rōtēnarīkarīmi be'erō'ō ḡedro, Santiago, Juan maekarakamarāre Jesúre ḡusiḡemarā akawa'rika. Torā neyaeka ḡoto aḡea ĩoika Jesúre jaḡakā'ā niaeka. ³ Kijariroaka boitakaja ya'tarika sajarika, samajūjekokemakaoka ḡemawa'ribaji boiya'tarika sajarika.

⁴ I'suḡaka Jesúre jarika ḡoto, torā Elías, Moisés imaroyikarā kiḡō'irā ḡemakotowirīkarā. I'suḡaka baatirā kika najaimaka maekarakamarā kiakawa'rikarāte sīaeka. ⁵⁻⁶ I'suḡaka

sima ĩatirā napupataeka. I'supaka simamaka pupatawa'ri, marākā'ā āriwārūberiwariji ikupaka Pedrote ārika:

—Mia'mitipe wārōrimaji, ō'ōrā maimajika jītaka sime. Mijaro'si maekarakawi'i pesiwi'ia yija baarānu. Miriwi'i, Moisériwi'i, supabatirā Elíariwi'ioka yija baarānu,— kire kērika.

⁷ I'supaka kimaeka poto oko ūmakaka upaka ruira'atirā nare sarubu'ataeka. I'supaka baatirā ikupaka nare sajaika sawatopekapi:

—Ī'i, kime Yimaki. Yiwātaikiji kime. Supa imarī jia kire mija ā'mitiripēabe,— sārīka.

⁸ I'supaka nare sārīka be'erō'ō, ĩabaotaerā baakōrī ĩ'rikaja Jesúre rīkakamaṣakā'ā niaeka mae.

⁹ ĩmimamamarā nimaekarō'ōpi kika torā a'rikarāpitiyika Jesúre tu'ara'aeka ate. Natu'arijarika poto ikupaka nare kērika:

—Mija ĩako'a aṣerāte mija boja'si. Yi'i, Po'imaja Ma'mire reyarāka simako'omakaja ōñia yijariṣe'rīrāka be'erō'ō aṣerāte samija bojarānu,— nare kērika.

¹⁰ I'supaka kērika jia yi'rikarā imarī, aṣerāte sanabojaberika. I'supaka simako'omakaja natiyiaja puri ikupaka narību'aeka:

—ĶMarākā'ā āriwa'ri “Reyaripotajo ate ōñia yijariṣe'rīrānu”, kēriko'o ruku?— narīka.

¹¹ I'supaka ārikarā imarī ikupaka kire najērīaeka:

—ĶDako baaerā, “Po'imajare jā'merūkika* Tuṣarāte pūātaerā baarāka ruṣu Elías imaki mamarī etaū'murāki”, Moiséte jā'meka wārōrimajare ānu?— narīka.

¹² I'supaka napakā'ā,

—Rita sime supa nañua. Elías imaekakite baaeka upaka baarimaji etarāki mamarī. Etatirā, ritaja imatikaja nimaokaro'si ikupaka po'imajare kērīrānu: “Koyiaja sajariwa'yu Tuṣarāte pūatarākire etarūkia. I'supaka simamaka Tuṣarāte yapaika upakaja baabaraka, kire ta'atikaja mija imabe.” Ikupaka nañua ōrīripotajo “Ketarāka potora jia kire mabaaye'e”, po'imajare āriṣupajoakopeyu. I'supaka napupajoaika simako'omakaja, ikupaka kijūarānu āriwa'ri Tuṣarārika bikija o'ora'aekarāte yireka ārika: “Po'imaja Ma'mire ba'iaja ā'mika jūarānu. Supabatirā Tuṣarāte pūataekakimarīka mime', āṣaraka po'imajare kire ṣe'yorañu.” ¹³ Rita sime. Elías imaekaki upaka baarimaji etatirapaki mae. I'supaka simamaka nayapaika upakaja ba'iaja po'imajare kire baarape. I'supaka kijūarūkia upakaja āñua Tuṣarārika no'oeka pūñurā,— nare kērika.

Me'rī ṣupakareka Satanārika ima ña'rījāikakite Jesúre poataeka

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Torājirā mae aṣerā kika wārūrimaja pō'irā Jesúre ṣe'rieyaeka ate. Torā keyaeka poto kika wārūrimaja pō'irā rīkimarāja po'imajare imaeka. Supabatirā Moiséte jā'meka wārōrimajare kika wārūrimajaka okabojibu'abaraka nimamaka kīaeyaeka.

¹⁵ “Ikuparō'ōpiji Jesúre etarānu je'e”, āriṣupajoabekaja imaekarā imarī, ketamaka ĩawa'ri, jīimaitakaja po'imajare jarika. Jīimaka jariwa'ri kīpō'irā narīrīwa'rika kire jēnarī. ¹⁶ I'supaka po'imajare imaekarō'ōrā eyatirā ikupaka kika wārūrimajare kījērīaeka:

—ĶDakoakaka naka mija okabojiko'o?— nare kērika.

¹⁷ I'supaka kēṣakā'ā, ikupaka ĩ'rikate po'imaja watopekapi kire yi'rika:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Yimaki kīṣupakarā Satanārika ima kireka ña'rījāika imaki, supabatirāoka okamarīka kime. I'supaka imaki kimamaka, miṣō'irā kire ye'era'ako'o.

¹⁸ Ikupaka kire sabaarijaju: Yimakire ba'iaja sabaaike rakakaja jājia kire saña'atarijaju. I'supaka kire sabaaike poto kirijeapi jōpotakaja ṣoririjayua. Supabatirāoka kīopia kā'rīṣaatabaraka ritikaja kījīyirijaju. I'supaka kimamaka “Yimaki ṣupakarā Satanārika ima ña'rījāikakite mija ṣoatabe”, ñarīkoṣeko'o mika wārūrimajare. Supa ñarīko'omakaja sanapoatawārūberiko'o,— kire kērika.

¹⁹ I'supaka kēṣakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre ārika po'imajare:

* 9:11 Mesías

—Yika ñoaka yibaarijayua ñarijayurã imariþotojo, “¿Yaje rita Tuparãrikapi yijare kijeyobaatiyajĩnu ruku?”, ãñurã mija ime bai je'e ruþu. I'supaka imarã imarĩ, yire mija ã'mitiripẽaokaro'si ¿no'ojirã takaja mijare yiwãrõrañu je'e? Mae, yipõ'irã me'rĩre mija e'era'abe,— nare kërĩka.

²⁰ I'supaka kẽpakã'ã Jesús põ'irã kire ne'ewa'rika. Jesúre ñawa'ri, ikuparõ'õþiji me'rĩreka imaekakire kire tarataeka. I'supaka kire sabaamaka, jirĩña'rĩtirã kitürüeka. I'supaka baabaraka jõþoaja kirijokoþea jarika. ²¹ I'supaka kibaamaka ñatirã ikupaka kipakire kijërĩaeka:

—¿Dikarakakuri wejejẽ'rãka mimakire eyawa'yu i'supaka kima?— kire kërĩka.

I'supaka kẽpakã'ã, ikupaka kiyi'rika:

—Kũþajĩka kimaeka þotorãja i'supaka yimakire imaũ'mueka. ²² Ñ'rãkurimarĩa þekaõ'toarã Satanãrika ima kire ña'atarape, supabatirã okoarãoka kire saña'ataroyirape kire riatariyapawa'ri. I'supaka simamaka sakaka jiewãrũiki mimaye'e, yijare miwayuñarãkareka yijaro'si kire mijiebe,— kire kërĩka.

²³ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiriwa'ri, ikupaka kire kërĩka:

—¿Dako baaerã, “Jiewãrũiki mimaye'e”, yire meñu je'e? Yire ã'mitiripẽaiki mi-marãkareka, “Dakoa ka'wisika imabeyua miro'si”, yire merĩrãñu,— kire kërĩka.

²⁴ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka kipakire ãrĩka:

—“Yimakire kijiejĩnu je'e aþeyari”, ãrĩwa'ri mire ña'mitiripẽayu. Supa imarĩ jilbaji mire ña'mitiripẽaokaro'si yire mijeyobaabe,— akasererikapi kire kërĩka.

²⁵ I'supaka jaibaraka Jesúre imaeka þoto rĩkimabaji þo'imajare napõ'irã rĩrĩra'amaka kĩaeka. Rĩkimarãja ni'tamaka kĩaekarãre kipõ'irã etabeyukaji ikupaka Satanãrika ima kërĩka:

—Mia'mitipe, þo'imajare okamarĩa imaerã, ã'mitiribeyurã nimaokaro'sioka nare imarũeiki mimamaka me'rĩ þupakareka mire yiporirũjeyu. Supabatirã aþekurioka kireka miña'rĩjãibesarãñu,— sakërĩka.

²⁶ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiriwa'ri tĩmarĩji akasererikapi, tararikapitiyika kire sari-aña'taeka. Supa kire baatirã kipupakareka ña'rĩjãikakite þorika mae. Kiporitapeka be'erõ'õ þuparirikaki upaka me'rĩte jarika. Topi kire ñatirã, “Kopakaja jirĩka kimajaka ime”, þo'imajare ãrĩka. ²⁷ I'supaka narĩko'omakaja kipitakapi kire ñi'atirã Jesúre kire baimi'mataeka. Ikupaka kire kibaaeka þotojo jia rĩkamañuka kijarika mae.

²⁸ I'sia be'erõ'õ wi'iarã Jesúre kãkawa'rika. Torã kika wãrũrimajaka takaja kimaeka þoto ikupaka kire narĩka:

—¿Dako baaerã yija þuri Satanãrika ima þoatawãrũberiko'orã je'e?— kire narĩka.

²⁹ Topi ikupaka nare kiyi'rika:

—Tuparãte takaja jẽñetirã, i'supaka ima mija þoatawãrũrãñu. Ikipi takaja sime i'supaka baawãrũrika, dakoa imabeyua aþea,— nare kërĩka.

“Najããrũkika ñime”, ãrĩwa'ri Jesúre nare bojaeka ate

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Topi no'rika þoto Galilea ka'iarã a'ririjaparaka kiwãrũrimajare kiwãrõrijarika. Nare wãrõbaraka kimaekarõ'õ þo'imajare õrĩrika kiyapaberika. Ikupaka nare kiwãrõdeka:

—Ñ'rĩka imaki yire bojajããrũkika þo'imajare yire ñi'aokaro'si. Þo'imaja Ma'mire ñi'atirã, najããrãñu. Supa yire nabaako'omakaja maekarakarĩmi be'erõ'õ õña yijaripẽ'rĩrãñu,— nare kërĩka.

³² I'supaka nare kijaibojarijarika kika wãrũrimajare õrĩwãrũberika. Sõrĩwãrũberipõtojo, “ Õrĩþuawãrũbeyurã mija ime ruþu bai je'e”, mare kërĩjĩnu aþeyari”, ãrĩþupa-joawa'ri kire sanajërĩaberika.

“¿Maki imaki makaki maro'si imatiyarũkika?”, ãþaraka natiyiaja Jesúka wãrũrimajare jaibu'aeka

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Topi no'riwa'rika Capernaúm wejearã neyaeka. Torã eyatirã wi'iarã nakãkaeka. Wi'itõsjarã nimaeka poto, ikupaka nare kijërĩaeka:

—Ma'api mai'tarijariko'o poto ¿dakoakaka mija jaibu'arijariko'o?— nare kërĩka.

³⁴ I'supaka kërĩko'omakaja, kire nayi'riberika. “¿Maki imaki ruku imatiyaiki?”, ãrĩwa'ri ma'api i'tarijaparaka najaibu'arijarika kire nabojaribi'aeka. ³⁵ Kire nayi'ribepakã'ã, yurupatirã kika wãrũrimajare kiakaeka.

—I'rikate imatiyaiki imariyaparãka, “Yipemawa'ribaji imarã aperã”, ãrĩwa'ri dako okamirãmarĩaja ritaja po'imajaro'si ba'irabejirimaji kimarãñu,— nare kërĩka.

³⁶ Supa imarĩ nawatopekarã imaekaki me'rĩre e'erikatirã ikupaka nare kërĩka:

³⁷ —I'ĩ me'rĩ imatiyaikimarĩka kime. I'supaka kimako'omakaja, yire yi'riwa'ri i'rikate jia kire baajĩka, jia yire baarika kopakaja i'supaka kire kibaayu. Supabaawa'ri yire pũataekakiteoka i'supakaja baaiki kime,— nare kërĩka.

*“Ba'iaja maka imabeyuka puri majeyomaki kime”, Jesúre ãrĩka
(Mt 10.42; Lc 9.49-50)*

³⁸ Ikupaka Juanre kire bojaeka:

—Wãrõrimaji, miwãmeapi Satanãrika ima poatarapakire yija iarape. Maka imakoribeyuka kimarape. Satanãrika ima poatarika mijã'meberikaki kimamaka, “I'supaka mibaa'si”, kire yija ãrãpe,— Juanre kire ãrĩka.

³⁹ Supa kire kãpakã'ã, ikupaka kiyi'rika:

—Jia kibaarape. I'supaka baaikite mija jãjibaa'si. I'rika yire ã'mitiripẽawa'ri maikoribeyua kibaabeaika be'erõ'õ ba'iaja yire jaiyuebeyuka kime. ⁴⁰ Ba'iaja mare baabeyuka imarĩ, maka imatikaki upakaja kime. ⁴¹ Rita mijare yibojayu. Yirirã mija imamaka iawa'ri mijare jeyobaaikika jia jĩjimaka Tuparãte imarãñu. Okoa kũpajĩ kisiarãka ãrĩwa'ri pariji “Jiika kime”, Tuparãte kireka ãrĩrãñu. I'supaka kibaaika wapa jia Tuparãte kire jeyobaarãñu,— nare kërĩka.

*“Ba'iaja baarika rakajekaja mija imabe”, ãrĩwa'ri Jesúre nare wãrõeka
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)*

⁴² Me'rĩre itirã ikupaka nare kërĩka:

—Me'rãrĩjaka ima upaka yire yi'yurãte imarijayu. Supa simamaka, ba'iaja nare baarũjeikite jimarĩa ba'iaja Tuparãte kire baarãñu. I'supaka kijũakoreka apikate ba'iaja kibaarũki ruþubaji, ãta jo'baka kiwãmuarã j'abaaatirã kire naña'metarikareka jia simajããeka kiro'si. ⁴³⁻⁴⁴ Ba'iaja baarika mija ja'atabe. Iãkõrĩ je'e: Mija pitakapi ba'iaja mija baarijariye'e samija toata'tabe sapĩ ba'iaja mija baakoreka. Mija pitaka i'rãpẽ'rõto imabepakã'ã jiamarĩa mijaro'si simakoþeko'omakaja Tuparã põ'irã mija a'rĩrãñu. I'pãpẽ'rõto pitaka mijareka imamaka, ba'iaja mija baaika, tẽrĩwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarãñu ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã mija a'rĩrũkia. Peka jũ'rẽika yaribeyua ima torã. ⁴⁵⁻⁴⁶ Mija ũ'puapi ba'iaja mija baarijariye'e i'rãpẽ'rõto mija toata'tabe. Mija ũ'pua i'rãpẽ'rõto imabepakã'ã jiamarĩa mijaro'si simakoþeko'omakaja Tuparã põ'irã mija a'rĩrãñu. I'pãpẽ'rõto mija ũ'pua imamaka, ba'iaja mija baaika tẽrĩwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarãñu ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã mija a'rĩrũkia. ⁴⁷ Mija ñakoapi ba'iaja mija baarijarirãkarekaoka samija e'etabe. Mija ñakoa i'rãpẽ'rõto imabepakã'ã jiamarĩa mijaro'si simakoþeko'omakaja Tuparã põ'irã mija a'rĩrũkirã mija jarirãñu. I'pãpẽ'rõto mija ñakoa imamaka, ba'iaja mija baaika tẽrĩwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarãñu ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã mija a'rĩrũkia. ⁴⁸ Peka jũ'rẽika yaribeyua ima torã. Supa imarĩ jimarĩa napo'ia bekoa ba'arijarirãka.

⁴⁹ Mae imarã po'imaja ba'iaja jũapatarũkirã nime. “Pekapi mooika be'erõ'õ rakajekaja maimaye'e”, ãrĩwãrũirã mija ime. I'supakajaoka ba'iaja jũakoritirã, ba'iaja baarika mija ja'atarãñu, jibaji Tuparãte ã'mitiripẽaokaro'si. ⁵⁰ Mija iabe. Ba'arika yukiraika simamaka jia sajayu. I'supaka simako'omakaja okaka sima sawayu poto puri,

marākā'ā baatirāoka okaka samabaawārūbeyu ate.[†] I'supaka simamaka sataarikaja sime i'tojirā. Yukira pūpajoatirā, yukira majāāmaka jia maba'arika jayu upaka jia mija baabu'aikapi āriwa'ri jibaji imarā mija jarirāñu. Supa imarī Tuparāte yapaika upakaja baarija'atabekaja mija imarijape dakoā okamirāmarīaja mija imaokaro'si,— nare kērīka.

10

“Mija rōmia taabekaja”, āriwa'ri Jesúre nare wārōeka
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Capernaúm wejeapi imatirā Judea ka'iarā Jesúre a'rika. A'ririarikōrī, torā eyatirā Jordán wāmeiria kiwaata'rika. Apepē'rōtorā keyaeka poto, rīkimarāja pō'imajare kipō'irā rērīka ate. Neyairō'ōrāja, nare kiwārōrijarroyika upakaja nare kiwārōeka.
² Pō'imajare wārōbaraka kimaeka poto fariseokaka pūpajoairāte kipō'irā etaeka. “Jia kiyi'riwārūberirū”, āriwa'ri ikupaka kire najērīaeka:

—Ĵimirīji kirūmure kija'ataika, ba'iaja baarika sime bai?— kire narīka.

³ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā ikupaka nare kiyi'rika:

—ĴMarākā'ā Moiséte mijare jā'meka je'e?—

⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kire nayi'rika:

—Ikupaka simaeka Moisés imaroyikakite bojaeka: “Ĵrīkate kirūmure taarika yapa-jīka, pāpera kio'ojīñu. ‘Mire yitaaerā baayu’, āriwa'ri pāpera o'oeka kore Ĵiweatirā naja'atabu'ajīñu”, Moisés imaekakite ārika,— fariseokaka pūpajoairāte ārika.

⁵ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērīka:

—Tuparāte ā'mitiripēarika yapaberikarā mija ñekiarāte imamaka i'supaka Moiséte naro'si so'oeka. I'supakajaoka sime mijaro'si. ⁶⁻⁷ I'supaka kibaeka simako'omakaja pō'imajare kipō'ijiaeka potorāja “Ĵimirīji supabatirā rōmoreoka Tuparāte pō'ijiaeka. Supa imarī rōmie'etirā kiro'siji Ĵimirījite imarāñu koka. I'supaka simamaka kipakiarāre kōrōtapatirā kipupayariji kimarāñu koka mae. ⁸ I'supaka imaki imarī kirūmuka pūri rakakaja pūpajoabeyurā najayu mae. Ĵparā imari'potojo Ĵrika upakaja sime napupaka”, āriwa'ri sabojayu Tuparārika o'oeka pāpera pūñurā. ⁹ “I'supaka nimarū”, Tuparāte āñua simamaka, mija rōmia taabekaja mija imabe,— nare kērīka.

¹⁰ Wi'iarā kākawa'ritirā kijaikakaka kika wārūrimajare kire jērīaeka. ¹¹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kiyi'rika:

—Mamarī kirūmu imaekakote ja'atitirā apeko ke'ekopeiko kirūmumarīko koime Tuparā ñakoareka. Kirūmumarīkoteje kiwā'imañua mamarīkako kirūmutakore ba'iupakaja baawa'ri i'supaka kibaayu. ¹² I'supakajaoka sime rōmo kotīmīte ja'atitirā apikaka kotīmīarikopeiki kotīmīmarīka kime Tuparā ñakoareka. Kotīmītakimarīkaka kowā'imañua simamaka mamarīkaki kotīmītakire ba'iupakaja baawa'ri i'supaka kobaayu,— Jesúre nare ārika.

“Me'rāka yipō'irā i'tairāte mija jājibaa'si”, Jesúre ārika
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Jesús pō'irā me'rāka pō'imajare e'era'aeka. “Nare rabebaraka ‘Jia nare mibaabe, Tuparā’, āparaka naro'si kijēnerū”, āri'pūpajoawa'ri kipō'irā me'rāka ne'ewa'rika. I'supaka nabaamaka Ĵatirā, ikupaka Jesúka wārūrimajare nare ārika:

—Jesúre najo'akoreka, kipō'irā nare mija e'era'a'si,— pō'imajare narīka.

¹⁴ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā Jesúre boebarika. I'supaka imawa'ri kika wārūrimajare ikupaka kibojaeka:

—Yipō'irā me'rāka etarika mija jājibaa'si. Jiipuparāte jia ā'mitiripēairā nime me'rāka. Nimaupaka yire ā'mitiripēairāte jia Tuparāte imaru'putarāñu. ¹⁵ Rita mijare yibojayu. Me'rārījaka jia yi'yuaakaka pūpajoatirā Tuparāte jia mija yi'ririarijīñu. I'supaka

[†] 9:50 Frecuentemente, la sal de la región no era pura, sino que fue mezclada con otros minerales. Si la sal se derretiría por la humedad, los minerales sin sabor que se quedarían, no servían para la comida.

yi'ribeyurāte p̄uri Tuṡarāte e'etoribesarānu kijā'merūkirāro'si imarāñurāte, — kika wārūrimajare kērīka.

¹⁶ I'suṡaka nare āriweatirā me'rīre ke'erikaeka. Ke'erikaeka rakamarāre naruṡuko'arā kipitaka ja'aṡeatirā ikuṡaka kērīka: “Jia nare mibaabe”, āṡaraka Tuṡarāte naro'si kijēneka.

Īrīka niñerū ba'ipite Jesúka jairī eyaeka

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Toṡi Jesúre a'rirā baaeka ṡoto kipō'irā ĩrīka ĩmirĳite rīrīeyaeka. Jesús wājitāji ñukuruṡatirā ikuṡaka kire kērīka:

—Jiitaki mime wārōrimaji. Tuṡarāka ōñia ñimajipariyaṡayu. I'suṡaka imaokaro'si ĵmarākā'ā yibaajīñu ruku?— kire kērīka.

¹⁸ I'suṡaka kēṡakā'ā ā'mitiritirā, ikuṡaka kire kērīka:

—ĵDako baaerā, “Jiitaki mime”, yire meñu je'e? Tuṡarā ĩrīkaja imaki jiika. ¹⁹ Tuṡarāka ōñia imajiparika miyaṡarākareka kijā'meika uṡakaja miyi'ririjape. Ā'mitirikōrī je'e: “Po'imaja jāābekaja. Rōmika imako'omakaja, aṡekoka wā'imarĳbekaja. Karee'erimarĳa sime. ‘Ba'iaja kibaarape’, āṡaraka waṡuju aṡerāte bojaṡakibekaja. Po'imajare ba'iaṡiji ṡakitirā naniñerū mija ē'ma'si. Miṡaki, miṡakoreoka jia mija ā'mitiripēabe”, āṡaraka sabojayu Tuṡarā majaropūñurā o'oeka. I'sia ōñuka mime,— kire kērīka.

²⁰ I'suṡaka kēṡakā'ā ā'mitiritirā, ikuṡakā'ā kire kērīka:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Tuṡarāte jā'meika ōrīwa'ri yime'rārĳrāja jia sayi'ririjarikaki ñime,— kire kērīka.

²¹ I'suṡaka kēṡakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre kire wayuāeka mae. Suṡa imarĳ ikuṡaka kire kērīka:

—Īrāba'ikaka mibaarika jariwa'yua ruṡu. Miba'irĳia aṡerāte mijipatabe sawaṡa tōṡoerā. Suṡabatirā wayuoka baairāte samijibe. Suṡa mibaarākareka Tuṡarā ṡō'irā eyatirā rĳkimabaji sawaṡa mitōṡorāñu. Suṡa imarĳ ñañu uṡakaja miyi'rirāka be'erō'ōṡi yika wārūrimaji imaokaro'si mi'tabe,— kire kērīka.

²² I'suṡaka kire kēṡakā'ā ā'mitiritirā, rĳkimakaja ba'irĳjika imaki imarĳ, ba'iaja kipuṡariwa'rika.

²³ Ke'rīka be'erō'ō kika wārūrimajare ĳatirā ikuṡaka Jesúre ārīka:

—Rĳkimakaja ba'irĳjia rikairāro'si “Tuṡarāte takaja yi'riwa'ri kiyapaika uṡakaja yibaarāñu”, āriṡuṡajoarika ka'wisika sime,— nare kērīka.

²⁴⁻²⁵ I'suṡaka kēṡakā'ā ā'mitiritirā, marākā'ā marĳwārūberĳjika naro'si simaeka. I'suṡaka nimamaka ikuṡaka nare kibojaeka ate:

—Mija ā'mitipe yĳeyomarā. “Ritaja Tuṡarāte yaṡaika uṡakaja yibaaye'e”, āritirā kirirā najayaokaro'si ka'wisitaka sime ṡo'imajaro'si. Ā'mitirikōrī je'e: Camello jo'baki imarĳ, ṡerupota koṡea kiwaṡu'ribeyu. I'suṡakajaoka “Ñiṡamaki kimamaka, Tuṡarāte takaja yaṡaika uṡaka yibaarāñu”, rĳkimaka ba'irĳjia rikairāte āriwārūbesarāñu,— kērīka.

²⁶ I'suṡaka kēṡakā'ā ā'mitirikoriberĳkarā imarĳ, natiyiaja jaibu'abaraka ikuṡaka narĳka:

—I'suṡaka simarākareka maki Tuṡarāka ōñia imajiparūkika imabeyuka mirākĳyu,— narĳka.

²⁷ I'suṡaka nimamaka ĳatirā ikuṡaka Jesúre nare bojaeka:

—Naṡuṡayariji tāribeyurā ṡo'imaja. I'suṡaka simako'omakaja kire yi'yurāte Tuṡarā ṡō'irā a'rĳrūkia, ritaja baawārūiki kimamaka,— nare kērīka.

²⁸ Suṡa kēṡakā'ā, ikuṡaka ṡedrote kire yi'rīka:

—Jia mia'mitipe. Yĳa ba'irĳjia ja'atarāṡarā imarĳ, mika yĳa imarijaju,— kire kērīka.

²⁹⁻³⁰ Toṡi ikuṡaka kire kiyi'rīka:

—Rita mijare yibojayu. Aṡerāte Tuṡarārika bojarĳ a'yurā, narĳrāre ja'atawa'rĳrāñurā. Nabe'erō'ōkarā, naṡaki, naṡako, namakarā, nawi'ia suṡabatirā narĳoaka naja'atawa'rĳrĳrarĳñu, yirika bojarĳroka bojarĳ na'rĳrĳrarĳrāka ṡoto. Yirĳrā imarĳ yirika bojaokaro'si narĳrāre ja'atawa'yurāte, jia Tuṡarāte baarāñu. Maekaka ritaja rikabaraka nima rĳkimabaji Tuṡarāte nare ĳjirāñu. Wi'ia, rioa, nabe'erō'ōkarā, naṡakoarā suṡabatirā

rīkimarāja makarāritiirā nimaerā Tuṣarāte nare ja'atarāñu. I'suṣaka simako'omakaja yire na'mitiripēaika simamaka ba'iaja aṣerāte nare baarāñu. I'suṣaka naro'si simarāka simako'omakaja ōñia imajiparika Tuṣarāte nare ja'atarāñu. ³¹ Rīkimarāja maekaka imatiyarimaja imakoṣeirā, Tuṣarā ṣō'irā neyarāka ṣoto imatiyabeyurā najarirāñu. Aṣerā rīkimarājaoka maekaka imatiyarimajamarīrā imarā, Tuṣarā ṣō'irā neyarāka ṣoto imatiyairā najarirāñu,— nare kērīka.

“Najāārūkika ñime”, āriwa'ri Jesúre nare bojaeka ate
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² I'suṣaka nare kērīka be'erō'ō Jerusalénrā eyairō'ōrā imaeka ma'aṣi na'rika. Torā a'ririjaparaka kika wārūrimajare kiruṣutawa'rika. Kibe'erō'ōṣi a'ṣaraka ikuṣaka na-jaibu'arijarika: “¿Dako baaerā kiruṣu wayuṣi'ribekaja Jerusalénrā ke'yu?”, narīka. Kibe'erō'ōṣi i'tarjarikarā ṣo'imaja ṣuri jimarā ba'iaja ṣuṣarikoṣekarā. I'suṣaka nimamaka ĩatirā, kika wārūrimajaka takaja jaiokaro'si, ṣo'imajamatorā nare ke'ewa'rika. Torā eyatirā “Ikuṣaka simarāñu”, āriwa'ri nare kibojaeka ba'iaja kire nabaariwā'imarīrā baaekakaka.

³³ —Jia mija ā'mitipe. Jerusalénrā ma'rirā baayu. Torā ĩ'rīka imaki ṣo'imaja Ma'mire bojajāārūkika. I'suṣaka kibaamaka kurarāka ĩṣarimarā ṣō'irā, suṣabatirā Moiséte jā'meka wārōrimaja ṣō'irāoka yire ne'ewa'rirāñu. Suṣa imarī yire ne'etorirāka ṣoto “Majāārūkika kimarū”, yireka narīrāñu. Suṣabatirā “Āja'a, kire mija jāābe”, āriwa'ri judiōtatamarīrāte yire nijirāñu. ³⁴ Suṣabatirā ba'iaja yire naṣo'imaji'irāñu. I'suṣakajaoka yire narijo'kapaterāñu. Ajeaṣi yire naṣajerāka be'erō'ō yire najāārāñu. I'suṣaka nabaako'omakaja, maekarakarīmi be'erō'ō ōñia yijariṣe'rirāñu,— nare kērīka.

Santiago Juanṣitiyika “Ikuṣaka yija yaṣayu”, āriwa'ri Jesúre najēñeka
(Mt 20.20-28)

³⁵ Toṣi Zebedeo makarā Santiago, Juanṣitiyika Jesús ṣō'irā eyatirā, ikuṣaka kire narīka:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Mire yija jēñeika miyi'ririka yija yaṣayu,— kire narīka.

³⁶ I'suṣaka kire naṣakā'ā, ikuṣaka kiyi'rika:

—¿Marākā'ā mijaro'si yibaarika mija yaṣayu?—

³⁷ I'suṣaka kēṣakā'ā ikuṣaka kire narīka:

—Ṣemawa'ribaji wejeareka ritaja ṣo'imajare mijā'merāñurīmi seyarāka ṣoto ikuṣaka yijare mibaarika yija yaṣayu: ĩ'rīkate ritāṣē'rōto, aṣikate kākoṣē'rōtoṣi yijare miruṣarū-jebe mire jeyobaabaraka yija imaokaro'si,— kire narīka.

³⁸ I'suṣaka naṣakā'ā, ikuṣaka nare kērīka:

—Yire mija jēñekoṣeikakaka jia ōrīwārūbeyurā mija ime. Ba'iaja ṣo'imajare yire jūarū-jerāñu. Yijūarāka uṣakaja jūaokaro'si ¿yaje mija rakajepāāwārūjīñu je'e mijaro'sioka?— nare kērīka.

³⁹ —Ā'ā, rakajepāāwārūjīñurā yija,— kire narīka.

I'suṣaka naṣakā'ā ikuṣaka nare kērīka:

—Rita mijare yibojayu. Ba'iaja yijūarāka uṣakaja ba'iaja mija jūarāñu mijaro'sioka.

⁴⁰ I'suṣaka simako'omakaja mija yaṣaika uṣaka mijare ñimarūjewārūbeyu. Ritāṣē'rōto, kākoṣē'rōtorā yika ruṣarūkirāte Yīṣaki Tuṣarāte wā'marāñu,— nare kērīka.

⁴¹ I'suṣaka kire narīka, aṣerā Jesúka wārūrimaja ĩ'ṣaṣitarakamarā imaekarāte ā'mitirika. Suṣa imarī Santiago, Juanre ā'mitiritirā, “‘Aṣerāte tērīwa'ribaji yija ime’, noñu ruku”, āriwa'ri naboobarika. ⁴² I'suṣaka nimamaka ĩatirā, nare akatirā ikuṣaka Jesúre nare ārika:

—Ritaja wejeakarā ĩṣarimarā naṣo'imajare jājiṣi jā'merijayurā, nayāṣaika uṣakaja nare baawā'imāṣaraka. I'suṣaka nare nabaaika ōñurā mija ime. ⁴³ Mija ṣuri, nuṣaka imabekaja. Yirirā imarāro'si ikuṣaka sime: Mija watoṣekarā ĩṣi imariyaṣaiki, “Ikuṣaka ṣo'imajare yaṣayu”, āriwa'ri nayāṣaika uṣakaja aṣerāte jia kibaaṣikareka jia sime. ⁴⁴ Imatiyarimaji imarika yaṣaiki ṣuri, aṣerāte kijeyobaajikareka jia

sime. I'supaka imawa'ri naro'si ba'irabejirimaji upakaja kiba'iraberijarijikareka jia sime. ⁴⁵ I'supaka simamaka, Po'imaja Ma'mi ñimako'omakaja “Yiro'si po'imajare ba'irabejirũ”, arĩwa'rimarĩ o'õrã yi'taeka. I'supaka imabekaja po'imajare jeyobaarimaji imaokaro'si o'õrã yi'taeka. Supa imarĩ ba'iaja nabaaka wapa naro'si reyarĩ o'õrã yi'taeka, — nare kērĩka.

Bartimeo ñakoa Jesúre jieka

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Jesús kika wārūrimajapitiyika Jericó wejearã nimaeka be'erõ'õ, topi na'rika riki-marāja aperiapitiyika. Naka ke'rika ma'arierã ñabeyuka Timeomaki, Bartimeore ruþaeka. Wayuoka baaiki imarĩ, niñerũ aperiãte kijēñeroyika. ⁴⁷ “Jesús Nazaretkaki o'yuka”, napakã'ã ã'mitiritirã jãjia akasererikapi ñabeyukate kire akaeka.

—Mia'mitipe Jesús. Īpi David imaekaki riparãmi mime. Ritaja po'imajare mijã'meokaro'si Tuparãte wã'maekaki, yire miwayuĩabe,— ñabeyukate kire arĩka.

⁴⁸ I'supaka kiakaserekena ã'mitiriwa'ri, rikimarāja po'imajare kire wapeka “Mi-akaserea'si”, aþaraka. I'supaka narikoþeko'omakaja jãjibaji kiakasereka.

—Mia'mitipe David riparãmi. Yire miwayuĩabe,— kire kērĩka.

⁴⁹ I'supaka kiakasereka ã'mitiritirã, Jesúre tuirĩkaeka mae.

—Kire mija akabe yipõ'irã ki'taokaro'si,— po'imajare kērĩka.

Supa kēþakã'ã ñabeyukate nakaeka.

—Okajãjia mijape. Supabatirã mimi'mirĩkabe. Jesúre mire akayu,— po'imajare kire arĩka.

⁵⁰ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, þemakato kijariroaka e'etatirã, mi'maari ñojimarĩji Jesús põ'irã ke'rika. ⁵¹ Kipõ'irã keyaeka þoto, ikupaka Jesúre kire arĩka:

—¿Marãkã'ã mire yibaarika miyapayu?—

—Mia'mitipe wārõrimaji. Jia ñaiki yire mijaripe'rirũjerika yiyapayu ate,— kire kērĩka.

⁵² I'supaka kēþakã'ã, ikupaka kire kiyi'rika:

—Yire ã'mitiripeawa'ri “Jesúre yire jierãñu”, merĩþupajoamaka, mire yijieyu mae,— kire kērĩka.

I'supaka kērĩka þotojo ñabeyukate yoiki jarika mae. Supa imarĩ,

—Mipe'ririyaþaye'e, miþe'þe mae,— Jesúre kire arĩka.

I'supaka kērĩko'omakaja Jesús be'erõ'õ ñabeyuka imakoþekakite a'rika.

11

Jerusalénrã Jesúre eyaeka

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹⁻² Jerusalén i'tara'arĩ Olivos wãmeika ñimimakarã neyaeka. Torã ĩþaweje wejea imaeka. Betagé, Betania wãmeika simaeka. Jerusalén koyikurirã eyatirã, ikupaka kika wārūrimaja ĩþarãte kērĩka:

—Marupurõ'õrã imawejearã mija a'þe. Torã burrowẽko makarãka ĩ'rĩka ji'apããeka mija tõþorãñu. Ni'i ĩ'rĩkaoka po'imajire marĩþeikoribeyuka kime ruþu. Kire kutetirã, kire mija e'era'abe. ³ Aperiãte mijare jērĩamaka: “¿Dako baaerã kire mija e'ewa'yu?”, narĩrãka, ikupaka mija yi'þe: “Maipamakire kire yaþayu. Supa imarĩ sayija e'ewa'yu. Ñojimarĩji sakipe'atarãñu ate”, arĩwa'ri nare mija bojabe,— nare kērĩka.

⁴⁻⁵ I'supaka kērĩka ã'mitiritirã, na'rika. Torã eyatirã ma'arã burrowẽko makarãka niatõþoeka. Koþereka wã'tarã naji'apããekaki kimaeka. Kire tõþotirã kire nakuteka. I'supaka nabaamaka ĩatirã torã imaekarãre ikupaka nare jērĩaeka:

—¿Dako baaerã burrowẽko makarãka mija kuteyu?— narĩka.

⁶ I'supaka napakã'ã ã'mitiritirã, Jesúre nare arĩrũjeka upakaja nare nayi'rika. Supa imarĩ “Jee, samija e'ewa'þe”, narĩka burrowẽko ba'iparã. ⁷ Supa imarĩ Jesús põ'irã sane'ewarika. Supabatirã sayapãia nacamisa þemarã natapiaekapi burrowẽko makarã þemarã napa'aeka. Sapa'aweatirã ne'eeyaeka þotojo saþemarã kimarĩro'ika.

⁸ Rikimarāja po'imaja sayapãia þemakato e'etatirã ke'rika wãjitãji sanajitapãþeka. “Yija

ĩpamaki mime”, āriwa'ri i'supaka nabaaka jiyipupaka kire ōriwa'ri. Aperā wejeripũña e'etirā ja'apāpekarā ke'rika wājītāji. ⁹ Supa imarĩ Jesúre ruputaekarā, kibe'erō'ō imaeakarōka jimarĩ najiwariarika jĩjimaka imawa'ri.

—“Jiitaki kime Tuparā!”, pō'imajare āriřũ. ĩMare kijā'meokaro'si Maiřpamakite pũataekakire etayu! Jia Tuparāte kire baarũ āriwa'ri. ¹⁰ Mañeki David imaekaki riřarāmite etayu mae. Supa imarĩ jia maro'si sime Tuparāte maro'si pũataekakipi āriwa'ri. I'supaka kibaamaka “Tuparā, mabo'ikakuriři imaki, tēriwa'ribaji jiika mime”, nimaupatiji pō'imajare āriřũ,— āriwa'ri najaika jĩjimaka imawa'ri.

¹¹ I'supaka nañuju Jerusalén wejearā Jesúre eyaeka. Torā eyatirā Tuparāte jiyipupaka ōriřiwi'iarā kikākaeka. Torā kākātirā ritaja kīapibataeka. I'sia be'erō'ō sarā'irā baamaka, Betaniarā kipe'riwa'rika, ĩ'pōũ'puarāe'earirakamarā kika wārūrimajapitiyika.

Rikamarĩjũki simariřpareaja Jesúre higuera kumupurika

(Mt 21.18-19)

¹² Aperiimi Betaniawejeapi no'riwa'rika. O'riwa'ritirā na'ririřarika poto Jesúre kēsir-abaeka. ¹³ Yoepi higuera wāmeika ōteriki ritajũkia ōimaka kīaeka. Jia pũñuijũki sōimaka “Rĩkimakaja rikaika sime je'e”, kēriřupajoeka.* I'supaka simako'omakaja sawā'tarā eyatirā sapũñutakaja simamaka kīaeka. Rikamarĩa simaeka, sarikayu jē'rāmarĩa simaeka imarĩ. ¹⁴ Rikamarĩjũki simamaka ĩatirā, ikupaka sakērika:

—Apekurioka mirika pō'imajare ba'arũkimarĩa mimarāñũ,— āriwa'ri sakikumupurika. I'supaka kijaika kika wārūirāte ā'mitirika.

Tuparāte jiyipupaka ōriřiwi'iaři waruarimaja supabatirā wapaĩjirimajare Jesúre poataeka

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Ate Jerusalénwejearā eyatirā Tuparāte jiyipupaka ōriřiwi'ipēte imaeakarō'orā kikākaeka kika wārūrimajapitiyika. Torā kākāeyatirā waruaparaka, wapaĩjibaraka imaeakarāte kīaeka. Supabatirā apetatarārika niñerũ o'ae'ebaraka imaeakarāte ĩatirāoka nare kiřoataeka. Niñerũ o'arimajare naniñerũ peatarũkirō'ō kituriña'rupateka. Supabatirāoka niñerũ e'eokaro'si okoipakoa† ĩjirimaja ruřarikũmua kituriña'rũeka. ¹⁶ I'supakajaoka, “Tuparāte jiyipupaka ōriřiwi'ipēteři koyikuriři sime”, āriwa'ri ba'irĩjia ne'ewa'riroyikarō'ōři nare sake'ewa'rirũjeberika. ¹⁷ Supabatirā ikupaka pō'imajare kiwārōeka:

—Kimajaropũñurā o'oeakarā ikupaka Tuparāte bojayu: “Ritaja tatarāte yika jaiokaro'si narēriřũkiwi'i simarāñũ yiwi'ia”, āriwa'ri sabojayu Tuparārika o'oeka. Supa imarĩ torā ba'irĩjia ĩjiritirā niñerũ e'ebaraka mija ima kareba'arimaja wi'i upaka samija baayu,— nare kērika.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, “ĶMarākā'ā baatirā kire majāājĩñũ?”, kurarāka ĩparimarāre āriřupajoeka, Moiséte jā'meka wārōrimajaoka. “Jiitaka kiwārōika”, āriwa'ri ritaja pō'imajare jaimaka ā'mitiritirā Jesúre nakĩkika. ¹⁹ Na'irā sařapakā'ā Jerusalénrō'ōři kika wārūrimajapitiyika Jesúre pe'rika.

Rikamarĩjũki higuera jĩrika

(Mt 21.20-22)

²⁰ Aperiimi bikitojo na'rika poto higuerajũki rikamarĩa imaeka wā'tarā neyaeka. Torā eyatirā sarĩkoa pitiyika ritaja jĩřpataeka simamaka niaeka. ²¹ Toři mae Jesúre jaika mirāka Pedrote pupajoatōřoeka.

—Miabe wārōrimaji. Samikumupurapaka be'erō'ō sařĩrika ime mae,— kire kērika.

²² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre bojaeka kika wārūrimajare:

—Tuparāte mija ā'mitiriřēabe. “Kire yija jēñerāka kiyi'rirāñũ”, āriřupajoairā mija imabe. ²³ Rita mijare ñañũ. Tuparāte ā'mitiriřēaiki imarĩ, “Ķmimaka ri-akarā ka'raña'rĩrũ”, kēñũ upakaja kiro'si sabaarāñũ. I'supaka “Tuparāte yiro'si

* 11:13 La apariencia de muchas hojas señala que la higuera carga higos no maduros, pero comestibles. † 11:15 Ellos vendieron palomas para los sacrificios.

baabesarāñu je'e", āriṣupajoabekaja mija jēñebe. “Yijēñeika upakaja kiya'rirañu”, āriṣupajoabaraka kire mija jēñebe. I'supaka mija supajoarākareka mija yapaika upakaja simarāñu. ²⁴ Supa imarī Tuṣarāte jēñetirā, “Yijēñeika kiya'ritiyayu”, mija āriṣupajoabe mija supakapi. I'supaka mija baarākareka “Tuṣarāte ya'rirañu”, āriwa'ri mijare yibojayu. ²⁵⁻²⁶ Tuṣarāte jaibarakaja, mamarī ba'iaja aṣerāte mijare baaika mija ye'karipe. I'supaka mija baabe, Maṣaki mabo'ikakurirā imakioka ba'iaja mija baaika mijareka kiye'kariaokaro'si. I'supaka simako'omakaja aṣerāte ba'iaja baaika mija ye'kaririberijika, Maṣaki mabo'ikakurirā imakioka ba'iaja mija baaika ye'kariaberijiki kiro'si,— nare kērika.

¿Makire mire jā'memaka i'supaka mibaayu? āriwa'ri Jesúre najērīaeka

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ I'sia be'erō'ō Jerusalén wejearā ke'rika ate kika wārūrimajapitiyika. Torā eyatirā Tuṣarāte jiyiṣupaka ōriwi'iarā kikākaeka ṣoto kurarāka iṣarimarāre kiṣō'irā eyarīkaeka, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka iṣarimarāoka. ²⁸ Torā eyatirā ikupaka kire najērīaeka:

—¿Dako baaerā Tuṣarāte jiyiṣupaka ōriwi'iaṣi ṣo'imajare miṣoatarape? Supabatirā ¿makire jā'mekapi i'supaka mibaarape?— kire narīka.

²⁹ I'supaka naṣakā'ā, ikupaka nare kiya'rika:

—Yi'ioka i'rāba'ikaka mijare jērīariyapaiki. Yire mija ya'pakā'ā ā'mitiritirā, yire jā'meiki wāmea mijare yibojarāñu. Ikupaka mijare yijērīariyapayu: ³⁰ ¿Juanre ṣo'imajare ruṣuko'a jūjeokaro'si maki kire jā'mekaki? ¿Tuṣarā kire jā'mekakikā'ā? ¿ṣo'imajaja kire jā'mekarā bai? Yire mija ya'pe,— nare kērika.

³¹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, natiyaja najaika.

—¿Marākā'ā kire mayi'rijñu ruku? “Juanre ṣo'imajare ruṣuko'a jūjerā Tuṣarāte kire ṣūataeka”, marījika, “¿Dako baaerā Juanre bojarapaka mija ya'riberape?”, mare kērīrāñu.

³² I'supaka simako'omakaja, “ṣo'imajaja Juanre jā'mekarā”, marījika, ṣo'imajare mare boebarirāñu. “Tuṣarā Juanre ṣūataekaki kiro'si bojañirimaji kimaokaro'si”, ṣo'imajare āriṣupajoaika simamaka, ¿marākā'ā Jesúre mayi'rirañu ruku?— natiyaja najaibu'aeka.

³³ Supa imarī,

—Ōriṣeyurā yija,— kire narīka.

I'supaka naṣakā'ā,

—Jee, yire jā'mekaki wāmea mijare bojabesarāki ya'ioka,— nare kērika.

12

“Yire mija ya'ribesarākareka, Aṣerāte Yimakire ya'rirū”, Tuṣarāte āriñrāñu”, Jesúre nare ārika

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Bojawārōrikapi ikupaka ṣo'imajare kiwārōñ'mueka ate.

—Īakōri je'e: Īrika iyarioa ōterimajire imaeka. Sōteweatirā sakiwaeta'teka. Supabatirā iyaka mukerūkia kibaaeka iyaokoa e'eokaro'si. I'supaka baaweatirā imiṣañakarā wi'ia kibaaeka sīarīṣaraka nimarūkirō'ō. I'supaka baaweatirā aṣerāte ikupaka kērika: “Yirioa mija tuerākareka iyaka mija e'erākakaka mijare ñijirāñu.” Supabatirā turitaṣarī nare ke'ritapaeka mae. ² Iyaka rērīka ṣoto i'rīka kiro'si ba'irabeñirimajire kiṣūataeka iyaka kiro'si imaeka ke'eokaro'si. ³ Iyarioarā keyaeka ṣoto kire ñi'atirā rioa tuerimajare kire ṣajeka, kire iyaka ijiriyapaberwa'ri. Toṣi mae “Me'pe”, kire narīka. Supa imarī dakomarīaja kiṣe'rieyaeka kire jā'mepūataekaki ṣō'irā. ⁴ Iyaka ke'eetabepakā'ā ĩatirā, aṣika ba'iraberimajire kiṣūataeka iyaka kire e'erūjebaraka. Iyarioarā keyaeka ṣoto, kiruṣuko'arā kire naṣajeta'ruika. I'supaka kire baatirā tīmarīji kire najairiwā'imarīka. ⁵ I'supaka kire nabaamaka ĩatirā, aṣikate ate rioba'ipite ṣūataeka. Torā keyamaka, rioa tuerimajare kire jāātorika mae. I'supaka nare nabaawā'imapakā'ā ĩawa'ri rikimarāre rioba'ipite ṣūataeka. I'supaka nare kiṣūatako'omakaja i'rārimarāre jāñia naṣajeka, aṣerāte ṣuri najāāeka.

⁶ Supa imarĩ kimaki ĩ'rikaja jariwa'rikaki mae. Jimarĩa kiwātaki kimaeka. “Yimakire puri ‘Rioba'ĩpi maki kime’, āriwa'ri kire nayi'rirāñu je'e”, kēriṗupajoaeka. I'supaka ṗupajoawa'ri kimakire ṗiyia kipūataeka mae. ⁷ I'supaka kipupajoaeka simako'omakaja rioba'ĩpi makire eyamaka ĩatirā, ikupaka rioa tuerimajare jaibu'aeka: “Ika rioba'ĩpi maki kime. Kipakire reyarāka be'erō'ō kiro'si jariwa'rirūkia sime ika rioa. Kire majāāerā ika rioa maro'si sajariwa'yaokaro'si”, narĩka. ⁸ I'supaka ṗupajoawa'ri kire ñi'atirā kire najāāeka. Supabatirā kipo'ia riorijerā nataaeka. I'tojirāja sime ika majaroka,— Jesúre nare ārika.

⁹ I'supaka nare bojaweatirā, ikupaka ṗo'imajare kijērĩaeka:

—¿I'supaka kiro'si ba'iraberimajare baeakarāte marākā'ā rioba'ĩpite nare baarāñu ruku? Ikupaka nare kibaarāñu: Rioa tuerimajare jāārĩ ke'rirāñu. Supabatirā aṗerāte rioa kīarĩrĩrũjerāñu.

¹⁰⁻¹¹ Mija ā'mitipe. Tuparā majaropũñu ĩ'rākō'rĩmato ikupaka bojaika ¿yaje mija ĩakoyu je'e? Ikupaka Tuparāro'si bojaijirimajire o'oeka:

“Wi'ia baarimajare āta ĩ'rō taaeka. I'supaka simako'omakaja, aṗika i'sio ātaṗi wi'ia kibaa-maka aṗo āta tērĩwa'ribaji imatiyaio sajarika. Nayapaberikao imako'omakaja, i'siopi āriwa'riji maipamaki Tuparāte jia jiyia wi'ia baaeka. I'supaka baaiki kima-maka, ‘Jiitaka sime’, jĩjimakaṗi marĩṗupajoayu”, āriwa'ri kibojaka Tuparārika o'oekaki.—*

¹² I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, judiotata ĩṗarimarāre kire ñi'ariyapaeka. “‘Rioa ba'iraberimaja upaka nime’, mareka āriwa'ri i'supaka majaroka Jesúre mare bojako'o”, narĩṗupajoaeka. I'supaka simako'omakaja ṗo'imajare kikiwa'ri kire nañi'aberika. Supa imarĩ topi na'rika mae.

“¿Yaje Romawejea ĩṗamakire ĩmpuesto mawaṗaijijĩñu?”, āriwa'ri Jesúre najērĩaeka (Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ ĩ'rārimaki fariseokaka ṗupajoairā, Herodes jeyomarāoka Jesús ṗō'irā eyaekarā, niṗamarāre nare ṗūataeka simamaka. “Jesúre jia yijare yi'riwārūbesarākareka, kire yija okabaarāñu”, āriwa'ri kipō'irā neyaeka. ¹⁴ Kipō'irā eyatirā ikupaka narĩka:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Rita oyiaja bojaiki mime. ṗo'imajare mire jaiyuyekoṗeika dakoa jo'abeyua mire. Imatiyairā, imatiyabeyurāro'sioka kíkibekaja Tuparārikakaka wārōiki mime. Supa imarĩ ikupaka mire yija jērĩayu: ¿Yaje Romawejeakaki ĩṗire jā'meika upakaja ĩmpuestos kire yija wapaĩjijĩñu ruku? Kire yija wapaĩjijĩkareka ¿Moisés imaekakite jā'meka ba'iaja baairā yija jarijĩñu bai?—

¹⁵ I'supaka jiaṗi kire narĩko'omakaja kire ṗakirika naṗakatarikoṗeika Jesúre ōrika. Supa imarĩ ikupaka nare kiyi'rika:

—¿Dako baaerā mijare yiyi'yua ā'mitiritirā yire mija okabaariyapayu? ĩ'rāto niñerũ† yiro'si mija e'era'abe ñiaokaro'si,— nare kērĩka.

¹⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ĩ'rāto niñerũ kiro'si ne'era'aeka. Sīatirā ikupaka nare kērĩka:

—¿Maki ṗema sime samija ĩamaka? Supabatirā, ¿maki wāmea sareka o'oeka sime?— nare kērĩka.

I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire nayi'rika:

—ĩṗi César ṗema upaka sime,— kire narĩka.

¹⁷ I'supaka naṗakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērĩka:

—ĩṗi César rika ima kire samija ĩjibe. I'supakajaoka Tuparārika ima kireje samija ĩjibe, — nare kērĩka.‡ I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā okamarĩaja najarika ōrĩtiyaiki kime āriwa'ri.

* 12:10-11 Salmo 118.22-23. Estos versículos refieren a Jesús. Así quiere decir: Aunque Jesús fue despreciado por los líderes religiosos de Israel, Dios le hizo la persona más importante; el que salvará a su gente. † 12:15 Denario

‡ 12:17 Denle entonces al rey lo que es debido a un rey. Y denle a Dios lo que es de Dios: servirle a Él con todo.

¿Reyaripotojo òñia ÷o'imajare jaripe'rirãñu ruku? ãrĩwa'ri Jesúre najerĩaeka
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Supa imarĩ ĩ'rãrimaki saduceokaka ÷upajoairãte eyaeka Jesúka jairĩ. “Po'imajare reyarãka be'erõ'õ òñia jaripe'ririka imabeyua”, ãñurã nimaeka. Supa imarĩ Jesúre sakaka jerĩaokaro'si kipõ'irã neyaeka.

¹⁹ —Mia'mitiþe wãrõrimaji. Ikuþaka maro'si Moisés imaekakite o'oeka: “Kima'mi makarãmarĩaja rúmure kireyatapajĩka, kima'mi rúmu mirãkote kibe'erõ'õkakire e'ejĩka marã imabeyua kika komakarãrirã”, ãrĩwa'ri Moisés imaekakite o'oeka,— kire narĩka.

Supabatirã ikupaka narĩka ate:

²⁰ —Īakõrĩ je'e: Bikija ĩ'rĩkate imaeka. ĩ'rõtẽñarirakamarã kibe'erõ'õkarãre imaeka. Mamarĩ kirõmie'eũ'mueka nama'mi. Makarãmarĩaja kirúmure kireyatapaka. ²¹ Supa imarĩ kotĩmite reyatapamaka kibe'erõ'õkakite kore e'eka ate. I'supakajaoka makarãmarĩaja kireyaeka kiro'si. Supa imarĩ kibe'erõ'õjĩtekaki koka imaekaki. Nuþakajaoka kireyaeka. ²² I'supakaja oyiaja kirĩrãre ritaja koka imakoripatakopeka. Koka makarãririmarĩaja nareyapataeka. Nareyapataeka be'erõ'õ koreyaeka narúmu imakoperoyikako. ²³ “Po'imaja reyaripotojo òñia jaripe'rirãñurã”, ãñuka mime. Karemarĩa rita bojaiki mimarãkareka, ¿ritaja narúmu koimaeka simamaka, ni'ika kotĩmiaritiyarãñu ruku òñia kocarĩpe'rirãka ÷oto?— saduceokaka ÷upajoairãte ãrĩka Jesúre.

²⁴⁻²⁵ I'supaka kire napakã'ã, ikupaka kiyi'rika:

—Tuþarã majarõþũñurã o'oeka õribeyurã mija ime. Supabatirã “Ritaja baawãrũiki kime Tuþarã”, ãrĩwãrũbeyurã mija. I'supaka imarã imarĩ, rukubaka ÷upajoairã mija ime. Òñia najaripe'rirãka ÷oto rõmie'ebesarãñurã ÷o'imaja. I'supakajaoka simarãñu rõmijãro'si. Tuþarãte imarõ'õkarã ángelrãka upaka ÷o'imajare imarãñu. ²⁶ Mae reyaripotojo òñia ÷o'imajare jaripe'rirũkiakaka mijare yibojaerã baayu. ¿Moisés imaekakite o'oekakaka ĩakoribeyurã mija bai je'e? Yãþumakarãka jũ'rẽika watoþekapi Tuþarãte ikupaka ãrĩka Moisés imaekakite: “Mija ñeki Abraham imaekaki jia yire baarijayuka. I'supakajaoka Isaac supabatirã Jacob imaekarã jia yire baarijayurã”, Tuþarãte kire ãrĩka. ²⁷ “Īrã maekarakamarã jia yire baabaraka imarijayurã”, Tuþarãte ãrĩka, òñia nimamaka. Tuþarã ÷õ'irã nime, reyaekarã imariþotojo naririberika simamaka. Supa imarĩ “Òñia ÷o'imajare jaripe'ribesarãñu”, ãñurã imarĩ, tẽrĩrikaja rukubaka ÷upajoairã mija ime,— saduceokaka ÷upajoairãte kẽrĩka.

Imatiyairokakaka Tuþarãte jã'meika Jesúre bojaeka
(Mt 22.34-40)

²⁸ Toþi mae saduceokaka ÷upajoairãte Jesúka jaika ÷oto Moiséte jã'meka wãrõrimajire sã'mitiritirã, “Jia Jesúre nare yi'yu”, kẽrĩþupajoeka. Supa ãrĩwa'ri Jesús ÷õ'irã ke'rika kire jerĩaokaro'si.

—¿Dika sime Tuþarãte jã'meika imatiyaika?— ãrĩwa'ri Jesúre kijerĩaeka.

²⁹⁻³⁰ Supa imarĩ ikupaka kire kiyi'rika:

—Tuþarãte jã'meika imatiyaikakaka ikupaka sabojayu: “Mija ã'mitiþe Israelka'iakarã. Tuþarã ĩ'rĩkaja imaki Maipamaki. Aþerãte mawayuĩaika tẽrĩwa'ribaji jia maipamaki Tuþarãte mayi'ririarijĩñu. I'supakajaoka ritaja õrĩripupakirã maimariþitiyika jia Tuþarãte mayi'rijĩñu. Supabatirã ĩ'rãmijipiji ÷upajoatirã jia kire mabaariarijĩñu”, ãrĩwa'ri sabojayu imatiyaika Tuþarãte jã'meika. ³¹ I'sia rokajĩtekaka ikupaka bojaika: “Maþo'ia mawãtaika upakajaoka aþerãte mawãtajĩñu.” Dika aþea ika ĩ'þakurikaka Tuþarãte jã'meika tẽrĩwa'ribaji imatiyaika imabeyua,— Moiséte jã'meka wãrõrimajire kẽrĩka.

³² Supa kẽþakã'ã ikupaka Jesúre kiyi'rika:

—Rita meñu wãrõrimaji. ĩ'rĩkaja kime Tuþarã. Maki aþika imabeyuka kiupaka imaki. I'supaka meñua rita sime. ³³ “Aþerãte mawãtaika tẽrĩwa'ribaji jia Tuþarãte

mayi'ririjarijĩñu. Ritaja õrĩriþupakirã maimaþitiyika jia Tuþarãte mayi'rrijĩñu. Suþabaturã i'rãmijijipi þupajoatirã jia kire mabaarijarijĩñu. I'supakajaoka maþo'ia mawãtaika upakaja aþerãteoka mawãtajiñu”, ãrĩwa'ri mibojaika imatiyaika sime. Moisés imaekakite jã'meka upakaja Tuþarãte jia baawa'ri wa'iro'si ri'ia kiro'si majoeijiyu. I'supaka mabaaika jia ima simako'omakaja Tuþarãte mayi'ririjayua, suþabaturã aþerãte mawãtarijayuaoka, tẽrĩrikaja imatiyaika sime,— kire kẽrĩka.

³⁴ Jia kiyi'þakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka Jesúre kire ãrĩka:

—Yire meñua ña'mitiyuareka, “Tuþarã, miyapaika upakatakaja yibaarãñu”, ãrĩwãrũrũkika mime. Kirikitaki mimatiyarika kũþajji mire jariwa'yua je'e,— kire kẽrĩka.

I'supaka Jesúre ãþakã'ã ã'mitiritirã, ni'i i'rĩkaoka kire jẽrĩberikaki mae, “Mare tẽrĩwa'ribaji õñuka kime”, ãrĩþupajoawa'ri.

“¿Maki riþarãmi kime ruku Jã'merũkika Tuþarãte wã'maekaki mijareka?”, ãrĩwa'ri Jesúre nare jẽrĩaeka

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Tuþarãte jiyiþupaka õrĩriwi'iarã wãrõbaraka kimaekarõ'õþi ikupaka þo'imajare kẽrĩka:

—“Jã'merũkika Tuþarãte wã'maekaki[§] David imaekaki riþarãmi kimarãñu”, nañu Moiséte jã'meka wãrõrimaja. ¿Yaje rita nañu ruku jee? ¿Yaje kiriparãmitakioka kimarãñu je'e mijareka? ³⁶ I'supaka naþupajoaika simako'omakaja, kiriparãmireka iþi Davidre jaika þoto, “Ñiþamaki mime”, kireka kẽrĩka. I'supaka simamaka, David imaekaki Espĩritu Santore kire jeyobaaekapi ikupaka kio'oeka:

“Ñiþamakire ikupaka Tuþarãte ãrĩka: ‘Ritaja þo'imajare jã'merimaji mimarãñu. Suþa imarĩ yiritapẽ'rõtorã mirupabe. I'supaka mimarãka simamaka mimajamarãre yitẽrĩrãñu mire nayi'yaokaro'si', Tuþarãte kire ãrĩka”, ãrĩwa'ri David imaekakire o'oeka.

³⁷ “Ñiþamaki mime”, iþi Davidre kire ãþakã'ã, ¿yaje ruku kiriparãmitakiji kime je'e? Davidre tẽrĩwa'ribaji kimema,— nare kẽrĩka.

Jia nare kiwãrõmaka ã'mitiritirã, rĩkimarãja torã imaekarãte jjimaka jarika.

“Moiséte jã'meka wãrõrimaja ikupaka ba'iaja baarijayurã”, Jesúre ãrĩka

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ikupaka þo'imajare kiwãrõdeka ate:

—Moiséte jã'meka wãrõrimajare baarijayu upaka mija baakoreka jia mija þupajoabe. Mija ãabe, ikupaka nabaarijayu. “Imatiyairã yija ime”, ãrĩþupajoairã imarĩ, jarirooka jia jããtirã þo'imajare ãika wãjitãji naturirijayu. Suþabaturã wejeñe'metãji na'ririjayu þoto jiapi aþerãte nare jẽnerika nayapayu. ³⁹ Rẽrĩriwi'iarã nakãkaika þoto imatiyarimajare ruþarõ'õrã oyiaja narupariyaparijayu. Baya nabaarijayu þoto i'supakajaoka imarika nayapayu. ⁴⁰ “Jia baairã maima”, ãrĩriþotojo, nañu upakaja baabeyurã nime. Natĩmiarãte reyataþaekarãte þakitirã, naba'irĩjia, nawi'iaoka nareka ne'marijayu. I'supaka wayuoka baairãte wayuãbeyurã imariþotojo þo'imajare ãika wãjitãji, ñooka Tuþarãka najaiyu. “Tuþarãte yapaika upakaja jia baairã nime”, þo'imajare ãrĩþupajoarũ ãrĩwa'ri i'supaka kika najairijayu. I'supaka nabaakoþeika jiamarã sime. I'supaka ba'iaja nabaaika wapa, wapañibaraka jimarã ba'iaja najũarãñu. Nuþaka mija baa'si jia mija þupajoabe,— Jesúre ãrĩka ritaja þo'imajare.

Tĩmite reyataþaekako wayuoka baaiko imariþotojo niñerũ ijikako majaroka

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Tuþarãte jiyiþupaka õrĩriwi'iarã niñerũ jããrũkia wã'tarã Jesúre ruþaeka. Þo'imajare niñerũ jããika kiarijarika. Rĩkimaka ba'irĩjia rikairã rĩkimakaja niñerũ i'sikotorã jããekarã.

⁴² I'supaka nabaairõ'õrã wayuoka baaikote eyaeka. Kotĩmite reyataþaekako koimaeka.

Ī'pato niñerū yabirījiaka i'sikotorā kojāāeka. Cobrekaka simaeka imarī, wapaājā'rīmarīa simaeka koniñerūjīka. ⁴³ Supa imarī kika wārūrimajare akatirā ikupaka nare kērīka:

—Jia mija ā'mitipe. Wayuoka baaiko imariṗotojo jia Tuṗarāro'si i'kore ĩjiyu. Rīkimaka ba'irījirā ṗemajirā ĩjiko koime. ⁴⁴ Rīkimakaja ba'irījirā ṗuri rīkimaka niñerū rikairā. Sakaka nijika simako'omakaja rīkimakaja sajariwa'yu narika ruṗu. I'ko ṗuri wayuoka baaiko imariṗotojo korikaikajīka simaupatiji ĩjipataiko. Ba'arika kowapaājirūkia imakoṗeikaja Tuṗarāte kōjipatayu,— kika wārūrimajare kērīka.

13

Tuṗarāte jiyiṗupaka ḡrīriwi'ia nakuyepaterāñu āriwa'ri Jesúre bojaeka
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Tuṗarāte jiyiṗupaka ḡrīriwi'ia kimaekarō'ōṗi kiṗorika ṗoto ikupaka ĩ'rīka kika wārūrimajire kire ārika:

—Miabe wārōrimaji. Jiitaka sime i'sia wi'ia. Jia jo'bari'o ātakaka baaeka sime,— Jesúre kērīka.

² I'supaka kēṗakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Jesúre kire yi'rika:

—Maekaka jiiwi'i samija ĩaika simako'omakaja, ñamajī ṗo'imajare kuyepaterūkia sime. Supa imarī ika wi'iaakaka āta ĩ'ṗari'o tuapeṗeka ṗeyubesarāka, saririṗatarāka simamaka, — nare kērīka.

“Ritatojo wejea ririrā baarāka ruṗu ikupaka simarāñu”, Jesúre ārika
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ I'sia be'erō'ō Olivos wāmeika ĩmimaṗemarā eyatirā Jesúre ruṗaeka. I'sia ĩmima wājītāji ñoakuri ṗañakarā Tuṗarāte jiyiṗupaka ḡrīriwi'ia imaeka. Pedro, Santiago, Juan, Andréṗitiyika Jesús ṗō'irā na'rika naro'siji kire jērīaokaro'si.

⁴ —Mibojaika, ¿marāṗate i'supaka simarāñu? I'supaka simarūki ruṗu, ¿dakoā yija ĩāu'murāñu ruku?— kire narīka.

⁵ I'supaka naṗakā'ā, ikupaka nare kiyi'rika:

—Jia mija ṗupajoabe aṗerāte mijare ṗakikoreka. ⁶ Mija ĩabe. “ṗo'imajare yijā'meokaro'si Tuṗarāte ṗūataekaki ñime”, āṗaraka rīkimarāja ṗakirimajare eyarāñu. I'supaka baawa'ri rīkimarāja ṗo'imajare naṗakirāñu.

⁷ Mija koyikurirā imarāñurāte jīrīrāka ā'mitiritirā, mija kīkia'si. Aṗewejeekarāre ṗitā'mua je'rāta'arāka ā'mitiritirā, mija kīkia'sioka. I'supaka simarijarirāka imariṗotojo ñojimaritaka riribesarāka ritatojo wejea ruṗu. ⁸ ĩ'rātata jīrīrāñurā aṗetataka. Supabatirā ĩ'rāka'ireka imarā, aṗeka'ireka imarāṗitiyika jīrīrāñurā. ĩ'rārikō'rīmatorā ka'ia iyirāka. Supabatirā ba'arika ṗupakā'ā, ba'arimarīa ṗo'imajare jarirāñu. I'supaka jūairā imariṗotojo satērīwa'ribaji najūarijarirāñu ruṗu.

⁹ Rakajekaja mija imabe. Mijare ñi'atirā ĩṗarimarā ṗō'irā mijare ne'ewa'rirāñu. Supabatirā rērīriwi'itōsīarā mijare naṗajeriwā'imarīrāñu. Yire ā'mitiripēairā mija imamaka, ĩṗarimarā wājītāji mijare narīkamarirūjerāñu. Na'mitirirāka wājītāji yirika nare bojabaraka, “Jesúre ā'mitiripēairā yija ime”, mija ārīrāñu. ¹⁰ Ritatojo wejea ririrā baarāka ruṗu ritaja ṗo'imajare yirika bojapatarūkia simarāñu. ¹¹ Mijare ñi'atirā ĩṗarimarā wājītāji mijare ne'ewa'ṗakā'ā, kīkiwa'ri “¿Marākā'ā nare mayi'rirāñu?”, āriṗupajoabekaja mija imabe. Mija ārīrūkīrō'ōjīte eyarāka ṗoto “Ikupaka nare yija ārīrāñu”, āriṗupajoairā mija imaokaro'si Espīritu Santore mijare jeyobaarāñu. I'supaka mijare kijeyobaarāka simamaka, ikīṗi āriwa'ri jia nare mija yi'riwārūrāñu, mija ḡñu upakaja mija ṗupajoikaṗimarīa,— nare kērīka.

¹² Ate nare kērīka:

—Yire yi'yurāte ikupaka nabaarāñu. ĩ'rīka makarā imariṗotojo yire yi'riṗarea ĩ'rīkate nañi'arūjerāñu kire najāāokaro'si. Supabatirā yire yi'yurā nimamaka naṗakiji kīmakarāte jāārūjerāki. I'supakajaoka yire yi'yurāte ā'mijīawa'ri naṗakīarā majamarā jaritirā namakarāja nare jāārūjerāñurā. ¹³ Yire ā'mitiripēairā mija imamaka ĩawa'ri, ritaja

po'imajare mijare ã'mijãrãñu. I'supaka simako'omakaja yire yi'ririãa'atabeyurãte takaja ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirã nimakoþeikareka Tuþarãte nare wayuãrãñu.

¹⁴ Tuþarãte bojaãjirimaji imaekakite o'oeka upakaja "I'rãrimi Tuþarãte jiyipupaka õririwi'iarã i'rĩka ba'iaja baarimaji kimarũkimatorãja kimarãka mija ãrãñu." (Yi'i Marcos ika paþera yo'oika ãrãñurã, jia samija õrĩwãrũbe).^{*} Tuþarãte yaþaberitiyaika kibaarãka þoto Tuþarãte jiyipupaka õririwi'ia ba'iaja kijarirũjerãñu. I'supaka simarãka ãwã'ri, ñojimarãji Judea ka'iarã imarãte þusiarã ru'rimirãkareka jia nãro'si simarãñu. ¹⁵ Kiwi'i þemarã imarãki toþi ruitirã, kiba'irĩjia e'erĩ kiwi'iarã kãkabekaja ñojimarãji kiru'rirũ. ¹⁶ Rioa ba'irabebãrãka imarãkioka, wi'iarã ima kicamisa þemaþi kijããrijayuto e'erĩ kipe'riberijĩñu. ¹⁷ Rõmijã yata imarãñurãro'si ka'wisika simarãñu nãru'yaokaro'si. Ûþubaka me'rãka rikarãñurãro'sioka i'supakaja simarãñu. ¹⁸ Pu'ejẽ'rãka simarãka þoto i'supaka simakoreka Tuþarãte mija jẽñbe. ¹⁹ I'supaka simarãka þoto ba'itakaja ritaja po'imajare jũarãñu. Tuþarãte wejea po'ijiaekarãja ba'iaja najũarijarika þemawa'ribaji ba'iaja po'imajare jũarãñu i'sia þoto. I'supaka simarãka be'erõ'õþi þuri aþekurioka i'supaka imarũkiaro'si marã simarãñu mae. ²⁰ I'supaka simako'omakaja "Noaitakaja i'supaka jũabãrãka nima'si, i'tojĩrãja simarũ", Tuþarãte ãrĩrũkimarã simarikareka ritaja, i'rĩkaoka jariwa'ririmarãja po'imajare þurijããeka. I'supaka imarũkia simako'omakaja kiwã'maekarãte wayuãwã'ri ñoaitakamarãja i'supaka kimarũjerãñu.

²¹ "Mija ãbe õ'õrã Cristore ime", i'rĩka mijare ãrĩþakikoperãkite mija ã'mitiripẽa'si. Aþika ãrĩkaki, "Mija ãbe õ'õrã kime Mesías, Jã'merũkika Tuþarãte wã'maekaki kime", mijare ãrĩrãkitekoka mija yi'ria'si. ²² Rĩkimarãja þakirimajare eyarãñu. I'rãrimarã "Yi'i imaki Jã'merũkika Tuþarãte wã'maekaki", ãrĩrãñurã. Aþerã imarãñurã "Yi'i imaki Tuþarãro'si bojaãjirimaji", ãñurã. Suþabatirã po'imajare þakiokaro'si niakoribeyua nare baabearãñurã. Tuþarãte wã'maekarã þariji nare ã'mitiripẽarika yaþawa'ri, i'supaka nabaakoperãñu. ²³ Jia õrĩwãrũtirã, "I'supaka simarãka", mija õrĩrã ikupaka mijare ñãñu. Suþa imarã rakajekaja mija imabe.

Po'imaja Ma'mire þe'rietarũkiakaka

(Mt 24.29-35,42-44; Lc 21.25-36)

²⁴ Ba'iaja po'imajare jũarãka be'erõ'õ aiyate ñamita'rirãñu. Ñamikakioka yaaboabesarãki. ²⁵ Tã'þia ñã'rĩrãka. Ritaja wejeþemareka ima Tuþarãte rĩ'merũjerãñu. ²⁶ I'supaka simarãka þotoji ritaja Po'imaja Ma'mire niarãñu ate. Oko ãmakaka watoþekãþi jia yaaboaika, suþabatirã tẽriwa'ribaji yirikãþi yi'tarãñu. ²⁷ Tuþarãte imarõ'õkarã ángelrãkare yipũatarãñu yiwã'maekarãte narẽaokaro'si. I'supaka nare yijã'memaka ritatojo wejeareka po'imaja ima upatataja rẽarĩ napibirãñu.

²⁸ Higuera wãmeika õterikiakaka þupajoabarãka mijare yiwãrõerã baayu mae. Higuera ritajũkia saþũña so'aika ãtatirã, "Kũþaji sajarãwa'yu ijijẽ'rãka seyãrũkia", marĩwãrũyu. ²⁹ Suþa imarã yibojaika upakaja simaũ'murãka þoto, "Kũþaji sajarãwa'yu Po'imaja Ma'mire etarũkia", mija ãrĩwãrũrãñu mae. ³⁰ Rita sime ika mijare yibojaika. Yibojaika upakaja simarãka þoto i'rãrimarã maekaka imarãte õñia imarãñu ruþu. ³¹ Ika ka'ia, wejeþemaoka ririrũki oyiaja sime. I'supaka simako'omakaja yirika† þuri ririrũkimarã sime.

³² Maki õrĩbeyuka yetarũkirĩmikaka. Mabo'ikakurirã imarã ángelrãkaoka õrĩbeyurã. Yi'i, Tuþarã Maki imaripotojo ñorĩbeyuoka yi'i. Maþaki Tuþarã i'rĩkaja õñuka yetarũkirĩmikaka.

³³ I'supaka simamaka õrĩweitikaja mija imabe. Sõrĩbeyurã imarã, rakajekaja mija imarijãpe. ³⁴ Jia mija ã'mitipe, ika bojãwãrõrikãþi mijare yibojaerã baaiãka: I'rĩka wi'iba'ipĩ imaekaki. Turitaþarã ke'rika þoto, kiro'si ba'irabẽjirimajare wi'ia kãrĩrĩrũjeka. Ke'rĩrã baãeka ruþu "Ika mija ba'iraberika imarãka", nare kẽrĩka. Koperãka tuerimaji "Yire ta'abarãka, õ'õrãja wi'ia ãrĩþarãka mimabe", kire kẽrĩka. ³⁵ Kiupakaja ya'rirãñu yiro'sioka. Suþa imarã jia yire ta'abarãka mija imabe, yi'tarũkia mija õrĩbeyua

* 13:14 Esta advertencia es del escritor, Marcos. No es lo que dijo Jesús. † 13:31 El mensaje de Jesús

simamaka. “Na'irā, ñami ñe'metāji, karaka akarāka potojī, wārīrika ru'ara'arāka poto, i'tojite ki'tarāñu”, yireka āriwārūbeyurā mija ime. ³⁶ Ikuṣarō'ōṗiji etatirā, “¿Dako baaerā mija kāñu, yiyapaika upaka baabekaja?”, mijare ñarīkoreka, rakajekaja mija imarijape. ³⁷ Mijaro'sitakamarā ikuṣaka yibojaweiyu ritaja po'imajaro'si. Jia imatikaja yire ta'atikaja mija imarijape,— nare kērīka.

14

“¿Marākā'ā marījīkareka Jesúre majāārūjejiñu ruku?”, āṣaraka najaibu'aeka
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Topi mae, īṣarīmi sajariwa'rika Pascua baya ruṣu. Levadura rukeberika ṣan naba'aribaya simaeka. I'sia poto po'imajare ōribeyuju Jesúre ñi'arika kurarāka īṣarimarāre ṣakatarikoṣeka, Moiséte jā'meka wārōrimajapitiyika. “¿Dikaṣi kire okabaatirā kire majāārūjejiñu?”, āṣaraka najaibu'aeka. ² Ikuṣaka ī'rārimakire ārika:

—Pascua baya simarāka poto Jesúre mañi'ajīkareka, jimarā po'imajare boebarijīñu. Boebariwa'ri ba'iaja nabaajīkareka, marākā'ā baatirā nare mokajāāwārūberijīñu. Suṣa imarī Pascua baya simarāka poto, kire mañi'aberijīñu ruṣu,— narīka.

Rōmore Jesús ruṣuko'a ṣemarā ruṣuko'awearūkia yo'yekako
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ I'sia ruṣubaji ṣañaka Betania wejearā kimaeka potojī, Simón kāmia rabaeka mirāki wi'iarā Jesúre imaeka. Torā ba'abaraka nimaeka poto ī'rāko rōmore naṣō'irā eyaeka, āta alabastro wāmeikakaka jotoa baaeka rikatirā. Satōsiareka nardo wāmeika iyebaka imaeka jia jiiṣiakaka. Suṣabatirāoka waṣajā'rītakakaka simaeka. Alabastrojotoku'rea ṣeṣaru'atatirā Jesús ruṣuko'arā iyebaka koyo'yeka kire jiyiṣuṣayeewa'ri. ⁴ I'suṣaka kire kobaamaka īatirā, jimarā ī'rārimarāre kore boebarika. I'suṣaka imawa'ri,

—¿Dako baaerā kiruṣuko'arā iyebaka koyo'yeyu? Waṣuju sakowe'wepateyu. ⁵ I'sia iyebaka trescientos denario rō'ōjirā waṣajā'rīa sime. Sawāṣa tōṣotirā wayuoka baairāte kojīrī imakoṣeyu,— āṣaraka ī'rārimarāre jaibu'aeka natiyiaja.

I'suṣaka āṣaraka kore najaiyuyeka.

⁶ I'suṣaka naṣakā'ā, ikuṣaka Jesúre nare ārika:

—Koimāṣarū. Jia yire baawa'ri i'suṣaka kobaayu. ⁷ Mija watoṣekarā imajīṣarūkirā nime wayuoka baairā. Suṣa imarī mija yaṣarāka potojo nare mija jeyobaarijarijīñu. Yi'i ṣuri mijaka imajīṣabesarāki. ⁸ Iko ṣuri koṣuṣaka kore jiyuika upakaja jia yire baako. Yireyarūki ruṣu iyebaka jia jiiṣia yire koyo'yeyu. Yire nayayerūkia ṣuṣajoaweiko upaka i'suṣaka yire kobaayu. ⁹ Rita ika mijare yibojayu. Ritaja wejearēka Tuṣarārika wārōbaraka, jia yire kobaeka mirāka po'imajare bojarījarirāñu. Suṣa imarī jia kobaeka ṣuṣajoabaraka, kore naye'kariribesarāñu,— nare kērīka.

Jesúre nañi'aokaro'si karerō'ōṗi Judare kire bojajāēka
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Torājīrā mae kurarāka īṣarimarāka jairī Judas Iscariotere a'rika. Jesúka wārūrimaja ī'ṣoū'ṣuarāe'earirakamarākaki imaki kimaeka. “Jesúre mija ñi'aokaro'si, kimarō'ōrā mijare ye'ewa'rirāñu”, nare kērīka. ¹¹ I'suṣaka nare kibojamaka ā'mitiritirā, jiiṣimaka najarika. I'suṣaka jariwa'ri,

—Niñerū mire yija ijirāñu,— kire narīka.

Suṣa imarī “Po'imajamatorā Jesúre nañi'aerā, ¿marākā'ā nare yibaarūjerāñu ruku?”, Judare āriṣuṣajoaū'mueka.

Jesúre ṣiyia ba'aekakaka
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Pascua baya ū'muroyikarīmi levadura rukeberika ṣan naba'aribaya seyaeka. I'sirīmi oveja makarāka jāatirā naba'aroyika. Egiṣtoka'iarā nañekiarāte imaeka poto Tuṣarāte

nare tããeka p̄upajoabaraka i'sup̄aka nabaaroyika. Sup̄a imarĩ kika wãrũrimajare ikup̄aka kire jẽrĩaeka:

—¿No'orã ba'arika baaweirĩ yija a'ririka miyap̄ayu, Pascua baya p̄oto maba'arũkia?— kire narĩka.

¹³ Topi ĩ'parã kika wãrũrimajare p̄ũataweibaraka ikup̄aka nare kẽrĩka:

—Wejearã mija eyarãka p̄oto torã ĩ'rĩka jotoap̄i okoa k̄okewa'yukate mija ĩatõp̄orãñu. Kibe'erõ'õ mija a'p̄e. ¹⁴ Kibe'erõ'õ a'ritirã, wi'iarã kikãkarãñurõ'õ ĩatirã, ikup̄aka ãparaka saba'ip̄ite mija jẽrĩabe: “Yijare wãrõrimaji ikup̄aka ãrĩko'oka: ‘¿No'orã sime yika wãrũrimajaka, Pascua baya p̄oto ba'arũkia nabaaweirũkirõ'õ?', kẽrĩko'o”, mija ãp̄e.

¹⁵ I'sup̄aka mija ãpakã'ã ã'mitiritirã, ĩmip̄e'rõtorã ima kuraraka jo'barõ'õjite mijare kibearãñu. Kopakaja najietikarõ'õ simarãñu. Sup̄a imarĩ i'sia kurarakarã maba'arũkia mija baaweibe,— nare kẽrĩka.

¹⁶ I'sup̄aka nare kẽrĩka be'erõ'õ, torã na'rika. Torã eyatirã Jesúre nare bojaeka up̄akaja simamaka niaeka. Torã Pascua bayarĩmi naba'arũkia nabaaka mae.

¹⁷ Rã'iwa'ri neip̄up̄urõ'õ sajarika p̄oto Jesúre torã eyaeka kika wãrũrimaja, ĩ'p̄ou'p̄uarãe'earirakamarã kika imaroyikarãp̄itiyika. ¹⁸ Naka ba'abaraka ikup̄aka nare kibojaeka:

—Mija ã'mitipe. Rita mijare yibojayu mae. Mawatopekarã ĩ'rĩka imaki maka ba'arip̄otojo, yimajãmarãre yire ñi'aokaro'si yire bojajããrũkika,— nare kẽrĩka.

¹⁹ I'sup̄aka k̄epakã'ã ã'mitiritirã, ba'iaja nap̄up̄arika. Topi mae nimarakamakiji ikup̄aka kire ãparaka najẽrĩau'mueka:

—¿Yi'imarĩka i'sup̄aka baarãki ruku?— ãparaka kire najẽrĩaeka.

²⁰ Topi mae ikup̄aka nare kiyi'rika:

—Ĩ'p̄ou'p̄uarãe'earirakamaki seroarã yika p̄an ñu'aba'airãkaki kime. ²¹ Tuparã majarop̄ũñurã sabojaika up̄akaja simaerã baayu yiro'si. Po'imaja Ma'mi ñime. Yire ñi'atirã p̄o'imajare yire jããrãñu. “Aperãte kire ñi'arũ”, ãrĩwa'ri yire bojajããrãki p̄uri, jimarĩa ba'iaja jũarãki. I'sup̄aka simamaka imaberiri kimakopeka,— nare kẽrĩka.

²² Ba'abaraka nimekã'aja p̄an Jesúre e'eka. Sarikatirã, “Jia mibaayu Tuparã”, kẽrĩka. I'sup̄aka ãrĩtirã sañakatarutirã nare sakĩjika.

—Åja'a, samija ba'abe. Ika p̄an kopakaja yip̄o'ia sime,— nare kẽrĩka.

²³⁻²⁴ Topi ate ko'a ke'eka. Sarikatirã, “Jia mibaayu Tuparã”, kẽrĩka. I'sup̄aka ãrĩtirã nare sakĩjika. Sup̄a imarĩ nimarakamakiji sanukueka be'erõ'õ ikup̄aka nare kẽrĩka:

—Ika iyaokoa kopakaja yiriwea sime. Riweajurubaraka yireyarãkapi ãrĩwa'ri rĩkimarãre Tuparãte tããrãñu. I'sup̄aka yireyamaka ĩatirã, “Ba'iaja nabaika yijũjerãñu”, Tuparãte ãrĩka up̄akaja kibaarãñu mae. ²⁵ Rita mijare ñañu mae, Tuparãte yire jã'merũjerũkia seyabeyukaji iyaokoa mijaka ukuokaro'simarĩa ñime.

Yijã'meũ'murãñurĩmi seyarãka p̄oto p̄uri, ap̄eup̄aka, mamaka iyaokoa yukurãñu mae,— nare kẽrĩka.

“ Jesúre õrĩbeyuka yi'i, yireka merĩrãñu”, Pedrote kẽrĩka

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Sup̄a imarĩ Tuparã baya koyaweitirã Olivos wãmeika p̄usiarã na'rika. ²⁷ Torã na'rika p̄oto ikup̄aka nare kẽrĩka:

—Yire ã'mitirip̄eairã imarip̄otojo yire mija ja'atarãñu. Sup̄a imarĩ yire ja'atawa'ri rakakaja mija p̄ibip̄aterãñu. Tuparã majarop̄ũñurã ãñu up̄akaja simarãñu. ã'mitirikõrĩ je'e: “Oveja ĩarĩrĩrimajire yijããrãñu. I'sup̄aka yibaamaka kioveja ru'rĩp̄atarãka”, ãrĩwa'ri sabojayu. ²⁸ Sup̄a imarĩ yire najããko'omakaja õñia yijaripe'rĩrãñu. I'sup̄aka imatirã mija rup̄ubaji Galileaka'iarã yeyarãñu. Sup̄abatirã torã mijare ye'etorirãñu,— nare kẽrĩka.

²⁹ I'sup̄aka k̄epakã'ã ã'mitiritirã, ikup̄aka Pedrote kire ãrĩka:

—Aperã p̄uri nimarakamakiji mire ja'atarãñurã je'e. Yĩ'i p̄uri mire ja'atabesarãki,— kire kẽrĩka.

³⁰ I'sup̄aka k̄epakã'ã ã'mitiritirã, ikup̄aka Jesúre kire ãrĩka:

—Rita mire ñañu. Ire ñamiji karaka i'pakuri akaerã baarãka ruþubaji, maekarakakuri, “Jesúre õrĩbeyuka yi'i”, nare merĩrãñu,— Pedrote kẽrika.

³¹ I'supaka Jesúre kire ãriko'omakaja, ikupaka Pedrote kire ãrika:

—Jẽno'otaka, “Mire ñorĩbeyu”, ãrĩbesarãki yi'i. Mikaja reyarũkika þariji ñima simamaka, “Jesúre õrĩbeyuka yi'i”, ñarĩbesarãñu,— Pedrote kire ãrika.

Pedrote ãrika upaka oyiaja i'rika upakaja narĩka aþerãoka.

Getsemaní wãmeirõ'õrã Tuþarãka jairĩ Jesúre a'rika

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Topi mae Getsemaní wãmeirõ'õrã na'rika. Torã eyatirã kika imaekarãre ikupaka kẽrika:

—I'torã Tuþarãka jairĩ ya'yu. Õ'õrãja mija ruþabe ruþu,— nare kẽrika.

³³ Torãjĩrã Pedro, Santiago supabatirã Juanre, kika ke'ewa'rika. Torã na'ririþayukã'aja jimarĩ kiwayuþi'riũ'mueka. ³⁴ I'supaka imawa'ri ikupaka nare kẽrika:

—Yiþupakapi yiwayuþi'ritiyayu “Reyatiyaerã yibaayu”, ãñurõ'õjĩrã. Õ'õrã mija tuibe ruþu. Kãþekaja yire mija ta'abe,— nare kẽrika.

³⁵ Supabatirã ñoakuriþañakarã ke'rika. Torã eyatirã ka'iarã mo'ipãñatirã, Tuþarãka kijaika ba'iaja ã'mika jũarika yaþaberikopewa'ri. ³⁶ Kika jaibaraka ikupaka kire kẽrika:

—A'bi, ritaja baawãrũiki mime. Suþa imarĩ yire najããkoreka, yire mijeyobaarika yiyapayu. I'supaka mire yijẽñeko'omakaja yiyapaika upakamarĩa mibaakopejĩkaoka marã imabeyua. Miyapaika upakaja simarũ,— Tuþarãte kẽrika.

³⁷ Tuþarãka jaiweatirã kipe'riwa'rika maekarakamarãte imaekarõ'õrã. Kãrĩrikarekaja nosika þotojĩ naþõ'irã keyaeka. I'supaka nimamaka ãtatirã, ikupaka Pedrote kẽrika:

—¿Simón, dako baaerã mikãñu? ¿I'rãkuri aiyajẽrã rõ'õjĩrãjĩkaja kãþekaja imaberijĩka mime bai je'e? ³⁸ Rakajekaja Tuþarãte jẽñebaraka mija imabe, ba'iaja mija baakoreka. “Tuþarãte yapaika upakaja yija baarãñu”, ãñurã imariþotojo, mija þo'iaþi þuri samija rakajepããwãrũbeyu. Suþa imarĩ Tuþarãte yapaika upakaja mija baawãrũbeyu,— nare kẽrika.

³⁹ I'supaka nare ãrĩweatirã Tuþarãka jairĩ ke'rika ate. Mamarĩ kire kijẽñeka upakajaoka kire kẽrika ate. ⁴⁰ I'supaka baaweatirã kijeyomarã þõ'irã kipe'riwa'rika. Jimarĩa õõmaka nare baaeka simamaka kãrĩkarã nimaeka. I'supaka nimaekarõ'õrã naþõ'irã keyamaka, tũrũtirã kiruþu ni'yopi'rika. Suþa imarĩ marãkã'ã kire ãrĩwãrũberijĩñurã nimaeka.

⁴¹ Suþa nimekã'ãja Tuþarãka jairĩ ke'rika ate. I'sia be'erõ'õ naþõ'irã etatirã,

—¿I'supakaja kãþarakaja mija imañuju ruþu? Koþakaja yire nañi'arijẽ'rãka seyayu mae. Po'imaja Ma'mite nañi'aokaro'si bojajããrimajire koþakaja etayuju mae. Ba'iaja baarimajare yire kiñi'arũjerã baayu. ⁴² Mija mi'mibe. Dajoa kire matoyari,— kika wãrũrimajare kẽrika.

Jesúre nañi'aeka majaroka

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ I'supaka Jesúre jaiyuju Judare etaeka. Jesúka wãrũrimaji i'þoũ'þuarãe'earirakamarãkaki Judare imaeka. Rĩkimarãja þo'imajare i'taeka kika. Sara, yaþua rikabaraka Jesúre ñi'arĩ ni'taeka. Kurarãka iþarimarã, Moiséte jã'meka wãrõrimaja, supabatirã judiorãka iþarimarãre þũataekarã nimaeka. ⁴⁴ “Ikupaka kire yibaarãñu”, ãrĩwa'ri Judare nare bojatikarã nimaeka.

—Jesúre mija ãawãrũokaro'si u'surikapi kire yijẽñerãñu. I'supaka yibaarãka be'erõ'õ kire ñi'atirã jia kire mija ãarĩrĩwa'þe,— nare kẽrika.

⁴⁵ I'supaka nare kẽrĩweaeka be'erõ'õ Jesús þõ'irã eyatirã ikupaka kire kẽrika:

—¿Yaje mime wãrõrimaji?—

I'supaka kire ãrĩtirã kire kiu'sueka. ⁴⁶ I'supaka kibaamaka ãtatirã, Jesúre nañi'aeka.

⁴⁷ I'supaka kire nabaamaka ãtatirã, Jesús wã'tarã rĩkamarikaki sara baiwararĩ ke'etaeka. Saþi kurarãka iþamaki imatiyaiki ba'irabejĩrimaji ã'mua kitoakõrõtaeka.

⁴⁸ —¿Dako baaerã sara, yaɸuapitiyika yire ñi'arĩ mija i'tayu? ¿Karee'erimajire ñi'arirokaɸi yire mija ñi'aripakatayu bai? ⁴⁹ Ī'rãrĩmi jariwa'ririmarĩaja mija watoɸekarã Tuɸarãte jiyipupaka ðrĩriwi'iareka mijare wãrõbaraka ñimaroyi. Torã ñimarĩjarapaka ɸoto yire ñi'arĩ mija etaberape ruɸu. Yire mija ñi'aika, Tuɸarã majaropũnurã sabojaika upakaja sime yiro'si,— Jesúre nare ãrĩka.

⁵⁰ Suɸa imarĩ kire nañi'amaka ãtirã, kika wãrũrimajare nimaupatiji kire ru'ritapawa'rika. ⁵¹ Kire ne'ewa'rika ɸoto ĩ'rĩka bikirimaji kibe'erõ'õpi a'ririjarikaki. Sayapãijika takaja wã'ojĩ'atirã kimaeka. Kibe'erõ'õ ke'ririjarika ɸoto torã imaekarãte kire ñi'ape'rotaeka. ⁵² I'supaka kire baakoɸewa'ri kisayapãitakaja kireka naba'itatamaka, dakomarĩaja kiru'riwa'rika.

Judiotatarã ĩparimarã imatiyaitata imaekarã, “Oka mireka ima”, Jesúre narĩka

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)

⁵³ Suɸabatirã kurarãka ĩpamaki imatiyaiki imaekaki wi'iarã Jesúre ne'ewa'rika. Kire ne'eeyaeka ɸoto kurarãka ĩparimarãre nimaupatiji torã rẽrĩka. Moiséte jã'meka wãrõri-maja, suɸabatirã judiorãka ĩparimarãoka rẽrĩkarã.* ⁵⁴ I'supaka nabaaeka ɸoto Pedrore ñoakuripi a'ririjaparaka kurarãka ĩpamaki imatiyaiki wi'i ɸeteta'teka imaekarõ'õrã keyaeka. Torã kãkatirã Tuɸarãte jiyipupaka ðrĩriwi'ia tuerimajaka kipekajũrũruɸaeka.

⁵⁵ I'supaka simaeka ɸoto kurarãka ĩparimarã, suɸabatirã judiotatarã ĩparimarã imatiyaitataoka “¿Dakoapi Jesúre majããrũjeĩĩnu?”, ãrĩwa'ri jaibu'abaraka nimaeka. Suɸa imarĩ “Ikuɸaka ba'iaja Jesúre baarape”, ãrĩwa'ri bojarũkirãte nayapakoɸeka. I'supaka nayapaka simako'omakaja ba'iaja oka kireka imaeka natõɸoberika. ⁵⁶ “Ika ba'iaja Jesúre baarape”, rĩkimarãja narĩpakiko'omakaja ĩ'rĩkate bojaeka upakamarĩa nabojaakoɸeka. ⁵⁷⁻⁵⁸ Ī'rãrimarã mi'mirĩkatirã imabeyuapiji ikupaka ãparaka kire nokabaaeka:

—“Tuɸarãte jiyipupaka ðrĩriwi'ia ɸo'imajare baaeka yipõapaterãnu. I'supaka simako'omakaja maekarakarĩmi be'erõ'õjo ate sayibaarãnu, ɸo'imajare baaekamarĩa”, Jesúre ãpakã'ã yija ã'mitirape,— narĩka.

⁵⁹ I'supaka bojaripotojo ĩ'rĩka upakamarĩa rukubaka oyiaja nabojaɸakikoɸeka ruɸu.

⁶⁰ Suɸa imarĩ kurarãka ĩpamaki imatiyaiki nimaupati wãjitãji mi'mirĩkatirã ikupaka Jesúre kijẽriaeka:

—¿Dako baaerã nare miokae'eberitiyayu je'e? ¿Dakoapi ãrĩwa'ri i'supaka tĩmarĩtakaja mire nokabaayu je'e?— kurarãka ĩpamakire kire ãrĩka.

⁶¹ I'supaka kẽrĩko'omakaja Jesúre kire okae'eberika. I'supaka kimekã'ãja ikupaka kurarãka ĩpamakite kire jẽriaeka ate:

—¿Mi'iji bai mime Jã'merũkika Kiwã'maekaki,† Tuɸarã Maki?— kire kẽrĩka.

⁶² I'supaka kire kẽpakã'ã ikupaka Jesúre kire yi'rika mae:

—Ã'ã, yi'iji ñime. Suɸabatirã ñamajĩ Tuɸarã ɸõ'i ritapẽ'rõtorã Po'imaja Ma'mite ruɸamaka mija ĩarãnu. Suɸabatirã ĩmipi oko ũmaka watoɸekaɸi yiruirã'amakaoka mija ĩarãnu,— kire kẽrĩka.

⁶³ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã, boebariwa'ri kiõnu upakaja kijarirooka ɸemakato kurarãka ĩpamakire baibebataeka. “Tuɸarã upakaja ñime', kẽnu ruku”, ãrĩwa'ri i'supaka kibaaeka. I'supaka baawa'ri ikupaka aɸerã ĩparimarãre kẽrĩka:

—Dika ba'iaja baiki kime aɸerãte ãrĩrũkia jariwa'ribeyua mae, koɸakaja ritaja ba'iaja kẽnu morĩwãrũɸatayu. ⁶⁴ Mijaoka ã'mitiriko'orã ba'iaja Tuɸarãreka kijaiko'a. Suɸa imarĩ ¿marãkã'ã kire mabaarãnu je'e mijareka?— ãrĩwa'ri kijẽriaeka kĩparimarã jey-omarã imaekarãte.

I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã,

—Oka ba'iaja kiro'si ima simamaka jããrikaja sime kire,— nimirakamakiji narĩpataeka.

⁶⁵ Suɸabatirã ĩ'rãrimarã Jesúre rijo'katapatebaraka kiñakoa ɸi'ɸetãtetirã kire napa-jeka. Kire ɸajebaraka ikupaka kire najẽriaroyika:

* 14:53 La Junta Suprema (Sanedrín) de líderes judíos que gobernaba asuntos religiosos. † 14:61 Mesías

—¿Maki mire pajeiki? Karemarĩa Tuṕarāte mire bojarākareka, “Iki yire pajeiko'oka”, merĩrāñu,— kire narĩwā'imarĩka.

Kire e'ewa'ṕaraka Tuṕarāte jiyiṕupaka ḡrĩriwi'ia tuerimajaoka kiṕema ṕajerijarikarā.

“Jesúre ḡrĩbeyuka yi'i”, Pedrote ārĩkarḡḡ
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-29)

⁶⁶ I'supaka ba'iaja Jesúre baabaraka wi'itḡsiarā nimaeka ṕoto ṕeterāja Pedrote imaeka ruṕu. Torā kimaeka ṕoto kurarāka iṕamaki imatiyaikiro'si ba'iraberirḡmore kiṕḡ'irā etaeka. ⁶⁷ Pedrote ṕekaḡ'to wā'tarā jūrĩruṕamaka ĩatirā, ñoaka kire koyoirĩkaeka. Toṕi ikupaka kire kḡrĩka:

—Mi'ioaka Jesús Nazaretkakika turiroyirapaki mime,— kire kḡrĩka.

⁶⁸ I'supaka kire kḡṕakā'ā, ikupaka kore kiyi'rika:

—I'supaka meñua ḡrĩbeyuka yi'i, mijaikaoka ā'mitiriwārũbeyuka yi'i,— kore kḡrĩka.

I'supaka kore ārĩweatirā, koṕereka imaekarḡ'ḡṕi kiṕoriwa'rika ṕoto karaka akaeka.

⁶⁹ Toṕi ate kire ĩatḡṕotirā ikupaka torā imaekarāte kḡrĩka:

—Ī'ĩ imaki Jesúka wārũrimajakakijioka kime,— nare kḡrĩka.

⁷⁰ I'supaka kḡṕakā'ā “Kika wārũrimajimarĩki yi'i”, Pedrote ārĩka ate. Ñoapañaka imatirā ate torā imaekarāte ikupaka kire ārĩka:

—Mi'ioaka naka imaekaki, Galileakaki mime je'e aṕeyari,— kire narĩka.‡

⁷¹ I'supaka naṕakā'ā ikupaka nare kiyi'rika:

—¿I'supaka mija añukate ḡrĩberitiyaiki're yi'! Waṕuju yipakijĩkareka ba'iaja Tuṕarāte yire baajĩñu,— kḡrĩka.

⁷² I'supaka kḡñukā'āja ate karaka akaeka. Sakamaka ā'mitiritirā, Jesúre kire bojaeka kiṕupakarā kire ña'rĩjāirarika, “Ī'ṕakuri karaka akaerā baarāka ruṕu maekarakakuri, ‘Jesúre ḡrĩbeyuka yi'i’, merĩrāñu.” I'supaka Jesúre ārĩka kire ña'rĩjāirapakā'ā, jimarĩa Pedrote orika.

15

Pilato ṕḡ'irā Jesúre ne'eeyaeka
(Mt 27.1-2,11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Supabatirā aṕerĩmi bikitojo iṕarimarā imatiyarimaja nimaupatiji rḡrĩkarā ate. Kurarāka iṕamarā, Moiséte jā'meka wārḡrimaja, supabatirā judĩorāka iṕarimarāoka torā nimaeka. Rḡritirā “Ikupaka Jesúre mabaajĩñu”, āṕaraka najaibu'aeka. Toṕi mae, Jesús ṕitaka ṕi'ṕetirā Pilato ṕḡ'irā kire ne'ewa'rika. ² Kiṕḡ'irā kire ne'eeyaeka ṕoto ikupaka Pilatore kire jḡrĩaeka:

—¿Mi'i bai judĩotatarā iṕamaki?— kire kḡrĩka.

I'supaka kire kḡṕakā'ā, ikupaka Jesúre kire ārĩka:

—Mi'iji añuka i'supaka,— kire kḡrĩka.*

³ Supabatirā kurarāka iṕamarā rikimaka ba'iaja Pilato wājĩtāji Jesúre nokabaaeka.

⁴ Supa imarĩ ikupaka Pilatore kire jḡrĩaeka ate:

—¿Dako baaerā miokae'eberitiyayu je'e? ¿Ritaja mire nokabaaika mia'mitiribeyu bai je'e?— kire kḡrĩka.

⁵ I'supaka kire kḡrĩko'omakaja Jesúre okae'eberika ruṕu. Kiokae'ebepakā'ā ĩawa'ri, i'supaka imaekakite ĩakoriberiroyikaki imarĩ, marākā'ā ārĩberijĩka Pilatore jarika.

“Jesúre najāāṕarũ”, narĩkakaka
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Ī'rākuri wejejḡ'rā rakakaja Pascua baya simaroyika ṕoto ĩ'rĩka wḡkomaka imariwi'iarā imakite Pilatore ṕoataroyika. I'supaka kibaaroyika simamaka ĩ'rĩka sareka

‡ 14:70 Por el acento de Pedro, adivinaron que él era de Galilea. Todos los discípulos de Jesús eran de Galilea menos Judas. * 15:2 La respuesta puede entenderse como “Sí, como usted dice”, o “Usted es quien lo dice.” Probablemente Jesús no afirmó claramente que era rey de los judíos para que Pilato no pensara que él refiere a un rey político como César o Herodes.

imaekakite kipoatarika þo'imajare yaþaeka. ⁷ I'suþaka nabaaka poto wēkomaka imariwi'iarā Barrabásre imaeka kika ba'iaja baaekarāþitiyika. Roma iþamakire yi'riberiwari tokarā surararākaka jīþaraka þo'imajare jāaeka mirāki kimaeka. ⁸ Suþa imarī rikimarāja eyaekarā ikuþaka Pilatore narīka:

—Mibaarijaroyika uþakaja, i'rikate miþoatarika yija yaþayu,— kire narīka.

⁹ I'suþaka kire naþakā'ā ikuþaka nare kērika:

—¿Makire yipoatarika mija yaþayu? ¿Yaje judiōtatarā iþamakire yipoatarika mija yaþayu je'e?— nare kērika.

¹⁰ “Jesúre ā'mijairā imarī, yipō'irā kurarāka iþamarāre kire e'eetayu”, āriþuþa-joekaki imarī, kire þoatarika yaþakoþekaki imarī, i'suþaka kērika. ¹¹ Jesúre þoatarika kiyapako'omakaja kurarāka iþarimarā þuri jājirokapi ikuþaka ritaja þo'imajare ārikarā:

—“Barrabásre miþoatabe Jesús o'toarā”, Pilatore mija āþe,— kurarāka iþamarāre ārika.

¹² “Barrabásre miþoatabe”, naþakā'ā ā'mitiritirā ikuþaka Pilatore nare yi'rika:

—I'suþaka yibaarākareka, “Judiōtatarā iþamaki”, mija āñukate þuri ¿marākā'ā yibaarāñu je'e?— nare kērika.

¹³ I'suþaka kēþakā'ā ā'mitiritirā, akasererikapi,

—¿Yaþua tetaekarā kire miþatakīarūjeþabe!— kire narīka.

¹⁴ I'suþaka narīko'omakaja,

—¿Dakoa ba'iaja kibaaeka je'e?— nare kērika.

I'suþaka kēþakā'ā, jājibaji nakasereka ate,

—¿Yaþua tetaekarā kire miþatakīarūjeþe!— narīka.

¹⁵ Suþa imarī þo'imajaka jia imarika yaþawa'ri Barrabásre kipoataeka mae. Jesúre þuri, ajeakaka þajerūkia nabaaka imaroyikapi surararākare kiþajerūjeka. I'suþaka kire nabaaka be'erō'ōþi, “Yaþua tetaekarā kire þatakīarī mija e'ewa'þe”, Pilatore nare ārika.

¹⁶ I'suþaka kijā'meka simamaka toþi a'ritirā iþi Pilato wi'itōsiarā† nakākaeka mae. Suþabatirā torā imaekarā surararākare nakaeka nimaupatiji Jesús pō'irā narēñaokaro'si. ¹⁷⁻¹⁸ Wi'itōsiarā nimaupatiji rēriþatatirā jairoþemakato iyayaþea uþaka iōika Jesúre najāwā'imarīka, iþire jāroyikakaka. Suþabatirā þotatakobu'ya baatirā, kiruþuko'arā tuatirā ikuþaka kire nawaperiwā'imarīka:

—Jia ritaja mire najiyiþuþayeerū, judiōtata iþamaki,— kire āþaraka, ba'iaja kire najaiwā'imarīka.

¹⁹ Suþabatirā yaþuapi kiruþuko'arā þajerijaparaka kire narijo'katapaterijarika. Ki-wājitāji ñukurupatirā eewā'imaparaka kire nawapeka. “¿Mi'i imaki iþi imatiyaiki bai?”, āþaraka kire nawapeka. ²⁰ Kire eewā'imarīweatirā kijairoþemakato iyayaþea uþaka iōika e'etirā mamarī kijāaekatojo kire najāaeka ate. Suþabatirā yaþua tetaekarā þatakīarī kire ne'ewa'rika mae.

Yaþua tetaekarā Jesúre þatakīarī ne'ewa'rika

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Kire ne'ewa'rika þoto Simón, Cirenewejeakakire naþō'irā etaeka. Alejandro, Rufopi-tiyika i'þarā þaki kimaeka. Jerusalénwejaarā eyatirā Jesús wā'tapi Simónre o'riwa'rirā baaeka þoto Jesúre naþatakīarūkia yaþua tetaeka surararākare kire kōkerūjeka.

²² Suþabatirā Gólgota wāmeirō'ōrā Jesúre ne'ewa'rika. “Ruþuko'a ū'ā þusia”, āririka simaeka Gólgota. ²³ Torā eyatirā iyaokoa, mirra ikoa rukeka‡ kire naþiamaka sakiukuberika. ²⁴ Torājirā mae Jesúre kijariroaka e'etatirā, yaþua tetaekarā kire naþatakīaeka. Kijariroaka yaþawa'ri ikuþaka narīka: “Ni'i kijariroaka e'erika mairā”, āþaraka barewā'imarīrikapi surararākare sakorika. I'suþaka barewā'imarīrirokapi kijariroaka kijāaekato ne'eka mae.

²⁵ Bikitojo botarakaoteñarirakakuri aiyajērā eyawa'rika þoto kire naþatakīaeka mae.

²⁶ Kiruþuko'a bo'irā yaþuþāia o'oeka naji'ataeka. “Oka kireka imaeka þareaja i'suþaka

† 15:16 Llamado pretorio en latín. ‡ 15:23 Un sedante para que no sufra tanto

kijūayu”, narīrū āriwa'ri i'supaka nabaaka. “Íi kime judíotata ipamaki”, āriwa'ri sarā no'oji'aeka simaeka. ²⁷ Torā í'parā karee'erimajareoka napatakāeka. Írika kiritapē'rōtopi, apika kikākopē'rōtorā nimaeka. ²⁸ I'supaka Tuparā majaropūñureka sabojatika simamaka i'supaka kiro'si simaeka. Ā'mitirikōrī je'e: “Ba'iaja baairāpitiyika kimamaka, ba'iaja baaiki kime kiro'si”, po'imajare kireka ārīrāñu, āriwa'ri o'oea simaeka.

²⁹ Jesús wā'tapi o'rikarā kire jiyipupayeeberiwa'ri narupuko'a narī'meka. Ikupaka āriroyikarā:

—Yaa! “Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia yipoapaterāñu. I'supaka baatirā, maekarakarīmi be'erō'ō sayibaarāñu ate”, merāpe. ³⁰ I'supaka baaiki mimaye'e, mirikapī miōñu upakaja mi'po'ia mitābe. Supabatirāoka ya'pua tetaekarā mire napatakāika'pīoka miruirā'abe,— jaiyuebaraka kire narīka.

³¹⁻³² Kurarāka iparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimajaoka ikupaka āparaka kire jaiyuekarā:

—Aperāte tāāekaki imari'potojo kiōñu upakaja ki'po'ia puri kitāwārūbeyu. Karemarīa Mesías, Israelka'iakarā ipamakitaki kimarākareka, kiruirāñu. Ya'pua tetaekapi kiruimaka iatirā, “Rita, ikiji mime”, kire marīrāñu,— po'imajare narīka.

Jesús wā'tarā ya'pua tetaekarā patakāekarāoka naka í'rātiji kire jaiyuekarā.

Jesúre puparirika

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Wājitāji aiyate eyawa'rika poto wejea ñamita'rika. Maekarakakuri aiyajērā be'erō'ōjirā saborika ate. ³⁴ Saborika poto jājirokapi ikupaka Jesúre jaiwataeka:

—Eloí, Eloí, ¿lana sabactani? — kērīka. (Hebreo okapi ikupaka āririka simaeka: “Tuparā, Yipaki, ¿dako baaerā yire miarīrīrija'atayu?”, āririka simaeka).

³⁵ Kire ā'mitiritirā, í'rārimarā torā imaekarāte ikupaka ārika:

—Tuparāte bojañjirimaji imaekaki Elíasre kiakakoyu,— narīka.

³⁶ Supa imarī í'rika torā imaekaki okoarā samañu'amaka u'rie'eika^s e'erī rīriwa'rikaki. Se'eatirā iyaokoa kā'marīkarā sakiñu'aeka. Supabatirā Jesús rijearā ya'pua'pī sakitaarupako'peka sakimi'mirītaokaro'si. I'supaka kire baakopetirā ikupaka po'imajare kērīka:

—Jaika ru'pu mija ta'abe. Elías imaekakire kire ruetamaka mairā,— nare kērīka.

³⁷ I'supaka kērīka be'erō'ō jājirokapi akaseretirā Jesúre puparirika mae.

³⁸ Kipuparīkarō'ōjite Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā, sayapāia mo'rīa baata'teka imaeka imipi beriruika ka'iarā eyabaka. ³⁹ Jesúre puparirika poto surararāka ipamakire ya'pua tetaeka wājitāji yoirīkamarīka. Kipuparīpakā'ā iatirā,

—Tuparā Makitakiji í'ire imako'peka mirākiyu,— kērīka.

⁴⁰ Ñoakurīpañakapi rōmijā í'rārimarāoka kipuparīpakā'ā kire i'ae'karā. Nawatopēkarā nimaeka ikarakamarā aperā: María Magdalena, supabatirā María, José, kirī'í Santiago í'parā pako koimaeka María. Supabatirā a'peko Salomé imaekako. ⁴¹ Galileawe'jearā Jesúre imatapaeka poto kire jeyobaaeka mirā'ā nimaeka í'rā rōmijā. Rīkīmarāja rōmitika Jerusalénrā kika eyaekarāoka kipuparīpakā'ā i'ae'karā.

Jesúre puparīpakā'ā iatirā āta wi'iarā kire ne'ewa'rika

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Torā apika, José Arimateawe'jearakire imaeka. (Judíotatarā iparimarā imatīyai-tatakaki kimaeka). Supabatirāoka jiyipupaka po'imajare kire oñuka kimaeka. “Tuparāte wā'maekaki imarī, ritaja po'imajare jia Jesúre jā'merāñu”, āririkaoka oñuka Josére imaeka. Jesúre puparirika poto rā'irikoyi'aja sajaritika simamaka, kupañjī sajarīwa'rika jērītarīrīmi ru'pu jieweibaraka nimaroyīkarīmi puririka. Supa imarī ñojimarīji āta wi'iarā Jesús majaka natariyapaeka. Supa simamaka okajā'jia jaritirā kīkīrimarāja Pilato pō'irā a'ritirā Jesús po'ia Josére jēñeka. ⁴⁴⁻⁴⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, “Yee, ¿kopakaja

kipupariritiyu bai?”, Pilatore ārīpupajoaeka. Supa imarī surara īpamakire Pilatore akaeka “¿Yaje rita simatiyayu?”, kire āñaokaro'si. “Rita sime”, surararāka īpamakire kire ārīka ā'mitiritirā, Jesús po'ia Josére ke'erūjeka. ⁴⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, Jesúre buteokaro'si ī'rāto sayapāia boia jīakaka Josére wapaījika. Supabatirā kipo'ia ruerī ke'rika mae. Kire rueweatirā sayapāiapi Josére kire buteka. I'supaka kire baatirā āta wi'ia po'imajare baaekarā kire kitaeka. Sarā kire tatirā āta jo'bakapi sakitāteka. ⁴⁷ María Magdalena, María, José pakopitiyika kire kitaekarō'ō niaeka.

16

Ōñia Jesúre jaripe'rika

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Jērītariimi, aiyate ka'raeka be'erō'ō María Magdalena, María Santiago pako supabatirā Salomé wāmeikopitiyika maekarakakorā rupuko'a wearūkia jia jiijsia nawapaījika, Jesús po'iarā yo'yeokaro'si. ² Ba'irabeū'murirīmi* bikitojo wārīrika ña'rīpataeka poto na'rika āta wi'iarā. Aiyate warara'aekarō'ōjite torā na'ririarijika. ³⁻⁴ Supabatirā natiyiaja ikupaka najaibu'arijika:

—Āta jo'bakapi āta wi'ia natāteka, ¿maki maro'si se'etarāki ruku?— narību'arijika.

Torā neyaeka poto āta jo'baka aperō'ōrā satapamaka niaeka. ⁵ Āta aperō'ōrā tapamaka itatirā, sarā nakākawa'rika. Torā kākawa'ritirā īapūataerā baakōrī nakākawa'rika koperitapē'rōtopi, ī'rīka bikirimaji saya boia jāāikite rupamaka niaeka. Kire itatirā rōmijāte pupatatiyaeka. ⁶ Napupatamaka ĩawa'ri, ikupaka nare kērīka:

—Mija pupata'si. Jesús Nazaretkaki yapua tetaekarā napatakīarapakite mo'arī mija i'tayu. I'supaka simako'omakaja kimabeyu ō'ōrā. Kipupariapakā'ā ō'ōrā kire nayayerapaka be'erō'ō kopakaja ōñia kijaripe'yu. Mia, ō'ōrā kire natakoperaparō'ōrā karemarīa kimajika. ⁷ Mija a'pe. Kika wārūrimaja mirārāte, supabatirā Pedoreoka ikupaka mija bojape: “Mija rupubajirā Galilearā eyaokaro'si a'riweitiki Jesús. Mijare kibojatika upakaja torā kire mija itōporāñu”, ārīwa'ri nare mija bojabe,— nare kērīka.

⁸ I'supaka kērīka ā'mitiritirā, pupatatiyawa'ri tarabaraka rōmijāte ru'riporiwa'rika. I'supaka simaeka itatirā napupataeka simamaka, aperāte samajaroka nabojaipiberika.

Ōñia kijaripe'rika be'erō'ō María Magdalena wāmeika imaekakote Jesúre pemakotowirika

(Jn 20.11-18)

⁹ Najērītariyikarīmi be'erō'ōkarīmi bikitojo ōñia Jesúre jaripe'rika. Bikitojo ñamiji ōñia jaripe'ritirā María Magdalena pō'irā mamarītaka Jesúre pemakotowiriū'mueka. Īpotēñarirakamaki Satanārīka ima koreka ña'rījāikarāte kipoataeka mirāko koimaeka. ¹⁰⁻¹¹ Kire itatirā, kika turitapaeka mirārāte bojarī ko'rika. Ba'iaja pupariwa'ri oparaka nimaekarō'ō napō'irā eyatirā ikupaka nare kōrīka: “Ōñia Jesúre jayu ate. Kire ñiako'a simamaka ñañu”, āparaka nare kobojakoeka. I'supaka nare kobojako'omakaja kore nayi'riberika.

Kika wārūeka mirārā ī'parā pō'irā Jesúre pemakotowirika

(Lc 24.13-35)

¹² I'supaka nare kōrīkoeka be'erō'ō ī'parā Jesúska wārūeka mirārā Jerusalēnpi na'ririarijika poto nare kipemakotowirika apeaja ioiki jaritirā. ¹³ Pe'riwa'ritirā aperā Jesúska wārūeka mirārāte sanabojaka. “Jesúre yija ĩako'o”, nare nabojaoko'omakaja nare nayi'riberika ate.

“Ikupaka yirika po'imajare mija wārōrāñu”, ārīwa'ri Jesúre bojaeka

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

* 16:2 Domingo

¹⁴ I'sia be'erō'ō kika wārūeka mirārā ī'rōū'puarāe'earirakamaki imaekarāre ba'arupæakarō'ōrā Jesúre pemakotowirika. Naḗō'irā pemakotowiritirā, ikuḗaka nare kērīka:

—Ōñia yijariḗ'rapaka be'erō'ō, ¿dako baaerā aḗerā yire ĩaraparāte bojarapaka mija yi'ririyaḗaberitiyarape?— āriwa'ri nare kiwapeka.

¹⁵ I'supaka nare āritirā, ikuḗaka nare kērīka:

—Ritatojo wejearā mija a'ḗe, yirika ritaja ḗo'imajare ōrīḗatarū, āriwa'ri nare sabojatapaokaro'si. ¹⁶ Yirika ā'mitiripēawa'ri, “Jesúre yi'yuka ñime mae”, āriwa'ri kiruḗuko'a jūjerūjeiki, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'ribesarāki. I'supaka simako'omakaja yirika ā'mitiripēabeyukaro'si ḗuri ba'iaja kibaaika waḗa ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā Tuḗarāte kire ḗūatarāñu. ¹⁷ Mija ĩabe. Ikuḗaka yire ā'mitiripēairāte nabaabearāñu: Yirirā nimamaka tērīwa'ribaji yirikapī Satanārīka ima ña'rījāikarāreka ḗoatarījarirāñurā. Supabatirāoka aḗerā oka norībeyua najairāñu. ¹⁸ Āñaka nañi'akoperāka, supabatirā okoa rīmaka nukukoperākaoka dako nare o'ribesarāñu. ḗo'imaja jīñurā ḗo'iarā naḗitaka naja'aḗearāka ḗotojo ḗo'imajare jājirījarirāñu,— nare kērīka.

Mabo'ikakurirā Jesúre a'rika

(Lc 24.50-53)

¹⁹ I'supaka maipamaki Jesúre nare ārika be'erō'ō Tuḗarāte mabo'ikakurirā kire e'emiawa'rika. Supa imarī kiḗō'irā kiritapē'rōtopi Jesúre ruḗe mae, tērīrikaja jiyiḗupaka ōrīrūkika imarī. ²⁰ Kimirīwa'rika be'erō'ō kika wārūeka mirārāte kirika bojataparī a'rika. I'supaka bojatapabaraka nimaeka ḗoto, niakoribeyua ḗo'imajare nabeaokaro'si Maipamakite nare jeyobaaroyika, “Rita sime nabojaika”, ḗo'imajare āñaokaro'si.

I'tojirāja sime ruḗu.

Hechos de los Apóstoles

Espíritu Santore mijare yiña'ajããrãñu, Jesúre ãrïka

¹⁻² ¿Yaje mime Teófilo? Bikija pãpera miro'si yipũataũ'murape. Jesúre imaroyirapaka, supabatirã kiwãrõroyirapakakaka sapi mire yibojaũarape. Ritaja mire yibojaikareka mabo'ikakurirã Tuþarãte kire e'emiaekarõ'õjirã miro'si yo'otiyirape. Mabo'ikakurirã Tuþarãte kire e'emiaerã baaeka ruþu kirika bojariroka bojarimaja kiwã'maekarãka kimaeka. Espiritu Santore kire jeyobamaka kiyapãeka upakaja nabaarũkiakaka nare kibojaka. ³ Reyariþotojo õñia kijariþe'rika be'erõ'õ i'rãkurimarã kimajaroka bojatarũkirãte kipemakotowiriroyika. I'þarã þo'imajarakarĩmi i'supaka nare baabaraka Jesúre imaeka. “I'kitakijioka kime”, nañaokaro'si supã kibaaroyika. Supã baabaraka “Ikuþaka yire yi'yurãte jã'mebaraka Tuþarãte nare imaruþutarãñu mae”, ãparaka nare kiwãrõrijarika.

⁴ I'rãkuri naka rãritirã ba'abaraka kimaeka þoto, ikuþaka Jesúre nare bojareka're:

—Jerusalãnrãja mija imabe ruþu. Maþaki Tuþarãte mijare bojaka upakaja Espiritu Santore mijare kipũatarãñu. Supã imarĩ õ'õrãja kire mija ta'abe. Kopakaja mijare yibojaroyirapaka ã'mitiriroyiraparã mija ime. ⁵ Mamarĩ þuri okoapi takaja ruþuko'a þo'imajare Juanre jũjeka. Maekaka þuri no'ojirãmarãja Espiritu Santore Tuþarãte mijare ña'ajããrãñu kiyapãika upakaja mija imawãrũokaro'si,— kika wãrũekarãte kãrika.

Mabo'ikakurirã Jesúre a'rika

⁶ I'rãrĩmi ate Jesúka rãritirã ikuþaka kire narika:

—Yija ipamaki, “Maekaka þuri Romatatarãte þoatatarã Israel ka'iakarãre yijã'merãñu Tuþarãte þũataekaki imarĩ”, ¿yaje meñu je'e?— kire narika.

⁷ Supã napakã'ã ikuþaka nare kãrika:

—Marãkã'ã baatirã mija õrĩrũkimarã sime. Maþaki Tuþarã i'rĩkaja sõnuka. ⁸ I'supaka simako'omakaja Espiritu Santore mijare ña'rĩjãirãka þoto, okajãjia mija jarirãñu. I'supaka jariwa'ri apea wejearã a'ritirã, yika imaekarã imarĩ, yimajaroka nare mija bojarãñu. Jerusalãnrã, Judeaka'iarã, Samariaka'iarã, supabatirã ritatojo wejearekaoka, yimajaroka mija bojarijarirãñu,— nare kãrika.

⁹ I'supaka nare kãrika be'erõ'õ, kire nayoiyukã'ãja, mabo'ikakurirã ke'rika. Oko ãmakakarã keyawa'rika þoto kopakaja kiõiberika. ¹⁰ Ke'þakã'ã wejeþemarãja nañaokarika. I'supaka nimekã'ãja ikuþarõ'õþiji i'þarã ãngelrãka boia jariroaka jããekarã napõ'irã þemakotowiririkaekarã. ¹¹ Topi ikuþaka nare narika:

—Galileakarã, wejeþemarãja mija ñakoaria'si mae. Mijaka imaroyirapaki mabo'ikakurirã Tuþarãte kire e'emiamaka mija ãaikijioka topi mija þõ'irã etarãki ate ke'yu upakajaoka,— nare narika.

Judaswãsa õ'torã Matãare ne'eka

¹² Olivos wãmeika þusiarã nimaeka apõstolrãka. I'sia be'erõ'õ Jerusalãnrã nape'rika mae, nimaekarõ'õþi koyikuriji simaeka simamaka. ¹³ Wejearã eyatirã wi'iarã neyaeka. Imika wi'iareka mirĩwa'ritirã, kurarakarã i'rãkõ'rĩmatorãja neyaeka. Ikuþati nimaeka torã eyaekarã: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo maki Santiago. Supabatirã aþerã imaekarã Simón Celote, supabatirã Santiago maki Judas. ¹⁴ Jesús be'erõ'õkarã, kipako María, supabatirã aþerã rãmijãþitiyika i'rãkõ'rĩmatorãja narẽriroyika i'rĩka upakaja þupajoawa'ri Tuþarãka jairã.

¹⁵ I'supaka nabaaroyika þoto Jesúre ã'mitiripãarĩ naka narẽriroyika, ciento veinte rõ'õjirã þo'imaja nimaeka. I'rãkuri i'sirakamarã watoþekapi mi'mirĩkatirã ikuþaka Pedre nare bojaka:

¹⁶ —Wātaka ñoñurā, mija ā'mitipe. Bikija mañeki David imaroyikaki Espíritu Santore kire āpakā'ā, Jesúre nañi'aerā Judare bojajāārūkiakaka, kio'oeka. ¹⁷ Mia je'e, yijakakiji Judare imakoꝑeroyirape. Jesúka yija imaokaro'si yijare kiwā'maeka upakaja kiwā'maekaki. ¹⁸ (I'supaka imariꝑotojo niñerū yaꝑawa'ri Jesúre kibojajāārape. Kibojajāārapaka waꝑa mirāka kipe'atarapakapi ka'ia nawaruarape. Sarā mae kiruꝑuko'api ña'rítirā, kiñe'mea kijāwatarape kitapisia ꝑoriꝑateribaka. ¹⁹ I'supaka kibaaeka ā'mitiritirā, Acéldama Jerusalénkarāre sawāmeji'aeka i'sia ka'ia. Nokapi, “Riweka'ia”, ārírka simaeka).* ²⁰ Ikuꝑaka Davidre bikija o'oeka: “Baiparāmarīa wi'ia jariwa'rirāka sarā imaekakite a'ritapawa'rika simamaka. Apika etatirā sarā imaberijiki.”

Toꝑi ꝑuri,

“Apika o'atirā kiba'iraberū”, āriwa'ri David imaroyikakite o'oeka upakaja Judare baaeka.

²¹⁻²² I'supaka kibaaeka simamaka kire o'arika sime mae. Mía, maipamaki Jesúre maꝑō'irā imaroyirapaka ꝑoto makaja imaroyirapakite ma'eye'e. Juanre ruꝑuko'a Jesúre jūjemaka ñaekaki, mabo'ikakurirā Jesúre a'rikarō'ōjirā maka imaroyirapaki kimajīñu. Supabatirā reyariꝑotojo òñia Jesúre jariꝑe'rika be'erō'ō kire ñaekakioka kimarākareka jia simarāñu,— Pedrote nare ārīka.

²³ Torājirā mae, i'parā torā imaekarāte nawā'maeka. “José, Matíasꝑitijika nime jia ꝑupakirā”, narīka. José Barsabás kiwāmea imako'omakaja aꝑewāme Justo kire narīka. ²⁴⁻²⁵ Torājirā mae,

—Yija ipamaki Jesús, mi'i imaki ritaja ꝑo'imajare ꝑupajoaika òñuka. I'supaka simamaka “Í'i kime Judas ò'toarā o'arūkika mijaka wārōrimaji”, āriwa'ri yijare miōrírūjebe. Mia je'e, Judas ꝑuri yijare a'ritaparapakapi ba'iaja baarika yaꝑawa'ri. Supa imarī maekaka ba'iaja baariwaꝑa tiyibeyurō'ōrā kime,— kire narīka.

²⁶ Supa imarī José wāmea ātarā no'oji'aeka, supabatirā Matías wāmea aꝑorā. Toꝑi mae jotoarā jāātirā, sanajājeeka mamarī ña'rīrāñuo ñaokaro'si. Sīatirā, “Matías kime Tuꝑarāte wā'maiki”, narīka. Torājīteꝑi i'ꝑoū'ꝑuarāe earirakamakiro'si kijarika mae.

2

Espíritu Santore nare ña'rījāika

¹ Pentecostés* bayarīmi seyaeka ꝑoto Jesúre yi'yurāte nimaꝑatiji i'rākō'rīmatorāja narērīkū'ika. ² Ikuꝑarō'ōꝑiji jājia wīrōa baeika upaka sokaarika wejeꝑemaꝑi. I'sia wi'iarā ruꝑataekarā nimaꝑatiji jia sana'mitirika. ³ Supabatirā ꝑekajū'rēika upaka simamaka niaeka. I'supaka ꝑekajū'rēikapī ꝑibitirā nimaekarakamakireje saña'rīꝑeika. ⁴ Saꝑi Tuꝑarāte ꝑūataekaki Espíritu Santore nare ña'rījāika. Nareka ña'rījāitirā aꝑerā oka na'mitiribeyua imakoꝑeikaja nare kijaiwārūrūjeka. I'supaka kibaamaka nimaekarakamakiji rakakaja jairā najarika kijā'meka upakaja.

⁵ I'sia ꝑoto judíotatarā imariꝑotojo aꝑerō'ōrā ꝑo'ijirakarāoka Jerusalénwejearā imaekarā. I'sirokapi āriwa'ri rakaka oyiaja jairā nimaeka. I'supaka imariꝑotojo jia Tuꝑarāte jiyiꝑuꝑayeeirā nimaeka. ⁶⁻⁷ Torājirā mae wīrōa baeika upaka okaaririka ā'mitiritirā, i'rāoka torā rērīkarā. Torā eyatirā rakakaja jairā imariꝑotojo nokarokapi jairāte ā'mitiyurā nimaeka. I'supaka simamaka jimarīa naꝑuꝑataeka. Toꝑi natiyiaja ikuꝑaka najaibu'aeka:

—Galileakarā nime. ⁸ Tokarā imariꝑotojo ꝑmarākā'ā mija oka, supabatirā yija oka ꝑariji najaiyuje'e? ⁹⁻¹¹ Í'rātatarā maime. Mija ñabe: Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, Frigia, Panfilia, Egipto, supabatirā Cirenewejea a'riwa'ri Libia, supabatirā Romakarā maime. Creta, Arabiapi i'taekarāoka imarā maka. Supabatirā Romapi i'taekarā, judíorāka, supabatirā Tuꝑarāte jiyiꝑuꝑayeerijayurāoka imarā naro'si.

* 1:19 Probablemente la información en versículos 18 y 19 no fue dicho por Pedro, sino es añadida por Lucas, el escritor para ayudar el lector entender que pasó a Judás. * 2:1 Fiesta judía que se celebraba cincuenta días después de la Pascua.

Supa imariṗotojo, tērīwa'ribaji jia Tuparāte baarimajaroka mokapiji maka Galileakarāre jairijiyu,— āriḅu'abaraka nimaeka.

¹² Pupaṭatiyawa'ri, marākā'ā āririka imabepakā'ā ikupaka narīka:

—¿Dakoapi āriwa'ri supa nabaayu?—

¹³ Supabatirā aṗerimarā pūri,

—Nukuwejabiyu,— āṗaraka ba'iaja neewā'imarīka.

Torā etaekarāte Pedrote bojawārōeka

¹⁴ I'supaka nañua ā'mitiritirā, Pedro, kijeyomarā ī'rōū'puarāe'earirakamarā pitiyika jia wārō'ōrā nawirirīkaeka. Torājirā jājirokapi ikupaka Pedrote ārika ritaja torā imaekarāte ā'mitiyaokaro'si:

—Judiorāka aṗerō'ōpi i'taekarā, supabatirā Jerusalénkarāoka jia mija ā'mitiṗe ruṗu.

¹⁵ “Nukuwejabiyu”, yijareka mija āriko'omakaja wejabiribeyurā yija. Sajē'rākamarā simamaka imabeyurā ruṗu ukuwejabiyurā. ¹⁶ Ikupaka simatīyayu. Yijare mija īaika, “I'supakaja simarāñu”, Tuparārika bojaājirimaji, Joel imaekakite ārika. Mia je'e:

¹⁷ “Ō'ōjitepi ñamajī wejetiyia seyarāñurō'ōjirā Espiritu Santore ritatojo wejeareka imarāte yiña'ajāārāñu. Supa imarī mija makarā yirika bojarimaja nimarāñu. Bikirimajare pūri wārō'ōrāja yibaarūkia ñiarūjerāñu. I'supaka simako'omakaja ṗakiarāte pūri nakārōmarō'ōpi nare sayibearāñu.

¹⁸ Torājirā mae, Espiritu Santore yiña'ajāārāñu yijā'meika upakaja baairāte. Rōmijāte, imirijareoka i'supaka yibaarāñu yirika bojariroka bojarimaja nimaokaro'si.

¹⁹ Mija jērāko'abeyua wejeṗemarā mijare yibearāñu. Supabatirā ritaja wejeareka i'supaka yibaamaka, ‘Tērīriki kime Tuparā’, ṗo'imajare āriṗāñu. I'supakajaoka ṗitā'muapī puyurā, supabatirā ṗeka jū'rēika ūmakapupakā'ā niarāñu.

²⁰ Mia je'e, imikaki aiyate neiñamita'rimaka, ñamikakioka, riwerō'ōjirā jū'aka jarirāki. I'supaka simarāka ṗoto wejetiyia seyamaka, jia supabatirā ba'iajaoka ṗo'imajare baaeka itirā, sawaṗa maiṗamaki Tuparāte nare baarāñu. Imatīyairīmi simarāñu i'supaka kibaarāñurīmi.

²¹ ‘Ñiṗamaki, ba'iaja baaiki ñime. Ba'iaja yibaaika miye'kariabe’, yire āriṗāñurāte pūri, ba'iaja nabaakeka waṗa Tuparāte nare baabesarāñu”, Tuparāro'si Joelre o'oeka,— āriwa'ri Pedrote nare bojaeka.

²² Sabe'erō'ōjite ikupaka Pedrote nare ārika ate:

—Mija ā'mitiṗe Israelkarā. Jesús Nazaretkaki Tuparārikapi maikoribeyua mijare baabearoyikaki. I'supaka Tuparāte baaeka simamaka “Kijā'meka upakaja Jesúre baaeka”, āriwārūrā mija ime. ²³ I'supaka simako'omakaja, Jesúre ā'mijīraparā, kire okabaaraparā mija ime. Supabatirā yaṗua tetaekarā kire mija ṗatakīarūjeka. I'supaka mija baarūkia ōritikaki Tuparā pūri. “Ba'iaja kire nabaarāka imako'omakaja yi'i pūri jia ṗupajoawa'ri Jesúre ṗūatarāki”, Tuparāte ārika. ²⁴ Ba'itakaja jūabaraka Jesúre reyako'omakaja Tuparā pūri ōñia kire jariṗe'rirūjekaki, reyariba'imarīka Jesúre imaeka simamaka. ²⁵ Supa imarī mañeki, David, Jesúre imarākakaka ṗupajoawa'ri, ikupaka kio'oeka:

“Maiṗamaki, yikaja yire jeyobaabaraka mime. Supa imarī wayuṗi'ribeyuka yi'i.

²⁶ Supa imarī jījimaka yipupakapi ñime. I'supaka simamaka jījimakapi mika yijaiyu. Supabatirāoka ‘Reyaripotojo ōñia yijariṗe'rirāñu’, āñuka ñime.

²⁷ Maiṗamaki, miyapamaka, reyairāte nayayeirō'ōrā imarūkimarīka ñime. Supabatirā mirikitaki imawa'ri, miyapaika upakaja baarimaji ñimamaka yipō'ia mirabarūjebesarāñu.

²⁸ Supa imarī ōñia yire mijariṗe'rirūjerāñu. Supabatirā jia jījimaka ñimarāñu ate mika imawa'ri”, āṗaraka David imaekakire o'oeka're.

²⁹ Mija ā'mitiṗe yijeyomarā. Mañeki David imaekakite reyamaka ō'ōrāja kire nayayeka supakaja kimajapema ōiñujua ruṗu. ³⁰ Supa imarī kiro'si imarūkiakakamarā ṗupajoabaraka supa Davidre ārika. Namajī imarūkiakaka bojarimaji kimaeka.

I'supaka imarī, “Ñamajī ī'rīka yiriparāmi kimarāñu Tuparāte pūatarūkika, yupakajaoka īpi imarūkika”, āriwa'ri David imaroyikakite pupajoaeka, Tuparāte kire ōrīrūjemaka.
³¹ Sōñuka imarī, “Jā'merimaji Tuparāte pūatarāñuka reyaripotojo ōña jaripe'rirāki. Supabatirā reyaekarāte imarō'ōrā imabesarāki imarī, kipo'iaoka rababesarāka”, āriwa'ri kio'oeka're. ³² Jesúre reyarapaka be'erō'ō, kire yija ĩarape ate. Supa imarī “Tuparāja supa kire baarapaki”, yija āriwārūyu. ³³ Mabo'ikakurirō'ōpi imatirā Tuparāte akaeka Jesúre. Supa imarī Tuparāte imarō'ōrā kiritapē'rōto jiyipupayeerūkīrō'ōpi kirupe mae. “Ō'ōrā jā'mebaraka ñima upakaja Espiritu Santore miṗūatabe”, Jesúre kērīka. Supa imarī Jesús mae yijare Espiritu Santore ña'ajāēkaki. Mae mija ĩako'a, mija ā'mitiriko'a, Espiritu Santore yijare ña'rījāikakaka sime. ³⁴ Ate David imaekakirika ikupaka mijare yibojayu. “Yi'iji i'supaka ñimarāñu”, āriwa'rimarīa Davidre so'oeka. Dakoapi āriwa'ri ritikaja Tuparā pō'irā kipo'ia mirīwa'riberijīki iki. I'supaka simamaka Jesúre mirīwa'rīrūkia simamaka ikupaka Davidre o'oeka:

“Yiritapē'rōto jiyipupayeerūkīrō'ōpi mirupabe,

³⁵ mimajamarāre yitēripatayuju', Tuparāte āñu Ñipamakire”, āriwa'ri David imaekakite o'oeka.

³⁶ Supa imarī ritaja Israelkarā, ika jia mija ōpe: Yapua tetaekarā mija jāēkakitejeoka Jesúre, Tuparāte po'imaja ĩpamaki imarūjeka, supabatirā Jā'merūkika kire kiwā'maeka, — āriwa'ri Pedrote nare bojaeka.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarīa ba'iaja pupariwa'ri ikupaka Pedrorākare narīka:

—¿Yija jeyomarā, marākā'ā yija baarāñu je'e mae?—

³⁸ Topi ikupaka nare kērīka:

—Ba'iaja mija baaika ja'atirā jia mija imabe. Supabatirā, rupuko'a mija jūjerūjebe, “Yijare tāārimaji Jesúre ime”, āriwa'ri. I'supaka mija baamaka, ba'iaja mija baaika ye'kariatirā Espiritu Santore Tuparāte mijare ña'ajāārāñu. ³⁹ Espiritu Santore mijare kipūatarāñu, supabatirā mija makarā, mija riparāmerā, supabatirā yoeṗi i'taekarāteoka. “Yimakarā upakaja mija imarāñu”, kērīka upakaja yi'rīrāñurā upatireje Espiritu Santo kiña'ajāārāñu,— Pedrote ārīka.

⁴⁰ Torājīrā mae ikupaka nare kiokajāārijarika:

—“Ba'iaja yija baaika yijareka ye'kariatirā, yijare mitāābe”, āriwa'ri Tuparāte mija jēñebe ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ba'iaja baairā po'imajapitīyika mija a'ria'si āriwa'ri, — nare kērīka.

⁴¹ I'supaka kibojaeka jījimaka ā'mitiriwa'ri tres mil rakamaki Jesúre yi'rikarā. I'supaka imawa'ri rupuko'a najūjerūjeka mae. ⁴² Supabatirā apóstolrākare wārōika ā'mitirirā napō'irā narēriroyika. Nawārōika yi'riwa'ri sana'mitiripēarija'ataberika. Supa imarī ī'rīka ta'iarāja pupajoairā najarika mae. I'supaka imawa'ri, ī'rākuri jariwa'rīrimarīaja rērīkū'itirā napibaba'aroyika, supabatirā Tuparāka najaika. Supabatirā, “Ika ima Jesús po'ia upaka ima. Mare tāārimaji kime”, āriṗupajoabaraka pan napibaba'arījarika.

Jesúre yi'yurā ikupaka imaekarā

⁴³ Apóstolrāka rīkimakaja maikoribeyua beaekarā, i'supaka nabaarūkia Tuparāte nare ja'ataeka simamaka. I'supaka nabaika ĩawa'ri jimarīa ritaja Jerusalénkarāre pupataeka. ⁴⁴⁻⁴⁵ Jesúre yi'yurā puri ī'rīka ta'iarāja pupajoaekarā. Supa imawa'ri natiyijaja nayapaika upakaja najeyobaabu'aeka. Aṗerikuri naba'irījia, naka'iaoka nijika sawapa e'etirā najeyomarāte yapaika ko'apitorāja niñerū nare ĩjirā. ⁴⁶⁻⁴⁷ ĩ'rārīmi jariwa'rīrimarīaja, ī'rīka ta'iarāja pupakirā imarī, Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'i pēterā narēriroyika. Supabatirā najeyomarāre akawa'ritirā nawi'iarā piyia Jesúre ba'aeka upakaja pan napibaba'aeka kire jiyipupaka ōriwa'ri. I'supaka baatirā jīiroka puparitirā ba'arika napibaba'aroyika, Tuparāte jiyipupaka ōñurā imawa'ri. I'supaka nabaamaka ĩatirā “Jiitaka baairā nime”, ritaja po'imajare nareka āriṗupajoaeka. ĩ'rārīmi upakaja torā rīkimabaji Maipamakire tāēkarāte pubuwa'rika, kire yi'yurā kimarūjekarā imarī.

3

Bitamajite Pedrote jieka

¹ Ī'rārīmi upakaja rā'irā Tuparāka jairī judiorākare eyaroyika Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā. Torājirā mae Ī'rārīmi Pedro, Juanpitiyika torā Tuparāka jairī na'rika.

² Torā Ī'rīka bitamaji po'ijirikakite koperekarā rupaeka. I'supaka kimamaka Ī'rārīmi upakaja kijeyomarāre kire kōkewa'riroyika. I'supaka kire baatirā kopereka Jiyurika āñua wāmeika rō'ōrā kire narupataroyika. Torā rupatirā wayuoka kibaayu āriwa'ri “Niñerū kūpajī yire mija ijibe”, āparaka kimaeka. ³ Pedrorākare torā kākaerā baaeka ĩatirā,

—Yire mija wayuābe kūpajī,— nare kērīka.

⁴ Topi,

—Ō'ōrā miabe,— Pedrote kire ārīka.

⁵ Supa kēpakā'ā “Mae kūpajī yire nijirāñu je'e”, āriwa'ri jia nare kiyi'rika.

⁶ —Niñerū puri yire imabeyua. Apeakaka imatiyaika mire yijeyobaarāñu. Jesucristo Nazaretkakire yire jā'mekapi āriwa'ri, “Mi'mirikatirā jia a'yuka mijape”, mire ñañu,— Pedrote kire ārīka.

⁷ I'supaka kire āritirā kipitaka ritapē'rōtopi ñi'atirā Pedrote kire mi'marīkaeka. I'supaka kire kibaamaka kiū'pua, kiāñarakaoka jiika mae. ⁸ Supa imarī kibu'rirīkaeka. Supabatirā Pedrorākapitiyika Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā bupurīkewa'ritirā kikākawa'rika mae. “Jia Tuparāte yire baayu, bitamaji upaka ñimareka yire kijieyu”, āriwa'ri jijimaka kimaeka. ⁹ Kituritapamaka torā imaekarāre kire ĩaeka. Supabatirāoka “jīitaka Tuparāte yire baayul”, kēpakā'ā na'mitirika. ¹⁰ Supa imarī kire ĩatirā “Niñerū jēñebaraka Jiyurika āñua wāmeika kopereka rō'ōrā rupako'okaja kimema. ¿Marākā'ā simamaka i'supaka kijayu je'e?”, narīka.

Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'i pēte Salomón wāmeika imaekarō'ōrā po'imajare kibojaka Pedro

¹¹ Bitamaji imakopekaki, Pedrorākakaja kimajipaeka. Tuparā jiyipupaka ōrīriwi'i pēte Salomón wāmeika imaekarō'ōrā i'supaka nimaeka. I'supaka kima ĩatirā pupatawa'ri, rīrīra'atirā rīkimarāja po'imajare torā etaeka. ¹² Torā netamaka ĩatirā, ikupaka Pedrote nare ārīka:

—Mija pupata'si yitā'omaja Israelka'iakarā. Yijapi āriwa'rimarīa i'supaka kijayu. Supabatirā “Tērīritarā imarī noñu upakaja kire najieko'o”, yijareka mija āriupujao'si. Supabatirā “Aperā bo'ibajirā jia Tuparāte yi'yurā imawa'ri supa kire nabaako'o”, mija āriā'sioka. ¹³ Ikupaka simatiyayu: Mañekiarā, Abraham, Isaac, supabatirā Jacobrākare jiyipupaka ōrīkakī Tuparāte yapaeka upakaja baaekaki kime Jesús. I'supaka kimamaka ritaja po'imajare jiyipupaka ōrīrūkika Tuparāte kire imarūjeka. Kire ĩaripe'yowa'ri ĩparimarāre kire mija okabaaeka “Kire mija jāābe”, āriwa'ri. I'supaka mija ārīko'omakaja Pilato puri ba'iaja kire baarika yapaberikopekaki. ¹⁴ Tuparāte yapaika upakaja baaike Jesúre poatarikopakaja Barsabás, po'imajare jāārimajiratakiteje Pilatore mija poatarūjeka. ¹⁵ I'supaka baawa'ri po'imajare ōñia imajiparika ja'atarimajire mija jāārūjeka. I'supaka kire mija baako'omakaja, Tuparā puri ōñia kire jaripe'rirūjekaki. Kire ĩaekarā imarī, “Ōñia kime mae”, yija āriwārūyu. ¹⁶ Ī'ī bitamaji imakoferoyirapakite ōñurā mija ime. Jesúre yi'yurā yija imamaka kiū'pua kire kijieyu. Kire ĩatirā “Rita sime, Jesúre kire jieka”, mija āriwārūyu.

¹⁷ Noñua sime yijeyomarā, mija ĩparimarāpitiyika ōrīpūaberiwa'ri Jesúre mija jāārūjeka. ¹⁸ “I'supaka simarāñu”, Tuparāte ārīka simamaka supa simarape. Mia je'e, bikija ikupaka Tuparāro'si bojaĭjirimajare ārīka: “Cristore ba'iaja baawā'imaritirā kire najārāñu”, narīka. ¹⁹ Sōñurā imarī, “Ba'iaja kire yija baarapaka yijareka samiye'kariabe”, Tuparāte mija āpe mijare sakiye'kariaokaro'si. I'supaka mija baarākareka mijare kijeyobaaika jia ōñurā mija imarāñu. ²⁰ I'supaka mija imamaka Cristore mija pō'irā Tuparāte pūatarāñu ate. Bikijarāja “Ī'ī nare Jā'merūkika”, Tuparāte āritikaki kime Jesús. ²¹ Maekaka mabo'ikakurirā Jesucristore ime rupe. “Mae ritatojo wejea jierī

me'pe", Tuparāte kire āriṛāñurīmi ō'ōrā etarūkika kime. Ika yibojaika upakaja Tuparāro'si bojañjirimaja bikija kirirā imai'tara'aekarāte ārika. ²² Mia je'e, ikupaka Moisés imaroyikakite bojaeka mañekiarāte: "Maiṛamaki Tuparāro'si bojarimaji ñima upakaja apika kirika bojarimajire kipūatarāñu. I'supaka baarāñuka matataki imarāki, supabatirā ritaja kērīrāka upakaja mija yi'pe. ²³ Kēñu upakaja yi'ribeyurāte puri topi kire poatirā, kire kiriatarāñu", āriwa'ri Moisés imaroyikakite bojaeka.—

²⁴ Apea ikupaka Pedrote ārika:

—Samuel imaroyikaki, supabatirā kibe'erō'ō Tuparāro'si bojañjirimajaoka, maekaka imarūkiakaka, simaupakaja bojaekarā naro'si. ²⁵ Bikija, mañekiarāte Tuparāte bojatika nabojaeka kiro'si bojañjirimaja. "Moiséte imaeka upaka apika yirika bojañjirimajire yipūatarāñu", āriwa'ri mañekiarāte Tuparāte bojatika simamaka, simaupakaja sime maro'si mae. Ikupaka Abraham imaekakite Tuparāte bojaeka: "Jia ritaja po'imajare yibaarāñu, miriparāmipi āriwa'ri", Tuparāte kire ārika. ²⁶ Mia yijeyomarā Israelkarā, Tuparāte yapaika upakaja baarimaji kime Jesús. Ō'ōrā Tuparāte kire pūataeka poto mamarī maro'si kire kipūataeka jia mare kibaaokaro'si. Ba'iaja mabaika maja'ataokaro'si i'supaka Israelkarāro'si kibaaeka,— Pedrote nare ārika.

4

¹⁻² "Najāāekaki imariṛotojo ōñia Jesúre jaripe'rika. I'supaka kibaaeka simamaka mareoka Tuparāte ōñia jaripe'rirūjerāñu", Pedro Juanṛitiyika po'imajare bojabaraka imaeka poto naṛō'irā netaeka kurarāka, saduceokaka pūpajoairā, supabatirā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia iariñjirimaja ipamakioka. Kopakaja na'mitiritika simamaka, jimarā boebaka nimaeka. ³ Supa nabaamaka Pedro, Juanka i'parāte wēkomaka imariwi'iarā nare ne'ewa'rika. Na'itakarā sajakakā'ā "Waeroka bikitojo naka majaiye'e", naripupajoaeka. ⁴ I'supaka nare nabaako'omakaja, Jesús majaroka kibojamaka ā'mitiritirā sayi'yurāte rikimarāja imaeka. Mia je'e, imirijatakaja majoajikareka cinco mil rakamarāro'ōjirā Jesúre yi'yurāte imaeka Jerusalénreka.*

⁵⁻⁶ Topi mae bikitojo Jerusalénrājaoka, judotatarā iparimarā, supabatirā Moisére jā'meka wārōrimaja, supabatirā pakiarimarāpitiyika torā narērika. Kurarāka ipamaki imatiyaiki Anás, supabatirā Caifás, Juan, Alejandrōrājaoka imaekarā. Supabatirā Anás tā'ōmajaoka torā imaekarā. ⁷ Supa imarī Pedro, Juanṛitiyika wēkomaka imariwi'iarā imaekarāte Anāre akarūjeka. Mae kipō'irā eyatirā kiwā'tarā narīkataeka poto, ikupaka nare kijērīaeka:

—¿Maki i'supaka baarika mijare jā'merapaki? Supabatirā, ¿marākā'ā simamaka bitamajite mija jierape?— nare kērīka.

⁸⁻⁹ I'supaka kēpakā'ā, Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka Pedrote yi'rika:

—Yija iparimarā, pakiarimarāoka, mija ā'mitipe ruṛu. Makire yijare jā'memaka bitamajite wātawa'ri kire yija jierape āriwa'ri mijare sayija bojaerā baayu mae. ¹⁰ Mija ā'mitipe Israelkarā. Jesús Nazaretkakite jā'meikapī āriwa'ri i'ī bitamajite yija jierape. I'supaka yijare baarūjerapakite yapua tetaekarā mija jāārapaka simako'omakaja ōñia Tuparāte kire jaripe'rirūjerape. ¹¹ Mija ā'mitipe, bikija David imaekakite ikupaka o'oeka: "Wi'ia baarimaja, āta i'rō mija taaeka. I'supaka simako'omakaja apika i'sio ātapi wi'ia kibaamaka apo āta tērīwa'ribaji imatiyaio sajarika", āriwa'ri David imaroyikakite o'oeka, Tuparāte pūatarūkikate pūpajoaweibaraka.†

¹² Jesucristo i'riṛkaja imaki ritatojo wejeareka po'imajare tāārūkika Tuparāte pūataekaki. Maki apika imabeyuka Jesús upaka baaiki,— Pedrote nare ārika.

¹³ Pedro, Juanṛitiyika kikirimarāja najaimaka ā'mitiritirā, iparimarāre pūpataeka. "Jia pāpera wārūtiyaberikarā imariṛotojo jīitakaja najaiyu, Jesús jeyomarā mirārā imarī", naripupajoaeka. ¹⁴ Bitamajite Pedrorākaka imamaka iawa'ri, "Ba'iaja mija

* 4:4 Probablemente hubo mucho más creyentes contando las mujeres y niños también. † 4:11 La figura de la piedra quiere decir: Ustedes, los jefes de los judíos rechazaron a Jesús. Aunque ustedes lo hicieron así, él es el único que pueda reconciliar la gente con Dios.

baayu”, ĩparimaräre nare äriwäruberika. ¹⁵⁻¹⁶ Toräjirä mae, pëterä ĩparimaräre nare porirüjeka. Pëterä na'rika be'erö'ö natiyaja ikupaka najabu'aeka:

—¿Maräkä'ä nare mabaaränu mae? Ritaja Jerusalénkaräre öripatayu bitamajite najieka. Supa imarĩ “Wapuju pakirimaja nime”, mariwäruberijika sime. ¹⁷ I'supaka simamaka bitamaji majaroka ä'mitiririmarĩa sime. Supa imarĩ ikupaka nare marıye'e mae: “Jesúrika þo'imajare mija jaimiriríkawa'riräkareka ba'iaja mija jüaränu”, nare marıye'e,— äriwa'ri ĩparimaräre jaibu'aeka.

¹⁸ I'supaka baaweatirä nimaekarö'örä nare akatirä, ikupaka nare narıka:

—Jesúmajaroka þo'imajare mija wäro'a'si mae,— nare narıkoþeka.

¹⁹ I'supaka ĩparimaräre nare äpakä'ä, ikupaka nare nayi'rika:

—Mija änuua yija yi'rijikareka, Tuþaräte yi'ribeyurä yija jarijĩnu. ¿Tuþaräte yi'ririkopakaja, mijare yija yi'rijĩnu bai je'e? Tuþaräte ĩaika wäjitäji, ¿dika jibaji imaje'e, mija þupajoaikareka? ²⁰ Jesúre ärika yija ä'mitirika miräka, kibaaroyika yija ĩaekaoka, bojarija'ataberijirä yija ime,— narıka.

²¹⁻²² I'supaka napakä'ä,

—Samija bojarimiriríkawa'ria'si. I'supaka mija baaräkareka, ba'iaja mija jüaränu,— ĩparimaräre nare ärika.

Bitamaji imakoþekakire tuþakä'ä ĩawa'ri, jia þo'imajare jiyiþupaka Tuþaräte örika. Supabatirä najiekaki, ĩþarä þo'imaja þemawa'ribaji wejeje'räka eyawa'yuka kimaeka. I'supaka þo'imajare imamaka kikiwa'ri ba'iaja Þedroräkare baabekaja ĩparimaräre nare þoataeka.

“*Jesúrika bojariroka bojabaraka nimarü', äriwa'ri, yijare mijeyobaabe*”, äþaraka Tuþaräte najëneka

²³ Þoriwa'ritirä najeyomarä þö'irä Þedroräkare eyaeka. Napö'irä eyatirä kuraräka, supabatirä þakiarimaräre jaika nare nabojaeka. ²⁴ Sä'mitiritirä ĩ'rika ta'iaräja þupakirä imarĩ ikupaka Tuþaräte najëneka:

—Yija ĩþamaki, ritaja öñuka mime. Supa imarĩ mi'ijioka imaki wejeþema, ka'ia, riapakiaka, supabatirä ritaja sareka imarükia baaekaki. ²⁵ Bikija, yija ñeki David, miyapaika upakaja baaroyikaki Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka kio'oeka:

“¿Dako baaerä judıotatarä, judıotatamariräoka Tuþaräte boebariwa'ri, ba'iuþakaja kire nabaariþupajoaeka?”

²⁶ Ritatojo wejeareka imarä ĩparimarä, supabatirä þo'imajare imaruþutarimajaka rëritirä, imaweitikaja nimaeka ba'iaja mire baaerä. Supabatirä ‘Jä'merimaji kimarü', äriwa'ri miþüataekakiteoka ba'iaja baaokaro'si nimaeka”, äriwa'ri kio'oeka.

²⁷ Rita Davidre o'oeka upakaja simarape yija wejearä. ĩþi Herodes, supabatirä Þoncio Pilato, aþetatarä, supabatirä Israelka'iakaräoka ĩ'rika ta'iaräja þuþaritiirä nimaeka. Miyapaika upaka baarimaji miþüataekakire ba'iaja baaokaro'si i'supaka napupajoaeka.

²⁸ Bikijaräja “I'supaka nabaaränu”, merika upakaja imawa'ri supa nabaarape. ²⁹ Yija ĩþamaki, yijare mia'mitiþe. “Ba'iaja mija jüaränu”, yijare nañua miye'kariria'si. Jia mire yi'yurä yija imamaka yijare mijeyobaabe. Supabatiräoka dako werikimarĩaja Jesús majaroka yija wäroerä yijare mijeyobaabe. ³⁰ Tëririki imarĩ wämarĩa imaräte jiebaraka maikoribeyua mibeabe, “Jesúþi äriwa'ri i'supaka sime”, þo'imajare äñaokaro'si,— Tuþaräte narıka.

³¹ Tuþaräte najaiweaeka þoto, nimaekarö'ö ka'ia iyika. I'supaka sabaaeka watoþekapi, Espiritu Santore nare ña'rjjaika. Saþi äriwa'ri dakoa werikimarĩaja Tuþarä majaroka þo'imajare nabojaeka.

Jesúre yi'yurä tiyaja ba'irjja napibabu'aeka

³² Jesúre yi'yurä ĩ'rika ta'iaräja þupakirä imaekarä. Supa imarĩ narikaika, “Yirikatakaja sime”, äribeyurä imarĩ “Maro'siji sime”, äriwa'ri najeyomaräre najeyobaeka. ³³⁻³⁵ ĩrärimarä naro'siji ka'iareka imarä, supabatirä wi'ia aþeräte nijirükia

nareka imarã, sawapa niñerũ natõpoika apõstolrãkare nijika, wayuoka baairãte najeyobaaerã. Supa imarĩ nakaki i'rĩkaoka wayuitaka baakite imaberika. Supabatirã Tuparãte nare jeyobaamaka jiiatakapiji “Maipamaki Jesús reyaripotojo õña jaripe'rikaki”, ãriwa'ri apõstolrãkare wãrõrija'ataberika. Supa imarĩ Jesũre yi'yurã rakamarãja jijimaka nimaokaro'si Tuparãte nare jeyobaaeka. ³⁶ Mia, Jesũre yi'yurã watopekareka José wãmeiki levita imaeka. Chipre wãmeika jũmurikarã po'ijirikaki kimaeka. Apõstolrãka, José Bernabé kiwãmea no'aeka. Griego okapi, “Jijimaka aperedate imarũjerimaji”, ãririka simaeka. ³⁷ Kiro'siji kika'ia kirikaeka José. I'sia apikate kijika sawapa tõpotirã apõstolrãkare ijiookaro'si, wayuoka baairãte najeyobaaokaro'si.

5

Ananías kirũmu Safirapitiyika ba'iaja nabaaka

¹ Ananías kirũmu Safirapitiyika puri ikupaka nabaaka: Ananías kirũmupitiyika narioa ijitirã sawapa niñerũ natõpoeka. ² I'rãtiji pupakirã imarĩ ka'i wapa imaekakaka kũpaji naya'eka. Supabatirã sapiyia apõstolrãkare kijika poto,

—Õ'õjirãja yitõpoko'o,— kãripakika.

³⁻⁴ I'supaka kãpakã'ã ikupaka Pedrote kire ãrika:

—Ananías, ¿dako baaerã Satanãre miyi'yu? Mirioaja sime mijirapaka. ¿Sawapa mire nawapaĩjika mirikamarã sime bai je'e? I'supaka simako'omakaja “Simaja riowapa mijare nijipatayu”, meripakiyu. I'supaka meñua yijare takajamarã mipakiyu. Tuparãte, supabatirã Espiritu Santoreoka pakawa'ri supa mibaayu,— kire kãrika.

⁵ I'supaka kire kãrikarõ'õjiteje Ananãre pupaririña'rĩka. I'supaka ima ã'mitiritirã, jimarã tokarãre pupataeka. ⁶ Topi mae i'rãrimarã bikirimaja kire butetirã kire yayerĩ na'rĩka.

⁷ Torãjirã mae, maekarakakuri aiyajãrã be'erõ'õ Ananías rũmu mirãkote etaeka, i'supaka kibaaka õribekaja. ⁸ Koetaeka poto,

—¿Simaupatiji bai sime ika riowapa mija tõporapaka?— Pedrote kore ãrika.

—Ã'ã, simaupatiji sime,— kõrika.

⁹ I'supaka kõpakã'ã ikupaka kore kãrika:

—¿Dako baaerã mitimika i'rãtiji pupajoatirã, Tuparãte pũataekaki Espiritu Santore mipakiyu je'e? Pãterã netara'ayu mitimite yayerĩ turiko'orã. Mire yayerĩ na'rĩrãñu ate,— kore kãrika.

¹⁰ I'supaka kãrika potojo, kopupaririña'rĩka koro'sioka. Torã kãkatirã, bikirimajare kore ãatõpoeka. Topi mae kore e'ewa'ritirã kotimite nayayekarõ'õrã kore nayayeka. ¹¹ Nimarakamakiji Jesũre yi'yurã, supabatirã ritaja po'imaja, “I'supaka sime're”, napakã'ã ã'mitiritirã jimarã napupataeka.

Apõstolrãka rikimakaja maikoribeyu upakakaka nabaaka

¹² I'sia poto Jesũre yi'yurã i'rĩka jariwa'ririmarãja i'rĩka ta'iarãja pupakirã imarĩ, Tuparãte jiyipupaka õriwi'i wãtarã Põrtico de Salomõn wãmeirõ'õrã narẽrijarika. Jerusalenkarãre ãaeka wãjitãji Tuparãte kirikapi nare kijeyobaamaka rikimakaja maikoribeyu upaka ima apõstolrãkare baabeaeka. ¹³ Jesũre yi'yurãte jiyipupaka õriwa'ri “Jiirã nime Jesũre yi'yurã”, Jerusalenkarãre ãriko'omakaja marã kire yi'yurãka rãriberikarã, “Werika sime je'e”, ãripupajoawa'ri. ¹⁴ Topi rõmijã, imirãjaoka rikimabaji Maipamakire yi'yurãte puburijarika. ¹⁵ Maikoribeyua upaka ima Pedrote baabeaeka ã'mitiritirã, wãmarã imarãte napeyurũkiapi e'era'atirã ma'arierã nare napããjiyeka. I'supaka nabaekarã, Pedrote o'rĩrika nata'aeka, “Yire kiraberũ”, ãriwa'ri. “Mare kirabeberikoperãkaoka, kirãrĩrika mabo'ipi o'rĩrãkapiji matãrĩrãñu je'e”, ãparaka kire nata'aeka. ¹⁶ I'supakajaoka Jerusalen koyikuri imaekarã, wãmarã imarãte, supabatirã napupakareka Satanãrika nã'rĩjãikarãreoka napõ'irã ne'ewa'rĩka. Topi mae, i'supaka nimaupatiji jia oyiaja najarika.

Apõstolrãkare ba'iuupaka nabaaka

¹⁷ I'sia ā'mitiritirā kurarāka iḥamaki imatiyaiki, supabatirā kijeyomarā saduceokaka puḥajoairāoka apóstolrākare jimarā ā'miji'aekarā ba'iaja naka imawa'ri. ¹⁸ I'supaka imawa'ri nare nī'arūjetirā Jerusalénrā imaeka wēkomaka imariwi'iarā, nare natarūjeka. ¹⁹ Torā nimaeka simako'omakaja i'siñamiji ángel Tuḥarāte pūataekakite naḥō'irā ḥemakotowirika. Supabatirā koḥereka wiwatatirā nare kiḥoataeka. ²⁰ Nare ḥoataturā,

—Tuḥarāte jiyiḥupaka ḥōriwi'iarā mija a'ḥe. Torā eyatirā, Tuḥarā ḥō'irā ḥōnia imajiparikakaka ḥo'imajare mija bojabe,— nare kērika.

²¹ I'supaka kēpakā'ā bikitojo ḥamiji, Tuḥarāte jiyiḥupaka ḥōriwi'iarā ḥo'imajare nawārōeka mae.

I'supaka nare wārōbaraka nimaeka ḥoto, kurarāka iḥamaki imatiyaiki, kijeyomarāḥitiyika, Israelka'iakarā iḥarimarāre nakaeka, naka rēñaokaro'si. Torājirā wēkomaka imariwi'iarā surararākare naḥūataeka apóstolrākare nakayaokaro'si. ²² Wēkomaka imariwi'iarā eyatirā niamaka torā nimaberika. Torā iakopetirā, surararākare ḥe'riwa'rika iḥarimarāre bojarī.

²³ —Wēkomaka imariwi'ia jia tāteka imarō'ōrā yija eyako'o. Satuerimajaoka sakoperekarāja imako'orā. I'supaka simako'omakaja koḥereka wiwatatirā, yija iama, torā nimaberiko'o,— narīka.

²⁴ Sā'mitiritirā, kurarāka iḥamaki supabatirā Tuḥarāte jiyiḥupaka ḥōriwi'ia tuerimaja iḥamakioka, marākā'ā baaberijika najūaeka. Supa imarī “¿Marākā'ātaka ruku simarāñu mae?”, narīka. ²⁵ I'supaka āḥaraka nimaeka ḥoto i'rīka naḥō'irā eyatirā ikupaka nare ārikaki:

—Mia, wēkomaka imariwi'iarā mija takopekarā, Tuḥarāte jiyiḥupaka ḥōriwi'iarā ḥo'imajare wārōbaraka imarā maekaka,— nare kērika.

²⁶ Supa kēpakā'ā Tuḥarāte jiyiḥupaka ḥōriwi'ia tuerimaja iḥamaki, kisurararākaka apóstolrākare e'erī ke'rika. Naḥō'irā eyatirā ba'iuḥakaja nare baabekaja nare ne'ewa'rika. “Ba'iaja nare mabaamaka, ātapi ḥo'imajare mare jāārāñu je'e”, narīḥupajoeka kikiwa'ri. ²⁷ Nare e'ewa'ritirā, iḥarimarā ḥō'irā nare ne'eeyaeka. Torā ne'eeyamaka itatirā ikupaka kurarāka iḥamakire nare ārika:

²⁸ —Mijare taka ḥuri “Jesús majaroka mija boja'si”, yija ārāḥe're. I'supaka yija ārāḥaka simako'omakaja ritaja Jerusalénkarāre samija wārōyu. Supa imarī nimaḥatiji sanorīḥatayu mae. “Naḥareareka Jesúre najāaeka”, yijareka mija āñu,— kurarāka iḥamakire nare ārika.

²⁹ Toḥi ikupaka apóstolrākapiḥitiyika Pedrore kire yi'rika:

—Tuḥarā kime yi'ritiyarūkika, ḥo'imaja bo'ibajirā imaki kimamaka. ³⁰ Jesús yaḥua tetaekarā mija jāārūjekakite, Tuḥarāte ḥōnia jarirūjeka. Iki Tuḥarā imaki, bikijarāja mañekiarāte jiyiḥupayeera'aekaki. ³¹ Mabo'ikakuriḥi Tuḥarāte kire akaeka simamaka kiritapē'rōto jiyiḥupayeerūkirō'ōrā Jesúre ruḥe maekaka. “Ḥo'imaja iḥamaki mimabe”, kire kērika. I'supakajaoka ḥo'imajare ba'iaja baaikareka tāārūkika Tuḥarāte kire imarūjeka. “Mi'ihī āriwa'ri Israel riḥarāmerāte ba'iaja baaika naja'ataerā nareka sayiye'kariarāñu”, kērika. ³² Ritaja Jesúre imaroyirapaka iāekarā imarī, ḥo'imajare sayija bojarijayu. Supabatirāoka “Rita sime naborijayua”, ḥo'imajare āñaokaro'si Espiritu Santore i'supaka baarijayu. Tuḥarāte jā'meika yi'yurā rakakaja, Espiritu Santore yijare kiña'ajāāroyirape,— Pedrote nare ārika.

³³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarā boebariwa'ri nare jāārika nari'kaeka. ³⁴ Naḥitiyika i'rīka fariseokaka puḥajoaiki, Gamalielte imaeka. Moisés imaroyikakite jā'meka jīitakaja wārōrimaji kimamaka ḥo'imajare jiyiḥupaka kire ḥōrika. Aḥerā iḥarimarāḥitiyika jaiokaro'si wirirīkatirā, toḥi Pedrorākare kiḥorirūjeka. ³⁵ Supabatirā ikupaka kijeyomarāka kijaika:

—Jia mija ā'mitipe yitā'omaja Israeltatarā. I'rāre baarika mija yaḥaikakaka, jia mija puḥajoabe. ³⁶ ¿Teudas wāsare baaroyikakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? “Imatiyaiki imarī ḥitā'mua Romakarāka ko'apiritirā nare yiḥoatarāñu maka'iaḥi”, kērikoḥeka be'erō'ō dikarakakuri wejejē'rākamarāja seyawa'yu. Sā'mitiritirā, “Rita

sime je'e", āriwa'ri cuatro cientorakamarā Teudare nayi'rika. Simako'omakaja surararākare kire jāēka. Supa imarī kika imakopekare nayapayu upaka pibipatemaka, kijā'mekopekaoaka ritaariberika. ³⁷ Sabe'erō'ō "I'siarakamarā po'imajare ime", āriwa'ri nawāmea no'oirimi seyaeka poto Galileakaki, Judare o'ōrā etaeka. Kireoka kijaika yi'riwa'ri rikimarāja po'imajare kika imakopeka. Teudare nabaaka upakajaoka surararākare kire baaeka. Supa imarī kika imakopekaraōka pibipatekarā. ³⁸ I'supaka simaeka o'riwa'ri "Ba'iaja baabekaja i'rāre mija ja'atabe", mijare ñaņu. Waṗuju naṗupaka nare āņu upakaja nabaaikareka ritaariberijika sime āriwa'ri ñaņu. ³⁹ I'simajaroka bojarī Tuṗarāte pūatarapara nimajikareka pūri marākā'ā nare mija tá'tewārūbesarāņu. Ba'iaja nare mija baariyaparākareka jia mija pūpajoabe ruṗu, Tuṗarāte yapaika upakamarīa mija baa'si,— Gamalielre nare ārika.

I'supaka nare kēpakā'ā,

—Rita meņu,— kire narīka.

⁴⁰ Torājirā Pedrorākare nakaeka ate. Napō'irā netaeka poto nare pajerūjetirā,

—Jesús majaroka mijare bojarika imabeyua mae,— āritirā nare naṗoataeka.

⁴¹ Topi mae jījimakaṗi Pedrorākare porika iṗarimarā pō'ipi. "Jesúre yi'riwa'ri kire ja'atabeyurā imarī ba'iaja po'imajare mare baamaka, jiyipupaka Tuṗarāte mare o'ņu", Pedrorākare ārika. ⁴² "Po'imajare tāōkaro'si Tuṗarāte pūataekaki kime Jesús", bojarika iṗarimarāre jājibaako'omakaja po'imajare Tuṗarāte jiyipupaka o'riwi'iarā i'rārīmi upakaja aṗostolrākare sawārōroyika. Supabatirāoka nawi'iarā po'imajare imarō'ōrā i'supaka oyiaja nabaaroyika.

6

Ī'potēnarirakamarā nare jeyobaarimajare ne'eka

¹ Torājirā i'sijē'rāreka rikimabaji Jesúre yi'yurāte imarijarika. Supa imarī griego oka jairā ikupaka ārikarā hebreo oka jairāte:

—Ī'rārīmi upakaja ba'arika pibaripotojo, jia i'rātiji samija ijibeyu. Natīmiarāte reyatapeakarā hebreo oka jairā rōmijāte takaja rikimabaji mija ijirijayu,— narīka griego jairā.

² I'supaka najaimaka ā'mitiritirā, Jesúre yi'yurāte nakaeka aṗostolrāka. Supabatirā ikupaka nare narīka:

—Yija wārōrijayua ba'arika pibarika pemawa'ribaji imatiyaika sime yijaro'si pūri. I'supaka simamaka ba'arika takaja yija pūpajoarikareka yija ima ja'atarimaja yija ima-jāēka. ³ I'supaka simamaka yija jeyomarā, i'potēnarirakamarā jia pūpajoairā, jiyipupaka noñurā imawa'ri Espiritu Santore jia yi'yurāte mija wā'mabe, "Ba'arika pibarimaja mija imabe", nare yija āñaokaro'si. ⁴ Yija pūri, Tuṗarāte takaja jairimaja, supabatirā kirika bojariroka wārōrimaja imarā,— aṗostolrākare nare ārika.

⁵ I'supaka napakā'ā "Rita sime", āñurā oyiaja nimaeka Jesúre yi'yurā. Supa imawa'ri "Esteban imaki jia Tuṗarāte yi'yuka imarī, kiyapaika upakaja baarijayuka Espiritu Santore kire jeyobaamaka", āriwa'ri kire ne'eka. Supabatirā ne'eka Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas, supabatirā Antioquíakaki Nicolás, judíorākamarīka imariṗotojo jia nare yi'yukapitiyika nimaeka ba'arika pibarimaja ne'ekarā. ⁶ Supabatirā aṗostolrāka pō'irā nare ne'ewa'rika. "Ī'rā nime ba'arika pibarimaja yija wā'mako'orā", nare narīka. Supabatirā aṗostolrāka naṗitaka narupuko'a pamarā ja'apeatirā, "Miyapaika upakaja nabaokaro'si nare mijeyobaabe", Tuṗarāte najēneka.

⁷ Saṗi āriwa'ri Jesúrika bojariroka yi'yurāte bojaeka ā'mitiritirā rikimabaji sayi'yurāte Jerusalénrā pūburijarika. Supabatirāoka kurarākaoka rikimarāja kimajaroka ā'mitiripeakarā.

Estebanre nañi'aeka

⁸ Tuṗarāte kire jeyobaamaka jimarā maikoribeyua po'imajare iaeka wājitāji Estebanre baabearoyika. ⁹ I'supaka baabaraka kimaekarō'ōrā judíorākare rēriwi'iaṗi

i'taekarāte eyaeka ikupaka kibaarijarika yapaberiwari. “Poyarāre a'ritapaekawi'i”,* āririka upaka wāmeirō'ō simaeka. Cirenekarā, Alejandríakarā, Ciliciakarā, supabatirā Asiaka'iaakarāpitiyika nimaeka torā rērikarā. Ī'rā Estebanka okabojikarā. ¹⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja jia Estebanre nare yi'riwārūeka, Espiritu Santore kire jeyobaamaka. Supa imarī marākā'ā baatirā kire nokatērīwārūberika. ¹¹ Kire okatērīwārūberiwari, apherāte niñerū nawapañjika, Estebanre nabojajāāokaro'si. Se'ekarā “Tuparāte, supabatirā Moisés imaroyikakiteoka Estebanre jaiyuyeraupaka ā'mitiraparā yija ime”, āriwa'ri apherāte napakibojaeka. ¹² Napakika ā'mitiritirā, jimarīa wejeakarā, supabatirā pakiarimarā, Moisés imaroyikakite jā'meka wārōrimajaoka kire boebariwari Estebanre ñi'atirā judiorāka iparimarā pō'irā kire ne'ewa'rika. ¹³ Iparimarā pō'irā kire ne'eyaeka poto majaroka pakirimajare nakaeka. Niñerū nawapañjimaka ikupaka nabojapakika:

—Ī'rākurimarīa Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia supabatirā Moiséte jā'mekaoka kijiayuyemaka yija ā'mitiyu. ¹⁴ Supabatirā “Jesús Nazaretkaki Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia kuyepaterāki, supabatirā Moisés imaekakite jā'meroyika sañi pūpaika maima kio'arāñu”, i'supaka Estebanre āpakā'ā yija ā'mitiyu,— āriwa'ri nabojapakika.

¹⁵ Supa imarī torā imaekarāte kire yoirikaeka. I'supaka kire nabaamaka ángel pema upaka ya'tarika kipema jarika.

7

“Oka yire imabeyua”, Estebanre āriika kurarāka ipamakire

¹ Torājirā mae ikupaka Estebanre kēriika kurarāka ipamaki imatiyaiki:

—¿Yaje rita sime i'supaka nañua?— kire kēriika.

² I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire kēriika:

—Mija ā'mitipe yitā'omaja. Bikija mañeki Abraham imaekakite Mesopotamiaka'iarā kimaeka poto tērīwa'ribaji ōñuka Tuparāte kire pemakotowirika, Haránwejeearā ke'rirā baaeka ruḡu. ³ Ikupaka sañu Tuparā majaropūñurā: “Mimarō'ō miḡoritapabe, supabatirā mirirāreoka toḡi me'ewa'pe aḡea ka'ia mire yibearāñurō'ōrā”, Tuparāte kire āriika. ⁴ I'supaka Tuparāte kire āpakā'ā ā'mitiritirā, Caldearō'ōpi poritirā Haránwejeearā imarī ke'rika. Torā keyaeka be'erō'ō mae kipaki wāsare kire reyatapaeaka. I'sia be'erō'ō ika maka'iarā Abrahamre imaerā Tuparāte kire pūataeka. ⁵ “Torā mimabe”, Tuparāte kire āriko'omakaja, saba'ipimarīa kimaeka ruḡu. Supa imarī “Yirika sime ika ka'ia”, Abrahamre āriwārūberika. Toḡi mae ikupaka simatiyayu Tuparāte kire āriika: “I'sia ka'ia mire ñijirāñu. Mireyarāka be'erō'ō, miriparāmerārika simarāñu”, kire kēriika, makarāmarīka kimako'omakaja. ⁶ Toḡi ikupaka Tuparāte kire āriika ate: “Ñamajī toḡi poritirā aḡerā ka'iarā miriparāmerāte imarāñu. Torā nimarāka poto cuatro ciento rakakuri wejeje'rākarō'ōjirā nare najā'mewā'imaririjarirāñu. ⁷ I'supaka simako'omakaja miriparāmerāte ba'iaja nabaarāka waḡa ba'iaja nare yibaarāñu yiro'si. Supa yibaamaka toḡi ḡe'rira'atirā ika ka'iarā miriparāmerāte etarāñu ate. Torā imatirā ñamajī yire jiyipupaka ōriwa'ri yika najairijarirāñu”, Tuparāte āriika mañeki Abraham imaroyikakite. ⁸ Supabatirā ikupaka Abrahamre kēriika ate: “Mire yibojaika ā'mitiripēatirā, i'supaka yibaarāñu”, merirākareka, mimakire ḡo'ijirāka be'erō'ō circuncisión kire mibaabe. ‘Tuparāriki kime’, āriwa'ri i'supaka kire mibaarāñu”, Abrahamre kēriika. I'supaka Tuparāte kire āriika simamaka, kimaki Isaacre ḡo'ijirika maekarakaotēñarirakarāmi seyawa'rika poto circuncisión Abrahamre kire baaeka. Supabatirāoka Isaac, kimaki Jacobre i'supakajaoka kibaeka. Jacobooka i'supakaja baaekaki kimakarā mañekiarā ĩ'ḡoū'ḡuarāe'earirakamarā imaekarāre.

⁹ Jacob makarā, narī'i Josere jimarīa na'mijāeka, (napakire wātatiyaekaki kima-maka)*. Supa imarī Egip̄tokarāre kire ĩjitiḡā kiwaḡa nare najēñeka. Supa kire nabaa-maka Egip̄tokarā naba'iraberimaji upaka kimaokaro'si kire ne'ewa'rika. I'supaka kire

* 6:9 Sinagoga de Esclavos Libertados * 7:9 Esta frase es información añadida para ayudar a los lectores entender la envidia de ellos. Véase Génesis 37.3-4

nabaako'omakaja Tuparā p̄uri jia kika imaekaki. ¹⁰ Egiptorā Josére ba'iaja jūarūkia imakopekareka Tuparāte kire tāāeka. I'supaka kire kibaamaka tokaki ĩpi Faraón p̄o'irā Josére imaeka. I'supaka kimaeka p̄oto jia kiōrīwārūrūkia Tuparāte ja'ataeka Josére. Sapi āriwa'ri Faraónte j̄jimaka Joséka imarijarika. I'supaka kika imawa'ri “Egiptokarā imaupatireje yiwi'iakarāreoka jā'merimaji mimabe”, Faraónre kire ārika.

¹¹ I'sia p̄oto Egiptorā ba'arika p̄urika. Supabatirā Canaán ka'iarekaoka i'supakaja sajarika. Supa imarī ba'arika imabepakā'ā kēsirabawa'ri, jimarīa ba'iaja najūaeka. I'supaka najūaeka mañekiarā no'orā ba'arika tōp̄owārūberīwa'ri. ¹² Supa imarī mañeki Jacob, “Egiptorā trigo nawaruayu're”, āririka majaroka ā'mitiriwa'ri, José ma'merāre kipūataeka “Samija wapañjiape”, āriwa'ri. ¹³ Supa imarī torā ba'arika e'erī natuyarika. Sabe'erō'ō torājaoka na'rika ate. I'supaka nabaamaka ikupaka Josére nare ārika: “Yire mija ĩawārūbeyu, mija rī'iji ñime”, nare kērīka. I'supaka Josére nare ārika majaroka p̄o'imajare kire bojamaka, “Jee, hebreotataki kime kā'ā”, Faraónre ārika. ¹⁴ Torājirā mae, kirirā nimaupatiji kipakipitiyika setenta y cinco rakamarā imaekarāte Josére akarūjeka Egiptorā nimaokaro'si. ¹⁵ Torājirā mae, Egiptorā imarī, Jacobre a'rika. Nōoka torā kimaeka be'erō'ō kireyaeka. Supabatirā kimakarā mañekiarā wāsarāoka torāja reyaekarā. ¹⁶ Nareyaeka rakakaja Siquem wāmeirō'ōrā nare ne'ewa'rika, āta wi'iarā namajaka tarī. Abraham wāsare Hamor makarāte wapañjīkarō'ō simaeka nare nataekarō'ō.

¹⁷ I'supaka simako'omakaja rīkimabaji Egiptorā mañekiarāte imarijarika. I'supaka nimekā'āja, koya sajaririjarika “Miriparāmerāte ka'ia ñijirāñu”, āriwa'ri Abrahamre Tuparāte ārika upaka seyarūkia. ¹⁸ I'supaka simarijarika p̄oto Josére imaroyika ōrībeyuka, supabatirā mañekiarāte imaroyikaoka jiyipupaka ōrībeyuka Egiptorā mama ĩpire imaeka. ¹⁹ Iki ĩpi imaekaki pakibaraka ba'iaja mañekiarāte baaekaki. I'supaka baabaraka, “Rōmijāre makarāāritirā, ĩmirīji kimajīkareka kire mija taabe kijīñaokaro'si”, nare kijā'meka. ²⁰ I'supaka kijā'meka p̄oto jiyuritakijīka Moiséte p̄o'ijirika. Supa imarī maekarakamaki aiya kire ja'atabekaja kipakiarāte kire ba'iarika. ²¹⁻²² Marākā'ā baatirā wi'iarā kire ya'ewārūberīwa'ri kipakore kire taaeka, topi Faraón makore kire e'eeka komaki upaka kire ba'iajaokaro'si. Koka kimarijayukā'āja Egiptokarāre p̄upajoaikakaka jia Moiséte ōrīwārūeka. Supa imarī jia jaiwārūiki, supabatirāoka imatiyaika oyiaja baaiki kimaroyika. I'supaka kimamaka ĩatirā jia jiyipupaka kire norīka.

²³ ĩ'parā p̄o'imajarakakuri wejejē'rāka keyaeka p̄oto “Matikuri yitā'omajare ĩarī ya'riye'e mae”, kērīpupajoaeka. ²⁴ Torā keyaeka p̄oto, kitā'omajire kipajeka ĩ'rīka Egiptoka'iakaki. Supa kibaamaka, rupuwapaerā baakōrī, Moiséte kire jāāeka. ²⁵ “Egiptoka'iakarāte ba'iaja mare baamaka mare e'eru'awa'ririmaji Tuparāte jā'mekaki Moiséte ime’, yitā'omajare yire āriūrū”, kērīpupajoaeka. I'supaka kipupajoako'omakaja, sayi'ribeyurā upaka nimaeka. ²⁶ Topi mae aperiimi ĩ'parā Israelkarā pajairāte kīaeka. Nare ĩatirā ikupaka nare kērīka: “Mija ā'mitipe. ¿Dako baaerā ĩ'rātomaja imariṗotojo mija jīñu?”, nare kērīka. ²⁷ I'supaka kēpakā'ā, Moiséte turitatirā ikupaka pajabaraka imaekakite kire ārika: “¿Maki 'Maipamaki mimabe’, mire ārāpaki? ²⁸ ¿No'oka Egiptoka'iakakire mijāārapaka upaka yire jāāerā mibaayukā'ā?”, Moiséte kērīka. ²⁹ I'supaka kire kēpakā'ā “Kopakaja Faraónte sōrīrā baayu”, āriwa'ri Egiptopi Madián ka'irō'ōrā Moiséte ru'riwa'rika. Torā mae rōmie'etirā ĩ'parā kimakarārika.

³⁰ Torājirā ĩ'parā p̄o'imajarakakuri wejejē'rā be'erō'ō, ĩ'rārīmi Sinaí wāmeika p̄usiwāta p̄o'imajamatorā Moiséte imaeka. I'suparō'ōrā imariṗotojo, kiwā'tarā ĩ'rābi yapumakarāka jū'rēka watopekapi ángelte kire pemakotowirika. ³¹⁻³² Yapumakarāka jū'rēka yoitirā, Moiséte pupataeka. Pupataripotojo jia ĩatiyaokaro'si sawā'tabajirā ke'rika p̄oto ikupaka Tuparāte kire ārika: “Yi'i imaki Tuparā. Miñekiarā Abraham, Isaac, Jacobrāka jiyipupaka norīroyikaki”, kire kērīka. Sā'mitiritirā kipupaka kīkiwa'ri yapumakarāka jū'rēka kiyoberika. ³³ Topi mae ikupaka maipamaki Tuparāte kire ārika: “Ō'ōrāja ñima simamaka ba'iaja baarūkimato sime. Supa imarī miū'puko'a e'etatirā yire mijiyipupay-

eebe.† ³⁴ Yirirã Israelkarã, Egiptorã ba'iaja najũamaka ñiayu. I'supaka imawa'ri ba'iaja najaijoamaka ña'mitiyu. Supa imarĩ 'Egiptokarã imarã judíorãkare ru'rirũ', ãrĩwa'ri nare jeyobaarĩ yi'tako'o. Supa imarĩ Egiptorã mire yipũatayu mae", Tuparãte ãrika Moiséte, — ãrĩwa'ri Estebanre bojaeka iparimarãre.

³⁵ Topi ikupaka kãrika ate:

—Apika marĩka Moiséjeoka kime, mañekiarãte kire yi'riberiroyikaki. “Yija ipamaki marĩka mi'i. Supa imarĩ ba'iaja yija baaika ãrĩrĩrimajimarĩka mime”, mañekiarãte kire ãrika. I'supaka narĩka simako'omakaja Tuparãte Egiptorã imaekarãre Moiséte e'ewa'rirũjeka nipamaki kimaokaro'si. Ika ñañua kũpajĩka yapua jũ'rẽka watopekapi kiãngelpi Tuparãte bojaeka Moiséte. ³⁶ I'sia poto rikimakaja maikoribeyua baabeabaraka Egiptorã Moiséte imaeka. I'supaka baarika pikowearitirã mañekiarãte ke'era'aeka mae. Topi i'tarijaparaka, riapakiaka Oko Jũ'ayakareka, supabatirãoka po'imajamatorã maikoribeyua Moiséte baabearijarika iparã po'imajarakakuri wejejẽ'rãkarõ'õjirã. ³⁷ Ikiijioka imaekaki ikupaka mañekiarãte bojaekaki: “Tuparãte yire ãrika upakaja kiro'si jaijirimaji i'tarãki apika. I'supaka Tuparãro'si baarimaji matã'omajijioka imarãki”, Moiséte nare ãrika.‡ ³⁸ I'sia bojaekakijioka kimaeka mañekiarãka Sinã wãmeika pusiwãta po'imajamatorã rãriroyikaki. I'supaka imabaraka irĩkaja pusipemarã marĩwa'ritirã ángelka jairĩ ke'rika. Torã Moiséte eyaeka poto Tuparãte jã'meka ángelte kire bojaeka. Sabe'erõ'õ kire kibojakakaka mañekiarãte bojarimaji kimaeka Moisés. Supa imarĩ maimajiparũkiakaka kibojaka upakaja simara'aeka maro'sioka.

³⁹ I'supaka simako'omakaja kibojaka upaka ima mañekiarãte yi'riberiroyika. I'supaka imawa'ri, Egiptorã pe'ririka nayapaeka ate. ⁴⁰ I'supaka simaeka poto pusipemarã Moiséte imekã'ãja, ikupaka kima'mi Aarõnte narĩka: “No'orã kime mirĩ'i, Egiptoka'iarã maimarapaka poto mare e'era'arapaki. Torã kime morĩberijiki kime mae. Supa imarĩ, jãrãka yija jiyipupayeerũkirãte§ mibaapo'ijiaibe. Mare imaruputarimajaka maimajikareka, jia maro'si simarãñu. I'suparãre imarãkareka ma'ririypairõ'õrãja mare na'rirũjerãñu”, Aarõnte narĩka. ⁴¹ I'supaka pupajoawa'ri wa'ibikirãwẽko makarãka upaka ioika jãrãka nabaaka. I'supaka sapo'ijiatirã wa'iro'sia sanajoejĩroyika. Supabatirã nabaapo'ijiaeka jiyipupaka õriwa'ri nabayaarika. ⁴² I'supaka nabaamaka Tuparãte nare ãrĩja'ataeka, “Nayapayu upakaja nabaarũ”, ãrĩwa'ri. Supa imawa'ri tã'pia, aiyaka, ñamikaki aiyateoka jiyipupayeabaraka nimaeka. Ìakõrĩ je'e: Tuparãro'si bojaijirimaji imaroyikaki Amós ikupaka ãrikaki:

“Israelkarã, yire mija ã'mitipe ruðu. Ipãrã po'imajarakakuri wejejẽ'rãka po'imajamatorã mija imatapaeka poto yire jiyipupayeerberikã, wa'iro'sia yiro'si mija joejiberika.

⁴³ Yire jiyipupayeerimarãja mija pupaka mijare ãrika upakaja mija baaeka jiyipupaka õñurã mija ime. Ìakõrĩ je'e: Kũpajĩka wi'ia baatirã, sareka Moloc wãmeikite kõketirã mija jiyipupayeerijariroyika. I'supakajaoka tã'pi upaka mija baaekaki Refãn wãmeikiteoka jiyipupaka mija õriroyika. I'supaka mija baamaka, Babilonia a'riwa'rirã mijare yitaarãñu”, Tuparãte ãrika, — ãrĩwa'ri Estebanre bojaeka iparimarãre.

⁴⁴ Topi ikupaka nare kãrika ate:

—Mañekiarãte po'imajamatorã imaroyireka poto cabra ajeakaka baaeka wi'i wã'tarã imatirã Tuparãte najiyipupayeeroyireka. I'sia imaeka “Tuparãte makaja ime”, ãrĩwa'ri kire najiyipupayeerũkirõ'õ. Pusipemarã Tuparãte kire sabeaeka upakaja po'imajamatorã ruitirã Moiséte sabaarũjeka. ⁴⁵ Topi mae Moiséte reyaeka be'erõ'õ Josuére kiõ'toarã o'aeka. Kio'aeka be'erõ'õ i'sia wi'ia namakarã mirãrãte e'ewa'rika Canaãn wãmeirõ'õrã. Na'rikarõ'õ namajamarã ka'ia simako'omakaja, naka jirĩkarãte

† 7:33 Según las costumbres de los judíos, para mostrar reverencia, no se permitía llevar sandalias o zapatos en un lugar sagrado. Véase Josué 5.15 ‡ 7:37 Véase Deuteronomio 18.15,18. Pasaje referido al futuro Mesías (Cristo).

§ 7:40 Dioses ídolos

Tuṗarāte ɸoataeka. Cabra ajeaṗi wi'ia nabaaroyika imaeka ruṗu Davidre judío-tatarāte jā'meyukā'āja. ⁴⁶ Jia jījimaka Tuṗarāte imaeka mañekiarā iṗamaki David imaroyikakika. Suṗa imarī Tuṗarāka jījimaka imawa'ri kitā'omajaṗitiyika Tuṗarāte jiy-iṗuṗaka kiōñaokaro'si wi'ia kiro'si baarika kiṗuṗajoakoṗeka. I'suṗaka simako'omakaja Tuṗarāte kire sabaarūjeberika. ⁴⁷ David maki Salomón ɸuri Tuṗarāro'si wi'ia baaekaki mae. ⁴⁸ I'suṗaka simako'omakaja ɸo'imajare baaeka wi'iarā imabeyuka kime Tuṗarā, ɸemawa'ribaji imatiyaiki imarī. Mia je'e ikuṗaka bikija kiro'si bojaījirimajire o'oeka: ⁴⁹⁻⁵⁰ “Ritajakaka iṗamaki ñime. Suṗabatirā y'i'iji imaki ritaja ɸo'ijjaekaki. Suṗa imarī yiro'si wi'ia mija baarāka, ɷyikoyiaja simarāñu bai je'e?”, Tuṗarāte ārika, — āriwa'ri Estebanre bojaeka.

⁵¹ I'suṗaka nare āriweatirā, ikuṗaka nare kērika ate:

—Mija ā'mitipe, Tuṗarāte y'i'ririyaṗabeyurā mija ime. Suṗabatirāoka kirika ā'mitiririyaṗabeyurā mija ime. I'suṗaka imawa'ri mañekiarā wāsarā uṗakaja Es-ṗiritu Santore y'i'ribeyurā mija ime mijaro'sioka. ⁵² Ritaja Tuṗarāro'si bojaījirimajare ba'iaja jūarūjerimaja mija ñekiarāte imaeka. Suṗabatirāoka Tuṗarāte yaṗaika uṗakaja y'i'ririyaṗayuki etarūkia bojarimajare najāāeka mija ñekiarā. Suṗa imarī maekakaja ketaeka ɸotojo “Kire najāārū”, āriwa'ri kire mija okabaaeka. ⁵³ Tuṗarāte jā'meika mija y'i'ribeyu, āngelrākapi āriwa'ri mija ñekiarāre Tuṗarāte sabojaeka simako'omakaja, — Estebanre ārika iṗarimarāre.

Estebanre najāāeka

⁵⁴ I'suṗaka kēpakā'ā yaiwēkoa boibayua uṗaka noṗia Estebanre nabeaeka, boebatakaja jariwa'ri. ⁵⁵ I'suṗaka nabaako'omakaja, Esṗiritu Santore jia kire jeyobaaikaki imarī, yu'awa'ri iaerā baakōrī, yaaboaika Tuṗarārika kīaeka. Suṗabatirā Tuṗarā ritapē'rōtorā Jesúre rīkamarika. ⁵⁶ I'sia iatirā, ikuṗaka iṗarimarāre kērika:

—¡Aya! Mabo'ikakurirā ñiayu mae. Tuṗarā ritapē'rōtoṗi Po'imaja Ma'mire rīkamayu, — Estebanre ārika.

⁵⁷ Torājirāja ɸuri koṗakaja kijaika ā'mitiririka yaṗaberiwa'ri, na'mukoṗea natāteka. I'suṗaka baatirā okajājirokapi akaserebaraka kiṗō'irā narīriwa'rika. ⁵⁸ Suṗabatirā weje a'riwa'rirā kire ne'ewa'rika, ātaṗi kire jāāriataokaro'si. Torā kire e'eeyatirā najariroaka ɸemakato e'etatirā, Saulote sanijika sakīarīñaokaro'si. Sakīarīñukā'āja ātaṗi Estebanre najāābareū'mueka. ⁵⁹ I'suṗaka kire nabaayukā'āja, ikuṗaka Jesúre kērika:

—Ñiṗamaki Jesús, yire me'etope, — kērika.

⁶⁰ I'suṗaka āriweatirā ñukuruṗatirā, akasererikapi,

—Ñiṗamaki, ba'iaja yire nabaaike nareka samiye'kariabe! — Jesúre kērika.

I'suṗaka kijaika be'erō'ōjite koṗakaja kiṗuṗaririka mae.

8

Jesúre y'i'yurāte ba'iaja Saulote baariyaṗaeka

¹⁻³ Toṗi mae, jia Tuṗarāte y'i'yurā imaekarā judíotatarā Estebanre nayayeka. I'suṗaka kire baatirā ñajoabaraka jimarā kire norika. I'sirīmijioka tokarā Jesúre y'i'yurāka jiamarā imariyaṗurāte ba'iaja nare baaū'mueka. Īakōrī je'e: Saulo, “Estebanre najāāparū”, āriṗuṗajoaekaki, i'suṗakaja ba'iaja nare ɸuṗajoarūjerā baaekaki. Īrāwi'i jariwa'ririmarāja mo'abaraka Jesúre y'i'yurāte tōṗotirā ĩmirīja, rōmijāteoka wēkomaka imariwi'iarā nare kitaroyika. I'suṗaka simamaka Judea ka'iarā, suṗabatirā Samaria ka'iarā Jesúre y'i'yurāte ru'riwa'rika. I'suṗaka aṗerāte baaeka imako'omakaja aṗóstol-rāka ɸuri Jerusalénrāja tuikarā.

Samaria ka'iarā Jesúrika bojariroka Felipe wārōeka

⁴ Jerusalénrō'ōṗi ru'riwa'rikarā imariṗotojo aṗerō'ōrā eyatirā Jesúrika bojariroka nawārōeka. ⁵ Felipe Jerusalénṗi ru'riwa'ritirā, Samariaka'iarā imawejarā eyaekaki. Torā eyatirā, “Po'imajare tāāokaro'si suṗabatirā nare jā'merimaji kimaokaro'si Tuṗarāte kire ɸuataeka”, āriwa'ri Jesúrikakaka Felipe nare bojaeka. ⁶ Torājirā mae, rīkamarāja

po'imajare kipō'irā rērika kire ā'mitiririyapawa'ri. Supabatirā, maikoribeyua kibaabea-makaoka ĩawa'ri kibojaeka jiaṗi na'mitirika. ⁷ I'supaka maikoribeyua baabeabaraka rikimarā po'imaja ṗupakarā Satanārika ima ña'rījāikarāreka Felipete ṗoataeka. I'supaka kibaamaka nareka imaekarā akaserebaraka ṗorika. Supabatirāoka rikimarāja bitamajareoka kijieka. ⁸ Supa imarī i'sia wejeakarāre jījimaarika.

⁹⁻¹¹ I'sia wejearā Simónre imaeka. Īrākuri wejejē'rāmarīa ye'oiki imarī, kipupakapī baabeabaraka kimaroyika. I'supaka baarijaparaka “Yi'i imaki imatiyaiki”, tokarāre kērīroyika. I'supaka nare kibaamaka rikimarāja imatiyairā, imatiyabeyurā ṗariji kire nayi'rika. “Tuṗarāte kire jeyobaamaka tērītaki kime”, āriwa'ri jiyipupaka noñuka kimaeka. ¹² I'supaka nimako'omakaja Felipe ṗuri Jesucristorika bojariroka nare wārōekaki. “Tuṗarāte ṗūataekaki kime Jesús. Supabatirāoka kire yi'yurā ṗuri jia Tuṗarāte nare imaruputarāñu”, āriwa'ri nare kibojaeka. I'sia ā'mitiritirā Jesúre ĩmirīja, rōmijāoka kire nayi'rika. I'supaka imawa'ri Felipete narupuko'a najūjerūjeka “Kopākaja Jesúre yi'yurā yija ime mae”, āriwa'ri. ¹³ Simónoka, ye'oiki imariṗotojo, Jesúrika bojariroka yi'ritirā rupuko'a kijūjerūjeka. Torājīteṗi mae Felipeka kijeyoariū'mueka. Kika imarijaparaka Tuṗarārikapī maikoribeyua Felipete baabeamaka ĩatirā marākā'ā baaberijīkarō'ōjirā Simónre jarika i'supaka ima ĩakoriberikaki imarī.

¹⁴ Apóstolrāka Jerusalēnṗi, “Samariaka'iakarā rikimarāja Tuṗarārika na'mitiripēayu”, āririka na'mitirika. I'supaka simamaka Samariarā Pedro supabatirā Juanka ĩṗarāte napūataeka. ¹⁵⁻¹⁶ Samariaka'iarā eyatirā torā Jesúre ā'mitiripēairā rupuko'a jūjekarā imariṗotojo “Tuṗarāte ṗūataekaki Espiritu Santore nareka imabeyurā nime ruṗu”, narīwārūeka. I'supaka nimamaka “Espiritu Santore nare ña'rījāirū”, āriwa'ri Tuṗarāte naro'si najēñeka. ¹⁷ Supabatirā Jesúre ā'mitiripēairāte ĩ'rikate jariwa'ririmarīaja narupuko'a narabemaka Espiritu Santore nare ña'rījāika.

¹⁸⁻¹⁹ Pedrorāka nare narabemaka Espiritu Santore nare ña'rījāimaka Simónre ĩaeka. I'sia ĩatirā niñerū nare ĩjirika yapawa'ri ikupaka nare kērīka:

—Mija baaeka upaka yibaamaka Espiritu Santore nare ña'rījāirika yiyapayu yiro'sioka. Supa imarī ika sime i'supaka yire mija baarūjerūki wapa,— nare kērīka.

²⁰ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka Pedrote kire ārika:

—Wapamarīaja Tuṗarāte ja'ataika, mawapañjirūkimarīa sime. I'supaka miṗupajoaika simamaka, miniñerūṗitiyika ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā me'rirū āriwa'ri. ²¹ Ba'iaja miṗupajoaika oñuka Tuṗarā. Supa imarī, yijaka aṗerāte Espiritu Santore ña'ajāārimajimarīka mime. ²²⁻²³ Kopākaja mae ba'iaja miṗupaka mireka ñiawārūyu. Mia, Tuṗarāte tērīrika imakakapī yija baarijayua mioakiyu. Supabatirā ba'itakaja baarimaji imarī, marākā'ā baatirā aṗe upaka imarimajimarīka mime. Ba'itakaja miṗupajoaika ja'atirā Tuṗarāte mijēñebe, “Ba'iaja yipupajoaika yireka miye'kariabe”, āriwa'ri,— Pedrote kire ārika.

²⁴ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Simónre kire ārika:

—Maipamaki Tuṗarāka yiro'si mija jaiṗe. “I'supaka mijūarāñu”, yire meñua jūarika yapabeyuka yi'i ṗuri,— Pedrorākare kērīka.

²⁵ I'sia be'erō'ō Jesúre baaroyika niaeka mirāka, supabatirā nare kibojaroyikakaka tokarāre nabojaeka. Po'imajare wārōweatirā, Jerusalēnrā ṗe'riwa'rikōrī Samariaka'iarā wejerakakaja Jesúrika nawārōrijarika.

Etiopíaka'iakakire Felipete rupuko'a jūjeka

²⁶ I'sia be'erō'ō Tuṗarā Felipe ṗō'irā ángelte ṗūataekaki ikupaka kire kēñao'karō'si:

—Jerusalēnrā me'ṗe. Torā meyarāka ṗoto, Gaza wāmeika wejearā a'yu ma'arā me'ṗe. Yapumatopī o'yuma'a sime i'sima'a,— Felipete kērīka.

²⁷ Supa imarī kire kērīka upakaja Felipete a'rika mae. Topi a'ririaparaka Etiopíaka'iakakire kīaeka. Etiopíaka'iakarā ĩṗamakore niñerū ĩarīrīrijeyobaarimaji imatiyaiki kimaeka. Jerusalēnrā Tuṗarāte jiyipupayeerī turikaki, torājīte

kipe'rieyawa'rika. ²⁸ Kawarure kitūrūrūkiapi kire yierijayukā'aja Tuparāro'si bojarimaji Isaías wāsare o'oekakaka kīarijarika.

²⁹ Torājirā mae, ikupaka Espiritu Santore ārika Felipete:

—Kire eyatirā, kiwātapiji me'ririjape,— kire kērīka.

³⁰ Supa imarī kire rīrieyatirā, Tuparāte bojaijirimaji Isaíare o'oekakaka īabaraka kijaiḡatemaka, kiā'mitirika. Toḡi mae,

—Torā mijaiḡateika ¿yaje miōrīwārūyu?— Felipete kire ārika.

³¹ I'supaka kēpakā'ā,

—“I'supaka sāñu”, ārīwārūbeyuka yi'i, maki yire sabojabeyua simamaka,— kire kērīka mae.

Toḡi mae,

—Yiḡō'irā mimarījāibe yire samiwārōkaro'si,— Etiḡiákakire kire ārika.

³² Isaías Tuparārika o'oeka kijaiḡatekarō'ō ikupaka bojaeka:

“Oveja jāōkaro'si ne'ewa'yu upakaja ī'rīkate ne'ewa'rīrāñu. Kīḡoya nata'amaka oveja akaserebeyua sima upakaja ba'iaja kire nabaako'omakaja kiakaserebesarāñu.

³³ Rīkimarāja ḡo'imajare īarāka wājītāji ba'iaja kire nabaarāñu. ‘Ba'iaja baaiki kime’, kireka napakā'ā ki'yopi'rīrāñu ba'iaja baabesarāki imarī. Supabatirā ḡo'imajare kire jāmaka, kirīḡarāmerā imabesarāñurā”, ārīwa'ri o'oekarō'ō Etiḡiákakire jaiḡateka.

³⁴ Supa imarī kiḡō'irā Felipete marījāika.

—Tuparāro'si bojaijirimajite o'oekakaka īatirā yire mibojabe. ¿Yaje kirikakakaja kio'oeka bai? ¿Apīkareka ḡupajoawa'ri i'supaka kio'oeka kā'ā?— Felipete kērīka.

³⁵ Toḡi mae, Isaíare o'oekakaka ā'mitiritirā, ikupaka Felipete kire ārika:

—Isaías i'supaka o'oekaki Jesúre ba'iaja jūarūkiakaka ḡupajoawa'ri.—

Supabatirā jía Jesúmajaroka kire kibojaeka. ³⁶ A'rīrijari ma'arijerā ḡa'wa imaekarō'ōrā neyaeka.

—Īakōrī, ō'ōrā sime okoa. Maekaka ruḡuko'a yire mijūjebe ñarījīka ¿yaje rukuya jia simajīñu?— Etiḡiákakire kire ārika.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire kērīka:

—Yi'rītiyarīji Jesucristore miyi'rījīka, ruḡuko'a mire yijūjerāñu.—

I'supaka kēpakā'ā,

—Ā'ā, Tuparā Makiji kime Jesucristo,— Etiḡiákakire ārika.*

³⁸ Supa imarī “Ō'ōrā mitube”, tūrūrūkia tuarimajite ārītīrā, saḡi merīrīkatirā ḡa'warā natu'arīkaeka Felipete Etiḡiákakiki ruḡuko'a jūjeokaro'si. ³⁹ Pa'wapi namarīrīkaeka ḡoto, ikuparō'ōḡiji Felipete Espiritu Santore e'ewa'rika. Sabe'erō'ō ḡuri Etiḡiákakire kire īaberika ate. I'supaka simako'omakaja jīimakapi Etiḡiákakire o'rika. ⁴⁰ Apewejearā Espiritu Santore kire e'ewa'rika be'erō'ō, “Azotowejearā ñimekā'ā mae”, Felipete ārīḡupajoaeka. Toḡi o'riwa'rikōrī wejerakakaja Jesúrika wārōrijararaka Cesareawejearā keyaeka.

9

Saulote yi'riū'mueka Jesúre

(Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Saulo Jesúre yi'yurāte jāārika ri'kawa'ri ba'iaja nareka kijairoyīka ruḡu. Supa imarī “Ba'iaja nare yibaaerā”, ārīwa'ri kurarāka īḡamaki imatiyaiki ḡō'irā ke'rika. ² “Īī Saulo, yipūataiki Jesúre ā'mitiripēairāte kiñi'arū”, ārīwa'ri ḡapera kio'ookaro'si kijēñeka, Damascorā judīorākare rērīriwi'ia imaruḡutarimajare beaokaro'si.

—Ika mijā'meikapi nare ñiatōḡorāka upakaja īmirīja, rōmijāteoka ñi'atirā Jerusalénrā nare ye'era'arāñu,— Saulote kire ārika.

* 8:37 La mayoría de las traducciones de la Biblia no incluyen versículo 37 porque no aparece en las copias de la Biblia más antiguas.

³ Supa imarĩ ma'api a'ririjari Damasco wejearã keyaerã baaekarõ'õjite, ikuparõ'õpiji mabo'ikakuripi yaaboaike kire jããta'aeka. ⁴ Topi mae marãkã'ã baaberiwari sarãja Saulote ña'rĩka. Torãjite mae, ikupaka kire sãrĩka:

—Saulo, Saulo, ¿dako baaerã ba'iaja yire mibaariwã'imañu?— kire sãrĩka.

⁵ Sã'mitiritirã,

—¿Maki mime je'e Ñipamaki?— kërĩka.

—Ba'iaja mibaawã'imarĩrijayuka Jesús ñime,— kire kërĩka.

⁶ I'supaka kire ãritirã,

—I'supaka baarikopakaja, mi'mitirã, Damascorã me'pe. Torã meyarãka poto, “Ikupaka mibaabe”, ĩ'rikate mire ãrĩrãñu,— Saulote kërĩka.

⁷ Sauloka a'rikarã, sajaikakite ã'mitiriripotojo kire niatõpoberika. Pupataekarã imarĩ torã najiyirĩkataeka supabatirã jaiberijĩkaoka najarika. ⁸ Sabe'erõ'õ mi'mirĩkatirã yoibaotaerã kibaakopeka. Torãjirã mae õibeyua kiñakoa jarika simamaka Damascorã kijeyomarãre kire titiwa'rika. ⁹ Torã kire ne'eeyaeka be'erõ'õ maekarakarĩmi yoibeyuka, ba'abekaja, supabatirã dakooka ukurimarĩaja Saulote imaeka.

¹⁰ I'sia wejearã Jesúre yi'yuka, ĩ'rĩka Ananías wãmeikite imaeka. Makãrãrũñuroka upakapi kire pemakotowiritirã,

—¿Yaje mime Ananías?— Jesúre kire ãrĩka.

—Ã'ã Ñipamaki, õ'õrã ñime,— kire kërĩka.

¹¹ —Ã'ã, mae Wãjima'a wãmeirõ'õpi me'pe. I'sima'api a'ririjari Judas wi'iarã meyarãñu. Torã eyatirã “¿Yaje õ'õrã Saulo, Tarsowejeakakire ime?”, kire mepe. Mia, i'supaka merĩrãñu yire jẽñebaraka imaki kimamaka. ¹² Makãrãrũñuroka upakapi ikupaka kiro'si simako'o: ĩ'rĩka Ananías wãmeikite kire yibeako'o. Supa imarĩ kipõ'irã kãkaeyatirã mipitaka kipemarã mija'apearãka poto, ate yoiki kijarirãka, kire yibeako'o, — Ananíare kërĩka

¹³ I'supaka kire kẽpakã'ã ikupaka Ananíare ãrĩka:

—Jimarĩa kimajaroka ña'mitiyu, Jerusalénkarã mire yi'yurãte ba'iaja kibaarijajuakaka. ¹⁴ Supabatirã kurarãka ĩpamarãre kire jã'mepũatamaka, õ'õrã Saulote etaeka. Supa imarĩ mire ã'mitiripẽairã yija imamaka, wẽkomaka yijare baaokaro'si Jerusalénrã yijare e'ewa'ririmaji kime,— Ananíare kire ãrĩka.

¹⁵ I'supaka kërĩko'omakaja ikupaka Jesúre kire bojaeka:

—Mire ñañu upakaja kipõ'irã me'pe. Yimajaroka po'imajare wãrõrimaji kimaerã kire yiwã'maeka. Judíotatarã, judíotatarãrã, supabatirã niparimarãteoka sawãrõrimaji kimarãñu. ¹⁶ I'supaka baarimaji kimamaka “Sapi ĩ'rãkurimarĩaja jimarĩa ba'iaja mijuarãñu”, kire ñarĩrãñu,— kireka Jesúre ãrĩka Ananíare.

¹⁷ Torãjirã kipõ'irã Ananíare a'rika mae. Kimaeka wi'irã kipõ'irã eyatirã kipitaka Saulo pamarã kija'apeaeka. Supabatirã ikupaka kire kërĩka:

—Yijeyomaki mia'mitipe. Maipamaki Jesús, mi'tarijarapaka poto mire pemakotowirapakiji, yire pũatako'oka miñakoa jirũ ãrĩwa'ri. Supabatirãoka Espiritu Santore mire ña'rĩjãirũ ãrĩwa'ri pariiji yire kipũatayu,— kire kërĩka.

¹⁸ I'supaka kërĩkarõ'õjiteje, wa'ititi upaka ĩoika Saulo ñakoapi ña'rĩka. Torãjirã puri jia kiñakoa jarika. I'supaka kire kibaamaka, kimi'mirĩkaeka poto Ananíare kire rupuko'a jũjeka. ¹⁹ I'supaka kijarika be'erõ'õ ba'atirã okajãjia kijarika. I'supaka jaritirã ñoapañaka Jesúre yi'yurãka Damascorã kimaeka.

Damasco wejekarãre Jesúrika bojariroka Saulote bojaũ'mueka

²⁰ Torãjirã mae judforãkare rërĩriwi'iarã kãkatirã, Jesúrika bojariroka wãrõbaraka “Tuparã Maki kime Jesús”, Saulote nare ãrĩka. ²¹ I'supaka kibaamaka, kopakaja po'imajare pupataeka.

—Mia, ĩ'iji kime Jesúre yi'yurãte ba'iaja baarimaji Jerusalénrã. Õ'õrã kime Jesúre yi'yurãte ñi'atirã, kurarãka ĩpamarã põ'irã nare e'ewa'yaokaro'si,— po'imajare ãrĩka.

²² I'supaka napupajoako'omakaja Tuparāte kire jeyobaamaka, jibaji Jesúrika bojariroka kibojamiririkawa'rika. “Rita sime, Já'merükika Tuparāte wā'maekaki kime Jesús”, nare kērroyika. Jia sakibojamaka, Damascokarā judíorāka iparimarā marākā'ā kire nokatērīwārüberika.

Judíotatarāte kire jāārika ri'kamaka Saulote ru'rika majaroka

²³ Damascorā ñoatakaja sawārōbaraka Saulote imamaka, “Kire majāāerā”, judíorāka Jesúre yi'ribeyurāte āripupajoaeka. ²⁴ Supa imarī ñami, imioka kire napāñaroyika wejeapi porīwa'rirükirō'ō koperekarā kire jāāokaro'si. I'supaka nabaako'omakaja Saulote sōrika. ²⁵ Kiōrika simamaka kibojaka yi'yurāte kire jeyobaaeka, kiru'yaokaro'si. Torājirā mae, ñami wejea nata'tekarō'ōpi imatirā pi'i upaka ioikarā kire jāātirā apēpē'rōtorā kire naruetaka kiru'yaokaro'si.

Jerusalénrā Saulote imaeka mae

²⁶ Topi, ru'riwa'ritirā Jerusalénrā keyaeka mae. Torā Jesúre yi'yurāka jeyoaririka kiyapakoeka. I'supaka kiyapako'omakaja “Jesúre yi'ribeyuka kime Saulo puri”, āriwa'ri kire nakikika. ²⁷ I'supaka nimako'omakaja, Bernabé wāmeiki, Saulote jeyobaaekaki. “Mi'tabe, apóstolrākaka majairā”, kire kērīka. Sauloka napō'irā eyatirā ikupaka Bernabére nare ārika:

—Saulo kime īī, ma'api ke'ririjayukā'ā maipamaki Jesúre kire pemakotowirika. Supabatirā kika kijaika. I'supaka Jesúre kire baaeka be'erō'ō Damascorā dako werikimarīaja po'imajare Jesúrika bojariroka wārōrapaki kime,— Bernabére nare ārika.

²⁸ I'supaka nare kēpakā'ā “Maka imarükika Saulote ime mae”, kireka narīka. I'supaka napakā'ā, Jerusalénrā naka kimaeka. Naka imarijari dako werikimarīaja tokarāre Jesúrika kibojaka. ²⁹ Judíotatarā imarihotojo griego oka jairāka Saulote jaibaraka imaeka. Tuparā majaropūñu añua nare bojabaraka, “Sāñu upakaja Já'merükika Tuparāte wā'maekaki kime Jesús”, nare kērīka. I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri kire jāārika nari'kaeka. ³⁰ I'supaka kika nima ā'mitiriwa'ri, Cesarearā kijeyomarāre kire e'ewa'rika. Torā eyatirā Tarsowejearā kire nape'riwa'rirūjeka.

³¹ I'sia poto puri Judea, Samaria, supabatirā Galilea ka'iarāoka ba'iaja Jesúre yi'yurāte jūaberika. Supa simamaka Espiritu Santore nare jeyobaamaka jijimakapi Jesúre jibaji yi'yurā nimamiririkawa'rika. Supa imarī rikimabaji Jesúre yi'yurāte imarijarika. Supabatirāoka ritaja jiyipupaka Maipamakire oparaka nimarijarika.

Bitamajite Pedrote jieka

³² Supa imarī Jesúre yi'yurāte īrāweje jariwa'ririmarīaja Pedrote itaparoyika. I'supaka imawa'ri Lida wāmeirō'ōrā napō'irā turirī keyaeka. ³³ Torā eyatirā Eneas wāmeikite kīaeka. Bitamaji imarī, maekarakatēñarirakakuri wejejē'rāka keyawa'rika kikārīrükirō'ōrāja peyubaraka. ³⁴ Torājirā mae, ikupaka Pedrote kire ārika:

—Eneas, mia'mitipe, Jesucristore mire jieyu mae. Supa imarī mimi'mirīkabe. Supabatirā mikārīrūkia mibupebe,— kire kērīka.

I'supaka kire kērīkarō'ōjiteje, bitamaji imakopekakite mi'mirīkaeka. ³⁵ Rikimarāja Lidakarā supabatirā Sarónka'iakarāoka iaekarā supa kibaaeka. Supa imarī nimaupatiji Jesúre yi'yurā oyiaja najarika.

Reyaekakote Pedrote tāāeka

³⁶ Īrāko Jope wāmeirō'ōkako Tabitā wāmeikote imaeka, Jesúre yi'yuko. Griego okapi puri Dorcas wāmeiko koimaeka. Jiiko po'irōmo imarī wayuoka baairāte jia kojeyobaaroyika. ³⁷ I'supaka imarihotojo ikuparō'ōpiji wāmarīa jariwa'ri koreyaeka mae. Koreyamaka itatirā reyairāte nabaaika upakaja kopo'ia najūjeka korīrā. Supabatirā imipē'rōtorā imaeka kurarakarā koro'siji kore nataeka. ³⁸ I'supaka kore baatirā “Lidarā Pedrote ime”, po'imajare añua Jopekarā Jesúre yi'yurāte ā'mitirika. Sā'mitiritirā īparāte Pedrote akarī napūataeka, koyikurirāja kimaeka simamaka. Kipō'irā eyatirā ikupaka kire narīka:

—Dajoa wārūaja yijaka.—

³⁹ I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, naka Pedrote a'rika Joperā. Torā eyatirā Dorcas majaka nataekarō'ōrā kire ne'ewa'rika. Supa imarī kopō'irā rīkimarāja natīmiarāte reyatapaekarāre oparaka imamaka kīaeka. Ketamaka kipō'irā narērīka kika jaiokaro'si.

—Dorcate reyaerā baarapaka ruḡu rīkimakaja saya yijare kopu'aījirape,— āparaka Pedrote sanabeaeka.

⁴⁰ I'supaka kire napakā'ā,

—Mija porīwa'pe ruḡu,— nare kērīka.

Naporiwa'rika be'erō'ō, nūkurupatirā Tuparāka kijaika. Kika jaiweatirā, reyaekakote jorowa'ri īatirā,

—Tabitā mimi'mibe,— kore kērīka.

I'supaka kērīka potojo koñakoa wiritaeka. Supa imarī Pedrote īatirā komi'mirupaeka.

⁴¹ Topi mae, kopitakapi nī'atirā Pedrote kore mi'mataeka. Supabatirā “Mija pōpe ruḡu”, kērīkarāte kiakaeka.

—Kopakaja oñia kojayu. Ate kore mija īarape mae,— Jesúre yi'yurā natīmiarā reyatapaekarā, supabatirā aḡerā najeyomarāreoka kērīka.

⁴² I'supaka kojarika ritaja Jopekarāre ā'mitiripataeka. Sā'mitiritirā rīkimarāja Jesúre nayi'rika. ⁴³ Sabe'erō'ō torā ñoaka Pedrote imaeka, wa'iro'si ajea ba'iraberimaji Simón pō'irā.

10

Cornelio pō'irā Pedrote a'rika

¹ Cesareawejearā Cornelio wāmeikite imaeka. Torā rīkimarāja surararāka Itali-akarākaki imatirā ī'rāpitarakamarā pō'imajarakamaki surararāka īpamaki kimaeka.

² Judíorākimarīka imariḡotojo Tuparāte jiyīpupaka oñuka, kiwi'iareka imarāpitiyika. Judíorāka wayuoka baairāte rīkimakaja niñerū jeyobaarimaji, supabatirāoka Tuparāte jaijīpaki kimaeka.

³ I'supaka kimamaka ī'rārīmi tres rō'ōjīrā aiyate eyawa'rika poto makārārūñuroka upakapi Tuparāte pūataekaki ángelte kipō'irā etaeka. Jia Corneliore kire īatiyaeka. Supabatirā kipō'irā kākaeyatirā,

—Cornelio,— ángelte kire ārīka.

⁴ Topi mae, kireka ñakoarīji,

—Aya, ħmarākā'ā sime je'e ñīpamaki?— pūpatawa'ri kire kērīka. I'supaka kēpakā'ā

—Tuparāte mijeñerījayu rakakaja mire kiā'mitiyu. Supabatirā wayuoka baairāte mijeyobaaikarekaoka jījimaka kime. I'supaka mimamaka mireka pūpajoajīpaiki kime.

⁵ Supa imarī Jopewejearā imaki Simónre akarī a'rīrūkirāte miḡūatabe. Kiwāmeaoka Pedro. ⁶ Apika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji riapakirījerā imaki pō'irā kime. Torā Simón Pedrote natōporāñu miḡūatarāñurā,— ángelte kire ārīka.

⁷ I'supaka kire āriweatirā ángelte a'rika. Sabe'erō'ō ī'parā kiba'iraberimaja, supabatirā ī'rīka surara jia Tuparāte yi'yuka imaekakiteoka kiakaeka. ⁸ Supa imarī kipō'irā netaeka poto, ángelte kire ārīkakaka Corneliore nare bojaeka. Nare sabojaweatirā Joperā nare ke'rīrūjeka.

⁹ I'supaka kēpakā'ā a'ritirā, aḡerīmi wājītāji aiya simaeka poto Jope koyikurirā neyaeka. I'tojīte wi'i ruḡututuarā Pedrote mirīka Tuparāka jairī. ¹⁰ Tuparāka jāibaraka kimaeka poto kopakaja kikēsirabaeka. I'supaka kimamaka aḡerāte ba'arīka kiro'si baayukā'āja ikupaka makārārūñuroka upakapi kiro'si simaeka: ¹¹ Mabo'ikakurirā kīaeka poto sayapāia jo'bato ī'papē'rōto nī'atirā maja'aruetaika upaka saruirā'aeka. ¹² Satōsīarā ritajakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwēkoa pāriji imaeka. Wa'ibikirāka upaka tuyua, wiyua, supabatirā yiibaraka tuyuaoka simaeka. * ¹³ Supa imarī īmīpi ikupaka Pedrote sajaikorika:

—Pedro mimi'mibe. Samijāāba'abe,— kire sārīkorika.

¹⁴ I'sia oka ā'mitiritirā ikupaka kiyi'rika:

* 10:12 Fue prohibido en la ley de Moisés comer animales tal como reptiles, culebras, marranos, perros, varios insectos, etc. Véase Levítico 11

—Marākā'ā baatirā yibaaberijika Ńipamaki, Moisés wāsare jājibaaeka ba'akoribeyuka űime ruṑu.—

¹⁵ Topi ate sajaikorika

—“Jājika yiro'si sime”, merīa'si, Tuṑarāte ba'arūjeika ṑuri “Miba'abe”, — mabo'ikakuripi sārīkorika.

¹⁶ Maekarakakuri i'supaka Pedrote sabaaka. Sabe'erō'ōpi mae sayapāia Tuṑarāte e'eka. ¹⁷ I'sia ĩawa'ri “¿Dako baaerā suṑa yire sabaayu jee?”, Pedrote ārīṑupajoaeka. I'supaka ṑupajoabaraka kimekā'āja, “No'orā Simónre ime”, āṑaraka ṑo'imajare jērīar-ijarīji, Simón wi'iarā neyaeka Corneliore ṑūataekarā. ¹⁸ Torā eyatirā ikupaka najērīaeka:

—¿Ō'ōrā yaje Simón Pedro wāmeikite ime?— narīka.

¹⁹ Kīaeka mirāka ṑupajoabaraka kimekā'āja, Espiritu Santore kire jaika,

—Mia'mitiṑe. Maekarakamaki ĩmirīja mire mo'arī etairā. ²⁰ Mae miruiwa'ṑe, naka me'yaokaro'si “¿Yaje judīorākamarīrāka ya'rijīñu je'e?”, ārīṑupajoabekaja mimabe. Yiṑūatairā nime,— Espiritu Santore kire ārīka.

²¹ Suṑa imarī, Corneliore ṑūataekarā maekarakamaki ṑō'irā Pedrote ruiwa'rika.

—Yi'iji űime mija mo'aiki. ¿Dakoa ārīwa'ri mija i'tako'o?— nare kērīka.

²² I'supaka kēṑakā'ā ikupaka nayi'rika:

—Yija ĩṑamaki Cornelio miṑō'irā yijare ṑūatarapaki. Jiika ṑo'imaji kime Cornelio. Suṑabatirā Tuṑarāte jiyiṑupayeeiki. Ritaja judīotatarāoka kire jiyiṑupayeeirā. Suṑa imarī ikupaka ángelte kire ārāṑe're: “Mia'mitiṑe Cornelio, Simón Pedrote miakarūabe. Suṑabatirā mire kibojarāka jia mia'mitiṑe”, ángelte yija ĩṑamakire ārāṑe,— Simón Pedrote narīka.

²³ Suṑa napakā'ā,

—Ō'ōrā kākara'atirā yiṑō'irā mija kāṑe ruṑu,— Pedrote nare ārīka.

Aṑerīmi ṑuri naka Pedrote a'rika mae. Joṑewejeekarā ĩ'rārimarā Jesúre yi'yurāoka, naka jeyoariwa'rikarā.

²⁴ Aṑerīmi Cesareawejearā neyaeka. Neyaerā baaeka ruṑu, kirīrā suṑabatirā ki-jeyomarāṑitīyika rērītīrā Corneliore imaeka, “Simón Pedrote bojarāka ma'mitiriye'e”, ārīwa'ri nare kioyibojaeka. ²⁵ Torā neyaeka ṑoto Pedrote e'etorīrī Corneliore ṑorika. Suṑabatirā Corneliore űukuruṑaeka kire jiyiṑupayeeokaro'si. ²⁶ I'supaka kibaamaka kīṑitakarā űi'atirā,

—Mimi'mibe. Miṑupakaja ṑo'imaji űime yiro'sioka,— Pedrote kire ārīka.

²⁷ I'supaka kēṑakā'ā kimi'mika mae. Suṑa imarī jaibu'arikapīji wi'iarā nakākaeka mae. Torā kākawa'ritirā rikimarāja ṑo'imaja rērīkarāte Pedrote ĩaeka. ²⁸ I'supaka nimamaka ĩatirā, ikupaka Pedrote nare bojaeka:

—Yija judīotatarā aṑetatarāṑitīyika rukubaka imarika, suṑabatirā napō'irā turirikaoka jājibaairā yija ime. I'siakaka ōrīwārūirā mija ime. I'supaka simako'omakaja Tuṑarā ṑuri ikupaka yire bojarapaki: “ Jājibaarimarīa sime’, űaānu “Jājibaarika sime’, mija ārīa'si”, Tuṑarāte yire ārāṑe. Suṑa imarī “Judīotataki imariṑotojo aṑetatarāka rukubaka űima jājibaarūkimarīa sime”, űarīwārūyu maekaka ṑuri. ²⁹ Suṑa imarī Cornelio majaroka yire nabojarapaka ṑotojo űojimarīji miṑō'irā yi'tarape. Suṑa imarī ¿marākā'ā ārīwa'ri oka yire mija ṑūatarape?— Pedrote nare ārīka.

³⁰ I'supaka kēṑakā'ā, ikupaka Corneliore kire ārīka:

—Botarakarīmi sajaritīyu tres rō'ōjīrā aiyate eyawa'rapaka ṑoto, Tuṑarāka jaibaraka űimarapaka be'erō'ō. Ikuparō'ōpīji ángelte saya yaaboaike jāātīrā yiṑō'irā kīṑemakotowirape. ³¹ Topi ikupaka yire kērāṑe mae: “Cornelio. Tuṑarāte mijēñeika jījimakapī kiā'mitīyu. Suṑabatirā wayuoka baairāte mijeyobaaika jiaoka kiro'si sime. Saṑi ārīwa'ri jia mire kibaayu. ³² Suṑa imarī Joṑewejeearā imaki Simón Pedro wāmeikite miakarūjebe. Aṑika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji wi'iarā kime riapakirījerā”, ángelte yire ārāṑe.

³³ I'supaka yire kibojamaka ā'mitiriwa'ri, űojimarīji oka mire yiṑūatarape. Jia oka mi'tayu ō'ōrā. Tuṑarāte ĩaika wājītāji yija rērīko'o kioka simaupatīji ōñaokaro'si. Tuṑarāte mire bojaika yija ā'mitiriyapayu,— Corneliore kire ārīka.

Cornelio jeyomarãre kiwãrõeka Pedro

³⁴ Sã'mitiritirã, ikupaka Pedrote jaiũ'mueka mae:

—“Aperimarãre kiwãtaika pemawa'ribaji i'rãtatãreje wãtabeyuka kime Tuparã”, ñarĩwãrũyu mae. ³⁵ Ritatojo wejeareka po'imajatata imaupatirekaja jiyipupaka kire õriwa'ri, kiyapaika upakaja baairãka jjimaka kimarijaju. ³⁶ Yija tã'omaja Israel wãsa riparãmerãro'si Jesucristo, ritatojo wejeareka imarã ipamakite baaekapi ãriwa'ri jia Tuparãka nimarũkiakaka nare kibojaka. ³⁷⁻³⁸ Mamarĩ Galileaka'iarã, supabatirã ritaja Judea ka'iareka Jesús Nazaretkakire baaeka õñurã mija ime. Po'imajare wãrõbaraka Juanre narupuko'a jujeyukã'ãja, mae kirikapi baawãrũiki Jesúre kimaũ'murũjeka Tuparã. Supabatirã Espiritu Santore kire kija'ataeka. I'supaka kibaaekaki imarĩ, Galileakarãre supabatirã Judeaka'iakarãreoka jia kibaaeka. Supa imarĩ ritaja Satanãre ba'iaja jũarũ-jeroyikarãte kitããroyireka. I'supaka kibaaroyireka, Tuparãte kika imaeka simamaka. ³⁹ Yija, apõstolrãka, Jerusalénwejearã, supabatirã judiotatarã ka'iarã ritaja Jesúre baaeka ãeakarã. Sabe'erõ'õ Jerusalénrã judiotatarã iparimarãte yapua tetaekarã kire jããrũjeka. ⁴⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja maekarakarĩmireka, Tuparã puri Jesúre õña jarirũjekaki. Supabatirã Jesúre yijare kipemakotowiataeka. ⁴¹ Judiotatarãte nimaupatiremarĩa Jesúre pemakotowirirã Tuparãte baaeka. Mamaritaka kiwã'maekarã yija imamaka i'supaka kibaaeka, “Õña Jesúre ime ate”, yija ãriwãrũokaro'si. Ate õña Jesúre jaripe'rika be'erõ'õ kika ba'aekarã yija ime. ⁴² “Õña imarãte supabatirã reyaekarãteoka, ba'iaja nabaaka wapa nare jẽnerimaji mimabe’, ãriwa'ri Tuparãte yire jã'meka ãriwa'ri po'imajare mija bojabe”, Jesúre yijare ãrika. ⁴³ Tuparãro'si bojaijirimaja imaeka rakamakiji Jesúre imarũkiakaka pupajoawa'ri no'oeka. Supa imarĩ Jesúre yi'yurãte ba'iaja baaeka wapa Tuparãte ye'kariarũkiakaka no'oeka,— Pedrote nare ãrika.

Judiotatamarĩãteoka Espiritu Santore ña'rĩjãika

⁴⁴ I'supaka aparaka Pedrote imekã'ãja Espiritu Santore nare ña'rĩjãika. ⁴⁵⁻⁴⁶ Supa imawa'ri i'rãrokamarĩa po'imaja oka norĩbeyuaja jaibaraka nimaeka Tuparãte jiyipupay-eebaraka. Siatirã “Judiorãkamarĩãteoka Espiritu Santore ña'rĩjãiyu mae”, ãriwa'ri napupataeka judiorãka Pedroka i'rãtiji etaekarã. ⁴⁷ Topi ikupaka judiorãkare Pedrote ãrika ate:

—Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mupakajaoka Espiritu Santore nare ña'rĩjãimaka õ'õrã imarãte i'rĩkaoka “Rupuko'a nare mija jũjea'si”, ãrĩrika imaberijĩũ, — judiorãkare kãrika.

⁴⁸ Supabatirã,

—“Jesucristore yi'riwa'ri kirirã maimae”, ãriwa'ri rupuko'a mija jũjerũjebe,— Corneliarãkare kãrika.

Supa imarĩ narupuko'a najũjeka Pedroka imaekarã. Sabe'erõ'õ,

—Me'ria'si ruðu. Yijaka mimabe ñojimarĩji ruðu,— Pedrote narĩka Cornelioka imaekarã.

11

Jerusalénkarã Jesúre yi'yurã imaekarãte Pedrote majarbojaka

¹ Topi mae, apõstolrãka, supabatirã Judeaka'iakarã Jesúre ã'mitiripãeakarãoka, “Judiotatamarĩã imaripotojo, Jesúre na'mitiripãayu're”, ãrika majaroka na'mitirika. ²⁻³ Supa imarĩ Jerusalénrã Pedrote pe'riyaeka poto, ikupaka kire narĩka:

—¿Dako baaerã judiotatamarĩã wi'iarã mikãkarape? Supabatirãoka ¿marãkã'ã ãriwa'ri naka miba'arape?— Pedrote narĩka.

⁴⁻⁵ I'supaka kire napakã'ã ikupaka wãjirokapi Pedrote nare bojajiika:

—Jopewejearã Tuparãte jaibaraka ñimarapaka poto ikupaka simarape. Makãrãrũũuroka upakapi ikupaka yire sapemakotowirape: Mabo'ikakuripi sayapãia jo'bato i'papẽ'rõto ñi'atirã maja'aruetaika upaka ñoika ima yipõ'irã etarapaka. ⁶ “¿Dakoa satõsiareka ima?”, ãriwa'ri jia sañiatiyarape. Ritajakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwẽkoa pariiji

imarapaka. Wa'ibikirāka upaka tuyua, wiyua, supabatirā yibaraka tuyuaoka simarape. ⁷ Sañiawearapaka poto mabo'ikakuriḽi ikupaka yire sārikorape: “Pedro mimi'mibe. Jāātirā samiba'abe”, yire sārikorape. ⁸ “Marākā'ā baatirā yibaaberijika Ñipamaki, Moisés wāsare jājibaaeka ba'akoribeyuka ñime ruḽu”, āriwa'ri yiyi'rape. ⁹ Supa ñapakā'ā ikupaka yire sārikorape ate: “Jājika yiro'si sime', merīa'si, Tuparāte ba'arūjeika puri 'Miba'abe' ”, sārikorape. ¹⁰ Maekarakakuri i'supaka yire sārāpe. Sabe'erō'ōpi mae Tuparāte sayapāia e'emiarape mabo'ikakurirā. ¹¹ Ikuḽarō'ōpi i'supaka simarapaka be'erō'ō maekarakamaki ḽo'imajare ñimaraparō'ōrā eyarape. Cesareawejeakaki Cornelio nare ḽuatarapaki, yire ne'eyaokaro'si. ¹² “Netarāka poto, ba'iaja ḽuparibekaja naka me'pe”, Espiritu Santore yire āpakā'ā, ya'rape. Supabatirā ī'rōtēñarirakamarā Jesúre ā'mitiripēairā yika ō'ōrā imarā yijeyoa turaparā. Naka mae Cornelio wi'iarā yija kākarape. ¹³ Yija kākaeyarapaka poto, ikupaka Corneliore yijare bojarape: “Yiwi'iareka ñimarapaka poto ángelte yire ḽemakotowirirakarape. Mia je'e ikupaka yire kērāpe: 'Jopewejearā Simónre akarī a'rirūkirāte miḽūatabe. Pedrooka kire nañu. ¹⁴ Mija ḽō'irā eyatirā, “Mire, miwi'iareka imarāteoka ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia imakoḽekareka ikupaka Tuparāte mijare tāārāñu”, āriwa'ri mijare kibojarāñu', Corneliore yijare ārāpe”, ángelte kire ārīka bojabaraka. ¹⁵ I'supaka yire kērāpaka be'erō'ō, yi'i ate nare bojaū'murapaki. Nare yijaiū'murapaka potojo, ikuparō'ōpi Espiritu Santore nare ña'rījāirape, mare mamarī kibaarapaka upakajaoka. ¹⁶ I'supaka simakaka īawa'ri, Maipamakire bojaeka yipupajoatōporape. Mia, ikupaka kērīka: “Bikijarā puri okoapi Juanre ruḽuko'a mijare jūjeka. Tuparā puri Espiritu Santo mijare ña'ajāārāki, kiyapaika upakaja baawārūrā mija imaokaro'si”, i'supakajaoka mamarīrāja Jesúre mare bojatika. ¹⁷ Jesucristore yi'yurā maimamaka, Espiritu Santore Tuparāte mare ña'ajāārāpaka upakaja judíorākamarīrā nimako'omakaja nareoka Espiritu Santore kiña'ajāārāpe. I'supaka Tuparāte nare baamaka “I'supakamarīa sime. Judíorākamarīrā mija puri marākā'ā baatirā yijaka imaberijīrā mija”, āriberijīka ñimarape, — Pedrote nare ārīka.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā kire najērīatiyika. Topi mae ikupaka naḽupaka no'aeka:

—Jiitakaja baaike kime Tuparā. Judíorākamarīrāteoka ba'iaja nabaaike naja'atarāka, nare kiye 'kariarāñu jia kika nimajiparū,— āriwa'ri narīka.

Antioquíakarā Jesúre nayi'riū'mueka

¹⁹ I'sia ruḽubaji Jesúre yi'ribeyurā Estebanre jāāekarā. Supabatirā aḽerā kiupaka imaekarā Jesúre yi'yurāteoka ba'iaja nabaaike. Supa imarī ī'rārimarā Jesúre yi'yurā Feniciaka'iarā, Chiprejūmurikarā imawejeareka, supabatirā Antioquía wejearōka naru'riwa'rika. Torā eyatirā, judíorākare takaja Jesúrika bojariroka nabojaeka. ²⁰ Aḽerā puri, Chiprekarā, Cirenekarā a'ritirā Antioquíarā eyaekarā. Torā eyatirā judíorākamarīrā imaekarāteoka maipamakiki Jesúrika nabojaeka. ²¹ “Jia nabojawārūrū”, āriwa'ri Tuparāte nare jeyobaaeka. Supa imarī rīkimarāja Jesúrika nabojaeka ā'mitiritirā, mamarī nayi'rikoperooyika naja'ataeka, kire yi'riwa'ri.

²² Antioquíawejearā Jesúre nayi'yua majaroka, Jerusalénkarā Jesúre yi'yurāte ā'mitirika. Sā'mitiritirā Antioquíarā Bernabére naḽūataeka. ²³ Supa kire naḽapakā'ā ke'rika. Torā eyatirā, Tuparāte jia nare baaeka kīaeyaeka. I'supaka nimaeka ītatirā ikupaka jīimakapi nare kibojaka:

—Ika mija ima upakaja jīibaji Jesúre mija yi'ririmirīrkawa'pe,— nare kērīka.

²⁴ Espiritu Santore kire jeyobaaikapī jīipupaki kimaeka. Tuparāte yapaika upakaja oyiaja imaki imarī, jia Jesúre yi'yuka Bernabére imaeka. Supa imarī rīkimarāja kibojaka ā'mitiritirā, Jesúre nayi'rika.

²⁵ I'sia be'erō'ō Tarso wāmeika wejearā Bernabéte a'rika, Saulote mo'arī. ²⁶ Kire tōḽotirā, “Dajoa Antioquíarā”, kire kērīka. Supa kire kēpakā'ā ī'ḽarā najeyoariwa'rika torā. Ī'rākuriwejē'rāka torā nimaeka, Jesúre yi'ririmajaka. Torā imatirā rīkimarāre

Jesúrika nawārōeka. I'sia wejeakarã Jesúre yi'yurãtejeoka “Cristianorãka nime”, ðo'imajare ārĩũ'mueka.*

²⁷ I'sia potojo Jerusalénkarã, Tuparãro'si bojaijirimajare eyaeka Antioquíarã, Jesúre yi'yurãte rēritirã imaekarō'ōrã. ²⁸⁻³⁰ Torã eyaekarãkaki ĩ'rĩka imaekaki Agabo wãmeiki. Jesúre yi'yurãte rēritirã imaekarō'ōrã eyatirã, Espiritu Santore jeyobaaikapĩ pũpa-joatirã, ikupaka nare kērika: “Ritatojo ka'iarã nakēsirabarãñu, ba'arika torã þurirãka simamaka”, Agabote nare ārĩka. (Ñamajĩbaji ba'arika torã þurika Romawejea ĩþamaki Claudiore imaeka poto). Sã'mitiritirã, “Judeakarãre ba'iaja jũaerã baayu're, niñerũ nare maþũataye'e”, Antioquíakarã Jesúre yi'yurãte ārĩka. Narĩka upakaja, narikaeka ko'apitorãja Saulo, Bernabēpitijika ĩ'þarãwã'taja nijika, “Judeakarã Jesúre yi'yurãte imaruþutarimajare samija ĩjibe”, ārĩwa'ri.

12

Santiagore najããeka, supabatirã wēkomaka imariwi'iaþi Þedrote þorika

¹ I'sia poto ritaja Jesúre yi'yurã upatireje ba'iaja Herodere kisurararãkare baarũ-jeũ'mueka. Supa imarĩ ĩ'rãrimarã nare imaruþutarimajare wēkomaka imariwi'iarã nataeka. ² Supabatirã, Juan ma'mi Santiagore nañi'apakã'ã, “Kiwãmuja mija toata'tabe”, nare kērika. ³⁻⁴ I'supaka kērika ã'mitiritirã, jĩjimaka judiorãka ĩþarimarãre jarika. Toþi jĩjimaka nimamaka ĩawa'ri þan levadura rukeberika naba'aroyikarĩmi Þedroteoka kiñi'arũjeka wēkomaka imariwi'iarã kire tayaokaro'si. Þedrote ru'rikoreka jia kisurararãkare kãrĩrĩrũjeka Herodes. Botarakatata imatirã rakaka tatareka botarakarimarã nimaeka. I'sirakamarã imarĩ,

—Botarakamaki oyiaja mija o'arjarirãñu kire tuerikareka,— nare kērika.

Supabatirã “Pascua baya o'riwa'rĩrãka poto, ðo'imajare ĩarãka wãjitãji Þedrote ba'iaja jaiwã'imarĩtirã, kire yijããrũjerãñu”, Herodes þupaka imaeka. ⁵ Supa imarĩ ĩ'rãrĩmi upakaja jĩtakaja Þedrote natueka. I'supaka nima ã'mitiritirã, kijeyomarã Jesúre yi'yurã jimarĩa Tuparãte kiro'si jaijĩka.

⁶ Torã kimaeka ñami simakoþeka Herodete kire jããrũjerũkirĩmi. Mia, wēkomaka imariwi'iarã ĩ'þarã surararãka kire tuerimaja watoþekarã ĩ'þamiji þerumijiaþi þi'þekaki kikãrĩþañaeka. ĩarĩrĩtiyarũkirō'ō simamaka aþerã surararãka koþerekarã tuekarã. ⁷ Ikuparō'ōþiji, ángelte kipō'irã etaeka. Supabatirã kimaeka kurara yaaboeka jãjia jãta'airō'ō jarika. Toþi mae, kãrĩka imaekaki Þedrote ángelte rabetōrōtaeka. Kitũrũeka poto,

—Wãrũaja mimi'mibe,— kire kērika.

I'supaka kire kērika potojo þerumijiaþi kipita arikaka naþi'þekoþeka kutueka.

⁸ I'supaka kijarika poto,

—Mijariroaka mijããũ'mube, miũ'puko'aoka,— Þedrote kērika.

Toþi ikupaka kire kērika ate:

—Mijariroaka þemakatooka mijããbe. Supabatirã yibe'erō'ō mi'tabe,— ángelte kire ārĩka.

⁹ I'supaka kire kēpakã'ã, Þedrote kibe'erō'ō a'rika. I'supaka baaripotojo “Supa sime”, marĩwãrũberijika simaeka kiro'si. “¿Yaje ritaitaka sime je'e?”, ārĩripotojo “Makarãrũñuroka upaka yiro'si sime je'e”, kēriþupajoeka. ¹⁰ A'rĩrijarĩji mamarĩkaki surarate tueirō'ō o'ritirã, aþikate imarō'ōoka no'rika. Sa'riwa'ri jiyiakaka þeruakaka baaeka wejukuraraka koþerekarã neyaeka poto sōñu upakaja sawiritaeka. Toþi þoritirã na'rĩrijayukã'aja ikuparō'ōþiji ángelte ririwa'rika. I'supaka simamaka ĩ'rĩkaja Þedrote tuika.

¹¹ Toþi mae, “Rita sime. Kãrãrũrĩbeyuka yi'i. Herodete yire jããkoreka yire kipoaerã ángelte kipũatayu Tuparã. I'supaka simamaka judiorãka ĩþamarã ba'iaja yire nabaar-ĩpakatayuareka, yiwãpu'yu mae”, Þedrote ārĩþupajoeka.

* 11:26 El nombre Cristiano quiere decir “Cristo es nuestro Señor.”

12-13 I'supaka kipupaka imekã'ãja Juan Marcos pako, María wi'iarã ke'rika. Satõsirõ'õrã ríkimarãja Tuparãte jaibaraka po'imajare imaeka. I'supaka nimaekarõ'õrã eyatirã koperekapi,

—¿Yaje mija ime?— nare kërïka.

Sã'mitiritirã ï'rãko torã ba'iraberimajo, Rode, koperekarã eyarïkaritirã, ã'mitirikako, “¿Maki kime?”, ãrïwa'ri. 14 Sakowierã baaeka ruðu, Pedrote jaika koã'mitiriwãrũeka. Sã'mitiriwãrũtirã jïjimaka jariwa'ri kopereka wiebekaja,

—Pëterã Pedrote imakoyu,— ãrïwa'ri torã imaekarãte bojarï ko'rika.

15 I'supaka nare kõpakã'ã,

—Miwejabyu je'e,— kore narïka.

Toþi,

—Ritama ñañu,— nare kõrïka.

I'supaka nare kõpakã'ã,

—Kire ïarïrïka mirãki ángel kime je'e aþeyari,— kore narïka.*

16 I'supaka narïko'omakaja,

—¿Yaje mija ime?— pëteþi Pedrote ãrïrïkamarika.

I'supaka simamaka kopereka wiwatatirã kire ïawa'ri kopakaja napupataeka.

17 I'supaka nimamaka, kipitaka kimimataeka “Kareaja mija imabe”, ãrïwa'ri. Toþi mae, “Wëkomaka imariwi'iarã ñimako'orõ'õþi ikuþaka Tuparãte yire baako'o”, nare kërïka. I'supaka nare ãritirã,

—Majeyomarã Jesúre yi'yurãte samija bojabe. Supabatirã i'supakajaoka mija ãþe Santiagoreoka,— nare kërïka.†

I'supaka nare ãrïweatirã aþerõ'õrã ke'rika.

18 Kiru'rika ñamibikitojo torã ïarïrïrimaja imaekarã surararãkare jimarïa ba'iaja puparika Pedrote imabepakã'ã ïatirã. “¿Marãkã'ã Pedrote baatiyako'o je'e? Ba'itakajama sime”, narïka. 19 Kimabepakã'ã ïatirã, Herodete kire mo'arũjeka. Kire natõþobepakã'ã Herodete nare jërïapeatiyaeka. I'supaka nare kijëpakã'ã marãkã'ã nayi'riwãrũberijïka simaeka naro'si. Supa imarï Herodete nare jããrũjeka mae. I'supaka nare baatirã Judeaþi ke'rika Cesarearã imarï.

Tuparã reyarũjekaki Herodete

20 Tirowejeakarã supabatirã Sidõnwejeakarãka jiamarïa imawa'ri boebaka naka Herodete imaeka. I'supaka tokarãka imawa'ri, niñerũ e'eokaro'si ba'arika nare pũatarika kika'iakarãre kijãjibaaeka. Herodes ka'iaþi naba'arika e'etoyurã nimaeka Tirowejeakarã supabatirã Sidõnwejeakarãoka. Supa imarï ï'rïka upaka pupajoawa'ri Herodes põ'irã okajerï po'imajare napũataeka. Herodete najairã baaeka ruðu, kijeyomaki imatiyaiki, Blastoka najaiika. Jiapi kire najaiëjemaka “Jia mika imariyapairã nime”, ãrïwa'ri Blastore kire ãrïka. I'supaka këpakã'ã, “Ï'rãrïmi naka yijairãñu ruðu”, Herodete kire ãrïka. 21 Naka kijairã baaekarïmi, ïþi imarï, jia jariroaka ïparimarãre jããroyika upakakaka kijããeka. Supabatirã ïpire ruþaroyikarõ'õrã imatirã, torã rërïkarãre kijaika. 22 Torãjirã mae, sã'mitiritirã,

—Mia, majiyipupayeeroyikite‡ mare jaiyu, ïmirïji upakamarïa kime,— ãþaraka jimarïa po'imajare akasereka jïjimaka imawa'ri.

23 I'supaka ãþaraka nimaeka þoto, Tuparãte pũataekaki ángel, jimarï ba'iaja Herodete kimarũjeka. “I'supaka yireka ãrïbekaja Tuparãte mija jiyipupayeebe”, kërïberir-ïpareareka, wãjua Herodete ba'ariataeka.

24 I'supaka simaeka be'erõ'õ Jesúre yi'yurãte kirika bojamaka ríkimbaji sayi'yurãte pubueka.

* 12:15 Algunos judíos creyeron que Dios enviaba ángeles para cuidar su gente. Creyeron que el ángel podía aparecer en una forma similar a la persona que cuidaba. Posiblemente la gente en la casa pensaron que un ángel llegó para avisarles que Pedro ya fue matado. † 12:17 Refiere a Santiago, el hermano de Jesús que era un líder de los creyentes en Jerusalén. El otro Santiago (el apóstol) había muerto (véase 12.2) ‡ 12:22 Un dios

²⁵ I'tojitejeoka Bernabé, Saulopitiyika Jerusalénkaräre niñerü ijirí na'rika. Nare ijíweatirã, Juanre Antioquíarã ne'ewa'rika. Juanrejeoka nawãmeyeeke Marcos.

13

Bernabé Saulopitiyika, Jesúrika bojariroka nabojatapaeka

¹ Antioquíarã Jesúre yi'yurãte rērībaraka imaroyika. Īrārīmarã nakarã jia kirika bojawāpu'atarimaja Tūparãte nare imarũjeka. I'sūpaka imarã imarīpotojo, “Ikupaka po'imajare mija bojawāpu'atarijape”, ārīwa'ri kiro'si bojaĩjirimaja parīji nimaeka. Mia, Bernabé, Simón (kirejeoka narīka Neika), Lucio Cirenekaki, Menahem Galileakaki (ĩpi Herodespitiyika pakarikaki), sūpabatirã Saulooka imaekaki naka. ² Maīpamakika jaiokaro'si rēritirã torã nimaeka. Sūpa imarĩ Tūparãte pūpajoabaraka ba'abekaja kire jaibaraka nimaeka. I'sūpaka nimaeka poto ikupaka Espiritu Santore nare ārīka:

—Bernabé, Sauloteoka yiyapaika upakaja baarimaja nimaokaro'si nare ye'erape. Sūpa imarĩ yimajaroka wārōtapāri nare mija pūatabe nare yijã'metika upakaja,— nare kērīka.

³ I'sūpaka kērīka ã'mitiritirã ba'abekaja Tūparãka jaibaraka nimaeka rūpu. Sūpabatirã, Bernabéro'si, Sauloro'sioka jaiĩjibaraka nāpo'iarã nāpitaka naja'apeamomeka, Tūparãte nare jeyobaarũ ārīwa'ri. I'sūpaka baatirã nare na'rirījeka.

Chīpre wãmeika jũmurikarã na'rika

⁴ Sūpa imarĩ Espiritu Santore nare ārīka upakaja Seleuciarã Saulote a'rika, Bernabépitiyika. Torã eyatirã wāpurūpi na'rika Chīpre wãmeika jũmurikarã. ⁵ Torã, Salamina wãmeika wejea imaekarõ'õrã namarīka. Torã eyatirã judiõrãkare rērīriwi'iarã Tūparãrika nawārõeka. Juan Marcos naka imaekaki, nare jeyobaarimaji imarĩ.

⁶⁻⁸ I'sia jũmurikareka turitapābaraka Pāfoswejea wãmeirõ'õrã neyaeka. Nyaekarõ'õrã judiõtataki Barjesús wãmeikite imaeka. Elimas wãmeiki kimaeka griego okāpi pūri. Maikoribeyua beapakibaraka “Tūparãro'si jairimaji ñime”, po'imajare ārīrijayuka kimaeka. Jũmurika ipamaki Sergio Pāuloka jeyoayuka kimaeka. Sergio Pāulo pūri jia õriwãrũrika pūpajoaiki kimaeka. I'sūpaka imawa'ri Tūparãrika ã'mitiritirã Bernabé, Sauloteoka kiakarũjeka. Elimas, maikoribeyua beapakirimaji pūri Bernabé, Saulopitiyika nāpūpajoaika upakamarĩa pūpajoaekaki. Sūpa imarĩ “Jesucristorika najaike mia'mitirip̄ea'si”, i'sia wejeakaki ipire kērīrijarika. ⁹⁻¹⁰ Sūpa imarĩ Espiritu Santore jeyobaekāpi kire ĩarĩkatirã ikupaka Saulote kire ārīka (kiwãmeaoka imaeka Pāblo):

—Satanãre yapaika upakaja baarimaji mime. Sūpabatirã ritaja jia ima yapābeyuka mime. Sāpi ārīwa'ri pakibaraka ba'iaja po'imajare mibaarijayu. Maīpamaki Tūparãrika bojarirokamarĩa mibojapakiyu. I'sūpaka mibaaika mija'atabe. ¹¹ I'sūpaka mibaaika wāpa maekakaja ba'iaja Tūparãte mire jũarũjerã baayu. Sūpa imarĩ miñakoa yarirã baaika mae. I'sūpaka simamaka ĩabeyuka mimatarãñu. Aiyate yaaika parīji miabesarãñu,— Pāblote kire ārīka.

I'sūpaka kērīka potojo kiñakoa ta'sikã'ãja ririwa'rika mae. I'sūpaka imawa'ri kire tĩtirimaji ĩrĩkate kiyapakõpeka. ¹² I'sūpaka kijapakã'ã pūpatawa'ri jũmurika ipamaki pūri, Jesúre kiã'mitirip̄eaeka. “Ritaitaka sime nabojaike”, ārīwa'ri sakiyi'rika.

Pisidiareka imaeka Antioquíarã Pāblorãkare eyaeka

¹³ Tōpi mae, Pāblo kijeyomarãpitiyika Pāfoswejeāpi nakũmujãika Panfilia ka'ia, Perge wãmeirõ'õ wejearã a'yaokaro'si. Torã nare maatirã Juan Marcos pūri Jerusalénrã pe'rikaki. ¹⁴ Tōpi mae, Pergepi imatirã Antioquíawejearã na'rika, Pisidiaka'iwãta imaekarõ'õrã. Tōpi imatirã jēritarĩmi simaeka poto, judiõrãkare rērīriwi'iarã nakãkaeka. ¹⁵ Torã narupayukã'ãja Moisés imaekakite jã'mekakaka sūpabatirã Tūparãro'si bojaĩjirimajare o'oekekaka ĩabaraka ĩrĩkate sajaīpateka. Kibojaka be'erõ'õ, judiõrãka rērīriwi'i iparimarã Bernabé, Pāblopitiyika ĩ'parãte ikupaka narĩpũaeka:

—Yija jeyomarā, jia majaroka yijareka mija bojarūkia simaye'e, maekaka samija bojabe,— nare narīka.

¹⁶ I'supaka napakā'ā, Pablote mi'mirīkaeka. “Jaibekaja mija ā'mitipe rupu”, āriwa'ri kipitaka kimimataeka. Torājirā ikupaka nare kērīka:

—Yija jeyomarā Israelkarā, supabatirā judíorākamarīrā imariṗotojo jia Tuṗarāte yi'yurāoka, jia samija ā'mitipe. ¹⁷ Jiyipupaka kire moñuka Tuṗarāja, Israel ka'iareka imarā ñekiarāte wā'maekaki. Nare wā'matirā jia Tuṗarāte nare baaeka. Egip-toka'iarā nimaeka, naka'iarāmarīa nimako'omakaja rikimabaji nakārīṗoyaokaro'si nare kijeyobaaeka. Narejeoka kirikapi Egíptoka'iarā nimaeka ṗoto kiru'rirūjeka. ¹⁸ Toṗi ru'ritirā, ṗo'imajamatorā īṗarā ṗo'imajarakakuri wejejē'rāka Israeltatarāte imaeka. Torā ī'rākurimarīa kire ā'mitirīṗēabekaja nimako'omakaja nare iarīrīrimaji Tuṗarāte imaeka. ¹⁹ Canaán wāmeika ka'iakarā īṗotēñarirakatatarāte Tuṗarāte riataeka, naka'ia Israeltatarā ñekiarāte kījiokaro'si. ²⁰ Supa imarī Egíptoka'iarā nimaū'mueka be'erō'ō Canaán ka'ia ne'maekarō'ōjirā cuatrocientos cincuentarakakuri wejejē'rāka sajarika.

Sabe'erō'ō, Samuel, Tuṗarāro'si bojaījirimaji kimaerā baaeka rupu, Israeltatarāte iarīrīrimaja nimaokaro'si ī'rārimarāre Tuṗarāte imarūjeka. ²¹ Samuelte nare imarupu-tayukā'aja “Īrīka yija īṗamaki yija yaṗayu”, mañekiarāte ārīka Tuṗarāte. I'supaka napakā'ā, Saúl, Quis maki, niṗamaki kimaerā Tuṗarāte kire wā'maeka. Supa imarī īṗarā ṗo'imajarakakuri wejejē'rāka rō'ōjirā īṗi kimaeka. Benjamín imaekaki riṗarāmerā riṗarāmi kimaeka Saúl. ²² I'tojirā be'erō'ō Saúlre ṗoatirā Davidre īṗi Tuṗarāte imarūjeka. “David, Jesé maki, yipupajoaika upakaja ṗupajoaiki imaki ñiamaka. I'supaka imaki imarī yiyapaika upakaja kibaarāñu”, Tuṗarāte kireka ārīka. ²³ David riṗarāmerā riṗarāmi kimaeka Jesús. Bikija Tuṗarāte bojara'atika upakaja Israel ka'iakarāre kitāāokaro'si Tuṗarāte kire ṗūataeka. ²⁴ Jesúre etaerā baaeka ruṗubaji Juan, Israelkarāre Tuṗarārika wārōekaki. Supa imarī ritaja tokarāre ikupaka kērīka: “Ba'iaja mija baaika ja'atirā ruṗuko'a mija jūjerūjebe”, nare kērīka. ²⁵ Supabatirā kireyaerā baaeka ruṗupañaka upakaja ikupaka Juanre ārīka: “Tuṗarāte ṗūataekakiji kime', yireka mija ārikopeyu. Jēno'o i'supakamarīa sime. No'ojirāmarīaja sajariwa'yu yire ṗemawa'ribaji imakite etarūkia”, Juanre nare ārīka're,— āriwa'ri Pablote nare bojaeka.

²⁶ —Yijeyomarā Abraham riṗarāmerā, supabatirā judíorākamarīrā imariṗotojo jia Tuṗarāte yi'yurāoka, jia mija ā'mitipe. Jesúre yi'riwa'ri ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ma'rirūkia imakoṗeikareka Tuṗarāte mare tāāekakaka mare kiā'mitirirūjeyu. ²⁷ I'supaka simako'omakaja Jerusalénkarā supabatirā niṗarimarāoka, “Mare tāārimaji kime”, āriwārūberikarā. Supabatirā jērītarirīmi rakakaja Tuṗarāro'si bojaījirimajare o'oeka ītirā aṗerāte sabojako'omakaja sanorīwārūberika. I'supaka imawa'ri Jesúre iarīṗotojo, “Tuṗarāte ṗūataekaki kime”, narīwārūberika. Saṗi āriwa'ri Jesúre najāārūjemaka, Tuṗarāro'si bojaījirimajare o'oeka upakaja sajarika. ²⁸ “Ikapi kipareayu”, āriwārūbeyurā imariṗotojo, “Kire mijāārūjebe”, āriwa'ri Pilatore napakatarika. ²⁹ I'supaka baawa'ri Jesúre najāāmaka, Tuṗarāro'si bojaījirimajare o'oeka upakaja sajarika. I'supaka kire nabaaka be'erō'ō yaṗua tetaekareka kimakoṗekarō'ōṗi aṗerāte kire rueka. I'supaka kire baatirā āta wi'iarā kire natarika. ³⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja Tuṗarāte oñia kire jariṗe'rirūjeka. ³¹ Galileapi Jerusalénrā kika a'rika mirārāte ī'rākurimarīa kipemakotowirika. I'supaka nare kibaabeaeka iaeka mirārā nime maekakaoka “Rita sime, oñia jarikaki Jesús”, āriwa'ri ṗo'imajare bojarimaja.

³²⁻³³ Supa imarī Bernabéṗitiyika jía majaroka mijare yibojaetayu. “Jia nare yibaarāñu”, āriwa'ri mañekiarāte Tuṗarāte bojaeka upakaja mare kibaaka narīṗarāmerā mirārā maimamaka. Mia, Jesúre najāāeka simako'omakaja oñia kire kijariṗe'rirūjeka. I'supaka Tuṗarāte baarūkia ṗupajoaweibaraka Salmo segundo wāmeīṗūñurā ikupaka Davidre o'oeka: “Maki, yimakitakiji mima simamaka, mae ritaja ṗo'imajare sañorīrūjeyu”, Tuṗarāte ārīka Jesúreka ṗupajoabaraka. ³⁴ “Kireyako'omakaja oñia kire yijariṗe'rirūjerāka simamaka reyarūkimarīka kimarāñu mae”, Tuṗarāte ārīka. I'supaka

simamaka ikupaka sãñu kimajaropũñurã: “Davidre ñarĩtika upakaja, jia mijare baari-majiji ñimarãñu”, Tuparãte ãrĩka. ³⁵ Mia aþea: “Jiyipupaka mire õñuka imarĩ, miyapaika upakaja baaiki ñime. I'supaka simamaka, yipõ'ia rabakoreka õñia yire mijariþe'rirũjerãñu”, aþaraka Davidre o'oeka. ³⁶ Õñia kimaeka þoto Tuparãte yapaika upaka baaiki Davidre imaeka. I'sia be'erõ'õ kireyaeka. Kireyamaka kiñekiarãte nayayeka wã'tarã kire nataeka. Torã kipõ'ia rabaeka. Supa imarĩ apikate þupajoawa'ri majaroka kio'oeka. ³⁷ Jesús þuri rababerikaki Tuparãte õñia kire jariþe'rirũjeka simamaka. ³⁸⁻³⁹ Mija ã'mitipe yijeyomarã, ikupaka mija õrĩrika yija yapayu: Moiséte já'meka ma'mitiripëakopemaka, ba'iaja mabaaikareka mare tããbeyuka Tuparã. I'supaka simako'omakaja Jesúre ã'mitiripëairãte takaja ba'iaja baarikareka Tuparãte ye'kariayu. Supa imarĩ Jesúre baaekapi ãrĩwa'ri, ba'iaja baakoribeyurã maima Tuparã ñakoareka. ⁴⁰⁻⁴¹ Rakajekaja mija imabe, bikija Tuparãro'si bojaijirimajare bojaeka upaka mijare sima'si ãrĩwa'ri. Mia je'e, ikupaka sime:

“ Jia mija ã'mitipe yire eebaraka, yire jaiwã'imañurãoka. Mija rupurõ'õrã ima ikuparõ'õþiji mijare þupatarãka. I'supaka baawa'ri, mijare sariatarãñu. Mija ãrãka wãjitãji majërãko'abeyua yibearãñu. Ìrĩkate mijare sabojarikareka samija õrĩwãrũberijããeka', Tuparãte ãrĩka”, ãrĩwa'ri kirika bojarimajire o'oeka, — ãrĩwa'ri Þablote wãrõeka Antioquíakarãre.

⁴² I'supaka jaiweatirã Þabloraãkare þoriwa'rika judíoraãka rërĩriwi'iaþi. Naþoriwa'rika þoto,

—Aþea jërĩtarikareka ate yijare sawãrõrĩ mija i'tabe,— nare narĩka.

⁴³ Topi naþoriwa'rika þoto rĩkimarãja judíoraãkare Þablo, Bernabéþitiyika nayejoariwa'rika. Supabatirã judíoraãkamarĩrã imariþotojo Moiséte já'meka yi'riwa'ri judíoraãkare baaroyika upakaja baarimajaoka naka a'rikarã. I'supaka nabaamaka ikupaka Þabloraãkare nare bojaeka:

—“Mare wayuñariwa'ri Jesúre reyaekapi ãrĩwa'ri jĩjimaka Tuparãte maka ime”, ãrĩwa'ri mijare yija bojako'a mija yi'ririya'ata'si,— nare kërĩka.

⁴⁴ I'sia be'erõ'õ jërĩtarirĩmi imaekareka, rĩkimabaji i'sia wejeakarãre torã rërĩka Tuparãrika ã'mitiyaokaro'si. ⁴⁵ I'supaka nabaamaka jiamarĩa simaeka judíotatarã ãparimarãro'si. I'sirokapi ãrĩwa'ri Þablote bojamaka ã'mitiritirã aþerõ'õrã oyiaja nayi'rika. Supabatirã kiwãrõeka okae'ebataka ba'upakaja kire najairiwã'imarĩka. ⁴⁶ I'supaka nabaamaka, okajãjiapi ikupaka Þabloraãkare nare ãrĩka:

—Judíoraãka mija imamaka Tuparãrika mijare yibojaũ'mutirape. I'supaka simako'omakaja samija yi'ribeyu ruþu. I'siapi ãrĩwa'ri, Tuparãka õñia imajiparika yapabeyurã upakaja mija ime. Mijare yija bojaika yapabeyurã mija imamaka judíoraãkamarĩrãte Tuparãrika yija bojaerã baayu mae. ⁴⁷ Mia, ikupaka Tuparãte yijare ãrĩka:

“Judíoraãkamarĩrã þõ'irãoka mire yipũatayu yimajaroka mibojaerã. ‘Ritaja þo'imajare Tããrũkikate yi'yurãte takaja õñia kika Tuparãte imajiparũjerãñu’, aþaraka ritaja þo'imajare mibojabe”, ãrĩwa'ri Tuparã majaropũñurã sabojayu,— nare narĩka.

⁴⁸ I'supaka naþakã'ã judíoraãkamarĩrã imaekarã jĩjimaka imawa'ri “Jiitaka sime Tuparãrika bojariroka”, narĩka. I'supaka imawa'ri kika õñia imajiparũkirãte kire ã'mitiripëaeka. ⁴⁹ Supa imarĩ Þablo, Bernabéþitiyika nabojaeka ã'mitiritirã tokarã sakoyikuri imaekarãoka sabojapibaekarã. ⁵⁰ I'supaka simako'omakaja judíoraãka ãparimarã þuri i'sia wejeakarã imatipayarãte supabatirã judíoraãka þupajoaimiji yi'yurã rõmijã imatipayarãþitiyika najaibu'aeka. Bernabé Þabloka boebaka imawa'ri, þo'imajare naboibataeka. I'supaka baawa'ri topi nare naþoataeka. ⁵¹ I'sia wejeapi naþorika þoto nu'þuarã ka'ia eika naþajepateka. “Ika wejeakarã Jesúrika bojariroka ã'mitiriripe'yoirã imarĩ ba'iaja najuarũkiareka wapu'ribeyurã ñime”, ãrĩwa'ri i'supaka nabaaka. I'supaka baatirã, Iconio wãmeika wejearã na'rika. ⁵² I'supaka nabaako'omakaja Antioquíawejarã nabojaeka yi'rikarã þuri jĩjimaka imaekarã. Supabatirã Espiritu Santore nare jeyobaa-maka ritaja Tuparãte yapaeka upakaja nabaarijrika.

14

Iconiowejearā imaekarāte Pablorākare wārōeka

¹ Iconiowejearā eyatirā judíorākare rēririwi'irā Pablorākare kākaeka. Supabatirā Jesúrika bojariroka nare nabojaeka. Sanabojamaka, judíorāka, judíorākamarīrāoka rīkimarāja sanayi'rika. ² I'supaka simako'omakaja ī'rārimarā judíorāka Jesúre ā'mitiripēaberiwa'ri judíorākamarīrā imaekarā Pablorākare nabobayaokaro'si nare wəpuju najaiapakirijarika. I'supaka nabaamaka, “Ba'irā nime”, nareka narīpupajoeka. ³ I'supaka nare nabaata'ako'omakaja Iconiorā űoaka Pablorākare imatapaeka. Torā imatapabaraka okajājirā imarī, “Po'imajare wayuīawa'ri jia Cristore mare baaeka”, āriwa'ri namajarobojatapaeka. “Ritatakama sime”, pō'imajare āñaokaro'si, majērāko'abeyua pəriji Pablorākare beaerā Tuparāte nare jeyobaaeka. ⁴ I'supaka simako'omakaja tokarāre ī'rika ta'iarāja pūpajoaberika. Mia je'e: Ī'rārimarā judíorāka upaka pūpajoaripotojo aperā Pablorāka upaka pūpajoekarā. ⁵ Supabatirā Pablorākare ba'iaja baariupajoawa'ri, judíorāka, judíorākamarīrā, ĩparimarākaoka jaitirā, “Ātapi Pablorākare majāye'e”, narīka. ⁶⁻⁷ I'supaka nareka narīka rakajewa'ri, Licaonia ka'iarā Pablorākare ru'riwa'rika. Torā eyatirā tokarāre Jesúrika bojariroka nabojojatapaeka. Lистра wāmeirō'ō supabatirā Derbe wāmeika wejearāoka sanawārōtapaeka. I'supakajaoka nabaeka sawā'tarā imaekarāte.

Listrakarā Pablote ātapi najāābareka

⁸⁻⁹ Listrarā ī'rika bitamaji turiwārūbekaja pō'ijirikakite imaeka. Tokarāre Pablote jaimaka kiā'mitirirupaeka kiro'si. Kire ĩarīkatirā, “Yire jiejiiki Tuparā”, āriupajoaiki kime”, Pablote kireka āriupajoeka. ¹⁰ Topi mae,

—Mi'mitirā jia meyarīkape,— Pablote kire ārika.

I'supaka kire kērika potojo bu'ririkatirā kituriū'mueka. ¹¹ I'supaka nabaamaka ĩawa'ri, —Yeeja'a, ĩ'rā ĩ'parā majiyipupayeeroyirā nime. Pō'imaja pō'iupakapi űa'rījāitirā ĩmipi mapō'irā netayu,— āriwa'ri tokarāre akasereka apetomaja okapi.

¹² I'supaka imawa'ri Bernabére Zeus, narīka, supabatirā Pablote Hermes* narīka, “Zeusro'si jia bojawapu'atarimaji kime”, āriwa'ri. ¹³ I'sia wejeata'i a'riwa'ri rō'ōrā Zeusre jiyipupayeeriwi'ia imaeka. Tokaki kura upaka naro'si imaekaki Pablorākare jiyipupayeeriyaepakaki. Supa imarī wa'ibikirāwēkoarā ō'ōrika ja'apeatirā, wejeakuraraka koperekarā sake'ewa'rika. Torā eyatirā wa'ibikirāwēkoa jārika nayapaeka, Pablorākare jiyipupayeekaro'si. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka naro'si nabaariyaamaka ĩatirā, Pablorākare najariroka baibebaruika. “Jiamarīa mija baariyaayuma”, āriwa'ri i'supaka nabaeka. Supabatirā, pō'imaja watopekarā jorobaraka jājirokapi ikupaka nare najērīaeka:

—ĶDako baaerā i'supaka mija baariyaayuma? ĩMija upaka pō'imajajaoka yija ime! Tuparārika bojariroka mijare bojarī yija i'tayu, mija ōñu upakaja mija baapo'ijiaekarāte mija jiyipupayeeriya'ataokaro'si. I'supaka simamaka Tuparā ōñia imajipakite mija jiyipupayeerbe. Mia je'e, iki imaki ka'ia, wejepeema, riapakiakaoka, supabatirā ritaja sareka imaoka pō'ijiaekaki. ¹⁶ Bikija imaekarā nayapaika upakaja wəpuju imaja jiyipupayeera'aekarā. Sayapaberiko'omakaja, Tuparāte nare saja'atarūjeberika. ¹⁷ Kire najiyipupayeerberiko'omakaja jia nare kibaaeka, “Jia baaiki Tuparāte ime”, narīwārūokaro'si. Mia, okoa kijarirūjeyu, jia ba'arika bikiokaro'si. I'supaka ima ba'atirā űa'pirika maimaerā, supabatirā jĳimaka maimaerā mare kijeyobaayu,— Pablorākare nare ārika.

¹⁸ I'supaka narīko'omakaja wa'ibikirāwēkoa pō'imajare jāriyaepaeka Pablorākare jiyipupayeekaro'si. I'supaka nabaamaka ĩawa'ri, “Yijare jiyipupayeewa'ri pūri wa'ibikirāwēkoa mija jāā'sima”, Pablote pō'imajare āritataeka.

¹⁹ Torājirā judíorāka Antioquīakarā supabatirā Iconiokarāoka etaekarā. Torā eyatirā torā imaekarāre kire nokabaaeka Pablote niaripe'yoerā. I'supaka napakā'ā Pablote ātapi najāābareka. Topi “Kopakaja kire mariatayu mae”, āriwa'ri weje a'riwa'rirā

* 14:12 Zeus y Hermes eran dioses en la mitología de los griegos. Zeus era el capitán de los dioses y Hermes el mensajero de los dioses.

kire nayiewa'rika. ²⁰ I'supaka nabaako'omakaja Jesúre yi'yurâte kipõ'irã eyaeka poto Pablote jãjika. I'supaka imawa'ri wejearã naka kipe'riwa'rika ate. Aperĩmi mae Derbe wãmeirõ'õrã ke'rika Bernabépitiyika.

²¹ Torã eyatirã Jesúrika bojariroka po'imajare nawãrõeka. Sanabojamaka ã'mitiritirã rikimarãja sanayi'rika. Torã imataturã, Listrarã, Antioquíarã, Iconiorãoka ate nawi'ituririjarika pe'ririjsaparaka. ²² Wejerakakaja neyarijarikarõ'õrã Jesúre ã'mitiripẽairãpitiyika najaika. Sanajaimaka ã'mitiriwa'ri, jibaji Jesúre yi'riwa'ri okajãjia tokarãre jarika. “Jesúre mija yi'yua mija ja'ata'si. Tuparãte jã'meirõ'õrã maeyaerã baarãka ruðu rikimakaja ba'iaja jũarijarirũkirã maimẽ”, aþaraka nabojarijarika. ²³ Wejerakakaja neyarijarika upakaja Jesúre yi'yurãte imaruþutarimaja imarũkirãte nawã'maeka. Maiþamaki Jesúre jiyiþupayeewa'ri ba'abekaja ruðu ikupaka kire najaika: “Õ'õrã mirirãte imaruþutarimajare jia mijeyobaabe”, Pablorkare kire ãrika.

Siria ka'iakaka Antioquíarã Pablorkare pe'riwa'rika

²⁴ I'supaka nabaeka be'erõ'õ Pisidiarõ'õpi o'riwa'ritirã Panfiliaka'iarã neyaeka. ²⁵ Perge wãmeika wejearã Jesúrika bojariroka wãrõweatirã, Atalía, riapakirijerã imaekarõ'õrã na'rika. ²⁶ Atalíarõ'õpi kũmujãitirã Siria ka'iarã imaeka Antioquíarõ'õrã na'ririjsarika. Mamarĩ i'sia wejearã Jesúrika bojariroka nabojatapaerã baaeka ruðu, “Mirika ba'iraberika nare mija'ataeka upaka oyiaja nabaawãrũerã nare mijeyobaabe”, Jesúre ã'mitiripẽaekarãte ãrika Tuparãte. Supa imarĩ narĩka upakaja baatapaweatirã Antioquíarã Pablorkare pe'rietaeka. ²⁷ Torã pe'rietatirã Jesúre ã'mitiripẽaekarãte narẽrirũjeka. Supabatirã ritaja Tuparãte nare jeyobaekakaka tokarãre nabojaeka. “Jia Tuparãte yijare jeyobaarape. Supa imarĩ judiorãkamarĩrã imarãoka Jesúrika bojariroka jia ã'mitiyurã imarĩ Jesúre nayi'yu”, ãrĩwa'ri nabojaeka. ²⁸ Ñoaka torã Jesúre ã'mitiripẽairãka Pablorkare imaeka.

15

Jerusalénrã Pablorkare eyaeka poto apóstolrãka, imaruþutarimajaka narẽrika

¹ Antioquíarã nimaeka poto Judeaka'iaþi judiorãka Jesúre yi'yurãte etaeka. Torã eyatirã Jesúre yi'rikarãte judiotatarãkare baaroyika nare nawãrõeka.

—Bikija Moisés imaekakite jã'meka upaka circuncisión mija baabesarãkareka, Tuparãte mijare tããbesarãnu,— nare narĩka.

² I'supaka narĩka ã'mitiritirã Pablorkaro'si jiamarĩa simaeka. Supa imarĩ i'þapẽ'rõtorãja jãjiaþi najaibu'aeka. Supa imarĩ “Ritamarĩa simeje'e nawãrõika”, ãrĩþupajoawa'ri Jerusalénrã Pablote kijeyomaki Bernabépitiyika, supabatirã i'rãrimarã naka imaekarãteoka na'rirũjeka, apóstolrãka, supabatirãoka Jesúre yi'yurãte imaruþutairãka jaiokaro'si. “Torã eyatirã ‘¿Dako baaerã circuncisión baarika sime?’, ãrĩwa'ri nare mija jẽpe”, narĩka.

³ Topi a'ritirã Fenicia, Samaria ka'iarãoka eyatirã, Jesúre yi'rikarãte ikupaka nabojaeka: “Judiorãkamarĩrã imariþotojo yija bojaika yi'riwa'ri jiyiþupaka norĩkoþeka ja'atatirã Jesúre yi'yurã”, ãrĩwa'ri nare nabojaeka. Supa narĩka ã'mitiritirã jjimaka najarika.

⁴ Jerusalénrã neyaeka poto apóstolrãka, supabatirã Jesúre yi'yurã, nare imaruþutari-majaoka jia nare e'etorikarã. Topi mae, Tuparãpi ãrĩwa'ri ritaja nabaaroyika majaroka nare nabojaeka. ⁵ I'supaka napakã'ã, i'rãrimarã fariseokaka þupajoairã imariþotojo Jesúre yi'rikarã imarĩ, aþerã Jesúre yi'yurãka jairã nami'mirĩkaeka.

—Judiotatamarĩrã imariþotojo Jesúre yi'yurãteoka circuncisión baarika, supabatirã Moiséte jã'meka upakaja yi'ririka sime,— narĩka.

⁶ Supa imarĩ apóstolrãka, Jesúre yi'yurãte imaruþutarimajaoka rẽrĩkarã sajaiokaro'si. ⁷ Ñoaka jaibaraka nimaeka be'erõ'õ, mi'mirĩkatirã ikupaka Pedrote nare ãrika:

—Yupaka imarã, mija ã'mitipe. Bikija mijakakiteje e'etirã, Tuparãte yire þũataeka judiorãkamarĩrãte Jesús majaroka yibojaerã. Sã'mitiritirã Jesúre nayi'rirũ ãrĩwa'ri

nare sayibojaeka. I'supaka mijare ñañaua òñurā mija ime. ⁸⁻⁹ Tuparā imaki ritaja po'imajare pupajoaika òñuka. I'supaka imaki imarī “Judíorākamarīrāoka yirirā nimarū”, āriwa'ri Espiritu Santore nare kiña'ajāēka, mare kiña'ajāēka upakaja. Supa imarī “Judíorākamarīrā nimamaka ba'iaja nabaaiika nareka yiye'kariabesarāñu”, kēriberika. Mupakaja Jesúre yi'yurā nimamaka kireyaekapi āriwa'ri ba'iaja nima nareka jōjotatirā jiiipuparā nare kimarūjeka. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja “Jijimaka mijaka Tuparāte imaerā mija baarūkia jariwa'yua ruḡu”, Jesúre yi'yurāte mija āririjayu. I'supaka jā'mebeyuka maekaka Tuparā. I'supakamarīa simako'omakaja mija pakatayuapi āriwa'ri jiamarīa mijaka Tuparāte ime. Mia, Moisés imaekakite jā'meka simaja yi'riwārūberikarā mañekiarāoka. Sanayi'ripatawārūberika upakajaoka maro'si sime maekaka. ¹¹ Ikuḡaka simatiyayu: Jia maiḡamaki Jesúre mare baaekapi āriwa'ri ba'iaja mabaaiikareka Tuparāte mare tāāyu. I'supakajaoka judíorākamarīrāro'si sime,— Pedrote nare ārika.

¹² I'supaka Pedrote ārika ā'mitiritirā nimaupatiji nokata'rika. I'supaka nimaeka poto, Tuparāpi āriwa'ri maikoribeyu upaka ima judíorākamarīrāte nabaabeaeka, Pablo, Bernabépitijika nare nabojaeka. ¹³ Sabe'erō'ōjite Santiagote ikupaka ārika:

—Ñañaua jia mija ā'mitipe yijeyomarā. ¹⁴ Judíorākamarīrā majaroka Simónre mare bojaweyu. Sā'mitiritirā, “Judíotatamarīrāteoka kirirā nimaerā jia Tuparāte baaū'mueka”, marīwārūyu. ¹⁵ I'supakajaoka Tuparāro'si bojaijirimajare bikija o'oeka:

¹⁶ “David wi'ia* po'imajare riatako'omakaja ñamajī ate jia sabaape'aokaro'si yetarāñu.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka yibaarāñu ‘Tuparāte mayi'riye'e’, judíorākamarīrā yiwā'maekarāte āñaokaro'si. Yi'i, mija iḡamakiji, i'supaka ñañu, bikijarāja yirirāte sōrīrūjera'aekaki imarī.”

¹⁹ Ika yijaiweaikapi āriwa'ri: Matā'omajamarīrā imarā ba'iaja nabaaiika ja'atairā nime Tuparāte yi'riwa'ri. I'supaka simamaka, “Mañekiarāte imara'aeka upakaja baarika sime”, nare āriūkimarīa sime. ²⁰⁻²¹ I'supaka nare āribekaja, pāpera nare maḡūataye'e ikupaka nare okajāāokaro'si: “Waḡuju imaja jērāka† jiyipupaka ōriwa'ri sawā'tarā ri'ia naḡāēka mija ba'a'si. Rōmikirā, tīmiarā, rōmimarīrā, tīmiamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe. Supabatirāoka wa'iro'sia sawāmua namokoru'ataeka mija ba'a'si, i'supakajaoka sariwea.” Jērītarīrimi rakakaja judíorākare rērīriwi'iarā i'supaka nabojara'aeka nimataḡaekarō'ōrā. Supa imarī, i'supaka ñañu, jiyubeyua judíorākare naka jarikoreka,— Santiagore nare ārika.

Judíorākamarīrāte pāpera naḡūataeka

²² I'supaka kēpakā'ā, apóstolrāka, Jesúre yi'yurāte imaruḡutarimaja, supabatirā kire yi'yurā nimaupatiji ikupaka ārikarā: “I'supaka mare kibojaiika simamaka, i'rārimarā maka imarāte maḡūataerā Pablorākaka ika pāpera ne'ewa'rirā”, narīka. Sayi'rikarā imarī Judas (kirejeoka narīka Barsabás) supabatirā Silas nimaeka Antioquiarā Pablorākaka jeyoariwa'rirūkirā. Jesúre yi'yurāte imaruḡutarimaja nimamaka i'supaka nare nabaeka. ²³ Ikuḡaka sabojaeka i'sia pāpera:

“Apóstolrāka, supabatirā kire yi'yurāte imaruḡutarimaja ika pāpera pūatairā. Antioquía, Siria, Ciliciorō'ōrā imarāro'si oka yija pūatayu. Judíorākamarīrā imariḡotojo Jesúre yi'yurā imarī, yija jeyomarā mija ime. ²⁴ Ikuḡaka sime, mia: I'rārimarā yijakarā mija ḡō'irā eyatirā rukubaka nare naḡupajoarūjerape āririka majaroka yija ā'mitiyu. I'supaka mijare wārōrī nare yija pūataekamarīrā nime. ²⁵⁻²⁷ I'supaka simamaka i'rīka ta'iarāja pupajoatirā ‘Naka jairimajare maḡūataye'e’, yija āñu. I'supaka pupajoawa'ri, Judas, Silas, wayuoka moñurā Pablo, Bernabépitijika mija ḡō'irā yija pūatarāñu. Pablorāka aḡerāte nare jāārika yapakoḡeko'omakaja Jesúrika bojariroka bojarija'atabeyurā imarā nime i'ḡarā narupuko'amarā. Mija ḡō'irā eyatirā ika yija o'oika upakaja mijare bojarimaja nime. ²⁸ Espiritu Santore yijare jeyobaaikapi pupajoairā imarī, ‘Mañekiarāte imara'aeka upakaja yi'ririka sime’, mijare yija āriḡakataribeyu. Supa imarī ika takaja mijare yija āñu: ²⁹ ‘Waḡuju imaja jērāka jiyipupaka ōriwa'ri sawā'tarā ri'ia naḡāēka mija

* 15:16 El reino de David † 15:20-21 ídolo

ba'a'si. Supabatirā wa'iro'sia mija jāāika poto sariwea juruikaoka mija ba'a'si. Sawāmu namokoru'ataikaoka ba'abekaja. Mia, rōmikirā, tīmiarā, rōmimarīrā, tīmiamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe.' Samija yi'rīrākareka, jia mija imarāñu, mijare yija āñu. Jia mija imabe", āriwa'ri no'oeka.

³⁰ I'supaka nare āritirā nare sane'ewa'rīrūjeka. I'supaka na'pakā'ā Antioquíarā eyatirā Jesúre yi'yurāte narērātaeka. Narērīka poto pāpera nare nijika. ³¹ Nare nijika itirā jīimaka tokarāre jarika, jia nare sabojaeka simamaka. ³² Supa imarī Judas, Silasoka Tuṗarāro'si bojaijirimaja imarī, tokarā Jesúre yi'yurā imaekarāte rīkimarāre kirika nabojawārōeka. I'sia majaroka ā'mitiritirā jībaji Jesúre yi'riwa'ri okajājia najarika. ³³ Torā nupaka imaekarāka imatitirā "Yijare pūataraparā pō'irā yija pē'rīrā baayu mae", narīka. I'supaka napakā'ā "Jia nimarū mijare pūataraparā", nare narīka Tuṗarāte yi'yurā. ³⁴⁻³⁵ Topi nape'riwa'rika poto Antioquíarā Pablo, Bernabépitīyika natuika Jesúrika bojariroka bojarī aṗerā najeyomarāpitīyika.‡

Pablote Jesúrika bojape'arī a'rika

³⁶ Supa imarī ī'rārīmi ikupaka Pablote ārika Bernabé:

—Jesúrika mawārōekarāte īarī ma'rīrā, Jesúre yi'yurāte marākā'ā ime āriwa'ri.—

³⁷ I'supaka kēpakā'ā, "Jee, dajoa, supabatirā Juan Marcore maka ma'ewa'riye'e", Bernabé kire ārika. ³⁸ I'supaka kērīko'omakaja, Pablote yaṗaberika, "Panfiliarā yija imaeka poto yijare ja'atitirā Jerusalénrā Juan Marcore yijare pē'ritapawa'rika", āriwa'ri kibojaeka. Supa imarī Pablote kire akariyaṗaberika ate. ³⁹ I'supaka simamaka űoaka najaibu'aeka simako'omakaja ī'rīka upakaja naṗupajoaberika. I'supaka imawa'ri pībitirā rakaka oyiaja na'rika. Juan Marcos, Bernabéka waṗurupi, Chipre wāmeika jūmurikarā na'rika. ⁴⁰ Pablo jeyomaki Silas imaekaki kika a'rīrūkika. Torā na'rīrā baaeka ruṗu jia Tuṗarāte nare baarū āriwa'ri, naro'si kire najēñeka tokarā Jesúre ā'mitiripēairā. I'supaka nabaaeka be'erō'ō kopakaja na'rika mae. ⁴¹ Torā a'rīrijarikōrī Siriarā, supabatirā Ciliciarō'ōrāoka Jesúrika bojariroka nabojaeka. Jesúre yi'rikarāka jaitirā jībaji Jesúre yi'paraka okajājia nimaerā i'supaka Pablorākare nare jeyobaaeka.

16

Pablorākaka Timoteore jeyoariwa'rika

¹ Topi Pablorākare Derbewejeārā a'ritirā, Litra wāmeika wejeārā neyaeka. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēaikite niatōpoea. Timoteo wāmeiki kimaeka. Kīpako imaekako judiōtatako, Jesúre yi'yuko. Kīpaki pūri griegotataki kimaeka. ² Litrawejeekarā, supabatirā Iconiowejeekarā Jesúre ā'mitiripēairā jia pūpajoabaraka najaika Timoteoreka. ³ I'sia ōrīwa'ri Timoteore naka a'rīrika Pablote yaṗaeka. Naka ke'rika ruṗubaji, circuncisión Pablote kire baaeka. "Judīotatarāki kīpakire imamaka circuncisión Timoteore kibaarūjeberika. I'supaka kireka nimaupatiji noñu", āriwa'ri i'supaka Pablote kire baaeka judiōtatarāte kire īariṗe'yoa'si āriwa'ri. ⁴ Litrarā nimaeka be'erō'ō aṗea wejeārā na'rika. Supa imarī Timoteore naka jeyoariwa'rika. Ī'rāweje jariwa'rīrimarīaja ikupaka Jesúre yi'yurāte nabojarijarika: "Jerusalénrā aṗōstolrāka supabatirā Jesúre yi'yurāte imaruṗutarimajare rērītirā ikupaka mijare narīpūayu: "Judīotatarā ñekiarāte imara'aeka upakaja yi'rīrika sime", mijare yija āriṗe'yoa'ri. Ī'rāriroka takaja mija yi'rījīñu", aṗōstolrākare ārāpakakaka nare nabojaeka. ⁵ I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre yi'rikatatarāre jībaji kire ā'mitiripēamirīrikawa'rika. Supabatirā ī'rārīmi upakaja rīkimabaji naṗuburījarika.

Makārārūñuroka upakapi Macedoniakakire Pablote īaeka

⁶ Asiaka'iarā Jesúrika bojariroka nabojatapaarika naṗupajoako'omakaja, topi no'rīrūkimarā simaerā Espīritu Santore nare ōrīrūjeka. Supa imarī Frigiaka'ia, Galaciaka'iarā Pablorākare o'ritapawa'rika. ⁷ Topi o'riwa'ritirā Misiaka'ia ta'irō'ōrā

‡ 15:34-35 Algunos textos antiguos incluyen el versículo 34: "Ō'ōrā yituirāñu", kērīpūpajoaeka Silas.

neyaeka. Toꝑi Bitiniaka'iarā a'ririka naꝑuꝑajoakoꝑeka. I'suꝑaka simako'omakaja Espíritu Santore toꝑi nare a'rirūjeberika. ⁸ Misiaka'iaꝑi o'riwa'ritirā Tróade wāmeika wejearā natu'aeyaeka. ⁹ I'sia wejearā eyatirā i'sirīmi ñami makārārūñuroka uꝑakaꝑi Macedoniakakire rikamaꝑakā'ā Pablote ñaeka.

—Ō'ōrā Macedoniarā mi'tabe, yijare jeyobaaokaro'si, — Macedoniakakire Pablote ārika.

¹⁰ “Ikupaka yikarārūrīko'o”, Pablote āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, “Macedoniarā kirika bojariroka wārōrī Tuꝑarāte mare ꝑūatayu”, yija ārāꝑe.* Suꝑa imarī a'yaokaro'si yija ba'irījia yija jierāꝑe.

Filiꝑos wejearā Pablorākare etaeka

¹¹ Tróade wejeaꝑi kūmujāitirā, wājiaja Samotracia wāmeika jūmurikarā yija a'raꝑe. Aꝑerīmi Neápolisrā yija eyarāꝑe. ¹² Toꝑi Filiꝑosrā yija a'raꝑe. Rikimarāja Romawejeakarāre imarāꝑe torā. Macedonia ka'iareka imatiyaiweje simarāꝑe. Ñoꝑañaika yija imarāꝑe torā. ¹³ Jērītarirīmi simarāꝑaka ꝑoto weje a'riwa'ri imarāꝑaka rikarā yija turāꝑe. “I'sia wejearā imarāte Tuꝑarāka jairijayurō'ō sime je'e”, yija ōrīkoꝑeraꝑe. Torā eyatirā, yija eyaruꝑarimomeraꝑe. Toꝑi ruꝑarījī, torā rērībaraka imarāꝑarā rōmijāte Jesúrika bojariroka yija bojarāꝑe. ¹⁴ Í'rāko Lidia wāmeiko, Tiati-rawejeakako, naka imarāꝑako. Suꝑabatirā sayāꝑāia jía iyayaꝑea űoika waruaka űjirirōmo koimarāꝑe. Judíorākamarīko imariꝑotojo Tuꝑarāte jiyiꝑuꝑaka ōñuko imarī, Pablote jaimaka Tuꝑarāte kore ā'mitiripēarūjerāꝑe. ¹⁵ Jesúre koā'mitiripēamaka, ruꝑuko'a kore yija jūjerāꝑe suꝑabatirā korīrāreoka. I'suꝑaka kore yija baarāꝑaka be'erō'ō ikupaka yijare kojairāꝑe:

—“Ritaoka Jesúre yi'yuko koime”, mija āriye'e, mija i'tabe yiwi'iarā,— jiaꝑi yijare kōrāꝑe.

I'suꝑaka kōꝑakā'ā kowi'iarā tuiṛī yija a'raꝑe.

¹⁶ Í'rārīmi ꝑo'imajare Tuꝑarāka jairoyikarō'ōrā a'rikōrī bikirirōmore yija ĩatōꝑoraꝑe. Satanárika ima ña'rījāikako koimarāꝑe. I'suꝑaka imarāꝑako imarī, ñamajī wejeareka o'rirūkia kobojarāꝑe. Suꝑa imarī koīꝑarimarāre rikimaka niñerū tōꝑoraꝑe, i'suꝑaka bojaiko koimamaka. ¹⁷ Iko bikirirōmo yija be'erō'ōꝑi rīrīra'atirā ikupaka koakasereraꝑe:

—Í'rā ĩmirīja imarā imatiyaiki Tuꝑarāte yi'yurā. “Jesúre mija yi'rīrākareka, mijare kitāārāñu”, ārīwa'ri mijare nabojayu,— ārīokaika ritaja ꝑo'imajare kobojarāꝑe.

¹⁸ Í'rārīmi uꝑakaja i'suꝑaka kire koakasererīrika. I'suꝑaka jajua kobaata'amaka ĩawa'ri, ba'iaja simaeka Pabloro'si. Suꝑa imarī jororīkatirā Satanárika ima koreka ña'rījāikakite ikupaka Pablote ārika:

—Jesucristorikaꝑi koreka mire yiꝑorirūjeyu,— Pablote ārika Satanárika ima.

I'suꝑaka kērīka ꝑotojo kore ña'rījāikoꝑekakite koreka ꝑorika.

¹⁹ Koreka kiporitāꝑaeka be'erō'ō, ñamajī o'rirūkia kobojawārūberika mae. I'suꝑaka koimamaka ĩatirā, “Aꝑekurioka ate niñerū tōꝑobesarāñurā maimae”, koīꝑarimarāre ārīꝑuꝑajoaeka. Suꝑa imarī Pablote, Silareoka naboebarika. Suꝑa baatirā nare ñi'atirā wejeñe'metāji imatiyairō'ō ĩꝑarimarā ꝑō'irā nare ne'ewa'rika. ²⁰ ĩꝑarimarā wājitāji nare e'eeyatirā ikupaka narīka:

—Írā judíotatarā mawejeakarāre rukubaka ꝑuꝑajoarūjerimaja imarā. I'suꝑaka imarā imarī mawejearā oka naꝑo'ijiyayu mae. ²¹ Romatatarāre baaroyika uꝑakamarīa nawārōrijayu. Suꝑa imarī nawārōika uꝑaka mabaaberijīñu,— narīka niꝑarimarāre.

²² I'suꝑaka naꝑakā'ā ā'mitiriwa'ri, Pablorākare jimarīa naboebaeka ꝑo'imaja. Suꝑa imarī nare naꝑajeū'mueka. Toꝑi jariroaka† nare ne'etarūjeka i'sia wejeakarā ĩꝑarimarā. Suꝑabatirā wajoaꝑi nare naꝑajerūjeka. ²³ I'suꝑaka jājiaꝑi nare ꝑajetirā, wēkomaka imariwi'iarā nare natarūjeka. Suꝑabatirā,

—Jia nare miarīꝑe naru'rikoreka,— wēkomaka imariwi'ia ĩarīrīrimajire narīka.

* 16:10 El uso de “nosotros” (yija) en los versículos 16.10-17 indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo, Silas y Timoteo en el viaje a Filipos. † 16:22 Camisa

²⁴ I'supaka ïparimaräre äpakã'ã ä'mitiriwa'ri, wëkomaka imariwi'i tösibajirã imaeka kurarakarã maþoriwãruberijirõ'õrã nare kitarika. Supabatirã nu'þua yaþupãia kopëru'aika watoþekarã kipi'þeka.

²⁵ I'supaka kibaako'omakaja Pablo, Silasþitiyika Tuþarãka jaitirã ñami þoto nabayakoyaeka. Aþerã wëkomaka imariwi'iarã imaekarã nabayakoyamaka ä'mitirikarã.

²⁶ Ikuþarõ'õþiji ka'ia jãjia iyika. Supabatirã wëkomaka imariwi'ia iyika. I'supaka sabaayuju kopereka wiritapataeka. I'supaka sabaamaka torã imaekarãte þerumijia nare naþi'þeka kutuþataeka. ²⁷ I'supaka simamaka wëkomaka imariwi'i ïarĩrĩrimajire türüeka. Ìrãkopereka rakakaja wiritapataeka imamaka, ïawa'ri, “Wëkomaka imariwi'iarã imakopeirãte ru'riþatayu je'e”, kërĩþupajoakopeka. Suþa imarĩ kisara e'etirã kiõnu upakaja jãäririrã kibaakopeka. ²⁸ I'supaka kibaaerã baaeka þoto ikupaka Þablote kire ärika:

—¡Miþo'ia jãäbekaja! Yija imaupatiji õ'õrã yija imaþatayu.—

²⁹ Suþa imarĩ yaaboaike wëkomaka imariwi'ia ïarĩrĩrimajire jëñeka. Supabatirã Þabloraãka þõ'irã rĩrikãkawa'ritirã nawãjitãji kiñukurupaeka, kikiwa'ri tarabaraka. ³⁰ Aþerõ'õrã nare e'ewa'ritirã, ikupaka nare kijërãeka:

—¿Marãkã'ã yibaajĩnu, ba'iaja yibaaikareka Tuþarãte yire wayuãaokaro'si?— kërĩka Þabloraãkare.

³¹ I'supaka këpakã'ã, ikupaka nayi'rika:

—Maiþamaki Jesucristore mia'mitiripëarãkareka, Tuþarãte mire täärãnu, supabatirã mirĩrãreoka,— kire narĩka.

³² Supabatirã maiþamaki Jesucristorika bojariroka kire nabojaeka. Kiwi'iarã imaekarãteoka naboþapataeka. ³³ I'siñamiji nare naþajeka kãmia kijũjeka Þabloraãkareka. I'supaka nare baaweatirã kirupuko'a kijũjerũjeka, kirirãreoka. ³⁴ I'sia be'erõ'õ kiwi'iarã Þabloraãkare kiakawa'rika nare ba'ariji'aokaro'si. “Tuþarãte yi'yurã yija ime mae”, äriwa'ri kirirãþitiyika jia jĩjimaka nimaeka mae.

³⁵ Bikitojo i'sia wejeakarã ïparimarã surararãkare þũataekarã, wëkomaka imariwi'ia ïarĩrĩrimajire bojarĩ,

—Nare mija'atabe mae, na'yaokaro'si.—

³⁶ Suþa imarĩ wëkomaka imariwi'ia ïarĩrĩrimaji ikupaka ärikaki Þablote:

—Ïparimaräre jã'meika upakaja mijare yija'ataerã baayu. Suþa imarĩ dakoa ba'iaja þuþaribekaja mija a'þe mae,— kërĩka.

³⁷ I'supaka këpakã'ã ä'mitiriwa'ri, ikupaka Þablote bojaeka surararãkare:

—Dakoa þarea yijare imaberiko'omakaja ika wejea ïparimarã þo'imaja wãjitãji yijare naþajerũjerape. I'supaka yijare nabaarũjerape ¿dakoa ba'iaja nabaako'o? äþekaja. Supabatirã ika wëkomaka imariwi'iarã yijare natarũjerape. Romakarã† upaka yija imako'omakaja najã'meika yi'ribekaja i'supaka yijare nabaarape. Suþa imarĩ maekaka þo'imajare õribeyukaji yijare naja'atariyaþakopeyu. I'supakamarã simarãnu. Noñu upakaja yijare þoarĩ ni'tarũ,— Þablote ärika surararãkare.

³⁸ I'supaka këpakã'ã ä'mitiritirã ïparimaräre bojarĩ surararãkare a'rika. I'supaka nabojamaka ä'mitiritirã, Romakarãja Þabloraãkare imamaka õrĩwãrũtirã ïparimaräre kĩkika.

³⁹ Suþa imarĩ Þabloraãka þõ'irã okajierĩ ïparimaräre a'rika. I'supaka baaweatirã, nare naja'ataeka. “Aþea wejearã mija a'þe ruþu”, jiaþi nare narĩka. ⁴⁰ Wëkomaka imariwi'iaþi þoritirã Lidia wi'iarã Þabloraãkare a'rika. Torã eyatirã Jesúre ä'mitiripëaekarãte narërãtaeka. Jesúrikakaka nare nabojaeka jibaji Jesúre yi'þaraka okajãjia nimaerã. I'supaka naka najaike be'erõ'õ aþea wejearã na'rika mae.

¹ Filiposwejeapi a'ritirā, Anfípoliswejea, supabaturā Apoloniawejeapi Pablorākare o'ririjarika. I'sia be'erō'ō Tesalónica wāmeika wejearā neyaeka. I'sia wejearā judíotatarāte rēririwi'ia imaeka. ² Pablo, kibaaroyika upaka baarī, judíotatarāte rēririwi'iarā a'rikaki. Supabaturā maekarakakuri jērītarirīmi Tuparārika bojariroka torā rērītirā imaekarāte kibojawapu'ataeka. Tuparāro'si bojañjirimaja imaekarāte o'oeka pupajoaturā, ikupaka po'imajare kibojaka:

³ —“Po'imajare Jā'merūkika, Tuparāte pūatarāñuka ba'iaja jūarāki. Supabaturā kireyarāñu. Reyakoperipotojo ate ōñia kijaripe'rirāñu”, āriwa'ri Tuparāro'si bojañjirimajare āri'o'okakiji kime Jesucristo, mare Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki,— Pablote nare ārika.

⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ī'rārimarā judíotatarā Jesúre yi'rikarā mae. Supa imarī Pablo, Silaspitijika ī'rīka upakaja pupajoekarā imarī nare najeyoarika. Rīkimarāja judíotatarāmarī imaripotojo Tuparāte jiyipupayeeekarāte kibojamaka ā'mitiritirā, Jesúreoka na'mitiripēaeka mae. Rīkimarā tokarā rōmijā imatijairā Jesúre ā'mitiripēaekarā naro'si. Ī'rājaoka jeyoarikarā Pablote, Silaspitijika. ⁵ Pablorākare rīkimarāja po'imajare ā'mitiripēamaka ĩawa'ri, tokarā judíotatarāte Pablorākare ā'mijāika. Supa imarī i'sia wejeareka imaekarā ba'iaja baairāte narērātaeka. “Yijare mija jeyobaabe. Ika wejeareka imarā wājītāji Pablorākare ba'iaja majairāñu, Pablorākare nabobayaokaro'si po'imaja”, judíotatarāte nare ārika. I'supaka baawa'ri, rīkimarāja po'imajare narērātaeka. Supa imarī Jasón wi'iarā Pablorākare mo'arī na'rika, nare e'epoaturā po'imajare nare ĩjiriyapawa'ri. ⁶ Nare tōpoberiwa'ri, Jasónre, supabaturā ī'rārimarā Jesúre ā'mitiripēaekarāte ĩparimarā pō'irā ne'ewa'rika. Ikupaka jājirokapi ĩparimarāre nabojaka:

—Pablo, Silaspitijika rīkimakaja wejeareka rukubaka oka baatarapararā imarā. Mawejearōka rukubaka baarī netayu. ⁷ Ī'ī Jasón kiwi'iarā nare e'etorapaki. Ī'rīka Jesús wāmeikireka, “Īki kime ĩpi imatiyaiki”, āriwa'ri maipamaki Césarte jā'meka yi'ribeyurā nime,— nīpamarāre narīka.

⁸ I'sia oka ā'mitiriwa'ri i'sia wejeakarā, nīparimarāpitijika jiamarīa naro'si simaeka. ⁹ “Mijare yija ja'atarika mija yapaye'e, yijare mija wapañjibe”, narīka Jasónrākare. Supa imarī ĩparimarāre nawapañjika.

Pablorākare Bereawejeearā imatapaka

¹⁰ Sarā'ika be'erō'ō ñami Jesúre ā'mitiripēaekarā Pablorākare napūataeka Bereawejeearā. Torā eyaturā judíotatarāte rēririwi'iarā nakākaeka. ¹¹ Bereawejeareka imaekarā Tesalónicawejeekarāre jībaji Pablorākare ā'mitiriyapaeekarā. Torā Jesúrika bojariroka kibojamaka jia jījimakapi na'mitirika. Supabaturā kire ā'mitiritirā, “¿Yaje Tuparā oka āñu upakaja yijare kibojayu?”, āriwa'ri Tuparā majaropūñu niarijarika. ¹² “Rita sime kibojaka”, āriwa'ri rīkimarāja judíorākare Jesúre yi'rika. I'supakajaoka ī'rārimarā judíotatarāmarī imatijairā ĩmirīja, rōmijāpitijika Jesúre yi'rikarā. ¹³ “Berearā Pablote Tuparārika bojarikaroka bojayu”, āriwa'ri majaroka Tesalónicakarā judíotatarāte ā'mitirika. I'sia ā'mitiriwa'ri nabobarika. Supa imarī Bereawejeearā a'ritirā po'imajare rukubaka napupajoarūjeka. Supa imarī Bereawejeekarā Pablote boebarikarā. ¹⁴ I'supaka nimaeka ā'mitiriwa'ri, ñojimarīji ī'rārimarā tokarā Jesúre ā'mitiripēairā Pablote riapakirijerā e'ewa'rikarā. Silas, Timoteopitijika puri tuikarā, naka a'ribekaja. ¹⁵ Riapakiakarā tu'aeaturā wapuruپی Atenas wāmeika wejearā Pablote ne'ewa'rika. Torā kire taritirā Berearā nape'rika ate. Naka Pablote majaroka pūataeka, “Silas, Timoteopitijika ñojimarīpañakaja ni'tarū”, āriwa'ri.

Atenawejeearā Pablote imatapaka

¹⁶ Silare, Timoteopitijika ta'abaraka Atenawejeearā ĩatararī Pablote a'rika. I'sia wejeearā rīkimaka wapuju imaja jērāka najiyipupayeeika ĩawa'ri ba'iaja kipuparitiyaeka. ¹⁷ Supa imarī judíorākare rēririwi'iarā Jesúrika Pablote bojaka judíotatarāte, supabaturā judíotatarāmarī imaripotojo Tuparāte jiyipupayeeekarāte. I'supakajaoka ī'rārimarā

jariwa'ririmarīaja wejeñe'metāji* turitaparāte i'sirokajaoka Pablote bojaeka. ¹⁸ Tokarā epicureoskaka wārūrimaja, supabatorā estoicoskaka wārūrimajaoka Pablota nokato-toeka. Jesús majaroka, supabatorā reyakoḗriḗotojo ate ōñia kijariḗe'rika majaroka nare kibojaeka. Supa imarī i'rārimarā ikupaka ārikarā:

—¿Dakoakaka ōriḗūabeyukate i'supaka jaiyu?— narīka.

Aḗerā ḗuri:

—Aḗeto wejeakarā najiyiḗupayeeroyirāreka† kijaiyu je'e aḗeyari,— narīka.

¹⁹ Supa imarī “Areóḗago‡ wāmeirō'ōrā dajo majaiari”, āriwa'ri Pablote ne'ewa'rika. Torā rēritirā imaekarā iḗarimarāre ikupaka ārika:

—Mamaka majaroka mibojaika ā'mitiririka yija yaḗayu. ²⁰ Yija ā'mitirikoribeyua majaroka miwārōyu. ¿Marākā'ā āririka miwārōyu? Yijare mibojabe ruḗu,— kire narīka.

²¹ Atenakarā, supabatorā aḗeto ka'iaekarā torā imaekarā mamaka ḗupajoariroka ḗupajoabaraka jaikarā, aḗea baabekaja. Supa imarī mamakukukaka majaroka Pablote bojarika na'mitiririyapaeka.

²² Supa imarī nawatoḗekapi mi'mirīkatirā ikupaka Pablote nare bojaeka Areóḗago wāmeirō'ōrā:

—Mija ā'mitiḗe Atenareka imabayurā. Rīkimaka jērāka jiyeka mija jiyiḗupayeeemaka ñiayu. ²³ Mija wejearā, turitapabaraka jērāka jiyiḗupayeerī mija rēriḗijayurō'ō rakakaja ñiataparape. Īrākō'rīmato ikupaka āriō'oekarō'ō yitōḗorape: “Ō'ō sime Maikoribeyukate jiyiḗupayeerūkirō'ō”, āriō'oeka simarape. Mija ōriḗbeyuka majaroka yibojaerā baayu mae.

²⁴ Ika ka'ia, ritatojo ika wejeareka ima ḗo'ijiaekaki Tuḗarā. Ritaja ika ka'iareka imarā, mabo'ikakurirā imarā iḗamaki imarī, ḗo'imajare baḗo'ijiaeka kire jiyiḗupaka ōriḗiwi'iarāmarīa kime. ²⁵ Dika jariwa'ribeyua kiro'si. Kiro'si mabaarijitokoḗeika yaḗabeyuka. Iki imaki ritaja ōñia maimarūkia mare ja'ataiki.

²⁶ Mamarītaka ĩmirījite takaja Tuḗarāte ḗo'ijiaeka. Ikiḗi āriwa'riji ritaja ḗo'imajatatarāte Tuḗarāte kāriḗoeka. Ika ka'iarā rakakaja nimaokaro'si Tuḗarāte nare ḗibataeka kiyapaeka upakaja. Iki imaki “Ika ka'iareka nimarāñu, supabatorā i'tojirā wejeareka ōñia nimarāñu”, āriḗukika. ²⁷ I'supaka Tuḗarāte baaeka “¿Marākā'ā Tuḗarāte morījīñu je'e?”, ḗo'imajare āriḗū āriwa'ri. “Yire ōriḗiyapawa'ri yirirā ḗo'imajare imarū”, Tuḗarāte ārika. Kire morīriyapajikareka ḗuri, yoerāmarīaja Tuḗarāte ime. Makaja imaki kime. ²⁸ “Tuḗarāḗi āriwa'ri ōñia maima, marī'meyu, supabatorā ika ka'iarā mare kimarūjeyu. Kimaberirikareka maimaberijāēka.”§ Ikupaka āḗaraka ĩrārimarā mijaro'si majarobojarimajare o'oeka: “Tuḗarā makarā maima”, āriwa'ri.* ²⁹ I'supaka simamaka “Ikupaka kime Tuḗarā”, āriḗupajoawa'ri, ātakaka, orokaka, ḗlatakakaoka najiyiḗupayeerūkika ḗo'imajare jia baḗo'ijiaeko'omakaja, Tuḗarā makarā imarī “I'supaka nabaḗo'ijiaeka ĩoiki Tuḗarāte ime je'e”, marīḗupajoaberijīñu. ³⁰ I'supaka ḗo'imajare jia ōriḗūaberiripotojo ba'iaja baaeka waḗa Tuḗarāte nare jēñeberika ruḗu. I'supakamarīa sime maekaka. Supa imarī maekaka ritaja ba'iaja mabaaika ja'atarika Tuḗarāte mare jā'meyu. ³¹ Ñamajī ba'iaja ḗo'imajare baaika waḗa kijēñerūkiriimi ōriḗiiki Tuḗarā. Jia oyiaja baaiki imarī, nabaaeka takaja sawaḗa nare kijēñerāñu. Īrika kiwā'maekaki i'supaka baarāki. “Reyakoḗriḗotojo ōñia Tuḗarāte kire jariḗe'ririḗjeka simamaka Cristo imaki Tuḗarāte wā'maekaki”, ritaja ḗo'imajare āriwārūyu,— Pablote nare ārika.

³² Ōñia jariḗe'ririkakaka ā'mitiriwa'ri eebaraka Pablote ĩrārimarāre boiwā'imarīka. I'supaka nabaako'omakaja aḗerā ḗuri ikupaka ārikarā:

—Ate samijaḗe'arika ā'mitiririka yija yaḗayu,— Pablote narīka.

* 17:17 En la plaza de la ciudad † 17:18 Dioses de extranjeros ‡ 17:19 Una corte compuesta de jueces griegos para decidir, más que todo, cuestiones de religión o moralidad. § 17:28 En 600 a.C. el poeta griego Epimenides escribió esa poema en que alguien dijo estas palabras pensando en Zeus, el capitán de los dioses. * 17:28 Dos poetas griegos escribieron esta frase (300 a.C.) pensando en Zeus.

³³ Supabatirā rērībaraka nimaekarō'ōpi Pablote poritapawa'rika. ³⁴ Ī'rārimarā kiupaka pupajoatirā Jesúre ā'mitiripēaekarā. Ī'rīka Dionisio wāmeiki naka imaekaki, Areópago rērīroyikarākaki. Ī'rāko Dámaris wāmeikooka Jesúre ā'mitiripēaekako. Supabatirā aperīooka kire yi'rikarā naro'si.

18

Corintowejarā Pablote imatapaeaka

¹ I'sia be'erō'ō Atenawejeapi Pablote a'rika, Corintowejarā. ² Torā eyatirā Ī'rīka Aquila wāmeiki, Pontoka'iakakika Pablote tōpobu'aeka. Aquila kirūmu Priscilapitiyika Italiaka'iaipi a'ritirā Pablo rupubaji Corintorā neyaweika. Romakaki ĩpi Claudio wāmeiki Italiaka'iarā judíotatarāte imarika yapaberwa'ri, nare kīpoataeka. Supa imarī Corintorā Aquilate a'rika kirūmupitiyika, judíotatarā imarī. Sabe'erō'ō napō'irā wi'iturirī Pablote a'rika. ³ Pablo upakaja sayapāia mo'rīakakapi Aquilate wi'ia* baaeka kirūmupitiyika. Supa imarī Ī'rākō'rīmatorāja ba'irabeokaro'si naka kituika nawi'iarā. ⁴ Ī'rākuri jērī-tarirīmi jariwa'rīrimarīa judíorākare rērīriwi'iarā Jesúrika bojariroka bojarī Pablote a'riroyika. Judíotatarā supabatirā judíotatarāteoka Jesúrika na'mitiripēaokaro'si nare kijaiējeriyapaeaka.

⁵ I'sia be'erō'ō, Macedoniapi i'tatirā, Silas, Timoteopitiyika neyaeaka Pablo pō'irā Corintowejarā. Neyaeaka poto kiba'iraberika ja'atirā Jesúrika bojarirokatakaja bojabaraka Pablote imaeka. Ikūpaka judíotatarāte wārōbaraka kijaika: “Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki, kirejeoka yija āñu Jesús”, kērīka. ⁶ I'supaka kērīko'omakaja, aperīa aperīpaka pupajoawa'ri, jajua kire baata'aekarā. Supabatirā ba'iaja kire napipeka. I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, kijariroka kijāāpateka “Kopakaja mijare yokajāākopekoo", ārīpupajoawa'ri. Supabatirā ikupaka kērīka:

—Tuparāte yire jā'meka upakaja kirika bojariroka mijare yibojakopeyu. Supa imarī mija reyarāñurīmi ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rīrāka, oka yire imabesarāka. Supa imarī mija ā'mitiriyapabeyua ĩawa'ri, irīmipi judíotatarāte imarāte Jesúrika bojariroka yibojau'muerā baayu,— kērīka.

⁷ Tōpi porīwa'ritirā Ticio Justo wi'iarā Pablote a'rika pō'imajare wārōrī. Judíorāka-marīki imarīpotojo Tuparāte jiyipupaka ōrīkaki kimaeka Ticio Justo. Kiwi'i wā'tarā simaeka judíorākare rērīriwi'ia. ⁸ Crispo wāmeiki imaekaki judíorākare rērīriwi'i ĩpamaki. Iki, kirīrāoka maipamaki Jesúre ā'mitiripēairā nimaeka. I'supakajaoka Corintowejeakarā Jesúrika ā'mitiritirā rīkimarāja kire ā'mitiripēaekarā. Supabatirā rupuko'a najūjerūjeka. ⁹⁻¹⁰ Ī'rāñami makārārūñuroka upakapi Jesúre jaika Pablote,

—Mikaja ñime. Supa imarī mikīkia'si. Aperīa ba'iaja mire baawārūbesarāñurā. Okajājia jaritirā yimajaroka pō'imajare mibojajipabe. Ika wejeareka rīkimarāja yire ā'mitiripēarūkirā imamaka, samibojarija'ata'si,— Pablote kērīka.

¹¹ Supa imarī Corintorā Ī'rākuri wejejerā aperīerā ñe'metājirā pō'imajare Jesúrika bojariroka bojabaraka kimaeka.

¹² I'sia be'erō'ō Galión wāmeiki Acaya ka'iarā ĩpi† kimaeka poto Ī'rīka upaka oyiaja pupajoawa'ri Pablote judíotatarāte ñi'aeka. Supabatirā Galión wājītāji kire ne'ewa'rika.

¹³ Ikūpaka kire nabojaeka:

—“Ikūpaka Tuparāte majiyipupayeeyu”, ārīwa'ri Moiséte yijare jā'meka upakamarīa kiwārōtape ĩ'ī,— Galiónre narīka.

¹⁴ Pablote jairā baaeka potojo ikupaka Galiónre nare ārīka:

—Ba'iaja baaīki kimarikareka, supabatirā Romatatarāre jā'meika yi'ribeyuka kimarikareka, mijare ña'mitirijīñu imakopeyu. ¹⁵ Mija ōñu upakaja mija jā'meika simamaka, mija pupayariji oka mija jiebe. Yi'i pūri i'sia oka jierimaji marīka imarika yapaiki, — judíotatarāte kērīka.

* 18:3 Tiendas de campaña † 18:12 Gobernador

¹⁶ Supabaturā judíotatarāte Galiónre poatarūjeka surararākare. ¹⁷ Supabaturā judíorākare rērīriwi'i ĩpamaki Sóstenere nañi'aeka po'imaja. I'supaka baaturā Galión wājítāji kire napajeka. I'supaka nabaako'omakaja, “¿Dako baaerā kire mija pajeyu?”, Galiónre ārīberika. “Marā imabeyua yire”, kērīpupajoaeka.

Antioquíarā pe'rieyaturā ate Tuparā oka Pablote bojatapaeka

¹⁸ Corintorā matikuri Pablote imaeka ruṑu. I'sia be'erō'ō Jesúre ā'mitiripēaekarāte kima-
majaroka kibojaka a'yaokaro'si. Supabaturā Aquila, kirūmu Priscilapitijika Siriaka'iarā
a'yaokaro'si, Cencreaswejeearā natu'awa'rika. Cencreaswejeepi na'rirā baaeka ruṑu,
“Tuparā, miwājítāji mire yibojarapaka upakaja yibaako'o”, ārīwa'ri kirupua Pablote
wi'epaterūjeka. ¹⁹ Waṑurupi a'ritirā Éfesowejea papitakarā neyaeka. Torā eyaturā
Aquila, kirūmu Priscilapitijika torā natuika. Pablo puri marīwa'ritirā, judíorākare
rērīriwi'iarā eyaturā, “Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki kime Jesús”, ārīwa'ri nare
jaiējerī. ²⁰ Matikuriji naka kimarika judíotatarāte yapakoṑeka. I'supaka simako'omakaja
Pablo puri yapaberikaki. ²¹ Supa imarī ikupaka nare kimajarobojaka topi o'yaokaro'si:
—Í'rārīmi Tuparāte yaparākareka, mijare ĩarī yi'tarāñu ate,— nare kērīka.

I'sia be'erō'ō waṑurupi Éfesowejeepi ke'rika. ²² Cesarea papitakarā eyaturā
Jerusalénkarā Jesúre ā'mitiripēaekarā pō'irā Pablote wi'ituriwa'rika. Naka imaturā
Antioquíarā ke'rika ate. ²³ Torā kimatapaka be'erō'ō ke'riū'mueka ate. Galaciaka'iarā
imaturā, topi Frigiaka'iarāoka keyaeka. I'sia ka'iareka Jesúre ā'mitiripēairā imaekarāte
Jesúrika bojariroka kiwārōtapaka. I'supaka kiwārōmaka ā'mitiriwa'ri, jibaji Jesúre
yi'riwa'ri okajājia najarika.

Éfesorā Tuparā oka Apolore wārōeka

²⁴ I'sia poto ĩ'rika judíotataki Apolos wāmeiki Éfesorā eyaekaki. Alejandríawejeakaki
kimaeka. Po'imajare ĩaika wājítāji jia jaiwārūiki kimaeka. Supabaturā Tuparā ma-
jaropūñu o'oeka jia kiōrīka. ²⁵ “Jesúre yapaika upakaja maimajīñu”, aṑerāte wārō-
maka, jia ā'mitiripēaekaki kimako'omakaja Juanre ruṑuko'a po'imajare jūjekakaka takaja
ōñuka kimaeka ruṑu. Tērītaka Jesús majaroka ōrīberikoperipotojo kiōrīkarō'ōjirā
kireka wājiaja okajāābaraka jījimakapi po'imajare kibojaka. ²⁶ Í'rārīmi judíorākare
rērīriwi'iarā, dakoa kīkirimarīaja jia po'imajaka kijaika. Aquila kirūmu Priscilapitijika
kijaimaka ā'mitirikarā. Kijaika be'erō'ō kika jaiokaro'si aṑepañarō'ōrā kire ne'ewa'rika.
Jesúrika jia kiōrīpūawārūberikakaka jia kire nabojawapu'ataeka. ²⁷ I'sia be'erō'ō
Acayaka'iakarāre Jesúrika bojariroka bojarī ke'ririyaṑeka. “Jia sime. Me'pe”, narīka
Éfesorā Jesúre ā'mitiripēaekarā. Supa imarī “Apolore jia mija e'etope”, ārīwa'ri
pāpera no'oeka Acayaka'iakarāro'si. Torā eyaturā jia nare kijeyobaaeka. “Jesúre mija
yi'pe”, Tuparāte ārīkarā nimaeka. ²⁸ Po'imaja wājítāji, Tuparā majaropūñu o'oekekaka
bojabaraka,

—Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki kime,— ārīwa'ri judíotatarāre kiwārōeka.

I'supaka jītaka nare kibojamaka, “I'supakamarīa sime”, judíotatarāte ārīwārūberika.

19

Éfesorā Pablote imatapaka

¹ Apolore Corintowejeearā imañujuju, pusi watoṑekarā imaeka ka'ia o'riwa'ritirā Éfe-
sowejeearā Pablote eyaeka. Torā eyaturā Jesúre ā'mitiripēaekarā ĩ'rārīmarāre kíatōṑoeka.
² Supa imarī ikupaka nare kijērīaeka:

—Jesúre mija ā'mitiripēarapaka poto ¿yaje Espiritu Santore mijare ña'rījāirape?— nare
kērīka.

I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire nayi'rika:

—“Espiritu Santore ima”, maki yijare bojaberapaki,— kire narīka.

³ Supa imarī Pablote nare jērīaeka:

—¿Makire yi'riwa'ri ruṑuko'a mija jūjerūjerape?— nare kērīka.

—Juanre wārōeka upakaja ruṕuko'a yijare najūjerape,— narīka.

⁴ I'supaka napakā'ā ikupaka Pablote nare ārīka:

—Po'imaja ba'iaja nabaaiika ja'ataekarāre ruṕuko'a Juanre jūjeka. Supabatirā ikupaka Juanre nare bojaeka: “Yibe'erō'ō etarūkikate mija yi'ririjape”, ārīwa'ri kiwārōeka. I'supaka kērīkakiji kime Jesús,— Pablote nare ārīka.

⁵ I'supaka ā'mitiritirā, narupuko'a najūjerūjeka “Maipamaki Jesúre yi'yurā yija ime”, ārīwa'ri. ⁶ Supabatirā kipitaka Pablote napo'iarā ja'apeaeka poto Espiritu Santore nare ña'rījāika. I'supaka simamaka norībeyua imakoṕeka oka najaiika. Supabatirā Tuṕarāte nare ōrīrūjeka nabojaeka. ⁷ I'poū'puarāe'earirakamaki rō'ōjirā nimaeka.

⁸ Maekarakamaki aiya jērītarirīmi rakaka judīorākare rērīriwi'iarā nare kibojaka na'mitiripēaokaro'si po'imajare jaiējeriyapaiki Pablote imaeka. “Ikuṕaka Jesúre yi'yurāte jā'mebaraka Tuṕarāte nare imaruputarāñu”, ārīwa'ri kīkirimarāja nare kibojaka. ⁹ I'supaka simako'omakaja ī'rārimarā kijaika ā'mitiripēaberikarā, apekurioka sā'mitiririka yapaberikarā ate. Po'imaja wājītāji Jesúre po'imajare tāāika majaroka ba'iaja najaiika. Supa imarī nare a'ritapātirā Jesúre ā'mitiripēaekarāte kika ke'ewa'rika, Tirano wāmeiki wārōriwi'iarā. Torā ī'rārīmi jariwa'ririmarāja nare kiwārōroyika. ¹⁰ Torā ī'pakuri wejeje'rāka wārōbaraka kimaeka. Supa imarī Asia wāmeika ka'iakarā, judīotatarā, judīotatamarīrā imaekarāoka maipamaki Jesúrika bojariroka ā'mitiripataekarā. ¹¹ Pablopī ārīwa'rīji rīkimakaja maikoribeyua Tuṕarāte beaeka. ¹² Supa imarī Pablote rabeka mirāka sayapāia, jariroakaoka po'imaja jīñurā pō'irā ne'ewa'pakā'ā narisirika o'riroyika. Supabatirā Satanārīka ima ña'rījāikarāteoka porīkarā.

¹³⁻¹⁴ I'sia poto ī'rārimarā judīotatarā po'imajareka Satanārīka ima ña'rījāika imaekarāte napoatatapeaka. Pablote īaji'awa'ri, “Jesús, Pablote kireka bojaike wāmeapī nareka mija ṕope', marīū'mukoyeye'e”, narīka. I'supaka baairā upakajaoka Esceva, kurarāka īpamaki makarāte baatapeaka. I'potēñarirakamaki nimaeka. ¹⁵ Ī'rārīmi i'supaka narīko'omakaja, ikupaka Satanārīka ima nare yi'rika:

—Jesúre ñoñu, supabatirā Pabloteoka yijērāko'ayu. Mijare ṕuri ñiawārūbeyu. ¿Marā je'e mija?— nare kērīka.

¹⁶ Supabatirā Satanārīka ima ña'rījāikite napō'irā teritaeka. Tērīrikaja jājiapī ba'iaja nare kibaaeka. Supabatirā najariroakaoka kibaiwa'ruika. Supa imarī riwejuṕaraka wi'iaṕi naru'riwa'rika. ¹⁷ Éfesowejeekarā nimaupātiji, judīotatarā supabatirā judīotatamarīrāoka i'sia majaroka ā'mitiripataekarā. Sā'mitiritirā nakīkika. “Tērīritaki kime Jesús”, ārīwa'ri rīkimarā maipamaki Jesúre jiyiṕupaka ōrīkarā mae.

¹⁸ I'sia majaroka ā'mitiriwa'ri ba'iaja nabaaiika rīkimarāja Jesúre ā'mitiripēaekarāte bojaeka. ¹⁹ Supabatirā ikupaka ye'okirāre baaeka ī'rārimarā ye'oroka koririmajare: Ye'orokakaka bojaike napapera, po'imaja wājītāji e'ewa'ritirā najoeka. I'sia ṕapera najoeriatāka cincuenta mil rakato ṕlata rō'ōjirā wapajā'rīa ririka.* ²⁰ I'supaka simamaka maipamaki Jesús majaroka ī'rākō'rīmatomarīa saṕibimaka, rīkimarāja Jesúre na'mitiripēaeka.

²¹ I'supaka so'rika be'erō'ō Jerusalénrā ṕe'ririka Pablote ṕupajoeka. “Macedoniaka'ia, supabatirā Acayaka'ia yo'riwa'rirāñu. Jerusalénrā ñimarāka be'erō'ō, Romawejearā a'ririka ima yiro'si”, kērīṕupajoeka. ²² I'supaka ārīṕupajoatirā Timoteo supabatirā Erastoka kire jeyobaarimajare kiruṕu kipūataeka Macedoniaka'iarā. Iki ṕuri Asiaka'iarā† matikuriji kituika ruṕu.

Éfesorā rukubaka napupajoamaka oka po'ijirika

²³ Pablote Éfesorā imaeka poto, “Jesús ī'rīkaja imaki po'imajare tāārimaji”, ārīwa'ri po'imajare yapabepakā'ā jimarāoka napo'ijiaeka i'sia wejearā. ²⁴ Demetrio wāmeiki

* 19:19 Cincuenta mil dracmas. Una dracma (moneda) valía un día de trabajo. † 19:22 En Éfeso

kimaeka i'sia oka bitamataũ'muekaki. Artemisare[‡] najiyipupayeerũkiwi'i upaka ñoikarĩ-jaka platakaka baarimaji kimaeka. Apeṛãoka kiupaka baarimaja imarĩ, apeṛãte sijibaraka rikimakaja niñerũ natõporoyika. ²⁵ Supa imarĩ kire jeyobaarimajare, supabatirã nuṛpaka-jaoka ba'iraberimajareoka kirẽrãtaeka. Supabatirã ikupaka nare kẽrika:

—Maa, ika ba'irabeirã p̄uri, rikimaka niñerũ tõpoirã maime. ²⁶ ¿Pablote po'imajare bojaika ã'mitirikoribeyurã mija bai? “Mija õñu upakaja baatirã mija jiyipupayeeika, jiyipupayeerũkimarĩa sime”, kẽñu. Kijaika ã'mitiritirã rikimarãja po'imajare kire ã'mitiripẽayu. Éfeso wejeakarã takajamarĩa kire ã'mitiripẽairã. Ritaja Asia ka'iarã imarã kire ã'mitiripẽairã oyiaja nime. ²⁷ Ba'iaja maro'si simarãñu. Supa imarĩ mabaapo'ijiaika po'imajare waruaribesarãñu. Supa simamaka sawaṇa matõpowãrũbesarãñu. Supabatirã Artemisare jiyipupayeeriwi'iarã po'imajare a'ribesarãñu. Ritaja Asiaka'iarã, supabatirã ritatojo wejeareka Artemisare jiyipupaka õñurã. I'supaka simako'omakaja, Pablote ã'mitiripẽawa'ri “Imatiyaikamarĩko Artemisare ime”, po'imajare ãrĩrãñu,— Demetriore nare ãrika.

²⁸ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã, jimarĩa naboebarika. Supabatirã ikupaka ãṇaraka nakasereka:

—¿Éfesokarãre jiyipupayeerijayuko, Artemisa jiiitako koime!— narĩka.

²⁹ Nakasereka ã'mitiritirã, rikimarã po'imajare naṇõ'irã a'rika. Ìrãoka boebaritirã, akaserekarã. Supa imarĩ ritaja wejeareka oka po'ijirika. I'supaka simamaka Gayo, Aristarco Pablota jeyoariwa'rikarãte nañi'aeka. Macedoniakarã nimaeka. Po'imajare rẽrĩriwi'iarã nare ne'ewa'rika. ³⁰ Kijeyomarãre jaijeyobaarĩ torã Pablote kãkariyaṇakopeka. Kãkarika kiyapamaka ãtirã, “Mikãka'si”, Jesũre ã'mitiripẽaekarãte kire ãrika. ³¹ Ìrãrimarã i'sia ka'ia iparimarãre[§] torã imaeka. Pablo jeyomarã imarĩ, majaroka kiro'si pũataekarã: “Naka ìrãtiji baabekaja”, ãriwa'ri. ³² Rẽrĩrũkikõ'rĩmatorã rukubaka nakasereka. Apeupaka, apeupaka nakaseremomeka. Ìrika upaka pupajoaberiwa'ri rukubaka pupajoabaraka nimaeka. “¿Dakoa baaerã yija rẽriko'o?”, narĩwãrũberika. ³³ Judiotataki naka imaekaki Alejandore po'imaja wãjitãji naro'si kire jairũjekarã judiorãka. Torã rẽritirã imaekarãte jaiokaro'si, Alejandrote kipitaka mi'mataeka “Mija jiaia'si ruṇu”, ãriwa'ri. I'supaka kibaako'omakaja nokata'riberika. “Dakoa oka imabeyua judiorãkaro'si”, ãriwa'ri nare kibojaerã baakopeka. ³⁴ Judiotataki kimaeka õriwa'ri judiorãkamarĩrãte tẽriwa'ribaji akasereka,

—¿Éfesokarãre jiyipupayeerijayuko, Artemisa jiiitako koime!—

Ìṇakuri aiyajẽrãrõ'õjirã i'supaka ìrika upakaja akaserebaraka nimaeka.

³⁵ Ìrika tokaki imaruṇutarimaji po'imajare okata'rirũjekaki, supabatirã ikupaka nare kẽrika:

—Mija ã'mitipe Éfeso wejeareka imarã. Majiyipupayeeiko Artemisa wi'ia ãarĩrĩrimaja maime ika wejeareka imarã. Supabatirã koṇo'ijẽrãka ñimipi ña'rika maiarĩrĩrijayu. “I'supaka imarã nime”, ritaja po'imajare ãrĩwãrũpatayu mareka. ³⁶ Nirã po'imaja “Pakirika sime”, ãrĩbeyurã. Supa imarĩ mija jo'ria'si, i'tojĩrãja samija ja'atabe. Ba'iaja mija baa'si, jia mija pupajoabe. ³⁷ Ìrã ñimirãja mija e'era'airã majiyipupayeeiko Artemisarika karee'ebeyurã. Supabatirã ba'iaja koreka jaibeyurã nime. ³⁸ Demetriore kika ba'irabeirãpitiyika apeṛãte nare okabaajĩkareka, ñiparimarã põ'irã oka jierĩ nare e'ewa'ritirã jia simajĩñu. Oka naro'si imajĩkareka, iparimarãre nabojajĩñu. Iparimarã, jã'merimaja nime oka jierimaja. ³⁹ Apea oka bojarika mija yapajĩka, Romakarãre jã'meka ãñu upakaja iparimarãre rẽrĩrãka ṇoto nawãjitãji mija bojajĩkareka jia simajĩñu. ⁴⁰ Mia, ¿marãkã'ã Romatatarã iparimarãte pupajoarãñu ruku i'supaka po'imajare oka po'ijiamaka? Ikupaka naṇupajoarãñu je'e aṇeyari: “Mare boebariwa'ri ìrãṇẽ'rõtorãja mare nabaariyaṇayu Éfesokarã”, narĩpupajoarãñu je'e. I'supaka simamaka werika maro'si simajĩñu. Supa imarĩ “¿Marãkã'ã oka imamaka, i'supaka piṇebaraka mija ime?”,

‡ 19:24 Artemisa era la diosa principal de Éfeso. Los Romanos la llamaba Diana. Su templo en Éfeso era magnífico.

§ 19:31 Oficiales de la provincia

Romatatarāte āřĩrākareka, marākā'ā nare yi'riwārũberijĩka maime,— torā imaruputari-majite āřĩka.

⁴¹ Sabe'erō'ō “I'tojĩrāja simarũ”, āřĩtirā nare kiŕe'rirũjeka.

20

Macedoniarā Pablote a'rika

¹ I'supaka oka imaeka be'erō'ō Jesũre ā'mitiripēaekarāte Pablote akaeka. Ke'rirā baaeka ruŕu “Jesũre yi'ririjariwa'ri jia mija imabe”, āřĩwa'ri naka kijaika. I'supaka āřĩtirā, nare kimajaroka kibojaeka a'yaokaro'si. Supabatirā Macedoniaka'iarā ke'rika. ² Macedoniaka'iarā a'ririjaparaka ĩ'rāweje upakaja Jesũre ā'mitiripēaekarā ƀō'irā kituririjarika. Naƀō'irā eyatirā “Jia Jesũre ā'mitiripēabaraka okajājia mija imabe”, nare kēřĩka. I'sia be'erō'ō Greciaka'iarā keyaeka. ³ Maekarakamaki aiya torā kimaeka be'erō'ō Siriaka'iarā waŕurupi a'rirā kibaeka. I'supaka simako'omakaja judĩotatarāte kire jāāerā nari'kaika majaroka kiā'mitirika. Supa imarĩ “Yi'taraparō'ōrā Macedoniaka'iarā yiŕe'riwa'rirāñu bo'ipĩ”, Pablote āřĩpupajoaeka. ⁴ Kika jeyoariwa'raŕarā ikarakamaki yija imaraŕe: Sópater Bereakaki ĩrro maki, Segundo supabatirā Aristarco, Tesalóni-cawejeakarā, Gayo Derbewejeakaki, Timoteo supabatirā Tĩquico, Trófimo Asiaka'iaakarā, supabatirā yi'i Lucas. I'siarakamarā Pablota yija jeyoariwa'raŕe. ⁵ Filiposwejea eyatirā, yijaka imaraŕarāte a'riweiraŕe Tróadewejeaerā yijare ta'arĩ.* ⁶ Pan levadura rukebekaja ba'aribayarā yija imaraŕaka be'erō'ō Filipospi yija a'raŕe waŕurupi. ĩ'rāŕitarakarĩmi be'erō'ō Tróadewejeaerā yija eyaraŕe. Yija ruŕu a'raŕarā, yija jeyomarāre torā yija eyaraŕe. Torā ĩ'ƀotēnarirakarĩmi yija imaraŕe.

Tróadewejeaerā Pablote imataŕaeka

⁷ Ba'irabeũ'murirĩmi† yija rēraŕe Jesũre yi'yurāŕitĩyika. Maro'si Jesũre reyaeka ƀuŕa-joabaraka kijā'meka upakaja ƀan ƀibaba'aerā yija rēraŕe. Yija ba'aerā baaraŕaka ruŕu Pablote yijare bojarāŕe. Aŕerĩmi ke'rirā baaraŕaka simamaka yijare kiwārōyuju ñami ñe'metāji seyaŕe. ⁸ I'sia wi'ia maekarakakuku yuraika ima wi'ireka, ƀiyikukurō'ōrā rēřĩtirā yija imaraŕe. Rĩkimakaja yaaboika imaraŕaka i'sia kurarakarā. ⁹ Supa imarĩ ĩ'rĩka bikirimaji Eutico wāmeiki ĩmirā kurarakapi yoirũkia koŕereka ‡ imaraŕarō'ōrā ruŕarapaki. Ñoaka Pablote jaimaka, koŕakaja ođmaka bikirimajite riarapaka. Koŕakaja kārĩtiyawa'ri kiña'raŕe mae. ƀoriwa'ritirā kire yija kōae'ekoŕeŕe. Koŕakaja reyaekaki kimaraŕe. ¹⁰ Supa imarĩ ruiwa'ritirā, kimajakarā eyaŕañarĩtirā Pablote kire wā'wojĩ'araŕe. Supabatirā ikupaka yijare kēraŕe:

—Mija ƀupata'si. Oñia jariŕe'yuka kime,— yijare kēraŕe.

¹¹ I'sia be'erō'ō Pablopĩtiyika yija mirĩwa'raŕe ate. Torā mirĩeyatirā ƀan kiŕibarāŕe. Yija ba'araŕaka be'erō'ō jairĩji Pablote wāraŕe. I'sia be'erō'ō Asowejeaerā turitaŕarĩ ke'raŕe. ¹² Jia jājika bikirimajite jaŕakā'ā, kiwi'iarā ƀo'imajare kire e'ewa'raŕe. I'supaka kimamaka jia jĩjimaka najaraŕe.

Miletowejeaerā Pablote a'rika

¹³ Pablote āraŕaka upakaja waŕurupi Asowejeaerā yija a'raŕe. Toŕi waŕurupi a'ritirā kire yija ta'araŕe, ma'api ke'raŕaka simamaka. ¹⁴ Asorā keyaraŕaka ƀoto waŕurupi kire yija jāātorāŕe. Kire jāātorĩtirā Mitilene wāmeika wejeaerā yija a'raŕe mae. ¹⁵ Aŕerĩmi toŕi yija a'raŕaka be'erō'ō Quío wāmeika jũmurika yija o'raŕe. Aŕerĩmi Samos wāmeika jũmurikarā yija eyaraŕe. Toŕi a'ritirā aŕerĩmi Miletowejeaerā yija eyaraŕe. ¹⁶ “Asiaka'iarā Jesũre ā'mitiripēairā ƀō'irā ya'rijĩkareka yiba'ejĩñu”, Pablote āŕakā'ā ā'mitiriwa'ri, Ēfesowejea wājiaja yija o'ritaŕawa'raŕe. “Jerusalén wejeaerā ƀentecostés baya ĩaokaro'si wārũaja ma'rijĩkareka jia simajĩñu”, āřĩpupajoawa'ri, “Jajuaja ma'riye'e”, Pablote yijare āraŕe.

* 20:5 El uso de “nosotros” (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 21.25 † 20:7 Domingo ‡ 20:9 Ventana

*Éfesokarā imaru*putarimajare piyia jia kiokajāēka Pablo

¹⁷ Miletorā imatirā, Éfesowejearā Jesúre ā'mitiripēairāte imaru^{putarimajare} Pablote oka pūatarape: “Mija i'tabe ō'ōrā. Éfesorā a'riberijika nīme”, āriwa'ri nare kibopūarape. ¹⁸ Supa imarī yija pō'irā neyarapaka poto ikupaka Pablote nare ārāpe:

—Mamarī Asiaka'iarā eyatirā jia mijaka nīmaroyirapaka mija ōñu. ¹⁹ Mijaka nīmarapaka poto Maipamakiro'si ba'irabejibaraka, “Mija tērīwa'ribaji ōñuka nīme”, āriberapaki yi'i. Supabatirāoka pō'imajare Jesúre ā'mitiripēabeyua iāwa'ri yorape. Supabatirā judiotatarāte ba'iaja baaokaro'si yire nari'kamaka ba'iaja yijūarape. ²⁰ Jesúrika bojariroka mijare yibojarapaka poto, dakoa jia bojarika mijaro'si ma'rāpāāberapaki yi'i. “Kirika bojariroka ā'mitiritirā jia nīmarū”, āriwa'ri mijare sayibojapatarape. Rīkimarā wājitāji, supabatirā mija wi'iarāoka mijare sayibojaroyirape. ²¹ “Ba'iaja mija baaika pūpajoariwa'ri samija ja'atabe. I'supaka Tuparāte yi'ririka yapawa'ri maipamaki Jesucristore mija ā'mitiripēabe”, āriwa'ri judiotatarā supabatirā judiotatamarīrā imarāteoka yibojaroyirape. ²² Espiritu Santore yire jā'meika upakaja maekaka Jerusalénrā ya'rirā baayu. Torā yire o'rirūkia ōribeyuka yi'i. ²³ Ikatakaja mijare yibojawārūyu. Ritaja wejearā ya'ririjayurō'ōrā ikupaka Tuparāro'si bojaijirimajare yire bojayu Espiritu Santore nare sōrīrūjemaka: “Wēkomaka imariwi'iarā mire natarāñu. Supabatirā ba'iaja mijūarāñu”, yire nañu. ²⁴ Maipamakiro'si yiba'iraberūkia yire kija'ataeka jia simaupatiji yibaawearāka be'erō'ō yire najāājikareka marā imabeyua. “Pō'imajare wayuīawa'ri Kimakire Tuparāte reyarūjeka mare tāāokaro'si”, āriwa'ri pō'imajare yibojarā maipamaki Jesúre yire pūataeka.

²⁵ “Kire ā'mitiripēairāte Tuparāte jia jā'merāñu”, āriwa'ri ritaja mijare yibojarape. Mae puri “Apekurioka yire niabesarāñu”, mijareka nīarīpūpajoayu. ²⁶⁻²⁷ Ritaja Tuparāte pō'imajare bojarīyaparapaka upakaja mijare yibojarape, kūpajī ma'rāpāābekaja. Supa imarī ika mijare yibojayu: Īrīka mijakaki Tuparā pō'irā eyabesarākareka, kireje oka imarāka, yiremarīa. ²⁸ Supa imarī rakajekaja mija ōñu upakaja jia mija pūpajoabe, Jesúre yapaika upakaja mija baarijayaokaro'si. I'supakajaoka Éfesowejearā pē'rieyatirā, Espiritu Santore mijare jā'meika upakaja jia Jesúre ā'mitiripēairāte mija iāripe. Maipamaki Jesúre maro'si riwejurubaraka reyaekapi āriwa'rīji, Tuparārirā maimē. Supa simamaka jia nare mija imaru^{putabe}, oveja iāriīrimajare iāriñu upaka. ²⁹ Yipūpajoaikareka, ya'ritaparāka be'erō'ō aperā, pakirimajaroka bojarimajare etarāñu. Yaia oveja saba'ariataika upaka Jesúre ā'mitiripēairāte pakirimajaroka nawārōrāñu, Jesúre nayi'riri'atarū āriwa'ri. ³⁰ Mija watopeka ĩ'rārimarā imarā pari'ji pakirimajaroka Jesúre yi'yurāte wārōrāñurā. “Yija pūpajoaika upaka napūpajoarū naro'sioka”, āriwa'ri supa nabaarāñu. ³¹ Supa imarī rakajekaja mija imabe Jesúrika bojariroka imatiyaika mija ā'mitiripēarija'atakoreka. Maekarakakuri wejejē'rāka, nāmi, ĩmioka mijare yi-wārōrapaka mija ōrīrijape. Īrākurimarīa oparaka mijare yokajāāroyirape.

³² Yijeyomarā, mijaro'si Tuparāka yijairā baayu, mijare kīarīñāokaro'si. “Mare wayuīawa'ri ba'iaja mabaaika wapa, Tuparāte ye'kariayu”, āriwa'ri mija pūpajoamaka, jibaji kirika bojariroka mija ā'mitiripēaerā Tuparāte mijare jeyobaarāñu. Supa imarī “Yirirāte jia yibaarāñu”, kērīka upakaja Tuparāte baarāñu. ³³ Aperā niñerū, najariroakaoka oakiriberapaki yi'i. ³⁴ Ikupaka simarape: Nōñu upakaja ba'irabetirā ba'arika, jariooka yitōporape. Supabatirā yika imaraparāteoka yitōpoijirape. I'sia ōñurā mija ime. ³⁵ Ritaja yiba'irabeka iāpatawa'ri, “Pablote baaika upaka, jia maba'irabejīñu sawapapi wayuoka baairāte majeyobaaokaro'si”, mija āriwārūeka. Ikupaka maipamaki Jesúre bojarapaka mija ye'kariria'si: “Se'etoyukate tērīwa'ribaji jījimaka kime sijirimaji”, Jesúre ārika,— Pablote nare ārāpe.

³⁶ I'supaka Pablote ārāpaka be'erō'ō naka nūkurupatirā Tuparāka kijairape. ³⁷ Tuparāka kijaiwearapaka poto oparaka kire nawā'ojī'arape, supabatirā kiye'tearā nu'surape. ³⁸ “Apekurioka yire iābesarāñurā mija mae”, Pablote ārika simamaka, jimarīa ba'iaja napūarape. I'sia be'erō'ō papitakarā kire najeyoariwa'rape.

21

Jerusalénrā Pablote a'rika

¹ Jesúre ā'mitiripēairāte a'ribojaweatirā wapururā yija jāirape. Supabatirā wājiaja Cos wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Aperīmi Rodas wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Topi Pátararā yija eyarape. ² Supa imarī marīrūkirō'ōrā yija imarapaka poto, “Feniciaka'iarā sa'rirā baayu ika wapuru”, napakā'ā, i'sia wapuru yija a'rape. ³ A'ririjari Chiṗre wāmeika jūmurika yija ĩao'rape. Wejerīrika pē'rōtopi yija o'rape i'sia jūmurika. Siriaka'i wājitāji yija a'ririjarape. Wapuru ne'ewa'rapaka ba'irījia Tirowejeearā namaataerā torā yija pāārape. ⁴ Torā Jesúre ā'mitiripēairāte ĩatōpotirā ĩ'potēñarirakarīmi naka yija imarape. “Jerusalénrā Pablote ba'iaja jūarāñu”, āriwa'ri Espiritu Santore nare ōrīrūjemaka, “Jerusalénrā me'ria'si”, kire narīka. ⁵ I'supaka narīko'omakaja ĩ'potēñarirakarīmi be'erō'ō a'rirā yija baeka ate. Torā Jesúre ā'mitiripēairā imaraparā, narōmia, namakarāōka yijaka wejeapi jeyoariwa'ritirā papitakarā eyaraparā. Pō'sirō'ōrā eyatirā ĩ'rākō'rīmatorāja űukurupatirā Tuparāka yija jairape. ⁶ I'sia be'erō'ō nare yija majaroka yija bojarape a'yaokaro'si. I'supaka baaweatirā wapururā yija jāirape. ĩ'rā puri topi pe'raparā.

⁷ Tirowejeapi a'ritirā Tolemaidawejearā yija eyarape. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēairāte ĩatōpotirā “¿Yaje mija ime?”, nare yija ārāpe. Supabatirā ĩ'rārīmi naka yija imarape. ⁸ Aperīmi topi a'ritirā Cesarea wāmeika wejeearā yija eyarape. Torā eyatirā Jesúrika bojariroka bojataparimaji Felipe wi'iarā yija a'rape. Iki imaekaki ĩ'potēñarirakamarākaki Jerusalénrā Jesúre ā'mitiripēairā apóstolrākare jeyobaarūkika najā'mekaki. ⁹ Botarakakorā makarōmiki kimarape. Tīmiamarīrā nimarape. Supabatirā Tuparāte nare ōrīrūjeikakaka aperāte bojarimaja rōmijā nimarape. ¹⁰ Torā ĩ'rārīmimarīa yija imatirapakarā, Judeaka'iaṗi Tuparāro'si bojaijirimaji, Agabo wāmeikite etarape. ¹¹ Yija pō'irā eyatirā Pablo wa'eyoka kiwarerape. Saṗi kiōñu upakaja kiū'pua, kiṗitaka kiṗi'perape. Supabatirā ikupaka kibojarape:

—“Jerusalénrā ikupaka judiotatarāte ika wa'eyoba'ipite pi'perāñu. Kire pi'petirā judiotatamarīrā imarāte kire nijirāñu”, āriwa'ri Espiritu Santore yire bojayu,— Agabote ārāpe.

¹² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri “Jerusalénrā me'ria'si”, āriwa'ri Pablote yija bojarape Cesareakarāpitijika. ¹³ I'supaka yija āriko'omakaja ikupaka Pablote yi'rape:

—Mija oria'si. Mija opakā'ā ĩawa'ri, yirīomayu. I'supaka simako'omakaja yipupaka puri simaupakaja ima. Jerusalénrā yire napī'perāka takamarīa, yire jāārika nari'karākareka, “Yire mija jāā'si”, ñarībesarāñu. Maiṗamaki Jesúre jā'meka upakaja baarimaji ñime,— Pablote yijare ārāpe.

¹⁴ Yija ārāpaka upaka kiyi'ribepakā'ā, i'tojirāja kire yija jaiējerija'atarape. Supabatirā ikupaka kire yija ārāpe:

—Maiṗamakire yapaika upakaja simarū.—

¹⁵ I'supaka āriweatirā yija ba'irījia jieweatirā Jerusalénrā yija a'rape. ¹⁶ Cesareawejeekarā ĩ'rārīmaki Jesúre ā'mitiripēairāka yijaka jeyoariwa'raparā. ĩ'rīka Mnasón wāmeiki wi'iarā yijare ne'ewa'rape torā tuiokaro'si. Chiṗrekaki mirāki kimarape. ĩ'rājē'rāmarīa Jesúre ā'mitiripēatiki kimarape.

Santiago pō'irā wi'iturirī Jerusalénrā Pablote eyaeka

¹⁷ Jerusalénrā yija eyarapaka poto jia jīimakapi Jesúre ā'mitiripēairāte yijare e'etorape. ¹⁸ Aperīmi bikitojo Santiago pō'irā wi'iturirī Pablota yija a'rape. Nimaupatiji Jesúre ā'mitiripēairāte imaruputarimaja imapataraparā Santiago pō'irā. ¹⁹ “¿Yaje mija ime?”, āriweatirā, “Judiotatamarīrāte Jesúrika bojariroka yibojamaka, jimarī jia Tuparāte baarape”, āriwa'ri ritaja o'rikakaka Pablote nare bojarape. ²⁰ I'sia ā'mitiritirā jīimaka imawa'ri, “Jiitaka baaiiki kime Tuparā”, narāpe. Supabatirā ikupaka Pablote narāpe:

—Yija jeyomaki, matatarā rīkimarāja imarā Jesúre yi'yurā. Kire ā'mitiripēairā imariṗotojo Moiséte jā'meka upaka oyiája mabaarijaju ruṗu. I'sia miōñu. ²¹ Aṗerā ṗuri ō'ōrā imarāte ikupaka bojairā: “Judíotatarāriā ka'iarā Ṕablote imataṗapoto ‘Moisés imaekakite jā'meroyika mayi'rija'atajīñu’, āriwa'ri judíorāka torā imarāte kibojaju. I'supakajaoka ‘Mija makarā circuncióñ baarika, supabatirā matatarāte baarijariroyika yi'ririја'atarika sime’, kēñu”, ĩ'rārimarāte āririjaju,— Ṕablote narāṗe.

²² —Metaika norīrāñu. “Kireka ṗo'imajare bojakopeika majaroka ritamarīa sime”, nañaokaro'si ĵmarākā'ā mibaarāñu? ²³ Ikupaka mibaajīkareka jia simajīñu. Ō'ōrā maka botarakamaki ĩmirīja imarā, “Miaika wājītāji ikupaka yija baarāñu”, Tuṗarāte ārikarā nime. “Tuṗarāte yija ārika upakaja, yija baarāṗe”, āriwa'ri, Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwi'iarā narupua wi'epaterūjerī na'rirāñu. ²⁴ Mi'ioka naka me'ṗe. Ba'iaja nabaakareka jūjerika yaṗawa'ri judíotatarāre baaroyika upaka naka mibaabe. Oveja joejīokaro'si mijaro'si samiwaruṗe. Tuṗarāro'si sajiejītirā, kurarākare mija ruṗua mija wi'epaterūjebe “Tuṗarāte yija ārika upakaja, yija baarāṗe”, āriwa'ri. I'supaka mibaamaka ĩawa'ri, “ ‘Moiséte jā'meroyika yi'ribeyuka Ṕablote ime’, aṗerāte āñua ṗuri ṗakirika sime. Simaupakaja kiyi'yu”, matatarāte āriñu. ²⁵ Judíotatarāriā Jesúre ā'mitiripēairāte ṗapera yija ṗūatarāṗe. Ikupaka bojabaraka naro'si yija o'orāṗe: “Ikatakaja mijare yija bojapūayu: Waṗuju imaja jērāka jiyiṗupaka ōriwa'ri ri'ia naṗāāikakaka mija ba'a'si. Riweaoka mija ukua'si. I'supakajaoka wa'iro'sia wāmua namokoru'ataeka ri'ia mija ba'a'si. Supabatirā rōmikirā, tīmiakirā, rōmimarīrā, tīmiarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe”, āriwa'ri yija o'orāṗe,— Ṕablote narāṗe.

Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwi'iarā Ṕablote nañi'aeka

²⁶ Supa imarī aṗerīmi botarakamaki imaekarāte Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwi'iarā Ṕablote e'ewa'rika. Ba'iaja nabaaiка najūjeroyika upaka naka kibaaeka. I'supaka baatirā, ikupaka kurarākare kibojaeка: “Ikarakarīmi sajarīwa'yu ruṗu ba'iaja yija baaika yija jūjewearūkia. Ṕiyirīmi seyarāka ṗoto Tuṗarāro'si oveja mija joejīrika yija yaṗayu, yija imarakamakiro'si”, nare kērīka.

²⁷ ĩ'ṗotēñarīkararīmi seyaerā baaeka ṗoto Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwi'iarā Ṕablote imamaka, ĩ'rārimarā Asiaka'īakarā judíotatarāte kire ĩatōṗoeка. Jājirokapi ṗo'imaja wājītāji ba'iaja kireka akaserebaraka kire nañi'aeka. ²⁸ Ikupaka kire nokabaaeka:

—Yija tā'omaja, Israeltarā, yijare mija jeyobaabe. ĩ'ĩ ĩmirīji imaki ba'iaja mare jaitapārimaji. I'supakajaoka “Moiséte jā'mekakaka mayi'rīrūkimarīa sime”, āṗaraka ṗo'imajare kibojapibayu. Supabatirā iка Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwi'ia ba'iaja jaiyuyeiki kime. Judíotatarāriāte ṗariji Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwi'iarā ke'eetamaka ba'ia sakimarūjeyu Tuṗarā ñakoareka,— āriwa'ri aṗerāte nabojaeka.

²⁹ (I'sia ruṗubaji ĩ'rārirīmi wejeñe'metāji Trófimo wāmeikipitīyika Ṕablote imamaka niaeka. Éfesowejeakaki kimaeka Trófimo. Supa imarī, “Kika kime je'e”, āriṗupajoakopewa'ri “Judíotatarārikate Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwi'iarā ke'ewa'yu”, narīkoṗeка).

³⁰ Tuṗarāte jiyiṗupaka ōriwi'iarā oka ṗo'ijirika majaroka ā'mitiriwa'ri, i'sia wejeareka imaekarāte torā rīriwa'rika. Ṕablote ñi'atirā kire nayieṗoeka. I'sia wi'iaṗi ṗoritirā, simaupatiji koṗereka natāteṗataeka, torā oka ṗo'ijirikoreka. ³¹ I'supaka kire jāēerā nabaaka ṗoto, Jerusalénwejeareka imaekarāte oka ṗo'ijiaeka majaroka Romakaki surararāka ĩṗamakire ā'mitirika. ³² I'sia majaroka ā'mitiritirā kisurararākare, supabatirā kirokajītekarā ĩṗarimarā imaekarāteoka kiakaeka. Supabatirā rīriwa'ritirā rukubaka ṗupajoabaraka ṗo'imajare boebarīkarō'ōrā neyaeka. Surara ĩṗamakire kisurararākapitīyika ketamaka ĩawa'ri, Ṕablote naṗajerija'ataeka. ³³ Supa imarī surara ĩṗamaki Ṕablote ñi'arūjekaki kisurararākare. Kire ñi'atirā, ĩṗamiji ṗerumijiaṗi nare kire kipi'ṗerūjeka. Supabatirā ṗo'imajare kijērīaeka: “ĵMaki kime ĩ'ĩ? ĵDakoа kibaako'a?”, kērīka. ³⁴ Rakaka oyiája ṗupajoawa'ri akasererīkapi najaiка. Nakaseretarupamaka ā'mitiriwārūberīwa'ri, “I'supaka oka kireka ime”, kērīwārūberika. Supa imarī surararāka wi'iarā Ṕablote

ke'ewa'rirūjeka surara ĩpamaki. ³⁵⁻³⁶ Surara wi'iarā kire ne'ewa'pakā'ā ĩatirā rīkimarāja pō'imajare kibe'erō'ō a'rika. “Kire mija jāāpabe”, āparaka nakasererī'rika. Surara wi'ia mirīrūkirō'ōrā neyaeka poto, jājibaji boebariwa'ri okajājia najarika. Supa imarī pō'imajare kire jāā'si āriwa'ri Pablote surararākare e'emiawa'rika.

Pō'imajare ĩaeka wājītāji, “Dakoa oka yire imabeyua”, Pablote ārika

³⁷ Surara wi'iarā kire ne'ekākaerā baaeka poto, ikupaka niṣamakire Pablote ārika griego okapi:

—Mika jairika yiyapayu,— kērīka.

I'sia ā'mitiritirā,

—¿Yaje griego oka jaiki mime? ³⁸ “Bikitakamarīa Egiptokakite cuatro mil rakamaki ba'iaja baairāka jeyoariwa'ritirā pō'imajamatorā kimaruṣutaeka. Roma ĩparimarāre ĩ'rāpē'rōtorāja kibaariyapakoṣeka. I'supaka baarapaki kime”, mireka nārīpupajoako'o. I'supaka yipupajoakoṣeko'omakaja griego oka mijaikareka, Egiptokakimarīka mime,— kire kērīka.

³⁹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Pablote kire ārika:

—Jēno'o apika nime. Judiotataki nime yi'i pūri. Tarso wāmeika wejeakaki nime. Imatiyaiweje Ciliciaka'iarā sime. ¿Yaje pō'imajaka yire mijairūjejiñu?— Pablote kire ārika.

⁴⁰ I'supaka kēpakā'ā,

—Naka mijaiibe,— kire kērīka.

Supa imarī mirīrūkirō'ōrā rīkamaritirā pō'imajare wiriwirijayaokaro'si kipitaka kimi'mataeka. Pō'imajare okata'rika be'erō'ō hebreo okapi Pablote jaika:

22

¹ —Yijeyomarā judiorāka, pakiarimarāoka mija ā'mitiṣe ruṣu. “Dakoa oka kire imabeyua”, mija āñaokaro'si yimajaroka mijare yibojaerā baayu ruṣu,— Pablote ārika.

² Nokapi kijaimaka ā'mitiriwa'ri, wiriwiri najaritiyaeka. Ikupaka Pablote nare bojaeka:

³ —Judiotatakiji nime yiro'si oka. Cilicia ka'ia, Tarso wāmeika wejeareka pō'ijirikaki nime. Supabatirā ō'ō Jerusalénrā yipakiarika. Gamaliel wāmeikiṣi āriwa'riji pāpera yiwārūrāpe. Mañekiarāte jā'mekakaka jia yiwārūrāpe. Maekaka Tuṣarāte mija yi'yu upakaja yi'ririka yiyaparoyirāpe yiro'si oka. ⁴ “Jia Tuṣarāte yi'yuka nime”, āriwa'ri, Jesúre ā'mitiripēairāte ba'iaja jūaerā supa yibaarāpe. Aṣerikuri nare yijāārūjerāpe. ĩmirīja, rōmijāteoka nī'awa'ritirā wēkomaka imariwi'iarā nare yitarūjerāpe. ⁵ Kurarāka ĩpamaki imatiyaiki supabatirā ĩparimarā imatiyarimajaoka “I'supaka kibaarāpe”, yireka āriwārūrā. ĩ'rājaoka pāpera yire baaĳiraparā, matā'omaja Damascowejeakarāre yibearūkia imakoperapaka. I'sia pāpera e'etoritirā, so'oeka yire jā'meika upakaja Jesúre ā'mitiripēairāte mo'arī ya'rikoperāpe. Jerusalénrā nare e'era'atirā ĩparimarāte wēkomaka nare baarūjerā yibaakoperāpe.

*“Ikupaka Jesúre yiyi'riū'murāpe”, āriwa'ri Pablote bojaeka
(Hch 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ I'supaka baarī ĩmi nē'metāji ma'api ya'rapaka poto, Damascowejewā'tarā nīmarapaka poto, ikuparō'ōpiji wejeṣemapi jājia yaaboaike yire yaarapaka. ⁷ Supa imarī ka'iarā yiña'rāpe mae. Supabatirā ikupaka yire sajaikorapaka nā'mitirāpe: “Saulo, Saulo, ¿dako baaerā ba'iaja yire mibaarijayu?” ⁸ I'sia ā'mitiriwa'ri ikupaka yiyi'rapē: “¿Nīpamaki, maki mime?”, nārāpe. I'supaka nāpakā'ā ikupaka kiyi'rapē: “Yi'iji nime Jesús, Nazaretkaki. Ba'iaja mibaarijayuki nime”, yire kērāpe. ⁹ I'supaka sayaaboamaka ĩatirā yika a'raparāre pūpatarāpe. I'supaka sayaaboamaka ĩatirā yika a'raparāre pūpatarāpe. ĩ'rā pūri i'supaka yaaboarapaka ĩakoperipotojo yire jairapaki oka na'mitiriberāpe. ¹⁰ I'supaka yire kijaimaka ā'mitiriwa'ri kire yijērīarāpe: “¿Marākā'ā yibaarika miyapayu Nīpamaki?”, nārāpe. I'supaka nāpakā'ā ikupaka yire kiyi'rapē: “Mi'mitirā Damascorā me'pe. Torā ĩ'rīkate mire bojarāñu ritaja mibaarūkia miro'si yija'ataeka”, yire kērāpe.

¹¹ I'sia yaaboaike ñiarapaka poto yiñakoyarape. Supa imarĩ yika a'raparã Damascorã yire títieyaraparã.

¹² Torã i'rĩka Ananías wãmeikite imarape. Moisés imaekakite jã'mekakaka simaupakaja yi'ripataiki kimarape. Tokarã judíotatarã, “Jia baaiki kime”, ãrĩwa'ri kireka najairape. ¹³ I'sia wejearã yeyarapaka be'erõ'õ yipõ'irã Ananíare etarape. Yiwã'tarã rĩkamaritirã ikupaka yire kërãpe: “Yijeyomaki Saulo, miyoibe ate.” Ikuṣarõ'õpiji kire ñiarape. ¹⁴ Supa imarĩ ikupaka yire kërãpe: “Tuṣarã, mañekiarãte jiyipupay-eeroyikakite wã'maiki mime kiyapaika upakaja mibaarũkia miõñaokaro'si. Supabatirã kipũataekaki, ba'iaja baakoribeyukate* miaerã, supabatirã kijaika mia'mitiyaokaro'si Tuṣarãte miṣõ'irã kire pũatarape. ¹⁵ Jesús majaroka mibojataṣarijarirãñu. Miaeka mirãka, mia'mitirikaoka ritaja ṣo'imajare mibojataṣarãñu. ¹⁶ Miba'ea'si. Jesúre ã'mitiripẽatirã, ba'iaja mibaaika kijũjerã kire mijẽñebe. Supabatirã ruṣuko'a mijũjerũjebe”, yire kërãpe.

¹⁷ Ñoapañaka Jerusalénrã imakoṣeka yipe'riwa'rape. Torã i'rãrĩmi Tuṣarãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã Tuṣarãka jairĩ ya'rape. Tuṣarãka jaikõrĩ makãrãrũñuroka upakapi Maiṣamakire jaimaka ñiarape. ¹⁸ Topi ikupaka yire kërãpe: “Ñojimarĩji Jerusalén wejeapi me'pe. Õ'õrã imarã ṣo'imaja yimajaroka nare mibojakoṣemaka ã'mitiripẽabesarãñurã”, yire kërãpe. ¹⁹ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã ikupaka kire yiyi'rape: “Maiṣamaki, õ'õrã imarã ritaja yibaaeka mirãka õñurã. Mire ã'mitiripẽabaraka judíorãkare rẽrĩriwi'iarã imarãte e'epoatirã wẽkomaka imariwi'iarã nare yitaroyirape. Supabatirã nare yipajewã'imarĩroyirape. ²⁰ Mimajaroka bojarimaji Estebanre najããmaka yiyoirĩkamarape. Kire jããbaraka jariroaka nawaratarapaka ãrĩrĩrimaji ñimarape. Supa imarĩ Estebanre jããweatirã, 'I'supakaja kire mabaajika jia sime', ñarĩpupajoarape yiro'sioka”, Maiṣamakire ñarãpe. ²¹ I'supaka ñarĩko'omakaja ikupaka yire kiyi'rape: “Me'pe. Yoerã mire yipũatayu judíotatamarĩrãte miwãrõkaro'si”, yire kërãpe,— ãrĩwa'ri ṣo'imajare Pablote bojaeka.

Surararãka ãṣamakiki Pablote ñi'arũjekaki

²² I'supaka judíotatamarĩrãreka kërĩka poto ṣo'imajare kire ã'mitiritiyika. Ate boebariwa'ri akasererikapi kire naṣipeka.

—Kireyaparũ. Õñia imaberijiki kime,— narĩka.

²³ Ñã'rĩyaarĩmarĩaja naṣipeka. Supabatirã najarirooka ṣemakato† waratatirã ka'ia uyuaakaka ãmirã nabaremiarũika. “Boebaka yija ime”, ãrĩrika i'supaka nabaaka. ²⁴ I'supaka nabaamaka ãawa'ri, surara ãṣamakiki kisurararãkare nawi'iarã Pablote ke'ekãkawa'rirũjeka. “¿Dakoa oka imamaka, ṣo'imajare mire ã'mijãayu?”, ãrĩwa'ri, “Pablote ajeapi mija ṣajebe”, surara ãṣamakiki nare ãrĩka. ²⁵ Kire ṣajerã naṣi'ṣerĩkaweaka poto ikupaka Pablote jaika tokaki ãṣamakiki:

—¿I'rĩka Romatatakite mija ṣajejika jia simajĩñu ruku? ¿Ba'iaja yibaaika ãakoribekaja yire mija ṣajerã baayu bai?— Pablote kire ãrĩka.

²⁶ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã, kĩṣamakiki ṣõ'irã a'ritirã, ikupaka kire kibojaka:

—Jia mirakajebe, i'supaka mibaarũki ruṣu. I'ĩ ãmirĩji miṣajerũjeiki Romatataki kime,— kërĩka surara ãṣamakiki.

²⁷ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiriwa'ri surara ãṣamakiki ikupaka Pablote jẽrĩaeka:

—¿Yaje rita sime Romatataki mima?—

—Ikijioka ñime,— Pablote ãrĩka.

²⁸ —Rĩkimaka yiwapañirape Romatataki imaokaro'si,— surara ãṣamakiki kire ãrĩka.

I'supaka kẽpakã'ã,

—Romatataki ṣo'ijirikakiji ñime,— Pablote ãrĩka.

²⁹ Supa imarĩ kire ṣajerika yaṣakoṣekarã kikiwa'ri aṣerõ'õrã kire na'ritapawa'rika. “Ba'iaja Romatatakite yipajerũjekoṣeyu”, ãrĩwa'ri surararãka ãṣamakioka kĩkikaki.

* 22:14 Refiere a Cristo, el Mesías † 22:23 Mantos

Īparimarā imatiyairā wājītāji Pablote jaika
³⁰ “¿Dakoa oka imamaka, ɸo'imajare Pablote ā'mijīaeka?”, āriwa'ri aɸerīmi, kurarāka ĩparimarā, judiotatarā ĩparimarā imatiyaitataoka surararāka ĩpamakire rērātaeka. Suɸa-batirā Pablote ɸerumijia kutetirā, nawājītāji kire e'ewa'ritirā kire kija'arīkaeka.

23

¹ Judiotatarā ĩparimarāre ĩarīkatirā ikupaka Pablote ārika:
 —Yitā'omaja, ōñia ñimatiyikuriji Tuɸarāte yaɸaika uɸaka baarimaji ñime. Suɸa imarī kiwājītāji jajumarāja ñime,— Pablote nare ārika.

² I'sia ā'mitiritirā kurarāka ĩpamaki imatiyaiki, Ananías* wāmeiki Pabło ɸō'irā rīka-marikarāte “Kirijea mija ɸaaɸe”, kērīka. ³ I'supaka nabaamaka ikupaka Pablote kire ārika:

—“Jia baaiki ñime”, āñuka imariɸotojo, ba'iaja mibaayu. Suɸa imarī sawaɸa ba'iaja mijūaerā Tuɸarāte ba'iaja mire baarāñu. “Moiséte jā'meika yi'ribeyuka mime”, yireka meriko'omakaja kijā'meika yi'ribekaja yire miɸemaɸaarūjeyu,— Pablote ārika kurarāka ĩpamaki imatiyaikire.

⁴ I'supaka kēɸakā'ā ā'mitiriwa'ri, torā imaekarāte ikupaka Pablote ārika:

—Tuɸarāte wā'maekaki kurarāka ĩpamaki imatiyaikite ba'iaja mijaiyu.—

⁵ I'supaka naɸakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Pablote ārika:

—Yitā'omaja, “Kurarāka ĩpamaki imatiyaiki kime je'e”, ñarīwārūbeyu. “Mija ĩpamakire jaiyuebekaja”, āriwa'ri Tuɸarā majaroɸūñu bojaika. “Īpamaki imatiyaiki kime”, ñarīwārūrikareka, kire yijaiyueberijāaeka,— Pablote ārika.

⁶ Judiotatarā ĩparimarā rakaka oyiaja ɸuɸajoairā nimaeka. Īrārimarā saduceokaka ɸuɸajoekarā, aɸerā fariseokaka ɸuɸajoekarā. I'sia ōriwa'ri ikupaka jājirokapi Pablote jaika:

—Yitā'omaja, fariseokaka ɸuɸajoaiki ñime yiro'sioka. Yirīrāoka i'supakaja ɸuɸajoairā imarā. “Reyakoperiɸotojo ɸo'imajare ōñia jariɸe'rirāñu ate”, āriɸuɸajoaiki ñime. I'supaka ɸuɸajoaiki ñimamaka, mija wājītāji “Oka kire ima”, āriwa'ri i'supaka yire mija jērīayu,— Pablote nare ārika.

⁷ I'supaka kēɸakā'ā ā'mitiriwa'ri, saduceokaka ɸuɸajoairā okatotoū'muekarā fariseokaka ɸuɸajoairāka, rakakaja ɸuɸajoekarā imarī. ⁸ (Ikupaka nañu saduceokaka ɸuɸajoairā: “Reyairā ɸo'imaja ate ōñia jariɸe'ribesarāñurā, ángelrākaoka imabeyurā, suɸabatirā Satanārīka imaoka imabeyua”, narīɸuɸajoayu. Fariseokaka ɸuɸajoairā ɸuri, i'supaka āriɸuɸajoabeyurā). ⁹ Suɸa imarī rakaka oyiaja ɸuɸajoairā imarī, jājirokapi nokatotoeka ruɸu. Toɸi mae Moiséte jā'meka wārōrimaja mi'mirīkaekarā jaiokaro'si. Fariseokaka ɸuɸajoairā nimaeka naro'sioka.

—Dika ba'iaja baabeyuka kime ĩ'í. Damascorā ke'raɸaka ɸoto ángelte kire jairape je'e aɸeyari. “I'supakamarīa sime”, marīberijīñu,— āriwa'ri najaibu'aeka.

¹⁰ Jimarā jājirokapi okatotobu'abaraka, boebaitaka nimamaka ĩawa'ri, “Pablote ba'iaja baawā'imarītirā kire najāāriatarāñu je'e”, surara ĩpamakire āriɸuɸajoaeka. Suɸa imarī kisurararākare akatirā ikupaka nare kijā'meka: “Pablote nawatoɸekapi e'epoatirā mija wi'iarā kire mija taɸe ate”, nare kērīka.

¹¹ I'siñami Pabło ɸō'irā maiɸamaki Jesúre ɸemakotowirika. Kiwā'tarā eyarīkaritirā, ikupaka Jesúre kire ārika:

—Okajājia mimabe Pabło. Jerusalénrā mima ɸoto yimajaroka mibojaika uɸakajaoka Romawejeerā mimarāka ɸoto mibojarāñu,— Pablote kērīka.

Pablote jāārika naɸakatarika

¹² Aɸerīmi ĩrārimarā judiotatarā takaja kareaja rērītirā, “Pablote majāājīñu”, narīɸuɸajoaeka. “Ōñia kimarākarō'ōjirā maba'abesarāñu, suɸabatirā okoa mukubesarāñuoka. Kire majāābesarākareka, Tuɸarāte mare jāārū”, natiyiaja

* 23:2 El sumo sacerdote de los años 48-58 d.C.

narību'aeka. ¹³ Ī'rīka upakaja i'supaka jaidu'abarakā imaekarā ī'parāpo'imajarakamarā tērīwa'ribajirō'ōjīrā nimaeka. ¹⁴ I'sia be'erō'ō kurarāka īpamarā, judīorāka īparimarāka jairī na'rika. Napō'irā eyatirā ikupaka narīka:

—Yija ī'rīka upaka pūpajoawa'ri, “Pablote ōñia imarākarō'ōjīrā, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimaye'e. Kire majāābesarākareka, Tuparāte mare jāārū”, yija ārīko'o. ¹⁵ Mija, judīotatarā īparimarā imatīyaitatarāoka ikupaka mija baajīkareka jia simajīñu: Maekakaja surara īpamakire oka mija pūatabe, waeroka bikitojo mija pō'irā Pablote ke'era'arū. “Yaje rita oka parea kire imarika yija ōrīriyapayū. Supa imarī ō'ōrā Pablote me'era'abe”, ārīpakitirā oka kire mija pūatabe. I'supaka mija ārīrākareka ō'ōrā Pablote etabeyukajiji kire yija jāātorirāñu,— narīka.

¹⁶ Pablo paka'imaki i'supaka oka imamaka ōrīkaki. Supa imarī i'sia oka Pablote bojarī, surara wi'iarā kikākaeka. ¹⁷ Torā eyatirā Pablote kibojaeka. Supa imarī torā imaekaki ī'rīka surara ruḡuko'amakite Pablote akaeka.

—Ī'i bikirimajire miḡamaki pō'irā me'ewa'pe. Oka bojaerā kibaarijiyu,— Pablote kire ārīka.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā surararāka īpamaki pō'irā kire ke'ewa'rika. Ikupaka kīpamakite kibojaeka:

—Yija ĩarīñuka Pablo yire akatirā, “Ī'ire miḡamaki pō'irā me'ewa'pe”, kēpakā'ā kire ye'era'ako'o. Mire oka bojarika kiyaparījiyu,— kire kērīka.

¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, aḡerō'ō pañakarā kire e'ewa'ritirā kire kijērīaeka, —¿Dakoa yire bojarika miyapayū?— kērīka.

²⁰ Supa imarī ikupaka kire kibojaeka:

—Judīotatarā ī'rīka upakaja pūpajoawa'ri niḡarimarā wājītāji Pablote mija e'ewa'yaokaro'si oka pūatarāñurā. “Yaje rita oka kire imarika ōrīrika yija yapayū”, narīpakirāñu. ²¹ I'supaka mijare narīkoḡemaka miyi'ria'si. Naka imarā ī'parā po'imajarakamarā tērīwa'ribajirō'ōjīrā ma'a ñe'metāji Pablote jāāerā nata'arāñu. “Pablote ōñia kimarākarō'ōjīrā, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimarāñu. Kire majāābesarāka, Tuparāte mare jāārū”, āñurā nime. Mire najēñerāka upakaja mijā'merūkia ta'atikaja nime,— surara īpamakire kērīka.

²² —Me'pe. Yire mibojaika aḡerāte mibojaḡiba'si,— surara īpamakire kire ārīka.

Félix pō'irā Pablote ne'ewa'rirūjeka

²³ Supa kibaaeka be'erō'ō surararāka īpamaki, kirokajīte imaekarā īparimarā ī'parāte akatirā ikupaka nare kibojaeka:

—Ire ñami nueve rō'ōjīrā aiyate eyawa'rirāka ḡoto Cesarearā Pablote mija e'ewa'rirāñu. Ikarakamaki mijaka a'rirāñurā: Dosciorakamarā imarāñurā ū'puaḡi a'rirāñurā. Supabatirā setenta rakamarā a'rirāñurā kawaru ḡemaḡi. Supabatirā dosciorakamarā imarāñurā bejoarikawa'ririmaja. ²⁴ Supabatirā kiḡemaḡi Pablote a'yaokaro'si kawaru tōḡoweitikaja mija imabe. Īḡi Félix pō'irā ōñīkaja Pablote eyarika yiyapayū,— nare kērīka.

²⁵ Ikupaka ārīwa'ri naka surara īpamakire ḡaḡera pūataeka Félixre:

²⁶ “Yi'i Claudio Lisias ika ḡaḡera pūataiki. ¿Yaje mime Félix, ĩḡi imatiyaiki?

²⁷ Judīotatarā ī'ī Pablote ñi'atirā kire jāāerā nabaakoḡerape. ‘Romatataki kime’, napakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire najāā'si ārīwa'ri yisurararākaḡitīyika a'ritirā kire yija ē'marape nareka. ²⁸ ‘I'siakaka oka kire ima’, napakā'ā ā'mitiyaokaro'si, judīotatarā īparimarā imatīyaitata pō'irā Pablote ye'ewa'rape. ²⁹ ‘Yija ñekiarāte jā'mekakaka yi'ribeyuka kime’, ārīwa'ri kire naboebarape. Pablo ḡuri Romakarā īparimarāre jā'meika yi'ribeyukamarīka imarī, wēkomaka imariwi'iarā imaberijīki, majāāberijīkioka. ³⁰ Judīotatarā kire jāārika nari'kaika ōrītīrā miḡō'irā kire yipūatayū. Kire okabaarimajareoka yipūatayū. Supa imarī torā na'yu ‘Ikupaka sime oka kiro'si’, mire nañaokaro'si. I'tojīrāja sime”, ārīwa'ri Félixre ḡaḡera kiḡūataeka.

³¹ Supa imarĩ surara ĩpamakire jã'meka upakaja Pablote e'ewa'ritirã Antĩpatriswejearã neyaeka. ³² Aperĩmi surararãka ũ'puapi a'rikarãte naw'i'iarã pe'rieyaeka ate. Cabaru pemapi a'rikarã takaja Pablopitiyika o'rikarã. ³³ Cesarearã eyatirã ĩpi Félíxre pãpera naja'ataeka. Supabatirã Pablote kipõ'irã natarika. ³⁴ I'sia pãpera ĩaweatirã ikupaka Pablote kijerĩaeka:

—¿No'okaki mime?— kire kērĩka.

I'supaka kēpakã'ã,

—Ciliciaka'iakaki ñime,— Pablote ārĩka.

I'supaka kēpakã'ã ã'mitiriwa'ri,

³⁵ —“Mire parea ima”, ārĩrĩ mire okabaarimajare etarãka poto nare mijairika ña'mitirirãñu ruðu,— Félíxre kire ārĩka.

Supa imarĩ, ĩpi Herodes wãsare baarũjekawi'iarã kisurararãkare kire kĩarĩrĩrũjeka.

24

Félíxre ĩaeka wãjitãji, “Oka imabeyua yiro'si”, Pablote ārĩka

¹ ĩ'rãpitarakarĩmi be'erõ'õ kurarãka ĩpamaki imatiyaiki Ananías, supabatirã judĩotatarã pakiarimarãpitiyika Cesarearã neyaeka. Nare jaiĩjirĩ Térbulo wãmeikite naka eyaeka. Cesarearã eyatirã ĩpi põ'irã na'rika, “Pablote oka ima”, ārĩrĩ. ² Supa imarĩ ĩpi Félíxre akaeka Pablote. “Oka Pablote ima”, ārĩwa'ri ikupaka Tértulote ārĩka Félíxre:

—Jia mibaayu ñĩpamaki. Miõñuapi ārĩwa'riji, werika imabeyua maro'si. Supabatirã jia mijerãko'aikapĩ ritaja jibaji simamaka ika ka'iareka imarãte jia mijeyobaayu.

³ I'supaka mibaarijayua õrĩtirã ritaja põ'imajare jĩjimaka mika ime. “Ñĩpamaki jia yija jiyipupayeeiki, jia mibaayu”, yija añu. ⁴ Ima apea miba'iraberika je'e. Supa imarĩ ñoaka mika yijaiberijĩñu miba'iraberika yiriatakoreka. Ñojimarĩji yijaika mia'mitipe ruðu.

⁵ ĩ'ĩ imaki, Pablo kiokapĩ põ'imajare rukubaka pupajoarũjeiki. ĩ'rãwejerãmarĩa turitirã judĩotatarãte rukubaka kipupajoarũjetape. Jesús Nazaretkakire ã'mitiripẽairã rupuko'amaki kime. ⁶ Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'ia Tuparã ñakoareka ba'iaja baarũjeriyapawa'ri torã kãkaberijĩrã uparãka torã kikãkarape.* Supa imarĩ kire yija ñĩ'arape. Yija ñekiarãte jã'meka upaka, “Oka kire ima”, ārĩrika yija yapakoperape. ⁷ I'supaka baarika yija yapako'omakaja surara ĩpamaki, Lisias yija põ'irã eyatirã, okajãjia baatirã yijareka Pablote kē'marape. ⁸ Ikupaka yijare kērãpe: “ ‘Oka Pablote ima’, ārĩrika mija yaparãkareka, ika ka'i ĩpamaki Félix põ'irã mija a'pe”, yijare kērãpe. Supa imarĩ, ñĩpamaki Félix, miõñu upakaja kire jerĩakõrĩ je'e parea kire imakaka. I'supaka mijerĩarãka be'erõ'õ “Kire nokabaaika rita sime”, merĩrãñu,— Tértulote ārĩka Félíxre.

⁹ Torã judĩotatarã kika imaekarãoka “Rita sime”, ārĩkarã. ¹⁰ Supa imarĩ Félíx jerãbaaekaki Pablote kipitakapĩ, “Mijaibe”, ārĩwa'ri. I'supaka kibaamaka ĩatirã, Pablote jaiũ'mueka,

—Ñoñu, ika ka'iarã bikija ĩpi imaũ'muekaki mime. Supa imarĩ miwãjitãji “Dakoa oka imabeyua yiro'si”, ārĩwa'ri jĩjimakapĩ yijairã baayu. ¹¹ ĩ'põũ'puarãe'earirakarĩmi rõ'õjĩrãja seyawa'yu ruðu Jerusalénrã Tuparãte jiyipupayeerĩ yitupapaka be'erõ'õ. “Rita sime je'e”, merĩrãkareka, apearãte mijẽpe. ¹² Marãpateoka Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã rēritirã imarãka yokatotomaka ĩaberaparã ĩ'rã. Supabatirã simaupatiji judĩorãkare rēriwi'ia yituriroyiraparõ'õrã rēãparãre rukubaka pupajoarũjeberapaki yi'i. Jerusalén wejearãka oka yipõ'ijaberapaka simamaka, “I'supaka Pablote ba'iaja baarapaka poto kire yija ĩarape”, maki ārĩwãrũberijiki. ¹³ Supa imarĩ “Pablote yija okabaaika ritataka sime”, narĩwãrũberijĩñu. ¹⁴ Ika mijare yibojawapu'aerã baayu. Tuparã, yĩnekierãte jiyipupayeeekate jiyipupaka ñoñu yiro'sioka. I'supaka imaripotojo Jesúre yijare wãrõeka upakaja Tuparãte yijiyipupayeyu. Judĩotatarã ĩparimarã puri “Jesúrika bojariroka pakirimajaroka sime”, añurã. Tuparãte yi'yuka imarĩ, Moisés imaekakate jã'mekakaka, supabatirã Tuparãro'si bojaiĩjirimajare o'oekaoka yi'yuka ñime.

—Ñoñu, ika ka'iarã bikija ĩpi imaũ'muekaki mime. Supa imarĩ miwãjitãji “Dakoa oka imabeyua yiro'si”, ārĩwa'ri jĩjimakapĩ yijairã baayu. ¹¹ ĩ'põũ'puarãe'earirakarĩmi rõ'õjĩrãja seyawa'yu ruðu Jerusalénrã Tuparãte jiyipupayeerĩ yitupapaka be'erõ'õ. “Rita sime je'e”, merĩrãkareka, apearãte mijẽpe. ¹² Marãpateoka Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã rēritirã imarãka yokatotomaka ĩaberaparã ĩ'rã. Supabatirã simaupatiji judĩorãkare rēriwi'ia yituriroyiraparõ'õrã rēãparãre rukubaka pupajoarũjeberapaki yi'i. Jerusalén wejearãka oka yipõ'ijaberapaka simamaka, “I'supaka Pablote ba'iaja baarapaka poto kire yija ĩarape”, maki ārĩwãrũberijiki. ¹³ Supa imarĩ “Pablote yija okabaaika ritataka sime”, narĩwãrũberijĩñu. ¹⁴ Ika mijare yibojawapu'aerã baayu. Tuparã, yĩnekierãte jiyipupayeeekate jiyipupaka ñoñu yiro'sioka. I'supaka imaripotojo Jesúre yijare wãrõeka upakaja Tuparãte yijiyipupayeyu. Judĩotatarã ĩparimarã puri “Jesúrika bojariroka pakirimajaroka sime”, añurã. Tuparãte yi'yuka imarĩ, Moisés imaekakate jã'mekakaka, supabatirã Tuparãro'si bojaiĩjirimajare o'oekaoka yi'yuka ñime.

* 24:6 La segunda parte de la frase es información añadida para ayudar los lectores entender a que refiere el abogado Tértulo.

¹⁵ “Nimaupatiji reyairāte ate Tuparāte ōñia jaripe'rirūjerāñu”, ĩ'rārimarā ō'ōrā imarāte āñu upaka āñuka ñime yiro'sioka. Ba'iaja baairā reyairāte, jia baarijayurā reyairāteoka i'supaka kibaarāñu. ¹⁶ Supa imarĩ jia oyiaja yibaariyapayū, Tuparā wājitāji, po'imaja wājitājioka, yire oka imakoreka.

¹⁷ ĩ'rājē'rāmarīa, apea wejearā turitapatirā, Jerusalénrā yipe'rietarape. Torā pe'rieyatirā wayuoka baairāte niñerū yipibarape. Supabatirā Tuparāte jiyipupayeebaraka wa'iro'sia kiro'si torā yijoejirūjerape. ¹⁸ Tuparāte jiyipupaka ōririwi'iareka i'supaka baabaraka ñimarapaka poto ĩ'rārimarā judiotatarā yire ĩatōporaparā. Yija tatarā ba'iaja nabaarijayua najūjeika upakaja yibaawearapaka poto, yire niatōporape. I'sia poto rikimarā imaberaparā po'imaja yika, supabatirāoka, oka imaberapaka. ¹⁹ Apeā judiotatarā Asiaka'iakarā puri yire ĩatōpotirā oka po'ijiaraparā. I'supaka imarā imarĩ “Oka kire ima”, āriwa'ri, bojarĩ ni'tarū maekakaja. ²⁰ Bojarĩ ni'tabesarākareka, ĩrā ō'ōrā imarāja bojarū. ĩ'poū'puarāe'earirakarīmi rō'ōjirāja seyawa'yu ruḡu Jerusalénrā yija judiotatarā ĩparimarā imatiyaitata wājitāji yimajaroka nare yibojarapaka be'erō'ō. Ō'ōrā imarā, sā'mitiraparā imarĩ “Ikupaka Pablote ba'iaja baarape”, āriwa'ri yijare nabojāikareka jia simajīñu. ²¹ Apeyari “Reyaripotojo ate ōñia jaripe'rirāñurā po'imaja”, ika takaja jājirokapi torā ñarāpaka ā'mitiritirāja “Oka kire ima”, mija āñuje'e,— Pablote ārika.

²² Jesúre po'imajare ā'mitiripēaika majaroka ōritikaki Félixre imaeka imarĩ ikupaka nare kērika:

—I'tojirāja ña'mitirirāñu ruḡu. Surara ĩpamaki Lisiare etarāka poto, “Oka kire ima, oka imabeyua kiro'si”, ñarirāñu,— Félixre ārika.

²³ Supa imarĩ ikupaka surara ĩpamakire kērika:

—Wēkomaka imariwi'iarā Pablote mija ĩaripe. Torā tīmarīji kire mija baa'si. Kijey-omarāre etarākareka kire najeyobamaka mija jājibaa'si,— kērika.

²⁴ I'sia wāriwa'ri aperiñirō'ōjirā be'erō'ō Félixre etaeka ate kirūmu Drusilapitiyika. Judiotatoko koimaeka. Torā eyatirā Pablote kiakarūjeka. Ketaeka poto, Jesucristore ā'mitiripēarikakaka kibojamaka Félixre ā'mitirika. ²⁵ Ikupaka Pablote kire bojaeka: “Jia ĩ'rātiji pupajoawa'ri i'supaka mija imabe’, āriwa'ri Tuparāte mare bojayu. Ba'iaja baarika mare jitoko'omakaja ba'iaja baabekaja maimajīñu. ĩ'rārīmi ba'iaja mabaaika wapa Tuparāte mare jēñerāñu”, Pablote ārika. I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Félixre pupataeka.

—Me'pe ruḡu. Dakoa baabekaja ñimarāñurīmi ate mire yakarāñu i'siakaka rikimabaji ña'mitiyaokaro'si,— Pablote kērika.

²⁶ “Niñerū yire kījirākareka, kire yija'atarāñu”, āriḡupajoawa'ri, ñemeaja Pablote kiakaeka, kika jairā. I'supaka simako'omakaja kiyapaeka upakamarīa Pablote baaeka. ²⁷ I'supaka kibaayukā'āja ĩ'pakuri wejē'rāka so'rika. I'sia be'erō'ō ĩpi kimaekareka Félixre porika. Supabatirā Porcio Festo wāmeiki kiō'toarā ĩpi jāikaki. Félix ĩpamaki kimaeka kiporirā baaeka ruḡu judiotatarāpitiyika jia imarika yapawa'ri Pablote kija'ataberika ruḡu.

25

Festo wājitāji Pablote jaika

¹ Festo ĩpi imarĩ kikākaeka be'erō'ō maekarakarīmi simaeka poto Cesareapi imatirā Jerusalénrā turirĩ ke'rika. ² Torā keyaeka poto kurarāka ĩpamarā supabatirā, judiotatarā ĩparimarā imatiyairā “Oka ima Pablote”, āriwa'ri Festore bojarĩ netaeka.

³ —Jia yijare mibaabe. Ō'ō Jerusalénrā Pablote etaerā kire miakapūabe,— āriwa'ri Festore napakatarika.

Saruḡubaji natiyiaja ikupaka najaiika simamaka: “Pablote kiakarāka poto ma'ia ñe'metājirō'ōrā kire majāāye'e.” ⁴ I'supaka napakā'ā, ikupaka Festore nare ārika:

—Cesarearā wēkomaka imariwi'iarā Pablote ime. “Supa imarī ñojimarīji yipupayariji torā ya'rirañu”, ñarīpupajoayu. ⁵ Yika na'rirū ī'rārimarā īparimarā mijaka imarā. Oka kire imarākareka pūri, yika a'ritirā, “Oka kire ima”, narīrū,— Festore nare ārika.

⁶ Īpapitarakarīmi Jerusalénrā imatirā, Cesarearā Festore pe'riwa'rika ate. Aperīmi oka jieriwi'iarā ke'rika. Torā eyatirā Pablote kiakaeka. ⁷ Pablote kākaeyaeka poto judiotatarā Jerusalēni i'teakarāte kipō'irā narākutorirīkaeka. “Rīkimakaja oka kire ima”, ārikoperipotojo, “I'siakaka oka kire ima”, narīwapu'awārūberika. ⁸ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri ikupaka Pablote ārika:

—Yija judiotatarāte jā'meika ā'mitiripēabeyukamarīki ñime. Tuṣarāte jiyipupaka ōriwi'iarā ba'iaja baarī kākaberapaki yi'i. Supabatirā Īpi Césarte* yi'ribeyukamarīki yi'i,— Pablote ārika torā ā'mitirirupakarāte.

⁹ Judiotatarāka jia imarika yapawa'ri, ikupaka Pablote kijērīkaeka Festo:

—¿Yaje Jerusalénrā me'ririyaṣayu? Jerusalénrā po'imajare ĩarāka wājītāji, “¿Yaje oka mire ima?”, āriwa'ri yijērīarika, “¿Yaje miyaṣayu?”,— Festore kire ārika.

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yi'rika:

—Jēno'o. Ō'ōrā miwājītāji yirīkame “Oka mire imabeyua, oka ima miro'si”, yire meñaokaro'si. I'supaka ō'ōrā baarimaji Īpi Césarte mire imarūjemaka, ō'ōrāja yire mijērīabe. Judiotatarāte ba'iaja yibaaberapaka jia miōñu. ¹¹ Ba'iaja yibaaeka miōrīrākareka pūri, yire mijāārūjebe. “Yire mijāārūjea'si”, āriberijiki yi'i. “Oka kiro'si ima”, yireka nokabaaika ritamarīa simarākareka, i'rikaoka judiotatarā pō'irā yire mija pūatawārūberijīñu. Supa imarī, Īpi César kipupakarāja, “Oka mire ima, oka mire imabeyua”, yire kērīrika yiyaṣayu,— Pablote ārika Festore.

¹² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire jajeyobaarimajaka Festore jaika. Supabatirā ikupaka Pablote kērīka:

—Supa sime, “Īpi Césare yire āririka yiyaṣayu”, mepakā'ā ā'mitiriwa'ri, kipō'irā mire yija pūatarāñu,— Festore kire ārika.

Īpi Agripare ĩaeka wājītāji Pablote jaika

¹³ I'sia wārīwa'ri aperīmirō'ōjirā ĩpi imatiyaiki Agriṣa wāmeiki kibe'erō'ōkako Bereniceṣitiyika, Cesarearā neyaeka. Festore mamaka ĩpi jāika simamaka, “Jia mimabe”, kire ārirī na'rika. ¹⁴ Ōoṣaṣaṣa torā imatirā Pablo majaroka Festore bojaeka ĩpi Agripare.

—Īpi Félixre imaeka poto wēkomaka imariwi'iarā īrīkate kitaeka, ō'ōrāja kime ruṣu. ¹⁵ Jerusalénrā ñimarapaka poto kurarāka ĩṣamarā supabatirā judiorāka ĩparimarā, “Oka kire imamaka kire majāājīkareka jia simajīñu”, yire narāpe. ¹⁶ Ikupaka nare yiyi'rape: “Yija Romatatarāte jā'meika ikupaka sime: ‘Oka kire ima’, āñurā wājītāji rikamaṣaraka, ‘Ikupaka simamaka, oka yire imabeyua’, nare kērībeyukaji kire jāarīka imabeyua”, nare ñarīka. ¹⁷ Supa imarī ō'ōrā judiotatarāte etarapaka poto, yiba'eberape. Aperīmi ĩparimarāre oka jieirō'ōrā naka eyatirā, Pablote yakarūjerape.

¹⁸ Yipuparō'ōpi, “ ‘I'siakaka ba'iaja baarapaki kime’, ō'ōrā etairā judiotatarāte kireka ārirāñu je'e”, ñarīpupajoakoperape. I'supakamarīa simarape. Aṣeakaka oyiaja kire nokabaarape. ¹⁹ “Tuṣarāte yija jiyipupayeerijayu upaka yi'ribeyuka kime”, āriwa'ri “Oka kire ima”, kireka narāpe. Supabatirā īrīka Jesús wāmeikireka “Reyakoperipotojo ate ōñia kijaripe'rika”, Pablote āpakā'ā kire nokabaarape. I'sia takaja nabojarape.

²⁰ Marākā'ā i'siakaka nare jērīawārūberīwa'ri ikupaka Pablote yijērīarape: “Jerusalénrā, oka kire ima, oka kire imabeyua’, āriwa'ri, oka najieirō'ōrā ¿yaje me'ririyaṣayu?”, kire ñarīkoperape. ²¹ “Jēno'o, Romakaki ĩpi César, ‘Oka kire ima, oka kire imabeyua’, yire kērīrika yiyaṣayu”, Pablote ārāpe. I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, “Romawejearā kipō'irā mire yipūatarākarō'ōjirā wēkomaka imariwi'iarā mimarāñu ruṣu”, kire ñarāpe,— Festore ārika Agriṣate.

²² Supa imarī ikupaka Agriṣate ārika Festore:

—Yi'ioaka Pablote jairika ā'mitiriyaṣaiki.—

* 25:8 El emperador de Roma

—Jee, waeroka bikitojo kijaimaka mia'mitirirāñu,— Festore kire ārika.

²³ Supa imarī bikitojo Agriṣa, Bereniceṣitiyika, Pablote jaimaka ā'mitirirī neyaeka. Torā eyatirā “Tērīrikaja imatiyairā nime”, ṣo'imajare āriṣupajoaokaro'si jía jariroaka waṣajā'riakaka jāātirā, rērīrūki wi'iarā nakākaeka. Surararāka iṣamarāṣitiyika, supabatirā i'sia wejeareka iṣarimarā imatiyairāṣitiyika nakākaeka. Nakākamaka iatirā, Festore akarūjeka Pablote. ²⁴ Pablote etamaka iatirā, torā rērītirā imaekarāte ikupaka Festore ārika:

—Ñiṣamaki Agriṣa, supabatirā yijaka rērītirā imarā, mija iabe, i'i kime Pablo. Rīkimarāja judiōtatarā “Oka kire imamaka, kireyaṣajīñu”, āriwa'ri akaserebaraka kire nokabaarijayu yire, Jerusalénrā supabatirā ō'ō Cesarearāoka. ²⁵ Yiṣupajoaikareka, oka imatiyaika imabeyua kiro'si. Supa imarī “Kireyaṣarū”, ñarīwārūbeyu. “Maiṣamaki César wājitāji, i'siakaka oka mire ima, i'sia oka mire imabeyua', yire kērīrika yiyayū”, kērāṣaka upakaja “Iṣi ṣō'irā kire yipūatarāñu”, ñarīṣupajoayu. ²⁶ “I'siakaka Pablote oka imatiyaika”, āriwa'ri ñiṣamakiro'si ṣaṣera yo'owārūbeyu. Supa imarī Pablote yakako'o, kire mijēñaokaro'si rita bojarikareka ñiṣamaki Agriṣa. I'supaka mijērīarāka be'erō'ō i'sia oka ā'mitirirā iṣi César ro'si yo'orāñu. ²⁷ Waṣuju “I'siakaka oka kire ima”, āriwārūberikoperiṣotojo, Pablote yipūatajīka waṣuju ōriṣubeyuka upaka yibaajīñu,— Festore kire ārika.

26

“Yibojaika mia'mitiṣe, iṣi Agriṣa”, Pablote ārika

¹ I'supaka kēṣakā'ā ā'mitiriwa'ri, Pablote kijairūjeka Agriṣa.

—Miōñu upakaja, “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri mibojabe,— kērīka.

I'supaka kēṣakā'ā ā'mitiritirā, Pablote kipitaka mi'mataeka jiyiṣupaka iṣire ōriwa'ri. Supabatirā ikupaka kijaika mae:

²⁻³ —Ñiṣamaki Agriṣa, mia'mitiyaokaro'si jījimakaṣi yijairā baayu. Yija judiōtatarāte baarijaya jia miōñu. Ṣupajoatirā yija jaikaoka jia miōñu. Supa imarī judiōtatarāte, “Oka kire ima”, āñuakaka mae sayibojaerā baayu. Jia jajumarāja ritaja yibojaika mia'mitiṣe,— Pablote kire ārika.

⁴ —Yitā'omaja judiōtatarā ritaja ñimaeka mirāka ōñurā nime. Yiwejeareka me'rī ñimaeka supabatirā Jerusalénrā ñimataṣaeka mirākaoka jia noñu. “Me'rārīrāja mañekiarāte baaroyika upakaja kiyi'rika”, yireka nañu ruṣu. ⁵ Yitatarā fariseokaka ṣupajoairā, i'rā imarā tērīrikaja Moisés imaekakite jā'meroyikakaka yi'yurā. Me'rī ñimaeka ṣotorāja fariseokaka naṣupajoaika yipupajoaroyika. “I'supaka kimaroyika”, narījīka, rita sime. ⁶ “Reyairāte ate ōñia yijariṣe'rirūjerāñu”, āriwa'ri Tuṣarāte bojapūaeka yija ñekiarāte. Mia, i'supaka yipupajoamaka, “Oka kire ima”, āriwa'ri ō'ōrā yire ne'era'ayu. ⁷ “Tuṣarāte ārika upakaja kibaarāñu”, āriwa'ri nata'ayu judiōrāka i'ṣoū'ṣuarāe'earirakatata imarā. Supa imarī iṣi, ñamioka Tuṣarāte jiyiṣupayeebaraka nime. Nuṣakaja i'siakaka yipupajoako'omakaja “Oka kire ima”, yireka nañu. ⁸ “Reyairāte ōñia Tuṣarāte jariṣe'rirūjerāñu”, āñurā imariṣotojo ḡdako baaerā “Jesúre ōñia jariṣe'riberika”, mija āñu je'e, judiōtatarā ō'ōrā imarā?— Pablote ārika.

“Jesúre yi'yurāte ba'iaja yibaarape ruṣu”, Pablote ārika

⁹ Aṣea ikupaka Pablote jaika:

—“Jesús Nazaretkakire ā'mitiriṣeairāte ba'iaja yibaarapū”, ñarīroyirape ruṣu marī. ¹⁰ I'supaka yipupajoarapaka upakaja yibaarape Jerusalénrā. Kurarāka iṣamarāre jā'memaka, Jesúre ā'mitiriṣeairāte wēkomaka imariwi'iarā yitarūjeroyirape. Jesúre yi'yurāte najāamaka, “I'supaka mabaarapajīñu”, ñarīṣupajoarape yiro'si. ¹¹ I'rākurimarā Jesúre ā'mitiriṣeairāte ba'iaja yibaarape, “Jesúre yi'ribeyurā yija ime”, narīrū āriwa'ri. Ritaja judiōrākare rērīriwi'irā nare e'ekākatirā i'supaka ba'iaja nare yibaaroyirape. Supabatirā, jimarā nare boebariwa'ri aṣewejarā ya'rape ba'iaja nare baaokaro'si.

“Ikupaka Jesúre yi'riü'murape”, Pablote nare ārīka
(Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² Kurarāka ĩpamarāre jā'meika yi'riwa'ri i'supaka baarī Damascowejarā ya'rape.
¹³ Nīpamaki Agriṗa, ma'api ya'ririṗarapaka ṗoto, aiyate tēriwa'ribaji jājia yaaboaike
ñiarape ĩmiñe'metāji seyawa'rapaka ṗoto. I'supaka yaaboarapaka āatika yire
jāata'arapaka supabatirā yika a'raparāteoka. ¹⁴ Supa imarī yija imarakamarāja yija
ña'rāpe ka'iarā. Supabatirā hebreo okapi ikupaka yire sajamaka ña'mitirape: “Saulo,
Saulo, ¿dako baaerā ba'iaja yire mibaarijaju?” āriwa'ri sajaikorape ĩmipi. “I'supaka
mibaakopeika miṗo'iaja ba'iaja mibaayu. Pota miterujikareka, mire sayi'arāñu. I'supaka
baariupaka mibaayu”, āriwa'ri yire sajaikorape. ¹⁵ I'supaka sajamaka, “¿Maki mime
je'e Nīpamaki?”, ñarāpe. I'supaka ñapakā'ā ikupaka Maiṗamakire yire ārāpe: “Yi'iji
oka ñime, Jesús ba'iaja mibaaiki. ¹⁶ Mimi'mirikabe. ‘Yiyapaika upakaja kibaarū’,
āriwa'ri, miṗō'irā yipemakotowiyu. Supa imarī yimajaroka ṗo'imajare mibojapibarāñu.
Maekaka miaika, supabatirā ñamajī mire yibearūkiaoka ṗo'imajare mibojapibarāñu.
¹⁷ Judiotatarā, supabatirā judiotatamarīrā imarāte mire jārika ri'karāka ṗoto
mika ñimarāñu. ‘Ritaja ṗo'imajare yimajaroka Pablote bojarū’, āriwa'ri naṗō'irā
mire yipūatayu. ¹⁸ Naṗō'irā mire yipūatayu, aṗeupaka naṗupajoaokaro'si. Supa
imarī ṗakirimajaroka yi'ribekaja, rita imakaka norīwārūrāñu. Supabatirā Satanāre
ī'rāpē'rōtorāja baatirā, Tuṗarāte yapaika upakaja nabaarāñu. I'supaka Tuṗarāte
na'mitiripēarāka ba'iaja nabaakopeika kiye'kariarāñu. Supa imarī kirirā nimajiparāñu”,
āriwa'ri yire sajaikorape,— Pablote ārīka Agriṗate.

“Jesúre jā'merapaka simaupakaja yi'irape”, Pablote ārīka

¹⁹ —Nīpamaki Agriṗa, i'supaka ĩmipi kijaimaka ā'mitiriwa'ri, kērāpaka upakaja Jesúre
yi'irape. ²⁰ Kērāpaka upakaja Damascokarāre Jesúrika bojariroka yibojaū'murape.
I'sia be'erō'ō Jerusalénkarā Judea ka'iakarāre nimaupatiji, supabatirā judiotatamarīrā-
teoka kimajaroka yibojataparape. “Ba'iaja mija baaika ja'atirā, Tuṗarāte yapaika
upakaja mija ṗupajoabe. Supabatirā jia baabaraka mija imabe, ‘Tuṗarāte yi'yurā ñime’,
aṗerāte āriwārūokaro'si”, nare ñarāpe. ²¹ I'supaka yibojamaka ā'mitiriwa'ri, Tuṗarāte
jiyipupaka ōriwi'iarā judiotatarāte yire ñi'arape. Supabatirā yire najāariyaparape.
²² I'supaka nabaariyapako'omakaja, Tuṗarāte yire jeyobaarape. Maekakaoka Tuṗarāte
yire jeyobaayu ruṗu. Supa imarī ō'ōrā ṗo'imaja imatiyarimajare, supabatirā waṗuju
imabayarāteoka Tuṗarārika yibojayu. “I'supaka simarāñu”, Moisés imaekakite bojatika
upakaja, supabatirā Tuṗarāro'si bojañirimajare bojatika upakaja i'siakaka mijare yi-
bojaju. ²³ Moisés supabatirā Tuṗarāro'si bojañirimajaoka ikupaka narīka: “Tuṗarāte
ṗūatarāñuka ba'iaja jātirā, reyarūkika. Iki imarāki reyakoṗeripotojo mamarīji ōñia
jariṗe'rirāki. Ate ōñia jariṗe'ritirā Judiotatarā, judiotatamarīrāteoka kitāārūkia nare
kiōrūrūjerāñu”, āriwa'ri no'oeka. Nabojaeka upakaja simarape,— Pablote nare ārīka.

Cristore kiā'mitiripēaokaro'si Agriṗate jaiējeriyapaekaki Pablo

²⁴ I'supaka “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri Pablote jaiyukā'āja jājirokapi Festore
jaita'taeka,

—jWaṗuju jaiwejabiyuka mime Pablo! Tērītaka ṗapera miwārūeka simamaka
rukubaka miṗupajoayu,— Festore kire ārīka.

²⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yi'rika:

—Jēno'o nīpamaki Festo, waṗuju jaiwejabiribeyuka yi'i. Jia ṗupajoatirā yijaiyu,
supabatirā ritaitaka oyiaja sime. ²⁶ Maiṗamaki Agriṗa, yijaikakaka jia ōriṗūaiki.
Supa imarī kikirimarāja i'siakaka kiwājītāji yijaiyu. Wāārō'ōrāja Jesúre wārōeka,
i'supakajaoka ṗo'imajare kijeyobaaeka. Supa imarī Jesús majaroka nimaupatiji
ṗo'imajare ā'mitiripataika upakaja, ikioka sā'mitiripatarapaki ñariṗupajoayu,— Festore
kērīka.

²⁷ —Nīpamaki Agriṗa, Tuṗarāro'si bojañirimajare bojaeka ¿yaje mia'mitiripēayu?
“Sā'mitiripēaiki kime”, mireka ñariṗupajoayu,— Pablote kire ārīka.

²⁸ —¿I'supaka yire mijaikajikapi “Jesúre kiã'mitiripëarãñu”, yireka merĩpupajoayu bai?— Agripate ãrĩka.

²⁹ I'supaka këpakã'ã ã'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote kire ãrĩka:

—Rĩkimaka majaroka yijaijĩka, kũpajĩ yijaijĩkaoka, miro'si Tuparãte yijëñeyu. Supabaturã õ'õ yijaika ã'mitiyurã ritajaro'si Tuparãte yijëñeyu, Jesúre ña'mitiripëaika upaka mija ã'mitiripëaokaro'si. I'supaka simako'omakaja yupaka perumijiaipi pi'pekarã mija imarika yiyapabeyu,— Pablote nare ãrĩka.

³⁰⁻³¹ I'supaka kërĩka be'erõ'õ Agripa, Festo, Berenice torã nimaeka upatiji aperiõ'õrã na'rika, ikupaka natiyiaja jaiokaro'si:

—Dakoa oka imabeyua kiro'si. Supa imarĩ “Kireyaparũ”, maki kireka ãrĩberijĩki. I'supakajaoka wëkomaka imariwi'iarãoka kimaberijĩñu,— narĩka.

³² Supa imarĩ Agripate ikupaka ãrĩka Festore:

—“Ipi César põ'irã oka jierika yiyapayu”, kërĩberirikareka, maekaka kire maja'atajĩñu imakopeyu,— kire kërĩka.

27

Romawejearã Pablote napũataeka

¹ Torãjĩrã mae, “Pablote, supabaturã kika wëkomaka baariwi'iarã imarãteoka Italiaka'iarã mapũatajĩñu”, iparimarãre ãrĩka poto surara ipamaki Julio wãmeikite Italiaka'iarã yijare ne'ewa'rirũjerape.* Ipi César surara wãmeitatarã ipamaki kimarape.

² Supa imarĩ Adramitio wãmeika wejeapi i'taeka wapururã jãitirã yija a'riũ'murape ate. Asia ka'iareka ima wejea papitaka turitaparĩ a'yua simarape i'sia wapuru. I'rĩka Aristarco wãmeikite yijaka a'rape. Macedonia ka'iarã Tesalónica wejeakaki kimarape iki. ³ Cesareapi yija a'rape. Aperiimi Sidónwejearã yija eyarape. Torã eyatirã jia Pablote iawãrũwa'ri jia Juliore kire baarape. I'sia wejeareka imarã kijeyomarãre Pablote iarika yapamaka jãjibaaberapaki Julio, “Kire jariwa'yua, ba'irĩjia kire nijirãñu je'e”, ãrĩwa'ri. ⁴ Sidónpi yija o'rapaka poto jãjia wĩrõa yijare baerapaka. Wãjia a'riwãrũberiwari Chipre wãmeika jũmurika jãjitaka wĩrõa baerberapaka pë'rõtopi yija o'rape. ⁵ Ciliciaka'ia, Panfiliaka'ia, wãjitãji yija o'rape. Topi o'ritirã Liciaka'iarã Mira wãmeika wejearã yija eyarape.

⁶ Torã eyatirã surara ipamaki Julio Italiaka'iarã a'yua i'rãkũmu wapuru kiãtõporape. Alejandrĩakaka simarape i'sia wapuru. Sarã yija jãirape sapi a'yaokaro'si. ⁷ Jãjia wĩrõa baemaka, i'rãrimimarãa a'ritirã, ka'wisi be'erõ'õ Cnido wãmeika wejea ko'apito yija eyarape. Wãjitãji sayija o'ritaparape. Yija a'rapaka wãjitãji jãjia wĩrõa baemaka, wãjia yija a'riwãrũberape. Wejerĩrika pë'rõtorã tãrĩwa'ritirã Salmona wãmeika wejearã yija o'rape. Supabaturã Creta wãmeika jũmurika, wĩrõa rãrĩta'airõ'õpi yija a'ririjarape. ⁸ Topi rãkuwa'ritirã, ka'wisi be'erõ'õ Lasea wãmeika wejewã'tarã, Buenos Puertos nawãmeyeeirõ'õrã yija eyarape.

⁹ I'rãrimimarãa sajaritirape yija a'riũ'murapaka be'erõ'õ. Pu'ea koyiaja sajariwa'rapaka simamaka werika simarape riapakiaka mae. Supa imarĩ ikupaka Pablote nare okajãarape:

¹⁰ —Yijeyomarã yipupajoaikareka õ'õpi mo'yua, werika simarãñu maro'si. Wapuru ña'mirãka, supabaturã waruakaoka ña'mipatarãka je'e. Maririrãñu je'e apeyari,— Pablote nare ãrãpe.

¹¹ I'supaka kërĩko'omakaja surara ipamakire kire ã'mitiripëaberape. Wapuru ipamaki, supabaturã wapuru temarĩkarimajire takaja kiã'mitiripëarape. ¹² “Pu'ea simarãka poto marakajepããbesarãñu õ'õrã”, ãrĩpupajoawa'ri, i'sia papitakarã pu'ea nare o'ririka aperiãte yapaberape, yijaka a'raparã. Supa imarĩ “Fenicewejearã Cretajũmurikarã ma'riye'e. Torã pu'ea mareka o'rirũ”, narãpe. Ka'arirõ'õ pañaka simamaka wapuru pããrũkirõ'õrã jãjia wĩrõa baerberijika simarape.

* 27:1 El uso de “nosotros” (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 28.16.

Werika wejea nare baaeka

¹³ Wejerĩrĩkapi jājimarĩa wĩrõa baemaka ĩawa'ri, “Fenicerã maeyarãñu je'e”, narĩpupajoarape. I'supaka pupajoatirã Creta jũmurika rijepẽ'rõtopi yija rãkuũ'murape ate. ¹⁴ I'sia be'erõ'õ no'ojĩrãmarĩaja jājitaka ma'karoka pẽ'rõtopi wapururã wĩrõa eiũ'murapaka. Jājia wĩrõa Nordeste wãmeika simarape. ¹⁵ Jājia wĩrõa wapuru baemaka wājitãji yija a'riwãrũberape. Supa simamaka wĩrõa e'ewa'rapaka upakaja yija a'rape mae. ¹⁶ Kũpajĩka jũmurika Cauda wãmeika rãrĩta'aipẽ'rõtopi jājitaka baetiyabeyurõ'õ yija o'rape. Supa imarĩ ka'wisi be'erõ'õ kũmumakarãka naji'abaawa'rapaka ne'erape. Wapurureka sayiepããtirã sanapĩ'perape. ¹⁷ Sanamaajããrapaka be'erõ'õ pãukãrõapĩ wapuru napĩ'perape jiyia sañi'aokaro'si, wĩrõa baemaka saña'mia'si arĩwa'ri. I'sia be'erõ'õ, “Sirte wãmeika põ'sirõ'õrã wĩrõa baepũatarãkareka puri sawerĩpañarañu”, arĩpupajoawa'ri, wĩrõa sarã eirũkia sayapãia naruerape mae, wapuru jājia turikoreka. Supa imarĩ wĩrõa baepũatarapaka upakaja yija a'rape mae. ¹⁸ Supa imarĩ aperĩmi wĩrõa jājia baetëatamaka, wapurureka imarapaka waruaka riapakiakarã nabareũ'murape wi-ibaapañaka sajayaokaro'si. ¹⁹ Aperiĩmi ate wapurureka imarapaka pãukãrõa, sayapãia, wapuru tuarũkia ba'irĩjia riapakiakarã nabarerape. ²⁰ ĩ'rãrĩmimarĩa jimarĩ okoa ũmakaka imamaka, tã'pia, aiyakaoka õiberapaka. Supabatirã yijare jājia wĩrõa eimaka, “Õñia imaberijĩka maimẽ”, yija arĩpupajoarape.

²¹ ĩ'rãrĩmimarĩa ba'abekaja yija imarape. Supa imarĩ i'supaka simamaka ĩawa'ri mi'mirĩkatirã ikupaka Pablote jairape:

—Creta papitakarã yijairapaka mija yi'ririkareka, ikupaka ba'iaja majũaberijããrape. Supabatirã wapuru bitamarĩberijããrapaka, waruakaoka ririberijããrapaka. ²² Maekaka puri mija wayupĩ'ria'si. Ika wapuru ririko'omakaja, ĩ'rĩkaoka makaki riribesarãñuki. ²³ Ikupeka sime: Nĩpamaki Tuparã, kiyapaika upakaja yiyi'ririjayuka, ñami yipõ'irã ángelate kipũatako'o. ²⁴ Yipõ'irã eyatirã, ikupaka yire kibojako'o: “Pablo, mikĩkia'si. Romawejearã eyatirã ĩpi César wājitãji, ‘Oka yire imabeyua’, kire merĩrãñu. Supabatirã Tuparãte mijẽñemaka mire kiã'mitirape. Supa imarĩ mika wapuruĩ a'yurã nimaupatiji tãripatarãñurã”, ángelate yire arĩko'o. ²⁵ Supa imarĩ okajãjia mija imabe yijeyomarã. Tuparãte yi'riwa'ri “Ángelate bojaika upakaja simarãñu”, ñarĩpupajoayu. ²⁶ I'supaka simako'omakaja, jũmurikarã wapuru eirãka poto torã matuirãñu,— Pablote yijare arãpe.

²⁷ ĩ'pakuri jërĩtarika seyawa'rape Adriático wãmeika riapakiakareka sayapairõ'õrãja wĩrõa yijare baepũatarapaka rupe. I'siñami ñe'metãjirõ'õjĩrã, “Ka'iarã maeyaerã baayu”, wapuru tuarimajare arãpe. ²⁸ Supabatirã ñutakãrõapĩ ata kãrõbaatirã “¿No'ojĩrã ĩki sime?”, arĩwa'ri najërãbaarape. Treinta y seis metros rõ'õjĩrã ĩki simarape. Ñoapañakarã ate najërãbaamaka veintisiete metros rõ'õjĩrã ĩki simarape. ²⁹ Átarã eiwa'ri yija ñamia'si arĩwa'ri, botarakao wakaika pota pakiaka† ñutakãrõa ñoakapĩ kãrõbaatirã wapuru itopepẽ'rõtopi sanaña'metarape. Wapuru meñamaka sabaiarũ arĩwa'ri i'supaka nabaarape. I'supaka baatirã ñojimarĩji sawãrĩrika yapawa'ri Tuparãte najẽñerape. ³⁰ I'supaka simeje wapuru tuarimajare ru'ririka pupajoarape. Supa imarĩ wapuru pũ'earã, wakaika pota pakiaka ña'metaerã nabaayu ññu upakaja kũmumakarãka nayieña'tarape. ³¹ I'supaka nabaamaka ĩawãrũwa'ri, surararãka supabatirã nĩpamakireoka ikupaka Pablote bojarape:

—Wapuru tuarimajare rurirãkareka, mija tãriwãrũbesarãñu,— surararãkare kërĩka.

³² I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiriwa'ri, kũmumakarãka pi'pekopeka nayiita'ruirape, “Sõñu upakaja sameñaaparũ”, arĩwa'ri.

³³ Bikitojo ñamiji neĩpupurõ'õ ikupaka Pablote yijare arãpe:

—Mija ba'abe pañakama kũpajĩ. ĩ'pakuri jërĩtarika sajaritiyu, wayupĩ'paraka, ba'abekaja mija ima. ³⁴ Mae mija ba'abe pañakama kũpajĩ. “Jia rikitubaritirã, mija tãrĩrãñu”, arĩwa'ri mijare yiba'arũjeyu. Mija wayupĩ'ria'si. ĩ'rĩkaoka mijakarã reyabesarãñurã,— Pablote yijare arãpe.

† 27:29 Ancla

³⁵ Supabatirā pan e'etirā, “Jia mibaayu”, Tuparāte kērāpe yija ĩarapaka wājītāji. Supabatirā kūpājī ña'kata'arī e'etirā kiba'arape. ³⁶ I'supaka kibaamaka ĩawa'ri, okajājia yija jarape. Supa imarī yija imarakamakiji sayija ba'arape. ³⁷ Doscientos setenta y seis rakamaki pō'imaja yija imarape i'sia waṗuruṗi a'raparā. ³⁸ Yija ba'ariyaparaparō'ōjirā yija ba'arape. Ba'aweatirā trigo nabarerape, waṗuru wiibaka jayaokaro'si.

Waṗuru ña'mika

³⁹ Sawārāpaka poto waṗuru tuarimajare jūmurika ĩarikoperipotojo “I'supaka wāmeika sime i'sia jūmurika”, narīwārūberape. I'supaka simako'omakaja jūmuri ritakarā pō'sia ōimaka ĩatirā, “Torā maṗāāye'e”, narīpupajoarape. ⁴⁰ Supa imarī wakaika pota pakiaka waṗuru ñi'aokaro'si mamarī naña'metaeka nayiitatarape. Supa imarī ĩkirā okowatopekarāja satuika. Supabatirā waṗuru temarīkarūkia sarī'mekoreka napī'pekopeka nakutepaterape ate sanatamarīkaokaro'si. Supabatirā wīrōa eirūkia sayapāia sarupurō'ōṗi imaekato namiatarape. Supa imarī pō'sipē'rōtorā waṗuru waawa'rapaka mae. ⁴¹ Torā sawaawa'rapaka poto kopakaja waṗuru riarijerā eyaerā baarapaka poto pō'siarā waṗuru eitirape. Supa imarī kopakaja sapū'erō'ōṗi pō'siarā sayairape. Marākā'ā baatirā mo'riberijika simekā'āja waṗuru i'topepē'rōtopi jājia sapa'kumaka sawa'riū'murape.

⁴² I'supaka sabaamaka ĩawa'ri, wēkomarāre najāāerā baarape surararāka. “Nare majāāpajīñu, nabariru'ria'si ārīwa'ri”, narību'arape. ⁴³ I'supaka narīko'omakaja surara ĩpamaki puri Pablote ōñia imarika yaparapaki. Supa imarī kisurararākare nare kijāārū-jeberape.

—Mija bariwārūirā wārūaja bariwa'ritirā riarijerā mija a'pe mae,— kērāpe waṗurureka imaraparāte mamarī.

⁴⁴ Supabatirā aṗerā bariwārūbeyurāte,

—Waṗuru pāimirākapi mija a'pe,— kērāpe. Supa imarī ĩ'rīkaoka riririmarīaja ka'iarā yija eyapatarape.

28

Malta wāmeika jūmurikarā Pablote turitapaeka

¹ Riarijerā eyatirā, “Malta wāmeika sime ika jūmurika”, yija ārīwārūrape mae. ² I'sia ka'iakarā jia yijare baaraparā. Okoa jarapaka imarī, jijia simamaka peka napē'arape. I'supaka baatirā, “Mija pekajūpe”, yijare narāpe. ³ Supa imarī peka pōpoa Pablote rēarape. I'sia peka kisīarapaka poto peka jū'rēika ru'riwa'ri sapī āñaka porapaka. Kipitakarā sakā'rījī'arape. ⁴ Āñaka kire kukumaka ĩatirā, i'sia ka'iareka imaraparā ikupaka natiyiaja najaibu'arape:

—Pō'imajare jāārimaji kimarijiyu ĩ'ī. Supa imarī riapakiakarā kiriribepakā'ā jiy-ṗupaka moñuko* jia pūpajoawa'ri ba'iaja kibaaika wapa kire koriatarūjeyu mae,— narāpe.

⁵ I'supaka narīko'omakaja Pablo puri pekaō'toarā āñaka teratarapaki. Dakoaoka kire baaberapaka. ⁶ Ritaja torā imaraparā puri “Kire sapīpirāñu je'e, supabatirā ñojimarīji kipupaririña'rīrāñu je'e”, narīkoperape. I'sia be'erō'ō ñoaka ta'akopetirā kijīrībepakā'ā ĩawa'ri, aṗe upaka napupajoarape ate: “Majiyipupayeerijayuka pō'imaja pō'iaṗi ña'rījāitirā ketayu mae”, narāpe.

⁷ Peka ō'towā'tarā simarape ĩ'rākō'rīmato ka'ia jūmurikarā imarā ĩpamakirika. Publio wāmeiki kimarape iki. Kiwi'iarā yijare e'etoritirā maekarakarīmi torā yija imarapaka poto jimarī jia yijare kibaarape. ⁸ Torā yija imarapaka poto Publio paki, yoyaka, jopirika pitiyika kijīrībayurape. Kipō'irā ĩarī Pablote a'rapape. Kipō'irā eyatirā Tuparāte kijēnerape. Supabatirā kipitaka wāmarīa imarapaki pamarā kija'apearapaka poto kijāji-rape. ⁹ I'supaka kibaamaka ā'mitiriwa'ri, i'sia jūmurikareka aṗerā wāmarīa imaraparāte kipō'irā etarape. Supa imarī wāmarīa nima o'rapaka nareoka. ¹⁰ Yijare ā'mitirīpēairā

* 28:4 La diosa de justicia

imarĩ, jia yijare nabaarape. Yija a'rirã baarapaka ruþu ritaja yija ba'awa'rirũkia yijare nijirape dakoa jariwa'ririmarĩaja.

Romawejearã Pablote eyaeka

¹¹ Maekarakamaki aiyaka i'sia jũmurikarã yija imarapaka be'erõ'õ a'yaokaro'si wapu-rurã yija jãirape ate. Pu'ea o'yaokaro'si torã tuika simarape i'sia wapuuru. Alejandría wãmeirõ'õpi i'taeka simarape. Sapũ'erõ'õpi, jẽrãka najiyipupayeeika Cástor, supabatirã Pólux ruþuko'a upaka baaeka simarape. ¹² I'sia wapuuruþi a'ritirã Siracusa wãmeika wejea þapitakarã yija eyarape. Maekarakarĩmi torã yija imarape. ¹³ Topi Regiowejearã yija eyarape. Wejerĩrikapi wĩrõa baerapaka jia yijare jeyobaarapaka. Supa imarĩ aþerĩmiji Pozzuolirã eyatirã torã yija marape. ¹⁴ I'sia wejeareka aþerã Jesũre yi'yurate yija ãatõporape. “Yija þõ'irã ĩ'rãkuri jẽritarika mija tuibe”, yijare narape. I'sia be'erõ'õ ma'api yija a'riũ'murape Romawejearã. ¹⁵ Romareka Jesũre yi'yurã yija a'rapaka õrĩweitirã nimarape. Yoe naro'si simako'omakaja ma'arã yijare torirĩ netarape. ĩ'rãrimarã, Foro de Apio wãmeika wejearã yijare toraparã. Supabatirã aþerã Tres Tabernas wãmeika wejearã yijare toraparã. Torã nare ãatõpotirã, “Jia mibaayu”, Tuþarãte kẽrãpe Pablo. Supa imarĩ jia jĩjikapĩ okajãjia kimarape. ¹⁶ Romarã yija eyarapaka be'erõ'õ wẽkomaka imariwi'iarã Pablote nataberape. Kiyapaika upakaja kiro'siji wi'iarã kire nimarũjerape. Torã ĩ'rãrĩmi upakaja ĩ'rĩka surara kire tueroyirape.

Romarã Pablote imaeka

¹⁷ Keyaeka be'erõ'õ maekarakarĩmireka judĩotatarã imatiyarimajare Pablote akarũjeka. Narẽrĩþataeka þoto ikupaka nare kibojaeka:

—Yijeyomarã, dikaoka ba'iaja judĩotatarãte baaberapaki yi'i. Mañekiarãte baaroyikakakaoka ba'iaja jaiberapaki yi'i. I'supaka yibaaberiko'omakaja matatarã Jerusalenrã yire nañi'arape. I'sia be'erõ'õ surara ĩþamakite Cesarearã yire þũatarape, “Oka kire ima, oka kire imabeyua”, ãrĩwa'ri Romakarãre yire jẽrĩaokaro'si. ¹⁸ Yire jẽriatirã yire ja'atarika nayapakõperape, “Dika oka mire imabeyua. Supa imarĩ mire jããriatarika imabeyuaoka”, ãrĩwa'ri. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja matatarã yire ja'atarika yapaberaparã. Supa imarĩ “Ñĩþamakĩ Romakaki, ‘Oka miro'si ima, oka mire imabeyua’, yire kẽrĩrika yiyapayu”, ñarape. Roma ĩþamaki wãjitãji matatarãte yokabaaokaro'simarã i'supaka ñarape. ²⁰ Supa imarĩ i'sia mijaka jaiokaro'si, mijare yakarũjeþũako'o. Judĩotatarãte ta'aroyiki Jesucristo kime. Kire ã'mitirĩþeãiki ñimamaka, þerumijiaþi þi'þekaki ñime,— Pablote ãrĩka.

²¹ I'supaka kẽþakã'ã ikupaka kire narĩka:

—Oka mire imakaka þapera Judeaka'iakarãre þũataika e'etoribeyurã yija. Matã'omaja topi i'taraparãoka dakoa mireka ba'iaja jaietaberaparã. ²² “Jiamarã sime þo'imajare Jesũre ã'mitirĩþeãrika”, ãrĩrikakaka oyiaja yija ã'mitiyu. Supa imarĩ ika mamaka þupajoarikakaka, mi'i þuri, ¿marãkã'ã samĩþupajoayu? I'siakaka yija ã'mitiriyapayu, — kire narĩka.

²³ Supa imarĩ “I'sirĩmi marẽrĩye'e je'e”, narĩka. I'supaka ãrĩweatirã naþibika. Najẽ'rãþããekarĩmi seyaeka þoto rĩkimarãja þo'imajaka jeyoariwa'ritirã neyaeka Pablote imaekarõ'õrã. Narẽþakã'ã ãtirã, “Ikupaka Jesũre yi'yurate jã'mebaraka Tuþarãte nare imaruþutarãũ”, ãrĩwa'ri Pablote bojaeka. Bikitojo ñamiji kibojaũ'mueka, rã'itakarã kibojatiyika. Moisés imaroyikakite o'oeakakaka supabatirã Tuþarãro'si bo-jãjirimajare o'oeakakakaoka kibojaeka “Jesũre na'mitirĩþeãrũ”, ãrĩwa'ri. ²⁴ ĩ'rãrimarã Pablote jaika jia ã'mitirikarã. Aþerã þuri sã'mitirĩþeãberikarã. ²⁵ Supa imarĩ ĩ'rĩka upakaja þupajoaberiwa'ri nokabojiũ'mueka. Naþibirã baaeka ruþu “ĩ'rãrimarã yire ã'mitiriyapabeyurã”, ãrĩþupajoawa'ri, ikupaka Pablote nare bojaeka:

—Isaiaþi ãrĩwa'ri ikupaka wãjia Espĩritu Santore bojaeka mañekiarãte:

²⁶ “Ikupaka judĩotatarãte yiro'si mija bojape: ‘ĩ'rãkurimarã yibojaika ã'mitirikoþerĩþotojo, samija õrĩþũawãrũbesarãũ. Yibaaroyika ĩakoþerĩþotojo, ‘I'supaka Tuþarãte baayu’, mija ãrĩwãrũbesarãũ.’ ”

²⁷ Ikupakaoka Tuparāte ārika Isáfare: “Yirika yi'ririyaḡabeyurā imarī, sōrīḡūawārūbeyurā nime. Supa imarī na'mukoḡea natāteyu. Supabatirā naḡīḡiyu, dakoā ĩakoreka. Yirika nayi'riyaḡarikareka, nare ñañua, nare yibojaikaoka norīḡūajāāeka. I'supaka imawa'ri, ba'iaja nabaaika naja'atarikareka, nare yitāājāāeka”, Tuparāte ārika Isáfare.

²⁸⁻²⁹ Maekakaoka mija judiotatarā Tuparārika bojariroka ā'mitiriyaḡabeyurā ruḡu. Supa imarī Tuparāte ḡo'imajare tāārimajaroka, judiotatamarīā imarāte bojarika simarāñu. ĩrā ḡuri sā'mitiritirā jījimaka sayi'rirāñurā,— Pablote nare ārika.

I'supaka kēḡakā'ā ā'mitiriwa'ri, natiyiaja okatotobaraka judiotatarāte a'rika.

³⁰ ĩḡakuri wejejē'rāka jia Pablote torā imaeka. Wi'iareka kima waḡa waḡaājībaraka kimaeka. Torā kire ĩarī etaroyikarā rakamakiteje jia ke'etoriroyika. ³¹ Kīkirimarīaja, “Ikupaka Jesúre yi'yurāte jā'mebaraka Tuparāte nare imaruḡutarāñu mae”, āriwa'ri nare kibojaroyika. Supabatirā maipamaki Jesucristorika kiwārōroyika. I'supaka bojabaraka Pablote imaeka ḡoto makioka “Jesús majaroka miwārōa'si”, kire āriberika.

I'tojirāja sime ruḡu.

Primera carta de San Pablo a los Corintios

Pablote pæpera pūataeka Corintoreka Jesúre yi'yurā imaekarāro'si

¹ ¿Yaje mija ime Corintokarā? Yi'i Pablu, Sóstenes majeyomakika, “Jia nimarū”, mijare yija āriṣūayu ika pæperæpi. Kiyapæaka upakaja apóstol nimaokaro'si Tuparāte yire wā'maeka. Supa imarī Jesucristorika bojariroka wārōtapaiki nime. ² Mija Corintowejeakarāoka Tuparāte jiyipupaka oñurā imarī, jia kire baawa'ri mija rēririjayu. Jesucristorirā mija imamaka Tuparāte mijare wā'maeka kirirā mija imaokaro'si. I'supaka kibaaka “Ba'iaja baabekaja nimarū”, āriwa'ri. I'supaka oyiaja sime ritaja wejeareka Jesucristore ā'mitiripēairō'si. Maipamaki kima upakaja ritajaro'sioka niṣamaki kime Jesucristo. ³ Mapaki Tuparā, supabatirā maipamaki Jesucristoreoka “Jia nare mija baabe”, āparaka mijaro'si nare yija jēñerijayu. I'supakaja yija baayu jjimaka pūpæparaka mijare nimarūjeokaro'si.

⁴⁻⁵ Jesucristorirā mija imamaka jia Tuparāte mijare jeyobaarijayu. I'supaka kibaamaka, “Jia mibaayu Tuparā”, kire ñaririjayu. Supa imarī kioka jia mija jaiokaro'si, supabatirā kirikakaka jia mija oñwawu'awārūokaro'si mijare kijeyobaayu. I'supakajaoka ritaja kiyapæaka upakaja mija baawārūokaro'si kirika Tuparāte mijare ja'atayu Jesúrirā mija imamaka. ⁶ I'supaka mijaro'si kibaaka simamaka, “Jesucristorika bojariroka yijare nabojaeka rita sime”, mija āriwārūeka. ⁷ Supa imarī maipamaki Jesucristore etarūkirimi ta'abaraka mija ima poto jia mijare jeyobaarijaparaka Tuparāte ime. I'supaka jia mijare kibaamaka dakoa jariwa'ribeyua mijaro'si, kirika mija ba'irabewārūrijayaokaro'si. ⁸ I'supakajaoka Jesucristore mija ā'mitiripēarija'ata'si āriwa'ri Tuparāte mijaka imajiparāñu. Supa imarī maipamaki Jesucristore pærietarāñurimi “Oka nareka ima”, maki mijareka āriwārūbesarāki. ⁹ Supa imarī “ ‘Ikupaka yibaarāñu’, kērika upakaja Tuparāte mare baarāñu”, āriwārūirā mija ime. Supabatirāoka iki Tuparāja imaki Kimaki Jesucristo Maipamakika jia jjimaka maimabu'arijarirā mare wā'maekaki.

Corintokarā i'rīka ta'iarāja pūpajoarimarāja narakakaja napūpajoaeka

¹⁰ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Jesucristore pūataekaki nima imarī ikupaka mijare ñañu: Īrīkate pūpajoairokapiji mija imabe, rakaka pūpajoabekaja. I'supaka mija baarākareka Īrīka ta'iarāja mija imarāñu. ¹¹⁻¹² “Rakakaja pūpajoabaraka Corintokarāre ime”, Cloe tā'omajare yire āñu. “ ‘Pablote yija ā'mitiripēayu’, ‘Yija puri Apolore ā'mitiripēairā.’ Supabatirā ‘Pedrote ā'mitiripēairā yija ime’, āñurā, æperā ‘Jesúre yija ā'mitiripēayu’, āñurā naro'sijjoka imarā”, āriwa'ri yire nabojayu. ¹³ ¿Dako baaerā i'supaka mija jaibu'ayu je'e? “Cristo Īrīkaja kime Maipamaki”, āñurā imariṣotojo “¿Rīkimarāja maiparimarāre ime”, āñurā upaka mija ime bai je'e? ¿Yi'i bai yapua tetaekarā mijaro'si reyañiekaki? “¿Pablorirā yija imaye'e”, āparaka ruṣuko'a mija jūjerūjeka bai je'e? Jēno'o Jesúrirā imawa'ri ruṣuko'a mija jūjerūjeka. ¹⁴⁻¹⁵ Mija pō'irā imarā, Crispo supabatirā Gayore ruṣuko'a yijūjerape. Saṣi āriwa'ri “Kiupaka oyiaja pūpajoairā yija imamaka, Pablote yijare ruṣuko'a jūjeka”, mija āñaokaro'simarīa simarape. Supa imarī ĩ'parāte takaja ruṣuko'a yijūjeka simamaka, “Jia sime yiro'si”, ñarīpūpajoayu. ¹⁶ (Ā'ā, mae aṣea ñoñu. Estéfanos rīrāre ruṣuko'a yijūjeka. I'supaka baaekaki ñimako'omakaja æperā imabeyurā ruṣuko'a yijūjekarā ñoñuareka). ¹⁷ “Ruṣuko'a mijūjetapaape”, āriwa'rimarīa Jesúre yire pūataeka. “Po'imajare tāārimaji kime Cristo”, āparaka “Yirika bojariroka mibojatapape”, āriwa'ri yire kipūataeka. Jiyurika yoka ā'mitiririjiyuwa'ri pō'imajare yire yi'rirū āriwa'rimarīa Jesúrika bojariroka yiwārōyu. Yipupaka yire āñu upaka jiyurika na'mitiyuapitakaja nare yiwārōrikareka “Mare tāāwa'ri yapua tetaekarā Cristore reyaeka”, āririka oñbeyurā pō'imajare imajāāeka.

Maro'si Jesucristore reyaekæpi, āriwa'ri jia maimarijayu āñua jairō'ō

¹⁸ Supa imarĩ Jesucristore yaþua tetaekarã napatakĩaekakaka majaroka ã'mitirikopetirã, “Wapuju õrĩþũamarĩ oka sime”, nañu ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirã. Tuparãte yi'riwa'ri kipõ'irã a'rirũkirã þuri, “Tẽriwa'ribaji imaki imarĩ, ika majarokapi Tuparãte mare tããrãñu”, ãñurã maimẽ. ¹⁹ Mija ãbe, ikupaka sabojayu mamarĩji kiro'si o'orimajire Tuparã majaropũñurã o'oeka:

“Jia þupajoarika õñurã imarĩ, jiiitaka sime yija wãrõika', nañua dako wapamarĩa ñamajĩ naro'si sayijarirũjerãñu. Jia napupajoakoþeika ñiaripe'yorãñu”, Tuparãte ãrĩka o'oeka þũñurã.

²⁰ Jesúre reyaekapi ãrĩwa'ri bikija sabojatika upakaja sajarika. Supa imarĩ jia þupajoarika õñurã, noñuapi Tuparãte õrĩwãrũbeyurã. I'supakajaoka Moisés imaroyikakite jã'meka wãrõrimaja, saþi natããrũkimarĩa sime. Supabatirã napupaka nare ãñu upakaja þupajoatirã jia jaiwãrũrijayurãoka, saþi Tuparã þõ'irã eyawãrũbesarãñurã. I'supaka þupajoairãre dakoa wapamarĩa napupajoaika jarirũjeiki kime Tuparã. ²¹ Ritaja jẽrãko'awãrũpataiki imarĩ, “Napupajoakapi yire õrĩbesarãñurã þo'imaja”, Tuparãte ãrĩka. I'supaka simamaka ikupaka simarika kiyapaeka: Kirika bojariroka yi'yurãte ba'iaja jũarũkia imakoþekareka Tuparãte nare tããeka, “Wapuju þakiriroka sime Jesucristorika bojariroka”, kire ã'mitiripẽabeyurãte ãrĩko'omakaja.

²² “Karemarĩa rita ima Pablote yijare bojarikareka, maikoribeyua Tuparãte jey-obaakapi yijare kibaabejããeka”, judiotatarãte ãrĩþupajoayu. Judiorãkamarirã þuri, “Yija õñumijikakamarĩa Jesucristorika bojariroka imamaka, sayija yapabeyu”, ãrĩþupajoairã. ²³ Tuparãte yi'yurã þuri, “Maro'si yaþua tetaekarã Jesúre reyaeka”, ãñua majaroka bojarijayurã maimẽ. Samabojarika ã'mitiriyapabeyurã imarĩ, judiotatarãte saþe'yoyu. Judiotatamarirãoka sã'mitiritirã, “Wapuju õrĩþũamarĩ oka sime”, nañu naro'si. ²⁴ I'supaka narĩko'omakaja ãrãrimaki judiorãka, supabatirã judiorãkamarirãoka Tuparãte wã'maekarã imarĩ, Jesúrika bojariroka ã'mitiritirã sayi'yurã maimẽ. Supa imarĩ “Cristopi ãrĩwa'ri mare tããekaki imarĩ, ritaja tẽriwa'ribaji kime Tuparã. Supabatirãoka ritaja õñuka kime”, marĩþupajoarijayu. ²⁵ Tuparã õrĩwãrũriroka õrĩwãrũbeyurã imarĩ, “Kimakire reyaerã Tuparãte þũatamaka wapuju õrĩþũabekaja kibaeka”, nañu kire ã'mitiripẽabeyurã. “Dika jariwa'ririmarĩa yija õñu”, narĩkoþeko'omakaja, norĩkoþeika tẽriwa'ribaji sime Tuparãte õñua. I'supakajaoka, “Kimakire reyaerã kipũatamaka tẽrĩrimarĩka kimaeka”, nañu. I'supaka narĩko'omakaja “Tẽrĩribajirã yija ime”, narĩkoþeika i'supakamarĩa sime. Kimakire þũatawa'ri nare tẽriwa'ribaji kimaeka.

²⁶ Mija ã'mitipe yijeyomarã. “Kũþajjikaja õrĩþũairã nime”, þo'imajare mijareka ãrĩko'omakaja Tuparãte mijare wã'maeka. Supabatirã kũþajjikajaoka mijakarã þo'imajare jã'merimaja imaeka. I'supakajaoka nimaeka imatimarimaja makarã mija watoþekarã. ²⁷⁻²⁸ Tuparãte mijare wã'maeka “Jia õrĩþũabeyurã nime”, kire õrĩbeyurãre mijareka ãrĩko'omakaja. “Jia õñurã yija ime”, ãrĩkoþekarãte “Ba'iaja mapupajoayu”, narĩwãrũrũ ãrĩwa'ri, i'supaka kibaeka. Supabatirã i'supakajaoka baawa'ri “Imatiyabeyurã nime”, narĩkarãte Tuparãte wã'maeka kirirã nimaokaro'si. I'supaka kibaeka “Tẽrĩrã yija ime”, ãrĩkoþekarãte wayupi'rirũ ãrĩwa'ri. Supabatirã þo'imajare jiyipupaka õrĩbeyurãte kiwã'maeka, Tuparãte yi'ribeyurãte jiyipupayeeikakaka “Dako wapamarĩa sime”, þo'imajare ãrĩwãrũokaro'si. ²⁹ I'supaka baaike Tuparãte imamaka, kãika wãjitãji, “Imatiyaiki ñimamaka, yire miwã'maeka”, ãrĩþupajoarika imabeyua. ³⁰ I'supaka simamaka Tuparãþi ãrĩwa'ritakaja Jesúre yi'yurã majayu. Kimakipi ãrĩwa'ri mare kitããeka õñurã imarĩ, “Ritaja þupaike kime”, marĩwãrũyu. Cristore reyaekapi ãrĩwa'ri ba'iaja mabaakoþeka wapakoyika simamaka jiiirã maimẽ kiñakoareka mae. Supa imarĩ kirirã mare jarirũjekaki imarĩ, ba'iaja mabaako'omakaja saja'atabaraka jiaþiji kika imarijayurã Tuparãte mare imarũjeyu. ³¹ I'supaka maro'si kibaeka simamaka, ikupaka sabojayu kioka o'oeka þũñurã: “Mapupayariji maimakaka jjiimaka bojabekaja Tuparãte maro'si baarijayuakaka takaja jjiimakapi mabojarijariye'e”, ãrĩwa'ri sabojayu.

2

“Yapua tetaekarã Jesúre reyaeka”, ãriwa'ri samajaroKa Ðablote bojaeka

¹ Mija pō'irã yeyarapaka poto Tuparãrika bojariroka, pō'imajare ã'mitirikoribeyua mijare yiwārōũ'murapaka jia mija õpe yijeyomarã. “Jiitaka õñuka kime”, yireka narĩrũ”, ãriwa'rimarĩa mijare sayiwārõrape. I'supaka jaibekaja, jia mija õriwapu'airokapi mijare yiwārõrape. ² Mija pō'irã ñimarapaka poto “Yapua tetaekarã Jesúre reyaekakaka takaja nare yibojaye'e”, ãriwa'ri mijare yibojarape. ³ Mija pō'irã yeyarapaka poto “Nare bojawapu'atawãruberijiki ñime”, ãriwa'ri wãjiaja yitararape. ⁴ Cristore reyaekakaka mijare yibojarapaka “Jia õñurã yija ime”, ãñurãte jairokapimarĩa mijare yibojarape. “Ðablote jia bojaika simamaka Cristore yija ã'mitiripēayu”, narĩrũ”, ãriwa'rimarĩa mijare sayibojarape. I'supaka imabekaja, Espiritu Santorikapĩ maikoribeyua mijare yibaabearapaka iawa'ri yibojarapaka mija ã'mitiripēarape. ⁵ I'supaka simamaka jia jērãko'airã upaka jiapĩ yijaiiroka mija ã'mitiripēarikopakaja Tuparãrika iatõpowa'ri Jesucristore mija yi'ririka yiyaparape.

Jia Tuparãte mare baaeka moriwãrũerã Espiritu Santore mare wãrõyu

⁶ Supa simako'omakaja jia pupaka yija wãrõyu Jesucristorika jia õñurãte. Kire ã'mitiripēabeyurã puri, supabatirã niparimarã naro'siji, napupamiji tĩpikapĩ najaika upaka yija wãrõbeyu. Niparimarãre reyarãñurĩmi nakaja saririrãñu norĩkopeika. ⁷ I'supaka simamaka Tuparãrikapĩ mijare yija wãrõyu. Ika wejea kipõ'ijiaerã baaeka rupubajirã, “Ikuþaka baatirã pō'imajare yitããrãñu, supabatirã jiitakaja nare yibaarãñu”, kēritika. Ruþu i'siroka pō'imajare Tuparãte õrĩrũjeberika imakopeika nare yija wãrõyu. ⁸⁻⁹ Iroka i'sia ni'i i'rikaoka iparimarãkaki õriwapu'abeyua. Noriwapu'arikareka Maipamaki tēriřikaja imatiyaikite yapua tetaekarã najããberijããeka. Iroka noriwapu'aberiko'omakaja, ikuþaka kiro'si bojaĩjirimajite o'oekakaka moriye'e:

“Jijimakapĩ kire õñurãte jia imarũkia Tuparãte jieweitika pō'imajare iakoribeyuakaka. Supabatirã apēkurioka napupajoabeyua, i'supakajaoka na'mitirikoribeyua”, sabojayu Tuparã majaroKa o'oeka pũñurã.

¹⁰ I'supaka pō'imajare õriberika simako'omakaja, maekaka puri sayija õñu Espiritu Santore yijare sõrĩrũjemaka. I'supaka Espiritu Santore baayu dakoa jariwa'ririmarĩa õñuka imarĩ. Supa imarĩ ritaja Tuparãte pupajoaimiji pariři õriþataiki kime.

¹¹ Pō'imaja matiyiaja, “Iki i'supaka pupajoaiki mae”, ãriþupajoawãrũbu'abeyurã maima. I'supaka imarã maimamaka, i'rika pō'imajire pupajoaika, i'rikaja kiõrĩrũkia sime. I'supakajaoka sime Espiritu Santoro'si i'rikaja Tuparãte pupajoaika ritaja kiõñua. ¹² Jesúre ã'mitiripēabeyurã naro'siji napupamiji tĩpikapĩ naborakopeika ã'mitiripēabeyurã yija ime. Espiritu Santore wãrõika takaja yija ã'mitiripēayu. Jia Tuparãte mare ja'ataekakaka moriwãrũerã Espiritu Santore maro'si kipũataeka. ¹³ I'supaka simamaka Espiritu Santore yijare wãrõikapĩ yija jaiyu. Kire ã'mitiripēairã imarĩ, yijare kijeyobaaikapĩ aþerã kire ã'mitiripēairãte yija wãrõwapu'atayu. Yija pupajoaimiji tĩpikapimarĩa wãrõrimaja yija ime.

¹⁴ Tuparãte nayi'ribepakãã Espiritu Santore nare ña'rĩjãiberikarã puri, kijeyobaaikapĩ nare yija bojaika ã'mitiriwãrũbeyurã. “Wapuju õriþũaberi oka sime”, narĩþupajoayu.

¹⁵ Espiritu Santore nare ña'rĩjãikarã puri pō'imajare imarijayua iatirã, “Ikuþaka sime jia baarika, ika puri ba'iaja baarika ima”, ãriþupajoawãrũirã. Jesúre yi'ribeyurã puri Espiritu Santore ña'rĩjãiberikarã imarĩ, “I'supaka ba'iaja nabaayu”, i'rikaoka ãriberijiki yijareka. ¹⁶ I'supaka mijare yo'opũayu ikuþaka Tuparã oka pũñu o'oekarã sabojaika simamaka: “Maipamaki Tuparãte pupajoaika maki õriřbeyuka. I'supakajaoka maki kire wãrõberijiki”, ãriwa'ri sabojayu Tuparã oka pũñu.

I'supaka simako'omakaja Cristore pupajoaimijikakapĩ mapupajoarijayu Espiritu Santore mare ña'rĩjãikarã imarĩ.

3

*Iku*paka nime Tuparārika ba'iraberimaja

¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mija pō'irā ñimarapaka poto apherō'ōkarā Espiritu Santore ña'rījāitikarāte yiwārōrapaka upakamarīa mijare yiwārōrape. Tuparāte jia yi'riwārūbeyukajirā mija imamaka, mijaro'siji mija pūpamiji ba'ia tīpikarā mija imarapaka imarī me'rāka wārōū'muika upaka Cristorika mijare yiwārōrape. ² I'supaka mija imarapaka simamaka jia Jesucristore yi'yurāte oñuakaka mijare yiwārōberape ruḡu. Maekakaoka i'supakaja ka'wisikakaka mijare yiwārōwārūbeyukaji ruḡu. ³ I'supaka mijare ñaḡu Tuparāte oribeyurāte baaika upakaja baarika yapairā mija ime ruḡu āriwa'ri. Ā'mitirikōrī je'e. Mija tiyaja oakiparaka mija jaiyuyebu'arijaju. I'supaka mija imamaka, ĩatirā, “Espiritu Santore ña'rījāiberikarā upaka pūpajoawa'ri nayapaika upakaja nabaariyapayū”, mijareka ñaḡu. ⁴ I'supaka imawa'ri, “Pablote ā'mitiripēairā imarā yija pūri”, ĩrārimarāre āpakāā, “Jēno'o, Apolore yi'yurā yija pūri”, āparaka mija āriḡu'arijaju. I'supaka mija imamaka, Tuparāte yi'ribeyurāte baaika upakaja mija baarijaju ruḡu.

⁵ Yi'i Pablo, Apolopitiyika Tuparārika ba'iraberimaja yija ime. I'supaka simamaka, yija wārōrapaka yi'riwa'ri Jesure mija ā'mitiripēarape. “Ikuḡuakaja baari-maja mija imarāḡu”, āriwa'ri Maipamakire yijare jā'meka upakaja yija ba'irabeyu. ⁶⁻⁷ Yi'i mijare mamarī wārōū'murapaki. Yibe'erō'ō Apolo i'supakajaoka mijare wārōri-jarapaki. I'supaka simako'omakaja Tuparā ĩrīkaja imatiyaiki imarī, Jesure yi'yurā mijare jarirūjetirā, saḡi jia kirika mija ořimirīrkawa'yaokaro'si jia mijare jeyobaari-jayuka. I'supaka kimamaka, mamarī kirika bojariroka apherāte wārōrimaja, sabe'erō'ōḡi sabojawaḡu'atarimajaoka imatiyabeyurā imarā.* ⁸ Tuparārika bojariroka mamarī wārōrimaja, sabe'erō'ōḡi bojawaḡu'atarimajaka ĩrātijiji ba'irabeirā nime. Kirika naba'irabekamijikaka kiōñua simamaka sawapa jia Tuparāte nare baarāḡu. ⁹ Yi'i, Apolopitiyika ĩrīka upakaja pūpajoatirā Tuparārika takaja ba'iraberimaja yija ime. Kirirā mija imamaka, mija pō'irā Tuparāte yijare pūataeka. ¹⁰ Suḡa imarī jia yire jeyobaatirā, mamarītaka kirika bojariroka mijare yiwārōū'muerā Tuparāte mija pō'irā yire pūataeka. Sabe'erō'ōḡi apherā mijare sawārōrimaja imarā mae. Jia wājia pūpa-joabaraka sanawārōrijarirākareka jia simarāḡu.† ¹¹ I'supaka simamaka ikupaka āparaka mamarī mijare yiwārōū'mueka: “Jesucristoḡi Tuparāte mare tāāyū”, āparaka mijare yiwārōrape. Apeupakapi Tuparāte mare tāārūkia maki mijare wārōberijiki. ¹²⁻¹³ I'supaka simako'omakaja ĩrārimarā imarā wājimiji Tuparārika bojariroka wārōruḡutairā. Apherā pūri kirika wārōrimaja imariḡotojo i'supakamarīa baairā. Cristore wā'marāñurīmi, wāārō'ōrāja “Ika jia ima, ika pūri jiamarīa ima mirākiyu”, āparaka kirika maba'irabeka mirāka jia ĩatiyarīji sakīarāḡu marākāā sime āriwa'ri. ĩakōrī je'e. Wejejē'rākaja simaokaro'si jiyiakaka wi'ia mabaajīḡu. Jiamarīakaka samabaajīka pūri, wejejē'rākaja simaberijīḡu. Wāārō'ōrāja “Jiamarīakaka wi'ia nabaarape”, ḡo'imajare āriḡaḡu.‡ ¹⁴ Jia ḡo'imajare nawārōeka mirāka kīarākareka pūri, “Jia sime”, kērīḡaḡu. Suḡa imarī sīatirā jia sawapa Cristore nare baarāḡu. ¹⁵ ḡo'imajare jia wārōberikarāte ba'irabekoḡeka ĩatirā pūri “Jiamarīa sime”, kērīḡaḡu. Suḡa imarī naba'iraberiwapa tōḡoberiripotojo, Cristoka imarūkirā nimarāḡu imarika. Ā'mitirikōrī je'e: ikupaka sime: Wi'iba'ipi kiwi'ia oomaka, kiru'yu upaka imarā nimarāḡu. Ritaja kiwi'iareka ima oḡataripotojo saba'ipi pūri ru'riḡorikaki imarī, tāḡuka. I'supaka simarāḡu wājimijipi wārōberikarāro'si.

* 3:6-7 La figura dice que Pablo era como sembrador de semillas y Apolo el que regaba agua al sembrado después. Pero Dios es el que hizo crecer lo sembrado y los creyentes son como su chagra.

† 3:10 La figura dice que los creyentes eran como la casa de Dios. Pablo y otros maestros ayudaron construir esa casa por medio de enseñar bien a los creyentes para que sean fuertes en fé. ‡ 3:12-13 La figura dice que las personas que enseñan correctamente son como los que construyen un edificio con materias buenas (oro, plata y piedras preciosas). Los que no enseñan enfocado en lo que hizo Jesucristo, son como los que construyen con materias que no dura (madera, paja y cañas).

¹⁶ Espiritu Santore ña'rjãikarã imarĩ, mija watopekarã Tuþarãte imamaka, jiyipupaka kire õrĩriwi'i upaka torã mija ime. ¿I'siakaka õribeyurã mija ime bai je'e? ¹⁷ Tuþarãka imarã maimamaka, ba'iaja baabekaja maimarika kiyapayu. Suþa imarĩ ï'rãrimarãre rukubaka wãrõikapi jiamarĩa Jesúre yi'yurãre nimabu'arũjeika þareaja ba'iaja Tuþarãte nare jũarũjerãnu.

¹⁸ Mija þupakarãja þakirimaja mija jaria'si. Tuþarãte yi'riþe'yobaraka naro'siji napupamiji tĩþikapi imarãte õñua ã'mitiripẽatirã “Jia õñurã yija ime”, mija ãrĩa'si. I'supaka þupakirãre bojaika yi'ribekaja Tuþarãte õñutakaja mija ã'mitiripẽajika jia sime. I'supaka mija baamaka ïatirã “Õribeyurã nime”, mijareka narĩko'omakaja, Tuþarãte ïaika wãjitãji þuri jia õñurã mija ime. ¹⁹ I'supaka Tuþarãte mijare ïaika simamaka kire yi'ribeyurãte “Jia õñurã yija ime”, ãrĩkoþeika dakowapamarĩa sime Tuþarãro'si. ã'mitirikõrĩ je'e. Ikuþaka sabojayu kimajaropũñurã: “Tẽrĩrika õñurã imarĩ, aþerãte bo'ibajirã yija ime”, narĩþupajoakoþeikapiji jiamarĩa Tuþarãte naro'si sabaarãñu”, ãrĩwa'ri sabojayu. ²⁰ Topi aþea ikupaka sabojayu: “Yire yi'ririþe'yoirãte þupajoaika ñorĩpatayu. “Ritaja õrĩpatairã yija ime”, narĩko'omakaja, norĩkoþeika dakoa wapamarĩa sime”, Tuþarãte ãñu”, ãrĩwa'ri sabojayu. ²¹⁻²² Suþa imarĩ mijare wãrõrimajare ïatirã “Ï're yija ã'mitiripẽayu, aþerã wãrõrimajare tẽrĩwa'ribaji õñuka kimamaka”, ãþaraka jĩjimaka mija þuparia'si. Jia jĩjimaka mija imaokaro'si ritaja Tuþarãte mijare ja'atayu. Yĩ'i Pablo, Aþolo, Þedropitiyika kirika bojariroka mijare yija wãrõerã mija þõ'irã yijare kipũataeka. Jia mija imarũkia mijaro'si kibaatika simamaka õñia mija imatiyikuri, reyaekarã mija imarãka þotooka jia Tuþarãka mija imarãñu. Suþabatirãoka maekaka, ñamajĩ mija imarijarirũkia jia mijaro'si simarijarirãñu. ã'mitirikõrĩ je'e, ritaja õ'õrã imakaka, jia oyiaja mijaro'si sime. ²³ I'supaka mijaro'si simarijaju Cristore yi'yurã mija ima simamaka. Suþa imarĩ þemawa'ribaji mija wãrõrimaja þupajoabekaja ikupaka sime: Mija ruþuko'amaki kime Cristo. I'supakajaoka Cristo ruþuko'amaki kime Tuþarã.

4

Aþõstolrãka ba'iraberika

¹ “Jesúrikaitakaja ba'iraberimaja nime”, yijareka mija ãrĩþupajoabe. I'supaka simamaka yijare kipũataeka Tuþarãrika bojariroka þo'imajare ã'mitirikoribeyumiji imakoþekakaka yija wãrõerã. ² Ikuþaka sime ba'irabejĩrimaja imarikakaka: Ba'iraberika nare naja'ataekareka jia naba'iraberika ime jĩjimaka ïþarimarãre naka imaokaro'si. ³ Mija ïabe, ikupaka sime kirika yiba'iraberikakaka. “Jesúre yapaika upakaja jia Þablote ba'irabeyu”, mija ãrĩjika, mija ãrĩberijikaoka marãkã'ã imabeyua yiro'si. Suþabatirãoka ritaja aþerãte i'supaka yire ãrĩberikoþejika marãkã'ã imabeyua. “¿Yaje ritaitaka jia Jesúrika yiba'irabeyu jee? Jiamarĩa yiba'irabeyu je'e aþeyari”, ãrĩwãrũbeyuka ñime ñoñu upakaja þuri. ⁴ Yipupajoaikareka jia Jesúrika yiba'irabeyu. I'supaka simako'omakaja, “Oka imabeyua yire”, ãrĩrũkimarĩa sime. Maiþamaki Jesús ï'rĩkaja õñuka, “Jia Þablote yirika ba'irabeyu”, ãrĩrika. ⁵ Suþa imarĩ kipe'rietarãñurĩmi mabaakoþeka þo'imajare õribeyua wãrõ'õrãja sakibojarãñu. I'supakajaoka kibaarãñu maþupajoaeka mirãkakaka. I'sia þoto ï'rĩka upakaja kirika maba'irabeka mirãka simamaka ïatirã mabaaeka upakaja sawapa mare kibaarãñu. Suþa simamaka ketarũki ruþubajirã, aþerãte baaika ïatirã “Ba'iaja baairã mija ime”, ãþekaja maimaye'e.

⁶ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ï'rĩka ta'iarãja mija imaokaro'si yirikakaka suþabatirã Aþolorika kakaoka mijare yibojayu. Suþa imarĩ simara'aeka upakaja mija þupa-joaerã ikupaka sabojayu: “Þo'imajareka mija jairã þoto Tuþarã majaropũñu ãñu þemawa'ribajirã mija baa'si”, ãrĩwa'ri sãñu. Suþa imarĩ “Yijare wãrõrimaji þuri mijariki wãrõrimajire tẽrĩwa'ribaji jia õñuka kime”, mija ãrĩbu'a'si. ⁷ Dakoa aþea apikate tẽrĩwa'ribaji mijare imarũjeika imabeyua. Ritaja mija baawãrũika Tuþarãte mijare ja'ataeka sime. I'supaka mijare kija'ataeka simamaka “Yija õñu upakaja jia kirika yija ba'irabewãrũyu”, mija ãrĩa'si.

⁸ Supabaturā “Maekaka puri ritaja Tuparārikakaka ōñurā yija ime”, mija ārikoḡeyu. I'supakajaoka “Kirika yija ba'irabewārūerā ritaja Espiritu Santore yijare ja'atapataeka”, mija āriḡupajoakoḡeyu, yipupajoaikareka. Cristoka jā'mebeyukajirā yija imako'omakaja ḡmija puri kika jā'merimaja jaritirā bai je'e? Karemaritaka mija pupajoaika upaka simarikareka, yijaro'sioka jia simajāēeka mija upaka kika jā'merimaja yija imaokaro'si. ⁹ Ape upaka sime yipupakareka yiro'si puri. “Apōstolrāka yija imako'omakaja jiyipupaka po'imajare ōribeyurā upaka Tuparāte yijare pūataeka”, yija āriwārūyu. Īakōrī je'e: Surarārākare ñi'aekarā upaka imawa'ri, niḡpamakite jā'meika poto, po'imajare ĩaika wājitāji reyarūkirā upaka yija ime. I'supaka simamaka nimaupatiji po'imaja, supabaturā āngelrākaoka yijaro'si simarāka upakaja ĩabaraka imarā. ¹⁰ Jesucristore yapaika upakaja yija baamaka “Dako ōribeyuratarā nime”, po'imajare yijareka āriḡupajoayu. “Yija puri, Cristorirā yija imamaka, dika jariwa'ririmarīa yijare kiōrirūjeyu”, mija āriḡupajoakoḡeyu. “Tuparāro'si jia baakoḡeirā nime”, ĩrārimarāre yijareka āñu. Mija puri “Tērīwa'ribaji kiro'si baairā Tuparāte yijare imarūjeyu”, mija āriḡupajoakoḡeyu. Supabaturā jijimaka po'imajare mijaka imako'omakaja yijare jiyipupaka noribeyu. ¹¹⁻¹² Bikija ba'iaja yija jūara'aeka upakaja maekakaoka yija jūarījayu ruḡu. Īrākurimarīa yija kēsirabarijayu, okoa ukurijitokoḡeko'omakaja okoa yijaro'si jia yija tōḡowārūbeyu. I'supakajaoka jarirorō'ō, yija o'ajāārūkia imaberirījayua yijaro'si. Ba'iuḡpaka yijare baawā'imaparaka po'imajare yijare ḡajewā'imarīrijayu. Supabaturā wi'imarīrā yija ime. Tuparārika bojariroka yija wārōika simako'omakaja yija imarūkiwapa, yija ba'arūkiwapaoka tōḡoerā jimarīa ba'irabejīaparījayurā. Ba'iaja po'imajare yijare jaiwā'imarīko'omakaja, ba'irokaḡi nare yija okae'ebeyu. I'supaka baabekaja “Jia nare mijeyobaabe, Tuparā”, āparaka naro'si kire yija jēñerījayu. Ba'iaja yijare nabaata'ako'omakaja nare yija ruḡuwapa'e'ebeyu. ¹³ Ba'iaja yijareka najaiyuyeko'omakaja jiaḡiji naka yija imarijayu. Burua upaka yijare norīrijayu. Bikija niape'yora'aeka upakaja maekakaoka i'supakaja niape'yoirā yija imarijayu ruḡu.

¹⁴ Mijare wape'warimarīa ikupaka mijaro'si yo'oyu. Mamakarāka mawātaika upaka mijare yiwātayu. Supa imarī mijare okajāāwa'ri ikupaka mijaro'si yo'oyu. ¹⁵ Diez mil rakamarā Jesūrika bojariroka mijare wārōrimajare imakoḡeko'omakaja yi'i ĩrīkaja puri kirika mijare wārōū'murapaki. Mijare yibojamaka ā'mitiritirā Jesūrīrā mija jarika. I'supaka mijare wārōū'murapaki imarī, mijapaki upakaja ñime. ¹⁶ Mijapaki upakaja imaki ñimamaka yibaarapaka upakaja mija baarika yiyapayu.

¹⁷ I'supaka mija imarika yapawa'ri Timoteore jībaji mijare wārōerā torā kire yipūatayu. Yimaki upakaja wātaka ñoñuki imarī, Maipamakire yapaika upakaja baaiiki kime Timoteo. Supa imarī mijare yiwārōtirapaka mirākaja mijare kiwārōrāñu je'e ate. Supabaturā “Jesūre yi'yuka imarī, ikupaka Pablote imarijayu”, āriwa'ri mijare kibojarāñu. I'sirokajaoka aḡerā Jesūre yi'yurāte yiwārōtaparījayu. ¹⁸ “Maḡō'irā puri Pablote etabesarāñu je'e mare kīkiwa'ri”, āriwa'ri ĩrārimarā mija ḡō'ikarāre jiiwarīarikoḡeyu. ¹⁹ “Tuparāte yire pūatarārīmi, mijare ĩarī ya'rīrāñu”, ñarīḡupajoayu. Mija ḡō'irā yeyarāñurīmi, marākā'ā imawa'ri i'supaka najaiyu āriwa'ri naka sayikorirāñu. “Wapūju jairimirātakaja sanajaiyu je'e aḡeyari”, āriwa'ri nare ñiaeyarāñu. I'supakajaoka karemaritaka Espiritu Santore nare jeyobaaikaḡi najaiika upakaja kika naba'iraberika jia naro'si simamaka ñiaeyarāñu. ²⁰ Napupajoaika upakaja najairījayuapī takaja Tuparārika naba'iraberījarīrākareka dako wape'warimarīa simarāñu. Tuparāte jā'mekarā puri kijeyobaaikaḡi āriwa'ri kirika ba'iraberījayurā. ²¹ I'supaka simamaka, ikupaka mijare yijērīayu mae: ḡMarākā'ā mija yapayu? “ḡDako baaerā ba'iaja mija baabu'akū'ñu?”, āriwa'ri ḡmijare yiwapeeyarika mija yapayu bai? Ba'iaja baarika ja'ataekarā mija imamaka, ḡjijimakapī mija ḡō'irā yeyarika mija yapayukā'ā?

¹ Apea ikupaka ima. Mijakaki majaroka ikupaka ña'mitiyu. “Kipaki rŭmuka ba'iaja kiwã'imaririjayu”, ãrŭwa'ri sime kimajaroka. I'sia ima ba'itakaja kibaaika. Aperã pŭri Tuparãte yi'ribeyurã imariþotojo i'supakaitaka baabeyurã. ² I'supaka mija watoþekareka ba'iaja baabaraka imakite imako'omakaja “Aperã tãrŭwa'ribaji jia Jesúre yi'yurã yija ime”, ãparaka ʒjŭjimaka mija imarijaju bai je'e? I'supaka imabekaja ba'iaja kibaa-maka i'yopi'riwa'ri mijaka kire mija imarŭjea'si. ³ Wããrõ'õrã mijaka imaberiripotojo yipupakapi pŭri mija þõ'irã ñimarijaju. Mijaka imaberiripotojo, “Ikupaka ba'iaja kibaaika waþa kiwaþakoyirũ”, ãrŭpupaþoaweitikakiji ñime. ⁴ “Ba'iaja baaiki kimamaka ikupaka sawaþa kijuarãñu”, ãñaokaro'si mija rãrŭrika yiyapayu. I'supaka mija baarãka þoto yipupakapi pŭri mija þõ'irã imaki upakaja ñimarãñu. Supabatirã i'supakajaoka maipamaki Jesucristore mijare jeyobaarãñu. ⁵ I'supaka simamaka rãrŭtirã mija jairãka be'erõ'õ kire mija ãapãa'si, kiyapaika upakaja Satanãre kire baaokaro'si. I'supaka ba'iaja kijuarãñu kipupape'yaokaro'si. Supa imarŭ maipamaki Jesucristore þe'rietarãrŭmi kire kitããrãñu.

⁶ I'supaka ba'iaja baaikite mija watoþekarã imakoþeko'omakaja, “Aperã tãrŭwa'ribaji jia Jesúre yi'yurã yija ime”, ãþekaja mija imabe. Mija ãabe. Pan baaokaro'si kŭþajji levadura marukekoþeko'omakaja, jia koyirika sarukuka upaka sime ba'iaja baarikakaka. Ba'iaja baaikite mija watoþekarã imajika ba'iaja baairã upaka oyiaja mija jariþatajŭñu. ʒI'supaka simakaka õrŭbeyurã bai je'e mija? ⁷ I'supaka mijaro'si simakoreka mija watoþekarã kire mija imarŭjea'si, Tuparãte yapaika upaka oyiaja baairã mija imaokaro'si. Mija ãabe, Pascua baya naro'si jã'rãta'yu þoto simaupatiji levadura nawi'iarã ima judŭorãkare taarijaju. Levadura bikijaka nawi'iarã ima upaka naro'si sime ba'iaja baarika napupajoamaka. Supa imarŭ “Aþekurioka ba'iaja baarŭkimarŭrã maimaye'e”, ãrŭwa'ri levadura nawi'iarã ima nataarijaju. I'supakajaoka Pascua baya þoto oveja weiwa'yua najããrijaju upaka ba'iaja Jesúre maro'si jŭaeka. Ba'iaja mabaaika maro'si wapañiwa'ri kireyaeka õñurã imarŭ, ba'iaja baarika maja'ataye'e. ⁸ Supabatirã “Jimarŭa ba'iaja Jesucristore jŭaeka mare tããokaro'si”, ãrŭwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijajua ja'ataturã jŭjimakapi, wãjimiji takaja þupajoabaraka maimarijariye'e, þakirimarŭja.

⁹ Bikija mamarŭ þapera mijare yipũataũ'murapakapi ikupaka mijare yibojarape: “Rõmijã ñimirŭjaka baariwã'imaririjayurã, i'supakajaoka ñimirŭja rõmijãka baariwã'imaririjayurãka mija jeyoaria'si”, ãparaka o'oekapi mijare yiboþapũarape bikija. ¹⁰ I'supaka mijare ñarãþe, “Jesúre yi'ribeyurãte mija wapata'ritapabe”, ãrŭwa'rimarŭa. Ikupaka nime Jesúre yi'ribeyurã: Rõmijã ñimirŭja aperãka wã'imaririjayurã upaka nime, rŭkimakaja niñerũ rikariþotojo rŭkimabaji yaparijajayurã. I'supakajaoka karee'erimaja, supabatirã wapuju imaja jãrãka jiyipupayeerijayurã nime Jesúre yi'ribeyurã. I'supaka baarimaja rŭkimarãja nima simamaka, naka imarika yapaberwa'ri þo'imajamatorã mija a'rŭjŭñu. I'supaka simako'omakaja maki i'supakaitaka baaberijiki. ¹¹ “Ikupaka mija baabe”, ãrŭwa'ri i'supaka mijaro'si yo'oþũaeka. “Jesucristore yi'yurã yija ime”, ãrŭriþotojo rõmijã ñimirŭja aperãka wã'imaririjayurãka mija jeyoaria'si. Supabatirãoka rŭkimakaja niñerũ rikariþotojo rŭkimabaji yaparijajayurã, i'supakajaoka wapuju imaja jãrãka jiyipupayeerijayurã, aperãte jaiyuyeirã, wejabiaikaka ukutirã wejabiririjayurã, supabatirã wapuju þakitirã karee'erimajakaoka mija jeyoaria'si. Supabatirãoka naka mija ba'arijaria'si. ¹²⁻¹³ Jesúre yi'ribeyurãte ba'iaja baamaka “Ikupaka nare mabaaye'e”, ãñaokaro'simarŭa maima. Tuparã ñ'rŭkaja imaki ba'iaja nabaekapi ãrŭwa'ri sareka jimarŭa nare baarũkika. I'supaka simako'omakaja muþaka Jesucristore yi'yurã imariþotojo ba'iaja nabaika ja'atarika yapabeyurãka jeyoaribekaja maimaye'e. ã'mitirikõri je'e, ikupaka sabojayu Tuparãrika bojariroka o'oeka þũñurã: “Mija þõ'irã ba'iaja baabaraka imarijajukaka mija jeyoaria'si”, ãrŭwa'ri sabojayu.

¹ Apea mijare ñañu mae. Mija bojajãabu'arãka be'erõ'õ, Jesúre yi'yurã põ'irã ï'rãtiji sajierĩ a'pekaja, Jesúre yi'ribeyurã ïparimarã* põ'irã sajierĩ mija a'yu. ¿I'supaka napõ'irã mija baaika i'yo'p'i'ribeyurã bai je'e mija? ² Jesúre yi'yurã imarĩ, ñamajĩ õ'õrã ate kipe'rietarãñurĩmi ritaja pò'imajare baaeka mirãka ïabaraka “Ika jiamarĩa ima, ika puri jia ima”, ãrĩrũkirã maima. ¿Yaje sõrĩwãrũirã mija ime je'e? Ika ka'iareka imarãte wã'marũkirã imari'potojo ¿maekaka dakomarĩjikaja oka dajaka imakopeika mija jiewãrũbeyu bai je'e? ³ Ángelrãkare baaeka mirãka pari'ji wã'marũkirã imarĩ, õ'õrã dakomarĩjikaja oka mijare imakaka jia ïawãrũrimaja mija ime. ⁴ I'supaka imarũkirã imari'potojo ¿dako baaerã oka mijareka ima mija tiyiaja sajiebekaja Cristore yi'ribeyurã põ'irã sajierĩ mija a'riri'jayu je'e? ⁵ Mija i'yo'p'i'yaokaro'si i'supaka mijare yibo'jayu. ¿Ni'ĩ ï'rĩkaoka mija watopekakaki jii'pañaka õrĩ'pũatirã okajiewãrũiki imaberitiyãkiji bai je'e? Imakopeiki je'e a'peyari yipũ'pajoaikareka. ⁶ Supa simako'omakaja ï'rãrimarã mijaka imarã okajierikopakaja, nokatotori'jayu. Jã'rĩbaji sime ïparimaki Jesúre yi'ribeyurã põ'irã a'ritirã, nawãjitãji nabojajãabu'aika.

⁷ I'supaka mija tiyiaja mija bojajãabu'ari'jayua, Jesúre yi'yurã baarũkimarĩa sime. I'supaka baarikopakaja ï'rãrimarãre ba'iaja mijare baakopeika samija rakajepããbe. “Yire jaita'apakitirã me'maeka i'supaka simaparũ”, ãparaka mija imabu'abe. ⁸ I'supaka baarikopakaja ï'rãrimarã mija põ'irã pò'imajare jaita'apakitirã karee'erimaja imari'jayurã. Najeyomarã Jesúre yi'yurã imari'potojo i'supaka nare ba'iaja nabaari'jayu.

⁹⁻¹⁰ “Ba'iaja yija baari'jayua marã imabeyua Tuparãro'si”, ãparaka pũ'pajoabekaja mija imabe. “Ba'iaja baarimaja imarĩ, Tuparãte jã'meirõ'õrã eyarũkirãmarĩrã nimarãñu”, ãñua ¿mija õrĩbeyu bai? Mija ã'mitipe, ikupaka nabaayu ba'iaja baairã: Rõmijã ïmirĩjaka wã'imarĩri'jayurã upaka nime, supabatirã wã'puru imaja jãrãka jiyipũ'payeerijayurã. I'supakajaoka ïmirĩja rõmikirã, rõmijã tĩmiakirãoka jeyoika jaritikarã imari'potojo a'perãka yapabu'ari'jayurã, supabatirã ïmirĩja natiyiaja yapabu'ari'jayurã. Supabatirã karee'erimaja, supabatirã rĩkimakaja niñerũ rikairã imari'potojo rĩkimabaji niñerũ yapari'jayurãoka imarã. A'perimarã imarã wejãbiaikaka ukutirã wejãbiririjayurã, a'perãte jaiyuyeyurã. Supabatirã a'perã imarã a'perãte rikaika jai'pakitirã nare ã'mari'jayurã. I'supaka baarimaja Tuparã põ'irã eyabesarãñurã. Supa imarĩ nupaka ba'iaja baari'potojo “Tuparã põ'irã eyarũkirã maima”, mija ãrĩ'pũ'pajoari'jaria'si. ¹¹ Bikija puri nimaupaka baabaraka ï'rãrimaki mija imaeka ru'pu. Maekaka puri i'supaka baabeyurã mija imaokaro'si Espĩritu Santore mijare jeyobaayu Jesucristore mijaro'si reyaeka simamaka. Ba'iaja mija baaekareka Tuparãte mijare tããeka, supabatirã kirirã mijare kimarũjeka mae. I'supakajaoka “Ba'iaja nabaekaka wã'pa yire wã'pariabeyurã nime”, Tuparãte mijareka ãñurã mija ime mae.

¹² Ikupaka ï'rãrimarã mija watopekareka imarãre ãñu: “Maekaka Jesúre yi'yurã imarĩ, ritaja yija yapãka upakaja baajĩrã yija ime”, narĩkõpeyu. I'supaka simako'omakaja “Ritaja mabaariyapari'jayuareka ï'rãriba'ikaka jiamarĩa imari'jayua sime maro'si. Supabatirã ï'rãriba'i mabaari'jayua, marãkã'ã baatirã maja'atawãrũberijika sime maro'si. Supa imarĩ i'supaka mabaaberjĩñu”, ñañu. ¹³ ï'rãrimarã ikupaka ãñurã: “Ba'arika maba'aika ña'rĩjãirũkiaro'si sime ñe'mea. I'supakaja mamarĩrãja Tuparãte pò'ijiatikarã maima. I'supaka imarã imarĩ, imajiparũkimarĩa sime mañe'mea, ba'arikaoka”, narĩkõpeyu.† Kẽsia mare baamaka, ba'ari'jayurã maimako'omakaja rõmitika ïmirĩjaka ba'iaja wã'imañua baarika mare jitoika naka baarimajamarĩrã maima. Cristore yapãka upakaja baairã maimaokaro'si Tuparãte mare pò'ijiaeka. Kirirã imarĩ, mapo'ia'pi i'supaka baarũkirã maima. ¹⁴ Tuparãte kirikãpi maipamaki Jesucristore õña kijaripe'rĩrũjeka upakajaoka mare kibaarãñu.

* 6:1 Jueces que no eran creyentes † 6:13 Había una creencia o pensamiento que a Dios no le importa lo que uno hace con el cuerpo. Por pensar así, tener relaciones sexuales con cualquiera cuando uno tenía el deseo es lo mismo que comer cuando uno tiene hambre.

¹⁵ I'supaka imarā imarī, Jesúpo'iakakaja sime mapo'ia Tuparāte iamaka. I'supaka ima õñurā mija ime. ¿I'supaka imariþotojo rōmitika imirījaka wā'imañua niñerūþi wapañitirā, mija yapaika upaka koka mija baaika jia sime bai? ¹⁶ Ikuþaka mijare ārīrika ñarīko'o, ī'rīka upakaja imarā nime Tuparāte iamaka. Ika ñañua õrīwārūekaja mija imabe. Tuparā majaropūñurā o'oeka ikupaka bojaika: “Rōmiki kirūmupitiyika ī'rīka upakaja imarā”, ārīwa'ri sabojayu. ¹⁷ Rōmika imarikakaka sabojaika upakaja, Cristorirā maima simamaka kika ī'rīka upakaja þupairā maima Tuparāte iamaka.

¹⁸ I'supaka mare kīaika simamaka, ba'iaja baabekaja maimaye'e. I'supaka baairā þuri, aþerāka ba'iaja wā'imarīwa'ri ī'rīka po'i upakaja naka imarā. Supa imarī napo'ia nabitatayu. Aþea ba'iaja baarika upakamarīa sime rōmitika imirījaka ba'iaja wā'imañuaka baarika. ¹⁹ Espiritu Santore mare ña'ajāñiki kime Tuparā. I'supaka mare kiña'rījāika þoto mapo'iaja kiwi'iupaka ima kiro'si. ¿Samija õrīkoþeyu bai je'e? I'supaka simamaka Tuparārika sime mapo'ia, maro'sitakajamarīa. ²⁰ Mija ĩabe. Kirirā maimaerā Jesúre reyañiekapi ārīwa'ri kirirā Tuparāte mare imarūjeka. I'supaka simamaka, maimarijajuareka kiyapaika upaka oyiaja baabaraka jiyiþupaka kire mija õþe.

7

Rōmie'erika

¹ Ōrīrika yapawa'ri þaperapi yire mija jaiþūāika mijare yibojaerā baayu mae. “Tuparāte yapaika upakaja imawa'ri kirūmuka baabekaja kimajīka ¿yaje jia simajīñu ruku?”, aþaraka yire mija jērīaþūaika. ² Supa imarī ikupaka mijare yibojaerā baayu mae: Torā rīkimarāja ba'iaja baabaraka mija ima simamaka, rōmie'ekaki imaki þuri dako okamirāmarīaja kirūmuka imarimaji kime. I'supakajaoka sime rōmoro'si. ³ Rōmika imakiro'si koyapaika upakaja kiyi'ririjarirākareka jia simarāñu. I'supakajaoka koimarāñu kirūmu koro'si. ⁴ I'supaka simamaka “Yiþupajoaika upakaja yibaaye'e”, kotīmite kōrīberijīñu. I'supakajaoka sime imirījiro'si. ⁵ Supa imarī tīmiaiko tīmite baarika yapamaka “Jēno'o, baabekaja imarimajaja maimaye'e”, mija ārīrijayua mija ja'atabe. I'supakajaoka sime imirīji rōmika imakiro'si. “Tuparāka jaiokaro'sitakaja mako'apiribu'arijayua maja'ataerā ruþu”, ārīwa'ri ī'þarā wā'tarāja sanayi'ribu'ajīkareka jia sime. Sabe'erō'õþi þuri nima upakaja nimarijarijīñu, Satanāre yapaika upaka ba'iaja aþerāka mija baawā'imarību'aa'si ārīwa'ri.

⁶ Mija ko'apiribu'arijayua ja'atarūkimarīa mijaro'si simako'omakaja, Tuparāka jairā baaeka kūþajī ja'atatirā i'supaka mija imatarijarijīñu mija yapajīkareka. “I'supaka oyiaja mija baarijape”, ārīwa'ri mijare jā'merimajimarīka ñime. ⁷ Rōmimarīkaja ñimako'omakaja jo'ribekaja ñima upaka oyiaja ritaja po'imajare imarikareka jia simajāēka yireka þuri. I'supaka simakoþeko'omakaja ī'rīka ta'iarāja imabeyurā maima. I'supaka maima simamaka marakakaja maimarūkia Tuparāte mare ja'ataeka. Supabatirā rōmikirāja, rōmimarīkajaoka jia maimaokaro'si mare kijeyobaayu.

Rōmijā natīmirāre reyataþaekamarā, imirīja narōmia reyataþaekarāka Þablote jaika

⁸ Mae rōmijā natīmirāre reyataþaekamarā, imirīja narōmia reyataþaekarāre ikupaka ñañu: “Rōmimarīa maekaka ñima upaka, imirīja rōmimarīa imarā, i'supakajaoka rōmijā tīmiamarīa imarā mija imarijarijīka jia sime. ⁹ I'supaka simako'omakaja rakajepāwārūbeyurā þuri ne'ebu'ajīka marā imabeyua, dako okamirāmarīaja nimarijayaokaro'si.”

“Tīmiairā, rōmikirākaoka, mija ja'atabu'a'si”, Þablote ārīka

¹⁰ Mae “Ikuþaka Maipamakire jā'meka”, ārīwa'ri tīmiakirāre, rōmikirāreoka yibojaerā baayu ate: Tīmiakirā imarā mija ja'atabu'a'si. Ñoñu upakaja yiþupajoaikapi-marīa ikupaka mijare yibojayu, i'supakaja Maipamakire jā'meka simamaka. ¹¹ ĩrāko kotīmite ja'atatirā aþika imirījika tīmiaririka imabeyua. Aþikaka tīmiaribekaja kotīmi imatikakikaja jia imape'rirā kika oka kojiejīka jia sime. I'supakajaoka sime imirījiro'si.

Jesúre yi'yurã kire yi'ribeyurãka e'ebu'arikakaka “Ikuþaka sime”, Ðablote ãrĩka

¹² Mae ate Jesúre yi'yuka kire yi'ribeyukoka ne'ebu'aekakaka mijare yibojaerã baayu. Maipamakire bojaekamarĩa sime ika. Yiþuþajoaika uþakaja ikuþaka mijare yibojayu: Ikuþaka simarijaju ãrãrimarãro'si: Jesúre yi'ribeyurã oyiaja imabu'atirã, be'erõ'õþi þuri ãrĩka kire yi'yuka. I'suþaka imariþotojo mija rõmia mijare ja'atarika yaþabesarãka nare mija ja'ata'si. ¹³ I'suþakajaoka sime rõmijã Jesúre yi'ribeyurãka tĩmiarikarãro'si. Jesúre yi'ribeyurã imariþotojo mijaka nimariyaþamaka nare mija ja'ata'si. ¹⁴ Mija tĩmiarã Jesucristore yi'ribeyurã nimako'omakaja, ã'þarã imariþotojo ãrĩka uþakaja mija ime Tuþarãte ãamaka, kirirã uþaka mijare kãarĩrĩrijayu. I'suþakajaoka ãmirĩja Jesúre yi'yurãro'si sime. I'suþakamarĩa simarikareka, kirirãmarĩrã mija makarãte imajããeka Tuþarãte ãamaka. Kirirã uþaka mijare kãamaka þuri jiaþi mija makarãte kãarĩrĩrijayu. ¹⁵ Jesúre yi'yuka rũmu Jesúre yi'ribeyuko imarĩ, kire koja'atariyaþajĩka, koyayayu uþakaja ko'rĩjĩka marã imabeyua. I'suþakajaoka ãmirĩji Jesúre yi'ribeyuka kirũmu Jesúre yi'yukote kija'atariyaþamaka kiyayayu uþakaja kibaajĩñu. I'suþaka nayayayu uþakaja “Na'riþarũ”, ñañua simako'omakaja ja'atabu'abekaja mija imajĩkareka jĩibaji simajĩñu. I'suþakaja þo'imajaka okamirãmarĩaja maimarika Tuþarãte yaþayu. ¹⁶ “Jia natĩmiarãka imawa'ri Jesucristore nayi'rĩrãñu je'e naro'sioka aþeyari”, ãrĩwa'ri i'suþaka rõmijãro'si ñañu. I'suþakajaoka sime ãmirĩjaro'si.

¹⁷ Rakakaja maimaokaro'si Tuþarãte mare ja'ataeka. Suþa imarĩ mare kiwã'maeka þoto maimara'aeka uþakaja maimarijarijĩkareka jia sime. Jesúre yi'yurate rẽñurõ'õrã yeyaika rakakaja iroka nare yibojarijayu. ¹⁸ ãrãrimarã Jesúre nayi'rĩrã baaeka ruþubajirã judĩotatarã imarĩ, circuncisión baatarikã imarã. “Mae Jesúre yi'yuka imarĩ circuncisión kurare yire baakoþeka yo'arãñu”, ãrĩrika imabeyua. ãrãrimarã Jesúre nayi'rĩrã baaeka ruþubajirã judĩorãkamarĩrã imarĩ, circuncisión baaberikarã imarã. “Jesúre yi'riwa'ri circuncisión yibaaerã judĩotatakaki jayaokaro'si”, ãrĩrika imabeyua. ¹⁹ Circuncisión baaekarã, circuncisión baaberikarã maimajĩkaoka marã imabeyua. Tuþarãte mare jã'meika uþakaja baarika sime imatiyaika. ²⁰ Suþa imarĩ Tuþarãte mare wã'maeka þoto maimara'aeka uþaka maimarijariye'e. ²¹ Mia, Jesúre yi'yurã imariþotojo aþerãte ba'irabejĩbaraka “Ba'itaka naþoyarã yija ime”, mija ãrĩa'si. I'suþaka simako'omakaja mijare naja'atarãkareka þuri wãjiaja mija þoþe. ²² Ikuþaka sime: Aþerãro'si ba'irabejĩrimaja* mija imakoþejĩka marã imabeyua. Jesúre yi'yurã mija jarirũki ruþubaji ba'iaja baariroka yi'yurã mija imaeka. Maekaka þuri Jesúrĩrã mija imamaka, i'suþaka mija imakoþeka kija'ataekarã mija ime kiyayayika uþaka baaokaro'si. I'suþakajaoka aþerãte ba'irabejĩrimajamarĩrãoka, kire yi'yaokaro'si mijare kiwãma-maka þuri kiro'si ba'irabejĩrimaja uþaka mija ime mae. ²³ Ba'iaja Jesúre jũaeka wãþa kirirã maimaerã Tuþarãte mare wã'maeka. Suþa imarĩ Tuþarã ãrĩkaja kime Maipamaki imatiyaiki. I'suþaka simamaka, “Jia Tuþarãka mija imarijitoye'e yija ãñu uþakaja mija imabe”, ãñurãte mija yi'ria'si. ²⁴ Mija ã'mitĩþe yijeyomarã. Tuþarãte mare wã'maeka þoto maimaeka uþakaja maimamirĩrĩkawa'rĩjĩkareka jia sime. I'suþaka maimamaka jĩjimaka Tuþarãte maka imarijarĩrãñu.

²⁵ Mae þaperapi yire mija jẽriþũarapakakaka mijare yibojaerã baayu ate. “Ikuþaka tĩmiarĩrãre, rõmimarĩrãteoka Maipamakire nare jã'meyu”, ãrĩwãrũbeyuka yi'i. I'suþaka simako'omakaja Jesúre yire jeyobaarijajuayapi yiþuþajoaikakaka wãjiroka mijare yibojaerã baayu. Suþa imarĩ yire mija ã'mitirĩþearika yiyayayu. ²⁶ “Cristore mija yi'yuaþi ãrĩwa'ri ba'itakaja jiamarĩþapi mijare nabaata'arijajua simamaka rõmimarĩa mija ima uþakaja mija imarijarijĩkareka jia sime”, ñariþuþajoayu. ²⁷ “Rõmie'etika imarã, mija rõmia mija ja'ata'si. Rõmimarĩa imarã rõmie'erika þakatapekaja mija imabe”, mijare ñañu. ²⁸ I'suþaka ñañua simako'omakaja ãrĩka ãmirĩji rõmie'erika yaþajĩkite rõmie'ejĩka marã imabeyua. I'suþakajaoka tĩmiaririyaþaiko, ba'iaja baawa'rimarĩa kotĩmiarĩrãñu. Ka'wisika jũarijajurã maime maekaka. I'suþaka simamaka rõmika jaritakarã, tĩmiaika

* 7:22 Esclavos

jaritikarãro'si ka'wisibaji simarãñu. I'supaka mijaro'si sima'si ãrĩwa'ri “Rõmimarĩaja mija imarijarijikareka jia sime”, ãrĩwa'ri i'supaka mijare yibojayu.

²⁹ Mija ã'mitipe yijeyomarã. “No'ojĩrãmarĩaja sajariwa'yu õ'õrã maima þurirũkia. Supa imarĩ apeakaka þupajoatiyabekaja Cristorika maba'iraberijariye'e”, ãrĩwa'ri ikupaka mijare yibojayu: Rõmika imarã rõmimarĩrã upakaja kirika mija ba'iraberijape. ³⁰ Ba'iaja þupayurã, ba'iaja mija þupayu takaja þupajoabekaja mija imabe. Jjimaka imarãoka, jjimaka imarikatakaja mija þuparibekaja mija imabe. I'supakajaoka waruaka rĩkimaka wapaĩjirijayurã, sarekaja þuparibekaja mija imabe, “Õ'õrã ñoaka õña imarũki-marĩrã maima”, ãrĩþupajoawãrũirã imarĩ. ³¹ “Maekaka ritaja mabaarijayua, ritaja ima maikaoka imajiparũkimarĩa sime”, ãñurã imarĩ, sareka þupajoatiyabekaja maimaye'e.

³² Ba'iaja mija þuparirika yiyapabeyu. Maipamakirika ba'irabeiki þuri rõmimarĩka imarĩ, Jesũre yapaikakaka takaja þupayuka. ³³ Rõmika imaki þuri kirũmure jia jjimaka kika imaerã jia koka imarikakaka þupajoarijayuka. ³⁴ ĩakõrĩ je'e, ikupaka sime kiro'si: Tuparãte yapaika upaka, supabatirã kirũmure yapaika upakajaoka þupajoarijayuka kime. I'supakajaoka sime rõmijãro'si. Tĩmiamarĩrã maipamaki Jesucristorika ba'iraberika þupajoairã, “Ritaja kiro'si yija baarijayua ĩatirã jjimaka Cristore imarũ”, ãrĩrika þupajoarijayurã. Tĩmiairã þuri natĩmiarãte jia jjimaka imaerã nimarũkiakakaoka þupajoarijayurã.

³⁵ “Mija tĩmiania'si, i'supakajaoka mija rõmie'ea'si”, mijare ãrĩbeyuki yi'i. Tuparãte yapaika upakaja jia mija imarika yapawa'ri i'supaka mijare ñañu, aþerõ'õrã mija þupajoakoreka.

³⁶ Bikjarãja kirũmuro'si kijaiþãatikakote ĩ'rĩkate e'ebeyua simamaka, “Kopakaja þakiko kojayu mae, kore ye'epaye'e”, ãrĩþupajoawa'ri kore ke'ejĩka marã imabeyua. ³⁷ Apika þuri kipupaka kire ãñu upakaja rõmimarĩaja kimajĩka marã imabeyua. Maki jãjiapĩ kire jã'meberijiki imarĩ, kiyapaika upakaja jo'ribekaja kimarũ ãrĩwa'ri. Supabatirãoka rõmimarĩaja imarika rakajepããwãrũtirã i'supaka kimajĩka jia sime. ³⁸ I'supaka simamaka kirũmuro'si imatikakore e'eiki þuri jia baaiiki. I'supaka simako'omakaja rõmimarĩaja imarika þupajoaiki imaki satẽrĩwa'ribaji jia þupajoaiki.

³⁹ Tĩmiaika jaritikako kotĩmite õña imañujukã'aja apikaka imaberijiko. Kotĩmite reya-jĩka be'erõ'õþi þuri, apika Jesũre yi'yukakajaoka kotĩmarijikareka jia sime. ⁴⁰ I'supaka simako'omakaja apikate tĩmiaririka þupajoabekaja koimajĩka jibaji koimajĩñu yireka. Yi'ioaka Espĩritu Santore yire jeyobaaikapĩ i'supaka ãrĩrijiyuka.

8

Aþerãte jia imarũkia þupajoabekaja, “Dakoa jãjibaarika imabeyua yijaro'si”, ãþaraka ba'iaja aþerãte mija baarũjea'si

¹ Wapuju imaja jẽrãka jiyiþupayeewa'ri wa'iro'si ri'ia sawãjitãji ji'aika upaka napããrijayukaka þaperapĩ yire mija jẽrĩapũarapaka mijare yibojaerã baayu mae. “Wapuju napupajoaika upakaja nabaaka sime”, ãrĩwãrũirã maima. I'supaka simako'omakaja “Aþerãte tẽrĩwa'ribaji õñurã yija þuri”, ãrĩkõpeirã mija ime. I'supaka þupajoabekaja, jia wayuĩabu'abaraka majeyobaabu'arijariye'e. ² “Jia dakoa jariwa'ririmarĩaja õrĩþũairã jaritikarã yija ime”, ãþaraka wapuju jaiirã jia õrĩþũabeyurã imarã ruþu. ³ Aþerã þuri, jjimapakĩ Tuparãte noñua imarĩ, “Yirĩrã nime”, kẽñurã nime.

⁴ “Wapuju imaja jẽrãka jiyiþupayeabaraka wa'iro'si ri'ia naji'aekakaka maba'ajĩka”, mija ãñuakaka mijare yibojaerã baayu mae. “Wapuju imaja jiyiþupaka noñua õñimarĩa sime. Tuparã ĩ'rĩkaja imaki imatiyaiki”, ãrĩwãrũirã maima. ⁵ Wapuju imaja jiyiþupayeerimaja þuri “Wejepemarã õika, ka'iarã ima oka majiyiþupayeerũkia sime”, narĩþupajoakõpeyu. Rita nañu, rĩkimakaja sime wapuju imaja najiyiþupayeekõpeika. ⁶ I'supaka napupajoaika simako'omakaja, “Maþaki Tuparã ĩ'rĩkaja imaki majiyiþupayeeetiyarũkika. Ritaja þo'ijiaekaki imarĩ, kiyapaika upakaja mabaerã mare kipo'ijiaeka. I'supaka simamaka Jesucristo ĩ'rĩkaja kime Maipamaki. Ikipĩ ãrĩwa'ri ritaja jia wejea

Tuṕarāte baaeka. Suṕabatirā ikipi āriṽa'ri oñia imajiparika maro'si ima”, āriṽuṕajoairā maime.

⁷ I'suṕaka maṕuṕajoako'omakaja aṕerimarā Jesúre yi'yurā imariṕotojo jia sakaka oñiwaṕu'abeyukajirā. Jesúre yi'yurā nimaerā baaeka ruṕubajirā waṕuju imaja jērāka najiyiṕuṕayeeka. “Ṕo'imaja baarirata sime”, āriṽārūbeyurā nime ruṕu. Suṕa imarī tuṕarāreka je'awa'ri “Ba'arika naṕāākoṕeka mirāka yija ba'aika sajiyiṕuṕayeewa'ri yija baayu”, narīṕuṕajoayu. I'suṕaka ṕuṕajoawa'ri sanaba'akoṕeika “Kire yi'ririja'ataiki uṕaka yibaayu Tuṕarāte ĩamaka”, āñurā najayu. ⁸ I'suṕaka simako'omakaja ba'irījia maba'aika, maba'abeyuaoka imatiyabeyua sime Tuṕarāro'si. “Samaba'abesarākareka Tuṕarāte mare wayuñarāñu”, āriṽarika ṕuri imabeyua. I'suṕakajaoka “Samaba'arākareka jījimaka Tuṕarāte maka imarāñu je'e”, āñoakaro'simarāaoka sime. ⁹ “Dakoa mare jājibaabeyua”, āñurā mija imako'omakaja mija yaṕaika uṕakaja imarika mija rakajebe. I'suṕaka mija imamaka jia Tuṕarāte yi'riwaṕu'abeyukajirāte ĩajīkareka, mija ima uṕakaja nabaajīñu je'e. “Tuṕarāreka jia sime, jiamarīa sime je'e”, āriṽārūbeyurā nimamaka ba'iaja nare mija baaruṕutaika. ¹⁰ Ikuṕaka sime: Jia oñiṽārūirā imawa'ri “Waṕuju imaja jērākarosiji ri'ia naṕāākoṕeka mirāka samaba'aye'e”, āriṽa'ri ba'arī sajiyiṕuṕayeeriwi'iarā mija kākayu. I'suṕaka samija ba'amaka ĩawa'ri, “Naba'aika uṕakaja sayiba'arāñu yiro'sioka”, jia Tuṕarāte yi'riwaṕu'abeyukajikate āriṽarāñu kiro'si. ¹¹ I'suṕaka simamaka “Waṕuju imajaro'si ri'ia naṕāākoṕeka mirāka maba'ajīka marā imabeyua”, āriṽa'ri, mija ba'amaka ĩatirā, jia Tuṕarāte yi'riwaṕu'abeyukajikate saba'awa'ri ba'iaja kibaape'ayu ate. “Jia oñiṽārūirā yija”, āñurā imariṕotojo mija jeyomakiro'si ba'iaja kibaaika waṕa Cristore reyaījika simako'omakaja ba'iaja kire mija baaruṕatayu. I'suṕaka baawa'ri Cristore kiyi'rikopeika ja'atirā mamarī kimaeka mijirāja kijayua ba'itakaja sime. ¹² I'suṕaka baawa'ri ba'iaja Jesucristore yi'yurāte mija baaruṕutayu. “I'suṕaka yija baamaka, ba'iaja yijaro'si simarāñu”, āriṽārūriṕotojo, i'suṕaka mija baaika ĩatirā i'suṕakajaoka aṕerāte baayu. I'suṕaka mija baaika naro'si takajamarīa ba'iaja ima. “Yirirāte ba'iaja nabaika simamaka, i'suṕakajaoka yire nabaayu”, mijareka Cristore āriṽuṕajoayu. ¹³ Suṕa imarī ikuṕaka mijare ñañu: “Ritaja yibaajīka ĩaji'atirā yibaika uṕakaja baawa'ri ba'iaja aṕikate jūaa'si āriṽa'ri i'suṕaka yibaaberijīñu.”

9

“Aṕóstolmarīka Ṕablote ime”, āriṽarāte “Ikuṕaka sime”, Ṕablote āriṽa

¹ Ritaja Tuṕarāte mare jājibaabeyua yibaajīkareka, marā imabeyua. ¿Aṕóstolmarīka ñime bai je'e? ¿I'suṕakajaoka maipamaki Jesúre ĩaeka mirāmarīka ñime bai je'e? I'suṕakajaoka aṕea, “Ṕablote wārōmaka ā'mitiritirā Jesúre mayi'riū'murape”, ¿mija āriṽbeyu bai? ² “Aṕóstolmarīka Ṕablote ime”, aṕerāte āriṽko'omakaja mijareka ṕuri i'suṕaka ṕuṕajoarika imabeyua je'e. Yiṽārōraṕaka ā'mitiritirā Jesúre mija yi'raṕaka simamaka, “Cristo ṕuatarimaki kime Ṕablo”, āñurā mija ṕuri.

³⁻⁴ Ṕo'imajare yire kērājaimaka ā'mitiritirā ikuṕaka nare yiyi'yu: Aṕóstolrāka yija imakaka mija ṕuṕajoabe. Mijare wārōrimaja yija imamaka, yijare mija ji'aika, okoa yijare mija sīaika e'etoririmaja yija ima mija oñu. ⁵⁻⁶ Mia, aṕóstolrāka, Ṕedro, Jesús be'erō'ōkarā narōmiṕitiyika Jesúre yi'yurāte turirijayu ṕoto nare jeyobaarūkirā. Suṕa imarī ritaja nare mija jeyobaika uṕakajaoka mija baarūkirā yija ime. Aṕóstolrāka imarī, mijare yija wārōko'omakaja ¿yijare ruku mija jeyobaaberijīñu bai je'e? I'suṕaka simako'omakaja, Bernabéka ba'irabetirā yija yaṕaika yija tōṕorijayu. ⁷ Mija oṕe. Waṕa tōṕoirā nime surararāka. I'suṕakajaoka, iyaka oṽeiki sarikayu ṕoto ¿kākaerāmarīa sakiōteyu bai je'e? Aṕea mia: Oveja ĩarīrīrimaji sūṕeokoa kibikerijayu ṕoto ¿sukuberijīki bai je'e mijareka? ⁸⁻⁹ I'suṕakamarīa sime, maba'irabeikapi āriṽa'ri sawaṕa matōṕoyu. Yija takajamarīa imarā i'suṕaka āñurā. Tuṕarārika bojariroka o'oeka ṕuñurāoka i'suṕakaja

* 9:1 Pablo está afirmando que él es apóstol. Algunos en Corinto, por alegar que Pablo no era un apóstol, no prestaron atención a sus instrucciones y enseñanzas.

sabojayu. Tuparā ikupaka Moisés imaekakite kio'orūjeka: “Trigo yapea wa'ibikirāwēkoa rī'kati'baaruirāka ‘Sakaka kūpajī kiba'arū’, āriwa'ri kiōmea mija pī'pea'si”, āriwa'ri sabojayu Tuparā oka pūñurā. “Wa'ibikirāwēko takaja jia kimarū”, āriwa'rimarīa i'supaka Tuparāte bojaeka. ¹⁰ Po'imajaro'si pāriji pūpajoawa'ri i'supaka Tuparāte bojaeka. Ā'mitirikōrī je'e: Ríoa ba'iraberimaja, supabatirā trigo yapea ka'rerimajaoka “Sakaka kūpajī yitōpoye'e yiro'sioka”, āri'pūpajoawa'ri sanaba'irabeyu. ¹¹ Supa imarī Tuparārika mijare wārōū'muraparā imarī, “Mare najeyobaarū”, mijareka yija āri'pūpajoaika, ŷjiamarīa sime bai je'e? ¹² Aperā Jesucristorika wārōrimajare “Mare wārōrimaja nimarū”, āriwa'ri “Nare majeyobaerā”, āri'pūpajoairā mija ime. I'supaka mija pūpajoaika simamaka, “Mamarītaka mare wārōū'muraparā nime Pablorāka. Supa simamaka nare majeyobaatiyaye'e”, aperature tērīwa'ribaji yijareka mija āri'pūpajoatiyarūkirā yija ime. I'supaka simamaka “Yijare mija jeyobaabe”, mijare yija āri'jika, jia simako'peyu.

I'supaka simako'omakaja, mijare yija jēñeberape. “Niñerū tōpoerā Pablorākare Jesúrika bojariroka wārōyu”, pō'imajare āri'pūpajoarikareka yija wārōika na'mitiripēaberijāēka. Supa imarī rikimakaja yija yapaika imako'omakaja sarakajepāāwa'ri mijare yija jēñeberape. ¹³ Tuparāte jiyipūpaka ōri'riwi'iarā wa'iro'sia pō'imajare kiro'si tarijaju. Sajāātirā kiro'si najoejirijayuakakaja torā ba'iraberimajare ba'arijaya jia ōñurā mija ime. Bikijarāja “Yire najoejirākakaka naba'arāñu”, Tuparāte āritika. ¹⁴ I'supakaja sime Jesúrika bojariroka wārōrimajaro'si. Mai'pamaki Jesúre ārika “Nawārōeka wapa kopakaja nare jeyobaarūkirā nime naka wārūekarā.” ¹⁵ “Tuparā pūatairāre majeyobaaye'e”, ārika simako'omakaja i'rākurioka mijare yijēñeberape. Yiwārōriwapa mijare jēñebeyuka imarī, kēsia yijirīko'pejika marā imabeyua yiro'si. Ikupaka mijaro'si yo'oika “Yire mija ijibe”, āriwa'rimarīa sayo'oyu. “Wapamarīaja Jesúrika bojariroka yibojataparijayu”, āriwa'ri jjimaka ñime.

¹⁶ I'supaka pūpajoaiki imari'potojo Jesúrika bojariroka pō'imajare wārōiki imarī, “Jiitaki ñime”, ñari'pūpajoabeyu. Kirika yibojatapaerā Jesucristore pūatariki imarī, yire kijā'meka upakaja baarijarirūkika ñime. Po'imajare kirika yiwārōberirikareka yire kijā'meka upaka baabeyuka ñimajīñu. ¹⁷ Ñoñu upakaja pūpajoatirā yiwārōrikareka pūri, “Sawapa yire nijirū”, ñari'jāēka. I'supakamarīa sime. Cristore yire jā'meka upakaja baaiki imarī, aperature yiwārōrijayu. Supa imarī yire najeyobaamaka, supabatirā najeyobaaberikopemakaoka nare yiwārōrijarīñu. ¹⁸ Ikupaka sime yiro'si: Sawapa tōporikopakaja, “Kire ā'mitiripēairāre Tuparāte tāārū”, āparaka yiwārōyu. Supa imarī mijare yiwārōika wapa yiwapajēñejika simako'omakaja mijare yiwapajēñeberape. I'supaka baaiki imarī, jjimaka ñime.

¹⁹ Supa imarī yire nawapajibeyua simamaka marākā'ā baatirā pō'imajare yire jā'mewārūbeyu. I'supaka simako'omakaja jia pūpaiki imarī, “Rikimabaji pō'imaja Jesucristore na'mitiripēarijarirū”, āriwa'ri i'supaka yibaayu. ²⁰ Mija i'abe: Judiotatarāka ñima poto, nima upakaja ñimarijaju. I'supaka ñimamaka “Jesúrika bojariroka nare yibojarāka poto yire ā'mitiripe'yorimarīaja, sanayi'rirū”, āriwa'ri i'supaka ñimarijaju. I'supakajaoka Moisés imaekakite jā'meka yi'yurāka ñima poto nupakaja ñimarijaju. I'siakaka yi'riberirūkika imari'potojo Jesúre na'mitiripēarika yapawa'ri, i'supaka yibaayu. ²¹ Judiotatamarīā imarī Moisére jā'meka ōribeyurāte Jesúrika bojariroka yibojarijaju. Naka ñima nupakaja baari'potojo, Tuparāte iamaka ba'ia baabekaja, Jesucristore yapaika upakaja yibaarijaju “Jia Jesucristore nayi'rirū”, āriwa'ri. ²² Jia Tuparārika ōriwapa'uberiwa'ri “Iroka takapi imawa'ri jia kika maimajīñu je'e”, āñurāka ñima poto, nupakaja ñimarijaju. Ritaja najājibaaikakaka niaika wājitāji baabeyuka yi'i. Jia naka ñimamaka, yiwārōika ā'mitiritirā “Jiibaji Jesucristore na'mitiripēarū”, āriwa'ri i'supaka naka ñimarijaju. Po'imaja apetatarāka ñima poto nupakaja ñimarijaju. I'supaka yibaarijaju “Kire ā'mitiripēairāte Jesúre tāārāñu”, āriwa'ri yiwārōika ā'mitiritirā i'rārimarāre kire yi'yaokaro'si. ²³ “Kire ā'mitiripēairāte Jesúre tāārāñu”, āñuakaka pō'imajare ā'mitiripataokaro'si i'siakaka yiba'irabeyu. “Napitiyika yijare jia Tuparāte baarū”, āriwa'ri i'supaka yibaarijaju.

²⁴ “Tuparā pō'irā jía yija tōporāñu”, āriwa'ri kiyapaika upakaja baabaraka mija imarijape. Ā'mitirikōrī je'e. Rīrīrika pō'imajare koyu poto, rīkimarāja nime rīrīrimaja. Nakaki ĩ'rīkaja imaki tērīrūkika. Iki imaki jājia rīrītīrā aþerāte ruþubajirā eyaiki imarī, sawapa tōþoiki. Mamarī eyaū'muiki upaka jia okajājiapi Tuparāte yapaika upakaja baabaraka mija imabe. ²⁵ Narīrīrā baaika ruþu “Aþerāte yitēriye'e”, āriwa'ri ĩ'rārīmi upakaja narīrīkoririjayu. Rīrīkoþaraka ka'wisitaka najūayu sawapa tōþoerā. Suþa imarī rīþaraka tēñukate þūñuakaka kīkeka bu'ya nijiyu kiruþuko'arā tuaokaro'si. Þūñuakaka imarī, ñoaka imarūkimarā sime. I'supakamarā sime maro'si þuri. Sawapa imajiparūkia mo'abaraka maimarijayu. ²⁶ “Ikupaka yibaarika Tuparāte yapayu”, āriþuþajoawārūtīrā Tuparārika yiba'irabeyu. ĩ'rīka waþuju rīrīkoþeiki upakamarā yibaayu. Aþea ĩakōrī je'e. ĩ'rīkaka yitutebu'ajīka poto, waþuju kotorō'ōrāja tuteberijīki yi'i. “Ikupaka Tuparāte yapayu”, āriwārūtīrā kirika yiba'irabeyu. ²⁷ I'supaka ñimarijayu nare yiwārōeka be'erō'ō i'yoa yiþo'ia yibaakoreka. Suþa imarī “Jia Tuparārika yiba'iraberū”, āriwa'ri ka'wisijūariþotojo yirakajepāārijayu. Jia kirika yiba'irabeika waþa kiþō'irā yitōþoye'e āriwa'ri.

10

Bikija judiōtatarāte baaeka majaroka õñurā imarī, nuþakamarā maimaye'e Tuparāte yi'riwa'ri

¹ Mija ā'mitiþe yija jeyomarā. Bikija judiōtatarā ñekiarā imaekarā majaroka mija ye'kariria'si. Nimaupatiji oko ũmakakarokapi* Tuparāte nare ruþutawa'rika. Suþabatirā Egiptoka'iaakarāre ru'þaraka Okojūaka wāmeika riapakiaka ũ'þuapi natēriwaata'yaokaro'si nare kijeyobaaeka. ² I'supaka Riapakiaka Okojūaka wāmeika tēriwaata'riwa'ri, oko ũmakakarokapi turitapawa'ri Moiséte bojaeka ā'mitiripēairā najarika. Cristore yi'riwa'ri ruþuko'a majūjerūjeika upakaja naro'si simaeka. ³ Suþabatirā ĩmipi Tuparāte ña'atarijarika maná nimarakamakiji naba'arjarika. ⁴ I'sia be'erō'ō okoa nare jitomaka, āta watoþekapi Tuparāte okoa jururūjeka sanukuokaro'si. Sukutirā, natārīka. Āta watoþekapi okoa juruika takajamarā nare tāæka. Kire jērāko'abeyurā nimako'omakaja na'yu upakaja Cristore nare ĩarīrika imarī, ikiji i'supaka naro'si baaĵjikaki. ĩakōrī je'e: I'sia āta upaka Cristore imaeka. ⁵ Tuparā ĩ'rīkaja kibaawārūikapi ba'arika, okoa nare kĵjika simako'omakaja rīkimarāja Tuparāte yapaeka upaka nabaaberika. Ba'iaja nabaarjarika simamaka, jĵjimaka Tuparāte naka imaberika. Suþa imarī kire nayi'riberika þi'iwa'ri pō'imajamatorā nareyarjarika.

⁶ “I'supaka yija ñekiarāre jūaeka”, āriwārūriþotojo nabaeka upaka baabekaja maimaye'e. ⁷ Suþa imarī waþuju imaja jērāka ĩ'rārīmarā yija ñekiarāte jiyiþuþayeeka upaka mija baa'si. Ritaja nimarjarika mirākakaka Tuparā majaropūñurā ikupaka sabojayu: “Waþuju imaja jiyiþuþayeebaraka, ukurūkia ukuwejabiparaka, ba'abaraka nimaeka. Suþabatirā ba'iaja baawā'imaparaka nabayatāæka”, āriwa'ri sabojayu. ⁸ I'supaka baawa'ri ĩmirĵja rōmijāþitiyika ba'iaja baawā'imaparaka nimaeka. Saþi āriwa'ri 23,000 rakamarā ĩ'rārīmiji nareyapataeka. I'supaka najūaeka õñurā imarī nabaeka upaka baabekaja maimaye'e. ⁹ Ika ruþubajirā, ba'iaja nabaarjarika simako'omakaja “Maiþamakite ba'iaja mare baabesarāñu”, āriwa'ri ĩ'rārīmarā yija ñekiarāre baaeka upaka mabaaberiye'e. I'supaka ba'iaja nabaeka ĩawa'ri āñaka napō'irā kiþūataeka saþi ĩ'rārīmarāre jĵñakaro'si. ¹⁰ Ikupaka sime aþea ĩakōrī je'e: Niþamaki kimaerā Tuparāte wā'maekakire nakērājaika ĩ'rārīmarā. “Moisére kiwā'maberiri imakoþerape Tuparā”, āriwa'ri ba'iaja nabaaripareaja ĩ'rīka ángel Tuparāte þūataeka nare kiriataokaro'si. I'supaka najūaeka simamaka nabaeka upaka baabekaja mija imabe.

¹¹ Ritaja yija ñekiarāro'si simaeka upakaja o'oeka sime Tuparā oka pūñurā. Wejetiyia eyaerā baawa'ri i'supakajaoka maro'si sime ika majaroka. I'supaka najūaeka õritirā, nabaeka upaka ba'iaja mabaakoreka kiripūñurā o'oeka sime. ¹² Suþa imarī “Tuparāte

* 10:1 En el desierto Dios guió a los Israelitas durante el día mediante una columna de nube. Véase Éxodo 13.21, 14.19-22

yi'ririkakaka jia ōrītīrā imarī, ba'iaja mabaabeyu”, ārīripotojo ba'iaja baarika marakajejīnu. ¹³ Supa imarī “Ba'iaja baarika yijare jitoika upaka jūabeyurā je'e aḗrā”, mija ārīpupajoaika, ritamarīa sime. I'supakajaoka sime aḗrāro'sioka. Mijare kērīka upakaja jeyobaarūkika kime Tuparā. Supa imarī “Ba'iaja baarika yijare jitoika”, ārīpupajoaripotojo, mija pupaka mijare ānu upaka baabekaja mija imawārūrijayu. Ba'iaja baarika mijare jitokoperāka poto kirika Tuparāte mijare ja'atarānu. I'supaka kibaamaka samija rakajepāārānu.

¹⁴ Supa imarī ikupaka mijare űānu yijeyomarā. Ba'iaja wapuju imaja jērāka po'imajare jiyipupaka ōnu aḗabekaja mija imabe. ¹⁵ Jia ōrīpupakirā imarī, “Rita Pablote mare bojayu”, ārīpupajoawārūrā mija ime. ¹⁶ Piyia Jesure ba'aekakaka pupajoabaraka maba'arāka poto, “Yiriwea sime iyaokoa”, āparaka maro'si kija'ataeka simamaka iyaokoa mapibaukurijayu. Supa imarī sukuerā baeaka, “Jia mibaayu Jesús. Ba'iaja yija baaika wapaājirā yijaro'si mireyaeka”, āñaokaro'si marērīrijayu. I'supaka mabaika simamaka “Kirirā maimē”, marīrijayu. Supabatirā “Yipo'ia sime pan”, ārīwa'ri maro'si sakija'ataeka simamaka, sapibaba'aerā baeaka, “Yapua tetaekarā Jesure maro'si reyaājikatatarā maimē”, mañu. ¹⁷ Jesurirā maima simamaka īrātokakaja pan mapibaba'arijayu. I'supaka mabaika simamaka, rikimarā imaripotojo Tuparāka īrīka ta'iarāja imarā maimē.

¹⁸ Israel ka'iakarāre baarijaya pupajoaikōrī je'e. Wa'iro'si ri'ia Tuparāte najoejirijayuakakaja kūpajī naba'arijayu. I'supaka ba'airā imarī īrīka upakaja Tuparāte jiyipupayeerā nime. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja “Wapuju imaja jērāka po'imajare baeaka simamaka, wa'iro'si ri'itakaja sanijirijaya, imatiyabeyua sime”, ārīwa'ri i'supaka mijare űānu. ²⁰ Ikupaka simatiyayu mijare yibojaika: Tuparāte ōrībeyurā wapuju imajaro'si ri'ia napāāika poto Satanārika ima jiyipupayeewa'ri supa nabaayu. Supa imarī i'supaka baairāka jeyoaparaka mija ba'aika poto Tuparāte jiyipupayeerikopakaja, Satanārika ima jiyipupaka mija ōnu. Supa imarī i'supaka mija baaika yiyapabeyu. ²¹ Maipamaki Cristore reyaekakaka pupajoawa'ri iyaokoa pibaukubaraka, pan pibaba'abaraka imarijayurā maimē kirirā imarī. I'supaka imarā imarī, wapuju imaja jiyipupayeeriwi'irā ba'arika napāāikakaka ba'abekaja, ukubekajaoka mija imabe Satanārika imapitiyika mija jeyoarikoreka.

²² “Yirirā imaripotojo ba'irāka najeyoarijayu”, ārīwa'ri Maipamakire boebarirūjebekaja maimaye'e. Kire tērīwa'ribaji baawārūbeyurā imarī ba'iaja mijare kibaarūkiareka tārīwārūbesarānurā mija ime.

Aḗrāoka jia nimaokaro'si maro'si wājītājī takaja pupajoabekaja maimaye'e

²³ Mia je'e, ikupaka imaja yi'yurā mija ime: “Tuparāreka marā imabeyua yijaro'si yija yapaika upakaja baarika”, ārīwa'ri mija bojayu. I'supaka mapupaka mare ānu simako'omakaja ritaja mabaariyapaika mare jeyobaabeyua sime. I'supakajaoka Tuparāte yapaika baairā majayaokaro'si ritaja mabaariyapaika mabaajīka poto mare jeyobaabeyua sime. ²⁴ Supa imarī jia maimarūkitakaja pupajoabekaja aḗrāte jia imaokaro'si nare jeyobaarikaoka mapupajoaye'e.

²⁵⁻²⁶ Mia, ika ka'iareka ima ritaja Tuparāte po'ijiaeka sima imarī dika jariwa'ririmarīaja kirika oyiaja sime. Sapi ārīwa'ri ritaja maba'aika jia oyiaja ima. I'supaka simamaka wa'iro'si ri'ia aḗa ritaja nawapaājirōō “¿Wapuju imaja jiyipupayeeriwi'ikamarī bai sime?”, ārīwa'ri jērīabekaja sawapaājītīrā, mija yo'aba'abe.

²⁷ Jesure yi'ribeyuka, “Yipō'irā mija ba'arape”, ārīwa'ri, mijare kibojarāka, mija a'rīrāka, kiruputaba'arāka upakaja kire yi'ribi'abekaja mija ba'abe. Supabatirā “¿No'okaka sime ika ri'ia?”, āparaka jērīabekaja samija ba'abe. ²⁸ Supa simako'omakaja “Wapuju imaro'si napāāika mirāka simamaka ba'iaja sime je'e aḗyari”, īrīkate mijare ārīrākareka, kire wayūāwa'ri, mija ba'a'si. I'supaka mija baamaka kiwayuḗribesarānu. ²⁹⁻³⁰ “Ritaja ba'arika oyiaja sime”, mija ānu simako'omakaja, “ ‘Samija ba'a'si’, āñukate ba'iaja puparia'si”, ārīwa'ri i'supaka mijare űānu.

Mija ã'mitipe. “Ritaja maba'aika marã imabeyua”, ãñuka imarĩ, aþerãte ba'iaja baawa'rimarĩa sayiba'aika imarĩ, ¿dako baerã ï'rãrimarã jaijairipareaja sayiba'aja'atajĩñu je'e? Supabatirã ba'aerã baeaka “Jia mibaayu Tuparã”, ñarĩrijayua simamaka ba'iaja yireka jairijaririka imabeyua. ³¹ Ikuþaka simatipayu mija ïabe. Ritaja maba'aika rakakaja, maba'abeyu þotooka, mukurijayu rakakaja, i'supakajaoka ritaja mabaarijayu rakakaja, Tuparãte yapaika upaka oyiaja mabaarijariye'e þo'imajare jiyipupaka kire õñaokaro'si. ³² Supa imarĩ “Jia Jesucristore nayi'rirũ”, ãrĩwa'ri judiotatarã, judiotatamarĩrãoka, aþerã Jesũre yi'yurãre ba'iaja mija baaruþutakoreka, jia mija þupajoabe. ³³ Yi'i þuri ikuþaka þupajoaiki: Ritaja yibaaika jijimakapi þo'imajare ïarika yiyapayu. Supa imarĩ ñimarũkia takaja yipuparibeyu. “Jesũre ã'mitiripẽawa'ri jia þo'imajare imarũ”, ãrĩwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã na'rirũkia imakoþeikareka Tuparãte nare tãarika yiyapayu.

11

¹ Jesũre wã'maekaki imarĩ kire ã'mitiripẽawa'ri kimaeka upakaja yibaayu yiro'si. Supa imarĩ yibaaika upakaja mija baabe mijaro'sioka.

“Marẽrĩrijayu þoto ikuþaka rãmijãte baajĩka jia sime”, ãñua

² Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mijare yiwãrõrapaka upakaja baarijaturã mija ime. Supa imarĩ samija ye'kariribeyua simamaka jijimaka ñime. ³ Aþea ikuþaka ima mija õrĩrika yiyapayu. Ìmirĩja ruþuko'amaki kime Jesũs. I'supakajaoka rãmijãro'si nime natĩmiarã. I'supakajaoka Jesũs ruþuko'amaki kime Tuparã. ⁴ Narẽrĩriwi'iarã Tuparãte najaiika þoto, kirika kiro'si bojaĩjibaraka sayapãiapĩ naruþuko'arã ja'aþeabekaja ïmirĩjare jairijayu. Ìrĩka þuri kiruþuko'a kija'aþearikareka “Yiruþuko'amakimarĩka kime Cristo”, ãñu upaka kire jiyipupayeebeyuka upaka kibaayu. ⁵ Rãmijã þuri, Tuparãte jaibaraka, kirika bojariroka kiro'si bojaĩjibarakaoka, naruþuko'arã sayapãiapĩ ja'aþeaka imarũkirã nime. Rõmo koruþuko'arã ja'aþeabeyuko þuri kotĩmite jiyipupaka õribeyuko upaka kobaayu. Koruþua wi'eþatekako upaka i'yoa imako. ⁶ I'supaka simamaka koruþuko'arã ja'aþearika yapabeyuko þuri, sarekaja koruþua kowi'eþataparũ. Sapi ãrĩwa'ri “Jiamarĩa yiro'si sime”, ãñuko imarĩ, koruþuko'arã koja'aþearũ. ⁷ I'supaka simako'omakaja narẽrĩriwi'iarã Tuparãte najairãka þoto ïmirĩja þuri naruþuko'arã ja'aþearũkimarĩrã imarã Tuparãte kirika upakaja kiþo'ijiaeka maimamaka. I'supaka mare kibaaeka simamaka “Ritaja jia baaiki Tuparã”, mañu. I'supakajaoka ïmirĩjika rũmu imarĩ, koruþuko'arã ja'aþeaike koime “Kore imaruþutarimaji kotĩmite ime”, mañaokaro'si. ⁸ Ikuþaka sime: Ìmirĩjire Tuparãte þo'ijiaeka þoto rõmo yatawi'iu'apĩmarĩa kire kiþo'ijiaeka. Rõmore þuri ïmirĩji yatawi'iu'a e'etatirã kiþo'ijiaeka. ⁹ Supa imarĩ, ïmirĩjite jeyomarã imamaka, ïawa'ri rõmore Tuparãte þo'ijiaeka. Rõmore, jeyomarã imamaka, ïawa'rimarĩa. ¹⁰ Supa imarĩ “Yijare imaruþutarimaja imarĩ, yija ruþuko'amarã nime yija jeyomarã”, ãrĩwa'ri naruþuko'arã ja'aþeatirã, narẽrĩriwi'iarã najaiika þoto jia sime rãmijãro'si. Supabatirã i'supaka nabaamaka ïawa'ri “Jia sime”, ángelrãkare ãñaokaro'si, naruþuko'arã rãmijãre ja'aþearũ. ¹¹ I'supaka simako'omakaja, maipamaki Jesucristore yi'yurã imarĩ, rãmijã naro'siji, ïmirĩja naro'sijioka imaberijãrã. Ìrãtiji þupariwa'ri jeyoþaraka imarũkirã maima. ¹² ã'mitirikõrĩ. Ìmirĩji yatawi'iu'apĩ rõmore Tuparãte þo'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja rãmijãþi þo'ijiyurã maima. Ìþarãwã'taja Tuparãte þo'ijiaekarã oyiaja maima.

¹³ Jia þupajoaeka mija imabe. Rẽrĩriwi'iarã sayapãia ruþuko'arã ja'aþeabekaja Tuparãte kojaijĩka ¿yaje jia simajĩñu je'e mijareka? Jẽno'o jiamarĩa simajĩñu. ¹⁴ Supabatirãoka, “Rupua jĩ'ibeyurã watoþekarã ïrĩka ïmirĩjite ruþua jĩ'ijĩka i'yoa simajĩñu kiro'si”, ãrĩþupajoapatairã maima. ¹⁵ Rõmore þuri ruþua ñoaka koji'ĩmaka jiyuriko kore maiyu. Supa imarĩ ruþua ñoaka jĩ'ĩwa'ri koruþuko'arã ja'aþeaike koime. ¹⁶ Ika mijare yibojaika ã'mitiriyapaberĩwa'ri “I'supakamarĩa sime”, ï'rãrimarãre ãrĩrãkareka ikuþaka nare ñarĩrãñu: Yija upaka aþea wejeareka Jesũre ã'mitiripẽabaraka imarã

“Nare yija bojarijayua yi'riwa'ri i'rātiji oyiaja simaupakaja sabaarijayurā nime”, āriwa'ri yibojayu.

“*Jesúre* piyia ba'aeka upaka ba'abaraka ba'iaja mija baabu'arijayu”, Pablote nare ārika
¹⁷ Mae ate ika mijaro'si yo'oyu: Tuparāte jiyipupayeeokaro'si rērītirā jia imarikopakaja ba'iaja mija baabu'arijayua simamaka “Jia oyiaja baairā mija ime”, mijareka ñarībeyu.
¹⁸ “Narērīrijayua poto i'rātiji pupajoaberiwa'ri ba'iaja naro'si simarijayu”, nañua mija majaroka ña'mitiyu. “Rita sime je'e apeyari”, ñarīpupajoayu. ¹⁹ Jia i'rātiji imabu'aberiwa'ri mija pibikopejika marā imabeyua je'e. Mija rakakaja mija āriḡpupajoairoka ōrīwārūtirā, “I'rā nime wājia pupajoatirā Tuparāte yapaika upakaja baairā”, marīwārūyu. ²⁰ *Jesúre* piyia ba'aeka upaka rērītirā mija ba'aika poto mija wājitāji takaja pupajoairā imarī, Maipamakire jiyipupayeebeyurā upaka mija baayu. ²¹ Īaikōrī je'e. Ba'arika mija ba'aika poto wayuoka baairāte pibabekaja mija ba'ayu “Yijarikaja sime”, āriwa'ri. I'supaka mija baamaka, ba'arimarā imarāre kēsirabarijayu. Aperā puri jia rikimaka ba'atirā, jījimakapi ukuwejabiririjayurā. ²² ¿Jia sime bai je'e? Mijaro'siji ba'arika mija yapaye'e mija wi'iarā a'ritirā mija ba'abe. Aperā jia ba'atōpobeyurāte ĩaika wājitāji mija ba'aika ba'iaja i'yoa nare mija jūarūjeyu. Supabatirā *Jesúre* ā'mitiripēairā nimako'omakaja nare ĩaripe'yoirā upaka mija baayu. I'supaka mija baaika ōrīwa'ri, “Jia baairā mija ime”, ¿mijare ñarīrāñu bai je'e? Jēno'o, jiamarā sime.

Ikupaka sime piyia *Jesúre* ba'aekakaka
 (Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Maipamakire yire wārōekakaka, kopakaja mijare yiwārōtirape. I'supaka simako'omakaja mijare sayibojaerā baayu ate. Maipamaki *Jesúre* nañi'aerā Judare bojajāēka ñami, pan *Jesúre* e'erikaeka. ²⁴ Se'erikatirā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērīka. Sañakatarutirā ikupaka kika wārūrimajare kērīka: “Āja'a, mija ba'abe. Ika sime yipo'ia. Mijaro'si yireyarāñu. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka mija pupajoabe. Yire pupajoarija'ataberiwa'ri ikupakaja rērībaraka samija ba'arijape”, kika wārūrimajare kērīka. ²⁵ Naba'aeka be'erō'ō i'supakajaoka iyaokoko'a *Jesúre* e'erikaeka. Torājirā ikupaka nare kērīka: “Āja'a, mija ukube. Mijaro'si riwejurubaraka yireyarāñu. ‘Kiriweapi āriwa'ri ikupaka jia po'imajare yibaarāñu’, Tuparāte ārika upakaja simarijarirāñu mae. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka pupajoabaraka yire ye'karipekaja ikupaka rērītirā samija ukurijape”, nare kērīka. ²⁶ Pan maba'arāka, iyaokoa mukurāka kopakaja maro'si *Jesúre* reyaeka. Maipamakire etarākarō'ōjirā jērāika, ikupaka baawa'ri maro'si *Jesúre* reyaekakaka po'imajare mija baabeayu.

Ikupaka baatirā piyia Maipamakire ba'aekakaka maba'aye'e

²⁷ *Ikupaka* simatiyayu: *Jesúre* ā'mitiripēairāte wayuīabeyuka imaripototojo Maipamakire piyia ba'aeka upaka kibaajika, jiamarā baaiki kime. I'supaka baaiki puri maro'sitaka Maipamakire riwejurubaraka reyaeka ōrīwārūberīwa'ri, ba'iaja kibaayu. ²⁸ I'supaka simamaka Maipamakire piyia ba'aekakaka ba'aerā baaeka, ukuerā baaekaoka jia maḡpupajoaye'e. “Cristorirāre wayuīabekaja ba'itakaja nare yibaayu”, maḡpupakapi marījikareka, ba'iaja nare mabaarijayua maja'atajīñu. ²⁹ *Jesúrirāre* wayuīabeyurā imaripototojo pan wapuju maba'amaka, iyaokoa mukumakaoka ba'iaja Tuparāte mare jūarūjerāñu. ³⁰ I'supaka simamaka wapuju saba'aekarā rikimarāja mija rūetaayu. I'supaka imawa'ri i'rārimarāre reyarijayu. ³¹ Maba'aerā baarāka ruḡu maimakaka pupajoatirā aperāte mawayuīabeyua maja'ataye'e. I'supaka mabaamaka sawapa Tuparāte mare wapaḡēñebesarāñu. ³² Maipamakite ba'iaja mare jūarūjeyu ate ba'iaja mabaape'akoreka. I'supaka baawa'ri kire yi'ribeyurāte ba'iaja baarūkirīmi seyarāka poto naka ba'iaja mare kijūarūjebesarāñu.

³³ Yijeyomarā, *Jesúre* piyia ba'aekakaka ba'aerā baaeka mija rērīrāka, i'rīka jariwa'rīrimarāja i'rātiji jajumarāja mija ba'abe. ³⁴ Mija wi'iaḡi jia ña'pīrika ba'atirā rērīriwi'iarā mija a'pe kēsia torā mijare baakoreka. Rērīriwi'iarā mija ba'aika puri jia

mija ña'piokaro'simarĩaja ima. I'supaka ï'rãtiji jia jajumarĩa mija ba'arãkareka ba'iaja Tuþarãte mijare baabesarãñu. Mija þõ'irã eyatirã aþeakaka mijare yibojarãñu.

12

Jia kirika maba'irabewãrũerã Espiritu Santore mare ja'ataika

¹ Mae aþea þaperapi yire mija jẽriþũataeka mijare yibojaerã baayu. Jia þuþajoabaraka Cristorika maba'irabewãrũerã Espiritu Santore mare ja'ataekakaka mija õrĩrika yiyapayu yijeyomarã.

² Jesũre mija yi'rirã baaeka ruþubajirã, Satanãrika þakiriroka yi'rira'aekarã imarĩ, wapuþu imaja jẽrãka jiyeka maka jaibeyua mija jiyiþuþayeeka. ³ Suþa imarĩ ikuþaka mijare yibojaũ'muyu: “Ba'iaja Jesũre jũarũ”, ãriþbeyuka kime Espiritu Santore kireka ña'rĩjãikamaki. Suþabatirã Espiritu Santore jeyobaaikapi takaja “Maipamakitaki kime Jesús”, ï'rĩkate ãriwãrũrijayu.

⁴ Cristorika ï'rĩka uþakaja maba'irabewãrũokaro'si kirika Espiritu Santore mare ja'atayu. Rakakaja mabaarũkia mare kija'ataika simako'omakaja Espiritu Santo ï'rĩkaja imaki mare saja'atarimaji. ⁵ Tuþarãte yapaika uþakaja Maipamakirika maba'irabeyu. Rakakaja kirika maba'irabeika simako'omakaja Maipamaki ï'rĩkaro'siji maba'iraberijayu. ⁶ Kirika Tuþarãte mare ja'atayu, Jesũre yi'yurãte jia majeyobaaokaro'si. Marakakaja aþeba'ikaka kija'ataika imako'omakaja, Tuþarã ï'rĩkaja i'supaka baaiki. ⁷⁻⁸ Ikuþaka Espiritu Santore rakakaja mare ja'ataeka majeyobaabu'awãrũokaro'si: ï'rãrimarãre “Jia þuþajoatirã bojawãrũirã nimarũ”, ãriwa'ri noriãwãrũokaro'si Espiritu Santore nare ja'atayu. Aþerã þuri Tuþarãte kirika jia nare õriwãpu'atarũjeyu, “Þo'imajare sanabojawãrũrũ”, ãriwa'ri. ⁹ Aþerã imarã “Yija jẽneika uþakaja Tuþarãte yi'rĩrijarirãñu”, ãñurã. Jiñurãte nataãwãrũerã kirika Espiritu Santore ja'ataekarã nime aþerã. ¹⁰ Espiritu Santo kirikapi aþerãte jeyobaaiki maikoribeyua nabaabeawãrũerã. Aþerã “Nare yibojaika ã'mitiritirã yiro'si bojawãpu'atarimaja nimarũ”, ãriwa'ri kirika Espiritu Santore nare ja'atayu. Aþerã imarã, “Ï'ĩ kime Espiritu Santore jã'maikapi jaiki. Ï'ĩ þuri Satanãrika ima kire jã'memaka i'supaka jaiki”, narĩwãrũokaro'si Espiritu Santore nare jeyobaayu. Na'mitiribeyua aþerã oka imakoþeikaja najaiwãrũerã Espiritu Santore jeyobaayu aþerãte. I'supakajaoka na'mitiribeyua simako'omakaja aþerãte jaika uþakaja nabojarikatawãrũerã kijeyobaayu aþerãte. ¹¹ Ï'rĩkaja kime Espiritu Santo kirikapi mabaarijayu rakakaja mare ja'ataiki. Kiyapaika uþaka oyiaja mabaawãrũerã i'supaka mare kijeyobaayu.

Ï'rãtijimarĩrã imariþotojo ï'rĩka uþakaja imarã maimẽ ãñurõ'õ

¹² Maþo'iarã ritaja imariþotojo ï'rã þo'iji sime. ã'mitirikõrĩ je'e. Þitaka, ñakoa, ã'mua, ã'þua ritaja ima maþo'iarã. I'supakajaoka maimẽ Jesucristore ã'mitiripẽairã. Rĩkimarãja imariþotojo Cristore oyiaja ã'mitiripẽairã imarĩ, jeyobaabu'abaraka ï'rĩka uþaka oyiaja imarã maimẽ. ¹³ Ritaja tatarã maimẽ. Judiotatarã, judiotatamarĩrãoka, suþabatirã aþerãte ba'irabeĩjirã imarĩ, nayapaika uþaka baawãrũbeyurã, aþerã imarã nabaariyapaika uþaka baawãrũrijayurã. I'supaka maimako'omakaja ruþuko'a majũjerũjeka þoto ï'rĩka ta'iarãja Espiritu Santore mare imarũjeka. Jesucristore ã'mitiripẽatirã Espiritu Santore ña'rĩjãikarã oyiaja majarika.

¹⁴ Ï'rã þo'iji maþo'ia imariþotojo ritaja sime sareka. ¹⁵ ã'þua jaika imarikareka, “Þitaka uþakamarĩa ñima simamaka, þo'iarekamarĩa ñime”, ãrikoþeko'omakaja þo'iarekaja ima sime. ¹⁶ I'supakajaoka ã'mua jaika simarikareka, “Ñakomarĩa ñima simamaka, þo'iarekamarĩa ñime”, ãririþotojo þo'iarekajaoka ima sime. ¹⁷ Ñakotaojo maþo'ia imarikareka, dakoapi ma'mitiriberijããeka. ã'mutakaja simarikarekaoka dakoapi mawĩberijããeka. ¹⁸ Ikuþaka sime. Maþo'ia imarũkia kiyapaeka uþakaja Tuþarãte

mare ɸo'ijiaeka. I'supakajaoka sime Jesucristore yi'yurāro'si. “Rīkimarāja imari-
 ɸotojo ī'rātata upaka nimarāñu”, Tuparāte āritika sime. ¹⁹ Ī'rāba'ikakaja* maɸo'ia
 imarikareka ɸo'imarīa simajāāeka. ²⁰ Ikupaka simatiyayu: Maɸo'iareka ritaja mareka
 simako'omakaja ī'rāɸo'iji sime maɸo'ia. I'supakajaoka maima Jesúre ā'mitiripēairā.
 Rīkimarāja imariɸotojo ī'rīka upaka oyiaja ɸupajoawa'ri jeyobaabu'airā maima.

²¹ Ņakoa jaika imarikareka “Yire jeyobaabeyua sime ɸitaka”, sārīberijāāeka.
 I'supakajaoka ruɸuko'a jaika imarikareka “Yire jeyobaabeyua sime ū'ɸua”,
 sārīberijāāeka. ²² Ikupaka sime: Maɸo'iakaka ima “Dako waɸamarīa sime yiro'si”,
 mañurō'ō simakoɸeko'omakaja imatiyaika sime. ²³ Maɸo'iareka ima “Jiyurimarīa
 sime”, āriɸupajoawa'ri jībaji aɸerāte sayoiokaro'si jia samairīrijayu. I'supakajaoka
 aɸea maɸo'iareka ima ritaja ɸo'imajare ĩakoreka jariroaka jāātirā oyiaja maima.
²⁴ I'supaka simako'omakaja ī'rārikō'rīmato ima maɸo'iareka sīarīrīmarīaja jariroaka
 rā'rīta'apatabeyurō'ō. Kiyapaeka upakaja maɸo'ia Tuparāte mare ɸo'ijiaeka.
 I'supaka kibaaeka simamaka maɸo'iareka ima “Imatiyabeyua sime yiro'si”, mañua
 simakoɸeko'omakaja jībaji mairīñurō'ō sime. ²⁵ Maɸo'iareka ritaja mareka
 simako'omakaja ī'rātiji oyiaja sajeyobaabu'ayu. I'supakajaoka maima maro'si.
 Rīkimarāja maima simako'omakaja ī'rīka upakaja ɸupairā imarī, majeyobaabu'arijayu.
²⁶ Ī'rākō'rīmato maɸo'ia mare yi'arāka ɸoto mare yi'abeyurō'ō ɸariji sayi'apatayu.
 Supabatirā ī'rākō'rīmato maɸo'ia jiyurika ɸo'imajare ĩaikapi ritaja jījimaka maima.
 I'supakajaoka maima Jesúre ā'mitiripēairā maro'si. Maka imakite ba'iaja ɸuparirāka,
 maimaupatiji kika ba'iaja maɸupariɸatarāñu. Supabatirāoka maka imakite jījimaka
 imarāka, maimaupatiji kika jījimaka maimaɸatarāñu.

²⁷ Ikupaka simatiyayu: Jesúrika ba'irabebaraka jeyobaabu'arijayurā imarī, ī'rīka
 ta'iarāja Jesús ɸo'iupakaja imarā maima. I'supaka simamaka ī'rīka upakaja imatiyairā
 oyiaja maimarijayu. Maka imaki ī'rīkate maro'si ō'totoirāka maimaupatiji Jesúrika
 ba'irabeirāro'si jiamarīa simarāñu. ²⁸ I'supaka Jesús ɸo'iupaka ī'rīka ta'iarāja
 maimamaka, ī'rīka jariwa'ririmarīa kirika ba'iraberika Tuparāte mare ja'atayu ma-
 jeyobaabu'aokaro'si. Mamarītaka ī'rārimarāre Tuparāte wā'maeka apóstolrāka ni-
 maokaro'si. I'supaka kibaaeka narokabajirā ī'rārimarāre naɸuparō'ōɸi nare kēñua
 kiro'si bojañirimaja nare kimarūjeyu. Narokajīte aɸerā kirika bojariroka wārōrimaja,
 supabatirāoka aɸerā Tuparā ī'rīkaja kibaawārūika maikoribeyua bearūkirāro'si nare
 kimarūjeyu. I'supakajaoka aɸerimarā jīñurāte tāārimaja nare kimarūjeyu. Aɸerā imarā
 aɸerāte jeyobaarūkirā, supabatirā Tuparāte yi'yurā jia natiyiaja ba'iraberuɸutarimaja
 nimaerā aɸerimarāre kijeyobaarijayu. I'supakajaoka aɸetomaja oka na'mitiribeyua
 imakoɸeikaja najaiwārūerā kijeyobaayu. ²⁹ Ī'rāba'ikaka takaja kiro'si maba'iraberāmarīa
 Tuparāte ritaja ima mare ja'atayu. Ā'mitirikōrī je'e: Ī'rīka ta'iarāja Jesucristorika
 bojataɸarimaja oyiaja marīrā maima. I'supakajaoka ī'rīka ta'iarāja Tuparāte mare
 ōrīrūjeika kiro'si bojañirimaja oyiaja marīrā maima. Supabatirā ī'rīka ta'iarāja kirika
 bojariroka wārōrimaja oyiajamarīa maima. I'supakajaoka ī'rīka ta'iarāja Tuparā upaka
 maikoribeyua baabearūkirāmarīrā maima. ³⁰ Ī'rīka ta'iarāja jīrīrimajare tāārimaja oyiaja
 marīrā, supabatirā ī'rīka ta'iarāja majaiwārūbeyua oka imakoɸeika jaiwārūrimaja oyiaja
 marīrā maima. Najaika ā'mitiritirā, “Ikupaka ārīrika nañu”, ārīwārūrimaja oyiaja
 marīrā maima. ³¹ “Jia jeyobaabu'aokaro'si Espiritu Santore mare jeyobaaikapi imatiyaika
 yibaariyapayu”, ārīwa'ri Tuparāte mija jēñebe. I'supaka mija baarākareka jia simarāñu.

I'supaka mija ārīrūkia simako'omakaja tērīwa'ribaji imaroka mijare yiwārōerā baayu
 mae.

13

Aɸerāte mawayuñajīka, ika sime imatiyaika

* 12:19 Por ejemplo, si el cuerpo fuera compuesto solamente de ojos, o de orejas.

¹ Ritaja aḗetomaja oka jairā imariḗotojo, suḗabatirā ángelrākare jaika ḗariji jai-wārūirā imariḗotojo, aḗerāte wayuūabeyurā maimajīka, “Dakoa waḗamarīaja najaiyu”, ḗo'imajare mareka ārijīñu. ² Tuḗarāro'si bojaājirimaja maimaokaro'si ritaja mare kiōrīrū-jerikareka, aḗerāte mawayuūaberijīka, dakoapi āriwa'ri imatiyairā maimaberijāēeka. I'supaka imarā imarī karerō'ōḗi ritaja imarūkiakaka mare kibojarikareka, suḗabatirā ritaja Tuḗarāte mare ja'ataika morīrikarekaoka, dako waḗamarīa simajāēeka. Suḗabatirāoka jia Tuḗarāte yi'riwa'ri “Ika ḗusia miwiarīkabe Tuḗarā”, maḗakā'ā kire mañu upakaja kiyi'rijīka simako'omakaja aḗerāte mawayuūaberijīka, dakowaḗamarīa simajīñu. ³ Wayuoka baairāte jeyobaawa'ri marikaika ritaja ijirīḗotojo, aḗerāte mawayuūaberijīka, dakoa sawaḗa Tuḗarā ḗō'irā matōḗoberijīñu. Tuḗarārika bojariroka wārōrika maja'atabeḗakā'ā “Tuḗarā majamarāre yire joeriataparu”, marījīka simako'omakaja aḗerāte mawayuūaberijīka, dakoa sawaḗa jia matōḗoberijīñu.

⁴ Mija ĩabe. Ikupaka sime wayuūabu'arikakaka: ḗo'imajare ba'iaja mare baako'omakaja, sarakajepāēekaja maimaye'e. Sarakajepāāirā imarī, nare boebaririka imabeyua. Suḗabatirā “Aḗerā yijare jībaji imarā”, āriwa'ri nare ā'mijīabekaja maimaye'e, ritaja imarā rokarā maimaokaro'si. ⁵ ḗo'imajare i'yopī'rikoreka niaika wājītāji ba'iaja nare mabaabeabesarāñu. Suḗabatirā maro'si wājītāji takaja jia ḗupajoabekaja jia ḗo'imajare imarikakaka ḗupajoarika sime. I'supakajaoka ba'ijīkaja mare naḗakā'ā nare boebaririmarīa sime. Aḗea i'supakajaoka aḗikate mare ba'iaja baako'omakaja ñoaka saḗi boebaka imaḗañarimarīa sime. ⁶ ḗo'imajare ba'iaja baaika ĩatirā, “Ba'iaja baairā nime”, āḗaraka jījimaka imarimarīa sime. I'supaka imabekaja Tuḗarāte yaḗaika upakaja baairā imarāte ĩatirā jījimaka maimarāñu. ⁷ Wayuūariḗupakirā imarī, aḗerāte ba'iaja mare baako'omakaja nareka majabeyu. Jia nare ḗupajoawa'ri “Ōrīḗuarūkirā nimamirīrikawa'rirāñu je'e ruḗu”, marīḗupajoayu. Ba'iaja rakajepāābaraka aḗerāte wayuūarija'atarika imabeyua.

⁸ Wātaka ḗo'imajare ōrīrika ja'atarūkimarīa sime. Tuḗarāte mare āñua kiro'si mabojaājīka ḗuri tiyirāka. I'supakajaoka simarāñu ḗo'imaja oka majabeyua Tuḗarāte mare jairūjeika, suḗabatirā morīrā Tuḗarāte mare ja'ataeka. ⁹ Ikupaka sime: Maekaka ōrīḗuarika Tuḗarāte mare ja'ataika simako'omakaja ritaja ōrīḗatabeyurā maime. I'supakajaoka mare kiōrīrūjeika kiro'si mabojaājīrūkia morīḗatabeyuaoka. ¹⁰ I'supaka maima simako'omakaja kipō'irā maeyarāka ḗoto ḗuri jia ōrīwārūtiyairā Tuḗarāte mare jarirūjerāñu. Suḗa imarī i'sirīmi seyarāka ḗoto maekaka morīkōḗeika waḗamarīa jarirāka.

¹¹ Mija ĩabe: Me'rī ñimaeka ḗoto, ritaja jia yijaiwārūberika ruḗu. Suḗabatirā, yiḗupaka, suḗabatirā ōrīwaḗu'atarikakakaoka, i'supakaja simaeka ruḗu yiro'si. Pakiariwa'ri yime'rārī ñimaeka upakamarīa ñimarijayu mae. ¹² I'supakajaoka maekaka maro'si simañuju ruḗu, ritaja Tuḗarārika morīwārūbeyua simamaka. Ūḗeria majakapi maḗema mayaakoḗeika upakaja maime Tuḗarārikakaka jia morībesarāka. I'supaka simako'omakaja ñamajī Tuḗarā ḗō'irā eyatirā, kire mairāñu. I'sia ḗoto mare kiōrīḗataika upakajaoka kire morīwārūḗatarāñu maro'sioka.

¹³ I'supaka simamaka maekarakaba'ikaka ima maekaka mabaarjarirūkia. ĩakōrī je'e: Jia Tuḗarāte ā'mitirīḗarijaparaka maimarijariye'e. Suḗabatirā “Kipō'irā mae-yarāka ḗoto mare kēñu upakaja jia mare kibaarāñu”, āriḗupajoabaraka imarijarirūkia sime. I'supakajaoka ḗo'imajare jia wayuūabaraka maimarijariye'e. Maekarakaba'ikaka mabaarjarirūkia imako'omakaja wayuūabu'arikakaka sime tērīwa'ribaji imatiyaika.

14

Tuḗarāte mare jeyobaamaka ikupaka mabaabu'aye'e

¹ Suḗa imarī ḗo'imajare jia mawayuūarijariye'e. I'supakajaoka “ḗo'imajare miro'si yija bojaājīwārūerā yijare miōrīrūjeika yijare mija'atabe”, āḗaraka Tuḗarāte mija jēnebe. ² Ikupaka sime: Rērītirā nimarō'ōrā oka kiōrībeyuapi jaikite ḗo'imajare ā'mitiriwārūbeyua. Kīḗupaka simamaka Tuḗarā ĩ'rikateje saḗi kijaiyu. ³ Aḗika

puri Tuparāte kire bojarūjeika ꝑo'imajare bojaiki. Kire ā'mitiritirā, jībaji Tuparāte nayi'rirāñu. I'supakajaoka jia okajājia imatirā Tuparāte yapaika upaka nabaakaro'si, supabatirā jipuparā nimaerā i'supaka kibojayu. ⁴ Oka kiōribeyuapi Tuparāte jaiki, i'supaka kibaaika kiro'si takaja jia sime. Tuparārika na'mitiyuapi aꝑerāte bojaikite ꝑuri sā'mitiritirā jia ꝑo'imajare sōriwapu'atarijayu. I'supaka kibaaika simamaka jia Jesúre yi'yurāte kiwārōrijayu.

⁵ Īrīka jariwa'ririmarīa aꝑetatarā oka mija ōribeyua imakoꝑeika mija jaiwārūrikareka, jia simajāēka yiro'si. I'supaka jia simako'omakaja aꝑerā oka kiōribeyua kijaika tērīwa'ribaji imatiyaika sime Tuparāro'si bojaijirika. Aꝑerā oka kijaika ꝑo'imajare ā'mitiriwārūbeyua ĩrīka bojarikatarimajite imajīka ꝑuri jia sime. ⁶ Mija ā'mitiꝑe yijey-omarā. Mija ꝑō'irā eyatirā mija ā'mitiribeyua yijaijīka, dako wapamarīa mijaro'si simajīñu. Tuparāte yire ōrīrūjeika mijare yibojajīka ꝑuri jia mijaro'si simajīñu. I'supakajaoka sime Tuparārika mija ā'mitiyurokapi yiwārōika.

⁷ Ā'mitirikōrī je'e. Īrīkate ma'saka jia ꝑupuwārūbeyua ā'mitiritirā, "I'siroka kipupuyu", āriwārūbeyurā maime. I'supakajaoka arꝑa wameikapi bayaoka jia kibirewārūbepakā'ā, "I'siakaka kibireyu", marīwārūberijīñu. ⁸ Aꝑea ima. Surararākare akarimajire tromꝑeta wāmeika jia kipupuwārūberijīka, namajamarāka jīrīrā imatikaja nimawārūberijīñu. ⁹ I'supaka sime, aꝑetatarā oka mija ōribeyua mija jaikoꝑeika ā'mitiriwārūberīwa'ri, "I'supaka ārīrika nañu", aꝑerāte āriwārūberijīñu. I'supaka simamaka, wapu ko'torō'ōrāja jairā upakaja mija baajīñu. ¹⁰ Rita sime, ika ritatojo wejeareka ritajatata ꝑo'imaja rakakaja noka najaiyu. I'supaka simako'omakaja ĩrātataja imarā imarī najaiika ā'mitiribu'awārūrā. ¹¹ I'supaka simako'omakaja majeyomarākaki ña'mitiribeyuapi yika kijaijīka ĩrātiji yija ā'mitiribu'abepakā'ā, "Aꝑetomaji upaka kime", ñarīrāñu. I'supakajaoka yireka kipupajoarāñu kiro'sioka. ¹² I'supaka mijaro'si simakoreka, Espiritu Santore ja'atarijayua yapairā imarī, "Jesúre yi'yurāte yija jeyobaarūkia yijare mija'atarika yija yapayu", kire mija ārīrijape.

¹³ I'supaka simamaka aꝑerāte jeyobaarika ꝑupajoairā imarī, "Espiritu Santo yire jeyobaaikapi aꝑerā oka ñoribeyua yijaiko'omakaja aꝑerāte jia sayibojarikataokaro'si mirikakaka yire mija'atabe", āparaka Tuparāte mija jēñerijape. ¹⁴ Ikuꝑaka sime: Tuparāte jiyipupayeebaraka aꝑerā oka ñoribeyua yipupakarā yire ña'rījāikapi upakaja kire jairipotojo, "I'supaka yijaiyu", ñarīwārūbeyu. ¹⁵ I'supaka simamaka ikuꝑaka mabaaye'e: Aꝑerikuri aꝑerā oka moribeyua mapupakarā mare ña'rījāikapi upakaja Tuparāte majairijariye'e, i'supakajaoka mabayakoyaye'e. Aꝑerikuri ꝑuri morīwapu'ataikapi kika majairijariye'e, i'supakajaoka kiro'si mabayakoyarijarirāñu. ¹⁶ Ika mijare yibojaiika upakaja mija baabe. I'supaka mija baaberijīkareka, sā'mitiriberīwa'ri "Jia mibaayu Tuparā", mijare ā'mitiririmajare āriwārūberijīñu. ¹⁷ Kire jiyipupayeebaraka, "Jia mibaayu Tuparā", jia mañua simako'omakaja, majaiika ā'mitiriberīwa'ri jībaji kire nayi'riwārūbeyu. ¹⁸ Mijare tērīwa'ribaji ñoribeyua oka imakoꝑeika jaiwārūiki ñime. I'supaka imaki imarī, "Jia mibaayu Tuparā", saꝑi kire ñañu. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja Jesúre yi'yurāka rērītirā diez mil rakaroka na'mitiribeyuapi nare yijaijīka dakowapamarīaja simajīñu. Na'mitiriwārūikapi ꝑuri ĩrāpitarakarokatakaja nare yibojako'omakaja sanōriwārūjīka jībaji sime yiro'si.

²⁰ Me'rāka jia ōrīꝑūabeyukajirā upaka mija ꝑupajoa'si yijeyomarā. I'supaka simako'omakaja me'rārījaka ba'iaja baakoribeyurā upaka Tuparāte yapaika ꝑupajoabaraka ꝑakiayurā upaka jia mija imabe. ²¹ Mija ĩabe, ikuꝑaka Tuparā majaropūñurā sabojayu: "Judfotatarā ꝑō'irā aꝑetomajare yipūatarāñu aꝑea okapi nare najaiokaro'si yire ā'mitiribeyurā nimamaka. I'supaka nare yibaako'omakaja, yire nayi'ribesarāñu ruꝑu", āriwa'ri sabojayu Tuparā oka ꝑūñurā. ²² Supa imarī i'supaka Tuparāte mare jairūjeka "Wēkomaka yijare baarāki Tuparā", kire ā'mitiriripe'yoirāte āriwārūokaro'si. Maro'si ꝑuri kirika Tuparāte mare ōrīrūjeika mabojamaka "Maka kime", marīwārūyu. ²³ Ikuꝑaka sime: Mija rēñurō'ōrā aꝑerā oka mija ōribeyua ĩrīka upakaja jaibaraka mija imajīka ꝑoto, Jesúre yi'ribeyurāte mija ꝑō'irā eyajīñu. I'supaka mija jairijayu ꝑoto

ĩakoribeyurã imarĩ, “Wejabisimajataka ĩ'rãre ime”, mijareka narĩrãñu. ²⁴⁻²⁵ I'supaka baabekaja Tuparãro'si bojaijibaraka mija imarõ'õrã ĩ'rĩka Jesúre yi'ribeyuka kãkatirã, Tuparãte mijare õrĩrũjeikarõ'õjĩrãja mija bojarãka jia sakiõrĩwãrũpatarãñu. Supa imarĩ, “Ba'iaja baatiyaiki ñime. Ya'erõ'õrã yipupajoakopeika Tuparãte õñua”, kẽrĩrãñu. Supabaturã Tuparãte jiyipupayeewa'ri ñukurupaturã, “jMijaka Tuparãte ime mirãkiyu!”, kẽrĩrãñu.

Jesúre yi'yurãka rẽritirã, ikupaka Tuparãte majiyipupayeeye'e

²⁶ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ikupaka mija baarijape mija rẽrĩrijarirãka poto: ĩ'rãrimarã imarã bayakoyariyapairã. Aperã imarã wãrõrika yapairã. Supabaturã Tuparãte nare õrĩrũjeika bojariyapairã nime aperã. Aperimarã imarã norĩbeyua simako'omakaja apea okapi jairika yapairã. Supabaturãoka imarã sabojarikatariyapairã. Ritaja mija baarijayuapi Jesúre yi'yurãte jibaji kire nayi'yaokaro'si nare mija jeyobaarijarijĩka jia sime. ²⁷ Aperã oka mija õrĩbeyua mija jairiyapaye'e, ĩ'parã, maekarakamaki rõ'õjĩrãja samija jaibe. ĩ'rĩka mamarĩ, apika kirokajĩrã mija jairijape. Ma'mitiribeyurokapi jaikite jairãka be'erõ'õ apika sabojarikatarãñuka, aperãte sã'mitiyaokaro'si. ²⁸ Bojarikatarimajire imabesarãkareka, mija rẽñurõ'õrã aperokapi jaibekaja mija imabe. ĩ'rãrimarãja aperõ'õrã Tuparãka i'supaka mija jairijape. ²⁹ I'supakajaoka, Tuparãte mijare õrĩrũjeika mija bojariyaparãka, ĩ'parã, maekarakamaki rõ'õjĩrã mija jaibe. ĩ'rĩkaja mamarĩ apika kirokajĩrã mija jairijape. I'supaka mija jaimaka aperã Jesúre yi'yurã jia sã'mitirirãñurã, “Rita, Espĩritu Santore kire õrĩrũjeikapi kijaiyu”, narĩwãrũrãñu. ³⁰ ĩ'rĩkate jaika poto apika sã'mitirirupakite kijairũkia Tuparãte kire õrĩrũjeikareka, mamarĩji jaiũ'muikite okata'rijĩñu apikate jaiũ'muokaro'si jia sime. ³¹ ĩ'rĩkaja mamarĩ kirokajĩrã apika Tuparãro'si bojaijirimajare jaimaka ĩ'rĩka jariwa'ririmarãja mija jaiwãrũrijarirãñu. I'supaka mija baarãka, jibaji Tuparãrika õrĩwa'ri okajãja pupaparaka jia mija imarãñu. ³² Tuparãro'si bojaijirimaji puri, sakibojarũkirõ'õjite ta'awãrũiki kipupayariji. Aperãte jairãka poto okamarãja kime rupu. ³³ Rukubaka baarika yapabeyuka kime Tuparã. Supa imarĩ ritaja jiyipupaka õrĩbu'abaraka mija rẽrĩrijarirãka jia simarãñu.

I'supaka oyiaja aperã Jesúre yi'yurãte baarijayua sime narẽrĩrijayurõ'õ rakakaja. ³⁴ Rẽritirã mija imarãka poto, jairĩ wiriwa'ribekaja ĩmirĩjate jaikatakaja ã'mitirirũkirã nime rõmijã. Kotĩmite ã'mitirirũkiko koime, i'supakaja Moiséte o'oeka simamaka. ³⁵ Kojẽriariyapajĩka, nawi'iarã pe'rieyaturã kotĩmite sakojẽriarũ. Mia, narẽriwi'iarã ĩ'rãko rõmore jairãka, “¿Dako baaerã i'yopipekaja kojaiyu?”, aperãte ãrĩpupajoarãñu.

³⁶ ¿Marãkã'ã mija pupajoayu je'e? Mamarĩ Tuparãrika bojaũ'muekamarĩrã mija ime. I'supakajaoka mija tarãja kirika bojariroka yi'rikamarĩrã mija ime. I'supaka simako'omakaja ¿aperã Jesúre yi'yurãte baarijayu upaka baarũkimarĩrã mija ime bai je'e? Jẽno'o i'supakamarĩa sime. ³⁷ “Tuparãte yijare kiõrĩrũjeika bojaijirimaja yija ime”, ãñurã imarã je'e torã. I'supakajaoka “Kirikapi ba'irabeokaro'si Espĩritu Santore yijare ja'atayu”, aperã ãñurã mijakarã. “I'supaka kijeyobaairã yija ime”, ãñurã nimaye'e, “Maiþamakire jã'meika upakaja Pablote maro'si o'oyu”, naro'sioka narĩrũ. ³⁸ “Maiþamakire jã'meka upakamarĩa Pablote bojayu”, ãñukate, “Kipupajoaika upakaja kijaiyu”, Tuparãte kireka ãrĩrãñu.

³⁹ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ikupaka simatiyayu maimarũkia: “Tuparãte yire ãñua bojawãrũiki ñimaerã yire kijeyobaarika yiyapayu”, ãparaka kire mija jẽñebe. I'supaka simako'omakaja, aperã oka na'mitiribeyua jairãte jãjibaarũkimarĩa sime. ⁴⁰ Mija rẽrĩrijayu rakakaja, jia oyiaja mija imabe rukubaka baabekaja.

15

Jesúre reyari potojo, õña kijaripe'rikakaka jibaji Pablote nare bojajiika ate

¹ Yijeyomarã, Jesúrikakaka mijare yiwãrõrapaka jia mija õrĩrika yiyapayu. Ika majaroka bikija mija yi'riũ'mutika sime. Sayi'rikarã imarĩ, jia Jesúre yi'rĩrijayurã mija

imarijayu. ² Mijare yiwārōrapaka ā'mitiripēawa'ri Cristore mija yi'riri'atabesarākareka ba'iaja mija jūarūkia imakopekareka Tuparāte mijare wayuīarāñu. I'supaka mija baabesarākareka, dakowaḡamarīa kire mija yi'rikoḡeika jarirāka.

³ Imatiyairoka mijare yiwārōrapa Cristore mamarī yire sawārōrapaka upakaja. Ikupaka sime ĩākōrī je'e: Ba'iaja mabaaike waḡa Cristore reyaekakaka mijare yibojarape. I'supaka Tuparā majaropūñurā bojatika upakaja sajarika. ⁴ “Āta wi'iarā kire natako'omakaja, maekarakarīmi be'erō'ō Tuparāte ōñia kire jarirūjeka ate”, āriwa'ri bikija sabojatika Tuparārika o'oeka pūñurā. ⁵ I'supaka simamaka ōñia kijarika be'erō'ō Pedrote kire ĩaeka. I'sia be'erō'ō ĩ'poū'puarāe'earirakamaki kika wārūeka mirārā pō'irā kīpematowirika mae. ⁶ I'sia be'erō'ō 500 rakamaki bo'ibajirā kire yi'yurā imaekarā pō'irā keyaeka. I'supaka kibaaeka ĩaeka mirārā, rīkimarāja ōñia imarā ruḡu. ĩ'rārimarā pūri reyatarā. ⁷ I'supaka simaeka be'erō'ō Santiago pō'irāoka keyaeka. Sabe'erō'ō nimaupatiji kirika bojariroka nabojatapaerā kijā'mekarā pō'irāoka keyaeka.

⁸ Nabe'erō'ōpi yireoka kīpematowirape. Aḡerā apōstolrākare kiwā'maeka upakamarīa apōstol yire kimarūjerape. ⁹ “Yire tēriwa'ribaji imatiyairā aḡerā apōstolrākare ime”, ñarīpupajoayu. Mīa, Jesúre yi'yurāte ba'iaja baaiki ñimaeka ruḡu. I'supaka ñimako'omakaja apōstol ñimaokaro'si Tuparāte yire wā'maeka. ¹⁰ Yire wayuīawa'ri, kirika ba'iraberimaji ñimaokaro'si Tuparāte yire jā'meka. Jiitaka yire kibaaeka simamaka kirika jia yiba'irabeyu. Saḡi āriwa'ri “Yirika bojataparimaji kimarū āriwa'ri kire yipūatakoḡeka”, yireka āribeyuka Tuparā. Aḡerā apōstolrāka imarāte ḡemawa'ribaji Tuparārika ba'irabeiki ñimaeka jia Tuparāte yire jeyobaaeka takapiji. ¹¹ Apōstolrākare Tuparārika mijare wārōeka, supabatirā mijare yiwārōrapakaoka, marākā'ā imabeyua ĩ'rātiji ima simamaka. Sā'mitiritirā samija yi'rape.

Mareyarāka simako'omakaja ōñia Tuparāte mare jariḡe'rirūjerāñu

¹² Apōstolrāka ĩ'rātiji oyiaja bojairā yija ime. “Kireyaeka simako'omakaja ōñia Cristore jarika ate”, āriwa'ri yija bojarijayu. Mijare sayija bojako'omakaja ĩdako baaerā “Ōñia jariḡe'rirūkimarīrā maimemareyarāka be'erō'ō”, ĩ'rārimarā tokarāre āñu je'e? ¹³ ĩākōrī je'e: Reyariḡotojo ōñia jariḡe'rirūkimarīrā maimaberirikareka karemarīa Cristore ōñia jariḡe'riberijāāeka. ¹⁴ I'supaka simaberirikareka kirika bojariroka yija wārōika jiamarīa imajāāeka. Supabatirāoka dakoa waḡamarīaja Cristore mija yi'rijāāeka. ¹⁵ Reyariḡotojo ōñia jariḡe'rika imaberirikareka Tuparāreka mijare ḡakirimaja yija imajāāeka, “Ōñia Cristore kijariḡe'rirūjeka”, āḡaraka. ¹⁶ I'supakajaoka reyarijayurāte ōñia jariḡe'rika imaberirikareka, Cristooka ōñia jariḡe'riberijāāekaki. ¹⁷ I'supaka Jesúro'si simaberirikareka waḡuju kire mija yi'rijāāeka. I'supakamarīa simarikareka ba'iaja mabaaikeka Tuparāte mare wayuīaberijāāeka. ¹⁸ I'supakajaoka ōñia Cristore jariberirikareka, kire yi'rikarā mirārā reyaekarā ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā na'rika. ¹⁹ I'supaka simarikareka, ḡakirika yi'rikoḡewa'ri, “Jesucristo upaka, Tuparāte ōñia mare jariḡe'rirūjerāñu”, āriwa'ri ōñia maimatiyikuriji jia kire yi'rikareka jiamarītaka simajāāeka. Ba'iaja jūariḡotojo kire yi'rija'atabeyurā imarī, waḡuju kire yi'rikoḡeirā maimarikareka, ritaja ḡo'imaja ḡemawa'ribaji mare nawayuīājāāeka.

²⁰ I'supakamarīa sime. Cristore reyaeka simako'omakaja Tuparāte ōñia kire jarirūjeka. Supa imarī iki imaki mamarī ōñia jariḡe'riū'muekaki. I'supakajaoka kire yi'yurā upatiji i'supaka oyiaja jarirāñurā. ²¹ Mamarī imaū'muekaki ba'iaja baaekapī āriwa'ri reyarika imaū'mueka ḡo'imajaro'si. I'supaka simako'omakaja Jesúre maro'si reyaījekapī āriwa'ri ōñia jariḡe'rirūkia maro'si ḡo'ijirika. ²² Adán imaekaki riḡarāmerā imarī, reyarūkirāro'si oyiaja maimem. I'supaka simako'omakaja Cristore yi'riwa'ri kirirā majarika simamaka Tuparāte mare ōñia jarirūjerāñu. ²³ Supa imarī sōrītikaja maimarijayu. Cristo imaki reyaripotojo wārō'ōrāja mamarī ōñia jariḡe'riū'muekaki. Ñamajī ketarāka ḡoto kire yi'rika mirārāte i'supakajaoka naro'si simarāñu. ²⁴⁻²⁵ Ritaja Tuparāte ĩariḡe'yomijipi jā'meirāte kitērīrāka be'erō'ō wejetiyia seyarāñu. I'supaka nare baatirā “Koḡakaja yimajamarāre yitērītyu. Mae miyapaika upakaja ritaja mijā'mebe”, Kīpaki Tuparāte

kērīrāñu. I'supaka Cristore baarāñu “Nare mitērītiyarāñurīmi rō'ōjīrāja ritajare jā'merimaji mire ñimarūjerāñu”, Tuparāte kire āpakā'ā. ²⁶ I'supaka simarāka poto pō'imajare reyaika pāriji Cristore tiyetarāñu. Sapi āriwa'ri ritaja majamarāika maimaoka tiyipatarāka. ²⁷ Mia je'e, ikupaka sabojayu Tuparārika o'oeke pūñurā: “Ritaja ipamaki imarūkikaro'si Tuparāte kire pūataeka”, āriwa'ri sabojayu. I'supaka simako'omakaja Tuparāte puri jā'mebeyuka kime Cristo, “Ritajate yiro'si mijā'mebe”, kire kērīka simamaka. ²⁸ Supa imarī ritaja kimajamarāre Cristore tērīrāka be'erō'ōpi nimaupatireje jā'merimaji kijarirāñu. Supabatirā “Mae ñipamaki mime”, Tuparāte kērīrāñu. I'supaka kire kēpakā'ā ritaja dika jariwa'ririmarīa ipamaki Tuparāte jarirāñu.

²⁹ “Reyaripototaka oñia jaripe'ririka imabeyua”, aperedate ārikopeikakaka mijare yibojera baayu mae. I'supaka āripupajoaripototojo ĵdako baaerā aperedateje reyaekarāro'si rupuko'a najūjerūjeyu ī'rārimarā je'e? Reyaekarā oñia jaripe'ririka imaberirikareka puri, wapuju dakowapamarīaja rupuko'a naro'si najūjeijikopejāēka. ³⁰ Yijaro'si puri, Tuparārika yija wārōika poto werika sime, rikimarāja yijare jārika ri'kairāte imamaka. ĵMarākā'ā āriwa'ri werika yijaro'si simako'omakaja sayija wārōrija'atabeyu ruḡu bai je'e? ³¹ Rita mijare ñañu yijeyomarā. Ī'rārimarīa jariwa'ririmarīaja yire jārika nari'kayu. I'supaka yiro'si simako'omakaja mijare yiwārōikapi jia Jesucristore mija yi'yua simamaka jījimaka ñimarijayuaoka rita ima. ³² Éfesowejarā yiwārōrapaka poto, yaiwēkoa boebaitaka ima upaka imawa'ri yire jārika ri'kakoperaparā yire yi'ririyaaberaparā. I'supaka yire nabaamaka “Reyaripototojo oñia majaripe'rirūkia imabeyua”, añuka ñimaririkareka dako baaerā ba'iaja jūaripototojo nare wārōka'wisijūaberijāēekaki yi'i. Reyaripototojo oñia majaripe'rirūkia imaberirikareka puri “Ñoaka oñia imarūkimarīrā maima. Supa imarī oñia maimatiyikuriji mayapaika upakaja ukubarakā, ba'abaraka maimaerā”, āparaka Jesúre yi'ribeyurāte baaika upakaja baairā maimajāēka maro'si.

³³ I'supaka simamaka wapuju bojapakirimajare mija ā'mitiripēa'si. Ikuḡaka sime: Ba'iaja baairāka mija jeyoarirāka, jia baarijayurā imaripototojo nupaka ba'iaja baairā mija jarirāñu mijaro'sioka. ³⁴ Jia wājirokapi mija pūpajoape'awa'ri ba'iaja baarika mija ja'atabe. Mija pō'irā ī'rārimarā Tuparāte ōribeyurā imarā je'e. Mija i'yopī'yaokaro'si i'supaka mijare ñañu.

Ikuḡaka simarāñu maḡo'ia oñia majaripe'rirāka be'erō'ō

³⁵ “Reyaripototojo oñia reyaekarāte jaripe'rirāñu”, ñañua simako'omakaja, ikupaka ī'rārimarāre jērīajīñu je'e: “ĵMarākā'ā simamaka reyaeka imaripototojo naḡo'ia oñia jaripe'rityarāka ruku? I'supakajaoka ĵmarākā'ā ōirā ñimarāñu ruku kopakaja rabaekarā imaripototojo?”, nañu. ³⁶ I'supaka yire jērīairā jia pūpajoabeyurā imarā. Ikuḡaka sime ĩakōrī je'e: Ōterikiyapea moteika sajetakaja rabaika. I'supaka simako'omakaja satōsirō'ōrā imapi saḡu'yu. Sajea rababerijikareka, marākā'ā baatirā saḡu'riberijīñu. ³⁷ ĩakōrī je'e: Trigo wāmeika ōterikia, sayapeapi motemaka saḡu'yu, samoteika upakamarīa. ³⁸ Samoterāka be'erō'ō pū'ritirā Tuparāte yapatika upakaja sajayu. Supa imarī ōterikiba'i ima upakaja saḡu'ririayū saro'si. ³⁹ Supabatirā i'supakajaoka sime ika. Ā'mitirikōrī je'e: Wa'ia, wa'iro'sia, wī'ñaka, pō'imajaoka ī'rika ta'iarā oyijamarīa pō'ikirā maima. ⁴⁰ I'supakajaoka mabo'ikakurirā imarūkiaro'siji Tuparāte torā pō'ijiaeka. Supabatirā ō'ōrā imarūkirāteoka kibaaeka. Ī'rātijitakamarīaja imaripototojo ī'paba'iwā'taja jiyurika sime. ⁴¹ Aiyate yaaika upakamarīa kiyaaboayu ñamikaki aiya. I'supakajaoka sime tā'pia saro'si. Tā'pirāka natiyijaja rakaka oyijaja ya'tairā nime.

⁴² I'supakajaoka maimarāñu maro'si. Reyaekakite mayayerāka be'erō'ō kiḡo'ia rabarāka. I'supaka simako'omakaja Tuparāte oñia kire jarirūjerāka be'erō'ō puri, imajiparūkikaja imarī, apekurioka reyarūkimarīka kimarāñu. ⁴³ Reyaekakite mayayeika, jiamarīa ima kiḡo'ia mayayeyu. I'supaka simako'omakaja oñia kijaripe'rirārō'ōjīrā puri jia jiyurika, rikitubaka kiḡo'ia jarirāka. ⁴⁴ “Jia ika ka'iareka ñimarū”, āriwa'ri Tuparāte mare pō'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja mareyarāka be'erō'ō oñia mare kijarirūjerāka

poto jibaji kika imarũkirã maime. Õ'õrã õñia maime maþo'iaþi. I'suþaka simamaka Tuþarã þõ'irã eyatirãoka aþeuþakakaka þo'iaþi maimarãñu, torã jia imarũkia.

⁴⁵ Ikuþaka sabojayu Tuþarã majaropũñurã: “Mamarĩtaka Adán wãmeiki þo'imajire Tuþarãte þo'ijiaeka. Suþabatirã õñika kire kimarũjeka”, ãrĩwa'ri sabojayu. Cristo þuri, Adán upakamarĩa imaki, mareyarãka þoto Tuþarã þõ'irã õñia mare imajiparũjerimaji kime. ⁴⁶ I'suþaka simako'omakaja õ'õrã maþo'ia ima saþiji õñia mabo'ikakurirã kika maimajiparũkimarĩa sime ruþu. Mareyarãka be'erõ'õ mare kija'atarãñu þo'i imarãka þuri mabo'ikakurirã kika maimajiparũkia. ⁴⁷ Mamarĩ imaũ'muekakite ka'iaþi Tuþarãte þo'ijiaeka. Saþi ãrĩwa'ri õ'õrã imarũkikaro'siji kimaeka. Kibe'erõ'õ Cristo þuri mabo'ikakurikaki imaki. ⁴⁸⁻⁴⁹ Ika ka'iareka imarã maimamaka, Adán þo'ia imaeka upakaja sime maþo'ia. Īmirã Tuþarã þõ'irã õñia majarirãka þoto þuri, Jesuþo'ia upakaja maþo'ia imarãka. I'suþaka maro'si simamaka, kiupaka maimarijariye'e mae.

⁵⁰ Ikuþaka mijare yibojaerã baayu yijeyomarã: Maekaka ima maþo'ia wejejë'rãkaja imarũkimarĩa imarĩ, Tuþarãte ritaja já'merõ'õrã imabesarãka. ⁵¹ Mija ã'mitipe. Þo'imajare õrĩberika mijare yibojaerã baayu. Cristore þe'rietaerã baarãka ruþu ritaja reyapataekarãmarĩa maimarãñu. I'suþaka simako'omakaja ĩ'rĩka upakaja Tuþarãte maþo'ia o'apatarãñu. ⁵² Ikuþarõ'õþiji maþĩ'rũtaika upaka maþo'ia Tuþarãte o'arãñu. Tromþeta wãmeika okarirãka þoto, “Wejetiyia seyayu mirãkiyu”, marĩwãrũrãñu. Sokaarirãka þoto reyakoþekarãre mamaka naþo'iaþi õñia jariþe'rĩrãñu. I'sirĩmi õñia imarãñurãteoka naþo'ia Tuþarãte o'arãñu. ⁵³ Maekaka maþo'ia ima rabarũkia ima simamaka kika õñia maimajiparũkiaþi Tuþarãte mare so'arãñu. I'suþaka kibaarãñurã imarĩ aþekurioka reyarũkimarĩa maimarãñu. ⁵⁴⁻⁵⁵ I'suþaka Tuþarãte mare baarãñu kimajaropũñurã sabojaeka upakaja simamaka. Mia je'e: “Maþo'ia mare o'awa'ri þo'imajare reyaika Tuþarãte tiyetamaka, reyarika imabesarãka. Suþa simamaka ‘Yija reyarãñu’, ãrĩwa'ri kĩkirika imabesarãka maro'si”, sabojayu. ⁵⁶ Ba'iaja baawa'ri mareyarãñu. Tuþarãte já'meika yi'ribeyurãte reyarika simamaka i'suþaka mare sari-atayu. ⁵⁷ I'suþaka simako'omakaja maipamaki Jesucristoþi ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã ma'rĩrũkia imakoþekareka mare kitããmaka “Jiitaka mibaayu Tuþarã”, jĩjimakapi kire marĩrijayu.

⁵⁸ I'suþaka simamaka þuþarukubekaja, jia Jesucristore yi'þaraka mija imabe yijey-omarã. Suþabatirãoka “Waþuju Tuþarãro'si yija ba'irabekoþeyu”, ãrĩþuþajoabekaja, jiaþi kirika mija ba'iraberijape.

16

Aþerãte jeyobaaokaro'si niñerũ rëarika

¹ Aþerã Jesúre yi'yurãte jeyobaabaraka niñerũ mija rëarũkiakaka mijare yijaierã baayu mae. Jesúre yi'yurã Galacia ka'iakarãre yibojaraþaka upakaja mija baajĩkareka jia sime mijaro'sioka. ² Ikuþaka mija baabe: Domingo rakakaja mija tõþorijayu upaka kũþajĩritirĩjaka mija jierijape. I'suþaka mija baarijayua simamaka, yeyarãñurĩmi imatikaja simarãñu. ³ Mija þõ'irã eyatirã, Jerusalénrã niñerũ e'ewa'rĩrũkirãte “Īrã nime se'ewa'rĩrũkirã”, mija ãrĩrãñu. Suþa imarĩ “Jiirã þo'imaja nime. Nare mija e'etoþe”, ãrĩwa'ri þaþera nare yo'oĩjirãñu Jerusalénkarãre nabeaeyaerã. ⁴ “Naka ya'riye'e je'e”, ñarĩþuþajoarãkareka, naka ya'rĩrãñu.

Corintowejarã a'rĩrika Þablote þuþajoaeka

⁵ Õ'õþi a'ritirã Macedonia wejarã yeyarãñu. Toþi turitaþabaraka mija wejea Corintorã yeyarãñu. ⁶ Ñoapañaka mija þõ'irã ñimarãñu je'e aþeyari. Pu'eje'rãkarõ'õjĩrã torã ñimarãñu je'e aþeyari. I'sia be'erõ'õ aþea wejea yiyapairõ'õrãja ya'yaokaro'si yire imabeyuakaka yire mija ĩjijeyobaarãkareka jia simarãñu yiro'si. ⁷ Jajuapi mija þõ'irã ĩawa'rĩrika yaþabeyuka yi'i. I'suþaka simamaka, karemarĩtaka Maipamakire yaþarãka þoto ñoaka mija þõ'irã ñimarãñu je'e. ⁸⁻⁹ I'suþaka simako'omakaja Éfeso

wejearã yituirãnu Pentecostés baya o'rirãñurõ'õjirã. Õ'õrãja ñimariyapayuy ruþu riki-marãja yiwãrõika ñape'yoirãte imako'omakaja, rikimarãjaoka Tuþarãrika yiwãrõika jia sana'mitiririyapaika simamaka.

¹⁰ Timoteore mija þõ'irã eyarãka þoto jia kire mija baabe mijare kíkibekaja ki-maokaro'si. I'supaka kire mija baabe yupakajaoka Maiþamakirika ba'irabeiki kimamaka.

¹¹ Ba'iaja kire baabekaja kire mija e'etope. Suþabatirã jia kire mija jeyobaabe yipõ'irã ñarĩ ketaokaro'si. “I'supaka kire mija baabe”, ñãnuua simamaka ketarika yita'ayu, aþerã Jesúre yi'yurãþitiyika.

¹² “¿Marãþate majeyomaki Aþolore etarãnu ate?”, ãþaraka þaperapi yire mija jërãeaka ñiarape. Suþa imarĩ aþerã Jesúre yi'yurãka mija þõ'irã turirĩ keyaokaro'si kire yipakatarikoþerape. I'supaka yibaako'omakaja, “Torã ya'ririka Tuþarãte yapayua maekaka”, kërĩþupajoabeyu ruþu. Suþa imarĩ “Mae ya'rrijikareka jia sime”, kërĩþupajoarãñurĩmi mija þõ'irã turirĩ ke'rirãnu je'e.

Þiyia jia Þablote nare bojatiyaeka

¹³ Jia þupajoatirã rakajetigarãja mija imabe. Suþabatirã maiþamaki Jesucristore yi'ririja'atabekaja, okajãjiapi mija þupajoabe. ¹⁴ Rakakaja ritaja mija baarijayua aþerãte wayuñarikapitiyika oyiaja samija baarijape.

¹⁵ Estéfanos imaki, kika imarãþitiyika Acaya ka'iakarã mamaritaka Tuþarãrika yibojarapaka yi'riũ'muraparã. Suþa imarĩ maekaka aþerã Jesúre yi'yurãte jeyobaari-maja imarĩ, i'supakajaoka nabaarijayu naro'si. I'supaka simarapaka õñurã mija ime.

¹⁶ I'supaka simamaka jiapi nare mija yi'ririjaririka yiyapayua. I'supakajaoka naka Tuþarãrika ba'iraberimajaka jia mija imarika yiyapayua.

¹⁷ Mija tã'omaja Estéfanos, Fortunato suþabatirã Acaicotatarãre etamaka jia jjimimaka ñime. Mija þuri yoepi imarã imarĩ, yire jeyobaawãrũbeyurã. I'supaka simamaka mija þõ'ikarã yipõ'irã etairã tarãja þuri yire jeyobaairã. ¹⁸ Okajãjia mija imaerã mijare najeyobaaiika upakaja yipõ'irã etatirã okajãjia ñimaerã yire najeyobaayu. I'supaka baairãte majiyiþupayeejikareka jia sime.

“Jia nimarũ þo'imaja”, Þablote ãrĩþũaeka

¹⁹ Asia ka'iakarã Jesúre yi'yurã, “Jia nimarũ”, mijare ãrĩþũairã. Aquila, kirũmu Þrisca, suþabatirã nawi'iarã Maiþamakire yi'riwa'ri reñurãoka, “Jia nimarũ”, mijare ãrĩþũairã.

²⁰ Õ'õkarã muþaka Jesúre yi'yurãoka, “Jia nimarũ”, mijare ãrĩþũairã naro'si. Tuþarãte yi'yurã imarĩ, jia jjimimakapi mija jëñetoribu'abe.

²¹ Yi'i Þablo, ñoñu upakaja “Jia nimarũ”, ãrĩwa'ri ikupaka yipitakapi mijaro'si yo'opũayu.*

²² Torã maiþamaki Jesucristore yapabeyurãte “Ba'iaja Tuþarãte nare baarũ”, ãrĩwa'ri i'supaka mijare ñãnu. “No'ojirãmarãja Maiþamakire þe'rietarũkirĩmi seyaparũ”, ãrĩwa'ri yapatiyaiki ñime.

²³ “Jia maiþamaki Jesúre mijare baarijarirũ”, mijare ñarĩþũayu. ²⁴ I'supakajaoka “Jesucristore ã'mitiripẽairã mija imamaka, jimaritakaja nare ywayuñayu”, mijareka ñarĩþũatayu.

I'tojirãja sime ruþu.

* 16:21 Después de dictar la carta a otra para escribir, Pablo añade su firma para que los lectores sepan que la carta realmente es de él. (Véase 2 Tesalonicenses 3.17)

Segunda carta de San Pablo a los Corintios

Ate Corintowejeakarãro'si Pablote pãpera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime yijeyomarã? Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika, “Jia nimarũ”, mijareka yija añũ. Tuþarãte yire jã'meikaþi ãrĩwa'ri Jesucristorika bojariroka bojatarimaji ñime*. Corintowejeareka suþabatirã Acayaka'iarãoka imarã Tuþarãte jiyiþupayeeokaro'si rãrĩrijayurãro'si ika pãpera yipũatayu. ² Maþaki Tuþarã, suþabatirã maipamaki Jesucristopitiyika jia mijare nabaarũ. Suþabatirãoka jia þuþaraka mija imaokaro'si mijare najeyobaarũ.

Pablote ba'iaja jũako'omakaja Tuþarãte kire jeyobaaeka

³ Maipamaki Jesucristo Þakika jijimaka imawa'ri “Jia mibaayu Tuþarã”, kire yija ãrĩrijayu. Maþaki imarĩ, mare kiwayuũayu. Suþabatirã ba'iaja maþuþaririjayu þoto mare jeyobaaokaro'si maka imaki kime Tuþarã. ⁴ Ritaja ka'wisika yijaro'si simako'omakaja ba'iaja yija þuþarikoreka yijare jeyobaaerã Tuþarãte yijaka imajipe. Suþa imarĩ yijare kijeyobaaika uþakaja aþerã ka'wisika jũairãte ba'iaja naþuþarikoreka nare yija jeyobaaawãryu. ⁵ Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja kijũaeka uþakaja yija jũayu yijaro'sioka. I'suþaka simako'omakaja Cristorirã yija imamaka, ba'iaja yija þuþarikoreka Tuþarãte yijare jeyobaaayu. ⁶ Jesucristorika bojariroka bojaripareaja ba'iaja yija jũarijayu. I'suþaka simako'omakaja, sayija rakajepãarijayu jia mijare jeyobaaokaro'si. I'suþaka mijaro'si yija imamaka Cristore mija yi'yua ja'atabeyurã mija imarijarirãñũ. Ba'iaja yija jũarijayu þoto Tuþarãte yijare jeyobaarijayu. I'suþaka yija imarijaya õñurã imarĩ, ba'iaja jũariþotojo okajãjia imawa'ri samija rakajepãayu mijaro'si. ⁷ Yija uþakaja Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja jũarijayurã mija ime. Suþa imarĩ “Yijare kijeyobaaika uþakaja Tuþarãte nare jeyobaarãñũ, jia kire nayi'yaokaro'si”, mijareka ãrĩþuþajoairã imarĩ, ba'iaja yija þuþaribeyu.

⁸ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Asia ka'iarã tuþaraka jimarĩa ba'iaja yija jũarapakakaka mija õrĩrika yija yaþayu. Jimarĩtaka ba'iaja jũawa'ri, okajãjimarĩa sarakajepãawãrũbeyurã rõ'õjĩrãrãja yija jarape. Suþa imarĩ “Reyarũkirãja yija ime je'e mae”, ãrĩþuþajoabaraka ba'iaja yija þuþarape. ⁹ Suþabatirã “Najããrũkirãja yija ime”, yija ãrĩþuþajoarape. Suþa imarĩ yija þuþayariji marãkã'ã yija þo'ia ãarĩrĩwãrũbeyu. I'suþaka simako'omakaja “Reyaekarã imakoþeirãte þariji õñia jariþe'rĩrũjeiki imarĩ, Tuþarã ãrĩrĩkaja imaki yijare ãarĩrĩwãrũiki”, yija ãrĩwãrũerã i'suþaka yijaro'si simarape. ¹⁰ “Yija reyaerã baayu”, yija ãrĩtirapakarã werikareka Tuþarãte yijare o'atarape. Suþa imarĩ, “Namajĩoka i'suþaka oyiaja Tuþarãte werikareka yijare baajiparijarirãñũ”, ãrĩþuþajoawa'ri ba'iaja yija þuþaritiyabeyu. ¹¹ I'suþaka yijaro'si simaerã Tuþarãte mija jẽñeijirijayuapĩ ãrĩwa'ri yijare kijeyobaarijayu. Jia Tuþarãte yijare jeyobaamaka ãawa'ri, “Jia mibaayu Tuþarã. Mire yija jẽñeika uþakaja mibaarape Þablorãkaro'si”, rĩkimarãja þo'imajare kire ãrĩrãñũ.

Ikuþaka simamaka Corintowejearã Pablote a'riberika

¹² Aþea ikupaka þuþajoawa'ri jijimaka yija ime. “Tuþarãte yaþaika uþakaja wããrõ'õrãja þo'imajare jia yija baarijayu, nare þakibekaja”, yija þuþarõ'õþi yija ãrĩþuþajoayu. Ika wejeareka imarã waþuju þuþajoatirã nawãrõika uþaka mijaka yija imawãrũbeyu. I'suþakamarĩa sime, Tuþarãte yijare jeyobaamaka jia mijaka yija imawãrũrijayu. ¹³ Suþa imarĩ rukubaka mija þuþajoaokaro'simarĩa pãpera o'otirã mijaro'si sayija þũatarijayu. Yija wãrõika jia mija õñaokaro'si mijaro'si sayija o'oyu. ¹⁴ Ika mijare yibojaika, “Pablo kijeyomarãpitiyika wãjia bojairã nime”, jia ãrĩwãrũbeyukajĩrã ãrĩrĩmarãre ime ruþu. ãrĩrĩmi jia yijare õrĩtirã “ãrĩrã þuri jĩitaka yijare wãrõekarã”,

* 1:1 Apóstol

yijareka nimaupatiji naririka yija yapayu. I'supakajaoka maipamaki Jesucristore pe'rietarāñurimi “Jia yijare ā'mitiriwa'ri mire nayi'rika”, jĵimakapi kire yija ārirāñu.

¹⁵ “Jia yika nime je'e. Supa imarĵ Macedonia ka'iarā ya'rirāka poto napō'ipi yo'rirāñu mamarĵ”, ñarĵpupajoakoperape. I'supaka yibaarikareka ĵ'pakuri mija pō'irā eyawa'ri jibaji mijare yijeyobaajāēka. ¹⁶ “Macedonia ka'iarā ya'rirāka poto napō'i ñimatawa'rirāñu, supabatirā yipe'rirāka potooka i'supakajaoka yibaarāñu ate”, ñarĵpupajoakoperape. “Judeaka'iarā yeyawārūokaro'si Corintowejekarā yire jeyobaarāñurā”, ñarĵpupajoarape. ¹⁷ “ĴJia pupajoarimarĵaja i'supaka yijare kērāpe bai je'e”, yireka mija ārĵpupajoayu bai? Tuparāte ōrĵbeyurā puri nañu upakaja baabeyurā imarĵ, “Ā'ā, i'supaka yibaarāñu”, ārĵripotojo ñamajĵ ate “Jēno'o, ape upaka yibaarāñu”, āñurā. I'supaka ārĵbeyuka ñime yi' puri. ¹⁸ Kēñu upakaja baaiki kime Tuparā. I'supakajaoka, “Ikupaka yibaarāñu”, ñañua ape upaka baabeyuka ñime. ¹⁹ Kēñua upakaja baarijayuka Tuparā Maki Jesucristo. Supa imarĵ “Ā'ā ikupaka yibaarāñu”, ārĵripotojo, ape upaka baabeyuka kime. Kirika bojariroka mijare yija wārōrijayu, yi' Pablo, Silvano supabatirā Timoteopitiyika. I'supaka simamaka “Ikupaka yija baarāñu”, ārĵripotojo ape upaka yija baabeyu yijaoka. ²⁰ “Ikupaka jia yibaarāñu yirirāte”, kērĵka upakaja ritaja Tuparāte baaeka Kimaki Jesucristopi ārĵwa'ri. Supa imarĵ jia Jesucristopi mare kibaarijayua ōñurā imarĵ “Rita, kērĵka upakaja baaiki kime”, ārĵwa'ri Tuparāte majiyipupayeerĵayu. ²¹⁻²² Jesucristore mayi'yua maja'atakoreka Tuparāte mare jeyobaayu. Supa imarĵ ikijioka kime Jesucristorirā maimaokaro'si mare wā'maekaki. Supabatirā kirirā maima beaokaro'si Espĵritu Santore mapupakarā kiña'ajāēka. I'supaka kibaamaka, “ Jia yirirāte yibaarāñu”, kērĵka upakaja Tuparāte mare baarāñu”, marĵpupajoayu.

²³ “Mija pō'irā ya'rirāñu”, ñarāpaka mijare pakiberapaki yi'. Okajĵiapi mijare okajĵariyapaberiwa'ri mija pō'irā ya'riberape ruĵu. Tuparāte ĵaika wĵjĵitĵi ikupaka mijare ñañua rita sime. ²⁴ Mijare okajĵātikarā imarĵpotojo, “Ikupaka mija baabe, ikupaka puri mija baa'si”, ārĵwa'ri mijare jĵ'meriyapabeyurā yija. Cristore yi'ritikarā mija imamaka, jĵjimaka mija imaokaro'si wārōbaraka mijare jeyobaarika yija yapayu.

2

¹ Bikija mija pō'irā eyatirā, mija pupape'rirā okajĵia mijare yĵaimaka ba'iaja mija puparape. I'supaka simako'omakaja, “Tuparāte yapaika upaka baabeyurāte puri yokajĵārāñu je'e ruĵu”, ñarĵpupajoarape. I'supaka simamaka “Ba'iaja napuparia'si ate”, ārĵwa'ri mija pō'irā turirĵ ya'ribeyukaji ruĵu. ² Jĵjimaka yire imarĵjerimaja mija ime. Supa imarĵ okajĵiapi mijare yĵajĵika ba'iaja pupariwa'ri, marā aperā jĵjimaka yire imarĵjerimaja imaberĵjñurā. ³ “I'supaka napuparijĵñu”, ārĵwārūtĵrā ba'iaja mija puparirika yapaberiwa'ri mija pō'irā ya'ribeyu ruĵu. Mija pō'irā yeyarūki ruĵu mijaka okajĵierika yapawa'ri “Ikupaka mija baabe”, āparaka papera takaja mija pō'irā yĵpūatarape. Okajĵietĵrā ba'iaja pupapekaja jĵjimaka yire puparĵrĵerĵkirā mija imaokaro'si mijare sayĵpūatarape. Supa imarĵ “Napō'irā yeyarāka poto jia simamaka ĵatĵrā jĵjimaka nimarāñu je'e naro'sioka”, ñarĵpupajoayu. ⁴ I'sia papera mijaro'si yo'orapaka poto jimarĵa ba'iaja yĵpuparape yoraparō'ōjĵrā. Supa simako'omakaja sĵatĵrā ba'iaja mija pupayaokaro'simarĵa papera mijare yĵpūatarape. “Jia mare wayuĵaiki kime Pablo”, mija ārĵwārūokaro'si mijare sayĵpūatarape.

*Ba'iaja mare baako*perapakiteoka mija wayuĵabe, Pablote ārĵka

⁵ Ba'iaja mija watopekarā baarapakite jia imarika yapawa'ri jĵjia kire mija baarapakakaka mijaro'si yo'oerā baayu mae. Ba'iaja kibaarapaka ā'mitiritĵrā, ba'iaja yĵpuparapakaka simamaka sapemawa'ribaji mija imarape je'e, mijaro'sioka. I'supaka simako'omakaja “Ba'itakaja mijare puparĵrĵetiyaberapaki kimarape je'e”, ñañu ba'itakaja kijĵarika yapaberiwa'ri. ⁶ Ba'iaja kibaarapakaka simamaka mija rērāpaka poto “Ikupaka kire mabaaye'e kipupape'yaokaro'si”, mija ima upatĵpañakaja ārĵtĵrā i'supaka kire mija baarape. I'supaka simamaka maekaka puri pupape'yuka kijayua simamaka kopakaja samĵja ja'atabe. ⁷ I'supaka kire baabekaja, ba'iaja kibaakopekareka

ye'kariritirā jia kire mija jeyoaŋe ate. I'suŋaka kika mija imabe, tēriritakaja ba'iaja puŋariwa'ri “Marākā'ā baatirā jia naka imawārūbeyuka yi'i”, kērīpuŋajoakoreka. ⁸ Kika mija jeyoaŋakā'ā, “Rita yire nawayuŋayu ate”, kēnaokaro'si i'suŋaka kika mija imarika yiyapayu. ⁹ Kire yibaarūjerapaka upakaja mija yi'rirā paŋera mijare yipūatarapaka imarī, “Maekakaoka nare ŋaŋu upakaja baairā nime”, mijareka ārīpuŋajoaiki ŋime. ¹⁰ Suŋa imarī ba'iaja baakoŋekakite ba'iaja baaeka mija ye'karirirākareka i'suŋakajaoka simarāŋu yiro'sioka. Yire ba'iaja kibaaika imakoŋejika sareka kire yiyawuŋajīŋu. Īrīka upakaja jījimaka mija imarika yaŋawa'ri Cristore ŋaika wājītāji i'suŋaka ŋimarījayu. ¹¹ Kire mawayuŋaye'e, ba'iaja puŋawa'ri Satanāre yaŋaika upakaja kibaa'si. I'suŋakajaoka maro'si sima'si, majeyomakite mawayuŋajīŋu. Satanāre mare paŋiriyapaikakaka oŋurā maime.

Corintokarā majaroka Pablote ā'mitiriyapaeka

¹² Tróadewejeearā yeyarapaka ŋoto Maiŋamakire yire jeyobaaikaŋi ārīwa'ri imatikaja po'imajare imarape yire na'mitiyaokaro'si. Suŋa imarī Jesúrika bojariroka nare yi-wārōmaka jīimakapa tokarāre yire ā'mitirape. ¹³ I'suŋaka simako'omakaja Tróaderā majeyomaki Titore imabepakā'ā ba'iaja yipuparape. Torājirā mae, tokarāre yimajaroka bojaweatirā Macedoniaka'iarā ya'raŋe Titore mo'arī.

¹⁴ Ba'iaja yipupariko'omakaja Cristorirā yija imamaka dakoa imabeyua yijare tērīrūkia mae. Suŋa imarī “Jiitaka mibaayu Tuŋarā”, āŋaraka jia yija puŋarijayu. Suŋabatirā Cristorika bojariroka bojaŋibarimaja yija imaokaro'si Tuŋarāte yijare puataeka ritaja po'imajare sōŋaokaro'si. I'suŋaka simamaka ĩ'rākō'rīmato jariwa'ririmarīaja sayija bojataŋamaka ā'mitiritirā, Cristore nayi'yu. Īakōrī je'e, ikupaka sime: Maŋaōmea majoeika ŋoto ritaja saŋsia ŋibika ritaja po'imajare wī'ika upaka simarijayu. ¹⁵ Cristorika bojariroka yija bojaŋibamaka ĩawa'ri jījimaka Tuŋarāte yijaka ime. Kirika yija wārōtaŋa, Tuŋarā ŋō'irā a'rirūkirā, suŋabatirāoka ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā ŋariji sā'mitiririjayurā. ¹⁶ Cristore yi'riberirika ima, “Ba'iaja imarika tiy-ibeyurō'ōrā a'ririwapaŋa”, ārīwa'ri nare yija bojamaka nayi'ribeyu Cristorika yija wārōika ā'mitiriyapabeyurā. Tuŋarā ŋō'irā a'rirūkirāro'si ŋuri nare yija wārōika nayi'yu oŋia nimajiparūkiroka naro'si simamaka. I'suŋaka Cristorika yija wārōrijayua ŋemawa'ribaji imatiyaika simamaka Tuŋarāte yijare jeyobaaberirikareka, marākā'ā baatirā wājia sayija bojawārūberijāēka. ¹⁷ I'suŋaka ŋaŋua simako'omakaja, rīkimarāja nime niŋerū tōŋoriyaŋawa'ri takaja Cristorika bojariroka wārōtaŋarimaja. Nuŋaka baarijaribeyurā yija ŋuri. Jesúrīrā imarī, kirika bojariroka paŋirimarīaja po'imajare wārōerā Tuŋarāte puatairā yija ime. I'suŋaka puŋajoairā yija ima simamaka kīaika wājītāji wājirokaŋi yija wārōrijayū.

3

“Mamarī imara'aekakukukaka be'erō'ō mamakukukaka majaroka mayi'ririjarirūkia ikupaka sime”, Pablote ārīka

¹ I'suŋaka yo'oko'omakaja “Yija imarā imatiyarimaja”, ārīwa'rimarīa i'suŋaka mijare yija bojayu. Aŋerā wārōrimaja ŋuri “Imatiyarimaja yija ime”, ārīkoŋerijayurā. Mija ŋō'irā netarijayu ŋoto paŋera naro'si aŋerāte o'oeka mijare nabearijayu. I'suŋaka mijare nabeaika paŋera ima, “Jia wārōirā nime”, ārīwa'ri nawārōirō'ōkarāre no'orūjerijayua. I'suŋakajaoka aŋerō'ōrā na'yu ŋoto mijare nawārōikakaka paŋera no'orūjerijayu. Yija ŋuri, i'suŋaka baabeyurā. ² Mijaja imarā “Jia wārōirā yija ime”, āŋaraka paŋera yija bearūkirā upaka yijaro'si imarā. Yija wārōika yi'riwa'ri ba'iaja mija baaika ja'atitirā aŋeupaka mija o'amaka ĩatirā, “Jia Cristorika bojariroka Paŋlorākare nare wārōyu”, ritaja po'imajare ārīpuŋajoarijayu. I'suŋaka mija baaika yija puŋakarā sayija oŋu. ³ Cristo paŋera maika upaka imarā mija ime. Kirika bojariroka yija wārōikaŋi ārīwa'ri Cristore mija puŋaka jia o'aika ritaja po'imajare ĩawārūpatayu. Aŋerā wārōrimaja paŋera o'oeka narīkaika upakamarīa mija ime. Tuŋarā, oŋia imajiparimaji Espírītu Santore mija puŋakarā mijare kiŋa'ajāēka simamaka i'suŋaka sime. Moisés imaroyikakiro'si

ātapāiarā Tuparāte o'oeka upakamarīa sime mae. I'supakamarīa simamaka mapupaka Espiritu Santojo mare o'arijayuka.

⁴ Jia mijare yija wārōerā Cristore yijare jeyobaayu. I'supaka simamaka “Nare yija wārōikapī āriwa'ri Cristore yapaika upaka baairā nime”, Tuparāte iaika wājitāji yija āriwārūyu. ⁵ I'supaka jījimaka yija āñua simako'omakaja yija pūpayariji yija ōñuapī āriwa'rimarīa jia yija wārōyu. Tuparāte yijare jeyobaaikapī āriwa'ri takaja ritaja yija baawārūyu. ⁶ Tuparājaoka imaki kimajaroka mamakukukaka bojañirimaja yija imaokaro'si yijare jeyobaaiki. Supa imarī “Yimakire ā'mitiripēairāte yitāāñū”, Tuparāte āñua bojaika sime mamakukukaka majaroka. Supa imarī bikija Moisés imaroyikakite o'oeka āriroyika upakamarīa yija wārōyu mae. Espiritu Santojī āriwa'ri mapupaka o'amaka kire mayi'rirūkiakaka sabojayu mamakukukaka majaroka. Bikija Tuparāte jā'meka o'oeka y'i'rikopeirā pūri nareyarāka be'erō'ō kika imajipabesarāñurā. I'supakamarīa sime mamakukukaka majaroka y'yurāro'si pūri. Espiritu Santore nare ña'rjāimaka Tuparāka ōñia nimajiparāñū āriwa'ri sabojayu.

⁷⁻⁸ Kijā'meika āta pāiarā o'otirā, Moisés imaroyirekakite mamarī Tuparāte kire saja'ataeka. I'sia kire kija'ataekarīmi Tuparāte kīaeka be'erō'ō simamaka jimarī jājia Moisés pema yaaboeka. I'supaka simamaka Israelatarā marākā'ā baatirā sarakajepāāberīwa'ri kīpema niariyapaberika. Bikija Tuparāte jā'meka jītaka simaeka. I'supaka simaeka kopakaja Moisés pema jājia yaaboeka. Supa imariṗotojo ī'rārīmi upakaja sariririjarika. Bikija Tuparāte jā'meka o'oeka jājia yaaboikapitīyika ṗo'imajaro'si kire sakija'ataeka simako'omakaja sayi'riwārūberīwa'ri, Tuparā ṗo'irā ṗo'imajare a'riberika āriwa'ri sabojayu. Mamarī kijā'meroyika yaaboikapitīyika sakija'ataeka simako'omakaja satērīwa'ribaji jia sime ika mamakukukaka majaroka. Supa imarī ōñia imajiparūkiakaka Espiritu Santore maro'si e'era'aeka. I'supaka ima imarī, ñamajī aṗerikurioka pūrirūkimarīa sime. ⁹ Bikija Moisés imaroyikakite kijā'merūkia Tuparāte kire ijikakaka pūri sayi'riberīwa'ri “Tuparāte yapaika upaka ṗo'imajare baabepakā'ā ba'iaja nare kimarūjerāñū”, sāñū. I'supaka imariṗotojo jājia yaaboikapī setaeka. Ika mamakukukaka majaroka pūri Tuparāte iaika wājitāji wājia ṗo'imajare imarūjerikakaka mare bojaika. Supa imarī bikijakaka jājia yaaboikapī setako'omakaja mamakukukaka pūri tērīwa'ribaji imatiyaika majaroka sime. ¹⁰ Jia simaroyika mamarī Moiséte jā'meroyika. Supa simako'omakaja satērīwa'ribaji imatiyaika sime ika mamakukukaka majaroka. I'supaka mapupajoaika simamaka, “Mamarī imara'aeka majaroka imatiyabeyua sime mae”, marīpupajoayu. ¹¹ Ōnoka imarūkimarīa imariṗotojo Moiséte jā'meroyika jājia yaaboika watoṗekapī etaeka. I'supaka simamaka, ika mamakukukaka majaroka Tuparāte mare ja'ataeka pūri imajiparūkia imarī, tērīwa'ribaji imatiyaika sime.

¹² “Imajiparūkia sime”, jia ōriwārūirā imarī, kīkirimarīaja ṗo'imajare sayija wārōrijayu. ¹³ Imajiparūkia simamaka, Moisés imaroyirekaki upaka yija imabeyu. Kīpema jājia yaaboeka yaririjarika Israelkarāre iakoreka sayapāiapī kīpema kirārīta'aroyika. Kīpema jājia yaaboeka yaririjarika āririkopakaja mamarī Moiséte jā'meroyika tiyirijayua. ¹⁴ I'supaka simarijariko'omakaja Israelkarā pūri satiyirijayua ā'mitiripēaberikarā imarī, maekakaoka i'supakaja imañujurā ruṗu. I'supaka imarā nimamaka, Moiséte jā'meroyirekakaka niaika ṗoto, “Kopakaja Tuparāte satiyetaeka”, āriwārūbeyurā nime. I'supaka imabekaja, Cristore takaja y'i'yurā nimajikareka pūri jia sanorīwārūjīñū. ¹⁵ I'supaka imariṗotojo maekaka ṗariji Moiséte o'oeka wārūriṗotojo sanorīwārūbeyukaji ruṗu. ¹⁶ I'supaka simakoṗeko'omakaja Maipamakire ī'rārimarāre y'i'riū'mumaka iatirā nare kijeyobaayu “Saniawārūrū”, āriwa'ri. ¹⁷ Espiritu Santojī āriwa'ri Maipamakire mare jeyobaayu. I'supaka mare jeyobaabaraka maka kimarijayua simamaka, Moiséte jā'meroyika mayi'rikopeka ja'atirā, Cristore yapaika upakaja baawārūirā maimae. ¹⁸ Kopakaja jia sōriwāpū'atairā jariwa'ri, Maipamakire pūpajoarijaparaka, tērīwa'ribaji kima morīwārūrijayu mae. I'supaka maimapī ī'rārīmi upakaja jībaji Maipamaki upakaja maimarijarirā Espiritu Santore mapupaka mare o'arijayu.

4

¹ Yijare wayuŋawa'ri, yijare wā'matirā kimajaroکا mamakukukaka ƀo'imajare wārōri-maja Tuƀarāte yijare imarūjeka. I'suƀaka simamaka, ba'iaja aƀerikuri yijaro'si simari-jayua imako'omakaja, sayija wārōrija'atabeyu. ² Suƀa imarī aƀerāte kareaja i'yoa baar-ijayu uƀaka baabeyurā yija ime. I'suƀakajaoka “Jia ƀo'imajare yijare yi'rirū”, āriwa'ri waƀuju nare ƀakibeyurā yija ime. I'suƀaka imarā imarī, Tuƀarārika bojariroka aƀemijipi so'atirā yija oñu uƀakaja yija ƀuƀajoaika wārōbeyurā yija ime. Suƀa imarī Tuƀarāte ŋaika wājitāji jia wājiroka noriwaƀu'atawārūirokaƀi ƀo'imajare Tuƀarārika yija wārōyu. I'suƀaka yija baamaka “ƀakibeyurā nime”, ƀo'imajare yijareka āriwārūyu. ³ I'suƀaka yija wārōika simako'omakaja “ƀablorākare wārōika i'rārimarāre ōriwaƀu'atabeyu”, āñurā mija ime i'rārimarā. Ikuƀaka sime: Maiƀamakire yi'ririyaƀeberiwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā imarī, yija wārōika noriwaƀu'atawārūbeyu. ⁴ Cristore nayi'ribeyuapi āriwa'ri ƀo'imajare kiƀakika uƀakaja Satanāre nare imarūjerijayu ruƀu. Suƀa imarī Jesūrika tēriwa'ribaji imatiyaiki bojariroka ōriwaƀu'atabeyaka nare ki-marūjerijayu. I'suƀaka nimarijayua simamaka, “Tuƀarāte ima uƀakaja Jesūre ime”, narīwārūbeyu. ⁵ Jesucristore jiyiƀuƀaka oñurā imarī, yija baarijayuakaka takaja ƀuƀajoabaraka ƀo'imajare wārōbeyurā yija. “Imatiyairā ƀablorākare ime mirākiyu”, mija āririka yaƀeberiwa'ri i'suƀaka yija baabeyu. I'suƀaka baabekaja “Jesucristo kime Maiƀamaki”, āƀaraka yija wārōrijayu. Suƀa imarī mijare ŋariƀaraka yija ba'irabejirā Jesūre yijare ƀūataeka simamaka, kiyapaeka uƀakaja yija baarijayu. ⁶ Tuƀarā ƀuri ika wejea rubu'ataeka, neia simakoƀekareka saborirūjekaki. I'suƀakajaoka Cristore yija ōriberikoƀekareka, yijare kire kiōriwārūrūjeka. Suƀa imarī Jesucristore yija yi'ƀakā'ā Tuƀarāja tēririki kimaoka yija ƀuƀarō'ōrā yijare ōriŋjerapaki.

⁷ Tēritakakaka Tuƀarārika bojarī kiƀūataekarā imariƀotojo “Tēririrā yija ime”, āribeyurā yija. ŋakōri je'e: Waƀajā'rīmarīa jotoka'i jototōsiarā waƀajā'rīa jāma uƀaka imarā yija ime. I'suƀaka simamaka yija ƀuƀakarā Tuƀarārika yijareka imarā yija ime. Suƀa imarī “Naƀuƀajoaikaƀimarīa wārōrimaja nime. Tuƀarā tēririkaja imakite nare jeyobaaikaƀi jia nabaayu”, ƀo'imajare yijareka āriwārūyu mae. ⁸ ƀo'imajare Jesūrika bojariroka wārōriƀareaja, i'rākurimarīa ba'iaja yija jūarijayu. I'suƀaka simako'omakaja, sarāja sayija ja'atarijaribeyu. I'suƀakajaoka “ŋMarākā'ā yija baarāñu mae?”, āriƀuƀajoako'omakaja “Tuƀarāte yijare ja'atayu”, āribeyurā yija ime. ⁹ Rīkimarāja yijare ā'mijāirāte imako'omakaja Tuƀarā ƀuri yijare ja'atabeyuka. ŋrākurimarīa yijare jāārika ri'kakōpeirā imarī, yijare nakāmibaaeka simako'omakaja Tuƀarāte yijare jeyobaaika simamaka yijare najāāwārūbeyu. ¹⁰ Yija turirijayurō'ō rakakaja nime i'rārimarā yijare jāārika ri'karijayurā. Jesūre najāāeka uƀakajaoka yijare najāāriyaƀayu. I'suƀakajaoka ba'iaja kijūaeka uƀakaja jūariƀotojo jia sayija rakajepāāmaka ŋawa'ri, “Naƀuƀakareka Jesūre imamaka, kirikaƀi i'suƀaka nime”, ƀo'imajare āriwārūokaro'si suƀa yija imarijayu. ¹¹ Jesūrika bojariroka yija wārōriƀareareka, i'rārīmi uƀakaja yijare jāārika nari'kaika watoƀekarekaja yija imarijayu. I'suƀaka yijaro'si simako'omakaja “Jesūre naƀuƀakareka imapi āriwa'ri kiuƀaka jia sanarakajepāārijayu”, yijareka ƀo'imajare āriwārūokaro'si i'suƀaka yija jūarijayu. ¹² I'suƀaka ba'iaja yija jūaika simako'omakaja, yija wārōika ā'mitiritirā samija yi'yuaƀi āriwa'ri Tuƀarāka oñia mija imajiparāñu.

¹³ I'suƀaka simamaka ba'iaja yija ƀuƀaribeyu. Mija ŋabe, ikuƀaka sāñu Tuƀarā majaroƀūñu o'oekarā: “Tuƀarāte yi'yuka imarī, kirika bojariroka ƀo'imajare yi-wārōyu”, i'rīkate ārika. I'suƀakajaoka yija ƀuƀajoayu yijaro'si. Tuƀarāte ā'mitiriƀeairā imarī, kirika bojariroka ja'atarimarīaja yija wārōrijayu. ¹⁴ I'suƀaka ƀuƀajoairā imarī, ƀo'imaja yijare jāārika ri'kakōpeika yija kikiƀbeyu. Maiƀamaki Jesucristo reyaekakite oñia Tuƀarāte jariƀe'rirūjeka ate. Suƀa imarī Jesūrirā yija imamaka, “Yija reyakoƀeko'omakaja oñia Tuƀarāte yijare jariƀe'rirūjerāñu ate”, yija āriƀuƀajoayu. I'suƀakajaoka mijare kibaarāñu. Suƀabatirā kimarō'ōrā Tuƀarāte mare e'ewa'rirāñu. ¹⁵ Suƀa simamaka, “Jia mijaro'si simarū”, āriwa'ri ba'iaja jūariƀotojo Tuƀarārika bojariroka mijare yija wārōrijayu. I'suƀaka yija baika simamaka i'rārīmi uƀakaja

rĭkimabaji Jesucristore yi'yurā þo'imajare imarijaju. Kire nayi'yuapĭ āriwa'ri jia Tuþarāte nare baamaka “Mare wayuĭaiki imarĭ, jia Tuþarāte mare baayu”, narĭrijaju. Suþa imarĭ “Tērĭrikaja imatiyaiki kime”, āriwa'ri þo'imajare kire jiyiþuþayeerijaju.

¹⁶ I'suþaka simamaka ba'iaja þuþapekaja Jesúrika bojariroka ja'atarimarĭaja yija wārōrijaju. Yija þo'ia ba'iaja jūabaraka rūetaka sajaririjariko'omakaja ĭ'rārĭmi uþakaja yija þuþaka okajĭjia imaokaro'si Tuþarāte yijare jeyobaarijaju. ¹⁷ Ritaja wejea yija turitaparō'ō ba'iaja yija jūarijaju þuri wejeþ'rākaja imarūkimarĭa sime. Suþa yija jūako'omakaja, “Kika õña yija imajĭparūkia þuri tērĭwa'ribaji jia imarūkia sime yijaro'si”, āriþuþajoawa'ri, maekaka jimarĭ ba'iaja yija jūakoþeika marā imabeyua yijaro'si. ¹⁸ Suþa imarĭ ika ka'iareka yija ĭarijaju þuri þurirūkia sime. I'suþakamarĭa yija ĭabeyua þuri imajĭparūkia ima. I'suþaka simamaka, maekaka yija ĭarijaju þuþajoatijabekaja yija ime. Mabo'ikakurirā maimarūkiakaka þuri siaberiripotojo sayija þuþajoatijarijaju.

5

¹ Ika maþo'ia wejeþ'rākaja õña imarūkiro'simarĭa sime, ñojimarĭji reyarūkia. I'suþaka simako'omakaja “Mareyarāka be'erō'ō õña mare jariþe'rirĭjetirā maþo'ia Tuþarāte mare o'arāñu”, marĭþuþajoayu. I'suþaka mare kibaarūki þo'ipuri maekaka maþo'ia ima uþakamarĭa imarāka, õña imajĭparūkia imarĭ. ² Ika ka'iareka imabaraka ka'wisika majūarijaju þoto Tuþarā þō'irā mamaka þo'iaþi imarika maþuþajoarijaju. ³ Yiaþuþaka takapĭjimarĭa Tuþarā þō'irā maimarāka simamaka i'suþaka ñañu. Mamaka þo'ia mare kio'arākapi kĭþō'irā maimarāñu. ⁴ Ba'iaja imarikareka rūñurā imariþotojo dakoa okamirāmarĭaja aþekukurā imarika maimariþuþajoayu. I'suþaka maþuþajoaika, “Po'imarĭrā maimariyaþayu”, āriwa'rimarĭa samauþajoayu. Wāārō'ōrā maima ja'atirā, reyariba'ikakamarĭa þo'ikirā maimariyaþayu. ⁵ Suþa imarĭ mareyarāka be'erō'ōþi, þo'ia mare kija'atarākapi maimaokaro'si Tuþarāte mare þo'ijiaeka. Suþa imarĭ “Tuþarā imaki i'suþaka mare baarūkika”, marĭwārūokaro'si Espĭritu Santore mare kiña'ajāēka.

⁶ I'tojĭteþi āriwa'ri maka kima moñua simamaka, Tuþarāte mayi'yu. Ō'ōrā maima þoto þuri, maipamaki Jesucristo þō'irā maimabeyua simako'omakaja “Mareyarāka be'erō'ōþi þuri kika maimarāñu”, jĭjimaka marĭrijaju. ⁷ Maekaka wāārō'ōrā kire maibeyukajia simamaka i'suþaka mañu. Jesúre yi'yurā imarĭ, “Mare kērĭka uþakaja maro'si simarāñu”, marĭþuþajoayu samaibeyua simako'omakaja. ⁸ Suþa imarĭ “Tuþarāte ārika uþaka baaiki imarĭ maþo'ia mare kio'arāñu”, mañu. I'suþaka simamaka, reyatirā sarekaja Maipamakika maimariyaþakoþeyu. ⁹ I'suþaka þuþajoariþotojo ika ka'iareka õña maimatiyikurĭji jĭjimaka kĭajiyuika mabaarijaju. Ō'ōrā maima þoto mabaarijaju uþaka-jaoka mareyarāka be'erō'ōþi maimarāñurō'ōrā mabaarāñu. I'suþaka imarijarirūkĭrā maima. ¹⁰ I'suþaka simamaka ritaja ika wejeareka kiro'si mabaaijika ĭ'rārĭmi Cristore ĭarāñu. I'suþaka kibaarāñurĭmi jia, ba'iaoka kiro'si mabaaijika ko'aþitorĭja sawaþa matōþorāñu.

Ikuþaka sime Tuþarāka jia imarika

¹¹ I'suþaka kiro'si yija baaĭjika “Kĭarūkia sime”, āriwa'ri Tuþarārika bojariroka þo'imajare yi'yaokaro'si jia oyiaja nare yija wārōrijaju sayija õriwārūirō'ōjĭrĭja. I'suþaka yija baaika, suþabatirāoka kiyapaika uþakaja yija imarijaju õñuka Tuþarā. I'suþaka simamaka samija õñu je'e mijaro'sioka. ¹² Mija ĭabe. “Jiirā nime”, yijareka mija āñaokaro'simarĭa i'suþaka mijare yija bojaju ate. I'suþaka baabekaja “Pablorākare waþuju mija jaiyuyeyu”, yijare jaiyuyeirāte mija āñaokaro'si mijare sayija bojarijaju. Ikuþaka nime yijare jaiyuyeirā: “Jia wārōrimaja nime”, þo'imajare nareka āñaokaro'si nawārōrijaju. I'suþaka baariþotojo “¿Yaje yija þuþarō'ōþi þuri jia Tuþarāka yija ime?”, narĭri imakoþeyu. ¹³ Tuþarāte yijiyiþuþayeetiyariþareaja “Waþuju wejabiritikakĭji kime Pablo”, ĭ'rārĭmarāre yireka ārikoþeika, marā imabeyua yiro'si. I'suþaka narĭko'omakaja “Jia õriþuairā imarĭ, Tuþarārika bojariroka jia yijare nawārōrijaju”, yijareka mija āriþuþajoajika jia sime. Jia mijare jeyobaokaro'si i'suþaka yija baayu. ¹⁴ “Cristore mare

wayuŕiatiyayu”, āriŕupajoairā imarī, jērītarimarīaja kirika bojariroka yija wārōrijayu. Mare wayuŕawa'ri ba'iaja mabaaka waŕa maro'si kireyaŕjika simamaka, kika reyaekarā upakaja maima maro'sioka. ¹⁵ Ritaja ŕo'imajare wayuŕawa'ri ba'iaja nabaaka waŕa Jesúre naro'si reyaŕjika. Ikijioka imaki reyaripotojo ōñia jariŕe'rikaki. Suŕa imarī “Jiji-maka maimarūkia takaja ŕupajoabekaja maimaye'e mae”, āriŕupajoawa'ri kīarijiyuika takaja mabaarijariye'e.

¹⁶ Suŕa imarī ŕo'imajare ĩatirā “I'suŕaka nime”, Tuŕarāte ōriŕbeyurāte āriŕka upaka yija āriŕbeyu mae. Cristore yi'ribeyukajirā yija imaroyirapaka ŕoto ŕuri “Muŕakaja imaki kime”, kireka āriŕupajoairā yija imaroyirape. Maekaka ŕuri jia Cristore yi'yurā imarī, ape upaka kireka yija ŕupajoayu. ¹⁷ Suŕabatirā Jesucristoriki ŕuri Tuŕarāte kiŕupaka o'aekaki imaki. Bikija kimaroyika mirākareka apeupaka kiŕupaka o'aekaki imarī, mamarokaŕi oyiaja ŕupajoaiki kime mae. ¹⁸ Tuŕarā ĩ'riŕkaja imaki maŕupaka o'aiki. Bikija ŕuri kire jo'ata'arimaja maimaeka simako'omakaja Jesucristore reyaekaŕi āriŕwa'ri “Jia yika mija imabe”, Tuŕarāte mare āriŕka. Suŕa imarī i'sia majaroka ŕo'imajare yija wārōikaŕi jia kika nimaerā, nare bojarimajaro'si yijare kiŕūataeka. ¹⁹ Mija ĩabe, ikupaka sime ŕo'imajare yija wārōika: Ritaja ŕo'imaja Tuŕarāte jo'ata'arimaja upaka nimako'omakaja jia kika nimarika kiyapaeka. Suŕa imarī ritaja ba'iaja nabaaka waŕa Jesucristore naro'si reyaŕjiokaro'si kire kiŕūataeka. Suŕabatirā kire nayi'yuaŕi āriŕwa'ri dakoa oka nare imabeyua Tuŕarāte ĩaika wājitāji. Suŕa imarī jĕjimakaŕi kirirā nare kimarūjeyu. Ika majaroka ritaja ŕo'imajare yija wārōtaŕaokaro'si Tuŕarāte yijare ŕūataeka. ²⁰ I'suŕaka simamaka Cristoro'si kirika bojariroka bojaŕjirimaja yija ime. Po'imajare yija bojaika Tuŕarāja etatirā kibojari koŕakaja nare sayija bojayu. I'suŕaka yija ima simamaka, “Kirika bojariroka yi'riwa'ri jia kika mija imabe”, ŕo'imajare yija āñuapĕ āriŕwa'ri Tuŕarāte nare okajāarijayu. ²¹ Mija ĩabe. ĩ'rākurioka ba'iaja baakoribeyuka Jesúre imako'omakaja, ba'iaja baarimaji upaka reyarūkika Tuŕarāte kire imarūjeka. I'suŕaka kibaaekaŕi ba'iaja mabaaka waŕa kiwapakoyika simamaka “Ba'iaja nabaakaŕitiyika nimabesarāñu mae Yimakirirā imarī”, mareka Tuŕarāte āñu.

6

¹ Tuŕarāte yijare jeyobaamaka kimajaroka wārōrimaja imarī, ikupaka mijare yija āñu: “Mijare wayuŕabaraka, jia Tuŕarāte mijare baaika simamaka jia kire ā'mitiripēarijaparaka mija imabe. Kire mija yi'riŕakiwā'imarīa'si.” ² Mija ĩabe, kima-jaroka o'oeka imapĕ ikupaka kērĕka:

“Mijare yijeyobaarūkirĕmi seyaeka ŕoto, mija jēñerijayua ā'mitiritirā jia mijare yijey-
obaaeka ba'iaja mija jūaekareka mija waŕu'yaokaro'si”, āriŕwa'ri sabojayu.

Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Maekaka ŕuri ŕo'imajare ā'mitiritikaja, suŕabatirā ba'iaja nabaakareka nare tāāerā imatikakiji Tuŕarāte imarijayu. Suŕa imarī maekaka ŕuri, kire najēñerāka upakaja kibaarāñu.

³ Kirika bojariroka wārōtaŕabaraka ba'iaja yija baabeyu, “Pakirimajaroka nawārōyu je'e”, ŕo'imajare yijareka āriŕa'si āriŕwa'ri. ⁴ Suŕa imarī “Rita sime, wājia Tuŕarāro'si ba'irabeŕjirimaja nime”, ŕo'imajare āñao-karo'si Tuŕarāte yapaika upakaja baabaraka yija imarijayu. Suŕa imarī ĩ'rākurimarīa ba'iaja aŕerāte yijare baako'omakaja nare yija ruŕuwapa'e'ebeyu. I'suŕakajaoka ba'iaja yija jūarijayu ŕoto, sarekaja ŕupapekaja Tuŕarāte yapaika upakaja baabaraka yija ime. Mija ĩabe, ikupaka sime ba'iaja yija jūarijayua: ⁵ Yijare naŕajerijayua, wēkomaka imariwi'iarāoka ĩ'rākurimarīa yijare natatikopeyu. Aŕerikuri boebarā oyiaja rērĕtirā, ŕiŕerikaŕi “Nare majāāerā”, āŕaraka nakasererijayu. Suŕabatirā rikimakaja ba'iraberika yijaro'si imamaka, jimarīa aŕerikuri yija rūriŕijayu. I'suŕakajaoka ñamiareka kāpekaja yija imarijayua, aŕerikuri ba'arika imabeyu ŕotooka yija kēsirabarijayu. ⁶ Ritaja i'suŕaka ima yija rakajepāarijayua ĩawa'ri, “Rita sime Tuŕarāte yapaika upakaja Pablorākare baarijayu”, ŕo'imajare yijareka āñu. I'suŕaka simamaka, jiiŕuparā imarī, jiirokaŕi yija imarijayu. I'suŕakajaoka jia Tuŕarārika bojariroka ōñurā yija ime. Suŕabatirā yija yapaŕbeyua ŕo'imajare yijare

baako'omakaja sayija rakajepããrijayu. Tuparãte yapaika upakaja baairã imarĩ, jia po'imajare wayuãawa'ri, nare yija jeyobaayu. Espiritu Santore yijareka ña'rĩjãika imarĩ, kirikaipi jia yijare kijeyobaarijayu. I'supakajaoka pakirimarĩa, po'imajare wayuãairã imarĩ, jia nare yija baarijayu. ⁷ Tuparãte yijare jeyobaaikapi kimajaroka bojaika upakaja sayija wãrõrijayu kiyapaika upakaja simaokaro'si. I'supaka kirika bojariroka yija wãrõrijayu foto, jia yija imamaka ãawa'ri "Jipupairã imarĩ, rita yijare nabojayu", narĩrãñu. ⁸ Īrãrimarã imarã yijare jiyipupayeerã, aperiã puri jẽno'o. I'supakajaoka ĩrãrimarã "Jia baarijaturã nime", ãñurã imarihotojo, aperiã puri i'supaka ãribeyurã. Tuparãte pũataekarã yija imako'omakaja "Wapuju pakirimaja nime", ĩrãrimarãre yijareka ãrikopeyu. ⁹ Rikimarãjaoka nime yijare õrĩrihotojo, "Ba'iratarã nime", yijareka ãñurã. "Reyarũkirãja nime", yijareka narĩko'omakaja, õñia yija ime ruðu. I'supakajaoka jimarĩa ba'iaja yijare nabaaiã simako'omakaja reyabeyukajirã yija ime ruðu. ¹⁰ I'supaka simamaka aperiã jimarĩa ba'iaja puparihotojo Maipamakire jia yijare baarijaya pupajoawa'ri jjimaka yija imarijayu. I'supakajaoka wayuoka baairã imarihotojo Tuparãrika bojariroka yija wãrõikaipi ãrĩwa'ri rikimarã jia Tuparãte nare baarũkiakaka natõpoyu. Maekaka dakomarĩrã yija imako'omakaja Jesũrirã yija imamaka, ritaja jia oyiaja kirika Tuparãte yijare ja'atayu.

¹¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã, Corintowejeakarã. Ritaja yija pupajoaika ya'erimarĩaja mijare yija bojayu, mijare wayuãatiyairã imarĩ. ¹² I'supaka mijaka yija imako'omakaja mija puri rakajerimakiji yijaka imarã. ¹³ Īrĩka kimakarãte wãtawaw'ri naka kijaika upaka mijare yija bojarijayu. Supa imarĩ ba'iaja imabekaja mijare yija wayuãaika upakaja yijare mija wayuãabe mijaro'sioka.

¹⁴ Cristore yi'ribeyurãka rĩrãkibiritiirã mija ima'si. Tuparãte yapaika upaka baairã, ba'iaja baarijaturãpitiyika ĩrãtiji pupajoabaraka imawãrũberijĩrã. Mia je'e i'siroka morĩwãrũokaro'si sime neirõ'õ boirõ'õka rukubaka imaberijika ãñua. ¹⁵ I'supakajaoka, Cristo majamaki imarĩ, kika ĩrãtiji pupajoawãrũbeyuka kime Satanás. I'supakajaoka Cristore yi'yurã kire yi'ribeyurãka ĩrãtiji pupajoabaraka imawãrũbeyurã. ¹⁶ Napupaka nare ãñu upakaja pupajoatirã wapuju imaja jãrãka nabaaiãka jiyipupaka noñua Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã imaberiri imakopeika. I'supakajaoka sime maro'si. Tuparã õñia imajipaki mapupakarã ña'rĩjãitakarã imarĩ, i'supaka wapuju ima jiyipupayeerãka jeyoaritiyabekaja maimaye'e. Mia, Tuparãja ikupaka bojaekaki kimajaropũñurã:

"Yire yi'yurã pupakareka ñimajiparãñu. Nimarõ'õpiji naka ñimarijarirãñu. Supa imarĩ najiyipupayeerũkika ñimarãñu. I'supakajaoka yirirã nimarãñu naro'si", ãrĩwa'ri sabojayu kimajaropũñurã.

¹⁷ Ikupaka kẽñu aþea:

"Yirika yi'ribeyurãka ĩrãtiji pupakirã mija ima'si. Supabatirã nare mija jeyoaritiya'si, yiyapabeyu upaka naka mija baakoreka. Ñañu upakaja mija baarãkareka, yirirã mija imamaka, jjimaka mijaka ñimarãñu", mare kẽñu.

¹⁸ "I'supaka mijare yibaarãñu Mijapaki upaka imawa'ri. I'supaka mijare yibaa-maka yimakarã mija imarãñu", ãrĩwa'ri kibojayu Maipamaki ritaja tãrĩwa'ribaji imatiyaiki.

7

¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. I'supaka Tuparãte mare bojaekaka maro'siji ima. Supa imarĩ Tuparãte ãika wãjitãji ba'iaja baariyapãberiwaw'ri kiyapabeyua, supabatirã mapupajoaika upakaja baabekaja maimaye'e. Ritaja i'supaka imarijaya ja'ataturã, Tuparãte oyiaja jiyipupayeewaw'ri, kiyapaika upakaja baabaraka maimaye'e.

*Kire nayi'*pakã'ã, jjimaka Corintowejeakarãka Pablote imaekaka

² Yija jeyomarã, yijare mija wayuãabe. "Ba'iaja baairã nime", ĩrãrimarãre yijareka ãrĩko'omakaja, nirãreoka yija yapaika upaka ba'iaja baaberapãrã yija. I'supakajaoka aperiãte ba'iaja baarũjekoribeyurã yija ime. Supabatirãoka yijaro'si niñerũ tõporika yapawaw'riji po'imajare wapuju pakiberapãrã yija. ³ "I'supaka yijareka jairã mija ime",

ārīwa'rimarīa mijare sayibojayu. Kopakaja jimarīa mijare yija wātatiyayu bikija mijare nārītiraḡe. I'supaka simamaka, mijaka yija imarijayua, yija reyarāñu rō'ōjīrārāja mijare yija wayuārija'atabesarāñu. ⁴ I'supaka simamaka, “Nare yibojaike upakaja yire nayi'rirāñu”, mijareka nārīpupajoayu. “Jia Tuparāte yapaika upakaja baairā nime Corintowejekarā”, āriḡupajoawa'ri jījimaka mijaka nime. Supa imarī ba'iaja yija jūarijayua simako'omakaja jiiatakaja yipupayu.

⁵ Tróaderō'ōpi Macedonia ka'iarā yija etarapakaka be'erō'ō ī'rākurioka jiiḡañaka jērī-takoribeyukajirā yija imarape. I'supakajaoka yija eyairō'ō rakakaja ba'iaja oka yijare imarijariroyirapakaka. I'supaka simamaka, jimarīa tokarāre yijaka okabojiroyirape. Ba'iaja puparirika yijaro'si simarijariroyirape aḡea. ⁶ I'supaka yijaro'si simarijariroyirapakaka simako'omakaja Titore yija pō'irā etamaka jia yija puparape. Ba'iaja puparijayurāte okajājia imarūjeiki imarī, Tuparāte yijare jeyobaarape. ⁷ Titore ō'ōrā etarapakapi takaja ārīwa'rimarīa jījimaka yija ime. Mija pō'irā kimarapakaka poto, jia mija imamaka kīarapakaka imarī jījimakapi ō'ōrā ketarape. Saḡi ārīwa'ri jījimaka yija ime yijaro'sioka. Ikuḡaka Titore yijare bojaetarape: “Ba'iaja yija ima ā'mitiritirā Pablote ba'iaja pupayu”, ārīwa'ri i'supakajaoka Corintokarāre ime naro'si. Supa imarī jimarīa mire niariyapayu. Supabatirāoka mire wātawa'ri miyapaika upakaja nabaarijayu”, ārīwa'ri kibojetarape. Sā'mitiritirā, tērīwa'ribaji jījimaka nime mae.

⁸ Supabatirā bikija papeḡa mijare yipūatarapakaka īatirā ba'iaja mija puparapakakaka nā'mitirape. I'supaka simako'omakaja “I'sia papeḡa yipūataberiri imakoperape”, āriḡupajoabeyuka yi'i. Papeḡa mijare yipūatarapakaka poto “Sīatirā ba'iaja napuparirāñu je'e”, nārīpupajoakoperape. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja mija puparapakaka nō-jimarīji mijareka so'rape. ⁹ Supa imarī sīatirā ba'iaja mija pupayuapi ārīwa'rimarīa jījimaka nime. Ikuḡaka sime ā'mitirikōrī je'e: “Ba'iaja baarika ja'atitirā Tuparāte yapaika upaka oyiaja nabaarijayu mae”, kērīetarapakaka ā'mitiriwa'ri jījimaka nime. I'supaka simarika Tuparāte yapamaka i'supaka mijaro'si simarape. Supa imarī jiaro'si imarapakaja ba'iaja mija puparika simamaka, “Yija papeḡapi ba'iaja nare yija baaberape”, yija āriḡupajoayu. ¹⁰ Ba'iaja mabaaike īatirā ba'iaja Tuparāte mare puparirūjeyu. I'supaka kibaamaka, saja'atitirā kiyapaika upaka oyiaja mabaakarō'si i'supaka mare kibaayu. I'supaka simamaka ba'iaja mabaaike ye'kariatirā, tīmarīji mare kibaarūkia imareka mare sakitāāyu. Saḡi ārīwa'ri ba'iaja puparijaribeyurā maime. Topi Tuparāte yi'ribeyurā puri, ba'iaja nabaaikareka ba'iaja puparipotojo “Sayija ja'ataerā yijare miwayuāibe”, Tuparāte āribeyurā. Supa imarī kipō'irā a'rirūkimarīrā nime. ¹¹ Ā'mitirikōrī je'e. Tuparāte yapaika upaka mijaro'si yo'orapakaka īatirā, ba'iaja mija puparape. I'supaka imaripotojo jia yijaka imariyapawa'ri nōjimarīji ikuḡaka mija jarape: “I'tojirāja, ba'iaja mibaarijayua mija'atabe”, mija watopekareka imakite mija ārāpe. Supabatirā “¿Dako baaerā nōaitakaja ‘Sareka kimaparū’, āriḡujeirā upaka mabaarape jee?”, āparaka i'yopiyurā mija jarape. “Nōjimarīji oka yija jieberiripareaja, tīmarīji Tuparāte yijare baarāñu je'e”, mija āriḡupajoarape. I'supaka imarā imarī yire jiyipupaka ōrīwa'ri jimarīa yire mija īariyapayu. Supa imarī mija watopekarā ba'iaja baarapakite tīmarīji mija baarape ki'yopiyaokaro'si. Supa jia baaraparā mija imamaka dakoa oka imabeyua mijaro'si mae. ¹² I'supaka mija baarūkiakaka mijaro'si yo'orapakaka simako'omakaja ba'iaja baarapakite, supabatirāoka sajūarimajire takaja pupajoawa'rimarīa sayo'orape. Tuparāte īaika wājītāji “Rita, jia Pablote majiyipupayeeyu”, āñurā mija jayaokaro'si mijaro'si sayo'oījirape.

¹³ Supa imarī yipapeḡa īatirā jia yire mija yi'yua ā'mitiritirā okajājia yija jayu. Supabatirā, jaibaraka mijaka Titore imarapakaka simamaka, jia pupayuka kime mae. Jījimaka kimamaka īawa'ri, tērīwa'ribaji jījimaka yija jayu mae. ¹⁴ Mija pō'irā ke'rirā baarapakaka poto “Jia mire e'etoritirā, Corintokarāre mire yi'rirāñu”, Titore nārītiraḡe. Kire nārāpakaka upakaja mija baarape. Supa imarī dikapi ārīwa'ri kirokapi i'yopi'ribeyuka yi'i mae. “Jia mire nabaarāñu”, ārīwa'ri Titore yija bojarapakaka rita kire yija ārāpe mirākiyu. I'supakajaoka ī'rākuri upakaja mijare yija bojarapakaka rita simarape. ¹⁵ Jia kika

imarika yapawa'ri jiyipupakapi kire mija e'etorape. Supabatirā jiajaoka kire mija yi'rape. Ritaja i'supaka kire mija baaeka mirāka pupajoabaraka jibaji mijare kiwayuñarijaya mae. ¹⁶ Supa imarī “Tuparāte yapaika upaka oyiaja baabaraka nimarānu”, āparaka jjimaka mijaka ñime mae.

8

Wayuoka baairāte jjimakapi majeyobaaye'e

¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Ritaja Macedoniakarā* Jesúre yi'yurā majaroka mijare yija bojaerā baayu. Nare wayuñawa'ri jia Tuparāte nare jeyobaaika upakajaoka aperature jia oyiaja nabaarijaya naro'si. ² Rikimakaja ba'iaja aperature nare ka'wisijūarūjeko'omakaja jjimaka nime. Supabatirā wayukatakaja baairā imarihotojo aperature jeyobaarika pupajoawa'ri rikimarāja niñerū narēarape. ³ I'supaka jjimakapi narēarapaka yinakoapi ñiarapaka simamaka, “Rita sime”, ñaño. Nijirūkia imarō'ōjirāja ijirihotojo wayuoka baairāte wayuñawa'ri, narikataka tuikopekakaka pariji nare nijirape. Nare say-ijēneberiko'omakaja wayuoka baairāte jeyobaawa'ri niñerū yire nijirape napō'irā saye'ewa'yaokaro'si. ⁴ “Jesúre yi'yurā wayuoka baairā Jerusalénreka imarāte yija jeyobaayu. Supa imarī ika niñerū naro'si mija e'ewa'pe”, āparaka yijare sanaja'atarape, nare jeyobaatiyawa'ri. “I'supaka nare jeyobaatirā jjimaka yija imarānu”, āriwa'ri i'supaka nabaarape. ⁵ “Ō'ōjirāja najeyobaakopekika marā imabeyua”, yija āripupajoarape sanarēaerā baarapaka ruḡu. I'supaka yija pupajoarapaka simako'omakaja satērīwa'ribaji jia nabaarape. Sanarēaerā baaeka ikupaka narāpe mamarī: “Jesús, yija ipamaki, miyapaika upakaja yija baarānu.” Supabatirāoka Tuparāte yapaika upakaja baairā imarī, “Yijare mija bojarāka upakaja yija yi'rirānu”, narāpe yijareoka. ⁶ Supa imarī mijaro'sioka jjimakapi niñerū rēabaraka mija ima e'ebaraka Titore imaerā torā kire yija pūatarape. Ikiijoka imaki mamarītaka niñerū rēarikakaka mijare jaiū'murapaki. I'supakajaoka jjimakapi samija rēaweaeerā “Nare kijeyobaarū”, āriwa'ri mija pō'irā kire yija pūatarape. ⁷ Supa imarī tērīwa'ribaji Tuparārikakaka jia ōñurā imarī, i'supaka jia tokarāre mija jeyobaabe. I'supakajaoka “Rita añuka kime”, āriwa'ri, Jesucristore oyiaja jia mija yi'ririjayu. Supabatirā kirika bojariroka ōñurā imarī, jia samija bojawārūyu. I'supaka baabaraka jimarā po'imajare jeyobaairā mija ime. Supabatirāoka yijare jia wātatiyairā mija ime. Supa imarī wayuoka baairāte tērīrikaja wayuñawa'ri jia nare mija jeyobaabe.

⁸ Mijare jā'merimarā sime, bojarika simamaka i'supaka ñaño. “Jerusalénreka imarāte yija jeyobaarānu”, āriwa'ri Macedoniakarāre yijare ārāpaka mija ōrīrika yapawa'ri mijare sayibojayu. Sā'mitiritirā “Maro'sioka nare majeyobaaerā”, mija ārīrika yapawa'ri i'supaka mijare yibojayu. I'supaka nare mija jeyobaamaka itatirā, “Ritaoka aperature wayuñairā nime”, mijareka ñarīwārūrānu. ⁹ “Jia mare baaiki kime maipamaki Jesucristo”, āriwārūrā imarī, wayuoka baairāte jeyobaarika pupajoairā mija imabe. Tuparāte imarō'ōrā tērīwa'ribaji imatiyaiki imarihotojo mijare wayuñawa'ri saja'atitirā po'imaji kipo'ijirika. Ika ka'iarā kimaripareaja wayuoka baaiki upaka kimaeka. I'supaka kimaeka, jia Tuparāka dakoa jariwa'ririmarāja mija imaokaro'si.

¹⁰ Jia mija imarika yapawa'ri mijare yokajāāerā baayu. Bikija o'rapajē'rārā mija baaū'murapakarā ate mija pupajoarika yiyapayu. “Wayuoka baairāte majeyobaaerā”, āriwa'ri aperature ruḡubajirā jjimakapi niñerū mija rēaū'murape. ¹¹ Mamarī jjimakapi samija baaū'mutirapaka upakajaoka mija rikaikarō'ōjirāja jibaraka jjimakapiji samija rēawearika yiyapayu. ¹² Marikaika ko'apitorāja maijijika jia sime. Jeyobaarika yapawa'ri sakijika simamaka irātiji oyiaja sime Tuparāro'si. Marikaika tērīwa'ribaji mare jēnebeyuka kime Tuparā.

¹³ Mija rikaika pemawa'ribajirā aperature jeyobaatirā wayuoka mija baaerāmarā i'supaka mijare ñaño. Irātijiji mija imaokaro'si i'supaka mijare ñaño. ¹⁴ Mija puri

* 8:1 Corinto se encontró en la provincia de Acaya. Macedonia era una provincia al norte de Acaya. Véase el mapa.

maekaka wayuoka nabaaike poto rikimakaja mija rikayu. I'supaka simamaka nare mija jeyobaabe. Namaji wayuoka mija baaraka poto irā ate rikimakaja rikarāñurā je'e apeyari. I'supaka simajikareka mijare najeyobaarāñu. Supa baawa'ri irātiji rikaokaro'si jia mija jeyobaabu'arāñu. ¹⁵ I'supakajaoka Tuṣarā majaropūñurā Moisés imaroyikakite bojaeka ikupaka āñua: “Rikimakaja maná ayeekarā, kūpaji ayeekarāte sanapibaeka. Supa imarī kūpaji ayekoṣekarāro'si nayapaeka upakaja simaeka, supabatirā rikimaka ayeekarāro'sioka saṣiyia tuiberika”, āriwa'ri sabojayu.

“Titorākare jia mija e'etoṣe”, Pablote ārika

¹⁶ Mijare yijeyobaariyapaika upakajaoka Titore mijare jeyobaariyapayu kiro'si. Tuṣarāte i'supaka kire ṣupajoarūjeka simamaka “Jia mibaayu Tuṣarā”, kire ñañu. ¹⁷ “Nare jeyobaaokaro'si naṣō'irā me'ṣe ate”, kire ñapaṣā'ā, jia jijimakapi Titore yire yi'raṣe. I'supaka kire ñaribeyukajikā'āja, jimarā mija ṣō'irā a'ririyaṣatikiji kimaraṣe. Supa imarī kiyapaika upakaja mijare iarī ke'rirā baayu mae.

¹⁸ Titoka irīka majeyomakite mija ṣō'irā yija ṣūatayu. Mija oñuka imarī, Jesucristorika bojariroka jia bojawaṣu'atawārūiki kimamaka ritaja Jesucristore ā'mitiripēairā jia jiyiṣupaka kire noñuka kime. ¹⁹ Namaji Corintopi niñerū yija e'ewa'rirāka poto, Jerusalénrā yijaka ke'rirā kire naṣūatarape. Torā eyatirā wayuoka baairāte jeyobaawa'ri niñerū yija jirāñu. I'supaka yija baamaka iatirā, “Ritaoka wayuoka baairāte jeyobaairā nime Jesúre yi'yurā”, yijareka ṣo'imajare āriṣupajoarāñu. I'supaka imawa'ri maipamaki Jesucristore najiyiṣupayeerāñu. ²⁰ “Rikimakaja niñerū narērapaka jia naba'iaribeyu”, āriwa'ri yijareka nakērājairika yaṣabeyurā yija. I'supaka simakoreka irīka yijaka a'rirūkika imatiiki. ²¹ Ba'iaja yijare nakērājairika yaṣaberwa'ri jia oyiaja Tuṣarāte iaika wājitaji yija baarāñu. Supabatirā ṣo'imajare iaika wājitaji i'supakajaoka yija baarāñu.

²² Supabatirā imaki apika majeyomaki mija ṣō'irā naka yiṣūataerā baaiki ate. Kire oñurā imarī, “Jia ba'irabeiki kime”, yija āñu. Irākurimarā jia jeyobaatiki kimamaka i'supaka yija āñu. “Jia yi'yurā nime Corintowejeekarā”, Titore āpakā'ā ā'mitiritirā mijare jeyobaarī ke'ririyaṣatipayu mae. ²³ Supa imarī Titore, aṣerā irāṣarā majeyomarāṣitiyika mija ṣō'irā yiṣūatarāñu. Jia Titore oñurā mija ime. Yijeyomaki imarī, yupakaja mijare kiwārōrijayu. Kika irāṣarā nime aṣerā majeyomarā jia Jesúre yi'yurā. “Jia Jesucristore nayi'yu”, āriwa'ri Macedoniakarāre kika ṣūataekarā nime. I'supaka nimamaka iatirā jia Cristore jiyiṣupaka noñu nimaupatiji. ²⁴ Mija ṣō'irā neyarāka poto jia nare mija e'etorika yiyapayu. I'supaka mija baamaka, “Ritaoka nare yaṣairā nime”, Macedoniakarāre āriṣupajoarāñu. I'supaka simamaka “Corintokarāre jia nare e'etorirāñu”, Pablote yijare ārapaka rita sime”, narīṣupajoarāñu.

9

¹⁻² “Jesucristore yi'yurā wayuoka baairāte jeyobaaokaro'si jiaṣi niñerū narēayu”, mijareka āñuka imariṣotojo mijaro'si sakaka yo'oerā baayu ruṣu. Acayaka'iareka Corintorā imarāte bikija o'rapajērā wayuoka baairāte mija jeyobaarika ṣupajoaū'murapakakaka jijimakapi o'ōrā Macedoniaka'iakarāre yibojarijayu. I'supaka yibojaika ā'mitiritirā jijimaka jariwa'ri “Maro'sioka i'supakaja wayuoka baairāte majeyobaaye'e”, āṣaraka rikimarāja Macedoniaka'iakarāoka jijimakapi niñerū jiriyapairā. ³⁻⁴ I'supaka mijare āriṣotojo yirupurō'ō Titorākare mija ṣō'irā yiṣūataweiyu niñerū rēaweirika mijare najeyobaaokaro'si. Irārimarā Macedoniakarāre yika jeyoariwa'rirāñu je'e apeyari. I'supaka simamaka Titorākare mijare jeyobaarāñu “Rita sime wayuoka baairāte jeyobaaokaro'si niñerū rēaweitarā nimatiyu”, yijare merāṣaka simako'omakaja, niñerū narēaweabeyu ruṣu”, Macedoniakarāre yija eyarāka poto yijare ārikoreka. “Jia wayuoka baairāte jeyobaarika yaṣairā nime”, aṣerāte yija āñua simako'omakaja i'supaka mija baabesarākareka nawājitaji i'yoa yija jūarāñu. Supabatirā i'supakajaoka mija jūarāñu je'e mijaro'sioka. ⁵ I'supaka simakoreka “Yiruṣu a'riweitirā nare mija jeyobaaweiaṣe”, āriwa'ri majeyomarā Titorākare mija ṣō'irā yiṣūataweiyu. Niñerū mija rēau'murapaka

mija rēaweakaro'si mijare najeyobaarāñu. Supa imarī torā yeyarāka poto, sarēaweatika mija imarāñu. Supabatirāoka “Nnojimarīji samañjirika Pablote pakatayu”, āñrika imabesarāka. Jia wayuoka baairāte jeyobaariyapawa'ri jñimakaþi mija ñjirijarirākareka jia simarāñu.

⁶ Nare ñjirā baaeka ikupaka mija pupajoabe: Rikimaka ba'arika otebeyuka kupa-jñi ba'arika rikaiki. Rikimaka ba'arika oteripupaiki puri rikimakaja ba'arika rikaiki. Ikuþaka āñrika sime samarñjicareka: Rita jia wayuoka baairāte jeyobaarika yapawa'ri ñjirijayukate jia Tuparāte jeyobaarāñu. Kirikaika wataripotojo kupañi ñjikite puri kupañi sawapa Tuparāte ñjirāñu. ⁷ Supa imarī “Ō'ōñrāja yija ñjirāñu”, mija āñpupajoirō'ōñrāja mija ñjirijape. Wataripotojo mija ñjijicareka puri jiamarīa simaññu. Supabatirā mija ñjiriyapaberiko'omakaja apikate mijare pakatapakā'ā ā'mitiritirā, mija ñjijikaoka jiamarīa sime. Mija pupakarāja ñjirika yapawa'ri mija ñjijika puri jia sime. Jñimakaþi aþerāte jeyobaarijayaurāka jñimaka Tuparāte ime. ⁸ I'supaka simamaka mija yapauka þemawa'ribaji mijare kija'atarāñu jia aþerāte mija jeyobaarijayaokaro'si. Jia nare mija baamaka ñatirā mijare kija'ataika i'rākuri upakaja dakoa jariwa'ribesarāka mijaro'si. ⁹ Mija ñabe. Ikuþaka sāñu Tuparā majaropññurā o'oeka:

“Tuparāte jiyipupayeeiki imaki kirikaika watarimarīaja wayuoka baairāte jeyobaarijayuka. Supa imarī jia kibaaeka mirāka ye'karimarīaja jia Tuparāte kire baajiparāñu”, āñwa'ri sabojayu.

¹⁰ Tuparā imaki oterikiyapea moterūkia maro'si imarñjijayuka. Ikijioaka imaki oterikiyapeapi ba'arika þo'imajare imaokaro'si baarijayuka. I'supaka baaike imarī, ritaja jia mijare kija'atarijayu, saþi aþerāte jia mija jeyobaarijayaokaro'si. I'supaka mija jeyobaarijayaupi āñwa'ri rikimarāja aþerāte jia imarñjeiki kime Tuparā. ¹¹ Supabatirā dakoa jariwa'ririmarīaja rikatirā jia aþerāte i'rākuri upakaja mija jeyobaarūkia mijare kija'atarāñu. Supa imarī torā eyatirā mija jeyobaarika nare yija ja'atarāka poto, “Jia mibaayu Tuparā”, āþaraka kire najiyipupayeerāñu.

¹² Ika mija ñjikapi jia majeyomarā Jerusalénrā wayuoka baairāte mija imarñjijerūkitakajamarīa simarāñu. Supabatirāoka i'supaka mija baaikaþi āñwa'ri, “Jia mibaayu Tuparā”, āþaraka jibaji kire najiyipupayeerāñu. ¹³ I'supaka mija baamaka, “Wapuju pakibekaja ritaitaka Jesurika bojariroka yi'yurā nime”, mijareka naripupajoarāñu. Supabatirā nare jeyobaatirā, i'supakajaoka aþerāte mija jeyobaarāka simamaka, jia Tuparāte najiyipupayeerāñu. ¹⁴ Supabatirāoka “Mare najeyobaaerā Tuparāte nare jeyobaarapakapi, āñwa'ri jia mare nabaayu”, narñrāñu. I'supaka simamaka “Jia yijare nabaayu”, āñwa'ri jia jñimaitakapi Tuparāte mijaro'si najññejirijarirāñu. ¹⁵ Jia nare baarūkirā mija ima pupajoatirā jñimaka ñime. I'sia tērñwa'ribaji jia mare baawa'ri Kimakire Tuparāte maro'si þuataeka. Sōñurā imarī, dika aþea marākā'ā āñrika imabeyua maro'si. Supa imarī maimaupatiji “Jiitaka mibaayu Tuparā”, kire marñrijariye'e.

10

“Tuparāte yire jā'meka upakaja kirika bojariroka yiwārñrijayu”, Pablote āñka

¹ Yi'i Pablo, oka mijaka jierika yapauke imarī, ika mijare yibojaerā baaika mija ā'mitiririka yiyapayu. Po'imajare wayuñarimaji imarī, jiaþiji Jesure nare jairoyika upakaja mijaka yijairiyapayu yiro'si. Tokarā i'rñrimarā ikupaka yireka āñurā: “Maka kima poto kikirimakiji maka Pablote jairijayu. Aþerō'ōrā imatirā þaperapi maro'si kio'oika poto puri okajñiaþi maro'si sakio'oyu”, āþaraka yireka najaiyuyerijayu. ² I'supaka simamaka wapuju ba'iaja yireka jairāte mija ā'mitiritiya'si. Yire mija yi'ritiyabe, saþi āñwa'ri mija þō'irā eyatirā okajñia mijare yijaikoreka. I'supaka mijare yijaiberikoperākaoka, “Jesucristore yi'ribeyurā upaka Pablote ime”, āñurāte puri okajñiaþi jairika yipupajoayu. ³ Rita sime, mija upakajaoka þo'imaja yija ime yijaro'sioka. Jesucristore yi'ribeyurāka yija imarijayua simako'omakaja nimarijayu upakataka baarijaribeyurā yija ime. I'supaka simamaka, noñu upakaja pupajoatirā þo'imajare okabojirijayu upakamarīa þakirimiji majaroka yija jaita'ruirijayu. ⁴ Tuparāte

yi'ribeyurāte jia jaikoŕeika uŕakamarīaja tērīwa'ribaji Tuŕarārikapi ŕo'imajare yija wārōrijayu. I'suŕaka nare yija wārōmaka, “Waŕuju ŕakirimiji majaroka yija yi'rikoŕeyu rukuya”, ŕo'imajare ārīwārūrijayu. I'suŕakajaoka ritaja ŕakirimiji majaroka yi'yurāte yijare okae'emakaoka nare yija okatērīrijayu sanaja'ataokaro'si. ⁵ “Tuŕarārika jia wājia imamiji ā'mitiritirā jia kire norīrū”, āñurā imarī, jia naŕuŕajoakoŕeikapi wārōrimajare yija okatērīwārūyu Tuŕarāte jeyobaaikapi. Suŕabatirā “Aŕerā jībaji ŕuŕajoairā yija ime”, ārīŕuŕajoawa'ri, naŕuŕajoaimiji Tuŕarāte nare ōrīrūjebeyua sime. Suŕa imarī yija wārōika yi'riwa'ri, naŕuŕape'yu. Suŕabatirā Tuŕarāte yijare jeyobaamaka, Cristore yaŕaika uŕaka oyiaja ŕo'imajare yija ŕuŕajoarūjerijayu. ⁶ Mija ŕō'irā yija eyarāka ŕoto Jesucristore yaŕaika uŕakaja mija yi'rirāka jia simarāñu. Kire yi'ribesarāñurāte ŕuri sawaŕa yija yaŕarāka uŕakaja yija baarāñu.

⁷ Mija ŕō'irā ima mija īawārūbe: Īrārīmarā mija watoŕekarā “Jesucristore ŕūataekarā yija ime”, āñurā. I'suŕaka āñurā imarī, “Ŕablorāka Jesucristore ŕūataekarājaoka imarā naro'si”, narīrū. ⁸ “Maīŕamaki Jesucristore ŕūataekarā imarī, mijare okajāābaraka yija wārōyu”, ñañu. I'suŕaka mijare ñaŕakā'ā “ ‘Yire na'mitiripēarū’, ārīwa'ri i'suŕaka mare kēñu”, yireka mija ārīŕuŕajoayu je'e. “Cristore mija yi'yua bitatarikoŕakaja jībaji Cristore mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaaerā, maīŕamaki Jesucristore yijare ŕūatarape”, ñañu. I'suŕaka simamaka “Cristore ŕūataekakimarāka Ŕablote ime”, waŕuju yireka āñuapi maki yire i'yoŕi'rirūjewārūbesarāki. ⁹ “Makīkirika yaŕawa'ri ŕaŕerapi okajājia mare kijaiŕūarijayu”, mija ārīŕuŕajoajīkareka i'suŕakamarīa sime. ¹⁰ Mija īabe. Īrārīmarā mija watoŕekareka imarā yire jaiyuyebaraka, ikuŕaka āñurā: “Ŕaŕera mare kio'oikapi okajājia jairiŕotojo maka kima ŕoto ŕuri wayuoka Ŕablote baaroyi”, nañu. “Suŕabatirāoka yijare kiwārōroyika ŕoto, ā'mitirijiyubeyua uŕaka kijaikoŕeroyi”, āŕaraka yire najaiyuyerijayu. ¹¹ I'suŕaka yireka jairijayurā: “Maka kimabeyu ŕoto ŕaŕerapi okajājia mare kijaika uŕakajaoka maka kimarāka ŕoto mare kibaarāñu je'e”, narīrū.

¹² I'suŕaka simako'omakaja mija ŕō'irā Īrārīmarā “Tērīrirā marākā'ā mabaaberijīka yija ime”, naŕuŕarō'ōŕi āñurā. Suŕabatirā “Aŕerāte tērīwa'ribaji Tuŕarāro'si jairimaja yija ime”, āñurā nime, i'suŕakataka ārīrika ŕe'yoiki yi'i ŕuri. Natiyiaja nima ĩajiyutirā, i'suŕaka narīrijayu. I'suŕaka naŕuŕaka imarā imarī, rukubaka naŕuŕajoayu. ¹³ I'suŕakajaoka “Ritaja ĩrāweje jariwa'ririmarīaja ŕo'imajare yija wārōerā Tuŕarāte yijare ŕūataeka”, ārībeyurā yija. Ikuŕaka sime: Jesucristorika wārōrimajamatorā Tuŕarāte yijare ŕūataeka imarō'ō watoŕekareka sime Corintowejea. Suŕa imarī “Kijā'maikapi mijare yija wārōyu”, mijare yija ārīrijayua rita ima. ¹⁴ Mijare yija wārōmaka, “¿Dako baaerā Ŕablorākare mija ā'mitiyu?”, mijare narīko'omakaja, nare ruŕubajirā Jesúrika bojariroka mijare yija wārōū'muraŕe. Mija ŕō'irā Tuŕarāte yijare ŕūataberirikareka ŕuri, “Mijare wārōirā yija ime”, mijare yija ārīberijāaeka. I'suŕakamarīa sime. Mijare wārōrimaja yija imaerā Tuŕarāte mija ŕō'irā yijare ŕūataeka. ¹⁵ Suŕabatirāoka ĩrārīmarāre jaikoŕeika uŕakamarīa yija jaiyu. Aŕerāte nare wārōmaka Jesucristore ŕo'imajare yi'yua ĩatirā “Nare yija wārōmaka i'suŕaka nime”, ārīŕakirijaribeyurā yija. Ikuŕaka yija yaŕayu: Jia Jesucristore yi'yurā mija jarirāka rīkimabaji ŕo'imajare Jesúrika bojariroka yija bojarāñu. ¹⁶ Suŕa imarī i'suŕaka simarāka ŕoto mija a'riwa'ribajirā imarāte Jesucristorika bojariroka bojarī a'ririka yija yaŕayu. Wārōrimajamatorā yija eyarāka, Jesúrika bojariroka ā'mitirikoribeyurāte sayija wārōrāka ŕoto “Ikuŕaka jia nare yija wārōraŕe”, yija ārījīka jia sime. ¹⁷ I'suŕaka jījimakapi nabaarijayuakaka ĩrārīmarāre jaikoŕeko'omakaja, ikuŕaka sabojayu Tuŕarā majaropūñurā o'oeka: “Maŕuŕayariji mabaaiakakaka jījimaka bojabekaja Tuŕarāte maro'si baarijayuakaka takaja jījimakapi mabojarijariye'e”, ārīwa'ri sabojayu. ¹⁸ Suŕa imarī ĩrīka “Jia wārōiki ñime”, kērīkoŕejīka, dakowaŕamarīa sime. “Ī'ī kime jia wārōiki”, Tuŕarāte ārīrijayukate ŕuri, “Jiitaki kime”, marīwārūyu maro'sioka.

11

“Pakirimiji majaroka wārōrimaja Tuṣarāte pūataekamarīrā nime”, Pablote ārīka

¹ “Imatiyaiki nime”, āṣaraka aṣerāte bojabaraka ōrīpūabeyurāte āñu uṣaka yi-jaiko'omakaja yire mija ā'mitiripēarika yiyapayu ruṣu. I'suṣaka mija ṣō'irā ṣakirimiji majaroka wārōirāte ā'mitiparaka mija rakajepāāika uṣakaja yireoka mija rakajepāābe ruṣu. ² Jesucristore takaja mija ā'mitiripēarijaririka yiyapayu. Ā'mitirikōrī je'e: Ī'rāko rōmo aṣikaka baakoribeyuko kotīmi imarukikaka takaja koṣuṣajoayu. I'suṣaka koima uṣakajaoka Cristore oyajaja ā'mitiripēairā mija ime. Yi'i imaki i'suṣaka mija imaerā mamarī mijare wārōū'murapaki. Suṣa imarī Tuṣarāte ṣuṣajoaika uṣakajaoka mijare yiyuṣajoayu yiro'si. “Jesúre na'mitiripēarija'ata'si”, ārīwa'ri i'suṣaka nīmar-ijayu. ³ Mia. Bikija Satanāre āñakarā ña'rījāitirā Eva imaroyikakote jia kijaiṣakika. “I'suṣakajaoka nare kibaarāñu je'e aṣeyari”, mijareka ñarīṣuṣajoayu. “Jia Jesucristore ōñurā imariṣotojo ṣakirimiji majaroka ā'mitiritirā Cristore jia nayi'ribesarāñu je'e”, āṣaraka ba'iaja mijareka yiyuṣayu. ⁴ Ikuṣaka sime: Aṣerā waṣuju kotorō'ōṣiji wārōrī netamaka, “Ikuṣaka Jesúre ime”, ñarīka uṣakamarīa nawārōko'omakaja jījimakaṣi nare mija ā'mitiyu. I'suṣakajaoka yija wārōika ā'mitiripēawa'ri Eṣṣiritu Santore mijare ña'rījāikarā imariṣotojo, kima uṣakamarīakaka mijare nabojapakā'ā “Rita, i'suṣaka kimekā'ā”, mija āñu. Suṣabatirāoka “Ikuṣaka ba'iaja mabaaika waṣa Jesucristore maro'si waṣaijika”, ñarīka uṣakamarīa nawārōko'omakaja nare mija ā'mitirijayu. ¿Dako baaerā jījimakaṣi naṣakimajaroka mija ā'mitiyu je'e? ⁵ “Tuṣarāte pūataekarā aṣerāte tērīwa'ribaji ōñurā yija ime”, āṣaraka nawārōrijarikoṣeyu. I'suṣakaja āñurā imariṣotojo “Yibo'ibajirā imabeyurā nime”, ñarīṣuṣajoayu. ⁶ Jia jaiwārūtīyairāte jaika uṣaka jaiberiripotojo Tuṣarārika bojariroka jia wājia ōñuka nime. I'suṣaka simamaka kimajaroka jia mijare yibojawaṣu'atawārūrāṣe. Ī'rākurimarīa yire ā'mitirika mirārā imarī, “Jia Tuṣarārika ōñuka Pablote ime”, yireka ārīwārūrā mija ime.

⁷ Tuṣarārika bojariroka mijare yiwārōrapaka ṣoto sawaṣa mijare jēñeberaṣaki yi'i. I'suṣaka yibaamaka, “Imatiyairāte baaika uṣakamarīa baaiki kime”, āṣaraka yireka mija jaiyuyeyu je'e. “Tuṣarāka jia nimarū”, ārīwa'ri waṣamarīaja jia mijare yijeyobaarāṣe. ¿Yaje jiamarītakaja sime je'e i'suṣaka mijare yibaarāṣaka? Jēno'o, jia baawa'ri i'suṣaka mijare yibaarāṣe. ⁸ Aṣerā Jesúre ā'mitiripēairāte niñerū yire pūatarāṣaka e'etoritirā mijare wārōbaraka nīmarāṣe. Mijare jēñebeyuka nīmako'omakaja, aṣetata Cristore yi'yurā yire ṣaṣūatarāṣarā. ⁹ Mija ṣō'irā nīmarāṣaka ṣoto wayuoka yibaarāṣe. I'suṣaka imariṣotojo mija ṣō'irā jia nīmaerā, “Yire mija jeyobaabe”, mijare ārīberaṣaki yi'i. Macedonia ka'iakarā Cristore yi'yurā mija ṣō'irā eyatirā jia nīmawārūrā wayuoka yibaaika yire nijirāṣe. Ī'rākurioka niñerū mijare jēñekoriberāṣaki yi'i. Maekakaoka i'suṣakaja nime ruṣu. ¹⁰ Jesúre wājia yiyuṣaka jarirūjekaki imarī, wājia kibojaka uṣakaja mijare yibojayu yiro'sioka. “Mijare sawaṣa jēñebekaja yiwārōrijayu”, ñañu. I'suṣaka ñañuapī jījimaka nime. I'suṣaka nīmamaka ĩ'rārimarā Acayaka'iakarā Corintorā imarāte yire jaiyuyekoṣeika marā imabeyua. ¹¹ Mijare jēñebeyuka imarī, ¿mijare wayuābeyuka nime bai je'e? Jēno'o i'suṣakamarīa sime. Jimarīa mijare wayuāiki imarī, i'suṣaka yibaayu. Tuṣarāoka jia sōñuka i'suṣaka mijaka nīma.

¹² Suṣa imarī mijare waṣa jēñerimarīaja yiwārōrijarirāñu. Waṣuju ṣakirika wārōri-maja ṣuri sawaṣa mijare jēñerijayurā. “Tuṣarāro'si Pablōrākare ba'irabejījika uṣakaja yija ba'iraberijayu”, narīṣakika mija ārīwārūokaro'si, waṣamarīaja mijare yija wārōri-jayu. ¹³ Tuṣarāte aṣōstolrākamarīrā nime i'suṣaka baairā. Pakirimaja imarī, “Jesúrika bojariroka yija wārōerā kipūataekarāoka yija ime yijaro'si”, narīṣakirijayu. ¹⁴ I'suṣaka narīrūkia ōrītikaja nīmarāṣe. Satanāsoka ángelrāka jia baairā uṣaka ṣemakotowiyuka aṣerikuri, ṣo'imajare ṣakiokaro'si. ¹⁵ I'suṣaka kimarijayua simamaka, “Kire yi'yurā ṣuri kopakaja kiṣakaja jayurā”, mijare ñañu. Suṣa imarī “Tuṣarāro'si yija jā'meika sima-maka ikuṣaka mija baabe jia kika mija imaokaro'si”, nañu Satanāro'si ba'irabejīrimaja ṣo'imajare ṣakibaraka. I'suṣaka nabaaiṣakī “Jia Tuṣarāro'si ba'irabejīrā nime”,

po'imajare ārīpupajoarika nayapayū. Ba'iaja nabaaika waṣa tērīrikaja ī'rārīmi ba'iaja jūarūkirā nime.

“Jesúro'si ba'irabejirimaji imarī, ba'iaja yijūarape”, Pablote ārīka

¹⁶ Ikuṣaka jairimaji marīka imariṣotojo ī'rīka “Ikuṣaka jia baaiki nime”, ārīwa'ri bojataṣarimaji uṣaka yijairā baayu. I'suṣaka yijaikoṣeko'omakaja, “Jia ḡrīpūabeyuka kime Pablo”, yireka mija ārīpupajoa'si. I'suṣaka simaberikoṣerākaoka “Jia ḡrīpūabeyuka uṣaka Pablote jaiyu”, yireka mija ārīkoṣeko'omakaja, i'suṣaka yijairāñu. Koṣakaja ṣakirimajaroka wārōrimajare ā'mitiyurā mija ime. Suṣa imarī nare mija ā'mitiririjayu uṣakaja yire mija ā'mitiṣe ruṣu. ¹⁷ Ika mijare yijaika uṣakamarīa mijare jaijiki maiṣamaki Jesucristo ṣuri. Kiṣaka jaibekaja ḡrīpūabeyurāte jairijayu uṣaka yijaiyu. ¹⁸ Ritaja wejeareka imarā uṣaka “Ikuṣaka jia baairā yija ime”, āñurā mija watoṣekarā ima simamaka nuṣakaja mijare yijairā baayu yiro'sioka. ¹⁹ “Jia ḡñurā yija ime”, āñurā imakoṣeripotojo “Tuṣarāte ṣūataekarā yija ime”, āṣaraka ḡrīpūabeyurāte jaikaja mija ā'mitiripēarijayu. Suṣa imarī yireoka mija ā'mitirirāñu je'e. ²⁰ Naṣoyarā uṣaka mijare naba'iariko'omakaja nare mija e'etoririjayu. “Mijare yija wārōika waṣa yijare mija waṣaijibe”, mijare narīrijayua akata'abekaja nañu uṣakaja nare samija ijirijayu. Suṣabatirā jia nimarijarirūkitakaja ṣupajoatirā nayapaika uṣakaja mijare nabaarūjerijayu. Suṣabatirāoka mija iṣarimarātarā uṣaka mijare naba'iaririjayu. I'suṣakajaoka jia nare mija yi'ribeyu ṣareareka mijare naṣemaṣarijayu. Ritaja i'suṣaka mijare nabaako'omakaja sarūṣekaja nawārōika mija ā'mitiripēarijayu. ²¹ “Okajājimarīrā nime”, yijareka mija āñurā imarī, mijare nabaarijayu uṣakaja yija baawārūbeyu. ¿I'suṣaka mijare yija baabeyua, jiamarīa ruku sime je'e mijaro'si? Mae ate ī'rārīmarā “Ikuṣaka jia baairā yija ime”, āṣaraka bojataṣarimaja uṣaka mijare yijairā baayu. I'yorimarīaja i'suṣaka nañua simamaka, i'suṣakajaoka yijaiye'e yiro'sioka.

²² Hebreotatarā imarī, “Aṣerāte tērīwa'ribaji imatiyairā yija ime”, nañu. I'suṣaka narīkoṣeika marā imabeyua, hebreotatakijoka nime yiro'si. Aṣea “Israelka'iaakarā imarī, Tuṣarārīrā yija ime”, nañu. Yi'ioka Israel ka'iakakiji nime yiro'si. Suṣabatirā “Abraham riṣarāmerā yija ime”, nañu. Abraham riṣarāmijioka nime yiro'sioka. ²³ Suṣabatirāoka “Jia Jesúro'si ba'irabejirā yija ime”, nañu. (I'suṣakaja ḡrīpūabeyuka uṣaka yijairijayu yiro'si). Nare ṣemawa'ribaji Jesúro'si ba'irabejirimaji nime. Mija ĩabe. “Cristoro'si yija ba'irabejijiyu”, waṣuju nañua simako'omakaja yi'i ṣuri jimarītakaja kiro'si ba'irabejirijayuka. Suṣabatirā nare ṣemawa'ribaji wēkomaka imariwi'iarā ṣo'imajare yire tarijayu, Tuṣarārika yiwārōriṣarea. I'suṣakajaoka nare tērīwa'ribaji yire naṣajeroyirape. Suṣabatirāoka ī'rākurimarīa yire jāārika nari'kakoperape. ²⁴ Ī'rāṣitarakakuri yire nañi'arape. Yire nañi'aroyirapaka rakakaja treinta y nueve rakakuri ajeṣi yire naṣajeroyirape. ²⁵ Suṣabatirā maekarakakuri tīmarītakaja yaṣuṣi yire naṣajerape. Suṣabatirā yire jāāerā ī'rākuri āṣapi yire najāābarekoperape. ṣaṣi ya'rapaka waṣuru maekarakakuri nā'mirapaka. Ī'rākuri yiña'mirapaka ṣoto ī'rārīmi suṣabatirā ī'rā nāmi riṣakiakareka yaṣuarā nī'aji'ikaki nīmarape. ²⁶ I'suṣakajaoka jimarītakaja Tuṣarārika bojariroka wārōṣapabaraka yituroyirape. I'suṣaka turitaṣabaraka tērīrikaja werika yijūarijayu. Ā'mitirikōrī je'e. Riaka werikirō'ḡ, kareba'arimajare werika imarō'ḡ yituroyirape. Suṣabatirā yitā'omaja imariṣotojo werika imarā ṣḡ'irā, suṣabatirāoka aṣetatarāte werika imarō'ḡrā yituroyirape. I'suṣakajaoka wejea jo'baka werika imarō'ḡrā, wejemato, riṣakiaka werika imarō'ḡrāoka yituroyirape. Suṣabatirā waṣuju “Jesúre ā'mitiripēairā yija ime”, ārīriṣotojo werika imarā watoṣekarā yituroyirape. ²⁷ Niñerū yiba'ariwaṣa tōṣoerā ka'wisika ba'irabebaraka ī'rākurimarīa kārīrimarīaja yiwārīroyirape. I'suṣakajaoka ī'rākurimarīa ba'arika, okoa jia yiro'si imaberoyirapaka imamaka, aṣerikuri ṣuri kē'sitakaja nīmaroyirape. I'suṣakajaoka rīkimaka jariromarīka nīmarapaka simamaka jimarīa jijia yijūaroyirape.

²⁸ I'supaka ñimakaka takajamarĩa ba'iaja yipuparape. “¿Marākā'ā nime ruku apewejeakarā Jesúre ā'mitiripēairā? ¿Yaje rita jia kire nayi'ririjayu ruku?”, āripupajoabaraka jimarĩa ba'iaja yipuparijaju. ²⁹ Jesucristore jia ā'mitiripēatiyabeyurā imarī, ba'iaja baabaraka, ba'iaja napupayua ñiaika poto, nupakaja ba'iaja pupayuka ñime yiro'sioka. Supabatirā Jesúre ā'mitiripēaikite ba'iaja baarūjeirāka puri boebaka ñime. ³⁰ Yibaaikakaka jairika yiro'si simajikareka ritaja ka'wisika yire so'rapakakaka ā'mitiritirā “Okajājimarīki kime”, ĩrārimarāre ānuakaka yijairā baayu. ³¹ Ika mijare yibojaika, “Rita Pablote āñu”, Tuparāte yireka ārīwārūyu. Maiḡamaki Jesús Paki majiyipupayeejiparūkika kimamaka, kīaika wājītāji ritaitaka mijare yibojayu. ³² Ikuḡaka yijūarape: Damasco wāmeika wejearā ñimarapaka poto, “Pablote ñi'atirā wēkomaka nabaarū”, āriwa'ri, wejeta'irō'ōrā ima koperekarā surararākare kipūatarape, tokaki ĩpi Aretas rokajite jā'merimaji. ³³ Yire wēkomaka nabaarika yapariḡotojo yire nare kiñi'arūjewārūberape. I'sia wejea ta'tekarā kūḡajika kopereka imaraparō'ō pi'iupakapi yire jāātaturā aḡepē'rōtorā yijeyomarāre yire ruetarape. Okajājimarīka imariḡotojo i'supaka Tuparāte yire jeyobaarapaka simamaka toḡi yiru'rape.

12

Makārārūñuroka upakapi Tuparāte imarō'ō Pablote kīarūjerape

¹ Napupayariji pupajoatirā pakirimajaroka wārōrimajare mijare bojarika yiyapabeyu. I'supaka simako'omakaja “Tuparāte pūataekaki Pablote ime”, yireka āñurā mija jariberiko'omakaja makārārūñuroka upakapi Maiḡamakire yire beaeka mirākakaka mijare yibojaerā baayu mae. ²⁻³ Bikija mabo'ikakuri piyikuku kimarō'ōrā Tuparāte yire e'eeyarapaka be'erō'ō botarakaoū'puarāe'earirakakuri wejejē'rāka seyawa'yu mae. Torā yire ke'eeyaeka, “I'supaka baatirā yire ke'eeyaeka”, ārīwārūbeyuka yi'i. ¿Yaje rita ritikataka yire ke'ewa'rape jee, yipupakatakaja ke'ewa'rape je'e aḡeyari? Tuparā ĩrīkaja sōñuka. Rita sime, “I'supaka baatirā yire ke'eeyaeka”, ārīwārūberiripotojo “Jiirō'ōrā Tuparāte yire e'eeyaeka”, ñañu ate. ⁴ Torā yeyarapaka poto ḡo'imaja okapi mabojawārūbeyua ña'mitirape. Torā ña'mitirika mirāka yire bojarūjebeyuka Tuparā. ⁵ I'supaka yiro'si simarapakapi “Ōrīpūatiyaiki ñime”, ārījika upaki imakopēripotojo supa ñarībeyu. Yipupayariji ḡo'imajare yijaika poto tērīmarīka ñima nare yijairijayu. ⁶ “Ikuḡaka yiro'si simarape”, āḡaraka jījimakapi ḡo'imajare yibojataparikareka, pakirimaji upakamarĩa ñimajāēka pakirimajaromarĩa bojaiki imawa'ri. I'supaka simako'omakaja, “Ikuḡaka yiro'si simarape”, āriwa'ri tērīritaki upaka jījimakapi ḡo'imajare sabojatapabeyuka yi'i, “Aḡerā ḡemawa'ribaji ōrīpūatiyaiki Pablote ime”, yireka narīrika yapaberīwa'ri. I'supaka ñimaberiko'omakaja jia yibaarijaya ūatirā, i'supakajaoka yiwārōrijaya ā'mitiritirā, yire norīrika puri yiyapayu. ⁷ Makārārūñuroka upakapi Tuparāte yire bearapaka tērīrikaja imatiyaikakaka imarapaka. I'supaka bearipotojo, “Aḡerāte tērīwa'ribaji imatiyaiki ñime”, ñarīrika yapaberīwa'ri Satanárikakaka ya'rarika yire rīkarapakareka Tuparāte yire ĩarīrīberape. Supa imarī ḡota mare ḡaika be'erō'ō maka'wisijūarijaju upaka yire simarijaju. ⁸ “Yiya'raika yire mibayabe”, āriwa'ri maekarakakuri Maiḡamakire yijēñekopērape. ⁹ I'supaka kire ñapakā'ā, ikuḡaka yire kiyi'rape: “Jēno'o, mire yibayaberiko'omakaja, mire yiwayuāikapi āriwa'ri yijeyobaaika takaja miyapayu. Mia, marākā'ā baaberijika mima poto jībaji mika imawa'ri mire jeyobaarimajiro'siji ñime”, kērāpe. Supa imarī i'supaka ñimakaka jījimakapi yijairijayu. I'supaka simako'omakaja, “Cristorika kire ja'ataikapi jia kiro'si Pablote ba'iraberijayu”, ḡo'imajare yireka ārīwārūyu mae. ¹⁰ I'supaka simamaka Cristoriki imarī, marākā'ā baaberijiki imariḡotojo yipupaka puri jia ima. ĩrākurimarĩa ba'iaja ḡo'imajare yire jaiwā'imarāpe “Ki'yopi'rirū”, āḡaraka. Supabatirāoka yiyapaika imaberiroyirapaka yiro'si. I'supakajaoka ĩrākurimarĩa jajua ḡo'imajare yire baata'arape. Supabatirā Jesúrika bojariroka yiwārōmaka, ĩrākurimarĩa ka'wisika yijūarape. I'supaka

simako'omakaja j̄jimaka ñime ā̄r̄ip̄upajoabaraka, “Marākā'ā baawārūberīwa'ri imarīa imarāka Cristore jeyoariyap̄atiyayu.” I'supaka simamaka rikitubamarīa ñimakopeikareka jia Cristore yire jeyobaayu.

Corintowejeakarāre p̄upajoabaraka, ba'iaja Pablote p̄uparika

¹¹ Kopakaja ō̄r̄ip̄ūabeyuka upaka yimajārobojaweyu. “Yija p̄ō'irā Tuparāte p̄ūataekaki imarī, mare wārōrimaji Pablote ime”, mija ā̄r̄ibeyua simamaka ñoñu upakaja i'supaka mijare ñañu. “Wapamariki Pablote ime”, Tuparārika wārōkopeirāte yireka āñu upakaja ñimajāēeka Tuparāte yire jeyobaaberikareka. I'supaka simako'omakaja “Jiitaka wārōrimaja nime”, mija ā̄r̄ikopeirā yire p̄emawa'ribajimarīā nime. Supa imarī “Tuparāte kire jeyobaamaka jia Pablote mare wārōyu”, mija ā̄r̄iri imakoperape. ¹² Mia, mija p̄ō'irā ñimarapaka poto ap̄ostol imarī maikoribeyu upaka ima mijare yibearijarape. Īrākurimarīa samija ĩaeka simamaka “Rita oka, Tuparāte p̄ūataekaki Pablote ime”, yireka mija ā̄r̄iri imakoperape. ¹³ “Aperā Jesucristore ā̄'mitirip̄ēairāte jiyip̄upayeeripotojo, mare p̄uri Pablote jiyip̄upayeebeyu”, mija āñua ĳrita sime bai je'e? “Yire mija jeyobaabe jia ñimaerā”, aperāte ñarāpaka upaka mijare ā̄r̄iberapaki imaripotojo ĩrātiji oyiaja jiyip̄upaka mijare ñoñu. I'supaka simako'omakaja “Aperāte kijēñerapaka upakaja, yijare kijēñeri imakoperape”, ā̄r̄iwa'ri yireka mija jairijayu. ĳYaje rita ba'iaja mijare yibaarape je'e? Ba'iaja mijare baaberapaki imarī, marākā'ā baatirā “Jiamarīa yibaarapakareka yire mija wayuĩabe”, mijare ñarīwārūbeyu.

¹⁴ Ī'pakuri mija p̄ō'irā yiturutika. Supa imarī maekarakakurireka mija p̄ō'irā turirī a'yaokaro'si mae p̄uritaka yip̄upajoau'muyu ate. Ā'mitirikōrī je'e: Makarāirā p̄uri namakarāte yapaika tōp̄oerā niñerū jierijayurā. Me'rārījaka p̄uri napakiarāro'si i'supaka baabeyurā. Topi ā̄r̄iwa'ri yimakarā upaka yireka mija imamaka, mija p̄ō'irā ñimarāka poto niñerū mijare jēñebesarāki yi'i. Mijare p̄uri jia yika mija imarika yiyaparāñu, jia mijare yiwārōrimirīr̄ikawa'yaokaro'si. ¹⁵ Mijare wayuĩawa'ri mijare yijeyobaariyap̄ayu. “Jesúre na'mitirip̄ēarū”, ā̄r̄iwa'ri ritaja yibaawārūika upakaja rūr̄itiyaika rō'ōjirā mijare yijeyobaarijarirāñu. Jia mijare wayuĩaiki ñimamaka yire mija wayuĩabesarākareka, ba'iaja yip̄uparirāñu.

¹⁶ Mijaka ñimarapaka poto dakoā mijare yijēñeberapaka ōñurā mija ime. I'supaka simako'omakaja, “Ritaja pakirika jia ōñuka imarī, Pablote mijare pakiyu niñerū mijare karee'eokaro'si”, ĩrārimarāre yireka āñu je'e. ¹⁷ “Map̄ō'irā kip̄ūataraparāpioka Pablote mare pakika”, ĳmija ā̄r̄ip̄upajoayu bai je'e? Jēno'o mijare pakiberapaki yi'i. ¹⁸ Titore ap̄ika Jesúre ā̄'mitirip̄ēaikip̄itiyika mija p̄ō'irā yip̄ūatarape niñerū mija rēawearika najeyobaaokaro'si. ĳYaje Titore mijare pakirape je'e? Jēno'o mijare pakikoriberapaki kime. Yupakaja jia p̄upajoaiki imarī, mijare jeyobaariyap̄awa'ri jia Tuparārika bojariroka mijare kiwārōeka, niñerū mijare jēñebekaja.

¹⁹ “Ba'iaja baabeyurā nime”, yijareka ā̄r̄iwa'ri j̄jimaka yijaka mija imaokaro'si takajamarīa, i'supaka mijare ñañu. Ikuṣaka simatiyayu, ĩakōrī je'e: Jesúrīā imarī, kiyapaika upakaja mijare yija jairijayu Tuparāte ĩaika wājītāji. Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Ritaja mijare yija bojarijayua, “Jiibaji Jesúre na'mitirip̄ēarijarirū”, ā̄r̄iwa'ri mijare sayija bojayu. ²⁰ Mijareka p̄upajoabaraka ba'iaja yip̄uparijayu. “Mija p̄ō'irā yeyarāka poto ba'iaja baabaraka mija imarāka ñiaeyarāñu je'e aṣeyari”, mijareka ñarīp̄upajoarijayu. Wap̄abu'abaraka, supabatirā aperāte oakiparaka mija imarāka ñiaeyarāñu je'e. I'supakajaoka boebaparaka, supabatirā rakakaja nap̄upajoaika upakaja baawa'ri jia jeyoaribekaja mija imarijayuaoka ñiarāñu je'e. I'supakajaoka okabaapakibu'abaraka, supabatirā wap̄uju jaijairika baabaraka mija imarāka ñiarāñu je'e. Aperāte tērīwa'ribaji p̄upajoairā upaka baabaraka, supabatirā rakakaja p̄upajoawa'ri rukubaka mija rēñua ñiaeyarāñu je'e aṣeyari. Supabatirā, “Jesúre yapaika upakaja baabekaja nimañuju je'e”, ñarīp̄upajoaika upaka mija imamaka ĩatirā mijaka yiboobarirāñu. I'supakajaoka j̄jimaka yika mija imabesarāñu mijaro'sioka. ²¹ Ate mija p̄ō'irā yeyarāka poto ba'iaja baabaraka mija ima ñiaeyarākareka “Nare yiwārōrapaka upakaja yi'ribeyurā nime”, ā̄r̄iwa'ri Tuparā

wājītāji yi'yopi'rirāñu. Supabatirā “Bikija rīkimarāja ba'iaja nabaakeka saja'atabekaja dajaka nabaarijaju je'e apeyari. Supabatirāoka ba'iaja rōmijāte nabaariwā'imarīrijayu. I'supakajaoka naṣuṣajoarijaju upakaja wāārō'ō ba'iaja nabaarijaju ruṣu”, āṣaraka ñiaeyarāka, ba'itakaja yiṣuṣarirāñu.

13

Ika ṣaṣerapi ṣiyia jia Ṣablote nare okajāāeka

¹ Ika ya'rirā baaikaṣi maekarakakuri mija ṣō'irā yeyarāñu. Torā eyatirā Tuṣarā majaropūñu o'oekarā āñu upakaja yibaarāñu. Mia je'e: “I'rīkate ba'iaja baamaka ñaekarā jaijeyobaabaraka i'ṣarā, maekarakamarā ‘Rita sime. I'supakatakaoka kibaarape’, āñurāte imajīkareka, okajierika sime kika”, ārīwa'ri sabojayu. ² Bikija i'ṣakuri mija ṣō'irā yiturapakareka, ba'iaja baairāte jia yokajāārape “Ba'iaja nabaaike naja'atarū”, ārīwa'ri. Mae mija ṣō'irā imaberiripotojo ṣaṣerapi, “Ba'iaja mija baaika mija ja'atabe”, ñañu ba'iaja baarijajurāte. Aṣerāṣitiyika ba'iaja baabaraka nimamaka ñiaeyarākareka, ba'iaja nabaaike waṣa tīmarīji nare yibaarāñu. ³ “ ‘Rita Cristore oñuapi mibojarijaju’, yija ārīwārūokaro'si, kirika yijare mibeabe”, mija āñua sime. I'supaka simamaka, kirikaṣi tīmarīji nare yibaamaka ñawa'ri “Cristore jā'meika upakaja kirikaṣi jairijayuka Ṣablote ime”, yireka mija ārīwārūrāñu je'e. Okajājimarīa imabeyuka Cristo mijaka. Ba'iaja baairāte jiamarīa jūaokaro'si kirika baabearimaji kime. ⁴ Muṣaka ṣo'iki imariṣotojo, yaṣua tetaekarā kire naṣatakāeka simamaka, okajājimarīki upaka Cristore reyaeka mija oñu. I'supaka kire nabaako'omakaja, Tuṣarārikaṣi ārīwa'ri oñia kime mae. Cristorirā imarī, kiupakaja okajājimarīrā yija ime ṣo'imajare yijare ñamaka. I'supaka simako'omakaja kirirā imarī, Tuṣarārikaṣi ārīwa'ri kiyapaika upakaja yija baarijaju. I'supaka imarā imarī, ṣaṣi ārīwa'ri mija ṣō'irā ba'iaja baairāte tīmarīji yija baarāñu, jia nayi'rirū ārīwa'ri.

⁵⁻⁶ Mija ñabe. Cristore mija yi'yua ṣuṣajoatirā “¿Yaje rita Jesucristore yi'yurā maimē?”, mija ārīṣuṣajoabe. “¿Mija ṣuṣakareka Cristore ña'rījāikarā mija ima oñibeyurā mija bai je'e?” Topi ṣuri “Jesúre maṣuṣakarā ña'rījāiberikarā maimē”, āñurā ṣuri kire yi'ribeyurā nime. I'supaka simakoṣeko'omakaja “ ‘Jia kire yi'yurā yija ime’, āñurā mija ime”, mijareka ña'rīṣuṣajoayu. Suṣa imarī mamarītaka kirika bojariroka mijare yija bojarapaṣa ā'mitiritirā jia kire mija yi'raṣaka simamaka, “Rita, Cristore nare oñirūjeikaṣi Ṣablōrākare yijare bojarijayu”, ārīwārūrā mija ime. ⁷ Ba'iaja baabaraka mija ima yija ñaeyarākareka, Cristore yijare saṣā'metika simamaka, jiamarīa mijare yija jūarūjerāñu. I'supaka mijare yija baarākareka “Cristore nare jā'meikaṣi i'supaka Ṣablōrākare mare baayu”, mija ārīwārūrāñu. I'supaka mijare baariyaṣaberiwa'ri ba'ia mija baakoreka Tuṣarāte mijaro'si yija jēñejirijayu. Suṣa imarī Tuṣarāte yaṣaika upakaja mija baarākareka ṣuri, ba'iaja mijare yija baabesarāñu. Suṣa mijare yija baabepakā'ā ñatirā “Yaje rukuya Cristore jā'meikaṣi tīmarīji yijare nabaatiyañu”, yijareka mija ārīkoṣejīkaoka, marā imabeyua yijaro'si. I'supaka simako'omakaja kiyapaika upaka oyiaja mija baaritakaja yija yaṣayu. ⁸ Suṣa imarī mija ṣō'irā yija eyarūki ruṣu kiyapaika upakaja baatikarā mija imarākareka ṣuri kijā'meikaṣi ba'iaja mijare yija jūarūjebesarāñu. Kiyapaika upakaja Cristore yijare jā'metikarā imarī, mijare jeyobaarimaja yija ime, ba'ia upakaja mijare baabekaja. ⁹ Suṣa imarī mija ṣō'irā eyatirā, jia Cristore yi'yurā mija ima ñawārūtirā okajājiapi mijare yijaibesarāñu. “Okajājimarīrā imarī, Cristorikaṣi Ṣablōrākare beabeyu”, yijareka mija ārīkoṣejīka, marā imabeyua yijaro'si. Jia mija yi'ṣakā'ā ñawa'riji, jia jījimaka imarūkirāja yija ime. Supabatirā “Mire ā'mitiripēawa'ri miyaṣaika upaka oyiaja nabaarū”, ārīwa'ri, Tuṣarāte mijaro'si yija jēñerijayu. ¹⁰ I'supaka simamaka mija ṣō'irā eyatirā, okajājiapi mijare yijairiyaṣabeyu. Suṣa imarī ya'rirā baaika ruṣu, ika ṣaṣera mijare yiṣuṣatayu jībaji Jesúre yi'ṣaraka mija imaokaro'si. I'supaka mijare baarimaji ñimaokaro'si Maiṣamakite yijare jā'meka. Suṣa imarī kire mija yi'yua bitatarikoṣakaja jībaji kire mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaarijaju.

¹¹ Õ'õjĩrãja mijaro'si yo'oyu yijeyomarã. Jia mija imabe, Jesúre yapaika upaka oyiaja baabaraka. Ritaja ika pãperapi mijare yibojaika jia ã'mitiripẽabaraka mija imabe. Í'rĩka upakaja pũpajoabaraka, oka imarijarirãkaoka jiaapi sajiebaraka mija imabe. I'supaka mija baamaka, Tuþarã, mare wayuĩarimajire, mijaka imajiparãñu. Supabatirã jĩjimaka mare imarũjeiki kime. ¹² Jesúre ã'mitiripẽairã imarĩ, mija rẽrĩrijayu þoto jia jĩjimakapi jẽñebu'abaraka mija imarijape.

¹³ Õ'õkarã Jesúre ã'mitiripẽairã, “Jia nimarũ”, ãrĩwa'ri oka mijaro'si naþũatayu. ¹⁴ “Jia nare mibaabe”, ãrĩwa'ri maiþamaki Jesucristore mijaro'si yijẽñeyu. “Supabatirã Tuþarãte mijare wayuĩaika jia õñurã mija imaokaro'si, supabatirãoka Espĩritu Santo jia mijaka imajiparijayuka kimarũ”, ãrĩwa'ri ritaja mijaro'si yijẽñeijirijayu yijeyomarã.

I'tojĩrãja sime ruþu.

Carta de San Pablo a los Filipenses

Pablo, kijeyomaki Timoteopitiyika Filiposwejeakarãro'si pãpera napũataeka

¹ Yijeyomarã Filiposkarã, Jesucristore jia baaikãpi kirirã imarijayurã, supabatirã kire yi'yurãte imaruputarimaja, i'supakajaoka nare jeyobaarimaja “Jia mija imabe”, ãrĩwa'ri oka mijaro'si yija pũatayu. Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika mijaro'si sayija pũatayu Jesucristoro'si ba'irabejirimaja imarĩ. ² Supã imarĩ, Maþaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristoreoka “ ‘Jia dako okamirãmarĩaja nimarũ’, ãrĩwa'ri jia nare mija jeyobaabe”, ãparaka mijaro'si nare yija jẽnerijayu.

“Filiposwejeakarã Jesucristore ã'mitiripẽairãte jia mibaayu Tuparã”, Pablote ãrika

³ Mijareka yipupajoarijayu rakakaja “Jia mibaayu”, Tuparãte narĩrijayu. ⁴⁻⁵ Supabatirã Tuparãte mijaro'si yijẽneika rakakaja jjimakãpi kire yijairijayu. Tuparãte mija yi'riũ'muekarõ'õjĩtepi, maekakaoka aþerãte Jesũrika bojariroka bojatapabaraka yire mija jeyobaarijayua simamaka i'supaka yibaarijayu. ⁶ Rita sime, jia Tuparãte mija pupaka baaũ'mutika simamaka, kiyãpaika upakaja mija imamirĩrikawa'yaokaro'si mijare kijeyobaarijarirãnu, Jesucristore etarãñurĩmi rõ'õjĩrãrãja. ⁷ Mijare wãtaiki imarĩ, i'supaka mijareka yipupajoayu. Yire jeyobaariþupakirã imarĩ, i'rákurimarĩa yiyãpaika yire mija pũatarijayu. Mia je'e, wẽkomaka imariwi'iarã imariþotojo Jesũrika bojarirokakaka yapabeyurã wãjitãji “Ikupaka sime”, ãrĩwa'ri nare okae'ebaaraka, yibojajiirijayu. I'supaka yibaayu þo'imajare yibojawãrõrũkia Tuparãte yire ja'ataeka simamaka. I'supaka ñimarijayua simamaka jia ñimaokaro'si yire mija pũatarijayua jia sime. ⁸ Jesucristore wãtaka mijare õnuãpi ãrĩwa'ri i'supakajaoka mijaka ñima Tuparãte õnuã. I'supaka imaki imarĩ jimarĩa mijare ñiaripakatayu ate. ⁹⁻¹¹ I'supaka imawa'ri, ikupaka Tuparãte mijaro'si yijaiĩjirijayu. “Jia mire õrĩrijaparaka miyãpaika upakaja imamirĩrikawa'yurã imarĩ jibaji wayuĩabu'airã nimarũ. I'supaka imawa'ri miyãpaika upaka imarika najẽrãko'arũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte mijaro'si yijaiĩjirijayu. I'supaka yiyãpayu “Jia baarijaririka ja'atabekaja nimarũ”, ãrĩwa'ri. Supã mija imamaka ãtirã “Dakoa okamirãmarĩaja jia yika nima nareka ñoũ”, Cristore þe'rietarãñurĩmi mijareka kẽrĩrika yiyãpayu. Supabatirãoka Jesucristore mijare jeyobaaikãpi “Tuparãte yãpaika upakaja baarijayurã nimarũ mae”, mijareka ñãnu. Supã imarĩ mijare kijeyobaamaka ãtirã, “Tẽrĩwa'ribaji jia baaiki Tuparãte ime”, ãparaka aþerãte kire jiyipupayeeokaro'si naro'sioka kire yijaiĩjirijayu.

“Rĩkimarãja Jesucristorika bojariroka ã'mitiripẽairãte ime”, Pablote ãrika

¹² Yijeyomarã, Jesũrika bojariroka yiwãrõriþareareka ba'iaja yijũaika simako'omakaja, þo'imajare yibojarija'atabeyua sime. I'supaka yiro'si simako'omakaja rĩkimarãja aþerã yibojaika ã'mitiriwãrũtirã kire nayi'ririjayuakaka jia mija õrĩwãrũbe. ¹³ Mia je'e, “Cristore kiyi'yu pi'iwa'ri wẽkomaka imariwi'iarã kime”, ika wejea ipamaki wi'ia ãarĩrĩrimaja surararãkare yireka ãrĩrijayu. Supabatirã þo'imaja ritaja ika wejeareka imarãoka i'supaka yireka pupajoarijayurã. ¹⁴ Supã imarĩ, Cristore yi'ririya'ataberiwa'ri wẽkomaka imariwi'iarã ñima õrĩwa'ri, rĩkimarãja ika wejearã Maipamakire yi'yurã jibaji kirika bojarijayurã ba'iaja jũarika kíkibekaja.

¹⁵ I'supaka simako'omakaja, i'rãrimarã þuri, “Wẽkomaka imariwi'iarã Pablote imamarã imabeyua”, ãñurã. I'supaka ãñurã imarĩ, “Pablote bojaikakaka ã'mitiriberiwa'ri rĩkimabaji yijare ã'mitiripẽairãte imarãnu je'e”, naũ yibaarijayuakaka oakiyurã. Aþerã þuri jia yika imawa'ri jiaþi Cristorika bojariroka bojarijayurã. ¹⁶ I'supaka yire wayuĩairã imarĩ, “Tuparãpi ãrĩwa'ri wẽkomaka imariwi'iarã Pablote ime. Supã imarĩ Romawejeakarã iparimarã Cristorika bojariroka bojarika nayãpabeyua simako'omakaja Pablote sanajẽriamaka, nawãjitãji jia yi'riwãrũiki kime”, ãñurã nime. ¹⁷ Aþerã imarã yire

pemawa'ribaji imarika yapakopewa'ri “Cristorika bojariroka yija wārōmaka yijare takaja ā'mitiripēairāte imarāñu je'e. I'supaka simamaka sā'mitiritirā yijare oakiriwa'ri, wēkomaka imariwi'iarā kimarō'ōpi ba'iaja Pablote pūparirāñu”, narikopeyu.

¹⁸⁻¹⁹ I'supaka nabaarijayua marā imabeyua yiro'si. Ritaja Cristorika bojariroka nawārōrijayuapi āriwa'ri jījimaka ñime. I'supaka imarijayuka imarī, “Tuṣarāte yiro'si mija jēñejimaka, suṣabatirā Espiritu Santore yire jeyobaamaka ṣariji ritaja yijūaika jia oyiaja yiro'si sawaṣu'rirāñu”, ñarīpūpajoayu. ²⁰ I'supaka pūpajoaiki imarī, ṣarimarā wājītāji naka yijairāka ṣoto, “Dakoa i'yomarāja jaiki ñimarijarirāñu”, āñuka ñime. Suṣa imawa'ri Cristorika bojariroka jia wājia yibojarijariroyika upakaja nare sayibojariyapayu. Suṣa imarī yire najērīawearāka ṣoto, yire najāākoṣejika, yire naṣoatajikaoka, marā imabeyua yiro'si. Ritaja yibaarijayua Cristore jiyipūpayeerūkiakaka simarika yiyapayu. ²¹⁻²² Suṣa imarī, yire najāābesarākareka ritaja yibaarijayuapi jia Cristore jiyipūpayeebaraka ṣo'imajare imarika yiyapayu. Yire najāākoṣerākaoka jibaji yiro'si simarāñu Cristoka jia imarūkika ñima simamaka. I'supaka simako'omakaja yire naṣoatarākarekaoka, Cristorika bojariroka yibojamaka rīkimarāja sā'mitiripēarāñurā. Suṣa imarī, “¿Dika jītaka imatiyaika je'e?”, āriwārūbeyuka ñime. ²³ I'supaka simamaka “Ika ṣā'paba'iwā'taja jia yiro'si ima”, ñarīwārūbeyu. I'supaka simako'omakaja reyatirā mabo'ikakurirā jibaji kika imarika simarāñu je'e yiro'si ñarīpūpajoarijayu. ²⁴ I'supaka yipūpaka imako'omakaja mijare jeyobaabaraka ṣōña imarika yiyapayu jibaji mijaro'si simaerā. ²⁵ Suṣa imarī “Jibaji Tuṣarāte yi'ṣaraka jījimaka kika nimaokaro'si nare wārōbaraka, naka ñimarāñu ate”, āriṣupajoaiki ñime. ²⁶ Toṣi wēkomaka imariwi'iarā ñima be'erō'ō mija ṣō'irā yeyarāka ṣoto, “Wēkomaka imariwi'iarā kimaraparō'ōpi Pablote mipoaeka jītaka kire mibaayu”, Jesucristore āṣaraka jia jījimaka mija imarāñu.

²⁷⁻²⁸ I'supaka simako'omakaja, wēkomaka imariwi'iarā yiro'si simarāka upakaja simakoṣerāka marā imabeyua. Jia Cristorika bojariroka yi'yurā imarī, sabojaika upakaja jia baabaraka mija imarijape. I'supaka mija baabe mija ṣō'irā yeyarāka uparāka, yeyabesarākarekaoka jia ṣrātiji pūpajoairā imawa'ri, Cristore yi'riri'atabeyurā mija ima ñoñaokaro'si. I'siapi āriwa'ri, aṣerāte mijare okabaako'omakaja ṣrīka ta'iarāja imarā imarī, Jesurika bojariroka mijare yiwārōrapaka upakaja mija imarijayua ñorīrāñu. I'supaka imarā imawa'ri ba'iaja mijare baarijayurā ruṣu wayuṣi'ribekaja mija imabe. I'siareka mija ima ṣatirā “Rita, Tuṣarāka ṣōña imajiparūkirā ñime. Yija ṣuri ba'iaja nare jaiwā'imañurā yija imariṣareareka, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā imarā”, narīpūpajoarāñu. Mijare yibojaika upatiji Tuṣarātakiji imaki ritaja sabaarimaji. ²⁹ I'supaka imaki imarī, jia mijare baawa'ri kirirāro'si Tuṣarāte mijare wā'maeka, “Yimakire yi'ṣaraka nimarū, suṣabatirāoka jia kire yi'riwa'ri ba'iaja jūabaraka nimarū”, āriwa'ri. Suṣa imarī kire mija yi'yua ja'atabekaja mija imamaka ṣatirā aṣerāoka Cristore yi'rirāñurā. ³⁰ Suṣa imarī mija ṣō'irā ñimarapaka ṣoto ba'iaja yire nabaarapaka mija iarapaka upakaja jūairā mija ime mijaro'sioka mae. I'supakajaoka ṣō'ō Romawejearā aṣerāte ba'iaja yire baaika majaroka mija ā'mitiyu ate.

2

“Tērīriki imaripotojo ‘Imatiyaiki ñime’, āriberikaki Cristo”, Pablote ārika

¹⁻² Kirirā mija imamaka, jia pūṣaparaka mija imaokaro'si Cristore mijare jeyobaayu. I'supakajaoka mijare kiwātayu imarāja mija imakoreka. Suṣabatirāoka rīrākibiparaka Espiritu Santore mijaka imarijayu. Toṣi jia Cristore mare wayuñaika simamaka jījimaka ñimaokaro'si ikupaka mija imarika yiyapayu: Mija jeyomarāka ṣrātiji pūṣakirā mija imabe. I'supakajaoka ritaja mija imaupatiji, jia wayuñabu'abaraka ṣrīka ta'iarāja imawa'ri, Cristore yapaika upakaja ṣrārokarekaja ña'rīyaarīji pūpajoairā mija imabe. ³ Aṣerāte pemawa'ribaji imarika yapabekaja mija imarijape. I'supakajaoka “Po'imajare yijare jiyipūpayeerū”, āriwa'ri mija baaikakaka mija jaia'si. I'ṣiroka pūpajoaberwa'ri “Yijare tērīwa'ribaji imatiyairā ñime je'e aṣeyari aṣerā”, āriwa'ri jiyipūpaka nare mija

ōrīrijape. ⁴ Mijaro'si takaja jia mija imarūkia pūpajoabekaja apherāte jia imarūkiakakaoka mija pūpajoarijape.

⁵ I'supaka mijare ñañu Jesucristore imaekarokapiji ōrītirā kiupaka mija imarijayaokaro'si. Īakōrī je'e, ikupaka sime:

⁶ Tuparāka ī'rātiji imariṗotojo, “Tērīriki Tuparāte ima upakaja ñima yija'atabesarāñu”, āribeyuka Cristore imaeka.

⁷ I'supaka āribekaja, tērīwa'ribaji kima ja'atirā, ṗo'imaji kiṗo'ijirika. Supabatirā ba'irabejirimaji imatiyabeyuka upaka kijarika.

⁸ Supa imarī ika ka'iarā kimaeka ṗoto, “Yire ṗemawa'ribajika mime”, āñuka upaka Kipakire kiyi'ririJarika. I'supaka imaekaki imarī, ba'iaja baarimajare najāāroyika upaka yaṗua tetaekarā kire napatakāeka, sarā kireyaokaro'si ṗariji Tuparāte kiyi'rika.

⁹ Supabatirā kireyaeka be'erō'ō ōñia kire jariṗe'rirūjetirā, ikupaka Tuparāte kire ārika: “Ritaja ima ṗemawa'ribajirā jiyiṗupaka ōrīrūkika mimabe. Supa imarī ritaja imarā ṗemawa'ribaji īṗi mimarāñu”, kire kērīka.

¹⁰ I'supaka Tuparāte kire ārika seyarāka ṗoto nimaupatiji kiṗoiji'aekarā: Mabo'ikakurirā imarā, ō'ōrā imarāoka, ka'irokareka imarā ṗariji Jesúre najiyiṗupayeerāñu.

¹¹ Nawājītāji kimarāka ṗoto “Ritaja imarā īṗamaki Jesucristore ime”, wāārō'ōrāja ritaja imarāte kire ārīrāñu. I'supaka baawa'ri Kipaki Tuparāteoka jiyiṗupaka norīrāñu.

Jesucristore imaekarokapī ōrītirā saṗiji mija imarijape kire yi'ribeyurā wājītāji

¹² Yijeyomarā, i'supaka Cristore baaeka pūpajoawa'ri i'supakajaoka Tuparāte mija yi'rījīñu. Mija ṗō'irā ñimarapaka ṗoto jia kire yi'yurā mija imamaka ñiarape. Maekaka ṗuri mija ṗō'irā ñimabeyua simamaka torā ñimarapaka ṗoto jia kire mija yi'rapaka upakaja jībaji kire yi'ṗaraka mija imarika yiyapayu. Supa imarī ba'iaja mija jūarūkiareka Tuparāte mijare satāāeka simamaka kire kikibaraka, kiyapaika upakaja mija baarijape.

¹³ I'supaka mijare ñañu “Yiyapaika takaja baariṗupakirā nimarū”, āriwa'ri Tuparāte mijare jeyobaarijayua simamaka.

¹⁴ Ā'mitirīkōrī je'e: Mija baaika upakaja, ba'iaja jaibu'abekaja, jījimakaṗi mija imarijape. ¹⁵⁻¹⁶ I'supaka mijare ñañu, oka baabekaja, jia wājiroka oyiaja baarijayurā mija imaokaro'si. Supa imarī ika wejeareka ba'iaja baarimaja watoṗekarā imariṗotojo, “Tuparāte yapaika upaka baairā nime. Dakoa oka imabeyua nareka”, mijareka narīrāñu. I'supaka jia baairā mija imarākareka, Tuparāte yapauroka nare mija bearāñu. Supa imarī Cristore ṗe'rietarāñurīmi “Nare yibojaeka upakaja baarijayurā nime”, āṗaraka jījimakaṗi kire sayibojarāñu. ¹⁷⁻¹⁸ Tuparāte yapaika upakaja Jesúrika bojariroka yibojarīṗareaja, yire najāārūjerāñu je'e aṗeyari.* I'supakajaoka sayi'yurā imawa'ri, ba'iaja mija jūarījayua simako'omakaja mijaka jījimaka ñime. I'supaka imaki imarī i'supakajaoka yika mija imarika yiyapayu yiro'si.

Timoteo, Epafroditopitiyika ī'ṗarāte Filiposwejarā Pablote nare pūatarīpūpajoaeka

¹⁹ Maipamaki Jesúre yaparāka upakaja, ñojimarīji mija ṗō'irā Timoteore yīpūatarāñu je'e, yimajaroka mijare kibojamaka jia mija pūpayaokaro'si. I'supaka simarākareka ō'ōrā ate kiṗe'rietarāka ṗoto mija majaroka yire kibojamaka ā'mitiritirā jia yīpūarirāñu yiro'sioka. ²⁰ Jia mija imarika pūpajoatiyaiki kimamaka, mija ṗō'irā kire yīpūatarīyapayu. Maki aṗika kiupaka pūpajoaiki imabeyuka ō'ōrā. ²¹ Aṗerā ṗuri narīmijitakaja nimarūkiakaka pūpajoabaraka imarā. I'supaka imawa'ri Jesucristore yapaika upaka baarijaririka pūpajoabeyurā nime. ²² I'supaka pūpajoairāte ima simako'omakaja, “Timoteo ṗuri Jesucristore yapaika upakaja baarijayuka”, āriwa'ri mija ōñuka kime. I'supaka kireka mija ōñua imarī, “Kimaki upakaja jia Pablote kijeyobaarijayu, rīkimabajī Cristorika bojariroka yi'yurāte imarika yaṗawa'ri”, kireka āñurā mija ime. ²³ Supa imarī, “Ikupaka īṗarimarāre yire baarāñu”, ñarīwārūrāka ṗoto, Timoteore mija ṗō'irā yīpūatarāñu

* 2:17-18 Pablo compara su posible muerte con una ofrenda a Dios. También considera la fe de los filipenses como un ofrenda a Dios.

yimajaroka mijare kibojaerã. ²⁴ Supabatirã “Yi'ioka ñamajĩ napõ'irã ya'rirãñu je'e apeyari”, ñarĩpupajoayu. I'supaka yibaajĩka, ñipamakire yire jeyobaarãkapi ãrĩwa'ri supã simarãñu.

²⁵ Majeyomaki Epafroditore yire jeyobaaerã mija pũatarapaka jia sime. Yijũaika upakaja ba'iaja jũaiki kime kiro'si Cristorika bojariroka wãrõrimaji imarĩ. Supabatirã “Cristorika bojariroka mija boja'si”, sã'mitiripe'yoirãte añua imako'omakaja, yire jeyobaarimaji kime Epafrodito. Jia yire jeyobaarimaji kimako'omakaja mija põ'irã kire yipe'ataerã baayu.

²⁶ Ikuḡpaka sime: “Wãmarĩa yijarapaka majaroka ã'mitiritirã, ba'iaja Filiposkarãre pupayu je'e”, ãrĩwa'ri ba'iaja pupayuka imarĩ, mijare ñarika kiyapayu. ²⁷ Rita simarape, kũpajĩkaro'siji kireyarũkia jariwa'rikopeko'omakaja Tuparãte kire wayuĩamaka kitãrãpe. Yire pariiji wayuĩawa'ri, “Wẽkomaka imariwi'iarã kima poto ba'iaja kipupayua pemawa'ribaji Epafroditore reyamaka ba'iaja Pablote puparia'si”, ãrĩwa'ri, Tuparãte kire tããrãpe. ²⁸ I'supaka simamaka ñojimarĩji mija põ'irã kire yipe'ataerã baayu. Supã imarĩ jia dakoa risirika ba'ijũaberikaki upakaja mija põ'irã keyamaka ñatirã jĩjimaka mija imarãñu. I'supaka kire yipe'atarãka be'erõ'õpi puri, ba'iaja puparitiyabekaja ñimarãñu yi'ioka. ²⁹⁻³⁰ Ñoakurirã mija ima simamaka marãkã'ã baatirã Cristorika bojariroka yiwãrõika yire mija jeyobaawãrũbeyu. “Kire kijeyobaarũ”, ãrĩwa'ri mija pũatarapaki puri jia yire jeyobaaiki. I'supaka imaki imariḡotojo koiteje kireyakoperapaka simamaka jia jiyipupaka kire mija õpe. Jia jãjika mija põ'irã keyamaka jĩjimakapi kire mija e'etope mija upakaja Maipamakiriki kima simamaka. Supabatirã, i'supakajaoka jia jiyipupaka mija õpe kiupaka imarãte.

3

Maipamaki Jesucristore õrĩrika sime ritaja ima pemawa'ribaji imatiyaika

¹ Yijeyomarã, jia jĩjimaka mija imabe “Jesucristorirã yija ime”, ãrĩwa'ri. Bikija mijaro'si yo'orapakakaka, maekakaoka jiaḡi so'otirã mijare yipũatayu ate, sãtirã wãpũju pakirimajaroka bojarimajare mija yi'rikoreka. ² Werika yaiwẽkoa* upaka ba'iaja baairã nime. Supã imarĩ pakirikapi sawãrõrimajare rakajekaja mija imabe. Supabatirã “Tuparãrĩrã imaokaro'si circuncisión baarika sime”, narĩpakirijayu. ³ “Circuncisión baaekarã imarĩ Tuparãrĩrã yija ime”, narĩkopeika. Maa puri Tuparãrĩrã maima. Cristore yi'yurã puri Espĩritu Santore mare jeyobaamaka Tuparãte jia jiyipupaka morĩrijayu. Supabatirã Jesucristore majiyipupayeeyu “Maro'si kireyaekapi Tuparãte mare wayuĩarijayu”, ãrĩwa'ri jĩjimaka maimarijayu. “Mapo'ia mabaaikapi ãrĩwa'ri Tuparãrĩrã majarirãñu”, ãrĩbeyurã maima. ⁴⁻⁵ Karemarĩa yiñekiarãte pupajoaekaroka yipupajoarikareka “Moisére jã'mekakaka aḡerãte yi'yua pemawa'ribajirã jia sayi'yuka ñime”, añuka ñimajĩñu. Ñakõrĩ je'e, ikuḡpaka ñimaeka bikija: “Tuparãriki kimarũ”, ãrĩwa'ri ñ'põtẽñarirakarĩmi yipõ'ijirika be'erõ'õ circuncisión yire nabaaeka. Benjamín imaekakaki riḡarãmi ñime judĩotataki imarĩ. Supabatirã aḡika yiñekijioka kimaeka Abraham. Ñrãtomajaja nimaeka yiñekiarã. I'supaka imaekarã imarĩ, judĩotatarã tiyiaja tĩmiaribu'atirã namakarãrikaki imarĩ, judĩotataki takiji ñime. Supã imarĩ fariseokaka pupajoaiki ñimaeka. I'supakajaoka Moisés imaroyikakite Tuparãte jã'mekakaka jia jiyipupaka sõparaka sayi'yuka ñimakopeka ruḡu. ⁶ I'supaka sayi'rityawa'ri, “Cristore yi'yurã puri Moiséte jã'mekakaka riatarika pakatayurã imarã”, ãrĩpupajoakopebaraka jimarĩa ba'iaja nare baawã'imañuka ñimaroyika. I'supaka ñimamaka, “Moiséte jã'meka yi'ribeyuka Pablote ime”, marã yireka ãrĩberiroyirekarã. ⁷⁻⁸ I'supaka ñimaeka simako'omakaja “Sãpi ãrĩwa'ri, jĩjimaka Tuparãte yika ime”, ãrĩbeyuka ñime mae. Maekaka puri Cristore yi'yuka ñimamaka bikija ñimakoperoyirapaka wãpamarĩa ima. Supabatirãoka maipamaki Jesucristore õrĩrika ritaja tẽrĩwa'ribaji ima simamaka ritaja

* 3:2 Los judíos llamaban a los no judíos perros. Pero Pablo dice que estos maestros judíos realmente son los perros por tratar de imponer la circuncisión y otros ritos a los cristianos.

imakopeika wəpamarĩa ima yiro'si. Jiibaji kire òrĩriyapawa'ri, “Ritaja yibaaroyirapaka mirāka jia Tuparāka ñimarũkiro'simarĩaja sime mirākiyu”, āriwārũiki ñime mae. Supa imarĩ ritaja yiro'si jītaka imaeka mirāka ja'ataekaki ñime, Cristorikitakaja jayaokaro'si. ⁹ Kiriki imarĩ, “Moiséte jā'meka yi'riwa'ri Tuparāka jia ñime”, ñarĩbeyu. Cristore yi'riwa'ri takaja p̄uri jia Tuparāka ñime. Sapi āriwa'ri Tuparā ñakoreka ba'iaja baabeyuka ñime mae. ¹⁰ Supa imarĩ, ikupaka simamaka jiibaji Cristore ñorĩriyapayu: Reyariṗotojo Tuparāte òña kire jarirũjekapi āriwa'ri kiyapaika upakaja ñimariyapayu. Supabatirāoka kika rĩrākibiyuka imarĩ, ba'iaja Cristore jūaeka upakaja Tuparāte yi'riwa'ri ba'iaja yijūarākareka, marā imabeyua. I'supaka imawa'ri Cristore reyaeka upakaja jia Tuparāte yiyi'ririyaṗayu yireyarāka rō'òjĩrā. ¹¹ I'supaka ñime, “Yireyarāka be'erō'òṗi òña Tuparāte yire jarirũjerāñu”, āriwa'ri.

“Tuparāte yapaika upaka oyiaja baabaraka maimaye'e”, Pablote ārika

¹² Ritaja mijaro'si yo'oika “Yi'i p̄uri kopakaja sayi'riṗatatirā Tuparāte yapaika upakaja jaritiki mae”, āriwa'rimarĩa ñañu. I'supaka simamaka, Cristore ima upakaja imarika yapawa'ri kiyapairokapi ñimarijayu, saja'atabekaja. I'supaka yibaarijayu kiupakaja jia baaiki ñimaerā yire kiwā'maeka simamaka. ¹³ Mija ā'mitiṗe yijeyomarā. “Cristore ima upaka takaja jaritiki ñime”, āribeyuka yi'i. Ikupaka sime: Jia sareka baabaraka ñimaro-yirapaka p̄uri p̄upajoarija'atarijayuka ñime. Sapupajoabekaja yirupurō'ò Cristore yapaika upaka oyiaja yipupajoarijayu. Kiyapaika upakaja yibaaokarāka rō'òjĩrāja yibaarāñu. ¹⁴ Cristore imarokapi imaki jaririka yapawa'ri, òña ñimatiyikuriji i'supaka baarika ja'atabeyuka ñime. I'supaka baawa'ri, sawapa yitōporāñu Tuparā ṗō'irā yeyarāka ṗoto. Supa imarĩ Jesucristore yiro'si reyaeka simamaka mabo'ikakurirā Tuparāte yire imarũjerāñu òña Jesũka ñimajipaokaro'si.

¹⁵ Supa imarĩ, yipupajoaika upaka oyiaja mija p̄upajoabe ritaja jia Cristore yi'yurā upatiji. I'supaka imariṗotojo aṗerō'òṗañakarā mija p̄upajoaika waarikajikareka jia samija òñaokaro'si Tuparāte mijare jeyobaarāñu. ¹⁶ Mia je'e: Tuparāte yapaika moriwaṗu'atatika rō'òjĩrārāja kiyapaika upakaja maimaye'e.

¹⁷ Yijeyomarā, supa imarĩ, Tuparāte yapaika upaka ñimara'aeka upakaja mija imarijape mijaro'si. Mija wājītāji yija baarapaka upakaja torā imarāte baarijapakā'ā nareka ĩaji'abaraka mija imabe. ¹⁸⁻¹⁹ ĩrārimarā p̄uri “Cristore yi'yurā yija ime”, āriṗotojo, ba'iaja imarijayurā. Supabatirāoka ba'iaja baarika maja'ataokaro'si yapua tetaekarā Cristore reyaekakaka wəpamarĩa upakaja naro'si sime. Tuparāte yapaika upaka baabekaja, napupakapi nabaarijitoika upakaja baarijayurā nime. Supabatirāoka, i'yorimarĩa jĩjimakapi najeyomarāre sanabojarijayu. I'supaka nabaarijayu Cristore yi'ribeyurāte baaika takaja p̄upajoairā imarĩ. I'simijipi āriwa'ri ba'iaja imarika tiy-ibeyurō'òrā a'rirũkirā nime. I'supaka nimarijayuakaka ĩrākurimarĩa mijare yibojatika upakaja, mijare sayibojape'ayu ate ba'iaja nareka p̄upariwa'ri. ²⁰ Jesucristore yi'yurā maimamaka, maro'si p̄uri i'supakamarĩa sime, mabo'ikakuri maimajiparũkirō'ò maro'si ima simamaka. Supabatirāoka “Mabo'ikakurirō'òṗioka maipamaki Jesucristore i'tarāñu ba'iaja majūarũkia imaekareka mare tāārĩ”, āriṗupajoawa'ri jĩjimaka maima. ²¹ Supa imarĩ maṗo'ia reyarũkia imakopeika kio'arāñu jiika kima upaka simaokaro'si. I'supaka mare kibaarāñu ritaja baawārũṗataiki imarĩ.

4

¹ Supa imarĩ, yijeyomarā, jia mija ā'mitiṗe. Mijare wātaka òñuka imarĩ, jimarĩa mijare ñiariyaṗayu. Jĩjimakapi mijareka ñarĩpupajoarijayu. I'supaka mijare yo'oika upakaja jia maipamakire Jesucristore jia yi'ṗaraka mija imarijape.

“Mijare yiwārōrapaka upakaja jia Cristore yi'ṗaraka mija imarijape”, Pablote ārika

² Jiama mijare ñañu Evodia, Síntiqueṗitiyika ĩ'pakorāwā'taja ĩ'rāko upakaja mija p̄upajoabe, Maipamakire yi'riwa'ri kirirā mija ima simamaka. ³ Supa imarĩ tokaki, jia yire jeyobaarapaki, jia Evodia, Síntiqueṗitiyika ĩ'pakorāre mijeyobaabe oka najiebu'arũ

ārīwa'ri. I'supaka ñaņu Cristorika bojariroka bojabaraka torā ñimarapaka poto jia yire jeyobaaraparā nimamaka. I'supaka yika nimarapaka poto imarapakioka Clemente, supabatirā ritaja aþerā yire jeyobaarimaja. Yire jeyobaaraparā, “Ikarakamarā nime yika imajiparūkīrā”, ārīwa'ri nawāmea kipō'irā Tuparāte o'ojī'aekarā.

⁴ Mija ĩabe. Maiþamakirirā mija ima þupajoawa'ri mija jĳjimaape. Supabatirā i'sirokaoka ate mijare ñarīþe'ayu jĳjimaitakaja mija imarijape ārīwa'ri. ⁵⁻⁶ Supabatirāoka jia oyiaja aþerāte mija baarijape “Jiipuparā nime”, ritaja mijareka nañaokaro'si. Ikuþaka mija õpe: No'ojīrāmarĳaja sajariwa'yu õ'õrā Maiþamakire etarūkia.

Saþi ārīwa'ri wayuþiribekaja mija imabe. Ba'iaja þuparikopakaja mija yapaikareka Tuparāte jēñebaraka mija imarijape. Maņu upakaja ā'mitiyuka kimamaka, “Jiitaka oyiaja yire mibaayu Tuparā”, kire aþaraka mija imarijape. ⁷ Ka'wisika jūariþotojo ba'iaja þupapekaja mija imaerā, Tuparāte mijare jeyobaarijarirāñu Jesucristorirā mija imamaka. Supa imarĳ ka'wisika jūariþotojo “¿Marākā'ā simamaka ba'iaja þupapekaja sareka maimē?”, āñurā mija imarāñu.

⁸ Yijeyomarā, ikuþaka sime: Wājimijikaka oyiaja þupajoabaraka mija imarijape. I'supakajaoka po'imajare jiyiþupaka õrĳrikakaka, jiiroka takapi oyiaja imarikakakaoka mija þupajoabe. Supabatirā jiitakaja ima simamaka jĳjimaka po'imajare ā'mitiyu oyiaja þupajoabaraka mija imabe.

⁹ Supabatirāoka, mijare yiwārõrapaka upakaja baabaraka mija imabe. Ritaja yibaarapaka, mijare yijairapakaoka kopakaja õñurā mija ime. I'supaka baabaraka mija imarākareka okamirāmarĳaja mijare imarūjebarakā Tuparāte mijakaja imajiparijarirāñu.

Filiposkarāre kire jeyobaamaka jĳjimaka Pablote imaeka

¹⁰ Jia yire mija baayu, yire wayuñawa'ri yiyapaika yire mija þūataika. Supa imarĳ, jĳjimakapi “Jiitaka yire mibaayu”, Tuparāte ñaņu. Ñoaka yire saþūataerā mija ba'erapaka simako'omakaja “Marākā'ā saþūataberiwa'ri supa nabaarape je'e”, mijareka ñarĳþupa-joayu. ¹¹ “Jimarĳtakaja sayiyapakoperape”, ārīwa'rimarĳa i'supaka ñaņu, rĳkimaka yirika-jĳka, dakomarĳa ñimakoþeikaoka yiyapaika upakaja jĳjimakapi oyiaja imawārūtikaki ñime. ¹² I'supaka simamaka yiba'arūkia ima poto, simabeyu þotooka Cristore yire jeyobaaika simamaka okamirāmarĳaja ñimarijaju. Supabatirāoka wayuoka baaiki ñima poto, yiyapaika yireka ima þotooka jĳjimaka oyiaja ñime. ¹³ Cristore yire jeyobaa-maka, ritaja ka'wisika, ka'wisimarĳaoka i'supaka imawārūtikaki ñime. ¹⁴ I'supaka ñimako'omakaja yire jeyobaawa'ri niñerū yire mija þūatarapaka jiitakaja yire mija baarape.

¹⁵⁻¹⁶ Filiposkarā, yire mija jeyobaarapakapi ārīwa'ri mija ka'ia Macedoniapi ya'rape aþerõ'õrā wārõtaþaokaro'si. Mamarĳtaka Cristorika bojariroka yi'yurā mija jarapaka be'erõ'õ i'supaka yire mija jeyobaarape. Aþerõ'õkarā þuri nare yiwārõmaka Cristore ā'mitiripēaraparā imariþotojo, i'supaka yire jeyobaaberaparā. Mija þuri, Tesalõnicawejearā ñimarapaka poto ĳ'rākurimarĳa niñerū yire þūataraparā. ¹⁷ “Ate i'supakajaoka niñerū yire mija þūatajiparika yiyapayu”, ārīwa'rimarĳa i'supaka mijare ñaņu. Jia yire mija baamaka sawaþa jia Tuparāte mijare ja'atarika þuri yiyapayu. ¹⁸ Yire mija þūatarapaka þuri simaja Eþafroditore yire ĳjirape. Yire sakĳjirapaka poto sañiamaka yiþupajoarapaka þemawa'ribajirā yiro'si mija þūataeka mirākirape. I'supaka mija baarapakapi ārīwa'ri jia jĳjimaka Tuparāte mijaka ime. ¹⁹ Supabatirā ritaja jia oyiaja ima ĳpamaki kime Tuparā. I'supaka imaki imarĳ Jesucristorirā mija imamaka ritaja mija yapaika upakaja mijare ĳjirimaji kime. ²⁰ I'supaka simamaka Mapaki Tuparāte jĳjimakapi majiyiþupayeejĳpaye'e. I'supaka oyiaja simarijarirū.

“Jia po'imajare imarū”, Pablote ārĳka

²¹ Mae torā imarā, Cristore ā'mitiripēairāro'si “Jia mija imabe”, ārīwa'ri oka yiþūatayu. Supabatirā yika Jesúre yi'þaraka imarāoka i'supakajaoka mijaro'si þūatairā. ²² I'supakajaoka ritaja Cristore yi'yurā õ'õrā imarāte mijareka āñu. Supabatirā Romakaki ĳpiro'si ba'iraberimaja Cristore yi'yurā i'supakajaoka āñurā.

²³ Jia maiɸamaki Jesucristore mijare baarijarirũkirãro'siji mija imarũ mijareka ñaũu.
I'tojĩrãja sime ruɸu.

Primera carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Tesalónicawejeakarãro'si Pablote pãpera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime Tesalónicawejeakarã? Yi'i Pãblo, supãbatirã majeyomarã Silvano, Timoteopitiyika ika pãpera mijaro'si yija pũatayu. I'supãka mijaro'si sayija pũatayu Maþaki Tuparãrã, supãbatirã maipamaki Jesucristorirãoka mija imamaka. I'supãka simamaka Maþaki Tuparãte jia mijare baarũ, jia mija imaokaro'si.

Tesalónicakarã Jesúrika bojariroka jia ã'mitiripẽaekarã

²⁻³ I'supãkajaoka mijaka jĩjimaka imawa'ri, “Jia mibaayu Tuparã”, mijaro'si kire yija ãrĩrijayu. I'supãka mijaro'si yija baarijayu, mijaka yija imaroyirãpaka poto, Jesucristore yi'yurã imarĩ, jia kiro'si mija baaroyirãpaka yija õñua simamaka. ã'mitirikõrĩ je'e: Wayuĩabu'airã imarĩ, jia mija jeyobaabu'aroyirãpe. I'supãkajaoka “Rita sime maipamaki Jesucristore ate pe'rietarũkia”, ãñurã imarĩ, ba'iaja jũarika mija rakajepããriariroyirãpe. I'supãka mija imamaka, i'rãkurimarã Maþaki Tuparãte mijaro'si yija jẽñeĩrijayu. ⁴ Mija ã'mitipe yijeyomarã, Tuparãte mijare wayuĩarijayu. I'supãkajaoka “Tuparãte nare wã'maeka”, yija ãrĩpupajoayu mijareka. ⁵ Jesucristorika bojariroka mijare yija wãrõu'murãpaka poto okatakãpimarã mijare sayija wãrõrape. Espĩritu Santore yijare jeyobaarãpakaþi ãrĩwa'ri jia mijare sayija wãrõrape. I'supãka yija baarãpaka simamaka “Rita sime ika majaroka”, ãrĩpupajoawãrũraparã imarĩ, samija ã'mitiripẽatiyarãpe. Supãbatirãoka mija põ'irã yija imarãpaka poto jia yija baaroyirãpaka iarãparã imarĩ, “Jia maimaokaro'si maþõ'irã netarãpe. Ritaitaka oka namajaroka ma'mitiroyi mirãkiyu”, ãrĩwãrũraparã mija ime. I'supãka pupajoarãparã mija imamaka, “Tuparãte wã'maekarã nime”, mijareka yija ãrĩpupajoayu.

⁶ Tuparãrika bojariroka mija yi'pakã'ã iawa'ri, aþerãte ba'iaja mijare baako'omakaja, Espĩritu Santore jeyobaarãpakaþi ãrĩwa'ri jĩjimakaþi samija ã'mitirãpe. “Pãlorãkaro'si, Jesúro'sioka i'supãkaja simaeka”, ãrĩwãrũwa'ri, jĩjimakaþi sã'mitiritirã samija yi'rapẽ mijaro'sioka. ⁷ I'supãka mijaro'si simarãpaka simamaka Macedonia* ka'iareka imarã supãbatirã Acaya ka'iarãoka jia mija imaroyirãpaka iaji'arãparã imarĩ, mija upãkajaoka tokarã Jesucristore ã'mitiripẽarijaurãte baaroyirãpe naro'si. ⁸ Supã imarĩ Maipamakirika bojariroka Macedonia ka'iakarã, Acaya ka'iakarã takajamarã imarãparã sã'mitirãparã. Supãbatirã “Jesúrika bojariroka jia yi'yurã nime”, mijareka narĩpupajoarijayu. I'supãka simamaka, aþerãte dirokãþi ãrĩwa'ri rĩkimaitakaja yija bojaberijĩka sime, kopakaja ritaja sana'mitiriwãrũtiika simamaka. ⁹⁻¹⁰ I'supãka simamaka, “Jesucristorika bojariroka nare mija wãrõeka jia Tesalónicakarãre yi'yu”, ãrĩwa'ri yijare nabojoyu. “Wãpũju imaja jẽrãka jiyipupãka norĩkõperoyirãpaka ja'atarãparã nime, Tuparã õñia imakite takaja jiyipupayewa'ri. Supãbatirãoka Tuparã Maki, Jesús mabo'ikakurirã maekaka imaki õ'õrã etarũkika kime. Ikiji imaki põ'imajare kire jããeka simakõpeko'omakaja õñia Tuparãte kire jarirũjeka. Supã imarĩ ba'iaja wẽkomakareka maimarũkia imakõpeikareka Jesúre mare tããeka. I'supãka simamaka jia Tuparãka imarã imarĩ, Jesúre etarũkia jĩjimakaþi ta'abaraka maimaerã', ãþaraka põ'imajare bojabaraka nimarijayu”, ãrĩwa'ri yijare nabojoyu.

2

Tesalónicawejearã Pablote ba'irabeka

¹⁻² Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Mija põ'irã eyarĩ yija a'rapaka poto Filiposwejearã mamarĩ yija eyaũmurãpe. Torã yija imarãpaka poto yijare jiyipupayeebekaja jimarãia

* 1:7 Provincia (o departamento) romana en Grecia. Tesalónica se encontró en Macedonia en el norte de Grecia. Acaya fue el departamento al sur de Macedonia.

ba'iaja yijare nabaarape. Mija wejearā yija eyarapaka poto rikimarāja yijare jo'ata'airāte imako'omakaja okajājia yija imaokaro'si Tuṡarāte yijare jeyobaarape. Suṡa imarī, “Ika majaroka mija bojaṡibarika yija yaṡabeyu”, mija wejeakarāre yijare ārikoṡeko'omakaja, kirika bojarirokakakapi kikirimariāja mijare yija bojarape. Suṡa yija baarapaka ṡritiirā imarī, “Jia maimaerā ṡabloraṡkare mare wārōrape. Maṡṡ'irā nimarapaka poto rikimarāja ṡo'imaja Jesucristorika bojariroka yi'raṡarā”, yijareka āñurā mija ime. ³ I'suṡaka simamaka waṡuju jairimirākamariā mijare yija majarobojaroyirape. Rita imaroka mijare yija wārōrape. Suṡabatiṡā mijare yija ṡakiberape. Jia yija tōṡookaro'si ba'iaja ṡuṡarirokaṡimariā mijare yija bojarape. ⁴ Yijare ṡriwārūiki imarī, “Yiyapaika uṡakaja baairā nime”, yijareka āriṡuṡajoekaki Tuṡarā. Suṡa imarī yijare kiṡuataeka kirika bojariroka yija wārōokaro'si. I'suṡaka simamaka kiyapaika uṡakaja yija baarijaju. Ā'mitirikōri je'e: ikuṡaka sime: Tuṡarāte jijimaka yijaka imarika takaja yaṡarijajurā yija ime. Jijimaka ṡo'imaja yijaka imarū āriwa'rimariā nare yija wārōyu. ⁵ Yija wārōrapaka mija ā'mitirijiyuokaro'si waṡuju jia mijaka jaiberapara yija. I'suṡakajaoka niñerū sawaṡa tōṡokaro'simariā mijare sayija wārōrape. Tuṡarāte yijare iaika wājitiāji rita mijare āñurā yija ime. ⁶ Suṡa imarī “Jiitarā mija ime”, ṡo'imajare yijareka āñaokaro'simariā mijare sayija wārōrape. ⁷ Aṡṡtolrāka yija imako'omakaja, mijare jā'merūkirā uṡarā yija imakoṡerape. I'suṡaka baarimariāja rōmo komakarāte wayuāiko imarī nare kowātaika uṡakaja mijare yija baarape. ⁸ Mijare wayuāiwa'ri jijimakapi Tuṡarārika bojariroka mijare yija wārōriyaṡatiyarape. I'siatakajaro'simariā, ritaja yija baawārūikaro'ṡjirāja mijare yija jeyobaariyaṡarape, mijare wayuāirā imarī. ⁹ Mija ā'mitiṡe yijeyomarā. Mija ṡṡ'irā yija imarapaka poto jājia yija ba'iraberapaka mija ṡñu. Yija ba'iraberiwatoṡekarekaja Tuṡarārika bojariroka mijare yija wārōrape waṡamarāja. Nami, iṡi ṡariji i'suṡaka yija baarape yija yaṡarapaka mijare jēñekoreka.

¹⁰ Mija ṡṡ'irā yija imarapaka poto jia oyiaja mijaka yija imaroyirape. I'suṡaka imaroyiraparā imarī, Tuṡarāte yaṡaika uṡakatakaja yija baarijaroyirape. I'suṡaka yija imamaka ia'wa'ri, “Jia oyiaja baarijajurā nime”, yijareka āñurā mija ime. I'suṡaka simamaka yijare mija iaika uṡakajaoka Tuṡarāte yijare iayu kiro'si. ¹¹ Suṡa simamaka “Jiitakaja yijare nawārōrape”, yijareka āñurā mija ime. Suṡa simamaka i'rika kimakire wayuāika uṡakaja jia mijare yija baamaka mija ṡñu. ¹² I'suṡaka baaraparā imarī, jia ṡuṡaparaka okajājia mija imaerā “Tuṡarāte yaṡaika uṡaka oyiaja mija baarijape jijimaka mijaka kimaokaro'si”, āṡaraka mijare yija bojaroyirape. I'suṡaka mijare yija bojaroyirape jiiitakapi mijare kiwā'mayu kijā'merūkirā mija imaokaro'si. Suṡabatiṡā mijare kiakayu tēriwa'ribaji kima mija ṡñaokaro'si.

¹³ Suṡa imarī, Tuṡarārika bojariroka mijare yija bojarapaka poto, “Naṡuṡaka nare āñua ṡuṡajoaṡakitirāmarā yijare nawārōrape. Rita Tuṡarārika bojariroka sime”, āriṡuṡajoairā mija imarape. Rita mija ṡuṡajoayu, Tuṡarārika bojariroka sime. Sayi'yurā mija imamaka, kiyapaika uṡaka oyiaja mija baawārūerā mijare kijeyobaarijaju. I'suṡaka simamaka, mijare ṡuṡajoawa'ri, “Jia miṡaayu Tuṡarā”, kire yija āririjaju. ¹⁴ Yijeyomarā, Judeaka'iakarā, Jesucristore jiyiṡuṡaka ṡñaokaro'si rēririjajurā uṡaka mija jaju mae. Mija wejeakarāre ba'iaja mijare baata'amaka ba'iaja mija jūarijaju uṡakajaoka na-jūarijaju Judeaka'iarā Jesucristorirā naro'si. ¹⁵ Ā'mitirikōri je'e: Judiorāka kire yi'riberikatata nimaeka maiṡamaki Jesucristore jāēekarā. Nañekiarāoka i'suṡakaja baarijarikarā Tuṡarāro'si bojaājirimaja imaroyirekarāte. I'suṡaka baara'aekarā uṡaka imarā maekakaoka i'rākurimariā naweṡapi yijare ṡoatarijajurā. I'suṡaka imarā imarī, ritaja ṡo'imajare majamarā nime. Suṡa imarī ba'iaja Tuṡarāte naka ime. ¹⁶ Ritaja ṡo'imaja majamarā imarī, “Judiotatamarāiteoka Jesúre tāāriyaṡayu”, āriwa'ri nare yija bojamaka judiotatarāre yijare sabojarūjebeyu. Rikimakaja ba'iaja nabaarijajua imatika imako'omakaja i'rāriṡi uṡakaja ba'iaja nabaarijaju. Bikijarāja i'suṡaka nabaarijarika iara'aekaki imarī, “Ba'iaja nabaarijaju waṡa ba'iaja nare yijūarūjerūkirimi no'ojirāmarā sajariwa'yu sarā seyarūkia”, Tuṡarāte āriṡuṡajoayu.

Tesalónicawejeakarã pō'irã turipe'arĩ Pablote a'ririyaþaeka

¹⁷ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Mijare yija pe'ritaparapaka be'erõ'õpi no'ojĩrãmarĩaja mijareka yija þupajoarape ate. Mija pō'irã imaberiripotojo yija þupakapi þuri mija pō'irã imarã upakaja yija imarape. Supa imarĩ, ate jimarĩa mija pō'irã a'rirã yija rutukoperape. ¹⁸ Yi'i Pablotĩ'rãkurimarĩa mija pō'irã a'ririka yirutukoperape. I'supaka ñimako'omakaja, Satanãre yiro'si satã'teroyirape. ¹⁹ I'supaka mijareka þupajoairã imarĩ, maipamaki Jesũre etarãka þoto, ikupaka kire yija ãrĩrãnu: “Tesalónicakarã mirika bojariroka nare yija wãrõrapaka þoto, jia sayi'raparã. Supa imarĩ, ja'atarimarĩaja jia sayi'rimirĩrikawa'yurã nime”, ãrĩwa'ri jĩjimakapi kire yija bojarãnu. I'supaka kire bojarũkirã imarĩ, mijaka yija imariyaþayu ate. Aþerã tẽrĩwa'ribaji mijareka þupajoawa'ri, jĩjimaka yija ime. ²⁰ Rita sime, jia mijareka þuparitirã jĩjimaka yija õñurã mija ime.

3

¹⁻² I'supaka simamaka mija majaroka ã'mitiririka yaþairã imarĩ, saraka-jepããwãrũberiwa'ri yija jeyomaki Timoteore mija pō'irã yija þũatarape. Yupakajaoka Tuparãte ba'irabejirimaji imarĩ, Jesucristorika bojariroka bojatararimaji kima õñurã mija ime. I'supaka imaki kimamaka, jibaji Jesucristore mija yi'yaokaro'si, supabatirã ba'iaja jũaripotojo, sarakajepããekaja mija imaokaro'si mija pō'irã kire yija þũatarape. Yija i'þarã þuri Atenas wãmeika wejearã tuiraparã. ³ Ba'iaja jũawa'ri, ba'iaja naþuparia'si ãrĩwa'ri Jesucristorika bojariroka mija ja'atakoreka mija pō'irã kire yija þũatarape. Æ'mitirikõrĩ je'e: Jesũre yi'yurã maimamaka, aþerãte ba'iaja mare baayu. “I'supakaja yire yi'yurãro'si simarãnu”, Tuparãte ãrĩtika simamaka, kire yi'þaraka sarakajepããrũkirã maima. ⁴ I'supakajaoka mijaka yija imarapaka þoto “Jesũre yi'yurã mija imamaka, ba'iaja aþerãte mijare baarãnu”, ãrĩwa'ri mijare yija bojatirape. Mijare yija bojarapaka upakaja mijaro'si simarapaka simamaka, jia sõrĩwãrũtikarã mija ime mae. ⁵ I'supaka simamaka “Jesucristore naja'ataokaro'si Satanãre kopakaja nare þakitirape je'e aþeyari”, ãrĩwa'ri ba'iaja mijareka yipuparape. I'supakajaoka “Nare kitẽrĩrãkareka wapuju wapamarĩa nare yija wãrõkoperapaka jarirãka je'e aþeyari”, mijareka ñarĩþupajoarape. I'supaka jũairã mija imamaka, mija majaroka õrĩrika rakajepããwãrũberiwa'ri Timoteore mija pō'irã yipũatarape.

⁶ Mae mija pō'irã turapaki Timoteore õ'õrã pe'rietayu. Supa imarĩ õ'õrã etatirã mijamajaroka yijare kibojayu. Ikuþaka kẽnu: “Jesucristore jia yi'ririyaþurã nime ruþu, ãrĩwa'ri. Supabatirã i'supakajaoka wayuãabu'airã nime. ‘Mijareka jia yija þupajoayu’, nañu”, ãrĩwa'ri yijare kibojayu. Supabatirãoka “ ‘Yijare mija ñariyaþarijayu upakajaoka mijare ñarika yija yapakoperoyi’, nañu”, ãrĩwa'ri kibojayu. ⁷ I'supaka mijareka kẽnu ã'mitiritirã “Jesũre nayi'ririya'atabeyu mirãkiyu”, ãrĩwa'ri ba'iaja jũariyaþurã imaripotojo jĩjimaka yija ime. ⁸ “Cristore jiapi yi'riñujurã nime ruþu”, kẽþakãã ã'mitiritirã jia yija þupayu mae. ⁹ I'supaka mija imamaka, mijareka þupajoabaraka, “Jia mibaayu Tuparã”, yija ãrĩriya'atabeyu. I'supakajaoka Tuparãka yija jaika þoto, “Jesucristore jia yi'yurã nimamaka jia mibaayu”, ãrĩþupajoawãrũtirã jia jĩjimaka mijare yija õñu. ¹⁰ Ñmiareka, ñamiareka þariji Tuparãte yija jẽneriþayu, mija pō'irã yija eyaokaro'si yijare kijeyobaerã. Mija pō'irã yija a'ririyaþayu, jibaji Jesucristore mija ã'mitiripãeokaro'si mija õrĩbeyua mijare yija wãrõerã.

¹¹ Mija pō'irã ñarĩ yija a'rirã Maþaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristore jia yijare jeyobaarũ. ¹² Jibaji wayuãabu'abaraka mija imarijarirã Maipamakire mijare jeyobaarũ, i'supakaja mijaro'sioka aþerãte mija wayuãaerã kijeyobaarũ. I'supaka mijare kibaarũ, mijare yija wayuãamirĩrikawa'yu upakaja mija imaokaro'si. ¹³ I'supaka maipamaki Jesũre yija jẽñeyu, jia oyiaja mija baaerã kijeyobaokaro'si. I'supaka mijare kijeyobaamaka, wãjia þupajoairã mija imarãnu. Supa imarĩ, maipamaki Jesũre, kirirãka pe'rietarãñurĩmi, Maþaki Tuparãte ñarãka wãjitãji, dakoã okamirãmarĩaja mija imarãnu. Ikuþaka oyiaja simarijarirũ.

Tuṕarāte jia ĩajiyuikakaka

¹ Mae ate yija jeyomarā, aṕea mijaro'si yo'oerā baayu. “Ikupaka mija imarākareka, jĳimaka Tuṕarāte mijaka imarāñu”, āriwa'ri mijare yija wārōraṕe. “I'suṕakaja imarijayurā nime ruṕu”, mijareka yija āñu. Kiyapaika uṕaka oyiaja jĳibaji mija baarijaririka yija yaṕayu. I'suṕaka mijare yija okajāārijayu mijare yija wārōokaro'si Maiṕamakire yijare jā'meka simamaka.

² Maiṕamaki Jesúre yijare jā'meka uṕakaja yija wārōraṕaka ōrĳtikarā mija ime. ³ Suṕa imarĳ rōmimarĳka, tĳmiamarĳko, suṕabatirā rōmiki, tĳmiaiko, ba'iaja baabu'arika imabeyua. Kirirā mija ima simamaka, kiyapaika uṕaka oyiaja mija baarika Tuṕarāte yaṕayu. ⁴⁻⁵ Mija rōmimarĳrā, tĳmiamarĳrāka waṕuju baabekaja mija imabe. Tuṕarāte yi'ribeyurā ṕuri, ba'iuṕakaja baariwā'imarĳrijayurā. Nabaaiika uṕaka baabekaja mija imabe mija ṕuri. I'suṕaka baabekaja, rakajeṕārikakaka ōrĳwārūirā mija imabe. I'suṕaka imarā imarĳ Tuṕarāte yaṕaika uṕakaja baabaraka ṕo'imajare jiyiṕuṕaka ōñurā mija imarāñu. ⁶ Suṕa imarĳ, i'suṕaka ba'iaja mija baawā'imarĳ'si, rĳrākibiṕaraka mijaka imarāte ba'iaja mija baakoreka. “I'suṕaka baairāte ba'iaja Tuṕarāte baarāñu”, āriwa'ri mijare yija bojatiraṕe. ⁷ Ba'iaja mabaerāmarĳa Tuṕarāte mare wā'maeka. Kirirā imarĳ, kiyapaika uṕaka oyiaja baabaraka maimarika kiyapaṕu. ⁸ Tuṕarāte yi'yurā imariṕotojo, ika yija wārōika yaṕabeyurā, yijare takajamarĳa ĩariṕe'yoirā. I'suṕaka imawa'ri Tuṕarāteoka yi'ribeyurā nime. Espĳritu Santore Tuṕarāte mijareka ña'ajāāeka, ba'iaja nabaaiika naja'atarū āriwa'ri.

⁹ Mija ā'mitipe, wayuĳabu'arikakaka mijare yibojaerā baayu. Mija wayuĳabu'aokaro'si Tuṕarāte mijare wārōtika simamaka yija ṕuri, dakoa āriwa'ri sakaka mijaro'si o'obeyurā. ¹⁰ Rita, jia wayuĳabu'airā mija ime. I'suṕaka imarā imarĳ, ritaja Macedonia ka'iareka Jesúre yi'yurāte jia mija wayuĳayu. I'suṕaka simamaka, jĳibaji nare mija wayuĳamirĳkawa'ririka yija yaṕayu. ¹¹ I'suṕaka oyiaja dakoa okamirāmarĳaja, mija ṕuṕayariji jia mija imabe. Suṕabatirāoka ba'irabebaraka imarāte ba'iaja baata'abekaja mija imabe. I'suṕaka baabekaja jia imaerā mija ṕuṕayarijĳkaja ba'irabebaraka mija imabe mijare yija bojaeka uṕakaja. ¹² I'suṕaka mija baarāka dakoa wayuoka baaberiwā'ri aṕerāte ba'iaja baata'abekaja mija imarāñu. I'suṕaka mija baamaka ĩatirā Jesúre yi'ribeyurā ṕariji jia jiyiṕuṕaka mijare norĳrāñu.

Ikuṕaka sime Maiṕamakire ṕe'rietarūkia

¹³ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Jesucristore yi'rika mirārāte reyaekakaka mijare yija bojaerā baayu, ba'iaja mija ṕuṕarikoreka. “Reyakoperiṕotojo ōñia najaribesarāñu ate”, āriwa'ri naruṕurō'ō jĳĳimakapi ṕuṕajoabekaja nime Tuṕarāte yi'ribeyurā ṕuri. Suṕa imarĳ wayuṕi'ritiyairāja nime. Nimauṕaka mija imarika yija yaṕabeyu. Mija ṕuri “Jesúre yi'rika mirārā imarĳ reyaekarā ōñia jaritirā Tuṕarā ṕō'irā a'rirāñurā”, āriṕuṕajoairā. ¹⁴ “Jesúre reyariṕotojo ōñia Tuṕarāte kire jariṕe'rirūjeka”, āriṕuṕajoawārūirā imarĳ, “Jesúre ā'mitiripeāeka mirārāteoka ōñia Tuṕarāte jariṕe'rirūjerāñu. Suṕabatirā mabo'ikakuripi Jesúre ṕe'rietarāka ṕoto, kika nare ke'ewa'rirāñu”, āriwārūirā maime.

¹⁵ Maiṕamakite yire ōrĳrūjekakaka sime ika mijare yibojaika. Maiṕamakire ṕe'rietarārĳmi kire yi'rika mirārā reyariṕotojo ōñia jariṕe'ritirā, kiṕō'irā a'rirāñurā. Ō'ōrā ōñia imañujurāoka naka ĩ'rātiji oyiaja kiṕō'irā a'rirāñurā. ¹⁶ Ikuṕaka simarāñu: Maiṕamakire jā'memaka mabo'ikakuri jājia okaarirāka. Suṕabatirā ángelrāka ĩṕamakite jājĳirokapi jairāñu, i'suṕakajaoka Tuṕarā tromṕeta okaarirāka. I'suṕaka sokaarirāka watoṕekapi maiṕamaki Jesucristojo ruira'arāki mabo'ikakuripi. Oko ūmakakarā kimarāka ṕoto kire ā'mitiripeāeka mirārā reyaekarāte ōñia jariṕe'rirāñu. ¹⁷ Suṕabatirā Jesúre ā'mitiripeairā ōñia imarāteoka ōñia kijarirūjeirāṕitiyika oko ūmakaka imarō'ōrā Tuṕarāte mare akamirāñu. Torā a'ritirā Maiṕamakika mako'aṕirirāñu, kika imajĳpaokaro'si. ¹⁸ I'suṕaka imarūkia ōñurā imarĳ, jia rikitubakapi sakaka jaibu'abaraka mija

imabe. “I'sia poto reyaeka mirārā maka òñiaja nimarāñu ate mirākiyu”, āñurā imarī ba'iaja pūparitiyabekaja mija imabe.

5

Jesúre pē'rietarūkia ta'atikaja maimarijariye'e

¹ Yijeyomarā, “I'sirīmi ketarāñu Maiṗamakiki. I'sijē'rā rō'ōjīte simarāñu”, āriwa'ri mijaro'si āriō'obeyuka yi'i. ² I'supaka ñañu “ ‘I'sirīmi Jesucristore etarāñu je'e’, āriwārūberirika sime”, āririka òñurā mija imamaka. “I'tojīte mawi'iarā kareba'arimajire etarāñu”, marīwārūbeyu upaka sime Maiṗamakire etarūkia. ³ I'sia poto, “Kopakaja dakoa jūarūkimarīrā maimē”, āriwa'ri pūpajoabaraka pō'imajare imatirāka poto, ikuparō'ōpīji ba'itakaja naro'si simarāñu. I'supaka najūarāka poto, marākā'ā baatirā īrīkaoka nakaki ru'riwārūbesarāki. Ā'mitirikōrī je'e: Ikuṗarō'ōpīji rōmore makarārīrā pakatayu upaka simarāñu. Makioka satá'tebesarāki. ⁴⁻⁵ Yijeyomarā mija pūri, ketarūkia òritikarā imarī, ikuparō'ōpīji ketarāka poto pūpatabesarāñurā. Jesúre yi'ribeyurāro'si pūri morībeyu poto, ñami kareba'arimajire etaika upakaja simarāñu. Nima upakamarīa imarā imarī, ketarūkia ta'airā mija. ⁶ I'supaka simamaka, kāritikarā upakamarīa, Maiṗamakire etarūkia ta'atikaja maimaye'e. Supabatirāoka Tuparāte yapabeyuakaka rakajekaja maimaye'e. Tuparāte òribeyurā pūri kāritikarā upakaja imarā ketarūkia òribeyurā imarī. ⁷ Ā'mitirikōrī je'e: Tuparāte yi'ribeyurā, ñami makāñu poto morībeyu upaka, Jesúre pē'rietarūkia òribeyurā nime. I'supakajaoka ñami ukuwejabiyurāte rakajebekaja ima upakaja nime. ⁸ Tuparāte yi'yurā pūri, boirō'ō simamaka jia ritaja ĩairā upaka imarā maimē. I'supaka maīma simamaka, kiyapabeyua rakajekaja, jia oyiaja baabaraka maimaye'e. “Kēñu upakaja baaiki kime Jesús”, āriwa'ri jia kire mayi'riye'e. Supabatirāoka jia mawayuīabu'aye'e. “Jesúre yi'yurā maimamaka ba'iaja mabaaike wapa Tuparāte ba'iaja mare baabesarāñu”, āriwa'ri pūpajoaweitikaja maimarāñu. I'supaka oyiaja pūpajoabaraka maimarijariye'e Satanāre ba'iaja mare baata'akoṗeka mayi'rikoreka. ⁹ “Ba'iaja nabaaika wapa ba'iaja nare yibaarāñu”, āriwa'rimarīa Tuparāte mare wā'maeka. Maiṗamakiki Jesucristore reyaekapi āriwa'ri mare sawapa kijēñebesarāñu. ¹⁰ Jia mare baawa'ri maro'si kireyaeka kika maimajīpaokaro'si. Supa imarī, kipe'rietarāñurīmi òñia imarāte, reyaekarāteoka mare ke'ewa'rirāñu kika maimajīpaokaro'si. ¹¹ I'siakaka òritirā imarī, jaibu'abaraka, jeyobaabu'abaraka, jījimakapi rikitubaka mija imarijape.

Piyiroka Pablote nare okajāāeka

¹²⁻¹³ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mija pō'irā imarā imaruṗutarimaja, “Jesucristore yapaika upaka mabaarijariye'e”, āriwa'ri mijare okajāārijayurā. I'supaka jia mijare nimarupuṗutaika simamaka jiyipupaka nare mija òririka yiyapayu. Nare mija wayuīarijape. I'supakajaoka ritajaka jia mija imabe.

¹⁴ Yijeyomarā, mija pō'irā ba'irabebekaja imarāte, “Pupape'ritirā, mija ba'irabebe”, āriwa'ri okajājiapi mija bojabe. Mija pō'irā imarā ba'iaja pūparibaraka imarāte, jia okajājia napūpajoaokaro'si nare mija jeyobaabe. I'supakajaoka Tuparāte yapabeyuakaka rakajebeyurā, supabatirā jia Tuparāte yi'ribeyukajirāteoka mija jeyobaabe. Jajumarīaja jia jījimakapi ritajaka mija imabe. I'supaka mija imarijaririka yija yapayu.

¹⁵ Jia mija pūpajoabe. Aṗerāte ba'iaja mijare baakoṗeko'omakaja nare mija ruṗuwapae'ea'si. I'supaka baabekaja jia oyiaja mija imabu'abe. Supabatirā ritaja wejeareka imabayurākaoka i'supakaja mija imarijape.

¹⁶⁻¹⁸ Tuparāte pūpajoabaraka jījimaka mija imarijape. I'supakajaoka kika mija jairijayua mija ja'ata'asi. I'supakajaoka jia, jiamarīaoka mijaro'si simarāka, “Jia mibaayu Tuparā”, kire mija āririjape. Jesucristorirā mija imamaka, i'supaka mija baarika Tuparāte yapayu.

¹⁹ Mija watoṗekareka Espiritu Santore mijare jeyobaarāka poto kire mija ā'mitiripe'yoa'si. Īakōrī je'e: i'supaka mija baajīka okoapi pēkaō'toa yataika upaka mija

baajĩũ. ²⁰ I'supakajaoka, “Ikupaka Espiritu Santore yire õrĩrũjeika”, ãrĩwa'ri Tuparãro'si bojaĩjirimajare bojaikakaka ã'mitiripe'yobekaja mija imabe. ²¹ Sã'mitiripe'yobekaja “¿Yaje rita Tuparãrikataka najaiyu? Noũ upakaja pupajoatirã najaiyu je'e apeyari”, ãrĩwa'ri jia mija ã'mitipe ruũ. “Rita Tuparãrika najaiyu”, mija ãrĩwãrũrãrõ'õjĩrã puri nare mija yi'pe. ²² Ritaja Tuparãte yapabeyua mija ã'mitiripeã'si.

²³ Tuparã imaki jia ña'rĩyaarĩji maimaokaro'si mare jeyobaarimaji. I'supaka simamaka ikupaka mijaro'si kire yija jẽnerijayu: “ ‘Ba'iaja baabekaja jia oyiaja baabaraka nimarũ’, ãrĩwa'ri nare mijeyobaabe. Supa imarĩ, mire takaja ã'mitiripeãbaraka nare mimarũjebe”, ãrĩwa'ri kire yija ãrĩrijayu. I'supakajaoka, “Jia oyiaja baabaraka Jesũre na'mitiripeãrũ, kiyapaika upakaja pupajoabaraka nimarũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte yija jẽneĩjirijayu. Supa imarĩ, maipamaki Jesucristore pe'rietarãnurĩmi dikaoka ba'iaja baabeyurã mija imarika yija yapayu. ²⁴ I'supaka maimaokaro'si, “Yire takaja mija ã'mitiripeãbe”, Tuparãte ãrĩka. I'supaka mare jã'meiki imarĩ, kiyapaika upakaja mabaawãrũerã jia mare jeyobaar-ijarĩrũkika kime.

“Õ'õjĩrãja sime, jia nimarũ”, Pablote ãrĩka

²⁵ Yijeyomarã, yijaro'sioka Tuparãte mija jẽneĩjibe.

²⁶ Mija rẽrĩrãka poto jĩjimakaĩ mija jẽnabu'abe, Jesũrirã imarĩ.

²⁷ Tokarã Jesũre ã'mitiripeãairã imarã upatikaja rẽritirã, ika papera nare mija jaibojabe. Ritaja sã'mitirika Maipamakire yapamaka i'supaka mijare yijã'meyu.

²⁸ “Maipamaki Jesucristore jia mijare baarũ”, ãrĩwa'ri kire yijẽnerijayu.

I'tojĩrãja sime ruũ.

Segunda carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Jesucristore yi'yurã Tesalónicakarãro'si Pablote pãpera pũataeka ate

¹ Jesucristore yi'yurã Tesalónicawejeakarã, ¿yaje mija ime? Yi'i Pablo, supabatorã ma-jeyomarã Silvano, Timoteopitiyika ika pãpera mijaro'si yija pũatayu, Maþaki Tuparãrirã, maipamaki Jesucristorirãoka mija imamaka. ² “Jia Tesalónicakarãre mija baabe”, ãrĩwa'ri Maþaki Tuparãte, supabatorã maipamaki Jesucristoreoka mijaro'si yija jẽneri-jayu. I'supakajaoka yija baayu jia dako okamirãmarĩaja mijare nimarũjeokaro'si.

³ Mija ã'mitipe yijeyomarã, jibaji Jesucristore yi'riwa'ri, i'rãrĩmi upakaja jibaji mija wayuĩabu'arijayua simamaka “Jia mibaayu Tuparã”, kire yija ãrĩrijayu mijareka yija pupajoaika rakakaja. Supa imarĩ, i'supaka Tuparãte yija ãrĩrijayu jia sime.

⁴ I'supakajaoka, yija eyarijayurõ'õrã, aþerã Jesúre yi'yurãte i'supaka mija imakaka jĩjimakaþi yija bojarijayu. “Tesalónicawejeakarã jia Tuparãte yi'yurã imarĩ, kire yi'ririya'atabeyurã. I'supakajaoka wayuþi'ribekaja, okajãjia pupajoirã nime, aþerãte ba'iaja nare baako'omakaja, sanarakajepããrijayu”, ãrĩwa'ri nare yija bojayu. ⁵ Tuparãte yi'yurã mija imamaka, aþerãte ba'iaja mijare baayu. I'supaka simako'omakaja “Tuparãte ãñu upakaja kibaarãñu”, ãñurã imarĩ kire mija yi'ririya'atabeyu. Supa imarĩ “Ba'iaja nare imabeyua”, mijareka ãrĩwa'ri ritajare kijã'merãka þoto kika mijare kimarũjerãñu. I'supaka Tuparãte baarũkia õrĩwa'ri, “Rita, jia oyiaja baaiki kime”, ãrĩwãrũirã maima.

⁶ Jia wãjioyiaja baaiki imarĩ, ba'iaja mijare baairãte ba'iaja kibaarãñu. ⁷ Maekaka ba'iaja jũairã imariþotojo i'supaka oyiaja imajiparũkimarĩrã mija ime, i'rãrĩmi sak-itiyetarãka simamaka. I'supakajaoka yijaro'si ba'iaja yija jũakoþeika kitiyetarãñu. Maipamaki Jesús, kiãngelrãka tẽritaka baawãrũirãpitiyika ki'tarãka þoto i'supaka kibaarãñu. Mabo'ikakuripi ki'tarãñu, þeka jũ'rẽika upaka jãjia yaaboika watoþekapi. ⁸ Torãjite Tuparãte õrĩriyapabeyurã imarĩ, Jesúrika bojarirokaoka ã'mitiripe'yoirãte ba'iaja kibaarãñu. ⁹ Ba'iaja jũajiparũkirã nimamaka, Maipamakire imarõ'õ tá'teka oyiaja naro'si imajiparãka. Tẽrĩwa'ribaji kirikaþi jĩitaka kiyaaboika iãrũkimarĩrãro'si nimarãñu. ¹⁰ I'supaka kibaarãñu Jesúre ate etarãñurĩmi. Supa imarĩ jĩjimakaþi kirirãte kire e'etorirãñu. Kire iãtirã “Jĩitaki kime. Tẽrĩwa'ribaji jia mare baaiki kime”, ãrĩwa'ri kire najiyipupayeerãñu. Mijare yija wãrõrapaka yi'yurã imarĩ, naka mija imarãñu mijaoka.

¹¹ Ika pupajoawa'ri Tuparãte mijaro'si yija jẽñejiparijayu. Kiyapaika upakaja baairã mija imaokaro'si mijare kiakaeka. Supa imarĩ, kiyapaika upaka mija baamaka iãwa'ri “Nare yakaikaþi ãrĩwa'ri yirirã najayua jia sime mae”, kẽñaokaro'si, kire yija jẽñerijayu. Supabatorã “Simaupatiji jia baarika nayapaika nabaawãrũokaro'si nare mijeyobaabe. Supabatorã mire yi'riwa'ri nabaarijayua jia saweiookaro'si mirikaþi nare mijeyobaabe”, ãþaraka kire yija jẽñerijayu. ¹² I'supaka þo'imajare iãrãka wãjĩtãji jia mija baamaka iãwa'ri maipamaki Jesucristore najiyipupayeerãñu. Kirirã mija ima simamaka, i'supakajaoka mijare kibaarãñu. Tuparã, maipamaki Jesucristopitiyika jia mijare nabaa-maka i'supaka mijaro'si simarãñu.

2

Ikuþaka simarãñu Jesucristore etaerã baarãka ruþu

¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Maipamaki Jesucristore etarãñu ate kika maimaokaro'si mare rãarĩ. I'supaka simarãka simamaka ketarũkirĩmikaka mijare yiwãrõerã baayu mae.

² Ikuþarõ'õþiji, “Kopakaja Jesúre etarijẽ'raka seyatiyu”, ãrĩwa'ri i'rãrimarãre mijare bo-japakimaka ã'mitiritirã, õrĩþũabeyurã upakataka rukubaka mija pupajoa'si. Supabatorã “Rita mijare ñañu. Espĩritu Santo yijare sõrĩrũjerãþaki”, narĩþakikopemakaoka nare

mija yi'ria'si. I'supakajaoka “Papepapi Pablote yijare sabojayu”, napakãã nare mija ã'mitiripeã'si. ³ I'supaka mijare ãrikopeirãte mija bojapakirũjea'si. Ketaerã baarũki ruðu ikupaka simarãnu: Tuparãte ja'atãtirã “Kimajamarã yija ime”, ãrĩwa'ri po'imajare kire yi'ribesarãnu. I'tojĩte Ba'iaja baarimijikaka jã'meikite etarãnu. Ikiji kime “Ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã yipũatarũkika”, bikijarãja Tuparãte ãrikaki. ⁴ Ikupaka Ba'iaja baarimijikaka jã'meikite baarãnu: Ritaja jiyipupaka po'imajare õrĩrijayua imakopeika nareka kijãjibaarãnu. Tuparã majamaki kima imarĩ, “Tẽrĩrikiji ñime, yire takaja mija ã'mitiripeãbe”, po'imajare kẽrĩrãnu. I'supaka kipupaka ima simamaka Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã kãkatirã imatiyairõ'õrã eyaruparãtirã, “Tuparãja yi'i”, kẽrĩpakirãnu.

⁵ Mijaka ñimarapaka poto i'supaka imarũkiakaka mijare yibojawãrõtiraþe. “Ye'kariribeyurã nimarijiyu”, mijareka ñarĩpupajoayu. ⁶ Ba'iaja baarimijikaka jã'meiki i'tawãrũbeyukajika maekaka. “Ikupaka simamaka ki'tawãrũbeyu ruðu. Ketarũkirĩmi ruþubajirãja ketakoreka kire satã'teyu ruðu”, ãrĩwa'ri mijare yibojarapaka õnurã mija ime. ⁷⁻⁸ Suþa simako'omakaja, po'imajare õrĩwãrũbeyuapĩ, ba'iaja wejeareka Satanãre baaũ'mutiyu. I'supaka baaripotajo, wããrõ'õrãja etarũkikate etawãrũbeyu ruðu. Kire tã'teikite kire ãpẽabesarãka poto þuri ritaja po'imaja wãjitãji Ba'iaja baarimijikaka jã'meikite etarãnu. I'supaka kima imako'omakaja maipamaki Jesũre kire tẽrĩrãnu. Ketarãnurĩmi tẽrĩwa'ribaji kibaawãrũika beawa'ri, kipuritarãkãþiji kire kiriatarãnu. ⁹ Ika yibojaika ruþubajirã, ikupaka simarãnu: Satanãrikãpi ãrĩwa'ri Ba'iaja baarimijikaka jã'meiki ritaja maikoribeyua po'imajare beapakirĩ etarãki. ¹⁰ Ritaja ba'iaja baawãrũiki imarĩ, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rĩrũkirãte saþi kipakirãnu. Tuparãrika bojariroka yi'rĩriyãþaberĩwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã na'rĩrãnu. Kirika bojariroka nayi'rĩrikareka þuri saþi natãrĩrũkia simajããeka. ¹¹ Sanayi'rĩberika simamaka, Tuparãte rukubaka nare þupajoarũjerãnu Ba'iaja baarimijikaka jã'meiki pakirimajaroka nayi'yaokaro'si. ¹² Tuparãrika bojariroka ã'mitiripeãbekaja, jĩjimãkãpi ba'iaja baarĩjayurãte ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'yaokaro'si i'supaka kibaarãnu.

Ikupaka Jesucristore yi'yurãte ime

¹³ Mija ã'mitipe yija jeyomarã, jia Maipamakire wayuãairã. Wejea kipo'ijiaeka þotorãja kitããrũkirã mija imaokaro'si Tuparãte wã'matĩkarã mija ime. Suþa imarĩ, Espĩritu Santore mijare jeyobaakãpi ba'iaja baarika ja'atãtirã, kirika bojariroka yi'riwa'ri õñia mija imajĩþaokaro'si i'supaka Tuparãte baekaka. I'supaka mijaro'si simaekaka þupajoawa'ri “Jia mibaayu Tuparã”, mijaro'si yija ãrĩja'atabesarãnu. ¹⁴ Jesucristorika bojariroka mijare yija wãrõekãpi ãrĩwa'ri Tuparãte mijare wã'maekaka. I'supaka simamaka, mabo'ikakurĩrã maeyarãka poto ritaja ima tẽrĩwa'ribaji kirika maipamaki Jesucristore bearãnu. I'supakajaoka simarãnu mijaro'sioka kika.

¹⁵ Yijeyomarã, i'supaka imarũkirã imarĩ, Jesucristore mija yi'yua ja'atarimarãja mija imabe. Ritaja wãjirokakaka mijare yija wãrõrapaka, suþabatirã papepapi mijare yija o'orãþakãka mija ã'mitiripeãrijãþe. ¹⁶⁻¹⁷ Jia Maþaki Tuparã mare baãiki, suþabatirã mare wayuãaiki imarĩ, jĩjimãka þupajoabaraka maimaerã mare kijeyobaekaka. “Kika õñia maimajĩþarãnu”, ãrĩwa'ri sata'abaraka jia jĩjimãka mare þuparĩrũjeiki kime. Suþa imarĩ, jia oyiaja baabaraka, ba'iaja jairimarãja mija imaokaro'si mijare kijeyobaarũ maipamaki Jesucristoþitĩyika.

3

“Yijaro'si Tuparãte mija jẽneĩjirijãþe mijaro'sioka”, Pablote ãrĩka

¹ Mae þiyia mijare yibojaerã baayu yijeyomarã. Ñojimarĩji Maipamakirika bojariroka aþerõ'õrã yija bojãþibaokaro'si Tuparãte mija jẽnebe. Suþabatirãoka kirika bojariroka ã'mitirĩwa'ri jia jĩjimãka samija yi'rapaka upakaja aþerãte sayi'yaokaro'si. ² I'supakajaoka, ba'iaja baairãte ba'iaja yijare baakoreka, Tuparãte nare tã'terã yijaro'si kire mija jẽnebe. I'supaka mija baabe rĩkĩmarãja aþerã Jesucristore ã'mitiripeãriyãþabeyurãte ima simamaka. ³ I'supaka imarijayurãte ima simako'omakaja

mare ja'atabeyuka kime Maiḗamaki. I'suḗaka imaki imarĩ kire mija yi'ririĵa'atakoreka mijare kijeyobaarãnu. Suḗabatirã Satanãre ba'iaĵa mijare baakoreka, mijaro'si kire kitã'terãnu. ⁴“Kẽnu uḗakaja baaiki kime Maiḗamaki. Suḗa imarĩ, kire yi'yurã nimamaka, ĵia oyiaĵa Tesalõnicakarãre baawãrũokaro'si nare kijeyobaarãnu. I'suḗaka simamaka nare yia ģrika uḗakaja nayi'ririĵarirãnu”, mijareka yia ģriĵayau. ⁵ Suḗabatirã “Tuḗarãte nare wayuãaika norĩwãrũrũ. Suḗabatirãoka ba'iaĵa ĵũariḗotoĵo mirakajepããeka uḗakaja sanarakajepããwãrũokaro'si nare mijeyobaabe”, ģriwa'ri maiḗamaki Jesũre mijaro'si yia ĵẽnejirijayau.

Maimauḗatiĵi ba'irabebaraka oyiaĵa maimajĩkareka ĵia sime

⁶ Mija ã'mitiḗe yijeyomarã. Maiḗamaki Jesucristore mare ĵã'memaka, ikupaka mijare yia ĵã'meyu: Ī'rika Jesũre yi'yuka imariḗotoĵo ba'iraberiyapabeyukaka mija jeyoaria'si. Yia wãrõeka uḗaka baabeyuki kime. ⁷ Mija ḗõ'irã yia imarapaka ḗoto ba'irabebekaja imaberapãrã yia. I'suḗaka yia baarapaka mija ĵarapaka simamaka, i'suḗakajaoka mija baabe mijaro'si. ⁸ Suḗabatirã mijaba'arika wãḗamarĩĵa yia ba'aberape. Mijare takaja ĵẽnebekaja, ĵmiareka, ĵnamiarekaoka, ĵãĵia yia ba'iraberape yia yaḗarapaka yijare mija ĵĵikoreka. ⁹ Mijare wãrõrimaja yia imamaka, yijare mija jeyobaarũkirã imariḗotoĵo mijare sayia ĵẽneberape. Yijare ĵatirã “Nuḗakaja mabaaye'e maro'sioka”, mija ãñaokaro'si suḗa yia baarape. ¹⁰ Mijaka yia imarapaka ḗoto, “Ba'iraberiyapabeyuka ḗuri ba'abekaja kimarũ”, mijare yia ģrãpe. ¹¹ I'suḗaka yia ģrãpaka simako'omakaja “Maekaka ĵrãrimarã nawatopekarã ba'irabebekaja imarã. Suḗabatirãoka aḗerã ĵia ba'iraberijayurãte najo'ayu're”, ģriwa'ri yijare naboĵayau. ¹² “ĵia imaokaro'si, aḗerãte jo'arimarĩĵa mija ba'irabebe mijaro'siĵi, mija ba'iraberiwapariĵi mija yaḗaika mija wãḗaĵiokaro'si”, ģriwa'ri nare yia ĵã'meḗũayau, maiḗamaki Jesucristore ĵã'meka uḗakaja.

¹³ Mija ã'mitiḗe yijeyomarã. ĵia mija baariĵayua mija rũriã'si. ¹⁴ Ī'rãrimarã ika ḗapera yo'oeka yi'ribeyurã imarã ĵe'e aḗeyari. I'suḗaka nimamaka “Ī'rã imarã ḗablote ĵã'meika yi'ririĵapabeyurã”, ģriwãrũtirã naka mija jeyoaria'si. I'suḗaka nare mija baarãkareka ni'yopi'rirãnu. I'suḗaka mija baabe naḗuḗape'rirũ ģriwa'ri. ¹⁵ I'suḗaka nare baariḗotoĵo nare mija majamarãria'si. Jesũre yi'yurã nimamaka, nare mija okajããbe ba'iaĵa nabaariĵarikoreka.

“ĵia mija imabe”, ãḗaraka ḗablote naro'si o'otiyika

¹⁶ ĵia maimaokaro'si mare jeyobaaiki kime Maiḗamaki. I'suḗaka simamaka, ĵrãkuri uḗakaja ĵĩĵimakari ĵia mija imaokaro'si mijare kijeyobaarũ. Suḗabatirã ritaja mijaka kimajiparũ.

¹⁷ “ĵia nimarũ”, ãḗaraka yi'i ḗablo yipitakarĩ ika mijaro'si yo'oyu. I'suḗakaja satiyiyu ḗapera yo'oika. I'suḗaka o'oiki ñime. Sĩawa'ri “Rita oka ḗablote ḗũataeka sime”, mija ģriwãrũokaro'si. ¹⁸ Ritaja mija imauḗatireĵe ĵia maiḗamaki Jesucristore baajiparũ.

I'toĵrãĵa sime ruḗu.

Carta de Santiago

Judíorāka Jesucristore yi'yurāro'si p̄p̄era o'otirā Santiagore p̄ūataeka

¹ Yaje mija ime yijeyomarā. Tuṗarā, sup̄abatirā maiṗamaki Jesucristore yapaika upakaja baarijayuka Santiago ñime ika p̄p̄era mijaro'si p̄ūataiki. Ba'iaja jūawa'ri p̄ibikarā, aṗetomaja watoṗekarā ṽ'p̄oū'p̄uarāe'earirakatata judíorāka imarāro'si ika yo'oyu.

Kire majēñemaka ḡrīwārūrika Tuṗarāte mare ja'atayu

² Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ba'iaja jūarijayurā imariṗotojo “Jia oyiaja yijaro'si simarāñu”, j̄jimaka ārīṗupajoairā mija imabe. ³⁻⁴ Suṗa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja j̄ibaji Tuṗarāte ā'mitirip̄ēairā mija jaririjayu. I'sup̄akajaoka “Kire mayi'rija'ataberiye'e”, ārīwārūirā mija ime. Suṗa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja, wayup̄i'ribekaja kire yi'riwa'ri samija rakajep̄ārāñu. I'sup̄aka imawa'ri j̄ibaji Tuṗarāte yapaika upakaja imarā mija jap̄akā'ā dakoa mijaro'si jariwa'ribesarāka.

⁵ Suṗa imarī “Ba'iaja yijūaika ṗoto, ikup̄aka ñimarika Tuṗarāte yap̄ayu”, mija ārīwārūberiye'e, kire samija jēñebe. I'sup̄aka mija baamaka j̄iṗi mijare sakiḡrīrūjerāñu, ritaja nayapaika up̄aka ṗo'imajare jeyobaarimaji imarī. ⁶⁻⁸ Toṗi ṗuri kire jēñebaraka, “Yijare sakiḡrīrūjebesarāñu je'e aṗeyari”, mija ārīṗupajoa'si. Ōrīkōrī je'e: Rukubaka ṗupajoabaraka imarijayurā ṽ'rārokapiji ña'rīyaarīji imawārūbeyurā. Saṗi ārīwa'ri, “Tuṗarāte yija jēñeika upakaja yijare sakija'atabesarāñu je'e”, āñurā nimamaka, dakoa nare kiḡrīrūjebesarāñu.

⁹ Mija ā'mitipe aṗeroka: “Wayuoka baairā imariṗotojo, Jesucristore yija ā'mitirip̄ēaika simamaka, Tuṗarā ñakoareka imatiyairā yija ime”, āñurā ṗuri j̄jimaka imarijayurā. ¹⁰ Mia, ba'ir̄jia rīkimakaja rikairāoka, ñoaka nare imarūjerūkimarīa simamaka, Jesucristore yi'yurā jariwa'ri “Imatiyarimajamarīrā yija imaroyikā'ā”, āñurā ṗuri j̄jimaka imarijayurā. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: Ñoaka ijia yaamaka taya j̄ñua. I'sup̄akajaoka sō'ōrika j̄rīwa'ri j̄j̄jika saro'si. Suṗa imarī jiyurika sōibeyu. Maeje mijare yibojaweaika up̄aka nime rīkimaka ba'ir̄jia rikairā. “Rīkimabaji mayap̄arijayua matḡṗoerā”, āṗaraka sawaṗa niñerū mo'arīji reyarūkirā nime.

“Ka'wisika jūariṗotojo yire yi'riwa'ri sarakajep̄ārijayurāte jia yibaarāñu”, Tuṗarāte āñu

¹² Ka'wisika jūarijayurā imariṗotojo okajājirā imarī, samarakajep̄ārijayua ĩtirā “Jia yire nayi'yu”, Tuṗarāte mareka ārīrāñu. Suṗa imarī “Yika rīrākibiriwa'ri yire yi'r̄ir̄ijayurāte ḡñia imajip̄arika yija'atarāñu”, Tuṗarāte ārīka simamaka jia mare kibaarāñu. ¹³ Suṗa imarī ba'iaja mija baarijitoika, “Tuṗarā yire sajā'meiki”, āṗekaja mija imabe. Tuṗarā imaki, ba'iaja baarijitobeyuka, sup̄abatirā, ba'iaja mare baarūjebeyuka. ¹⁴⁻¹⁵ I'sup̄aka simako'omakaja, maṗup̄akarāja ba'iaja baarika ṗupajoatirā, “Jia simaṗa-j̄ñu je'e yiro'si”, marīrijayu. I'sup̄aka maṗupajoaikapi ārīwa'ri ba'iaja mabaarijayu. Sup̄abatirāoka ba'ioyiaja baarijayurā maimarijarirāka, ba'iaja imarika tiyibeyurḡ'ōrā a'r̄irūkirā maimarāñu.

Tuṗarātaki ṗuri ba'iaja mare baarūjebeyuka

¹⁶ I'sup̄aka simamaka, “Tuṗarāja yijare sajā'meiki ba'iaja yija baaokaro'si”, ārīwa'ri ṗakirika mija ṗupajoa'si yijeyomarā. ¹⁷ I'sup̄aka mare imarūjebeyuka imarī, jia Maṗaki Tuṗarāte mare baayu, kiyapaika upakaja maimamirīr̄ikawa'yaokaro'si. I'sup̄aka baarimaji Tuṗarājaoka kime, aiyaka, tā'ṗia ritaja ṗo'ij̄iaekaki. Kip̄o'ij̄iaeka ṗuri sarā'r̄arika, sayaaboikaoka o'arijayua simako'omakaja Tuṗarā ṗuri kimarijayuareka o'abeyuka imarī, jia ima oyiaja mare ja'atajip̄arimaji kime. ¹⁸ Suṗa imarī kiyap̄airokapi kirika rita bojariroka mayi'ṗakā'ā ḡñia kika maimajip̄arūkia Tuṗarāte mare ja'atatika. Suṗa

imarĩ “Yirirã nimarũ”, mareka kërĩtika simamaka ritaja kiþo'ijjaekareka mamarĩjiji kire yi'riũ'muekarã maimẽ.

Tuþarãrika bojariroka ã'mitiritirã sima uþakaja mayi'ririjariye'e

¹⁹ Yijeyomarã, ika mijare yibojaerã baaika mija ye'kariritiya'si. Tuþarãrika rita bojariroka mijare jaibojarãñurãte jiaþi mija ã'mitiripẽabe. I'suþakajaoka mija þuþakareka ima ñojimarĩtaka nare bojabekaja mija imabe. Suþabatirã ñojimarĩji nare mija boebaria'si. ²⁰ Toþi þuri waþuju boebayurã maimarãkareka, jiirokaþi maimarika Tuþarãte yapaika uþaka majaribesarãñu. ²¹ I'suþakajaoka ritaja ba'iaja baarika imakaka mija ja'atabe. Suþabatirãoka “Tërĩriki ñime”, ãrĩkoþeikite þuþajoaika uþaka þuþajoabekaja mija imabe. I'suþaka imawa'ri, Tuþarãrika bojariroka mijare kiðrĩrũjeikakaka takaja jiaþi mija yi'ririjaþe. I'suþaka mija imarãkareka þuri ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã mija a'rirũkia imakoþeikareka Tuþarãte mijare tããrãñu.

²²⁻²⁴ Õrĩwãrũikõrĩ je'e: Ûþeriapi i'rĩkate kiþema yaeripotojo jiamarĩa ima rũ'rẽbekaja ke'rirãka i'suþakaja satuirãñu. Ñojimarĩ i'suþakaja ima kiye'karirirãñu. I'suþaka mija imajĩñu Tuþarãrika bojariroka ã'mitiriripotojo samija yi'riberijĩkareka. Tuþarãrika bojariroka ã'mitiritirã sãñu uþakaja yi'rirũkia sime. Suþa mabaabesarãkareka þuri, “Tuþarãte yi'yurã yija ime”, mañua, moñu uþakaja maþakiyu. ²⁵ Tuþarãrika bojariroka jia wãrũbaraka sayi'ririjayukate þuri, ba'iaja baarika kire saja'atarũjerijayu. Rita sime Tuþarãrika bojariroka. Suþa imarĩ saye'kariribekaja, saþã'meika uþakaja baarijayukate, ritajareka jia kire sakijeyobaarijarirãñu.

²⁶ Aþerimarã þuri “Tuþarã ñakoareka, kire jiyiþuþaka õñurã imarĩ, kiyapaika uþakaja baarijayurã yija ime”, ãñurã. I'suþaka ãñurã imaripotojo ba'iaja najairijayua ja'atabeyurã imarĩ, noñu uþakaja þakirimaja nime. I'suþaka imarã nimamaka “Tuþarãte jiyiþuþaka õñurã yija ime”, narĩkoþeika waþamarĩa saþayu. ²⁷ Maþaki Tuþarãreka ikuþaka nime kire jiyiþuþaka õñurã: Þakiamarĩrã jarikarã wayuoka baairãte, suþabatirã natĩmiaka reyatapaekarãteoka jia jeyobaarã, i'suþakajaoka ba'iaja baarimajare ima uþaka jaribeyurã nime.

2

Ïrãtiji oyiaja jia jiyiþuþaka morĩbu'aye'e

¹ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ritaja ima þemawa'ribajirã imatiyaiki maþamaki Jesucristore ima simamaka, jiyiþuþaka kire morĩrijayu. “Jia kire yi'yurã yija ime”, ãñurã imaripotojo, wayuoka baairãte wayuãbekaja, ba'irĩjia rikimaka rikairãte takaja jia jiyiþuþaka õrĩrijayurã mija ime. ² Mia je'e: Karemarĩa mija rërĩrijayurõ'õrã ï'rĩka waþajã'rĩakaka jariroaka jããtirã, saþeyoa* i'suþakajaoka kipitawãjoarã taka'ratatirã etaiki. Apika imaki wayuoka baaiki imarĩ, jariromajaka jããtirã etaiki. ³⁻⁴ Jia jariroaka jããtirã etaikite jiyiþuþaka õrĩwa'ri, “Ikarã miruþabe”, mija ãñu. Wayuoka baaikite þuri, “Torãja mirĩkamape, merĩberiyẽ'e torãja miruþaþabe”, mija ãrĩrijayu. I'suþaka wayuoka baairãte ãñurã imaripotojo, “Imatiyairã nime”, ãrĩwa'ri jia rikimakaja ba'irĩjia rikairãte mija baairokaþi þuri ba'iaja mija baayu. I'suþaka simamaka ï'rãtiji jiyiþuþaka õrĩbu'aberwa'ri, ï'rĩka ta'iarãja imarijaribeyurã mija ime.

⁵ Ate jia mija ã'mitipe yijeyomarã. “Yire mija ã'mitiripẽabe”, Tuþarãte ãrĩkaroka yi'yurã rikimarãja nime wayuoka baaripotojo sayi'yurã. “Wayuoka baairã ba'iratarã nime”, Tuþarãte yi'ribeyurãte nareka ãrĩrijayua imaripotojo, Jesucristore yi'yurã nimamaka, “Jiibaji kire yi'yurã najarirũ”, ãrĩwa'ri jia Tuþarãte nare jeyobaarijarirãñu. Suþa imarĩ kërĩka uþakaja kika rĩrãkibiriwa'ri kire yi'ririjayurã kijã'merũkirõ'õrã eyarũkirã imarã. ⁶⁻⁷ I'suþaka kërĩka simako'omakaja wayuoka baairãte jiyiþuþaka õribeyurã mija ime. Wayuoka baairãreka i'suþaka õrĩripotojo, rikimaka ba'irĩjia rikairãte takaja jiyiþuþaka õrĩrijayurã mija ime. “¿Naþareareka ba'iaja majũarijayu”, mija ãrĩwãrũbeyu bai je'e? Mia: Ba'iaja mijare baawa'ri ïþarimarã þõ'irã mijare okabaarĩ ne'ewa'ririjayu.

* 2:2 Anillo

Supabatirā jiiitakiji Jesúre imako'omakaja kirika bojariroka ā'mitiriripe'yowa'ri ba'iaja kireka jaiyuyeirā nime. Jesúrirā imariṗotojo ¿dikapī āriwa'ri jia nareka mija ṗupajoayu je'e?

⁸ Ikuṗaka maiṗamaki Jesúre mare jā'meka: “Miṗo'ia miwātaika uṗakaja aṗerā-teoka miwayuābe”, āriwa'ri sabojayu Tuṗarā majaropūñureka. I'suṗaka sareka āñua mija yi'rirākareka jia baairā mija imarijarirāñu. ⁹ Ika mijare ñañua oñurā imariṗotojo, jia mijare eyairāte takaja mija wayuāmaka, “Mija oñu uṗakaja ba'iaja baairā mija jayu, yijā'meika yi'ribeyurā imarī”, Tuṗarāte mijare āñu. ¹⁰ Mare kijā'meika simaja yi'yurā imariṗotojo, īrāba'i mayi'ribeyua imarākareka, “Ba'iaja baairā nime yijā'meika yi'ribeyurā imarī”, mareka kērīrāñu. ¹¹ Ikuṗaka sime aṗeba'i Tuṗarāte bojaeka: “Rōmikirā, i'suṗakajaoka tīmiakirā, aṗerāka ba'iaja baawā'imaṗekaja mija imabe. Supabatirāoka ṗo'imajare jāābekaja mija imabe”, mare kērīka. Rōmikirā ṗuri i'suṗaka kērīka yi'ṗaraka imarā, aṗerāka ba'iaja baawā'imariṗbeyurā imariṗotojo ṗo'imajare mija jāārākareka kijā'meika yi'ribeyurā mija imarāñu. ¹²⁻¹³ Ba'iaja baarika maja'ataokaro'si kirika bojariroka Tuṗarāte mare oñrūjeyu. I'suṗaka simamaka samayi'rika, mayi'riberikaoka ītirā simauṗakaja sawaṗa mare kibaarāñu. Suṗa imarī mokapī, maimabaayu uṗakaja aṗerāte mija wayuābe. Īakōrī je'e: Aṗerimarāre wayuābekaja imarā, nare wayuābekaja sawaṗa Tuṗarāte nare jēñerāñu. Aṗerāte wayuābaraka imarā ṗuri “Wayuārikapī Tuṗarāte yijare īarāñu”, āriwa'ri jijimaka imarā.

Jia baarijayurā maima ītirā, “Rita jia yire yi'yurā nime”, Tuṗarāte mareka ārīrāñu

¹⁴ Mija ā'mitiṗe yijeyomarā. Īrīka “Cristore yi'yuka ñime”, ārīriṗotojo, Tuṗarāte yapaika uṗaka aṗerāte kijeyobaabesarāka, dakowaṗamarīa kijaikoṗeika jarirāka. I'suṗaka simamaka “Cristore yi'yuka ñime”, kēñutakapīji Tuṗarāte tāārūkimarīka kime. ¹⁵⁻¹⁶ Ā'mitirikōrī je'e: Īrārimarā muṗaka Tuṗarāte yi'yurāte kēsia baajīka, supabatirā jariroakaoka wayuoka nabaajīka īariṗotojo, “Ba'arika, jariroakaoka jia mija tōṗoerā Tuṗarāte jia mijare baarū”, ārīrimīrākaja mija āñua jiamarīa sime. I'suṗaka ārīriṗotojo nare jeyobaariṗupamarīrā mija imajīka waṗamarīaja simajīñu nare mija jaikoṗeika. ¹⁷ I'suṗakajaoka sime Tuṗarāte yi'ririkakaka. “Tuṗarāte yi'yurā yija ime”, āñurā imariṗotojo aṗerāte jeyobaariṗupamarīrā nimajīka, kire yi'riberīwa'ri suṗa nabaajīñu.

¹⁸ Yijaika yi'riberīwa'ri ikuṗaka īrārimarāre yire ārījīñu je'e aṗeyari: “¿Yaje Tuṗarāte miyi'ritiyayu je'e mi'ioka?”, yire narījīñu. I'suṗaka naṗakā'ā, “Ā'ā, Tuṗarāro'si jia yibaarijayuapī kire yi'yuka ñima mijare yibeayu”, nare ñarīrāñu. I'suṗaka imaki imarī, jia nabaarijayua yire nabeabekā'ā, “Jia Tuṗarāte yi'yurā nime”, nareka ārīwārūbeyuka yi'i. Yire ṗuri ritaja jia yibaarijayua ītirā, “Rita, jia Tuṗarāte yi'yuka kime”, narīwārūrāñu. ¹⁹ Naṗupajoaikapī ṗuri “Īrīkaja kime Tuṗarā”, ārīṗupajoairā nime. Rita sime. I'suṗaka rita ima najaika simako'omakaja aṗerāte wayuābeyurā nimamaka, “Tuṗarāte yi'yurā nime”, nareka marīwārūbeyu. Īakōrī je'e: “Īrīkaja kime Tuṗarā”, ārīṗupajoairā nime Satanārīka ima naro'si. Sōñurā imariṗotojo tararikapī kire nakīkirijayu nare kiwēkomabaarūkirā imarī. ²⁰⁻²¹ Jia mija ā'mitiṗe oñrūariṗupamarīrā. Aṗerāte jeyobaabeyurā mija imamaka, dako waṗamarīa sime Tuṗarāte yi'yu uṗaka mija imakoṗeika. Sōñurā mija imaerā mañeki Abraham imaroyikaki majarokakaka mijare yibojaerā baayu mae. Jia Tuṗarāte yi'yuka imawa'ri kimakireje kiro'si kijoejirā baakoṗeika. I'suṗaka kibaamaka īawa'ri, “Jiiitakaja yi'yuka kime Abraham”, Tuṗarāte kireka ārīka. ²²⁻²³ Tuṗarāte jiiitakarāja yi'ritiyaiiki imarī kiyapaeka uṗakaja Abrahamre baaeka. I'suṗaka kibaekapī “Jiiitakaja Tuṗarāte yi'rimirīrikawa'yuki kijarika”, kireka ārīwārūrā mija ime. Bikijarā ikuṗaka Tuṗarā majaroka bojaījirimajire o'oeka: “Jia Tuṗarāte yi'yuka Abrahamre imaeka. Suṗa imarī ‘Dako okamirāmarīaja jia yika kima ñoñu’, Tuṗarāte ārīka”, sāñu. I'suṗaka kireka kērīka be'erō'ō Tuṗarāte yi'ritiyawa'ri kimakireje kiro'si kijāāerā baakoṗeika simamaka Tuṗarā majaropūñurā o'oeka rita ima.† Supabatirāoka “‘Yijeyomaki mime’, Abrahamre kērīka”, sāñu.

† 2:22-23 Véase Génesis 15.1-6; 22.10-12.

²⁴ I'supaka Abrahamre baaeka õñurã imarĩ, “ ‘Tuparãte yija yi'yu’, mañujĩkatakapi-mariã jia kika majayu”, ãrĩwãrũirã maime. Kire yi'riwa'ri, kiyapaika upakaja baabaraka maimarãkareka “Dakoa okamirãmarĩã jia yika nima ñoñu”, Tuparãte mareka ãrĩãñu. ²⁵ Ikuþaka sime aþea: Niñerũ e'eokaro'si ïmirĩjaka ba'iaja wã'imarĩrirõmo imariþotojo ikuþaka Rahab imaroyikakote baaeka Tuparãte yi'riwa'ri. Judĩorãka ïþamarãre þũataekarãre etamaka ïatirã, “Mija majamarãre mijare jãã'si, yiwi'iarã mija ru'rikãkabe. Supabatirã ma'a mija ru'riwa'rĩrũkirõ'õ mijare yibojarãñu”, nare kõrĩka jia nare baawa'ri.† I'supaka kobaamaka ïatirã, “Jitaka baaiko koime”, Tuparãte koreka ãrĩka. ²⁶ Õrĩkõrĩ je'e: Maþo'ia õñimakimarĩã simajĩka dakoapi ãrĩwa'ri õñia imaberijĩka. I'supaka imarika upakajaoka sime, Tuparãte yapaika upakaja baaberikoperiþotojo, “Kire yi'yurã yija ime”, marĩkoþejĩka.

3

Ba'iaja jairikapi ãrĩwa'ri rĩkimakaja ba'iaja mabaarijaju

¹ Yijeyomarã, ïrĩka upakaja Tuparãrika bojariroka wãrõrimaja oyiaja imarika mija þupajoa'si. ïrãrimarãja sawãrõrimaja mija imajĩkareka jia simajĩñu. Ikuþaka mija õñu: Tuparãrika nare nawãrõika upakaja nayi'riberijĩkareka, aþerã þemawa'ribaji sawapa nare Tuparãte jẽñerãñu. ² Rĩkimakaja sime ba'iaja mabaatika. I'supaka simako'omakaja, sarakajepããtirã jia jaibaraka imarã tarãja nime ritaja Tuparãte yapaika upakaja baawãrũrijayurã. ³ Kũþajĩka marẽrõkaka imako'omakaja, saþi jaibaraka rĩkimaka ba'iaja maþoajiyeyu. A'mitirikõrĩ je'e: ikuþaka sime ba'iaja majaika: Jo'baki kawarute imakoþeko'omakaja kũþajĩka þerumijia kirijokoþearã maþi'þeikapi ãrĩwa'ri kire mabaarũjeika upakaja yi'yuka kime. ⁴ I'supakajaoka sime jo'baka kũ-mua saro'si. Wĩrõa jãjia baeko'omakaja kũþajĩka wẽrũþãiaþi samatamarĩkawãrũyu, ma'ririyaþairõ'õrã sa'rĩrika yaþawa'ri. ⁵ I'supakajaoka sime marẽrõkaka. Kũþajĩka simako'omakaja saþi ãrĩwa'ri aþerãreka ba'iaja majaiyu, “Imatiyairã imarĩ, aþerãte þemawa'ribajirã yija ime”, ãrĩþupajoawa'ri. Mia, i'supakajaoka sime þeka saro'si. Kũþajĩtakajĩkapi mawããika imariþotojo jo'baka riopakiaka sajoeyu. ⁶ I'supaka sime marẽrõkaka. Saþi ba'iaja jaibaraka rĩkimarã aþerãte ba'iaja majuarũjeyu. Majaika ã'mitiritirã “Ritaoka ba'iaja baairã nime”, aþerãte mareka ãrĩwãrũrijayu. Ba'iaja jaiwa'ri maimarika mabitatarijayu. Supabatirã aþerãte ba'iaja baairã majarirũjeyu. Satanãre ba'iaja mare jairũjemaka, i'supaka maro'si simarijaju. ⁷ Mia. Ritaja ba'irĩjia ima, wĩñaka, ãñaka, supabatirã riakakakaoka þo'imajarũjewãrũirã maime. ⁸ I'supaka simako'omakaja ba'iaja majaika þoto, “I'supaka jaibekaja maimaye'e”, ãrĩwãrũbeyurã maime, sarakajepããwãrũberiwã'ri. I'supakajaoka ãñaka mare kukuika þoto sayi'aika upaka majaikapi ba'iaja aþerãte maimarũjeyu. ⁹⁻¹⁰ I'supaka simamaka “Jia yijare mibaayu”, Maþaki Tuparãte ãñurã imariþotojo, “Ba'iaja najũarũ”, ãrĩwa'ri aþerãreka majairijayu. Yijeyomarã, i'supaka jaiyuyebu'abekaja maimaye'e, “Ñima upakaja ni-marũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte þo'ijiaekarã maimamaka. ¹¹ Õrĩkõrĩ je'e: ¿Okokoþea jia waria okoa þoataika, jũ'akapitiyika rukubaka þorijĩka rukuya mijareka? ¹² I'supakajaoka higuerajũki imariþotojo olivo wãmeika õterikirika upaka ruiberijĩka. I'supakajaoka iyaka, higueraika upaka rikariberijĩka. Supã imarĩ okoa rukubaka imabeyu upaka aþerãreka ba'iaja jaibekaja maimaye'e yijeyomarã.

Tuparãte mare jeyobaamaka õrĩþupairã maimarãñu

¹³ ïrĩka mija þõ'irã “Tuparãte yapaikakaka õrĩþupaiki ñime”, ãñukate imajĩkareka jia oyiaja kibaajĩñu. I'supakajaoka aþerãte þemawa'ribaji imabekaja, jia nare kijeyobaarijarijĩñu. I'supaka kibaamaka ïatirã, “Jia õrĩþupaiki imawa'ri, jia baawãrũiki kime”, aþerãte kireka ãrĩãñu. ¹⁴ Aþerãte oakiriwa'ri nare mija ã'mijãrãka, supabatirã aþerãte þemawa'ribaji imarika mijaro'si takajĩkaja þupajoariþotojo, “Jia õrĩþupairã yija ime”, ãþaraka jĩjimakapi aþerãte mija jaikoþeyu. I'supaka imawa'ri jia wãjia imakoþeikakaka

† 2:25 Véase Josué 2.1-21.

mija ā'mitiripe'yorijayu. ¹⁵ I'supaka imarā Tuparāte yapaika upakamarīa pupajoawa'ri, ōrīpupakirāmarīrā nime. Wejeareka imarāte pupajoairokapi nimarijayu. Supabatirōoka Espiritu Santore ā'mitiripeābekaja, ba'iaja napupaka nare āñua Satanārikapi i'taika sime. ¹⁶ I'supakajaoka nare oakiparaka aperature na'mijiarāka, supabatirā “Nare pemawa'ribaji ōñurā yija ime”, narīrāka rukubaka pupajoairā jariwa'ri, i'supakajaoka ritaja nayapaika upakaja ba'iaja baairā najarirāñu. ¹⁷ I'supaka mare simakoreka, ikupaka sime Tuparāte yapaika upaka imarikakaka: Jia oyiaja baabaraka, supabatirōoka jia aperature imariyapawa'ri oka naka jiebaraka maimarijarirāñu. I'supaka simamaka aperature āñua ā'mitiritirā, mayapaikatakaja pupajoabekaja, jia nare mawayuñarāñu. Supabatirōoka wayuñabu'awa'ri jia īrātiji jeyobaabu'abaraka maimarijariye'e. I'supakajaoka wapuju pakibu'abekaja, mañu upakaja baabaraka maimaye'e. ¹⁸ Supabatirā aperature jia imarijariwa'ri, oka jiebaraka jia natiyiaja nimaerā aperature jeyobaarimaja puri jiiatakaja baairā imarā. I'supaka imarā nimamaka, najeyobaairōoka jia imarā jarirāñurā naro'si.

4

*Ba'ia*pupakirāre ima upaka imarika yapaberiwa'ri Tuparāte yapaika upaka maimaye'e

¹ I'supaka yi'ribu'abeyurā imarī mija tiyiaja jājirokapi ba'iaja jaibu'arika imarijaya mijaro'si. Īakōrī je'e: Mija pupaka mijare āñu upakaja baariyapawa'ri Tuparāte yapaika upaka mija baabeyu. ² I'supaka imarā imarī mija yapaika upaka mijare imarūjebeyurāte mija ri'kakopeyu. Nayapaika upaka ima tōpowārūrāte ĩatirā nare mija oakiririjayu nupaka satōpowārūbeyurā imarī. Marākā'ā baatirā satōpowārūbeyurā imarī, boebariwa'ri okajājiapi mija pipebu'arijayu. I'supaka mijaro'si sime mija yapaika Tuparāte mija jēnerijaribeyua simamaka. ³ Kire mija jēnekopeika poto ba'iaji kire mija jēneika simamaka mijare sakija'atabeyu. Mia je'e: Mijaro'sitakaja pupajoabaraka Tuparāte mija jēnekopeyu, jjimaka mija imarūkitakaja pupajoarijaturā imarī. ⁴ I'supaka imawa'ri Tuparāte yapabeyurāte ima upaka mija ime mijaro'si. Tuparāte yi'ribeyurā puri, ōñia nimatiyikuriji nayapaika takaja pupajoawa'ri ba'iaja baarijaturā nime. Nupaka pupajoawa'ri ba'iaja upakaja Tuparāte baawā'imarīrimaja upaka mija jayu. ⁵ Rita sime, ĩakōrī je'e. Ikupaka sabojayu Tuparā majaropūñurā kire bojaijirimajire o'oeka: Mare kipo'ijiaeka simamaka, “Yire oyiaja ā'mitiripeatiyairā nimarū”, āriwa'ri Tuparāte mare wayuñayu. ⁶ I'supaka simamaka “Jia po'imajare yire ā'mitiripearū”, āriwa'ri nare jeyobaarika pupajoarijaturā kime Tuparā. Rita ñañu ĩakōrī je'e: “Napupaka nare pakimakaja 'Ōritiyairā yija ime', āñurāte jeyobaabeyuka kime Tuparā. 'Aperature pemawa'ribaji imabeyurā yija ime', āñurāte puri jia kijeyobaayu”, āriwa'ri sabojayu kimajaropūñurā. ⁷ I'supaka ima pupajoawa'ri “Tuparā, ñipamaki mime”, āriwa'ri kiyapaika upaka oyiaja baabaraka mija imabe. Sapi mija imarākareka Satanāre mija pe'yomaka mijare ba'iaja baarūjewārūberīwa'ri mijareka kiru'rīrāñu. ⁸ Tuparāka jiiibaji rīrākibiparaka mija imarākareka jiiibaji mijare kiwayuñarāñu. Mija ā'mitipe ba'iaja baairā. I'supaka mijare baaiki kimamaka ba'iaja mija baaika ja'atatirā, jia oyiaja mija imarijape. I'supakajaoka ba'iaja pupajoabekaja “Tuparāte yapaika takaja yija baarāñu”, āriwa'ri īrārokapiji ña'rīyaarīji mija imabe. ⁹ Mia je'e: Ba'iaja baaripotojo jjimaka mija imarijayu. I'supaka imabekaja, “Ba'itakaja baairā yija ime”, āparaka rīomarītirā mija pupape'pe. ¹⁰ Topi mae kireka pemawa'ribaji mija pupaka baabeyurā mija ima ĩatirā “Imatiyairā nimajiparū”, Tuparāte mijareka ārīrāñu.

Majeyomarāre ba'iaja jaiwā'imarībekaja maimaye'e

¹¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ba'iaja jaiwā'imarību'abekaja mija imabe. Supabatirā “Ba'iaja imawa'ri ba'iaja jūrūkirā nime”, nareka mija ārīrijaria'si. Ika mijare ñañua yi'pekaja ba'iaja mija jeyomarāreka jaiwā'imañurā mija imarākareka puri, “Mija po'ia mija wātaika upakaja aperature mija wātabe”, āriwa'ri Tuparāte jā'meika yi'ribeyurā mija imarāñu. “Tuparāte jā'meika yi'rīrūkimarīa sime”, āñurā upaka “Ba'iaja jūrūkirā

nime”, mija ārikoḡeyu. ¹² I'suḡaka simako'omakaja Tuḡarā ī'rīkaja imaki “Ikuḡaka jia mija baabe”, āriwa'ri mare jā'mewārūiki. Suḡa imarī Tuḡarājaoka imaki ritaja ḡo'imajare baaika īawārūtirā, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā na'rirūkia imaekareka nare jeyobaaiki. I'suḡakajaoka, ikijioka imaki ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ḡo'imajare ḡūatarimaji. ḡTuḡarā ī'rīkaja i'suḡaka baarimajire imako'omakaja mija jeyomarāreka “Ba'iaja baarimaja nime”, āriwārūirā mija ime bai je'e?

Tuḡarāte jērīabekaja kibo'ibajirā uḡaka maḡuḡayariji majē'rāko'aberijīnu

¹³ Mia je'e. “Ireje ma'iberiye'e, waeroka aḡea wejearā a'ritirā ī'rākuri wejeje'rākareka mawaruaka ijīpatatirā rīkimakaja niḡerū matōḡoari”, āḡaraka jījimaka mija imarijaju ī'rārimarā. I'suḡaka āñurāte yokajāāerā baayu mae. ¹⁴ “Waeroka i'suḡaka yijaro'si simarānu”, mija āriwārūbeyua sime. Ņoaka ōñia imarūkimarīrā maime. Īakōrī je'e: Biki-tojo namasika ruika ḡojimarīji ririḡataika uḡaka maime. ¹⁵ “Tuḡarāte yaḡajīkareka, ōñia yija imatiyikuri ikuḡaka yija baarānu, isiaoka yija baajīnu”, mija āriḡāka jia simarānu mijaro'si. ¹⁶ I'suḡaka simako'omakaja Tuḡarāte yaḡaika ḡuḡajoabekaja mija ḡuḡayariji mija baarūkitakaja bojarijaḡaraka jījimaka mija ime. I'suḡaka mija bojakōḡeika yaḡabeyuka Tuḡarā. ¹⁷ Suḡa imarī ika mijaro'si yo'orijayua īatirā, “Ikuḡaka maimarika Tuḡarāte yaḡayu're”, āriwārūriḡotojo samija baabesarākareka, ba'iaja baairā mija imarānu.

5

“Aḡerāte ba'iaja baawa'ri, wayuoka baabeyurā ba'iaja jūarāñurā”, Santiagore ārika

¹ Dakoa wayuoka baabeyurā imariḡotojo Tuḡarāte yi'ribeyurā, yire mija ā'mitiritiyabe. Ņamaḡi ba'iaja jūarūkirā imarī ba'itakaja ḡuḡaribaraka mija imabe. ² Mia je'e, ritaja mija rikaika rabaika uḡaka sime. Suḡabatirā, jā jariroaka mija rikakoḡeikaoka butu ba'arikaro'siji sime. ³ Suḡabatirā mija oro, i'suḡakajaoka mija niḡerū rīkimakaja tōḡotirā samija jietaruḡamaka bitamarīka uḡaka sajayu. I'suḡaka simamaka īawa'ri “Wayuoka baairāte saḡi najeyobaari imakoḡeyu”, aḡerāte mijareka āriḡānu. No'ojīrāmarīaja wejetiyia seyarūkia jariwa'riko'omakaja rīkimabaji niḡerū mija mo'arijaju. Saḡi āriwa'ri ba'iaja baarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirāja mija ime. ⁴ Aḡea, mija ōteriki rioa ba'iraberimajare waḡajībeyurā mija ime. I'suḡaka mija baaika īaiki kime Tuḡarā. Suḡabatirā “Jia naro'si yija ba'irabeko'omakaja, yijare nawaḡajībeyu”, mijareka nañua ā'mitiyuka kime. ⁵⁻⁶ Suḡabatirā ba'iaja baabeyurāteje mija okabaarijaju īḡarimarā wājitāji. I'suḡaka nare mija baariḡareareka ī'rārimarā wayuoka baairāteje najāāroyika. I'suḡaka ba'iaja nare mija baamaka, marākā'ā mabaaberijika naro'si simamaka ba'iaja nare mija baaeka narakajepāāeka. Dika jariwa'ririmarīaja rikairā imarī ōñia mija imatikurijīkaja mija baariyapaika uḡakaja baarijajurā mija ime. Ikuḡaka sime ā'mitirikōrī je'e: Wa'ibikirāwēkoa najāāerā baaika ruḡu rīkimakaja sanaji'ayu jia ūkirika sajarirāka ḡoto saḡāāokaro'si. I'suḡarā mija imamaka “Ōñia nimarō'ōjītejika takaja jia nimakoḡeyu, ba'iaja jūarūkirā imariḡotojo”, Tuḡarāte mijareka ānu.

Ba'iaja jūariḡotojo Tuḡarāte yi'riwa'ri samarakajepāāye'e

⁷ Yijeyomarā wātaka ḡoñurā, mae aḡea ate mijare yibojaerā baayu. Ā'mitirikōrī je'e: Aḡerāte ba'iaja mijare baariwā'imarīko'omakaja Maiḡamakire i'tarūkia ḡuḡajoabaraka kiyapaika uḡakaja baabaraka mija imarijape. Mia aḡea, ikuḡaka ōterikia ōterimajire ime: Sakiōterāka be'erō'ō ḡu'erō'ō seyarāka ḡoto “Jājia yiro'si jariwa'ri jia saruirānu je'e”, āriwa'ri jajumarīaja sakita'ayu. ⁸ I'suḡakajaoka mija imarijape mijaoka, Maiḡamakire ḡe'rietarūkia ta'abaraka kiyapaika uḡaka baarija'atabekaja. “No'ojīrāmarīaja sajarīwa'yu ḡo'imajare baaika mirāka īari ketarūkia”, āriwa'ri i'suḡaka mija imabe.

⁹ Yijeyomarā, “Ba'iaja baarimajarata nime”, āḡaraka Tuḡarāte yi'yurāreka jaidu'abekaja mija imabe, sawaḡa Maiḡamakite ba'iaja mijare jūarūjekoreka. “No'ojīrāmarīaja sajarīwa'yu kiḡe'rietarūkia”, āriwa'ri i'suḡaka mijare ḡānu.

¹⁰ Yijeyomarā, ā'mitirikōrī je'e. Ikuḡaka nimaeka Tuḡarāro'si boḡajīrimaja: Ba'iaja ḡo'imajare nare baako'omakaja, sarakajepāābaraka Tuḡarāro'si boḡajīrijararaka

nimaeka. I'supaka nimaeka simamaka nimaeka upakaja mija imabe mijaro'si. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: Ba'iaja jūariṗotojo Tuṗarāte yi'riwa'ri sarakajepāārijayurāreka “Jiirā nime Tuṗarā ṅakoareka”, āñurā maime. I'supaka kimaeka Job imaroyikaki kiro'si. Ī'rāba'imarīa ba'iaja jūariṗotojo Tuṗarāte yi'riri'atabeyuka kimaeka. Supa imarī ba'iaja kijūaeka be'erō'ōṗi ṗuri jia imarika kitōṗoeka ōñurā mija ime. Supa simamaka “Mare wayuātiyaiki imarī, jia Tuṗarāte mare baarūkirā maime”, āñurā mija ime.

¹² Yijeyomarā ikupaka sime aṗea imatiyaikakaka: “Ikupaka yija baarāñū”, mija āñū be'erō'ō simaupakaja mija baarijape. Rita mija āñua, “Tuṗarā ṗariji ōñuka yija āñua”, mija ārīa'si. Supa imarī rita ārīrijayurā mija imamaka, “Jee”, mija ārīrāka, “Jēno'o”, mija ārīrākaoka, mijare nayi'rirāñū. I'supaka imarā mija imamaka, sawaṗa Tuṗarāte mijare jēnebesarāñū.

Ikupaka sime Tuṗarāte yi'riwa'ri kire jēnerika

¹³ Aṗea mia. Ka'wisika mija jūaika ṗoto, “Tuṗarā, yire mijeyobaabe”, kire mija ārīrijape. I'supakajaoka jījimaka mija imarāka ṗoto Tuṗarāte jiyiṗupayeebaraka mija bayakoyabe. ¹⁴⁻¹⁵ I'supakajaoka ĩ'rīkate wāmarīa jarirāka ṗoto Cristorika yi'yurāte imaruṗutarimajare mija akabe. Nare mija akamaka wāmarīa imaki ṗō'irā etatirā kūṗajī iyebaka kiṗo'iarā nabu'arāñū. Supabatirā “Marākā'ā baawārūberīwa'ri Tuṗarā ṗuri kire tāārāki”, ārīwa'ri kire najēñemaka, wāmarīa imakite jājirāñū. Supabatirā ba'iaja kibaaeka kireka imajīkarekaoka sareka kire kiwayuīarāñū. ¹⁶ I'supaka wayuīaiki Tuṗarāte imamaka ba'iaja mija baaika mija bojabu'abe. Samija bojabu'arāka be'erō'ōṗi mija tiyiaja Tuṗarāte mija jēnebe sareka mijare kijieokaro'si. Tuṗarāte yapaika upakaja jiiṗuparā maimarākareka, kire majēñeika upakaja jiaṗi mare ā'mitiritirā tēriwa'ribaji mare jeyobaarūkika kime. ¹⁷ Tuṗarāro'si bojaijirimaji, Elías imaroyirekaki, muṗaka ṗo'imajiji imaekaki kiro'si. I'supaka imariṗotojo, Israel ka'iarā okoa jaririka yaṗaberīwa'ri Tuṗarāte kijēñeka upakaja, maekarakakuri wejeje'rā aṗeje'rā ñe'metājirō'ōjirā okoa jariberika. ¹⁸ I'supaka simaeka be'erō'ō, torā okoa jaririka yaṗawa'ri Tuṗarāte kijēñemaka okoa jarika ate. I'supaka sabaaeka be'erō'ōṗi jia ōterika ruika mae.

¹⁹⁻²⁰ Mija ā'mitiṗe yijeyomarā. Mija watoṗekarā ĩ'rīka Tuṗarāte yapaika upaka imarika ōrīriṗotojo saja'atawa'ri ba'iaja baarimaji jarijīkate, mija jeyobaabe. Jia Jesu-cristore yi'yuka kijariṗe'aokaro'si kire jeyobaaiṗuri jia kire baarāki. Ika jia mija ōṗe: I'supaka jia kire kijeyobaamaka, rīkimaka ba'iaja kibaaikareka Tuṗarāte kire saye'kariarāñū. I'supaka simamaka kireyarāka ṗoto ba'iaja jūarika tiyibeyurō'ōrā ke'rīrūkia imakopeikareka kire kitāārāñū.

I'tojirāja sime ruṗu.

Primera carta de San Juan

Jesucristore yi'yurãro'si Juanre o'oeka

¹ Yijeyomarã, “Ikupaka Jesucristore ime”, ãrĩwa'ri mijaro'si yo'oerã baayu mae. Æ'mitirikõrĩ je'e: Tuparãte añu upakaja mare baabeaiki imarĩ, imajiparũkirã mare imarũ-jerimaji kime. Supabatirãoka wejea po'ijirirã baaeka rupubajirã imatikaki kime. Yija õñu upakaja kire yija ã'mitirika, kire yija ãeaka, supabatirã kire raberoyikarã imarĩ, i'supaka mijare sayibojayu. ² Kika yija imaroyika poto kire yija ãeaka simamaka, “Rita sime”, ãrĩwa'ri mijare sayibojærã baayu. Æ'mitirikõrĩ je'e: Iki Jesucristojo imaki mareyarãka poto õñia kika mare imajiparũjerũkika. Supabatirãoka, Kipaki Tuparãka imajiparoyikaki kimaeka. I'supaka simamaka, Tuparãte yija põ'irã kire pũataeka kire yija ãokaro'si. ³ I'supaka simamaka yija ãeaka, yija ã'mitirika mirãkaoka mijare yibojayu yijaka ã'rĩka upakaja mija pupajoaokaro'si. Mapaki Tuparãte, Kimaki Jesucristopitiyika ã'rĩka upakaja napupaka ima upakaja pupajoirã yija ime yijaro'si. Supa imarĩ, i'supakajaoka mija imarika yapawa'ri ikupaka mijaro'si yo'oyu. ⁴ Ikupaka mijare sayibojayu ã'rĩka upaka oyiaja pupajoaotirã jijimaka maimaerã.

Jia Tuparãka maimarijarirã, ba'iaja baabekaja maimaye'e

⁵⁻⁶ Mija ã'mitipe. “Ba'iaja baariroka imabeyua Tuparãreka”, ãparaka Jesũre yijare bojarape. Ikupaka sime: Ba'iaja baarijayurã imariþotojo “Tuparãte pupajoaika upakajaoka pupakirã yija ime yijaro'si”, ãñurã puri jairimirãkatakaja sajairiwã'imañurã. I'supaka imawa'ri, wãjiroka ima yi'ribeyurã nime. ⁷ I'supaka baabekaja Tuparãte pupajoaika upaka jia oyiaja baabaraka maimarãka puri, ã'rĩka upakaja maimarijarirãñu. I'supaka simamaka Kimaki Jesucristore maro'si riwejurubaraka reyaĩjikapi ãrĩwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijayua mareka kiye'kariarijayu.

⁸ “Ba'iaja baabeyurã yija ime”, ãñurã puri, wapuju imaja yi'yurã imariþotojo noñu upakaja napo'iaja parebaarijayurã. ã'rãjaoka imarã wãjiroka pupajoaika yapaberirijayurã. ⁹ I'supaka baabekaja “Ikupaka ba'iaja yibaayu”, ãparaka wããrõ'õrãja Tuparãte samabojarãkareka, sakiye'kariarijarirãñu. I'supaka mare baatirã “Oka nare imabeyua mae”, mare kërĩrãñu. I'supaka jia mare kibaarãñu wãjirokapi kẽñu upaka oyiaja baaike imarĩ. ¹⁰ “Ba'iaja baairã oyiaja po'imajare ime”, Tuparãte ãritika sime. I'supaka simako'omakaja “Ba'iaja baakoribeyurã yija ime”, ãñurã puri “Tuparãte añua pakirika sime”, ãñurã upaka nime.

2

Tuparãka maro'si maimakaka jaiĩjirimaji kime Jesucristo

¹ Æ'mitirikõrĩ je'e. Yimakarã upakaja wãtaka ñoñurã mija ime. Supa imarĩ, ba'iaja mija baakoreka, ikupaka mijaro'si yo'oyu. Aþerikuri ba'iaja mabaarijayua simako'omakaja, Jesucristore maro'si Mapaki Tuparãka jaiĩjirijayu. Tuparãte ãarijijuika oyiaja baaike imarĩ, i'supaka maro'si baawãrũiki kime. ² I'supaka baaike imarĩ, ba'iaja mabaaike wapa maro'si kireyaeka, sapi ãrĩwa'ri ba'iaja mabaaike Tuparãte mare ye'kariarũkia simamaka. Maro'si takajamarã, ritaja po'imajaro'si þariji i'supaka simaokaro'si supa kibaaeka.

³ Ikupaka sime: Tuparãte jã'meika upakaja yi'riwa'ri, “Kire õñurã maimẽ”, marĩwãrũyu. ⁴ “Tuparãte õñurã yija ime”, ãrĩriþotojo, kijã'meika yi'ribeyurã puri, wapuju pakirimaja nime. I'supaka nabaarijayu Tuparãrikakaka wãjia ima upaka imarijaribeyurã. ⁵ Tuparãte jã'meika upakaja baarijayuka puri, kire yapatiyarĩji yapaiki. I'supaka imawa'ri, “Tuparãka ã'rãtiji pupaika maimẽ”, marĩwãrũrãñu. ⁶ Supa imarĩ,

“Tuṡarāka ĩ'rātiji ṡuṡakirā maime”, mañaokaro'si Jesucristore imaroyika uṡakaja imar-
ijaririka sime.

Bikijakaka jā'merika simako'omakaja mamaka uṡakaja jā'meika

⁷ Yijeyomarā, ika ṡaṡeraṡi maekaka jā'merikakaka ṡo'ijiyumarā mijare yiṡojayu. Bikijarāja mawayuābu'arūkia mija ā'mitiriū'mura'atikaja sime. ⁸ Maejekakamarā simako'omakaja, ṡo'imajare wayuābaraka Jesucristore imaroyika ṡuṡajoatirā “Ma-
mamiji yi'rimirīrikawa'rirūkiaro'si sime”, marīwārūyu mae. Mijaoka sā'mitiripēairā imawa'ri aṡerāte wayuāirā mija imarijaju mae. Suṡa imarī, “Ba'iaja baarika ja'atitirā, mamaka jia imarūkia yijare beairā nime”, ṡo'imajare mijareka āñu.

⁹ ĩ'rīka, “Ba'iaja baabekaja Tuṡarāka ĩ'rātiji ṡuṡajoabaraka ñime”, āriṡipotojo, Cristore yi'yukate ĩariṡe'yoiki Tuṡarāka jia imabeyuka ruṡu. ¹⁰ Cristore yi'ririṡayurāte wayuāiki ṡuri, Tuṡarāte ṡuṡajoaika uṡaka jia oyiaja baariṡayuka kime. I'suṡaka imaki imarī, ba'ia ṡuṡajoaberīwa'ri jia oyiaja Tuṡarāka kimariṡayu. ¹¹ Suṡabatirā Cristore yi'yurāte ĩariṡe'yoiki ṡuri Tuṡarāka ĩ'rātiji ṡuṡajoabeyuka kime. I'suṡaka baariṡari, Tuṡarārikakaka yi'ririṡapabeyuka imarī, ba'iaja kibaariṡarirāñu. Ōriṡōrī je'e: Neirō'ōrā mawejapayu uṡaka imaki kime.

¹² Yimakarā uṡakaja wātaka ñoñurā, “Jesucristore reyaekapi āriwa'riji ba'iaja mabaaiṡa
Tuṡarāte mare saye'kariaeka”, āñurā mija imamaka, ika ṡaṡera mijaro'si yo'oyu.

¹³ Pakiarimarā, jia Cristore yi'yurā imarī, mija ā'mitipe mijaro'sioka. Wejea ṡo'ijirirā
baeṡa ruṡubajirā imaū'muekakite ōñurā mija imamaka, ika ṡaṡera mijaro'si
yo'opūayu. Mija ā'mitipe bikirimaja, kire yi'rimirīrikawa'yurā. Satanās, ba'iaja
baarimajite ĩ'rāpē'rōtorāja taairā mija ime. I'suṡaka imarā mija imamaka, ika
ṡaṡera mijaro'si yo'oyu.

¹⁴ Yimakarā uṡaka wātaka ñoñurāro'si sayo'oyu ika, Maṡaki Tuṡarāte ōñurā mija
imamaka. Mija ṡakiarimarā, wejea ṡo'ijirirā baeṡa ruṡubajirā imaū'muekakite
ōñurā mija imamaka, ika ṡaṡera mijaro'si yo'opūayu. Mija bikirimaja, okajājirā
imawa'ri, Tuṡarārika bojariroka jia yi'ririṡayurā mija ime. Suṡa imarī, Satanās,
ba'iaja baarimajite ĩ'rāpē'rōtorāja taairā mija ime. I'suṡaka mija imamaka, ika
ṡaṡera mijare yipūatayu.

¹⁵ Ika wejeareka ba'iaja baarimajare baariṡayuakaka baarika ṡuṡaṡekaja mija imabe.
Suṡabatirāoka ba'irījia mija yaṡaikareka takaja mija ṡuṡaria'si. Wejeareka ba'iaja
imakopeika yaṡatiyaiki ṡuri, Maṡaki Tuṡarāte yaṡabeyuka kime. ¹⁶ Ika wejeareka ba'iaja
baarimajare ṡuṡajoairokapi mija ṡuṡajoa'si. Ā'mitirikōrī, ikuṡaka ṡuṡajoairā nime:
Ba'iaja baaritakaja yaṡawa'ri, naṡuṡaka nare āñu uṡaka ba'iaja nabaariṡayu. Suṡabatirā
ritaja ima jiyurika ĩawa'ri, ritaja rikarika nayapayu. I'suṡakajaoka “Mia. Dakoareka
wayuoka baabeyuka ñime”, āriwa'ri jījimaka nare simaṡakirūjeyu. I'suṡaka ba'iaja
nabaariṡayua ika wejeakarā ṡo'imajajiji ṡo'ijiyua imarī, Maṡakirikamarā sime. ¹⁷ Ika
wejeareka Tuṡarāte yi'ribeyurā, suṡabatirā ba'iaja nabaariṡitoikaoka ṡurirāka. Tuṡarāte
yaṡaika uṡaka oyiaja baairā ṡuri ōñia imajiparāñurā.

Rīkimarāja Cristore yaṡabeyurā imarā

¹⁸ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Kūṡajīji saṡariwa'yu weṡetiyarā seyarūkia. I'suṡaka
simaerā baarāka ruṡu “Cristore Jo'ata'aikite* ĩ'tarāñu”, āriwārūtīkarā mija ime.
I'suṡaka simarāka simako'omakaja, aṡerā rīkimarāja Cristore jo'ata'airā imatiriṡayurā
maekakaoka. I'suṡaka simamaka, “Koyiaja saṡariwa'yu weṡetiyarā maeyarūkia”,
marīṡuṡajoawārūriṡayu. ¹⁹ Ikuṡaka nime, ā'mitirikōrī je'e: “Maka imakopeṡarā Jesu-
cristore mayi'yurokamarā yi'rikopeirā nimarape”, nareka āriwārūirā maime. I'suṡaka
imawa'ri mare nakōrōṡapape. I'suṡaka Jesucristore mayi'yu uṡakaja nimarikareka
ṡuri mare nakōrōṡapaberijāāeka. Suṡa nabaamaka, “Jesucristorirāmarirā nime”,
marīwārūriṡayu.

* 2:18 El Anticristo

²⁰ Mija p̄uri jia rita wājimijikaka Tuṗarārika ḡñurā imarā. I'suṗaka mija ime Esp̄ritu Santore mijareka Jesúre ña'ajāēeka simamaka. I'suṗaka mijare kibaaeka simamaka, “Ika nawārōika rita sime, ika p̄uri ṗakirika ima”, āriwārūirā mija ime. ²¹ Rita ima ḡribeyurā mija imamakamarīa ikup̄aka mijaro'si yo'oyu. Rita ima mija ḡriwārūyu. I'suṗakajaoka rita wājimijikakamarīa īrārimarāre wārōrap̄aka ā'mitiritirā, “ṗakirimaja nime”, āriwārūirā mija imamaka, ika ṗaperapi mijare sayibojayu. ²² Ikup̄aka nañu ṗakirimaja: “Jā'merūkika Tuṗarāte wā'maekakimarīka kime Jesús.” I'suṗaka ṗakirimaja Cristore jo'ata'airā nime. Suṗa imawa'ri “Jesús ṗakimarīka Tuṗarāte ime, suṗabatirā Kimakimarīka kime Jesús”, āñurā nime ṗakirimaja. ²³ “Tuṗarāmakimarīka kime Jesús”, āñuka p̄uri, Tuṗarārikimarīka kime. “Tuṗarā Makitaki Jesúre ime”, āñuka p̄uri Jesús Pakika īrātijiji ṗuṗaiki kime.

²⁴ Cristorika bojariroka ā'mitip̄araka mija imara'aeka ā'mitirip̄ebaraka mija imabe. I'suṗaka mija baarijarirākareka Jesús, Kip̄akika īrātiji ṗuṗap̄araka rīrākibiritiirā mija imarijarirāñu. ²⁵ I'suṗaka simarāñu, “Yire ā'mitirip̄eairā ḡñia imajip̄arāñurā”, Jesucristore mare āritika simamaka.

²⁶ Ā'mitirikōrī je'e: Īrārimarā naṗuṗajoaika uṗakaja waṗuju ṗakirika mijare wārōriyap̄airā. I'suṗaka ḡñurā imarī, rakajekaja mija imaokaro'si ika ṗap̄era mijaro'si yo'op̄ūayu. ²⁷ Jesucristore mijareka Esp̄ritu Santo ña'ajāēekarā imarā mija p̄uri. Mijaka imaki imarī, mijare wārōrimaji Esp̄ritu Santore imarijayu. I'suṗaka imarā imarī, aṗerāte mijare wārōrika yaṗabeyurā mija ime. Dika jariwa'ririmarīa, ṗakirimarīaja Esp̄ritu Santore mijare wārōrijayurā imarī, rita imatiyaika mijare kiwārōrijayu uṗakaja mija imarijape. I'suṗaka imawa'ri Jesucristoka īrātiji ṗuṗap̄araka jia mija imarijape.

²⁸ Yimakarā uṗakaja wātaka ñoñurā, ika jia mija ā'mitipe. Jesúka īrātijiji ṗuṗap̄araka, kiyapaika uṗakaja jia mija imarijape. I'suṗaka mija baarijarirākareka, ate ketarāñurīmi kiñakoareka i'yoṗi'ribekaja mija imarāñu.

²⁹ “Tuṗarāte ĩarijiyuika oyiaja baaiki kime Jesús”, mija āriwārūika simamaka, “Jia oyiaja baarijayurā nime Tuṗarā makarā”, āriwārūirā mija ime.

3

Tuṗarārirā maimakaka

¹ Mija ā'mitipe. Maṗaki Tuṗarā imaki mare wayuātityaiki. I'suṗaka maka imawa'ri, “Yimakarā mija ime”, mare kēñu. Rita sime i'suṗaka mare kēñua, kimakarā tarājaoka maima. I'suṗaka simako'omakaja, rīkimarāja nime ṗo'imaja i'suṗaka maima ĩawārūbeyurā. Tuṗarāte ḡribeyurā imarī, kimakarā maima niawārūbeyu. ² Mija ā'mitipe yijeyomarā. Tuṗarā makarā maima mae. I'suṗaka simako'omakaja kimakarā maimamaka, ñamajī aṗeup̄aka mare kimarūjerūkia p̄uri, mare kiōrīrūjebeyua sime. Maekaka sōribeyurā imariṗotojo “Jesúre etarāñurīmi p̄uri, kire ĩawa'ri kima uṗakaja maimarāñu”, āriwārūirā maima. ³ “Rita, kima yija ĩarāñu”, āñurā ba'iaja baabekaja nimarijayu, “Cristore ba'iaja baakoribeyu uṗaka yija imariyap̄ayu”, āriwa'ri.

⁴ Ba'iaja baarijayurā p̄uri Tuṗarāte jā'meika yi'ribeyurā imarā. Mia, kijā'meika yi'riberirika sime ba'iaja baarika. ⁵ I'suṗaka simamaka, ba'iaja baakoribeyuka Jesucristore ima ḡñurā mija ime. I'suṗaka imaki imawa'ri, “Ba'iaja nabaaike yiwap̄akoyimaka, ba'iaja baape'abekaja nimarū', āriwa'ri, ika ka'iarā ketaeka”, āriwārūirā mija ime. ⁶ Jesúka rīrākibiritiirā imarā, ba'iaja baarijaribekaja nime. Ba'iaja baarijayurā p̄uri Jesucristore jērākoaberiwa'ri kika īrātiji ṗuṗaribeyurā imarā. ⁷ Yimakarā uṗakaja wātaka ñoñurā, “Ba'iaja mabaajika marā imabeyua”, mijare bojayurāte mija ā'mitirip̄easi. Tuṗarāte yaṗaika uṗakaja baarijayurā mija imajikareka, Cristo jia oyiaja baaiki uṗaka mija ime. ⁸ Ba'ioyiaja baarijayuka p̄uri Satanāre kire jā'meika uṗakaja baarijayuka imaki. I'suṗaka ñañu, wejea ṗo'ijirirā baaeka ruṗubajirā ba'iaja baarimajiji imara'aekaki Satanāre imatika simamaka. I'suṗaka imara'aekaki imarī ba'iaja ṗo'imajare kibaarūjeri-jayua riataokaro'si ḡ'ōrā Tuṗarā Makire etaeka.

⁹ Ba'iaja baabeyuka Tuparāte imamaka, i'supakajaoka nime kimakarā naro'si. Jia oyiaja imarūkirā Tuparāte nare jarirūjeika simamaka ba'iaja baarūkimarirā nime. ¹⁰ Ikuṣaka nime Tuparārirā, supabatirā Satanārirā. Mia je'e: "Jesucristore yi'yurā yija ime", āriripotojo, Tuparāte ĩajiyubeyua baairā kirirāmarirā nime. Supabatirā Tuparāte yi'yurāte ba'iupakaja oñurāoka kirirāmarirāoka imarā.

Īrātiji wayuūabu'abaraka maimarijariye'e

¹¹ Bikijarāja Cristore mija yi'riū'muekarō'ōjitepi "Matiyiaja jia mawayuūabu'arijariye'e", āñua ōritirā mija ime. ¹² Caín imaekakite baaeka upaka mabaaberijñu. Satanāre yi'riwa'ri jiiṣupaki kibe'erō'ōkaki imaekakite kijāāeka. Ikuṣaka āriwa'ri kire kijāāeka. Ā'mitirikōrī je'e: Ba'ika imarī, "Jiika kime yiri'ī", āparaka kire ā'mijāawa'ri i'supaka kire kibaaeka.

¹³ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ika wejeareka ba'iaja baarimaja imarāte mijare ā'mijāamaka, "Aya, ¿dako baaerā yijare na'mijāyu?", āriṣupajoabekaja mija imabe. ¹⁴ Cristore yi'ribeyukajirā maimaroyika ṣoto reyatarā upakaja maimaeka ruṣu Tuparāte ñakoareka. Maekaka ṣuri oñia imajiparūkirā imarī, aṣeupaka maṣupaka mare o'aekarā maime. I'supaka maima oñurā maime aṣerā kire yi'yurāte mawayuūarijayua simamaka. Nare wayuūabeyurā ṣuri reyatika upakaja imarā. ¹⁵ I'supaka simamaka Cristore yi'yukate ā'mijāiki ṣuri kire jāārimaji upakaja kime, Tuparāte ĩamaka. Supabatirā "Ṗo'imajare jāārimaji oñia imajiparūkimarīkaja kime", āriwārūirā mija ime. ¹⁶ Ikuṣaka sime: Jesucristore maro'si reyaekakaka oñurā imarī, "Mare wayuūaiki kime", āriwārūirā maime. Sōñurā imarī, i'supakajaoka aṣerā kire yi'yurāte wayuūawa'ri mareyarāka rō'ōjirā jērāika nare jeyobaabaraka maimarijariye'e. ¹⁷ Aṣeroka, kikoyiaja ba'irījia rikaiki, "Tuparāka rīrākibiritiiki ñime", āriripotojo Jesúre yi'yurā wayuoka baairāte jeyobaabeyuka kima simamaka i'supaka kērīkopeika ṣakirika oyiaja kiro'si jayua. ¹⁸ Wātaka ñoñurā, rita jia aṣerāte wayuūariṣupakirā imawa'ri nare majeyobaarijariye'e. Moka mirākapi takaja nare mawayuūakoṣejika ṣuri jiamarīa sime.

Jesúre yi'yurā imarī Tuparāte kīkibekaja imarika

¹⁹ I'supaka nare wayuūariṣupakirā imarī, nare jeyobaarijayurā nime. Suṣa imarī "Tuparāte rita wājia bojaika yi'ririjayurā maime", marīwārūrijayu. I'supaka simamaka Tuparāte ĩaika wājitāji kīkirimarīaja maimarijaju. ²⁰ "Tuparārika bojariroka jia yi'ribeyurā yija ime je'e", maṣupaka āñuaja ba'iaja maṣuparirākareka, "Jia Tuparāka maimabesarāñu je'e", marīṣupajoarijayu. Ba'iaja maṣupayua simako'omakaja, saṣemawa'ribaji mare wayuūaiki Tuparāte ime. Supabatirāoka maimarijayuakaka ritaja oñuka kime. I'supaka imaki imarī, ba'iaja maṣupayureka mare jeyobaawārūiki kime. ²¹ Yijeyomarā, mija ā'mitipe. Moñu upakaja ba'iaja maṣuparibesarākareka, kīkibekaja maimarijarirāñu Tuparāte ĩaika wājitāji. ²² Supabatirāoka Tuparāte āñua yi'riwa'ri kiyapaika upakaja baairā maimamaka, kire majēñeika ṣoto mayapaika upakaja mare kiyi'rirāñu. ²³ Mija ā'mitipe, ikuṣaka Tuparāte mare jā'meka: "Yimaki Jesucristore yi'paraka mija imarijape. Supabatirā mijare kijā'meka upakaja wayuūabu'abaraka mija imabe." ²⁴ I'supaka kērīka jiyiṣupaka ōrīrijayurā ṣuri Tuparāte yapaika upakaja kika ĩrātiji ṣupajoairā imarī rīrākibiritiirā imarā. Espiritu Santore mare kiña'ajāāeka simamaka, i'supaka maima moñu.

4

“¿Yaje rita Espiritu Santore jeyobaaikapitaka nawārōtiyayu je'e?”, āriwa'ri jia mija ā'mitirijape

¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. "Tuparā oka bojañirimaja yija ime Espiritu Santore yijare jeyobaamaka", āñurāte mija ṣō'irā etarāñu. I'supaka naṣakā'ā "¿Yaje rita oka Espiritu Santore nare jeyobaaikapi nawārōtiyayu je'e?", āriwa'ri jia nare mija ā'mitipe. "Pakirimaja nimarākareka nare mayi'riberiyee", āriwa'ri i'supaka mijare ñañu. Ika wejea sareka maima ritatojoreka rīkimarāja ṣakiriwārōrimajare ime. ² "Maṣo'ia upaka

kipo'ijirirā ika wejeareka Tuparāte pūataekaki kime Jesucristo”, āñua wārōrāñurāte puri “Rita oka, Espiritu Santore jeyobaaikapitaka jairā nime”, nareka mija ārīwārūrāñu.
³ Aperimarā puri i'sirokapi wārōbeyurā imarī, Espiritu Santore jeyobaaikapimarā wārōirā nime. I'supaka nabaayu, Cristore Jo'ata'aikirikakaka wārōrimaja imarī. I'supaka simamaka “I'supaka ima wārōrimajare imarāñu”, āñua ōrītīkarā mija ime. Maekakaoka “Ika wejea ritatorekaja nimatiyu i'supaka ima wārōrimaja”, ārīwa'ri mijare yibojayu.

⁴ Mija ā'mitipe wātaka ñoñurā. Tuparārirā mija ime. Supabatirā pakimajaroka nawārōika mija ā'mitiripe'yoyu. Satanāre pakirika wārōrimajare jeyobaako'omakaja ī'rāpē'rōtorāja nare mija baayu Satanāre tērīwa'ribaji ōñuka kimamaka Tuparā.
⁵ Tuparāte yapabeyumiji wārōrimaja puri po'imajare wapuju pupajoirokapiji wārōirā. I'supaka nawārōmaka, ika ritatojo wejeareka imarāte nare ā'mitiripe'ayyu Tuparāte ōrīberīwa'ri. ⁶ Maa puri, Tuparārirā maimē. I'supaka simamaka mawārōrijayua ā'mitiripe'airā nime Tuparāte yi'yurā puri. Tuparāte yi'ribeyurā puri, mawārōrijayua ā'mitiripe'yoirā. Supa imarī nawārōika ā'mitirirā, “Ika rita bojariroka sime. I'sia puri wapuju pakirimajaroka sime”, ārīwārūrā maimē.

Mare wayuīarimaji Tuparāte ime

⁷ Mija ā'mitipe yijeyomarā, mawayuīabu'arījariye'e, aperāte mare wayuīarūjeri-jayuki Tuparāte ima simamaka. Supa imarī wayuīabu'arījayurā nime Tuparā makarā, supabatirā jia kire ōñurā nime. ⁸ Po'imajare wayuīarimaji Tuparāte imamaka, wayuīabu'abeyurā puri kire ōrībeyurā nime. ⁹ Ikuṣaka Tuparāte maro'si baaeka mare wayuīawa'ri: Kimaki ī'rīkaja imakiteje maro'si kipūataeka ōñia maimajiparū ārīwa'ri. ¹⁰ Ikuṣaka sime aperāte wayuīarika: Tuparāte mayapaika upakamarā sime. Ikuṣaka sime, ĩakōrī je'e: Tērīrikaja mare wayuīawa'ri Kimakire maro'si Tuparāte pūataeka kireyaekapi ārīwa'ri ba'iaja mabaaka ye'kariaokaro'si.

¹¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā, i'supaka Tuparāte jimarā mare wayuīatiyaeka simamaka, mawayuīabu'ajñu maaoka. ¹² Maki imabeyuka Tuparāte ĩaiki. I'supaka simako'omakaja mawayuīabu'ajkareka kika ī'rātiji pupakirā maimē. Supabatirā kiupakaja mare kījarirūjeyu. Supa imarī kire yapatīyarīji yapairā majayu. ¹³ Tuparāte Espiritu Santore mare ña'ajāēka simamaka, “Kika ī'rātiji pupakirā maimē, supabatirā kiupakaja mare kījarirūjeyu”, ārīwārūrā maimē. ¹⁴ Supabatirā yija ĩaeka mirāka mijare yija bojaerā baayu. Ritatojo wejeareka imarāte tāarimaji imarūkikaro'si Kimakire maro'si pūataekaki Mapaki. ¹⁵ “Tuparā Maki kime Jesús”, āñurā puri, Tuparāka ī'rātiji pupakirā nime. I'supakajaoka naka kime kiro'si.

¹⁶ Tuparāte mare wātaka koritiirā imarī, mare kiwayuīaikakaka yi'rīrijayurā maimē.

Mija ĩabe: Po'imajare wayuīarijayuka kime Tuparā. Supa imarī, kiupakaja aperāte wayuīarijayurā puri, Tuparāka ī'rātiji pupakirā nime, supabatirā kiupakaja nare kījarirūjeyu. ¹⁷ I'supaka imarā imarī, Tuparāte yapaika upakaja po'imajare wayuīairā majayu. Supa simamaka po'imajare kiwā'marāñurīmi seyarāka ṗoto “Ba'iaja mare kibaarāñu je'e”, ārīwa'ri kīkibekaja maimarāñu, Jesucristore imarijarika upakaja ō'ōrā maimarijayua simamaka. ¹⁸ Tuparāte yapatīyarīji yapairā imarī kire makīkibesarāñu. I'supaka imawa'ri kire makīkirūkia imakopeika ī'rāpē'rōtorāja mataayu. “Ba'iaja yibaaika wapa ba'iaja Tuparāte yire baarāñu je'e”, ārīpupajoirā puri sarupu kīkibaraka ba'iaja pupayurā. “I'supaka nimamaka jia kire yapatīyarīji yapabeyukajirā nime ruṗu”, nareka marīwārūyu.

¹⁹ Mamarīji Tuparāte mare wayuīau' mutika simamaka, kire, supabatirā po'imajareoka yapatīyarīji yaparijayurā maimē maaoka. ²⁰ “Tuparāka rīrākibiritiiki ñime”, ārīripotojo, apika kire yi'yukate ĩarīpe'yoiki puri pakirimaji kime. Wāārō'ōrā imarāte wayuīabeyuka puri, wāārō'ōrāja imabeyuka Tuparāteoka yapawārūbeyuka kime. ²¹ Ikuṣaka Tuparāte mare jā'meka: “Yire mija yaparākareka Jesúre yi'yurāteoka mija wayuīabe.”

5

Tuṕarā makarā imarī, kiyapaika ṽpakaja baarijarirūkirā maimē

¹ “Mare kitāāerā Tuṕarāte wā'maekaki kime Jesús”, āriwa'ri sayi'yurā ṽuri Tuṕarā makarā nime. Suṕabatirā Maṕaki Tuṕarāte yaṕatiyarīji yaṕairā imarī, kire yi'yurāteoka nawayūiyu. ² I'suṕaka simamaka Tuṕarāte yaṕawa'ri i'suṕakajaoka kijā'meika āñu ṽpakaja yi'riwa'ri “Kire yi'yurāte wayuāirūkirā maimē”, marīwārūrijayu. ³ Tuṕarāte jā'meika yi'yurā imarī, “Tuṕarāte yaṕatiyarīji yaṕarijayurā maimē”, marīwārūyu. Suṕabatirāoka “Kijā'meika ka'wisitakamarīaja sime”, marīwārūyu. ⁴ I'suṕaka mañu Tuṕarā makarā imawa'ri, wejearitorāja ima ba'iaja baarimijikaka ī'rāṕē'rōtorāja mataarijayu. I'suṕaka ba'iaja baarimijikaka nabaaike ṽpakaja mabaabeyu Jesucristore yi'riwa'ri. ⁵ Suṕabatirā “Tuṕarā Maki kime Jesús”, āririjayurā imarā, wejearēka ima ba'iaja baabeyurā.

“Yimaki Jesúre ime”, Tuṕarāte ārika

⁶⁻⁸ Ō'ōrā kimaeka ṕoto maekarakaba'ikaka kireka ōriwa'ri “Tuṕarāte ṽuataekaki kime Jesucristo”, mañu. Mamarī, okoapi Jesucristore kiruṕuko'a jūjerūjeka. Suṕabatirāoka sabe'erō'ōpi yaṕua tetaekareka riwejurubaraka kireyaeka. I'suṕakajaoka rita āñuka imarī, “Tuṕarā Maki kime Jesucristo”, Espiritu Santore mare āririjayu. Ika maekarakaba'i ōñurā imawa'ri, “Tuṕarā Maki kime Jesucristo”, marīwārūyu. Jesúre kiruṕuko'a jūjerūjeka, suṕabatirā yaṕua tetaekareka kiriwejurueka, Espiritu Santore mare bojarijayua maekarakawāme imariṕotojo ī'rātiji oyiaja sabojayu. ⁹ Po'imajare mare āñua yi'rirūkia oyiaja sime. I'suṕaka simako'omakaja “Yimaki kime ī'i”, Tuṕarāte ārikaroka takaja ima saṕemawa'ribajirā mayi'rirūkia. ¹⁰ Tuṕarā Makire yi'yurā ṽuri, “Kimakireka Tuṕarāte bojaeka rita sime”, āriwa'ri naṕuṕakarā sōñurā nime. “Tuṕarā Makimarīka Jesúre ime”, āñurā ṽuri Tuṕarāte kireka bojaeka yi'ribeyurā nime. I'suṕaka āñurā imarī, “Waṕuju ṕakirika sime ‘Yimaki Jesúre ime’, Tuṕarāte āñua”, narīrijayu. ¹¹ Mija ā'mitipe, ikuṕaka sime Tuṕarāte kireka bojaekakaka: Kimakiṕi āriwa'ri ōñia mare kimajiparūjeka. ¹² Tuṕarā Makika ī'rātiji ṕuṕakirā, ōñia kika imajipatiirā imarā. Kika ī'rātiji ṕuṕamarīrā ṽuri kika ōñia imajipabeyurā.

Bojajiibaraka ṕiyia Juanre naro'si o'oeke

¹³ Tuṕarā Makire yi'yurā imarī, kika ōñia imajiparā mija ime. I'sia jia mija ōñaokaro'si ika ṕaṕera o'otirā mijaro'si yiṕūatayu.

¹⁴ I'suṕaka simamaka jia kika ī'rātiji ṕuṕakirā imarī “Tuṕarāte yaṕairokapi kire majēñerākareka, mare kiā'mitiripēarāñu”, āñurā maimē. ¹⁵ “Mare ā'mitiripēaiki kime Tuṕarā”, āñurā imarī, “Kire majēñeika ṽpakaja mare ja'ataiki kime”, āriṕuṕajoairāoka maimē.

¹⁶ Ikuṕaka sime aṕea: Ī'rika Jesúre yi'yuka, mija watoṕekakaki imariṕotojo ba'iaja kibaaike mija īarākareka, Tuṕarāte kiro'si mija jēñeijibe. Ba'iaja jūarūkiwapa imakoṕeikareka Tuṕarāte ye'kariariba'ikaka simaye'e i'suṕaka kiro'si mija baarāka. I'suṕaka kiro'si mija baamaka ba'iaja kibaaikareka Tuṕarāte kire wayuāirāñu ate jia kika kimaokaro'si. Aṕeba'i ba'iaja baarika ima, sawaṕa ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkia. I'suṕaka ī'rikate baarākareka, “Kiro'si Tuṕarāte mija jēñeibe”, mijare āribeyuka yi'i. ¹⁷ Ritaja ba'iaja mabaaike jiamarīa oyiaja ima Tuṕarāte ĩaika wājitāji. I'suṕaka simako'omakaja, ba'iaja mabaaike simaṕatimarīa sime Maiṕamakire imarō'ō mare tá'terūkia.

¹⁸ Ikuṕaka moñu: Tuṕarāmakarā imarī ba'iaja baarijaribeyurā maimē, Tuṕarā Makire mare ĩarīñua simamaka. Suṕa imarī Satanāre ba'iaja mare baarūjewārūbeyu. ¹⁹ “Tuṕarā makarā maimē”, āriwārūirā maimē. Kire yi'ribeyurā ika wejearitatorjoreka imarāte ṽuri ba'iaja Satanāre baarūjerijayu. ²⁰ Mia je'e, ikuṕakaoka moñua sime: Ika maima ka'iarā Tuṕarā Makire ṕo'ijirika. Suṕabatirā Tuṕarā imatiyaikite moñaokaro'si mare kiōriwārūjeka. Suṕabatirā Kimaki Jesucristoka ī'rātiji ṽpakaja ṕuṕakirā imarijayurā

imarĩ, Tuṕarãrirãoka maime. Ikiji Tuṕarã kime, suṕabatirã ikijioka kime mare õña ima-
jiparũjeiki. ²¹ Yijeyomarã, i'suṕaka kima õñurã imarĩ, waṕuju ꞑo'imajare baṕo'ijjaeka
mija yi'rirjaria'si.*

I'tojĩrãja sime ruṕu.

* 5:21 Juan quería que los creyentes rechazen las enseñanzas falsas que no dicen la verdad de como es Jesucristo. Lo mismo como los ídolos de dioses falsos no muestran la verdad de como es Dios.

Apocalipsis

Makārārũuroka upakapi Jesucristore Juanre bojaeka

¹ Ika papperareka o'oeka bojaika ikuparō'ōpiji imarũkiakaka. I'supaka imarũkia kiyapaika upaka baarijayurāte sōñaokaro'si Kimaki Jesucristore sakija'ataeka Tuparā, nare sakibojaokaro'si. Supa imarĩ ángelte yipō'irā kipũataeka yire sakiōrĩwārũrũ-jeokaro'si. Juan, kiyapaika upaka baarijayuka ñime. ² Yi'i Juan, yire pemakotowiritirā ángelte ritaja yire bearapakarō'ōjĩrāja yibojayu, sapemawa'ribaji pañakarāja peawa'ri pakibekaja. I'supaka yiro'si simarape Tuparārika bojariroka Jesucristore yire ōrĩrũje-maka.

³ I'supaka ima ikuparō'ōpiji etararirāka simamaka ikupaka mijare ñañu mae. Supa imarĩ ika ñañua bojarimaja, supabaturā sayi'rirāñurāoka jia jĩjimaka imarijarirāñurā.

Īpotēñarirakaweje Jesúre yi'yurā imaekarāro'si Juanre o'oeka

⁴⁻⁵ Mae, Asia ka'iarā ĩpotēñarirakawejeareka Jesúre yi'ririjaparaka imarāro'si ika yo'oyu yi'i Juan. Supa imarĩ Tuparā, Jesucristo, Espiritu Santopitiyika maekarakamarā jia mijare najeyobaarũ, jia naka mijare imarũjewa'ri. Bikija imara'aekaki imariþotojo maekakaoka imarijayuka Tuparāte ime. I'supakajaoka ñamajĩ imajiparāki kime. I'supakajaoka Tuparāte jā'merupa wājitāji imarijayurā ĩpotēñarirakamarā imarā*. Espiritu Santo ritaja ōrĩpataiki kime ārĩrikopakaja i'supaka kiwājitāji nimarijayu. Supabaturā Jesucristo imaki Kipakire añua upakatakaja bojarimaji. I'supaka imaki imarĩ, reyariþotojo ōñia kijariþe'rika ate. I'supaka kibaaũ'muekapi ārĩwa'ri rikimarāja reyariþotojo sabe'erō'ō ōñia jariþearāñurā ate. Supa imarĩ ritatojo wejeareka ĩþamarāre jā'meiki kime. I'supakajaoka mare wātawa'ri maro'si riwejurubaraka kireyaekapi ba'iaja mabaaika kiwapakoyika. ⁶ I'supaka mare kibaaeka simamaka, kijā'merũkirāro'siji maimarāñu. Supabaturā kurarāka upakajaoka Kipaki Tuparāte yapaika upakaja baari-maja maimae. Supa imarĩ, “Ritaja ĩþamaki imarĩ dika jariwa'ririmarīaja jā'mewārũpataiki kime. I'supaka kimamaka aþea ima pemawa'ribaji jĩitakaja jiyipupaka morĩrũkika kime”, aþaraka jĩjimaka kika maimarijarirāñu. I'supaka oyiaja imarijarirũkikaro'si simarũ.

⁷ Ikupaka imarũkiaoka jia mija ōrĩrijape, ĩakōrĩ je'e:

Oko ũmaka watoþekapi Cristore i'tarāñu. Ritatojo wejeareka imarā, supabaturā kire jāæekarā þarijioka ĩapatarāñurā i'supaka imarāka. “Ba'iaja yijare kijũarũjerāñu”, ārĩwa'ri orirāñurā. I'supaka simarũ.

⁸ Ikupaka kibojayu: “Alfa,† Omega upaka imaki ñime. Alfa ñime ñañu ritaja þo'ijiaekaki imarĩ. Supabaturā Omega ñañua ‘Ñamajĩ wejea tiyirũjerũkika ñime’, ārĩrika sime. Ritaja ima tēriwa'ribaji imaki ñime. Bikija imara'aekaki imariþotojo maekakaoka imarijayuka ñime. Supabaturā yi'ijioka imaki imajiparijarirũkika”, ārĩwa'ri Tuparāte bojayu.

Juan, makārārũuroka upakapi Cristore kĩaeka

⁹ Yi'i Juan, Jesucristore yi'yuka ñime mija jeyomaki imarĩ. Mija upakaja Tuparāte yire jā'merũkikaoka ñime yiro'si. I'supaka imaki imarĩ, mija upakajaoka þo'imajare yire ba'iaja jũarũjerijayu, Maipamakirirā upatiji i'supaka oyiaja jũarũkirā maima simamaka. I'supaka jũariþotojo Jesucristore ā'mitirĩþeaike imarĩ, sayirakajepāayu. Supa imarĩ Patmos wāmeirō'ō jũmurikarā yire nataarape Tuparārika bojariroka yibojarapaka þareaja wēkomakareka ñimaokaro'si. ¹⁰ Domingorĩmi Tuparāte jiyipupayeebaraka ñimarapaka þoto, Espiritu Santorikapi yire ña'ajāæekaki. Ikuparō'ōpiji makārārũuroka upakapi yire kĩarũjerape. I'supaka ñimarapaka þoto yipēterō'ōpi tromþeta naþupuika

* 1:4-5 Siete espíritus † 1:8 En el alfabeto griego, alfa es la primera letra y omega es la última.

jājia okaayurō'ōjīrā jājirokapi ī'rīkate jaimaka ña'mitirape. ¹¹ Topi mae ikupaka yire kērīkorape:

—Maekaka mire yibeaike papeerarā samio'obe. Supabatirā Asiaka'iarā Jesúre yi'yurā ī'potēñarirakawejeareka imarāro'si samipūatabe. Ikupaka wāmeika sime wejea samipūatarūkirō'ō: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia, supabatirā Laodiceakarā nime,— kērīkorape.

¹² Torājīrā mae “¿Maki torā yire jaiki?”, āparaka jorowa'ri yiyoirape kire ĩarika yapawa'ri. Yoira baakōrī ī'potēñarirakabi peritēria yaaboaike orokaka baaeka imamaka ñiarape. ¹³ Supabatirā sawatopekarā ī'rīka po'imaji upaka ioikite imarape. Kijariroaka saya upaka ima kiūpusikarō'ōjīrā ñoaka jāāiki kimarape. I'supakajaoka orokaka baaeka kikārīmaki wājītāji jāāpiaekaki kimarape. ¹⁴ Supabatirā kirupuko'a kirupua boitaka sōirape. Kiñakoa puri peka jū'rēika upaka oīrapaka. ¹⁵ I'supakajaoka kiū'pua bronce najoeika poto ya'taika upaka sōirape. Kijaika āta jājia we'rīrīkaika upaka okaarapaka. ¹⁶ Supabatirā kipitaka ritape'rōtopi ī'potēñarirakamaki tā'pia kirikarape. Kirijokopeapi ī'pape'rōtowā'taja opijieka sara wararapaka. Kipema jītakaja aiyate yaaika upaka oīrapaka.

¹⁷ Torājīrā mae kire ĩakopekaja kiwājītāji ña'rītīrā, jaiberijīka, rī'meberijīka yijarape. I'supaka yibaamaka kipitaka ritape'rōtopi yire rabetirā, ikupaka yire kērāpe:

—Mikīkia'si. Ritaja po'ijiaekaki imarī, supabatirā ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime.† ¹⁸ Ōñia imajīparūkika ñime, reyaripotojo ōñia yijaripe'rika be'erō'ō apekurioke reyarūkimarīka ñima simamaka. I'supaka imaki imarī, nareyaikareka po'imajare e'etorirūkika ñime ōñia nimajīpaokaro'si. Supabatirāoka topi nare ja'ajiyerūkimarīka ñime. Supa imarī reyaeka mirārāte imarō'ō kopereka wierimajiji ñime,— yire kērāpe makārūñuroka upakapi yipō'irā pemakotowiritirā.

¹⁹ I'supaka yire ārīweatirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Maekaka, ñamajī imarūkiaro'si samiaika simamaka ika miaika upakaja samio'obe. ²⁰ Mia, ritape'rōto ī'potēñarirakamaki tā'pia yirikaika ĩaripotojo, “I'supakaro'si simekā'ā”, ārīwārūbeyuka mime. Ikupaka imarūkiaro'si i'supaka sime: ĩ'potēñarirakamarā tā'pia miaika ima ī'potēñarirakawejekarā yire ā'mitiripēarimajare imaruputarimaja ārīrikopakaja. I'supakajaoka sime peritēria yaaboaike miaika. ĩ'potēñarirakawejerā yire yi'yurāte ime ārīrikopakaja sime,— yire kērāpe.

2

Éfeso wāmeika wejeareka imaekarāro'si papeera o'otirā Juanre pūataeka

¹ I'tojīrā, yire pemakotowirapakire ikupaka yire ārāpe ate:

—Éfesoreka imaki yire ā'mitiripēarimajare imaruputarimajiro'si ikupaka mio'obe: “ĩ'potēñarirakamarā tā'pia rikaiki, i'siarakatērīoka peritēri watopekarā turitapaki imarī ikupaka yibojayu: ² Ā'mitirikōrī je'e. Ritaja mija baarijayua ōñuka ñime. I'supaka simamaka, po'imajare yire yi'rīrika yapawa'ri mija ka'wisijūayu. I'supakajaoka aperedate ba'iaja mijare baako'omakaja yire mija yi'rīrija'atabeyua jia ñoñua sime. I'supakajaoka ‘Cristorika bojariroka bojarimaja yija ime’, ī'rārīmarāre ārīpakiko'omakaja, ‘¿Yaje rita nañu?’, āñurā mija ime. Supa imarī nabaarijayua jia ĩawārūtīrā, i'supakajaoka nawārōika ā'mitiritirā, ‘Wapuju pakibaraka ba'iaja baairā nime’, mija āñua ñorīpataika sime. ³ I'supaka imarijayurā imarī, aperedate ba'iaja mijare baako'omakaja yire ā'mitiripēarija'atabeyurā mija ime. Ka'wisika imarijayuareka wayupī'pekaja sarakajepāārijayurā imarī, yire mija yi'yua ja'atabeyurā mija ime. ⁴ I'supaka simako'omakaja mamarītaka yire yi'rīū'mubaraka yika mija rīrākibirapaka upakamarīa imarā mija jayu mae. I'supaka simamaka mijaka jia jījimaka imabeyukajika ruḡu yi'i. ⁵ Supa imarī, yika rīrākibiriwa'ri jia yire mija yi'rīū'muraparō'ō pūpape'ritirā, ‘Jia mika yija

† 1:17 La traducción en español dice: “Yo soy el primero y el último.” También en Apocalipsis 2.8 y 22.13, y Isaías 41.4; 44.6; 48.12

imarapaka upakamarĩa yija jayua ba'itaka sime', añurã mija jape. Supa aparakama marĩ yika jia imatiyawa'ri jia mija baarapaka upakaja mija baabe ate. I'supaka mija baabesarãka no'ojĩrãmarĩa mija peritẽria yaaboabaraka imakoẽika mijareka se'marĩ yetarãnu. I'supaka yibaarãkareka yire jiyipupayeerimajare rẽrĩrijaribesarãnu torã mae. ⁶ Mae mijare ñaũ, jia yika mija imarapaka upakamarĩa jayurã imariopototojo i'rãba'i jia mija baayu ñiamaka. Nicolaĩtas tatarãte ba'iaja baaika mija iaripe'yoika jia sime. I'supakajaoka sime yiro'si. ⁷ Mija a'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurã. Jia samija õrĩpũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija a'mitipe. Ba'iaja nabaakoẽka naja'atayu Satanãre i'rãpe'rõtorãja baairã. I'supaka baarãñurãte Tuparã rioñe'metãji õñioyapurika nare yiji'arãnu", arĩwa'ri mio'obe, — yire kẽrãpe makãrũũuroka upakapi yire pemakotowirapakiki.

Esmirna wãmeika wejeareka imaekarãro'si papera o'otirã Juanre pũataeka

⁸ Sapemajĩrã ikupaka yire kẽrãpe ate:

—Esmirna wejearã yire a'mitiripẽarimajare imaruputarimajiro'si ikupaka mio'obe: "Ritaja po'ijiaekaki imarĩ, supabatirã ñamajĩ wejea tiyirũjerũkika ñime. Yi'ijioka imaki reyariopototojo õña jaripe'rikaki. I'supaka jarikaki imarĩ ikupaka mire ñaũ: ⁹ Mia je'e. Ba'iaja mijare nabaamaka, jiamarĩa mija jũarijayua õñuka ñime. Supabatirã wayuoka baairã mija imaoka ñorĩpataika sime. I'supaka mija ima simako'omakaja Tuparãte mijare saja'ataekapi arĩwa'ri, imatiyaika rikairã mija ime. I'supakajaoka 'Judĩorãka imarĩ, Tuparãrirãtakaja yija ime', aparaka, 'Ba'iaja baarimaja nime', aparaka mijareka kẽ'rãjairimajareoka õñuka ñime. I'supaka nabaayu Tuparãte yi'riberiwari Satanãre yapaika upaka baarijayurã imarĩ. ¹⁰ Wẽkomaka imariwi'iarã ba'iaja mija jũarijarirãka kíkibekaja mija imabe. I'supaka Satanãre nare pupajoarũjemaka i'rãrimarãre torã natarãnu. Yire mija a'mitiripẽaika mija ja'atarika yapakoẽewa'ri i'supaka mijare kibaata'arãnu i'papitarakarĩmirõ'õjĩrã. I'supaka jũariopototojo mijare najããrãkarõ'õjĩrãoka, yire mija a'mitiripẽarija'ata'si. I'supaka samija rakajepããrãkareka, 'Õña imajiparũkirã nimarũ', mijareka ñarĩrãnu. ¹¹ Mija a'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurã. Jia samija õrĩpũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija a'mitipe. Ba'iaja jũariopototojo yire a'mitiripẽabaraka imarijayurã puri, ba'iaja jũarika tiyibeyurõ'õrã yipũatarãñurãka a'rirũkimarĩrã nime", arĩwa'ri mio'obe,— yire pemakotowirapakire mijare bojayu.

Pẽrgamo wãmeika wejeareka imaekarãro'si papera o'otirã Juanre pũataeka

¹² Torãjĩrã ate yire pemakotowirapakire ikupaka yire arãpe:

—Pẽrgamo wejearã yire a'mitiripẽarimajare imaruputarimajiro'si ikupaka mio'obe: "Mia je'e ikupaka ñaũ i'papẽ'rõto opika sara rikaiki imarĩ. ¹³ Ritaja mija imarijayua ñiaika simamaka, Satanãre ja'meirõ'õrã mija imaoka ñorĩpatayu. Torã imariopototojo yire yi'riwa'ri Satanãre a'mitiripẽabeyurã mija ime. Mia je'e, torã jia yire yi'riwa'ri Antipã wãmeikite yirika bojariroka bojaja'atabeyuka kimamaka, kire najããeka. I'supaka tokarãre kire baako'omakaja yire mija yi'yua ja'atabeyurã mija imarape. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka simako'omakaja Balaam imaroyirekaki, Balac imaroyikate kiwãrõekamijikaka yi'yurãte a'mitiripẽarijayurã nime i'rãrimarã mija põ'irã. Supa imarĩ jĩjimaka mijaka imabeyukajika yi'i. Mia je'e, ikupaka sime Balaamre wãrõekamijikaka: 'Israelkarãre ikupaka mibojabe ba'iaja nabaakarõ'si: "Jẽrãka jiyeka jiyipupaka õrĩwa'ri, wa'iro'si ri'ia yija pããrijayua mija ba'arãka marã imabeyua. I'supakajaoka yija tã'omaja rõmitikaka mija yapaika upakaja mija wã'imarĩkoẽebe"', arĩwa'ri Balaamre kire wãrõeka. Bikija Israelkarãre Balaamre wãrõeka yi'riwa'ri ba'iaja nabaãeka. I'supakajaoka i'rãrimarãre mija watopekarã ba'iaja baarijayu Nicolaĩtas tatarãte wãrõika yi'riwa'ri. ¹⁶ I'supaka simamaka 'Pakirimajaroka a'mitiripẽawa'ri ba'iaja mija baa'si', nare arĩbeyurã mija imarãkareka no'ojĩrãmarĩa mija põ'irã yeyarãka poto yirijokoẽearã sara imapi ba'iaja nare yibaarãnu sana'mitiripẽarija'atabepakã'ã. ¹⁷ Mija a'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurã. Jia samija õrĩpũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikapi

yibojaika jia mija ā'mitipe. Ba'iaja nabaika ja'ataeka imarāte p̄uri ba'arika maiko-ribeyua maná wāmeika yiji'arāñu. Supabatirā āta boia mamaka wāmea sarā o'oeka ima nare ñijirāñu, so'oeka marāoka ĩawārūbeyua simarāñu. I'supaka simako'omakaja se'etorirāki ĩ'rikaja sĳawārūrāki”, āriwa'ri mio'obe, — makārārūñuroka upakap̄i yire pemakotowirapakire bojarape.

Tiatira wāmeika wejeareka imaekarāro'si p̄ap̄era o'otirā Juanre p̄ūataeka

¹⁸ Top̄i ikupaka makārārūñuroka upakap̄i pemakotowirapakire yire ārāpe ate:

—Tiatirarā yire ā'mitirip̄earimajare imarup̄utarimajiro'si ikupaka o'otirā mip̄ūatabe: “Peka jūrēika upaka yīñakoa ya'taiki ñime. I'supakajaoka, bronze najoemaka saya'taika upaka saya'tayu ñu'pua', yi'i Tuparā Makiji mijare yibojayu. ¹⁹ Ritaja mija baaika ōr̄ip̄ataiki ñime. Supa imarī 'Po'imajare wayuñarimaja, supabatirā yire ā'mitirip̄ēairā nime', mijareka ñar̄rijayu. I'supakajaoka ritaja āperāte mija jeyobaaika ōr̄ip̄ataiki ñime. Yire ā'mitirip̄ēairā mija imamaka, ba'iaja āperāte mijare baarijayu. I'supaka mijare nabaako'omakaja yire mija ā'mitirip̄ēaika ja'atabeyurā mija ime. I'supaka simamaka 'Mamarī yire nayi'riū'murapaka p̄emawa'ribaji jia baairā nime', mijareka ñañu. ²⁰ I'supaka simako'omakaja ikupaka mija baarijayu: ĩ'rāko rōmo Jezabel wāmeikote ba'iaja jaiko'omakaja 'Kopakaja, mijaitiyibe mae', kore āpekaja wiriwirikā'āja kore mija ā'mitirikōpeyu. Supa imarī mijaka j̄itakaja j̄jimaka ñimabeyukaji rūpu. Mia je'e ikupaka kōr̄ir̄ijayu: 'Tuparāro'si jāiñir̄ir̄ōmojo ñime.' I'supaka imako imarī 'Āperāka mija yapaika upakaja mija wā'imar̄ikōpebe. I'supakajaoka j̄ērāka j̄iyip̄upay-eewa'ri sap̄ō'irā wa'iro'si ri'ia nap̄āika mija ba'akōpej̄ika', āparaka kobjapakir̄ijayu. I'supaka kōpakā'ā ā'mitiritirā, rukubaka p̄upajoairā jariwa'ri, yire yi'yurāte ba'iaja baayu. ²¹ I'supaka simamaka ba'iaja kobaaika ja'atarika yapawa'ri, yita'akoperape rūpu. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja kowā'imar̄ir̄ijayua ja'atariyap̄abeyuko koime. ²² Mia, i'supaka koima simamaka, 'Jimarīa wāmarīa jaritirā, kokār̄ip̄eyurūkiareka ba'iaja kojūapeyurāñu', koreka ñañu. Supabatirā koka wā'imar̄ir̄ijayurā upatireje i'supakajaoka yibaarāñu i'supaka ima ja'atabekaja nimarākareka. ²³ Supabatirā kowārōika ā'mitirip̄ēawa'ri i'sirokapi imarijayurāteoka yiriatapatarāñu. I'supaka yibaarāka ĩatirā, 'Ritaja map̄upajoaika ōr̄ip̄ataiki kime', yireka nar̄iwārūrāñu ika wejeareka yire yi'yurā upatiji. Supabatirāoka 'Maimarijayu upakaja, tēr̄ir̄ika ima, p̄emakapañakaja imaoka mare sakiwap̄ajaiyu', mija āriwārūrāñu. ²⁴⁻²⁵ Tiatirareka imarā ĩ'rārimarā p̄uri kowārōika ā'mitirip̄ēabeyurā. 'Ikupaka sime imatiyaika bojariroka makioka ōribeyua', āriwa'ri pakir̄ir̄ōmore wārōika ā'mitirip̄earimajare mijare bojako'omakaja samija ā'mitirir̄ipe'yoyu. 'Imatiyaika bojariroka sime', nar̄ip̄akiyu Satanārika simako'omakaja. I'supaka ima ā'mitirir̄ipe'yoirā mija imamaka āpea mijare jā'mebesarāki yi'i. Mae mijare ñar̄rā baaika upakatakaja mija imarijape. Mia je'e: Yip̄er̄ietarūkia ta'abaraka jia yire ā'mitirip̄ēarija'atabekaja mija imarijape. ²⁶⁻²⁸ Yire ā'mitirip̄ēarija'atabekaja, supabatirā ōñia nimatiyikuri yiyapaika upaka baarija'atabeyurāte ikupaka ñar̄rāñu: 'Ritaja wejeakarāre mijā'mebe', Yip̄akire yire ārika upakaja, 'Ritaja wejeakarāre jā'meirā mija imarāñu', nare ñar̄rāñu. I'supaka simamaka Tuparāte yi'r̄ir̄iyap̄abeyurā ritatojo ika wejeareka imarāte wā'imakaja mija riatarāñu. Supabatirā yire ā'mitirip̄ēarija'atabeyurā mija imamaka, wār̄ir̄ika ru'ara'aerā baaika poto tā'pia ōaika mijare yija'atarāñu 'Ba'iaja baarika tēñurā nime', āriwa'ri. ²⁹ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōr̄ip̄uariyap̄aye'e, Esp̄iritu Santore yire jeyobaaikap̄i yibojaika jia mija ā'mitipe”, āriwa'ri mio'obe, — yire kibojarape.

3

Sardes wāmeika wejeareka imaekarāro'si p̄ap̄era o'otirā Juanre p̄ūataeka

¹ I'sia p̄emaj̄irā ikupaka yire kērāpe ate:

—Sardes wejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruṣutarimajiro'si ikupaka mio'oŋjibe: “Ī'potēñarirakamarā upaka tērīwa'ribaji imatiyaiki Espiritu Santo ṣupakapī baarijayuka ñime. Supabatiṛā ĩ'potēñarirakamarā tā'pia* rikaiki ñime. Mia je'e: Ritaja mija baaika ōrīṣataiki ñime. Mijare ĩatirā ‘Cristore jia yi'yurā nime’, ṣo'imajare mijareka āriko'omakaja yireka ṣuri yiyapaika upaka baabeyurā imarī, yire ā'mitiripēabeyurā upakaja mija ime. ² Jia mija ṣupajoabe! Yire yi'ribeyurā upakaja mija jayua simamaka, jia ṣupape'ritirā yire mija ā'mitiripēabe ate, yire mija yi'yua mija ja'atakoreka. Tuṣarā ñakoarekaoka kiyapaika upakataka baabeyurā mija ime ruṣu. ³ Supabatiṛā mamarī yirika bojariroka mija wārūū'murapakakaka jia mija ṣupajoape'abe. I'supaka jia sōrīwapu'ape'atirā, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. I'supaka mija baabesarākareka, ikuparō'ōṣiji karee'erimajire etaika upakaja mija ōrībeyurō'ōṣiji mija ṣō'irā etatirā mijare sayiwapajairāñu. ⁴ I'supaka simako'omakaja, ĩ'rārimarā takaja imarā Sardereka ba'iaja baabeyurā. I'supaka imarā ṣuri jariooka ka'imarā jāāirā upaka imarā. Suṣa imarī ‘Ba'iaja baariṣe'yoirā imarī, jia boia jariooka jāātirā yika nimarāñu’, ñañua jia sime. ⁵ I'supaka simamaka imarāreje Satanāre ĩ'rāpē'rōtorāja baairāte jariooka jia boia yijāārūjerāñu. Suṣa imarī ‘Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā’, ṣapera ṣūñurā āñua yirū'rēbesarāñu. I'supakajaoka, Yipakire ĩarāka wājītāji, supabatiṛāoka kiāngelrākare ĩarāka wājītāji ‘Yire yi'yurā nime’, nareka ñarīrāñu. ⁶ Mija ā'mitiṣe ritaja wejeareka yire yi'ṣaraka imarijayurā. Jia samija ōrīṣuariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitiṣe”, āriwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

Filadelfia wāmeika wejeareka imaekarāro'si ṣapera o'otirā Juanre ṣūataeka

⁷ —Toṣi ate Filadelfia wejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruṣutarimajiro'si ikupaka mio'oŋjibe: “Tuṣarāṣi imarijayuka imarī ñañu upakaja baarijayuka ñime. Supabatiṛā ĩṣi David imaroyikaki riṣarāmi imarī, kiupakajaoka Tuṣarāriṛāre jā'merimaji ñime. I'supaka simamaka ĩ'rīkate yijā'merūkirō'ōrā kākaokaro'si koṣereka yiwierāka, maki satātewārūberijiki. Supabatiṛāoka ĩ'rīkate sarā kākakoreka koṣereka yitāterāka maki wieberijiki. ⁸ Ritaja mija baarijayua ōñuka ñime. Po'imajare mijare ĩaikareka ṣuri ‘Imatiyarimaja nime’, mijareka ārībeyurā. I'supaka mijareka nañua simako'omakaja yiwārōeka jia yi'ririṣayurā mija ime. Supabatiṛāoka aṣerāte kikiwa'ri ‘Jesucristore yi'ribeyurā yija’, ārībeyurā mija ime. Mija ĩabe, maki mijare jājibaakoreka, koṣereka mijaro'si yiwieyu, yibojariroka mija wārōrijayaokaro'si. ⁹ Mija ā'mitiṣe. Torā imarā ṣakirika jaibaraka ‘Tuṣarāriṛā yija ime’, āriṛiṣotojo Satanāre yapaika upaka baarijayurā. I'supaka imarā nimamaka ñamajī mija wājītāji nare yiñukuruparūjerāñu mijare najiyiṣupayeekaro'si. I'supaka nare yibaarāñu ‘Jesucristore wātairā nime’, mijareka nañaokaro'si. ¹⁰ ‘Ba'iaja aṣerāte mijare baako'omakaja, yire ā'mitiripēabaraka mija imabe’, mijare ñarāṣaka upakaja yi'yurā mija ime. Suṣa imarī ritaja ṣo'imajare ba'iaja jūarijē'rāka seyarāka ṣoto mijare ĩarīṣaraka ñimarijarirāñu. I'tojīte ritatojo wejeareka imarāte ĩatirā ‘Īrā imarā ba'iaja jūawa'ri ṣupape'ritirā yire ā'mitiripēairā, aṣerimarā ṣuri jēno'o bajijayurā’, ñarīwārūrāñu. ¹¹ Mia, no'oṣjirāmarā ikuparō'ōṣiji eyarūkika ñime. I'supaka simamaka yire mija ā'mitiripēarijayua ja'atabekaja mija imabe. I'supaka mija imamaka, ñamajī jibaji Tuṣarāte mijare baarāñu. Suṣa imarī ba'iaja baairāte mija ā'mitiripēa'si. ¹² Yire ā'mitiripēarija'atabesarāñurāte, Yipaki ṣō'irā yeyarūjerāñu. Suṣa imarī Yipaki Tuṣarāte jiyiṣupaka ōrīriwi'iarā bota ima upaka torā imajiparūkirāro'si nimarāñu, toṣi ṣorirūkimarīrā. I'supaka nimamaka, maekarakawāme nare yiwāmejī'arāñu. Ikuṣaka sime ĩ'sia: Yipaki Tuṣarā wāmea, mamaka Jerusalén wāmea, supabatiṛā mamaka yiwāmea nareka yo'oekarā nimarāñu. Ikuṣaka sime: Īmiṣi Yipakire wejea mamaka ruetarāñu. ¹³ Mija ā'mitiṣe ritaja wejeareka yire yi'ṣaraka imarijayurā. Jia samija ōrīṣuariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitiṣe”, āriwa'ri mio'obe.—

Laodicea wāmeika wejeareka imaekarāro'si ṣapera o'otirā Juanre ṣūataeka

* 3:1 Véase versículo 1.20. Los siete líderes de las siete iglesias

¹⁴ Torājīrā yire pemakotowirapakire ikupaka yire jairape ate:

—Laodiceawejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruputarimajiro'si ikupaka mio'oijibe: “Yi'ipi āriwa'ri Tuparāte pupajoaika upakaja simaokaro'si baarimaji nime. Ritaja nārīka upakaja baawa'ri, wājiroka Tuparāte ima bojarijayuka nime. Supabatirā yi'ipi āriwa'rjioka ritatojo ika wejeareka ima Tuparāte po'ijiaeka. I'supaka imaki kime, ika mijare bojaiki', āriwa'ri naro'si mio'obe. ¹⁵ Ritaja mija baaika ōrīpataiki nime. Yire yi'ririya'atabeyurā mija imako'omakaja, 'Jiibaji kika marīrākibipakā'ā jia sime', yireka āribeyurā mija ime. I'supaka imarā imarī, ukurūkia ijitakamaria, supabatirā jijitakamariā upaka mija ime. I'supaka mija imarika yapabeyuka yi'i. ¹⁶ I'supaka yika imarā mija imamaka, jiamariā imawa'ri, kopakaja mijare yija'ataerā baayu mae. ¹⁷ Mia, 'Ritaja Tuparārikakaka ōrīwārūrā maime. Supa imarī rikimakaja ba'irījia rikairā upaka imawa'ri, dakoa mare jariwa'ribeyua', mija ānu. I'supaka mija āriko'omakaja, yiñakoareka imatiyaika ōrīpūabeyurā mija ime jia yire ā'mitiripēabeyurā imarī. Ba'irījimarirā, supabatirā jariromarīrā, yoibeyurā upaka mija ime mijare nīaikareka. ¹⁸ I'supaka mija imamaka, ikupaka mijare yibojaerā baayu mae. Mija ā'mitipe, yire yi'ripēawa'ri jia okajājia mija imariyapaye'e, ba'iaja mija pupaka ima ja'atirā, yire mija jēnebe. I'supaka mija baamaka 'Tuparāte yapaika upakaja maimaye'e', ānurā mijare nīimarūjerānu. Īakōrī je'e: I'supaka mija imamaka, oro rukuberika yireka waruayurā upaka yirika imatiyaikakaka mija ōrīwapu'arānu. Jariromarīrā imarī i'yoa jūarikopakaja jarioaka boia yire jēnetirā sajāāirā upaka mija imabe yiñakoareka ba'iaja baabeyurā mija imaokaro'si. I'supakajaoka jia iaokaro'si nakoīkoa yapairā upaka kīkirimariā yire mija jēnebe yipupajoaika ōnurā mija imaokaro'si. ¹⁹ Mija ā'mitipe. Wātaka nōnurā upatata yokajāamaka, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. Saja'atirā yire takaja ā'mitiripēairā mija imabe. ²⁰ Mija ĩabe, 'Naka rīrākibiparaka nīimarū', āriwa'ri mijare yakayu. I'supaka simamaka yoka ā'mitiripēatirā, 'Ā'ā, i'supakaja mika yija imarū', yire ānurāka jia nīimarānu. ²¹ Supa imarī ba'iaja jūaripotojo yire ā'mitiripēariya'atabekaja imarijayurāte, mabo'ikakurirō'ōrā yire jā'mejeyobaarimaja nīimarūjerānu. Yipakire yi'ririya'atabeyuka imarī, kire jā'mejeyobaarimaji nīma upakaja nīmarānu yika naro'si. ²² Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitipe”, āriwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

4

Ikupaka mabo'ikakurirā Tuparāte jiyipupayeebaraka nimamaka Juanre ĩaeka

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ikupaka simarape ate: Mabo'ikakurirā kopereka wieka imamaka nīiarape. Sañiarapaka poto trompeta jājia okaayu upakapī yire jaiū'murapakite ikupaka yire ārāpe ate:

—Ō'ōrā mi'tabe, nīamajī imarūkiakaka mire yibeakaro'si,— yire kērikorape.

² Toṗi mae makārārūnuroka upakapī nīimarapaka poto mabo'ikakurirā Espiritu Santore yire eyarūjerape. Torā eyatirā ĩpi ruparikūmuareka* ĩ'rīkate rupamaka nīiarape.

³ Āta jaspe, supabatirā cornalina ya'tarika ima upaka ya'taiki kimarape torā ruparapakī. Torā ruparapakī wā'tarā ne'epurea, esmeralda wāmeika āta upaka ya'taika imarapaka.

⁴ Supabatirā kiruparaparō'ōrā ĩ'rīka po'imaji baatirā botarakamaki pakiarimarā saya boia jāātīirā kiwā'tarā narākuruparape ruparikūmuapitīyika. Īparimarāro'si simarape ruparikūmu. Supabatirā orokaka baaeka bu'ya tuaekarā nīmarape. ⁵ Supabatirā nañe'metāji nīpamakire ruparapakūmupī wīpoa yaajīyeika upaka sabaarape. I'supaka baawa'ri jājitaka wīpoa jaika upaka sokaarape. Kiruparapaka wājitāji ĩ'potēñarirakabi peka jū'rēika imarapaka. I'supaka peka jū'rērapaka Espiritu Santo kopakaja ima simarape. ⁶ I'supakajaoka Tuparā ruparikūmuwājītāji riapakiaka jia waria okoika imarapaka.

* 4:2 En la Biblia el trono de un rey es un simbolo de autoridad y poder.

Supabaturā, botarakamarā maikoribeyu upaka ioirā watopekarā kiruparape. Napemape'rōtopi, napēterō'ōpioka rikimakaja ñakokirā nimarape. ⁷ Mamarī ōiū'murapaki yaia león upaka ioka imarapaki. Apika imarapaki wa'ibikirāwēko upaka ioki. Kibe'erō'ōjite kimarape po'imaja pema upakaja pemaiki. Piyika imarapaki awapakiaka wiyu upaka imaki. ⁸ Maikoribeyurā upaka ioirā nimarapaka imarī, i'rōtēñarirakato kajekirā nimarape. Napo'iareka rikimakaja ñakoirā nimarape, nakajerokarō'ōpioka. Īmi, ñami pariiji Tuparāte jiyipupayeebaraka ikupaka nabayakoyarijau:

—Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. I'supakajaoka ritaja ima tērīwa'ribaji imaki mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imariṗotojo, maekakaoka imarijauyuka mime. Supabaturā mi'ijioka imaki imajiparijarirūkika,— āparaka nabayakoyarape.

⁹ Īpire kiruparikūmuarā rupamaka iaturā kire jiyipupayeebaraka ikupaka naririjau: —Ritaja ima pemawa'ribajirā jiiatakiji mime. Supa imarī mi'i i'rikaja tērīrikaja jiyipupaka ōrīrūkika mimarijau. Jitaka mibaayu,— āparaka reyariba'imarīka imakite najiyipupayeeyu.

¹⁰ Īrākuriarā i'supaka baabaraka nima poto veinticuatro rakamarā pakiarimarā kiwājitāji mo'ipāñawa'yurā reyariba'imarīka imakite jiyipupayeebaraka. Supabaturā nabu'ya orokaka baaeka e'etaturā kiwā'tarā pāājiyetirā ikupaka kire naririjau ate:

¹¹ —Yija ipamaki Tuparā, mi'i i'rikaja imaki jiyipupaka yija ōrīrūkika. Supabaturā mi'ijioka imaki ritaja po'ijiaekaki, miyapaeka upakaja miṗo'ijiaeka ritaja imañujua ruṗu. I'supaka simamaka ikupaka po'imajare mire ārīrijarirūkika mime: “Ritaja ima pemawa'ribajirā jiiatakiji imarī, mi'i i'rikaja tērīrikaja jiyipupaka ōrīrūkika mime. I'supakajaoka ritaja jā'merimaji mime”,— kire narāpe.

5

Papera bupeka wierimaji

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ĩpire kiruparikūmuarā ruparapaki pitaka ritapē'rōtopi papera bupeka kirikamaka ñiarape. Sapemarā, sarokapioka o'oeka, supabaturā i'potēñarirakaba'i papatāteka simarape sareka. ² Topi mae ángel tērīwa'ribaji imatiyaiki pemakotowiritirā ikupaka arāpaki:

—ĶMaki imaki Tuparā ñakoareka, ika papera bupeka papatāteka bebetirā sawierūkika? —ārīwa'ri jājirokapi kijērīakoperape.

³⁻⁴ I'supaka kērīko'omakaja ni'ioka, ĩmirā imaki, ika wejeareka imakioka, supabaturā marokakurikakioka sawierūkika Tuparā ñakoareka imaberapaki. Īrīka siaturā jairimajire imabepakā'ā iawa'ri jimarā yorape. ⁵ I'supaka ñimamaka iaturā, i'rīka pakiki ikupaka yire bojarape:

—I'tojirāja mioritiyibe. Ō'ōrā miyoibe mae. Ō'ōrā i'rīkate ime Satanāre tērīkaki. León jājika upaka ĩpi marākā'ā mabaaberijiki Judātatarākaki, supabaturā David ĩpi imaroyirekaki riṗarāmi imarī, i'potēñarirakakuku papera papatāteka wierūkika kime, —ārīwa'ri yire kibojarape.

⁶ I'supaka simarapaka poto, pakiarimarā watopeka, supabaturā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā watopekarā, ĩpi ruparikūmua imaraparō'ōrā i'rīka Oveja weiwa'yua upaka iokite* imarape. Po'imajare kire jāāeka kāmia kire imako'omakaja ōñia imakite ñiarape. Supabaturā i'potēñarirakabi wakaiki kimarape okajājiki imarī. Topi i'sirakaojoka ñakoika kimarape. Espiritu Santo, tēriritakire ika ka'ia i'rākō'rīmatomarā Tuparāte pūatayu ārīrikopakaja simarape kiñakoa. ⁷ Topi mae Tuparā ruparikūmurō'ōrā ke'rape papera bupeka e'erī. Sarā keyarapaka poto kipitaka ritapē'rōtopi Tuparāte kire sijirape. ⁸ I'supakajaoka botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā, supabaturā veinticuatro rakamarā pakiarimarā, kiwājitāji namo'ipāñawa'rape kire jiyipupayee'ri. Nimarakamarāja baya koyabaraka nabirerijaua arpa rikaturā, i'supakajaoka orokaka

* 5:6 El cordero representa a Jesucristo.

seroa narikarape. Sareka sajaitarape samajoemaka jia jiijsia ooika. Sanajoeika umakaka miriwa'yua, Tuparate yi'yura kire najenerijayu upakaja imarapaka. ⁹⁻¹⁰ Supabatira kiwajitaji mo'ipañawa'rapara ikupaka mamaroka ma'mitirikibeyua bayakoyarapara:

—Po'imajare mire jaaeka. I'supaka mire nabaako'omakaja ritaja wejeareka imara po'imajaro'si, i'supakajaoka ritaja po'imajatatarate imabayu upakaja, supabatira noka ima upakaja jaibaraka imarate mireyaeka riweapi arirwa'ri ba'iaja nabaaika miwapakoyika, Tuparira nimaokaro'si. I'supaka mibaaeka simamaka kurarka upakaja, Mipaki Tuparate yapaika upakaja baaira nime naro'si. Supabatiraoka mi'ipi arirwa'ri ritatojo wejeareka imarate ja'mewarurukira nime. I'supaka simamaka mi'ijioka imaki patera bupeka wierukika,— aparaka nabayakoyarape.

¹¹ Torajira ate, Tupara rupanikumu watarar botarakamarar maikoribeyu upaka imarapara, supabatira veinticuatro rakamarar pakiarimarare ima peteropi, narupuro'opioka rikimaraja angelraka imarapara bayakoyarape. Rikimaraja majoapataberijinura nimamaka niarape. ¹² Topi mae jajirokapi ikupaka nabayakoyarape:

—Po'imajare ba'iaja baikareka nare taawa'ri, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka. I'supaka baaekaki imari teririki, supabatiraoka jia wajia onuka kime. I'supakajaoka dika jariwa'ririmaria ja'mewaruiiki kimamaka, ritaja kirika oyiaja sime. I'supakaja imaki imari kire oyiaja jiyipupayeerukika kime. Supabatira "Ritaja ima terirwa'ribaji jiiitakiji kime", po'imajare arirukika Oveja weiwa'yua upaka imakite ime,— aparaka jiyipupakapi angelrakare kireka bayakoyarape.

¹³ Supabatira ritaja onira Tuparate po'ijiaekarar mabo'ikakurira imara, onira imaraoka jaimaka na'mitirape. I'supakajaoka ka'ia watopekarar imara, okowatopekareka ima pariji jaimaka na'mitirape. Supabatiraoka Tupara, Oveja weiwa'yua upaka imakite pariji jiyipupayeebaraka ikupaka'ar nabayakoyarape:

—Ipi kirupanikumuareka rupakite, kiwatarar Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka majiyipupayeerukira nime. Jiyipupaka mijare oririjariwa'ri, "Jitarar mija ime", ritaja mijare narirjariru. Ritaja ima pemawa'ribajira jitaraja, supabatira ritaja ja'merimaja imarijayura mija ime. I'supaka oyiaja simarijariru,— nareka najiokapakarar na'mitirape.

¹⁴ Topi mae,

—I'supaka oyiaja baarijarirukia simaru,— botarakamarar maikoribeyu upaka imarapara arikorape.

Supa imari i'tojiteje, ipirupanikumuara rupanapakite, supabatira Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeewa'ri veinticuatro rakamarar pakiarimarare nawajitaji mo'ipañawa'rape.

6

Irōtēñarirakaba'i sapapatateka ima patera bupeka

¹ I'supaka simarapaka be'erōō Oveja weiwa'yua upaka imakite, mamarikakuku patera bupeka papatateka kiwiemaka niarape. Torajira mae, botarakamarar maikoribeyu upaka imaraparakaki wipoa jajitaka ja'mitaika upaka jaibaraka ikupaka arapaki:

—Mi'tabe.—

² I'supaka kepakarar ipuataera baakorir, irika kawaru boikate i'tarijapakarar niarape. Kipemara tuyurapaki temupai rikatira, kirupuko'ara bu'ya Tuparate kire tuaekaki kimamaka niarape. Sapi arirwa'ri teririmaji imari, apeka'iarar imarate teririjari ke'rape mae.

³ Supabatira Oveja weiwa'yua upaka imaki ate pekuku patera bupeka papatateka kiwierapaka poto ikupaka apika maikoribeyu upaka imarapakite arikorape:

—Mi'tabe.—

⁴ I'supaka kepakarar kawaru ju'akite i'tarijapakarar niarape. Kipemara tuyurapakite sara po'imajare jarurukia Tuparate ijikakite imamaka niarape. Po'imajare jaba'abaraka imakaro'si Tuparate ja'mekaki kimarape.

⁵ I'kire a'ritaparapaka be'erō'ō Oveja weiwa'yua upaka imaki apékuku papera bupeka papatāteka kiwierape. I'tojite ate apika maikoribeyu upaka imarapakite ārikorape,

—Mi'tabe.—

Torājirā yoirā baakōrī kawaru neikate ñiarape. Kipemarā tuyurapaki no'ojirā rikia jērābaarūkia rikaiki kimarape. ⁶ Supabatirā maikoribeyurā upaka imaraparā watopekapi ikupaka sārikorape kawaru pamarā tuyurapakite:

—Trigo, supabatirā cebada ijitirā kūpajirīti niñerū sawapa e'erūkia samijarirūjebe. I'supaka simamaka ī'rārīmi ba'iraberiwapa ī'rāwajojīkaja trigo tōporika simarāñu. I'supakajaoka simarāñu ī'rārīmi ba'iraberiwapa maekarakawajojīka cebada tōporika simarāñu. I'supaka simako'omakaja, olivopitiyika, iyaka ī'paba'i ōterikia mirūetarirū-jebesarāñu. Iyaokoa, olivo iyebaka yo'arūkiaoka wapajā'rīmarīa mijarirūjerāñu,—āparaka sajaikorape kawaru pamarā tuyurapakite.

⁷ I'kire a'rapaka be'erō'ō, apékuku papera bupeka papatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapaka be'erō'ōjite ikupaka piyika maikoribeyu upaka imarapaki ārikorapaki:

—Mi'tabe.—

⁸ Supa kērāpaka be'erō'ōjite, pō'ibosirika jūaiki upaka ōika poyaiiki kawarute ñiarape. Kipemareka tuyurapaki reyarika jā'merimaji wāmeiki kimarape. Kibe'erō'ō imarapaki, “Reyaeka mirārāte imarō'ō”, wāmeiki kimarape. I'supaka nimarapaka poto ikupaka Tuparāte nare ārikorape:

—Ika wejeareka imarā pō'imaja pitā'muapi, kēsiaḡi, risirikapi, makapoyamajakapioka mija jāapatabe. I'supaka baawa'ri ritaja pō'imajare botarakario'ro pibatirā ī'rāo'ro purirāñu,—kērikorape.

⁹ Torājirā ate apékuku papera bupeka papatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. Supa kibaarapaka poto joejiritērī wā'tarā najāēkarāte imamaka ñiarape. I'supaka torā nimamaka ñiaraparā ōñia nimaeka poto Tuparā majaroka wārōbaraka “Jesúre yi'yurā yija ime”, nañua ja'atabeyurā nimamaka Tuparāte ā'mitiripēabeyurāre jāēkarā nimarape. ¹⁰ Īrā mae jājirokapi ikupaka ārāparā:

—Ritaja jā'merimaji, ī'rākuri ba'iaja baakoribeyuka mime, supabatirā wājia bojarijayuka imarī, meñu upakaja baaiki mime. I'supaka simamaka, yijare jāāraparāte ba'iaja baamaka ĩtirā, “Ba'iaja imarika tiyibesarāka mijaro'si”, nare merirūkia, ¿no'ojirā yaje sarā seyarūkia jariwa'yua?— kire narāpe.

¹¹ I'supaka napakā'ā saya upaka jarioaka jia boia nare kijirape. Nare sġjiritā,

—Jajua baabekaja mija imabe. Aperā imañujurā ruḡu mija upakaja yimajaroka bojarimaja. Sapi'iwa'ri ba'iaja baarimajare nare jāārūkirā nime,—Tuparāte ārāpe.

¹² Torājirā ate, apékuku papera bupeka papatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapakarō'ōjite jājia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaarapaka poto ĩmikaki aiyate ta'sikā'āja ririwa'rape. Supabatirā ñamikaki jū'aitakaja riwerō'ōjirā jarapaki kiro'si. ¹³ Supabatirā tā'pia ka'iarā jūjirapaka, rikimaka higerarika wīrōa baepatemaka jūjika upaka. ¹⁴ Torājirā mae wejeḡema ñe'metājirā ta'ritatirā sarirape. I'tojiteje pusia, jūmurika imakopeikaoka aperō'ōrā oyiaja Tuparāte wiatapatarape. ¹⁵ I'supaka simamaka āta wi'iarā, pusiareka āta watopekarā pō'imajare ru'rape. Īparimarā, supabatirā jā'merimaja, imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka, supabatirā aperāro'si ba'iraberimaja, aperāro'si ba'irabejibeyurāoka, sareka naru'rikākarape. I'supakajaoka rikimaka niñerū rikairā, wayuoka baairāpitiyika ritaja pō'imajare sarā ru'rape. ¹⁶⁻¹⁷ Supabatirā ikupaka pusia narāpe mae:

—Yijare mika'ratātebe ĩpi ruḡarikūmuarā ruḡarapakite yijare ĩatōpokoreka. Supabatirāoka Oveja weiwa'yua upaka imakite ba'iaja yijare jūarūjekoreka. Kopakaja i'supaka pō'imajaro'si imarūkirīmi yijare seyayu mae. I'supaka simamaka ni'ioka sareka ru'riwārūbesarāki,—āparaka pusia najairape.

7

144,000 rakamarā Israel ka'iaakarāre Tuṣarāte ĩarĩrĩrāñu

¹ Torājĩrā mae botarakamarā ángelrākare ñiarape. Ĩ'rĩka jā'ātipē'rōtoṕi rĩkamarapaki. Apika wayerupitikapi, apika rĩkamarapaki wejerĩrĩkapi. Suṣabatirā apika aṕepē'rōto wejerĩrĩkapi rĩkamarapaki. I'suṣaka rĩkamaritirā wĩrōa riabo'i, yaṣubo'irā, ka'iarā baekoṕeikaoka nabaetiyirũjerape. ² Torājĩrā apika ángel jā'ātikapi i'tamaka ñiarape, Tuṣarā, õña imajĩṕarimaji wāmea kio'o'jĩ'arũkia* rikatirā. Suṣabatirā aṕerā ángelrāka riapakiaka, ka'ia Tuṣarāte ba'iaja baarũjekarā ṕõ'irā etatirā jājirokapi ikuṣaka nare kērāpe:

³ —Yaṣua, riaka, ka'ia mija bitata'si, Tuṣarāte yaṣaika uṣakaja baarimaja kũ'arā kiwāmea yija o'o'jĩ'arāñu ruṣu. I'suṣaka nare yija baarāka be'erõ'õṕi ṕuri, samija bitataṣuarāñu,— nare kērāpe.

⁴⁻⁸ Torājĩrā mae,

—Nimaṣatiji ṕuri 144,000 rakamarā nime Israelkarā Tuṣarā wāmea yija o'o'jĩ'arũkirā, — sārĩkorapaka ña'mitirape.

Ā'mitirikõrĩ je'e: ikuṣaka wāmeirā nimarape ĩ'ṕou'ṕuarāe'earirakatata imarapārā: Judá imaroyirekaki tatarā doce mil rakamarā imarapārā. Toṕi aṕerā i'siarakamarā oyiaja nimarape ikuṣaka wāmeirā:

Rubén,
Gad,
Aser,
Neftalí,
Manasés,
Simeón,
Leví,
Isacar,
Zabulón,
José,
Benjamín

Ĩ'ṕou'ṕuarāe'earirakatata nimarape. Ĩ'rātata uṣakaja doce mil rakamarā nimarape.

Rĩkimarāja saya boia jāairā Tuṣarāte jiyiṕuṣayeebaraka imarapārā

⁹ I'sia be'erõ'õ Tuṣarā ruṣarikũmu wājĩtaji, suṣabatirā Oveja weiwa'yua uṣaka imaki wājĩtaji rĩkimarāja ṕo'imajare rĩkamapakā'ā ñiarape. Ĩ'rāka'ikarāmarĩrā, ĩ'rāwejekarāmarĩrā, ritaja ṕo'imaja oka jairā, suṣabatirāoka ritaja ṕo'imajatata uṕatĩkarā nimarape. Suṣa imarĩ marākā'ā baatirā majoaṣuaberijĩñurā nimarape. Nimaṣatiji saya boia jāatirā ne'e'jĩjoa ĩoika rikabaraka nimarape. ¹⁰⁻¹¹ Toṕi mae jĩjimaka imawa'ri jājirokapi ikuṣaka narāpe:

—Tuṣarāte jā'mebaraka ruṣarijayurõ'õrā ruṣaki, suṣabatirā Oveja weiwa'yua uṣaka imakĩṕitĩyika ĩ'ṕarāwā'taja jiamarĩareka mare tārĩmaja nime, — naṣakā'ā ña'mitirape.

I'suṣaka ṕo'imajare añukā'āja, Tuṣarā ruṣarikũmu wā'tarā botarakamarā maiko-ribeyu uṣaka imarāte imarape. Suṣabatirā veinticuatro rakamarā ṕakiarimarāre ima ṕeterõ'õṕi, naruṣurõ'õṕioka ritaja ángelrākare rĩkajiyerape. Toṕi nimaṣatiji kiruṣarikũmu wājĩtaji Tuṣarāte jiyiṕuṣayeebaraka namo'ĩṕañawa'rape. ¹² Suṣabatirā kire jiyiṕuṣaka õrĩwa'ri, ikuṣaka jaibaraka nimarape:

—Rita sime. “Jiitakiji mime”, mire ṕo'imajare ārĩrijarĩrũkika mime. I'suṣakajaoka ritaja ṕemawa'ribajirā jiitakiji mime, ritaja õñuka, “Jiitaka yijare mibaarijaju”, mire ṕo'imajare ārĩrijarĩrũkika mime. Ritaja ṕo'imaja jiyiṕuṣaka mire õñurā, tērĩritakiji mimamaka, maki apika mire ṕemawa'ribaji tērĩriki imabeyuka. Tuṣarā, i'suṣaka oyiaja miro'si simajĩṕarijarĩrũ,— āṕaraka nimarape.

¹³ I'suṣaka narāpaka be'erõ'õ, ĩ'rĩka ṕakiakite ikuṣaka yire ārāpe:

* 7:2 El sello de Dios

—¿Marã nime saya upaka ima jariooka boia jãätirã imarã? ¿No'okarã nime?— yire kërãpe.

¹⁴ Supa kërakã'ã ikupaka kire yiyi'rape:

—Öribeyuka yi'i. Mi'i pañaka õñuka je'e, yire samibojabe,— kire ñarãpe.

I'supaka kire ñapakã'ã ikupaka yire kibojarape:

—Jimarĩ jũarũkijẽ'rãka seyamaka sareka aþerãte nare ba'iaja baamaka rakajepããwa'ri nareyarjarika simako'omakaja Jesũre yi'ririã'ataberikarã nime. I'supaka imarã imarĩ, ba'iaja baakoribeyurã nime Tuþarãte ãmaka. Supa imarĩ Oveja weiwa'yua upaka imaki riweapi nasaya upaka ima jariooka jũjetirã, jia boioyiaja jãätirã upaka nime.

¹⁵ I'supaka simamaka ãpire kiruparikũmuarã ruþarapakite wãjitãji kire jiyipupayeebaraka nime. Supabatirã kiwi'iarã, ãmi, ñamioka kiyapaika upakaja baarijayurã imarĩ, dakoa jũarũkimarĩrã nime, Tuþarãte nare ãarĩrĩrijarirãñurã imarĩ.

¹⁶ Supabatirã kësirababeyurã, okoa ukurijitobeyurã, supabatirã aiyapekareka ijia jũarũkimarĩrã nimarãñu.

¹⁷ I'supaka nimaerã Tuþarã ruþarikũmuwãjitãji imaki imarĩ, jia oveja tuerimaji upaka Oveja weiwa'yua upaka imakite nare ãarĩrĩrãñu kiro'si. Supabatirã õñio okoa imarõ'orã nare sasãrĩ kiruputawa'rirãñu. Supa imarĩ “Apekurioka ba'iaja jũarũkimarĩrã, i'supakajaoka oriþe'arũkimarĩrã nimarũ”, ãþaraka jia Tuþarãte nare baarãñu,— ãrĩwa'ri yire kibojarape.

8

Piyikuku þapera buþeka þapatãteka imarapakite kiwieraparõ'õ

¹ Torãjirã mae Oveja weiwa'yua upaka imaki ã'potẽñarirakakuku þapera buþeka þapatãteka ima kiwierape. Sakiwierapakarõ'õjite treinta minuto rõ'õjirã mabo'ikakurirõ'õ ña'kikã'ãja jarapaka. ² I'supaka simarapakite be'erõ'õ ã'potẽñarirakamarã ángelrãkare Tuþarã wãjitãji narĩkamapakã'ã ñiarape. Supabatirã ã'potẽñarirakao tromþeta Tuþarãte nare ãjkarã nimarape. ³ I'tojirã ate apika ángel orokaka baaeka õñioka þearũkia rikatirã etarapakite. Tuþarãte jiyipupayeewa'ri joejiritẽria orokaka baaeka wãjitãji þemaari keyarĩkarape. Torã kimarapakite þoto, rikimakaja õñioka ima ãpi ruþarikũmuarã ruþarapakite kire ãjirape joejiritẽriarã kijoeokaro'si. Tuþarãro'si sajoejibaraka kirirãre kire jẽnerapakite kipõ'irã eyarapakite ãmakakaka ãrãtiji. ⁴ Õñioka kijoeika ãmakajijĩsia þitijika kire najẽnerijayua Tuþarã þõ'irã eyarapakite. ⁵ Torãjirã õñioka þearũkia kirikarapakarã Tuþarãte jiyipupayeebaraka joejiritẽriakaka þeka ya'tarika sarã kijãþorotarape. I'supaka sabaatirã ika wejearitatorãja sakiwe'aña'tarape. Supa kibaarapakarõ'õjite jimarã jãjia wĩþoa yaarapakite. Jãjia jaitirã yoepi aþea jã'mijiyeriokabayurape. Torãjite ka'ia iyirapakite mae.

Tromþeta ángelrãkare þuþueka

⁶ Torãjirã mae, tromþeta þupuokaro'si sarikatikaja ã'potẽñarirakamarã ángelrãkare imarape.

⁷ Mamarĩtaka saþuþurapakite þuþurapakite, ãrãtiji riwerukubaka okoa jiyikapitijika þeka ya'tarika jũjirapakite. I'supaka sabaarapakite be'erõ'õpi ka'ia wejearaka ima ñe'metãji rokajirã* ru'arĩ ojibakarãja oorapakite. I'supakajaoka yaþua, taya õña ñe'metãji rokajirã oorapakite.

⁸ Kirokajite imarapakite þuþurapakite þoto þusia rikamaka upaka jũ'rẽtirã riapakite-akarã saña'rape. Supabatirã riapakite ñe'metãji rokajirã soko riwearo'si jarapaka.

⁹ I'supaka simamaka riapakite sareka imakopeika ñe'metãji rokajirã jĩrĩþatarapakite. I'tojirã rõ'õjirãjaoka kũmupakiaka sareka imarapakite ña'miþatarapakite.

¹⁰ I'tojirã apika ángel þuþurapakite ate. I'kire þuþurapakarõ'õjite, ãmipi tã'þipakiaka þeka jũ'rẽika upaka jũ'rẽña'rãpaka ñiarape. Riaka, supabatirã okoa kopeapi juruika

* 8:7 La tercera parte de la tierra

nukuroyika imaoka ñe'metāji rokajīrā ru'ajī'ari saña'rape. ¹¹ I'supaka baarapaki jīmia wāmeiki tā'pire imarape. Ikipi āriwa'ri ñe'metāji rokajīrā ru'ajī'ari jīmia okoa jarapaka. I'supaka simamaka sukutirā rīkimarāja po'imajare reyarape.

¹² I'tojīte kirokajīkaki ángelte pupurape. Sakiupurapaka poto aiyaka, ñamikakioka, ñe'metāji rokajīrā sayaaboaike ruirīkarapaka. Rīkamakaja tā'piaoka imarapaka ñe'metāji rokajīrā riripatarijarapaka. I'supaka imawa'ri botarakakuri aiyajērā rō'ōjīrā ī'rāīmi upakaja aiyate neiñamita'rape. Ñamikaki i'tojīrājaoka ñoaka ī'rāñami upakaja neiñamita'ririjarapaki.

¹³ Topi mae yu'awa'ri īaerā baakōrī awaka wirapaka ñiarape. Iki mae jājirokapi ikupaka ārīkorapaki:

—Aya, ba'itakaja ritatojo wejeareka imarāte jūaerā baayu. Maekarakamarā ángelrāka trompeta pupubeyukajirā imarāte saupurāñu poto i'supaka simarāñu,— kērīkorapaka ña'mitirape.

9

Kopea tiyibeyuakaka

¹ Torājīrā apika saupurapaki. I'kire saupurapakarō'ōjīte tā'pi upaka iōika ña'rāpaka ate. I'ki imarapaki kopea tiyibeyua wierūkia Tuparā kire ijīkaki. ² Supa imarī, sapi mae kopea kiwierape. Sakiwierapaka poto, peka jājia jū'rēwa'ri ūmakapuyū upaka sapi porapaka. I'sia ritatojo wejepemarā koyimaka aiyate neiñamita'rape. ³ I'supakajaoka ūmaka watopekapi rīkimakaja ñimia kārīporapaka no'ojariwa'ririmarīa ritatojo wejeareka simarape. Ñimia imako'omakaja kūaparāka upaka tuteika Tuparāte nare imarūjerape. ⁴ Supa imarī “Taya, yapua, oterikia puri mija bitata'si”, āriwa'ri Tuparāte okajāēka simarape. “Tuparāriki kime ī'ī, āñua wāmea nakū'areka o'ojī'abeyurāte oyiaja ba'iaja mija baabe”, Tuparāte ārītikarā simarape. ⁵ “Ba'iaja po'imajare mija jūarūjebe”, Tuparāte ārīkarā nimako'omakaja, “Po'imajare mija jāābe”, kērīberīkarā nimarape. Supa imarī ī'rāpitarakamarā aiyarō'ōjīrā po'imajare tutebaraka nare kimarūjerape. I'supaka kijā'merapakapi āriwa'ri nare satuteka kūaparāka tuteika yi'aika upaka nare sayi'amaka jimarīa ba'iaja najūarape.

⁶ I'supaka simarāka poto jimarīa po'imajare reyarīpakata'rikoperāñu. I'sia yapariपोtojo reyawārūbeyurā nimarāñu.

⁷⁻⁸ Niarapakareka ñimi upaka imakoperaparā kawarurāka jīñaokaro'si imatarā upakaja nimarape. Supabatirā po'imapema upaka pemakirā, orokaka baeaka bu'ya narupuko'arā tuaekarā, supabatirā rōmitirupua upaka rupukirā nimarape. Noṗia puri yaioṗia upaka iōika imarapaka. ⁹ I'supaka imaraparā imarī peruakaka baeaka wa'itītia iōika jāāirā nimarape. Nawirapaka poto jimarī sokaarīkorape, ka'iaṗi tūrūrūkia yiewa'paraka rīkimaka kawaru rīñua okaayu upaka. ¹⁰ Ī'rājaoka ñimia imariपोtojo kūaparāka upaka pīkokirā imaraparā. I'supaka imaraparā imarī ī'rāpitarakamarā aiyarō'ōjīrā po'imajare tutebaraka nimarape. ¹¹ Supabatirā nipamaki ángel mirāki imaroyikaki, kopea tiyibeyua ipamaki kimarape. Hebreo okapi kiwāmea imarapaka Abadón. Supabatirā griego okapi puri Apolión wāmeiki kimarape. Riatarimaji ārīrika simarape i'supaka kiwāmea imarapaka.

¹² I'supaka simarape mamarītaka ba'iaja jūaū'murūkia. Mija īabe, i'sia be'erō'ōpi ī'pakurīkaka jariwa'rīñujurapaka ruṗu.

¹³ I'supaka simarapaka be'erō'ō apika trompeta pupurapaki. Kipupurapakarō'ōjīte Tuparā wājītāji kire joejīritērīa orokaka baeaka botarakaba'i wakaika imarapaka watopekapi sajaīkorape. ¹⁴ Supabatirā torā trompeta pupurapaki ángelte ikupaka sārāpaka ña'mitirape:

—Riapakiaka Éufrates wāmeirīarīerā botarakamarā ángelrāka ji'apairāte mikototabe, — sāpakā'a ña'mitirape.

¹⁵ I'supaka sārīkorapaka poto botarakamarā ángelrākate kikitotarape. Ritatojo wejeareka imarā po'imajare ñe'metāji rokajirā* najāāpuaokaro'si, “I'siwejeje'rāreka, i'ki aiyareka, i'sirīmireka, i'tojirā aiyajēraka imarāka poto nare mija jāābe”, āriwa'ri kijā'metikarā nimarape. ¹⁶ Nare kikitotarapaka be'erō'ō rīkimarāja surararāka kawaru pamarā tuyumaka ñiarape. I'supaka nimarapaka poto, “Doscientos millones rakamarā nime”, sārīkorapaka ña'mitirape.

¹⁷ Supa imarī makārārūñuroka upakapi naro'si oyiaja peruakaka baaeka jāāirā ni-mamaka ñiarape. Jū'apañaka ya'tarika, supabatirā neipañakarāja jī'mia, supabatirā apea azufre upaka jū'sipoa simarape najiririko'a. I'supakajaoka kawaru imariḡotojo yaia león ruḡuko'a upaka ruḡuko'akirā nimarape. Narijokopeapi peka, ūmakaka porapaka, supabatirā dajaka jisía azufre sapijioka porapaka. ¹⁸ I'siarakaba'i kawaru rijokopeareka porapakapi āriwa'ri, ritatojo wejeareka imarā po'imajare ñe'metāji roka-jirā puajiyerapaka. ¹⁹ Supabatirā añaruḡuko'a upaka pīkoika imatiirā, narijokopeapi, napīkorō'ōpioka po'imajare jāārika oñurā nimarape.

²⁰ Rīkimarāja po'imajare najāārapaka ĩariḡotojo, ba'iaja nabaarijayua ja'ataberaparā aperimarā ruḡu. Supabatirāoka Satanárika ima jiyiḡupayeerimaja imarī, wapuḡu imaja jērāka oro, plata, bronce, ātakaka, yapuakakaoka baabaraka nimaroyirape jiyiḡupaka noñaokaro'si. Nabaarapaka yoibeyua, turibeyua, ā'mitiribeyua simako'omakaja jiyiḡupaka sōrīrijaḡaraka nimarijarape ruḡu. ²¹ Supabatirā po'imajare jāārika, ye'oapi aperāte nabitarijayua, rōmitika nawā'imañua, nakaree'erijayuaoka ja'atabeyurā nimarape.

10

Ángel papepa bupeka rikaekakite imaekarō'ō

¹⁻² I'supaka simamaka ñiarapaka be'erō'ō, ĩ'rika ángel jājika ūmakakapi butekaki, mabo'ikakuripi ruira'amaka ñiarape. Mae mia, kiruḡuko'a bo'i ne'epurea imarapaka. Kipema aiyaka upaka yaarīkaiki imatirā kiñika peka jū'rēika upaka kimarape. Ikijioka papepa bupekajīka wietikaja rikarapaki. Kiū'pua ritapē'rōto riapakiakarā rī'karipotojo, apēpē'rōtopi puri bo'irā kirī'karape. ³ Supabatirā yaia león akaika upaka jājirokapi kiakaseremaka, ĩ'potēñarirakakuri wīḡoa kire yi'rikorapaka. ⁴ Wīḡoa jaikorapaka upaka yo'oerā baamaka, mabo'ikakurirō'ōpi ikupaka yire sārīkorape:

—Wīḡoa jairapaka apērate miboja'si. Supabatirā samio'oa'si,— yire sārīkorape.

⁵⁻⁷ Torājirā ate ĩ'rāpē'rōto kiū'pua riapakiakarā rīkamarītirā apēpē'rōto ka'iarā rīka-mañukate ritapē'rōto kipitaka ĩmirā mi'matatirā, ikupaka kērāpe:

—Tuparā oñia imajipaki wejepema, ka'ia, riapakiaka supabatirā ritaja sareka ima po'ijiaekaki. I'supaka simamaka, rita sime kīaika wājītāji ikupaka ñañua: Kopakaja i'tojirāja sime mae, dakoa mata'arūkia imabeyua apea. Piyika ángelte puḡurāka poto “Ikupaka yibaarāñu”, kērīka upakaja Tuparāte baarāñu. Bikija puri ritaja po'imajare kibojaberika ruḡu. I'supaka simako'omakaja kiro'si bojaijirimajare takaja sakibojaeka. I'supaka simamaka nare kibojaeaka upakaja simarāñu piyikate sapuḡurāka poto,— kērāpe.

⁸ Topi ate ĩmipi ikupaka yire sārīkorape:

—Ángel, ĩ'rāpē'rōto kiū'pua riapakiakarā rīkamarītirā, apēpē'rōto bo'irā rīkamañuka pō'irā me'pe. Kipō'irā a'ritirā papepa bupeka kirikaika me'ebe,— yire sārīkorapaka ña'mitirape.

⁹ I'supaka sārīkorapaka ā'mitiritirā kipō'irā ya'rape. Kipō'irā eyatirā papepa bupeka kireka yijēnerape. Topi ikupaka yire kērāpe:

—Āja'a, samiba'abe. Samiba'arāka poto mumioko upaka mirijokopearā sajariko'omakaja mise'kurarirāñu,— yire kērāpe.

* 9:15 La tercera parte de la humanidad

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā, se'etirā, yiba'arape. Sayiba'arapaka be'erō'ō mumiokoa mukuika upaka yirijokopearā sajarape. I'supaka simako'omakaja sayiba'arapaka be'erō'ō yiñe'meā yire yi'arapaka. ¹¹ Toḗi ikupaka yire kērāpe ate:

—Po'imatata imaupatiji, naka'iareka noka jaibaraka imarā upatiro'si, supabatirā ritaja iparimarāre, “Ikuḗa mijare simaerā baayu”, Tuḗarāro'si bojañjirika ima mire ate,— ángelte yire ārāpe.

11

Īḗarā rita ima jaiwapu'atañjirimaja

¹ I'sia be'erō'ō jērābaarūkia ángelte yire ĩjirape. Sijitirā ikupaka Tuḗarāte añua ángelte yire ārāpe:

—Ikapi yire jiyipupaka ōririwi'ia mijērābaape, supabatirāoka sareka joeñjiritērīa mijērābaabe. I'supakajaoka yiwi'iarā dikarakamarā yire jiyipupayeerimajare imarika mijoabe. ² Yiwi'ipēte ĩrākō'rīmato ḗuri mijērābaa'si, yire yi'ribeyurāte imarūkirō'ō simarū ārīwa'ri nare ñijikarō'ō simamaka. ĩrā imarā maekarakakuri wejeñ'rāka aḗjeñ'rā ñe'metāñjirā Jerusalénwejeakarāre ba'iaja baataḗarijarirāñurā. ³ Supa simako'omakaja ĩḗarā yire jaiwapu'atañjirimajare yipūatarāñu. Jariromajaka kīkeka najāāmaka ĩatirā “Ba'iaja yija baaikareka yija ḗupape'riri imakoḗeyu”, ḗo'imajare ārīrū ārīwa'ri. Maekarakakuri wejeñ'rāka aḗjeñ'rā ñe'metāñjirō'ōñjirā nare ñorīrūjeika ḗo'imajare bojabaraka imarāñurā,— Tuḗarāro'si ángelte yire ārāpe.

⁴ Ika ĩḗaba'i upaka imarā nime Tuḗarāte jaiwapu'atañjirimaja, ĩakōrī je'e: Wejeñḗamaki Tuḗarā wāñitāji olivo ĩḗajūki, supabatirā i'siarakabijioka ḗeritērīa yaaboaika upaka nime. * ⁵ Supa imarī namajamarāre ba'iaja nare baakoḗemaka, narijokopeaḗi jū'rēḗoyua. I'supaka ima simamaka saḗi nare najoeriatapayū. ⁶ Supabatirā okoa najarirūjebeḗakā'ā, jaribesarāka. Supa imarī “Tuḗarāro'si jaibaraka yija imarāka wejeñ'rārō'ōñjirā okoa jaribesarāka”, nañu. I'supakajaoka okoa riwearo'si jarirāka, supabatirā ika wejeareka imarāteoka ba'iaja najūaerā nayapaika upakaja† baarimaja nime.

⁷ Torāñjirā, Tuḗarāte jaiwapu'atañjibaraka nima ḗuyarirāka ḗoto werikapakiaki koḗea tiyibeyurō'okakite naka ĩrī mirīeyarañu. I'supaka baawa'ri, nare kijāārāñu. ⁸ I'supaka nare baatirā ma'a ñe'metāñjirā nare kipāāñjyerāñu, wejeareka bikija yapua tetaekarā niḗamakire napatakāekarō'ōrā. Torā imatiyaika wejeareka imarā ba'iaja baairā imarī, Sodoma, supabatirā Egiptoka'iakarāre ba'iaja baaroyika upaka baairā nime. ⁹ Maekarakarīmi imaeka aḗerīmi wāñitāji aiyarō'ōñjirā namajaka torā imarāka. Torāñjirā ritaja ḗo'imatatarāte namajaka ĩarāñu. Namajaka ĩaripotojo nare ā'mijīaekarā imarī, nare nayayerūjebesarāñu. ¹⁰ Torāñjirā mae, jaiwapu'atarimajare reyamaka, rīkimarāja ḗo'imajare ĩñjimaka jarirāñu. I'supaka imawa'ri “Maekaka koḗakaja ĩḗarā ba'iaja mare baata'arimajare riyu”, āḗaraka rērītirā ĩñjimakapi ba'irījia ḗibabu'abaraka nimarāñu.

¹¹ Supa nimarapaka ḗoto maekarakarīmi be'erō'ō aḗerīmi ĩmi ñe'metāñjirō'ōñjirā simarapaka ḗoto, ōñia Tuḗarāte nare jarirūjerape ate. I'supaka nare kibaamaka, nami'mirīkarāka ĩatirā, jimarīa ḗo'imajare nare kīkirape. ¹² Toḗiji mabo'ikakuripi,

—Ō'ōrā mija i'tabe,— jāñirokapi nare sārīkorape.

Sā'mitiritirā, nare ā'mijīarimaja ñakoarekaja, oko ūmaka watoḗekapi na'raḗe.

¹³ Mabo'ikakurirā na'rapakarō'ōñjite jimarī jāñia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaamaka rīkimaitakaja wi'ia imarapakakaka kūḗajī sakuyupaterape‡. I'supaka baawa'ri siete mil rakamarā ḗo'imajare sariatarape. Ōñia jariwa'raparā ḗuri sīatirā ḗupatawa'ri “Tērītirakaji mabo'ikakurirā imakite ime”, narāḗe Tuḗarāreka.

¹⁴ Mamarīrokajītekaka ba'iaja jūarūkia ima koḗakaja yibojaweayu. Sabe'erō'ōñjite no'ojirāmarīaja ba'iaja najūarika jariwa'rapaka.

* 11:4 Véase el libro de Zacarías 4.1-4, 11-14 † 11:6 Hacerles sufrir con toda clase de plagas. ‡ 11:13 Se derrumbó la décima parte

Piyika ángelte trompeta pūpueka

¹⁵ Ka'ia jimarī jājia iyirapaka be'erō'ō, piyika ángelte trompeta pūpurape. Sakipūpura-paka poto mabo'ikakurirō'ōpi rikimarāja jājirokapi ikupaka narikorape:

—Ritatojo wejeareka imarāte najā'meika kopakaja Tuparāte tiyetayu mae. Maiḡamaki Tuparā, supabatirā Cristopitiyika, po'imaja ipamarā najayu. Supa imarī ritatojo wejeareka imarāte jā'mejiparimaji kimarāñu,— narikorape.

¹⁶⁻¹⁷ I'supaka simekā'āja veinticuatro rakamarā pakiarimarā Tuparā wājitāji iparimarāre ruḡarūkiareka naruparape. Saḡi mi'mitirā ka'iareka namo'ipāñawa'rape, Tuparāte jiyipupayeewa'ri. Topi ikupaka narāpe:

—Yija ipamaki Tuparā, ritaja ima pemawa'ribaji imaki mime. Supa imarī bikija imara'aekaki imaripotojo, maekakaoka imaki mime. Jia mibaayu yija ipamaki, tērīriki imarī, maekaka ritatojo wejeareka imarā po'imajare jā'merimaji mijayu.

¹⁸ Mia je'e, nimaupatiji po'imatata mire yi'ribeyurā jimarā mire nape'yorijarika. I'supaka itirā, nare miboebaritiyaeka. Supa imarī reyaeka mirārā ba'iaja nabaakeka pareareka nare ba'iaja mibaarūkirīmi kopakaja seyayu mae. Simako'omakaja mire yi'yurāte ikupaka mibaarāñu: Miro'si bojawaḡu'atarimaja, iparimarā, supabatirā imatiyabeyurāoka, mire yi'riwa'ri jia nabaakeka mirāka simamaka sawaḡa jia nare mibaarāñu mae. Ika wejeareka po'imajare riatarijayurā puri, nare miriatarāñurīmi seyayu mae,— narāpe.

¹⁹ I'sia be'erō'ō mabo'ikakurirā Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia wieka ñiarape. Satōsiarā imatiyaikoto imarapaka. I'sikoto tōsiarā “Ikupaka yire yi'yurāro'si yibaarāñu”, āñua o'oeka imarapaka. Sañiarapaka poto ikuparō'ōpiji jājia wīḡoa paarapakarō'ōjīte ka'iaoka iyirapaka. Supabatirā okojiyia werikitaka jūjirapaka.

12

Rōmo pō'irā kajuyaiḡakiaka upaka ioika eyaeka

¹⁻² Sabe'erō'ō mabo'ikakurirā imatiyaika pemakotowipakā'ā ñiarape. Mia, aiyate yaaika upaka saya jāēekako koimarape. Namikakirā rikamañukoreka ipōū'puarāe'earirakamaki tā'ḡia kobu'yareka imarapaka. Yataarikako imawa'ri sarikarika pakataparaka ba'iaja kojūarape. ³ Be'erō'ōjīte ate ñiarape: Kowā'tarā kajuyaiḡakiaka upaka ioika jū'apakiaka, ipōtēñarirakao iparimarā bu'yakaka tuaeka rupuko'aika simarape. Supabatirāoka ipapitarakabi sawaka imarapaka. ⁴ Tā'ḡia ñe'metāji rokajirā* kipīkoapi kipaña'ruirape. Supabatirā rōmo wā'tarā keyarīkarape, komakarāka po'ijipakā'ā ba'aokaro'si. ⁵ I'supaka kimekā'āja ritaja po'imaja ipamaki imarūkikate korikarape. Tuparāte pūataekaki imarī, jia jā'mewārūrūkika kimarape. Kajuyaiḡakiaka upaka ioika kire ba'ariyapamaka kire korikarapaka be'erō'ō Tuparāte ruḡarō'ōrā kire kija'apearape, kika jā'merimaji kimaokaro'si. ⁶ I'supaka kibaarapaka potojo po'imajamatorā kipako mirākote ru'rape. “Ō'ōrā jia kore ñiarīrīrāñu”, Tuparāte ārītikarō'ōrā ko'rape. Torā koimarapaka poto maekarakakuri wejejē'rā aḡejē'rā ñe'metājirō'ōjirā kore iarīparaka Tuparāte imarape.

⁷ I'supaka kore kibaarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā pitā'muareka imarāte ñiarape. Miguelrirā āngelrāka, kajuyaiḡakiaka upaka ioikirirāka najirāpe. ⁸ I'supaka simako'omakaja Miguelrākare natērīwārūberape. Supa imarī mabo'ikakuri Tuparāte imarō'ōrā imarūkimarīrā najarape. ⁹ I'supaka nare baatirā kajuyaiḡakiaka upaka ioikire kirirāpitiyika Tuparāte poatarape ika ka'iarā takaja nimaokaro'si. Tuparāte poatarapak-iji kime Satanás wāmeiki. Ikijioka imaki bikija āñakarā ña'rījāroyikaki. Supabatirā ritatojo wejeareka imarāte pakirimaji kime. I'supakajaoka Diablo wāmeika kime ba'iaja jaita'arimaji ārīrirokapi. ¹⁰ Torājirā mae jājirokapi ikupaka sārīkorape:

—Kopakaja Tuparāte yi'ririjaparaka imarā po'imajare tāārūkirīmi seyayu. Supabatirā ritaja ima tērīwa'ribaji imaki imarī, ritaja wejeareka po'imajare kijā'meū'muyu.

* 12:4 La tercera parte de las estrellas

Supabatirā “Yiro'si ritaja wejeareka imarāte mijā'mebe”, Tuparāte kire ānua simamaka, nare jā'merimaji Cristore ime kiro'si. I'supaka kime Tuparā, Satanāre poataekaki imarī. Kipoataekaki imaki Jesúre yi'yurāte ba'iaja baata'arimaji. Īmi, űami pariĵi Tuparāte ĩaika wāĵitāĵi muĵaka Cristore yi'yurāte jaita'rubaraka, “Ba'irā nime”, Tuparāte ārĳirĳarĳoĵeiki.

¹¹ I'supaka nare kĳaiĳakĳko'omakaja, Oveĵa weiwa'yua uĵaka imakite reyaeka riweaĵi ba'iaja nabaarĳayua kĳĳĳemaka, Satanāre tērĳkarā majeyomarā. “ Jesúrika boĳarĳroka mawārōmaka ōrĳwārūbeyurāte mare jāārānu je'e', marĳko'omakaja okajĳĳiĳi rakajebekaja maimaye'e. Supa imarĳ samaboĳarĳĳa'ata'si”, narĳĳuĳa-ĳoĳeka. I'supaka imawa'ri ba'ĳkate natērĳka.

¹² Satanāre ō'ōrā imawārūbeyakā'ā, ĳia ĳĳĳimaka maimē mae. Mĳia ka'iareka imarā ĳuri, supabatirā wapuruĳi riapakiakareka imarĳĳayurāteoka ba'iaja sabaarānu. I'supaka miĳaro'si simarānu miĳa ĳō'irā Satanāre ruiwa'yua simamaka. “űoĳi-marĳĳi Tuparāte wēkomaka yire baarūkia ĳariwa'yua”, ārĳwa'ri ĳimarĳa kĳoĳebayua mae. Supa imarĳ ba'iaja miĳare ĳuarūĳebaraka kimarĳĳayu,— sārĳkorape.

¹³ “Mabo'ĳkureka űimāĳi koĳakaja ka'iarā Tuparāte yire poatayu”, ārĳwa'ri makarāarapako mirāko rōmore sarĳrāpe kajuyaiĳakiaka uĵaka ĳoika. ¹⁴ Kore kirĳrĳko'omakaja awapakiĳajea ĳ'ĳato jo'barito Tuparāte kore ĳĳirape kowiyaokaro'si. Supa imarĳ ĳo'imajamatorā eyaerā kajuyaiĳakiaka uĵaka ĳoika kowiritapawa'rape. Torā maekarakakuri weĳeĳ'rāka aĳeĳ'rā űe'metāĳĳirā ba'arĳka kore ĳi'abaraka Tuparāte kore ĳarĳrāpe. ¹⁵ Koru'ĳakā'ā ĳatirā, kore jāārĳka kirĳ'kakōperape. Supa imarĳ kirĳĳokōĳeĳi rĳkimakaja okoa kĳoatarape kore űa'metarĳka yapakōpewa'ri. ¹⁶ I'supaka kĳbaako'omakaja Tuparāte kore ĳeyobaamaka, ka'ia ru'ritaraparo'ōrā okoa kĳoatakōperapaka ririwa'rapaka. ¹⁷ I'supaka simamaka ĳatirā, ĳimarĳa rōmore kĳoĳebarape. Kore jāāwārūberĳwa'ri korĳparāmerāka ĳĳrĳrĳ ke'rape. ĳ'rā nimarape, Tuparāte jā'meĳka yi'yurā, supabatirā ritaja Jesucristore nare boĳaekakaka ja'atabeyurā. ¹⁸ Topi mae riapakiĳerā kajuyaiĳakiaka uĵaka ĳoĳkite tuiĳkarape.

13

ĳ'rĳka werĳka maĳkorĳbeyu uĵaka ĳoĳki riapakiakakaki

¹⁻² I'sia be'erō'ō ĳ'rĳka werĳkapakiaki maĳkorĳbeyukate riapakiakāĳi marĳra'arape. ĳ'ĳotēñarĳrakao ruĳuko'a, supabatirā ĳ'ĳapĳitarakabi bu'ya tuaeka wakaĳi kimarape.* Supabatirā ĳimarĳa Tuparāreka ĳaĳka kiruĳuko'a uĳatikaja o'oĳĳ'aeka kimarape. Yaiuĳaka ĳoĳki imarĳotoĳo oso wāmeĳka uĵaka jo'baka ũ'ĳuĳki kimarape. Supabatirā león riĳokōpe uĵaka simarape kirĳĳokōpea. Kajuyaiĳakiaka uĵaka ĳoĳki kiōñua kire ja'ataekaki kimarape. Supa imarĳ, “Yiruparĳkūmuarā ĳĳi uĵaka miruĳabe. Tērĳtaka űima uĵaka mire űimarūĳeyu. Supabatirā ritaja wejeareka imarā ĳo'imajare yĳĳ'meĳka uĵaka nare mijā'mebe”, kajuyaiĳakiaka uĵaka ĳoĳkite kire ārāpe. ³ ĳ'rō kiruĳuko'arā matārĳberĳĳkarō'ōĳĳrā jo'baka kāmimirāka yayaeka sareka imarapaka. I'supaka imarĳotoĳo “ĳDako baaerā kireyatĳberĳka ĳee?”, āĳaraka rĳkimarāĳa ritatoĳo wejeareka imarā kire yi'rĳrĳayurāte imarape. ⁴ Supabatirāoka, kajuyaiĳakiaka uĵaka ĳoĳkite ĳĳĳuĳuĳayeebaraka ĳo'imajare imarape, werĳkapakiakite kĳĳ'merūkia kĳĳ'atamaka. I'supakajaoka werĳkapakiakite ĳĳĳuĳuĳayeebaraka ĳuĳaka narāpe:

—Maki aĳika ĳ'r rō'ōĳĳrā imaki imabeyuka, supa imarĳ marā ĳitā'muareka kire tērĳwārūberĳĳrā,— āĳaraka nimarape.

⁵⁻⁶ “Yi'ĳ ĳ'rĳkaja imaki tērĳwa'ribāĳi imatĳyaĳki. Maki aĳika űima uĵaka imabeyuka”, werĳkapakiakite ārāpe. I'supaka āĳaraka, “Tuparāte ima uĵaka imaki yi'ĳ”, ba'iaja āĳaraka kimarape, “I'supaka ĳaĳbekaja mimabe”, Tuparāte kire ārĳbeyakā'ā. Supa imarĳ maekarakakuri weĳeĳ'rāka aĳeĳ'rā űe'metāĳĳirō'ōĳĳrā “Tuparā, kĳka imarā, kimarō'ō oka wapamarĳa ima”, āĳaraka ba'iaja ĳo'imajare ĳairuĳutabaraka kimarape.

* 13:1-2 Los diez cuernos coronados representan diez reyes.

⁷ I'supakajaoka Tuparāte ā'mitiripēairāte tērāpaki kimarape. Supabatirā ritatojo wejeareka imabayurāte jā'merimaji kijarape, “Jēno'o, ba'iaja nare mibaa'si”, Tuparāte kire āribeyukaji simamaka ruḡu. ⁸ Ritatojo wejeareka imaraparā ima upatipañakaja kire jiyipupayeeirā oyiaja jaraparā. Oveja weiwa'yua upaka imaki, najāāekakite rikaraparūñurā nawāmea o'oberikarā nimarape. Ika wejea Tuparāte ḡo'ijiaerā baaeka rupubajirā “Īrā nimarāñu yire yi'riwa'ri ōñia imajiparūkirā”, āriwa'ri nawāmea kipapera pūñurā Jesúre o'otikarā nime.

⁹ Tuparāte bojaika mija ōrīwapu'atariyapaye'e jia samija ā'mitipe:

¹⁰ “Yirirā imawa'ri Cristore na'mitiripēamaka wēkomaka imariwi'iarā ĩ'rārimarāre ne'ewa'rirāñu”, Tuparāte añua upakaja naro'si simarāñu. I'supakajaoka “Aperimarā najāārūkirā nime”, kēñu upakaja naro'si simarāñu.

Supa simamaka yirirā imarī, i'supaka jūariḡotojo, rakajepāāeka mija imabe. Supabatirā, yire mija yi'yua ja'atabekaja mija imabe.

Apika weriki maikoribeyu upaka ĩoiki ka'iakaki

¹¹ I'sia be'erō'ō apika weriki wapuju ko'torō'ōpiji ka'iaḡi kiwararīkamaka ñiarape. Īpabi waka yabirījaka oveja weiwa'yua waka upaka wakaiki imariḡotojo, kajuyaiḡakika jairapaka upaka kijairape kiro'si. ¹² Mamarīkaki werikapakiaka kāmimirāka yayaekakite jā'merapaka upakaja kibaarape. Supa imarī jiyipupaka ritaja ḡo'imajare kire yi'yaokaro'si kibe'erō'ōjī etarapakite kiro'si ba'iraberape. ¹³ I'supaka mamarīkakiro'si ba'irabewa'ri maikoribeyua upaka kibaaroyirape. Ā'mitirikōrī je'e, ikupaka pariḡi kibaaroyirape: ḡo'imajare ĩaika wājītāji ḡeka jū'rēika ĩmiḡi kiña'aroyirape. ¹⁴ I'supaka mamarīkakite jeyobaairokaḡi ba'irabewa'ri ritatojo wejeareka imarā ḡo'imajare kipakirape. I'supaka nare kipakimaka, “Tuparā upakaja imaki kime”, mamarīkakireka āriḡupajoairā najarape. Mamarīkaki matārīberijīka upaka kāmia yayaeka mirāki jērāka ḡo'imajare kibaaḡo'ijiarūjerape. I'supaka kibaarape “Ba'itakaja ḡo'imajare ḡakibekaja mimabe”, Tuparāte kire āribepakā'ā. ¹⁵ I'supaka Tuparāte kire āriberapaka simamaka, mamarīkaki jērāka kiyiatarūjerape. ḡo'imaja upaka jaika sakijarirūjerape. I'supaka imawa'ri, “Yire jiyipupaka ōribeyurā, jāārūkirā oyiaja imarāñurā”, āriwa'ri sajairape. ¹⁶ Toḡi imaraparā upatireje mamarīkaki wāmea kio'ojī'arūjerape. Īrārimarā naḡitaka ritapē'rōtorā, aḡerimarā nakū'arā kiwāmea o'ojī'aekarā nimarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka, rīkimakaja niñerū rikairā, wayuoka baairā, jia naḡupayariḡi imarāteoka, aḡerāte naḡoyarā upakaja ba'irabejirimajareoka ni'ioika jariwa'ririmarīaja mamarīkaki werikapakiaki wāmea kio'ojī'arūjerape. ¹⁷ Sawapa wapañjirika nari'kako'omakaja kiwāmea o'ojī'aberikarāte nayapakoperapaka ĩjirika kijājibaarape. I'supakajaoka simarape kiwāmea o'ojī'abeyurā niñerū tōḡoerā ba'irījia ĩjirika imaberapaka. Kire ĩawārūrūkia koḡakaja kiwāmea, supabatirā kinúmero simarape.

¹⁸ Kiwāme koḡakaja simarape 666. ḡo'imaja wāmea ārīrika simarape samarījīkareka. “I'supaka ārīrikopakaja sime”, āriwārūokaro'si jia samija ĩawārūbe.

14

Oveja weiwa'yua upaka imaki, kirirā ciento cuarenta y cuatro mil rakamarāḡitiyika imarapaki

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō Sión wāmeika ḡusipemarā Oveja weiwa'yua upaka imakite rikamapakā'ā ñiarape. Ciento cuarenta y cuatro mil rakamarā ḡo'imajare kika imarape. Nakū'arā kiwāmea, Kipaki wāmeaoka nareka o'ojī'amo'mekarā nimarape. ² Sabe'erō'ōjīte mabo'ikakurirō'ōpi ikupaka sokaarikorape ate. Āta jājia okaayu upaka, wīḡoa jājia ḡaaika upaka, supabatirā rīkimarāja arḡa birebaraka nimarō'ō upaka sokarīkamarāḡe. ³ Botarakamarā maikoribeyu uparā, supabatirā veinticuatro rakamarā ḡakiarimarā ĩḡire ruḡarapaka wājītāji imaraparā. Nawājītāji ciento cuarenta y cuatro

mil rakamarã mamaka baya koyabaraka imaraparã. Nirã aþerã imaberaparã nabayakoyarapaka õñurã. Ritatojo wejeareka imarãte Satanãre jã'merũkiareka waþu'rikarã nimarape. ⁴ Waþuju rõmitika baariwã'imaribeyurã upaka imarika þupajoairã, waþuju ima jiyiþupayeebeyurã imarĩ, Tuþarãte takaja jiyiþupayeeirã nimarape. Suþabatirãoka Oveja weiwa'yua upaka imakite a'yu upakaja, kika a'ririjayurã. Ritatojo wejeareka imaraparãre ãtirã kirirã, Tuþarãrirãoka nimaerã ba'irokareka mamarĩ kitããekarã nimarape. ⁵ Suþa imarĩ ã'rikaoka þakirimaji imaberapaki naka, Tuþarãte ãika wãjitãji þaremarirã nimarape.

Maekarakamarã ángelrãka Tuþarãte bojawaþu'ataãjirimaja

⁶ Sabe'erõ'õ ã'rika ángelte mabo'ikakurirõ'õrã wiþakã'ã ñiarape. Iki imarapaki, “Kimakipi ãriwa'ri þo'imajare õñia imajiparũkia Tuþarã ja'ataikaki”, majaroka o'ariba'imarã ãñua bojarimaji. Ritaja ka'iareka dikaoka jariwa'ririmarã, suþabatirã þo'imajatata jariwa'ririmarã, noka imabayu upakaja jairã, suþabatirã ritaja wejeareka imarãte sabojarimaji kimarape. ⁷ Suþa imarĩ ikupaka jãjirokapi kijaikorape:

—Ritaja ima tãriwa'ribaji imaki Tuþarãte imamaka, saþi ãriwa'ri kire mija jiyiþupayeebe. I'supaka ñañu þo'imajare ba'iaja baaika waþa jẽnerũkirĩmi seyaika simamaka. Tuþarã imaki wejeþema, ka'ia, riaka, okoa juruþoajiyekaoka baaekaki. I'supaka baaekaki kimamaka jiyiþupaka kire õrĩrũkirã mija ime,— ángelte ãrikorape.

⁸ Sabe'erõ'õ aþika ángelte wirapaka ñiarape. Ikuþaka kijaikorape:

—Babiloniawejea, suþabatirã sareka imarãte ba'iaja baariþareareka Tuþarãte sariatarape. Babiloniakarã ba'iaja ritatojo wejeareka imarã Tuþarãte naja'ataokaro'si baata'airã imaraparã,— ángelte ãrikorape.

⁹⁻¹⁰ I'sia be'erõ'õ aþika ángelte ñiarape. I'kioka ikupaka jãjirokapi jaikorapaki:

—Werikapakiakite jiyiþupayeeirã, suþabatirã kijẽrãka nabaapo'ijiarapakite jiyiþupayeeirãoka, kiwãmea naþitakarã, nakũ'arã o'ojĩ'arũjekarãte boebariwa'ri Tuþarãte ba'iaja nare jũarũjerãñu. Mia je'e, i'supaka nimamaka sawaþa azufre þeka jũ'rẽirõ'õrã ba'iaja jũarĩ na'rirãñu. Tuþarãrirã ángelrãkare ãrãka wãjitãji, suþabatirã Oveja weiwa'yua upaka imakite ãrãka wãjitãjioka, ba'iaja najũarãñu. ¹¹ Ba'iaja nabaaka þareaja nare joerãka ãmakaka þuri tiyirũkimarã imarãka. I'supaka werikapakiaki upaka imarapakite jiyiþupaka õñurã, suþabatirã kijẽrãka baaekaoka jiyiþupayeeewa'ri kiwãmea o'ojĩ'aekarã ba'iaja jũajiparãñurã,— kẽrikorape.

¹² I'supaka simamaka, Tuþarãrirã, kijã'meika yi'þaraka Jesũreoka yi'ririjayurã imarĩ, kire yi'ririja'atarimarã sime naro'si.*

¹³ I'sia be'erõ'õ mabo'ikakuripi ikupaka yire sãrikorape:

—Mire yibojaika mio'obe. Maipamaki Jesũre yi'ririja'atabekaja reyaekarã, jãjimaka mija imabe,— yire sãrikorape.

I'supaka sãrikorapaka ã'mitiritirã, ikupaka Espĩritu Santore ãrikorape:

—Rita sime, i'supakatakajaoka simarũ. Ka'wisi be'erõ'õ naba'iraberijayua ja'atitirã, najẽritarãñu. Mabo'ikakurirã neyarãka þoto, ba'iaja jũaekarã imariþotojo kiyapaika upakaja jia nabaaka õñuka imarĩ, jia sawaþa Tuþarãte nare baarãñu,— Espĩritu Santore ãrikorape.

“Ritatojo wejeareka imarãte ba'iaja baaeka ãtirã, wẽkomaka nare mibaabe”, ángelte ãrikorape

¹⁴ I'tojĩrã oko ãmakaka boia ima þemarã þo'imaji upaka imakite rupamaka ñiarape. Orokaka baaeka bu'ya tuaekaki sara opika rikaiki kimarape. ¹⁵ Torãjĩrã mae, aþika ángel Tuþarãte jiyiþupaka õrĩriwi'iaþi kiþopakã'ã ñiarape. Oko ãmakapemarã ruparapakite jãjirokapi ikupaka ãrikorape:

* 14:12 Posiblemente este versículo es un comentario de Juan al oír lo que dijo el ángel.

—Kopakaja ka'iareka ima oterikia rabaerã baaika mae, supã imarĩ sata'tepatetirã same'epatabe,— kire kērĩkorape.†

¹⁶ I'supaka kēpakã'ã ã'mitiritirã, ta'tepatetirã oko ũmakaka pemarkã ruparapakite se'erape.

¹⁷ I'sia be'erõ'õ, ĩmirã Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iaپی apika ángelte porape ate. I'kioka sara opika rikarapaki kiro'si. ¹⁸ I'sia be'erõ'õ, apika ángel, joejiritērĩa ĩarĩrĩrimaji, apika põ'irã ke'pakã'ã ñiarape. Topi mae opika sara rikarapakite jājirokapi ikupaka kērĩkorape:

—Ka'iareka ima iyaka rēñua mae. Supã imarĩ misara opikapi sata'tetirã same'ebe, — kire kērĩkopakã'aja ña'mitirape. (Kire na'mitiripēaberika waḡa Jesũre nare jēñerãñu ārĩrikopakaja simarape i'supaka baarika).‡

¹⁹ I'supaka kēpakã'ã ã'mitiritirã, kisarapi ka'iareka imarapaka oterikia ta'tepatetirã ke'erape. Se'etirã, sokoã bikerũkirõ'õrã sakitaarape. “Po'imajare ba'iaja baaika ĩatirã jimarĩa ba'iaja Tuparãte nare jũarũjerãñu”, ārĩrika upaka sime i'sia. ²⁰ Supã imarĩ weje a'riwa'rirã iyaka narĩ'kaḡa'serape. Sanarĩ'kaḡa'semaka riaka upaka sajururape riwea. Supabatirã trescientos kilómetro rõ'õjĩrã yoerã sajuruwa'rape. I'supaka baawa'ri kawaru wãmuḡã'ãrõ'õjĩrã ĩkiria saarape.

15

Ī'potēñarirakamarã ángelrãka ba'iaja po'imajare jũarũkia rikarimaja

¹ I'sia be'erõ'õ mabo'ikakurirõ'õrã apea maikoribeyua imatiyaikakaka ñiarape. Ángelrãka ĩ'potēñarirakamarã narakakaja ba'iaja po'imajare jũarũkiakaka narikarape. Jimarĩa po'imajare boebariwa'ri, sapi piyia ba'iaja Tuparãte nare jũarũjerãñu, “Ba'iaja nabaarijayua naja'atarũ”, ārĩwa'ri.

² Supabatirã riapakiaka jia waria okoika peka jũ'rēika upaka ima rukubaka imaria simamaka ñiarape. I'siriarijerã rĩkimakaja po'imajare rĩkajiyerape. Werikapakiaki upaka imaki, supabatirã kijērãka po'imajare baaeka jiyipupayeebeyurã, supabatirãoka kinũmero jĩ'itabeyurã imarĩ werikapakiakite tērĩkarã nimarape. Supabatirãoka arḡa Tuparãte nare ĩjika ḡariji narĩkajiyerape. ³ Sapi Tuparãro'si kipo'imajare imaruḡutarimaji imaroyirekaki, Moiséte bayakoyaroyireka mirãka bayakoyabaraka nimarape. I'supakajaoka Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeokaro'si ikupaka nabayakoyarape:

—Tuparã, ritaja ima tērĩwa'ribaji imaki imarĩ, ritaja ima ḡemawa'ribaji jĩitaka mibaaika ime. Jia wãjirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaiki mime. Ī'rãkõ'rĩmato ka'iareka jariwa'ririmarĩa po'imaja ritaja ĩḡamaki imajĩḡarijayuka mime.

⁴ Yija ĩḡamaki, marã mire kĩkibekaja, supabatirãoka mire jiyipupayeebekaja imabesarãñurã. Mi'i ĩ'rĩkaja ĩ'rãkurioka ba'iaja baakoribeyuka mimamaka, i'supaka nimarãñu. Ritatojo wejeareka mire yi'ribeyurãte jiaپی miwēkomabaarãka ḡoto ritaja po'imaja ima upatataja miḡõ'irã rēĩrãñurã mire jiyipupayeokaro'si,— bayakoyabaraka narãpe.

⁵ I'supaka bayakoyabaraka nimarapaka be'erõ'õ mabo'ikakurirõ'õrã Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã kima kuraraka wiritamaka ñiarape. ⁶ Torã Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iaپی ĩ'potēñarirakamarã ángelrãka ba'iaja po'imajare jũarũkia rikairãte ḡopakã'ã ñiarape. Jariroaka jia boia ka'imarĩa jāãtirã, wa'eyoka orokaka õñimaki wãjitãjirõ'õjĩrã jērãyua naji'arape. ⁷ Torãjĩrã mae ĩ'potēñarirakato seroa orokaka baaeka botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparãkakite rikarape. Supã imarĩ ĩ'potēñarirakamarã ángelrãkare nimarakamakireje sakĩjimaka ñiarape. Kire yi'ribeyurã rĩkimarãja po'imajare imamaka, Tuparã, õñia imajĩḡarimajire boebayuaakaka õñijĩriika ḡururapaka sareka. ⁸ Seroa nare kĩjirapaka ḡoto Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã ũmakaka ḡururapaka.

† 14:15 La primera cosecha puede ser la recogida de la gente rebelde para castigarla, o posiblemente es la recogida de los creyentes para rescatarlos. ‡ 14:18 Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

I'supaka sabaarape ritaja ima pemawa'ribajirā jiiitakiji Tuparāte ima beawa'ri. Tērīritakiji imakite torā imarapaka simamaka, i'supaka simarape. Ī'potēñarirakamarā āngelrākare ba'iaja po'imajare jūarūkia rikairāte saba'irabetiyibeyukaji ūmakaka torā purumaka, makioka kākaberijirō'ō simarape.

16

Tuparāte boebayuakaka ōñijīrika pururika seroareka ima

¹ Sabe'erō'ō Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iaḡi ikupaka ĩ'potēñarirakamarā jājirokapi āngelrākare sārīkorapaka ña'mitirape ate:

—Tuparāte ĩaripe'yoirā po'imajare ba'iaja jūaerā, seroareka mija rikaika ōñijīrika ka'iarā mija we'aña'tabe. I'supaka samija baabe, Tuparāte boebayuakaka sarā ima simamaka,— sārīkorape.

² Topi mae mamarīkaki āngelte seroareka kirikarapaka ka'iarā kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto werikapakiaki jērāka nabaakakite jiyipupayeeirā, supabatirā kiwāmea o'ojī'aekarāte napo'iarā dajaka ā'mika kāmia nare po'ijirapaka.

³ Kibe'erō'ōjī imarapaki āngelte seroapi kirikarapaka riapakiakarā kiwe'aña'tarape. Sakiwe'aña'tarapaka poto, reyaekarā riweupakaja okoa jararapaka mae. I'supaka sabaamaka, riapakiakareka ima, ba'irījiaka ritaja jīrīpatarapaka.

⁴ Ī'parā be'erō'ōjīkaki āngel seroapi kirikarapaka riakarā, supabatirā okokoḡeapi poyurō'ōrā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto riwearo'si okoa jarapaka saro'si mae. ⁵ Āngel okoa ĩarīrimajire ikupaka jaikorape:

—Tuparā, jia wājirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaiki mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imariḡotojo, maekakaoka imarijayuka mime. I'supaka simamaka po'imajare ba'iaja baaika ĩakoḡeka boebariwa'ri, ikupaka nare mibaayu:

⁶ Miyi'yurāte najāamaka, jimarā nariwea jururapaka. Supabatirā miro'si bojaijirimajare i'supakajaoka nabaarape. I'supaka baaraparā nimamaka okoa naro'si imabepakā'ā, “Riwearo'si jayuaja nukurū”, meñua jia sime,— kērīkorape āngel okoa ĩarīrimaji.

⁷ I'supaka kērīkorapaka be'erō'ō joejiritērā imarō'ōpi ikupaka kire sayi'rikorape:

—Rita sime Tuparā, i'supakatakaoka sime. Yija ĩḡamaki, ritaja ima tērīwa'ribaji imatiyaikiji mime. Ritaja ĩawārūiki imarī, po'imajare ba'iaja baaeka imarō'ōjīrāja jiirokapi nare sawapa jēñeiki mime,— sārīkorape topi.

⁸ Maekarakamarā be'erō'ōjīkaki āngel seroapi kirikarapaka aiyakarā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto aiyapeka jājia po'imajare joerapaka.

⁹ I'supaka kibaarapakapi oobaraka ba'itakaja po'imajare jūarape. I'supaka nare sabaako'omakaja, ba'iaja nabaaika ja'atabekaja nimarape. Supabatirā kijā'merapakapi ritaja ba'iaja jūawa'ri Tuparāte jiyipupayeerika po'imajare yapaberape. I'supaka imawa'ri kire jiyipupayeerikopakaja ba'iaja Tuparāreka jaibaraka nimarape.

¹⁰⁻¹¹ Botarakamarā be'erō'ōjī imarapaki āngelte, ikupaka baarape: Werikapakiaki jā'meruparikūmu pamarā seroareka kirikarapaka kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto jā'mebaraka kimaraparō'ō neiñamita'rapaka. I'supaka imawa'ri ritaja nare sayi'amaka marā baaberīwa'ri narērōkaka ḡariji nakukurijarape. I'supaka imariḡotojo ba'iaja nabaaika ja'atabekaja, Tuparā, mabo'ikakurirō'ōrā jā'merimajireka ba'iaja jaibaraka nimarape.

¹² Ī'rāpitarakamarā be'erō'ōjīte imarapaki āngelte seroapi kirikarapaka riapakiaka Ēufrates wāmeiriarā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaamaka riaka sarekaja ḡōporapaka. I'supaka sajarape jā'ātika ḡērōtopi i'taraparā ĩparimarāre nasurararākapitiyika nawaata'yaokaro'si.

¹³ I'supaka simarapaka be'erō'ō Satanārika ima maekarakamarā ĩḡaruka upaka ĩoika ñiarape. Ī'rīka imarapaki kajuyaiḡakiaka upaka ĩoiki rijokoḡeapi ḡorapaki. Apika ĩḡaruka ḡorapaki werikapakiaki rijokoḡeapi. Apika ĩḡaruka imarapaki weriki wapuju

pakibaraka, “Tuparāro'si bojañjirimaji ñime”, ārāpaki rijokopeapi porapaki. ¹⁴ Īrā maekarakamarā Satanárika ima ĩparuka upaka ĩoirā imaraparā maikoribeyua baabearimaja. I'supaka simamaka ritatojo wejeareka imarā ĩparimarāte, nasurararākapitiyika ĩrīka jariwa'ririmarā narērūrjerape. Tuparā, ritaja ima tērīwa'ribaji imaki, piyia po'imajare ba'iaja baaika wapa kijēñerārīmi seyarāka poto pitā'mua po'ijiataokaro'si torā na'rape. ¹⁵ “Yire mija ā'mitipe”, Jesucristore ārīkorape: “ ĩ'tojite mawi'iarā kareba'arimajire etarāñu’, mija ārīwārūbeyu mijaro'si ima upaka sime yetarūkia saro'si. Yetarūkia ta'abaraka yiyapaika upakaja baabaraka imatikaja imarāñurā puri jñimaka imarāñurā. I'supaka imarā imarī, rakajetikaja najariroaka jāatikarāja imarā upaka nimarāñu. I'supaka imarāñurā puri jariromarā imawa'ri aperi wājītāji i'yo'ri'ribeyurā upaka nimarāñu”, kērīkorape.

¹⁶ Supa imarī Satanárika ima ka'iareka imarā ĩparimarāre narērūrjerārō'ō Har-magedón wāmeika sime boarikarō'ō Hebreo okapi.

¹⁷ Piyika ángel seroapi kirikarapaka wapuko'torō'ōrā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā kiruparikūmua imarō'ōpi ikupaka jājirokapi sajaikorape:

—Kopakaja satiyiyu mae,— sārīriokaabayurape.

¹⁸ I'supaka sārīkorapaka tiyiwa'raparō'ōjite wīpoa yaataira'katirā, paarapaka. Supabaturā werika okaaribaraka ka'ia jājia iyirapaka, sareka po'imajare imaeka poto siyika pemawa'ribajirā. ¹⁹ Siyirapakaka ĩ'rātiji Babiloniawejea imakoperapaka maekarakaweje upaka sajarirīkarape. I'supakajaoka ritaja wejeareka imakopeika wejea riripatarapaka. Babiloniakarā ba'iaja nabaaika ye'kariribeyuka imarī, nare boebariwa'ri ba'itakaja napareareka Tuparāte nare jūarūjerape. ²⁰ I'supakajaoka ka'ia iyimaka jūmurika, supabaturā pusia riripatarapaka. ²¹ Supabaturā ĩmipi okojiyia cuarenta y cinco kilos rō'ōjirā ima jūjirapaka. I'supaka jūjirapaka nare pa'semaka jimarā ba'iaja Tuparāreka jaibaraka po'imajare imarape.

17

Werikapakiakite, rōmoka imaeka

¹ Supabaturā ĩ'potēñarirakamarā ángelrāka seroa rikaraparākakite yipō'irā etarape. Topi mae ikupaka yire kērāpe:

—Ō'ōrā mi'tabe, rīkimaka riamakairō'ōrā ima ba'iaja baariwejea, sakaka mire yi-bojaerā baayu. Mía je'e: Ritaja ĩmirījaka wā'imarītiyaiko upaka sareka imarā nima-maka, Tuparāte ba'iaja nare jūarūjerāñu. ² I'supaka i'sia wejeakarāre ba'iaja nare baaruputamaka, ritatojo wejeareka imarā ĩparimarāre ba'iaja naka baarape. ĩmirī-jaka wā'imarīrirōmote ba'iaja nare baaruputaeka imarī, ikupaka nimarape i'sia we-jeakarā: Wapuju imaja jiyipupaka ōñurā imarī, ritatojo wejeareka imarāte jiyipupaka sanoñaokaro'si maerumajaka upaka nare nimarūjerape,— ángelte yire ārāpe.

³ I'supaka yire kērāpaka poto Espírītu Santore jeyobaaikapī ārīwa'ri ikupaka yire sabaarape: ĩrīka ángel po'imajamatorā yire e'ewa'rapaki. Torā eyatirā werikapakiaki jū'aka imarapaki pamarā rōmore ropamaka ñiarape. Tuparāte jaiyuyerikakaka wāmea o'oeka kireka jī'ijiyerapaka. Supabaturā ĩ'potēñarirakao rupuko'a, ĩ'papitarakabi wakaiki kimarape. ⁴ Kosaya iyayapea upaka ĩoika, supabaturā jū'aka imarapaka. Supabaturā rīkimakaja, orokaka, supabaturā āta wapajā'rīakaka, perlas wameikakaka baaekaoka kojiioka kopo'iareka imarapaka. Supabaturāoka ikupaka seroa orokaka baaeka pururika: Noñu upakaja pupajoatirā dajaitakaja nabaaeka wapuju imaja kojiyipupayeerijayua, supabaturāoka ba'itakaja kowā'imañua korikarape. ⁵ Ikupaka ārīrikopakaja kokū'arā majērāko'abeyua wāmea o'oji'aeka imarapaka. Ā'mitirikōrī je'e: “Babiloniawejea”, añua simarape kowāmea. “Ritajaka ba'iaja baawā'imarīrimajare wārōrimajo imarī, napako upaka koime. Supabaturā ritaja ba'ia Tuparāte yapabeyuakaka po'imajare wārōrimaja Babiloniawejeakarāre ime”, ārīrika simarape kokū'arā o'oji'aeka. ⁶ Kore ñiawārūmaka,

ikupaka koimarape: Iyaokoa ukutirā wejabiyuko upaka koimarape. Tuparārirā, supabaturā kirika bojariroka yi'riwa'ri bojarimajare najāārapaka riwea kopakaja simarape i'sia iyaokoa. I'supaka koimamaka marākā'ā āriberijika yijarape.

⁷ I'supaka ñimamaka, ikupaka ángeltes yire bojarape:

—¿Dako baaerā i'supaka mime? Rōmo miako'oko, “Ikupakaro'si simekā'ā”, meriwārūokaro'si mire sayibojawapu'ataerā baayu. Supabaturā werikapakiaki i'potēñarirakao rupuko'aiki, i'papitarakabi wakaiki kore e'ewa'pakā'ā miako'oki, “Ikupakaro'si simekā'ā”, jia meriwārūerā i'paba'iwā'taja mire sayibojawapu'ataerā baayu. ⁸ Werikapakiaki miako'oka bikija ōñia kimarape ruḡu. Iमारिपotojo maekaka puri kimabeyu. I'supaka simako'omakaja torā kime moribeyu poto kopēa tiyibeyurō'ōpi porira'aturā kimarāñu. I'supaka kibaamaka itirā, jimarā ritatojo wejeareka imarāte pupatarāñu. I'supaka imariḡotojo sabe'erō'ōpi puri Tuparāte kire riatarūkirō'ōrā ke'rirāñu. Kipapera pūñurā Tuparāte nawāmea o'oberikarā nime werikapakiaki upaka imakite itirā pupatarūkirā. Ika wejea kipo'ijiaerā baaeka ruḡubajirā kipapera pūñurā Tuparāte o'oeka, “Ikarakamarā nime ōñia imajiparūkirā”, āriwa'ri sakio'oeka.

⁹ Sarekaja ā'mitiriwārūikiro'si puri ōrūrūkia sime. I'potēñarirakao rupuko'aiki miako'a i'potēñarirakabi pusi upaka sime. I'supakajaoka koime rōmo saḡemarā ropako'oko. Aperoka i'potēñarirakamarā iparimarā upaka sime kirupuko'a. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja i'rāpitarakamarā nime iparimarā bikija reyaekarā. Nabe'erō'ō tuikaki imaki maekaka po'imajare jā'merijayuka. Kibe'erō'ōji imarūkika puri ōibeyukajika ruḡu. Namaji puri matikurijikaja po'imajare kijā'mekoperāñu. I'supaka imariḡotojo Tuparāte ārirāka upakaja kiro'si simarāñu. ¹¹ Werikapakiaki imaroyirekaki, maekaka puri ōñia imaberiripotojo ñamaji puri nabe'erō'ō piyia jā'merimaji kimarāñu. I'potēñarirakamarā jā'meka mirārāte jā'meka upakaja jā'merimaji kimarāñu. I'supaka ba'iaja kibaarāka be'erō'ōpi puri Tuparāte riatarūkikaro'siji kime.

¹² I'papitarakabi waka miako'a, i'papitarakamaki iparimarā upaka ima. I'supaka simako'omakaja, po'imajare jā'meū'mubeyukajirā nime ruḡu. Namaji werikapakiakika jā'merūkirāro'si nime. I'supaka baarimaja imariḡotojo ñoaka jā'mebaraka nimabesarāñu. ¹³ I'papitarakamarā imariḡotojo i'rīka ta'iarāja pupajoirā nimarāñu. I'supaka imarā imarī, “Miyapaika upakaja mibaarika yapawa'ri mikaja mire jey-obaabaraka yija imarāñu”, werikapakiakite narīrāñu. ¹⁴ I'supaka imawa'ri Oveja weiwa'yua upaka imakika najīrīrāñu. Supa simako'omakaja nare kitērīrāñu. Supa imarī aperā imatiyarimaja tērīwa'ribaji imaki imarī supa kibaarāñu. Supabaturā iparimarātarā imarā ipamaki kime. Oveja weiwa'yua upaka imakika imarā Tuparāte wā'maekarā imarī, kire ye'kariribekaja kiyapaika upakaja baarjayurā nime,— ángeltes yire ārāpe.

¹⁵ Ikupaka aḡea ángeltes yire bojarape:

—Rōmore ruḡupairō'ōrā, rīkimakaja ima riamaka miako'a, po'imaja kopakaja riamaka ime. Supa imarī i'rā wejekarā jariwa'ririmarā, i'rātata po'imaja pāāwa'rimarā, supabaturā naka'iareka imabayurā upatataja sime miako'a. ¹⁶ I'papitarakamaki iparimarā werikapakiaki upaka imakika miako'orā, rōmore iaripe'yorimaja nime. Supa imarī ba'iaja kore baawa'ri, ritaja koba'irījia ē'matirā jariromarīko kore naja'atarāñu. Supa imarī kore jāātirā, kori'ia ba'apuatirā, kou'a puri pekarā najoeriatarāka. Iko rōmore ima upaka ima weje simamaka i'supaka sanariatarāñu.* ¹⁷ I'supaka i'sia wejekarāre nabaarāñu kipupajoaika upakaja Tuparāte nare baarūjemaka. Supabaturā i'rīka ta'iarāja pupajoawa'ri werikapakiakite nipamaki nimarūjerāñu. Supa imarī kiyapaika upakaja kire najeyobaarāñu, “Kopakaja sajē'rāka ñarīkarā seyayu mae”, Tuparāte ārirāñu rō'ōjite. ¹⁸ I'ko rōmo miako'oko ba'itaka wejea kopakaja koime. I'supaka simamaka tokarā iparimarā aḡea wejekarā iparimarāte jā'merimaja imarā,— ángeltes yire ārāpe.

* 17:16 Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

18

Babiloniareka imaekarāte ba'iaja jūaeka

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōpi ángel já'merimajite ruira'amaka ñiarape. Jājia ya'tariki imarī, ka'ia ritatojo kiyaaboarape. ² I'tojirā mae, jājirokapi ikupaka kērīkorape:

—Babiloniawejea ririrūkiaro'si sime. I'supakajaoka sareka imakoṣeirāte purirāñu. I'supaka baawa'ri Satanārika ima wejea, supabatirā ritaja wiriba'ia, ba'irīji dajaka wejearo'si sajarirāñu.

³ Mia, ikupaka baarijayurā nimarape: Babiloniakarā ba'iaja baarirōmo upaka imarī, ritatojo wejeareka imarāte wapuju imaja jiyipupaka oñurā najayaokaro'si nare sīawejabarijayuko koime. Supa imarī ritatojo wejeareka imarā ĩparimarā ba'iaja koka nabaarape. I'supakajaoka aṣerō'ōkarāreka ba'irījia wapajā'rīakaja yapatiyawa'ri, sanawapañirape. Supa imarī ritatojo wejeareka waruomarāre rīkimakaja niñerū tōpoirā najarape,— ángelte ārāpe.

⁴ I'supaka kērāpaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōpi ikupaka Tuparāro'si sārīkorape: —Yire ā'mitiripēarijayurā, i'sia wejearā mija ima'si. I'supakajaoka ba'iaja nabaarapaka upaka baabekaja mija imabe, ba'iaja najūarapaka upaka mija jūakoreka.

⁵ Tokarāre ba'itakaja baarijaparaka ima kopakaja ñiarūñaayu,— kiro'si sārīkorape.

⁶ I'supaka simamaka boebariwa'ri ba'iaja baarimajare riatarūkirāte ikupaka sārīkorape:

—Aṣerāte ba'iaja nabaarapaka simamaka, saṣemawa'ribaji ba'iaja nare mija baarāñu.

⁷⁻⁸ Mia je'e, rīkimakaja dakoa jariwa'ririmarīaja rikairā nime. “Imatiyairā maimē”, ārīpupajoirā imarī, nayapaika upakaja nabaarijayu. I'supaka nabaarijayu ko'aṣitorō'ōjirāja ba'iaja nare mija jūarūjebe. “Jā'merimaja rōmijā maimē. Natīmiarā nare reyatapamaka ba'iaja pupayurā upakamarīa maimē”, ārīpupajoirā nimako'omakaja, ĩrārīmi tokarāre ba'iaja jūarāñu. Supa imarī reyairā, kēsia jūarūkirā, supabatirā aṣerā ba'iaja puparirikarekaja imarāñurā riomaka imawa'ri. Supabatirā nawejea oorāka. Ika ñañu ritaja i'sia wejeareka imarāte yijoeriatarāka simamaka. I'supaka ñañu ritaja ima tērīwa'ribaji yirikapi sayibaarāka simamaka,— Tuparāro'si sārīkopakā'ā ña'mitirape.

⁹ —I'sia wejea ooripakā'ā ĩatirā, jimarīa aṣea ka'iareka imarā ĩparimarāre ba'iaja puparirāñu, “Nimamaka dako jariwa'ririmarīaja yija yapaika upakaja naka yija baakoperoyirape”, āṣaraka. I'supaka ĩparimarāre ārīrāñu Babiloniakarāka ba'iaja baarijeyoarika mirārā. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja Babiloniakarāka ba'iaja jūarika yapaberīwa'ri ñoakurirāja natuirāñu. Toṣi oṣaraka ikupaka narīrāñu:

“¡Aya! Jimarīa jo'baka wejeṣakiaka imariṣotojo sooriyu. Ritaja ima aṣeriweje bo'ibajirā imatiyairō'ō simakoṣerape. I'supaka simako'omakaja tokarāre ba'iaja baarīṣareareka ikuparō'ōṣiji i'supaka Tuparāte sabaayu”, nawejeareka imabayurā ĩparimarāre ārīrāñu.

¹¹⁻¹⁴ I'supakajaoka oro, plata, āta wapajā'rīa, ṣerlas, sayapāia wapajā'rīakaka*, supabatirā jia jījīsia jīaikakaka yapua wapajā'rīa ima, marfilkaka nabaaeka, ṣeruakaka, supabatirā broncekakaka nabaaekakaka, ayabaka, supabatirā jījīsia naṣo'ia imaerā iye-baka naṣukerūkia, supabatirā canela, ba'irījia ba'arika rukerūkia jībaji jīsika, iyaokoa, iyebaka yo'aba'arūkia, trigo, trigo jía oyeka, naṣoyarā, wa'ibikirāwēkoa, oveja, kawaru, supabatirāoka kawaruṣi tūrūrūki upaka na'ririjayuaoka, ritaja o'ōrā yija bojaekarakaba'i Babiloniakarāre e'etoparaka imakoṣeroyirape. I'supaka simamaka ĩakoṣeka ritaja waru-aka nare ĩjirimaja mirārā oribaraka nimarāñu. I'supaka nimarāñu ritaja narikakoṣeika pupajowawa'ri,

* 18:11-14 Telas de lino fino, seda, de color púrpura y rojo

“No'orã apekurioka sayija ijibesarãñu mae. Jíakaka nayapakoperoyirapakã, supabatirã ritaja ba'irjia wapañã'rĩa narikakoperoyirapakã pitiyika naririwa'yu mae, apekurioka sanarikaerãmarĩa”, narĩrãñu.

¹⁵ Supã imarĩ Babiloniarã ba'irjia ijitirã rĩkimakaja niñerũ tōpokopeka mirãrã, soorãñurĩmi yoepi oribaraka nimarãñu, “Naka ĩ'rãtiji ba'iaja torã yija jũaa'si”, arĩwa'ri.

¹⁶ Topi imatirã ikupaka ba'iaja puparibaraka narĩrãñu:

“¡Aya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea. Rōmo jiyuritaka imakote ima upaka imaweje simakoperoyirape. Supabatirã sayapãia wapañã'rĩa iyayapea ĩoika supabatirã jũ'aka jããtirã, rĩkimakaja kojioka koŕo'ireka imarapakã, orokaka baaeka, supabatirã ãta wapañã'rĩakaka baaeka, perlas wameikakaka baaeka upaka imaweje simakoperoyirape.

¹⁷ Supabatirãoka ritaja narikakoperoyirapakã ñojimarĩji oopataika”, ba'irjia torã ijikoperoyikarãte arĩrãñu.

Wapuru ĩparimarã, naro'si ba'iraberimaja, supabatirã wapuruŕi waruaka e'ewa'ritirã ijirimaja ñoakuripi i'supaka imarãka ĩañumarãñurã. ¹⁸ I'supakajaoka ate, Babilonia oobaraka jimarĩa sũmakapupakã'ã ĩawa'ri pañebaabaraka ikupaka nakasererãñu: “I'siweje imaroyiraparõ'õjĩrã ima weje imabeyua mae”, narĩrãñu. ¹⁹ Tẽrĩrikaja ba'iaja pupariwa'ri narupuko'areka ka'ia napearãñu. I'supaka baatirã pañebaabaraka ikupaka narĩrãñu:

“¡Aya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea imakoperoyirapakã. Wapuru jo'baka rikairã saŕi waruaka torã e'ewa'paraka nare ijitirã, rĩkimakaja niñerũ tōpokoperoyiraparã. Ñojimarĩji soopatayu mae”, narĩrãñu wapurureka imarã,— mabo'ikakurirõ'õpi Tuparãro'si sãrĩkorape.

²⁰ Torãjĩrã ikupaka sajaikopakã'ã ña'mitirape ate:

—I'sia wejea oopatamaka ĩatirã, jĩjimaka mija imabe mabo'ikakurirõ'õreka imarã. Kirika bojariroka mija bojaerã Cristore pũataekarã, Tuparãte nare añua bojaĩjirimajaoka, supabatirã Tuparãte yi'yurã upatiji jĩjimaka mija jape. I'supaka mija imabe torã imaroyiraparãte ba'iaja mijare baawã'imarĩka wapa ba'iaja najũaika simamaka,— sãrĩkorape.

²¹ Torãjĩrã ate apika ángel jãjikate ñiarape. Supã imarĩ, jo'baka ãta trigo mukerũkia upaka ima e'etirã riakarã kiwiatarape. I'supaka sabaatirã, ikupaka kẽrãpe:

—Ãta yiyiataika upakaja, Babilonia Tuparãte riataŕatarãñu. Supã imarĩ apekurioka po'imajare ĩape'arũkimarĩa simarãñu.

²² I'supaka simamaka torã arpa birebaraka nabayakoyarijayua, supabatirã ma'saka napupurijayua, trompeta napupurijayua, apekurioka ã'mitirũkimarĩa sajarirãñu. Supã imarĩ i'sia wejeareka jia oyiaja ba'irjia baarika õñurã apekurioka sarã ba'irabebearaka imabesarãñurã. I'supakajaoka simarãñu trigo oyerimajaro'sioka.

²³ I'supakajaoka jia yaaboabaraka torã ima apekurioka yaaboabaraka imabesarãka. Supabatirã jĩjimaka pitañi'awa'ri nimarijayua imabesarãka mae. Mija ã'mitipe Babiloniawejeekarã. Ritatojo wejeareka imabayurã bo'ibajirã waruamarã mijakarã imakoperape. Mija ye'oapi ritatojo wejeareka imarãte mija pakirape mija waruaka takaja nayapatiyaokaro'si. Supã imarĩ Tuparãte jiyipupayebeyurã najarape.

²⁴ Tuparãte nare añua bojaĩjirimajare, supabatirã kire yi'yurãte, i'supakajaoka ritaja po'imajatatarãre jããbaraka mija imaroyirape. I'supaka mija baaroyirapakã wapa ba'itakaja mija jũayu mae,— ãta jo'baka riakarã yiatarapakite arãpe.

19

¹ I'supaka simarapakã be'erõ'õ rĩkimarã mabo'ikakuripi najaimaka ña'mitirape. Ikupaka jãjirokapi narĩkorape:

—“Aleluya. Tẽrĩrikaja jiika maĩpamaki Tuparãte ime”, kireka marĩrijariye'e. I'ki Tuparãja imaki ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã ma'rĩrũkia imakopekareka mare

tāāekaki. Ritaja ima bo'ibajirā imaki kime, supabatirā ritaja ima pemawa'ribajirā jiiitakiji kime.

² “Ba'iaja ritajaka wā'imarītiyaikote yiwēkomabaarāñu”, rita āñuka imarī, wapu-jumarīa ba'iaja kore kibaayu. Ba'iaja kobaekapī ritatojo wejeareka imaekarāte ba'iaja koimaruputaeka. I'supaka simamaka Tuparāte yapaika baaroyiraparāte jāāekakote, i'supaka kobaaroyirapaka iarapaki imarī, kore kariatarape mae,— narīriokabayurape mabo'ikakurirō'ōpi.

Ba'iaja ritajaka wā'imarītiyaiko upaka po'imajare Babiloniawejeakarā ba'iaja imaruputairā imamaka i'supaka narāpe.

³ Supabatirā ikupaka narīriokabayurape ī'rājaoka ate:

—“Tērīrikaja jiika maipamaki Tuparāte ime”, kireka marīrijariye'e, Babiloniawejea ooea ūmakapuritīyirūkimarīa ima simamaka,— narīkorape.

⁴ I'supaka narīkorapaka poto, Tuparā ruparikūmu wājītāji veinticuatro rakamarā pakiarimarā, supabatirā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparāte mo'ipāñawa'rape. Toḗi imatirā ikupaka narāpe:

—I'supaka nañua rita sime. Tērīrikaja jiika maipamaki Tuparāte ime,— narāpe kire jiyipupayeewa'ri.

⁵ I'supaka simarapaka be'erō'ō Tuparā ruparikūmua imarō'ōpi ikupaka sajaikorape:

—“Tērīrikaja jiika mime”, āparaka jījimaka Tuparāka maimaye'e. Po'imajare iaika wājītāji imatīyarimaja, imatīyabeyurā upaka imakopeirāoka, ritaja kiyapaika upakaja kiro'si baarijayurā kire jiyipupayeabaraka jījimaka maimarijariye'e,— sārīkorape.

Jesús, Oveja weiwa'yua upaka imakiro'si nabayakoyaeka

⁶ I'supaka simarapaka be'erō'ō, rikimarāja jairokabayurā, supabatirā āta okaayu upaka, supabatirā wīpoa jaika upaka baatirā ikupaka narīkorape:

—Aleluya. I'supaka imaki imarī, ritajare kijā'merijayu. Supa imarī “Ritaja imabo'ibajirā tērīrikiji imaki kime”, āparaka kire majiyipupayeerijariye'e.

⁷ Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'airā upaka mija imarīmi seyayu mae. I'supaka simamaka Tuparāte jījimakapī jiyipupaka oparaka maimaye'e, kika maimajiparāka imarī. Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomakore* ketarūkia jījimakapī ta'atikaja koima upaka kirupu nimarijayu.

⁸ Jíakaka boia ka'imarīa jariooka najāārūkia Tuparāte nare ijirape,— sārīkorape.

Najāāika ka'imarīa ima, “Ba'iaja baabekaja Tuparāte yi'yurā”, ārīrikopakaja simarape.

⁹ Sarokajīte ikupaka ángelte yire ārāpe ate:

—Mae mire nārīrā baaika jia samio'obe: “Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'aika upaka baarāka baya niaerā kioyibojaekarāre jījimaka jarirāñu jiiitaka Tuparāte nare baamaka”, āñua mio'obe,— ángelte yire ārāpe.

Supabatirā,

—Rita sime ika mire yibojaika, Tuparārika bojariroka imatiyaika simamaka,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā, jiyipupaka kire ōrīwa'ri kiwājītāji yimo'ipāñarape.

—Mimo'ipāña'si yiwājītāji. Mima upakaja, supabatirā mijeyomarā Jesúre yi'yurā upakajaoka Tuparāte yapaika baaiki nime yiro'si. Supabatirā “Ikupaka kime Tuparā”, ārīwa'ri Jesúre wārōekakaka bojarijayurā maimae. I'supaka ī'rātiji bojarijayurā maimamaka, Tuparāte takaja mijiyipupayeetiya,— ángelte yire ārāpe.

Kawaru boika pamarā tuyuki tērīritakaja imarimaji

¹¹ I'supaka kērāpaka be'erō'ō, mabo'ikakurirā kopereka upaka wiritamaka nīarape. Sawiritarapaka poto kawaru boika torā rikamarapaki pamarā, ī'rīka po'imajire tuyurape. “Kērīrijayu upakaja baaiki, wājimiji bojarimaji”, wāmeiki kimarape kireka

* 19:7 La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.

tuyurapaki. Wājia ƀo'imajare jā'meiki, supabatirā kimajamarāre ba'iaja baaeka ƀi'iwa'ri ƀitā'mua ƀo'ijiaiki kimarape. ¹² Kiñakoa ƀeka jūrēika upaka yaaboarapaka. Kiruƀuko'areka rīkimakaja niƀarimarā mirārā bu'ya tuaekaki kimarape. Wāmea kireka o'oji'aeka, i'ki i'rīkaja kiōñua simarape. ¹³ Riwearā ñu'aeka saya upaka jariroaka jāāiki kimarape. “Tuparāte nare āñu upakaja ƀo'imajare baabeaiki ñime”, āñua wāmeiki kimarape. ¹⁴ Supa imarī kisurararāka mabo'ikakurirā jariro boia ka'imarā jāēkarā imaraparā. Supabatirā kawaru boirā ƀemarā tuyutirā kibe'erō'ō na'ririjarape. ¹⁵ Naruƀurō'ō a'ririjarapaki rijokopeareka sara opika imarapakaka. Sara kopakaja kioka imarāñu. I'supaka kiokapi kimajamarāre i'rāƀē'rōtorāja kibaarāka simamaka. I'supaka imawa'ri ritaja jā'mewārūiki imarī, ba'iaja baarimajare baaika iariƀe'yowa'ri nare kiwēkomabaarāñu. Ritaja ima tērīwa'ribaji imaki Tuparāte nare boebapakā'ā ba'itakaja nare baarimaji kimarāñu kiro'si. ¹⁶ Kijariroakarā supabatirā kirijoarāoka ikupaka āñua o'oeka jī'itarapakaka: “I'i kime ritaja iƀarimarā iƀamaki, supabatirāoka ritaja imatiyarimajare jā'merimaji”, āñua simarape.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka simarapakaka be'erō'ō i'rīka ángelte aiyakareka rīkamapakā'ā ñiarape. Weƀepemareka wiyua wayurika rabarika ba'arimajaka simamaka ikupaka jājirokapi nare kērāpe:

—Tuparāte mijaro'si baaweirāka mija iara'abe. Kawaru boiareka tuyukate jāāpaterākakaka rērīra'atirā ƀo'imaja rabarika mija ba'arape. Iƀarimarā, supabatirā jājirā, kawarurāka, naƀemapi a'ririjayurāteoka supabatirā surararāka iƀarimarā, naƀuƀayariji imarijaturā, toƀi i'supakajaoka aƀerāte ba'irabejirimaja, imatiyarimaja, imatiyarimajamarāoka nari'ia mija ba'arape,— ángelte nare ārāpe.

¹⁹⁻²⁰ I'supaka simarapakaka be'erō'ō werikapakiaki upaka imarapakaki ritaja iƀarimarā nasurararākapitiyika nare kirēamaka ñiarape. Supabatirā torā imarapakaki kijeyomakioka “Yi'i imaki Tuparāro'si bojājirimaji”, ārīkopebaraka werikapakiakite iaika wājitāji maikoribeyua baabeawa'ri, werikapakiaki jērāka jiyiƀupaka ōrāƀarā ƀo'imajare, supabatirā kiwāmea o'oji'araparāre kīpakirape. I'supaka imaraparāte rērāpe, kawaru ƀemarā tuyurapaki, supabatirā kisurararākapitiyika ƀitā'mua ko'api'yaokaro'si. Kawaru boika ƀemarā tuyurapaki naka jīƀaraka i'ƀarā ba'iaja baarimajare kiñi'arape. Supa imarī werikapakiaki, supabatirā, “Tuparāro'si bojājirimaji ñime”, ārīroyirapakiteoka ōñirāja ƀeka azufreƀi jū'rēiritarā nare kitaarape. ²¹ Supabatirā iƀarimarā, nasurararākapitiyika etaraparāte ƀuri kawaru boika ƀemarā tuyurapaki kirijokopearā sara imarapakapi ba'iuƀakaja nare jāāpaterapaki. I'supaka simamaka dajaka ima ba'aika wayurika kopakaja ña'ƀirapakaka kijāāpateraparā ri'ia ba'abaraka.

20

Mil rakakuri wejeje'rāka jā'mebaraka Jesúre imarūkia

¹ I'sia be'erō'ō, mabo'ikakurirō'ōƀi ƀerumijia jo'baka, kajuyaiƀakiaka upaka iokite kīƀi'ƀerūkia rikatirā ángelte ruirā'amaka ñiarape. Supabatirā kopea tiyibeyua ima kiwierūkiaoka kirikarape. ²⁻³ Ruetatirā kajuyaiƀakiaka upaka iokite kiñi'arape. Mia je'e mae, i'supaka kibaarapaki kime Satanás, bikija āñaka upaka iokite ƀo'ijiritirā ƀakiroyirekaki. Kire ñi'atirā ƀerumijiaƀi ángelte kire ƀi'ƀerape, ñoaka mil rakakuri wejeje'rā rō'ōjirā kopea tiyibeyurō'ōrā kimaokaro'si. Supabatirā sareka kire kitāterape ñoaka ƀo'imajare ƀakibekaja kimaokaro'si. I'sia be'erō'ōƀi ƀuri matikuriji kimaerā kire kija'ataerā baarape.

⁴ Toƀi mae jā'mebaraka naruƀairō'ōrā ruƀajiyeraparāte ñiarape. Mia je'e mae, Jesúre ye'kariberiwa'ri, kimajaroka ja'atabeyurā, werikapakiakire kijērākapitiyika jiyiƀupayeeberiwari kiwāmea nakū'arā, supabatirā naƀitakarā o'oji'aberika mirārā nimarape. Supa imarī wāmua natoata'ruekarā imariƀotojo, ōñia jariƀe'ritirā mil rakakuri wejeje'rāka Cristoka jā'merimaja nimarape. ⁵ Aƀerā reyaekarā ƀuri mil rakakuri wejeje'rāka kijā'merāka be'erō'ōrā ōñia jariƀe'rirūkirā imaraparā. ⁶ Supa imarī wāmua natoata'ruekarāte mamarīji ōñia Tuparāte jariƀe'rirūjemaka jījimaka nimarāñu.

Kire ā'mitiripēairā imarī, apekurioka nareyabesarānu. Supa imarī Tuparāte yapaika kurarākare baaika upaka baarimaja nimarānu. I'supakaja Cristoro'sioka baarimaja imarī, mil rakakuri wejejē'rāka kika najā'merānu.

Piyia Satanāre nakutekopeka

⁷ I'sirokapi nare kipakirāka ā'mitiritirā ritaja ka'iaipi narērīrānu, pitā'mua Tuparārirāka ko'api'yaokaro'si. Tērīrikaja rīkimarā nimarānu ritaja tatarāka po'imaja. Supa imarī, Tuparāte wātaka oñurāre imaweje namoraḗ. I'supaka nabaako'omakaja imipi peka Tuparāte kimajamarāre ña'atarānu, nimaupatiji nooriyaokaro'si. ¹⁰ I'supakajaoka peka azufrepi jū'rēiritarā Satanāre, po'imajare pakirimajire, kitaarānu. I'sia ruḗubaji sarekajaoka werikapakiaki, supabatirā “Tuparāte bojañirimaji ñime”, āriḗpakiroyikakite kitaakarō'orā simaraḗ. I'supaka nare kibaamaka imiareka, ñamiarekaoka ba'iaja jūarīji torā nimarānu.

I'sirokapi nare kipakirāka ā'mitiritirā ritaja ka'iaipi narērīrānu, pitā'mua Tuparārirāka ko'api'yaokaro'si. Tērīrikaja rīkimarā nimarānu ritaja tatarāka po'imaja. Supa imarī, Tuparāte wātaka oñurāre imaweje namoraḗ. I'supaka nabaako'omakaja imipi peka Tuparāte kimajamarāre ña'atarānu, nimaupatiji nooriyaokaro'si. ¹⁰ I'supakajaoka peka azufrepi jū'rēiritarā Satanāre, po'imajare pakirimajire, kitaarānu. I'sia ruḗubaji sarekajaoka werikapakiaki, supabatirā “Tuparāte bojañirimaji ñime”, āriḗpakiroyikakite kitaakarō'orā simaraḗ. I'supaka nare kibaamaka imiareka, ñamiarekaoka ba'iaja jūarīji torā nimarānu.

Po'imajare imaeka mirāka upakaja itatirā piyitaka sawapa Tuparāte nare jēnerūkia

¹¹ I'supaka simaraḗka be'erō'ō jo'baka tērīriki ruḗarikūmua boitaka imaraḗakarā i'rīkate ruḗamaka ñiarape. Ritaja ima bo'ibajirā tērīrikiji kimamaka, kīaraḗpaka wājitāji ritatojo wejea riraḗpaka. I'supaka baawa'ri apekurioka maiberijika sa-
jarape. ¹²⁻¹³ Riapakiakarā ña'miririkarā puḗamirāka supabatirā reyaekarā puḗamirāka tuikarō'orā ima poatirā oñia kijariḗe'rirūjerape ate. Reyaeka mirārā oñia jariḗe'ritirā, torā ruḗaraḗpaki wājitāji narīkajiyemaka ñiarape. Imatijarimaja, imatijabeyurāoka nimarape. Torā narīkajiyeraḗpaka poto paḗera puñu Tuparāte wierape. I'sipūñurā ritaja po'imajare baaeka mirāka o'oeka imaraḗpaka. I'supaka simamaka sareka itatirā, “Ikupaka baaeka mirārā mija ime”, torā ruḗaraḗpakite nare ārāḗ. Supabatirā “Ikaraka-marā nime yika imarūkirā”, āriḗwa'ri kio'oeka puñuoka kiwierape. ¹⁴⁻¹⁵ I'sia be'erō'ō reyaeka mirārāte imaeka mirārō'ō rērārī e'etirā peka azufrepi jū'rēiritarā Tuparāte sataaraḗ. Supabatirā paḗera puñurā “Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā”, añua kirikaraḗapuñurā nawāmea o'oji'aberikarāte itatirā peka jū'rēiritarā nare kitaaraḗ. I'supaka baawa'ri apekurioka nare kīabesarānu.

21

Wejea mamaka, wejeḗpema mamaka imarūkia

¹ Ritatajo ka'ia, riapakiaka, wejeḗpema riraḗpaka be'erō'ō, mamaka ate Tuparāte ka'ia, wejeḗpema po'ijiamaka ñiarape. ² I'supaka simamaka jia oyiaja baabaraka nimarūkirō'ō mamaka Jerusalén Tuparā pō'iḗi ruirā'atirā saña'rīḗañamaka ñiarape. Īakōrī je'e: Rōmo pitañi'aerā baaeka kotīmite kore ĩajiyuokaro'si saya jia jāāweitirā koima upaka jiyurika imarō'ō simaraḗ. ³ I'supaka sabaaraḗpaka be'erō'ōjite, Tuparā ruḗarikūmua imarō'ōpi ikupaka jājirokapi sārīkorape:

—Mija ĩabe. ¡Po'imajaka Tuparāte ime mae! I'supaka simamaka, “Mabo'ikakurireka Tuparāte ime”, āriḗrika imabeyua. Po'imajaka Tuparāte ima simamaka, i'supakajaoka nime naro'si, “Yija ĩḗamaki mime”, kire āḗaraka. ⁴ Tuparāka imarimaja nimamaka reyarika, ba'iaja puḗaririka, oririka, ā'mika najūakoḗpekaoka imabesarāka mae. Supabatirā nare kijiyipupayeerānu ate norikoreka. I'supaka simarānu bikija ba'iaja jūarika imakoḗpeka imabepakā'ā,— sārīkorape mabo'ikakurirō'ōpi.

⁵ Torājirā kiruḗarikūmua ruḗatiirā ikupaka Tuparāte yire āriḗkorape:

—Miabe, ritaja bikija imakoḗeroyireka, mamaka oyiaja sō'toarā yo'ayu mae,— kērīkorape.

I'supakajaoka,

—Ika mire yibojaika upakaja samio'obe. Mire pakibeyuka yi'i. Mire yibojaika upakaja namaji simarānu,— yire kērikorape.

⁶ I'supaka yire ārīweatirā, ikupaka yire kibojakorape ate:

—Kopakaja ritaja yijieyu mae. I'supaka simamaka Alfa, Omega upaka imaki nime. Alfa nime nañu ritaja po'ijiaekaki imarī. I'supakajaoka Omega nañua “Namaji wejea tiyirūjerūkika nime”, ārīrika sime. Okoa ukurika mare jitotiyaiaka upaka yire pupajoatirā, yire jēneirāte ba'iaja najūaeka be'erō'ō yipō'irā netarāka poto ōnio okoa wapamarāja nare yisārānu nimajipaokaro'si. ⁷ I'supakajaoka yibaarānu yire ā'mitiripēarija'atabesarānurāte. Yire takaja jiyipupaka ōrīrānurā puri, yimakarā upakaja yika imarānurā. ⁸ Jesúre ā'mitiripēabeyurā puri ikupaka baarijayurā: “Po'imajare mare ā'mijia'si”, ārīwa'ri kire ā'mitiripēabeyurā, i'supakajaoka yiyapabeyua baairā, po'imaja jāārimaja, nayapaika upakaja rōmitikaka wā'imarīrijayurā, supabatirā po'imajare bitarijayurāteoka wēkomaka yibaarānu. I'supakajaoka wapuju imaja jērāka jiyipupayeeirā, supabatirā pakirimajareoka peka jū'rēiritarā nare yitaarānu apékurioka nare iakoreka,— yire kērikorape.

Mamaka Jerusalén wāmeika

⁹ I'supaka simarapaka be'erō'ō īrīka ángelte yipō'irā etarape. Iki imarapaki ī'potēñarirakamarākaki ba'iaja po'imajare jūarūkia seroarā rikaeka mirāki. Mae, ikupaka yire kērāpe:

—Dajoa, Oveja weiwa'yua upaka imaki rūmuro'si imarūkikote mire yibeaeā,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka yire kērāpaka be'erō'ō, Espiritu Santore yire jeyobaamaka ikupaka yire sabearape: Pusia jo'baka imitakarāja ima rupututuarā yire ke'ewa'rape. Torā kika yeyarapaka poto ba'iaja baarūkimato, mamaka Jerusalénwejea Tuparā pō'ipi ruira'atirā saña'rīpañarapaka yire kibearape. ¹¹ Mia je'e, i'siwejea puri Tuparāte yaaboikapiji yaaboiweje imarapaka. I'supaka imawa'ri āta jaspe wāmeika jia waria mayoiwapu'ataika upaka ōirō'ō simarape. ¹²⁻¹³ I'sia wejerijerā jia imirā jaarākueka simarape. Supabatirā ī'pōū'puarāe'earirakao koperekaika simarape. Jā'ātipē'rōtopi maekaraka kopereka, wayerupitipē'rōtopi i'siaraka koperekajaoka. Supabatirā wejerīrika pē'rōtopioka i'siraka kopereka, ma'karoka pē'rōtopi i'tojjīrājaoka koperekaika simarape. Israelkarā ī'pōū'puarāe'earirakatatarā imarā wāmea ī'rāba'iji kopereka rakakaja o'ojī'aeka imarapaka. I'supakajaoka kopereka rakakaja ī'rārimaki ángelrākare sareka rīkarape. ¹⁴ I'supaka simamaka, āta pāātateka ōrīa'si ārīwa'ri ī'pōū'puarāe'earirakao sajā'ārā āta jo'bari'okapi turirupamo'meka simarape. Ī'pawājoū'puarāe'earirakamaki Oveja weiwa'yua upaka imakite pūataekarā, apóstolrāka wāmea jī'itarapaka, nimarapaka upatiji āta imarapaka simamaka.

¹⁵ Ángel yika jairapaki wejea kijērābaarūkia orokaka baaeka rikarapaki, kopereka, supabatirā āta pāātateka jērābaarūkiaro'si. ¹⁶ Supa imarī sakijērābaamaka, dos mil doscientorakakuri kilómetro rō'ōjīrā oyiaja sajērāka simarape, sajo'baka, sañoakaoka. ¹⁷ Āta pāātateka po'imajare jērābaaikapi sakijērābaamaka, sesenta y cinco metros rō'ōjīrā mo'rīa simarape.

¹⁸ Jaspe wāmeika ātakaka baaeka simarape wejea āta pāātateka. Supabatirā apeapi rukebekaja orotakakaka baaekaweje simarape. ¹⁹ Supabatirā āta pāātateka rokarā ī'pōū'puarāe'earirakao āta ima, jia jiyurika āta wapajā'rīakaka baaeka simarape. Mamarīkao, jaspe, jia waria ya'tarikakaka imarapaka. Rokajīkao zafiro wejepema jī'mia upaka imarapaka. Ī'porokajīkao wāmea ágata pūñua upaka jī'mia imarapaka. Maekarakaorokajīkao esmeralda imarapaka. ²⁰ Supabatirā botarakaorokajīkao āta ónice jū'aka boiapitiyika yariraka imarapaka. Ī'rāpitarakaorokajīkao jia jū'aka cornalina imarapaka. Ī'rōtēñarirakaorokajīkao jū'sipoa crisólito imarapaka. Ī'potēñarirakaorokajīkao jī'mia berilo imarapaka. Maekarakaotēñarirokajīkao jū'sipoa topacio imarapaka. Botarakaotēñarirokajīkao crisoprasa jī'miajaoka imarapaka.

Piyio bo'io wejepeema upaka jĩ'mia āta jacinto imarapaka. Piyio imarapaka amatista arebosiakaka. ²¹ Ī'pou'puarāe'earirakato kopereka ñiarape. Sarakakaja ĩ'rō perlakaka baaeka simarape. Supabatarōka wejeñe'metāji imarapaka ma'a apeapitiyika rukubekaja orotakakaka baaeka imarapaka.

²² I'sia wejeareka Tuparāte jiyipupaka ōririwi'ia ĩatōpoberapaki yi'i. Maipamaki Tuparā ritaja ima bo'ibajirā tērīrikaja imaki, supabatarā Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka napō'irāja nimamaka nayapairō'ōrāja po'imajare nare jiyipupayeerape. I'supaka simamaka nare jiyipupayeerūki wi'ia imabeyurō'ō simarape. ²³ I'supakajaoka ritaja ima pemawa'ribajirā jīitakiji Tuparāte imaraparō'ō imarī, ikiji torā yaaboarapaki. Supabatarā Oveja weiwa'yua upaka imakioka i'supakajaoka kiyaaboarape. Supa imarī aiyate yaaika, ñamikakite yaaboikaoka yapabeyurō'ō simarape. ²⁴ I'sia wejea yaaboikaopi ritatojo wejeareka imarāte jia imarijarirāñu. Niparimarā narikarijayua wapajā'rīa imatiyaikakaka e'era'atirā Tuparāte nijirāñu kire jiyipupaka ōrīwa'ri. ²⁵ I'supaka nabaarūkirō'ō imarī, wiekaja kopereka imajiparijarirūkirō'ō simarāñu. I'supaka simarāñu ñamia imabesarāñurō'ō imarī. ²⁶ Torā ritaja wapajā'rīa imatiyaikakaka ritatojo wejeareka imarōka narikaika e'era'atirā Tuparāte nijirāñu kire jiyipupayeewa'ri. ²⁷ I'supaka simamaka Tuparāte yapabeyua imarūkimarīrō'ō imarī ba'iaja baarimaja, pakirimajareoka sakākabesarāñu. Oveja weiwa'yua upaka imaki papepa pūñurā, “Īkarakamarā nime yika imarūkirā”, ārīwa'ri nawāmea sareka o'ojī'aekarā takaja kākarūkirō'ō simarāñu.

22

¹ I'supaka yire kibearapaka be'erō'ō, jia waria ima riaka ōñio okoraka imajiparūkiria ángelte yire bearape. Tuparā ruparikūmua, supabatarā Oveja weiwa'yua upaka imaki ruparikūmarā sarupaka imaria simarape. ² Wejeñe'metāji ma'a imarapakarā sañe'metājite juruteparia simarape. Supabatarā i'sirarijereka ĩ'papē'rōto wā'tarāja ōñio yapua rikajiyerapaka. Ī'rīka aiya o'atarimarāja ruirijayua simamaka, ĩ'rākuri wejeje'rākareka ĩ'pou'puarāe'earirakakuri ruirijayua simarape. Ritatojo wejeareka imarāte jiiokaro'si ōñioka simarape sapūñua. ³ Supabatarā Tuparāte ĩaripe'yoika imabeyurō'ō simamaka, “Ba'iaja simarū”, kērīrūkimato simarāñu. Torā Tuparārika, supabatarā Oveja weiwa'yua upaka imaki ruparikūmua imarāka. I'supaka simamaka ritaja torā imarāñurā Tuparāte yapaika upaka oyiaja baabaraka kire najiyipupayeerijarirāñu. ⁴ Maekaka maki Tuparāte ĩabeyua simako'omakaja, wejea mamaka ki'pō'ijjarāñurō'ōrā puri kire ĩarika imarāka. Supabatarā kiwāmea nakū'areka kio'ojī'arāñu. ⁵ Supabatarā maipamaki Tuparāja nare kiyaaboarāñurō'ō imarī, aiyaka, yaaboika yapabeyurō'ō simarāñu. Supabatarōka ñamia imabeyurō'ō simarāñu. I'supakajaoka torā kika jā'mebaraka nimajiparāñu.

Jesucristore etarūkia koyiaja jariwa'yua

⁶ I'sia be'erō'ō ikupaka ángelte yire ārāpe ate:

—Ritaja makārārūñuroka upakapi Tuparāte mire ĩarūjeika, mire kiā'mitirirūjeikaoka rita ima. I'supaka simamaka ritaja mire yibojaika upakaja simarāñu. Maipamaki Tuparā imaki kiro'si bojaĭjirimajare jia jaiwārūerā nare jeyobaarijayuka. I'supaka imaki imarī, ikijioka imaki ika ritaja mire yibojaerā yire pūatarapaki,— yire kērāpe.

⁷ Supabatarā ikupaka yire kērāpe ate:

—Ikupaka Jesúre āñu: “Mija ā'mitipe. Nōjimarīji mija pō'irā ya'rirāñu ate. I'supaka simamaka, ika majaroka ‘Ikupaka simarāñu’, ārīwa'ri Tuparāte bojaekakaka o'oeka pūñurā yi'yurā jĭjimakapi imarāñurā”, kērībojayu,— ángelte yire ārāpe.

⁸ Juan ñime ika ritaja ĩatirā, sā'mitiritirāoka so'oiki. Ángelte yire sabearapaka poto jiyipupaka kire ōrīwa'ri kiwājitāji yimo'ipāñarape. ⁹ Ikupaka puri yire kērāpe:

—Mimo'ipāña'si. Miupakaja Tuparāte yapaika upakaja baiki ñime yiro'sioka. Tuparāro'si bojaĭjirimaja, supabatarā ika papepa pūñu o'oeka yi'yurā upakaja imaki ñime. I'supaka simamaka, Tuparāte takaja mijiyipupayeerbe,— ángelte yire ārāpe.

¹⁰ Torājirā ate ikupaka yire kērāpe:

—Ika majaroka mio'oika, ɸo'imajare miðrĩrũjebe, samio'oika ɸapakaja simarũkia koyi-aja jariwa'yua simamaka. ¹¹ Koyiaja sajariwa'ɸakã'ã, ba'iaja baarimaja ɸuri nima ɸapakaja nabaarijaririyapaye'e nayap̄aika ɸapakaja nimaɸarũ. I'supakajaoka ba'iaja ɸupajoirã naɸupaka nare añu ɸapakaja naɸupajoaɸarũ. Supabatirã “Jia baairã nime”, Tuɸarãte nare añurã ɸuri jĩjimaka kiyap̄aika baabaraka nimarũ. I'supakajaoka Tuɸarãte jiyiɸupaka ðriwa'ri ba'iaja baarika ja'atarika yaɸairãja sanaja'atarijarirũ,— ángelte yire arãɸe.

¹² Ikupaka Jesúre arãɸe:

—Mija iabe. Ñojimarĩji mija ɸõ'irã ya'rirãñu ate. Mija ɸõ'irã eyatirã ɸo'imajare baaeka ɸapakaja jia baaekarãte, i'supakajaoka ba'iaja baaekarãte simaupakaja sawap̄a nare yibaarãñu. ¹³ I'supaka yibaarãñu Alfa, Omega ɸaka imaki imarĩ. Yi'ip̄i arĩwa'riji ritaja simaũ'mueka. Supabatirã yi'ip̄i arĩwa'rijioka ritaja ima tiyirãka.

¹⁴ Ba'iaja nabaaika jũjerũjekarã saya ɸaka ima jariroaka ka'imarĩa jããirã ɸaka imarã. I'rãtarãja imarã wejea mamaka Tuɸarãte ɸo'ijiarãñurõ'õrã kãkarũkirã. Supabatirãoka torã eyatirã õnio yaɸurika ba'arũkirã. I'supaka imarãñurã imawa'ri, jĩji-maka torã nimarijarirãñu. ¹⁵ Mia je'e: Aɸerãte bitarijayurã, nare sajitoika ɸapakaja aɸerãka wã'imarĩrijayurã, ɸo'imajare jããrijayurã, waɸuju imaja jërãka jiyiɸupayeeirã, supabatirã ɸakirikap̄iji imarijayurã, Tuɸarãte yaɸabeyua baawa'ri, kiɸõ'irã aɸekurioka eyabesarãñurã.

¹⁶ I'supaka simamaka yi'i, Jesús, i'sia majaroka mijare ángelte bojaerã kire yipũataeka, yire yi'riwa'ri rërĩrijap̄araka jĩjimakaɸi sõrĩwãrũrijayurã mija imamaka. David imaroyikaki riɸarãmi mirãki ñime. Yireka ɸupajoaweitirã “Wãrĩrika ru'ara'aerã baaika ruɸujĩte warara'aiki tã'p̄ia jo'baki ɸaka Tuɸarãte ɸũatarãki kimarãñu”, Moisés imaekakite o'oeka,— Jesúre arãɸe.

¹⁷ Espĩritu Santo, supabatirã Oveja weiwa'yua ɸaka imaki jeyomako* i'rãtiji oyiaja jairã.

—Mija i'tabe Cristore yi'yurã mija jayaokaro'si,— ɸo'imajare nañu.

I'supakajaoka aɸerãte narĩrũ sã'mitiyurã naro'si.

—Õnio okoa ukurika mijare jitomaka, waɸamarĩaja sukurĩ mija i'tabe,— nañu.

¹⁸ —Ika ɸap̄era jaiika ã'mitiririjarirãñurãte, yi'i, Jesús ikupaka nare sabojarijayuka: Ika ɸap̄era ɸũñurã o'oeka ima ɸemawa'ribaji noñu ɸapakaja ɸupajoatirã o'orãñurãte ba'iaja Tuɸarãte baarãñu ika ɸap̄era ɸũñurã añu ɸapakaja. ¹⁹ Supabatirã ika ñañua waɸuju ɸak-ibaraka i'rãriba'i e'etairã õnio yaɸurika ba'arũkimarĩrã nimarãñu. I'supaka imarãñurã imarĩ, wejea mamaka Tuɸarãte ɸo'ijiarãñurõ'õrã eyarũkimarĩrã nime. Iɸũñurã ñañu ɸapakaja simarãñu ba'iaja baarimajaro'si.

²⁰ “Rita iɸũñurã sãñu”, añuka imarĩ, “Ñojimarĩji mija ɸõ'irã ya'rirãñu ate”,— Jesúre añu.

—Meñu ɸapakaja simarũ. Mi'tabe Ñipamaki Jesús,— mire ñañu.

²¹ Maipamaki Jesús ritaja jia oyiaja Tuɸarãrĩrãte kibaarũ. I'supaka oyiaja simarijarirũ. I'tojrãja sime ruɸu.

* 22:17 La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.